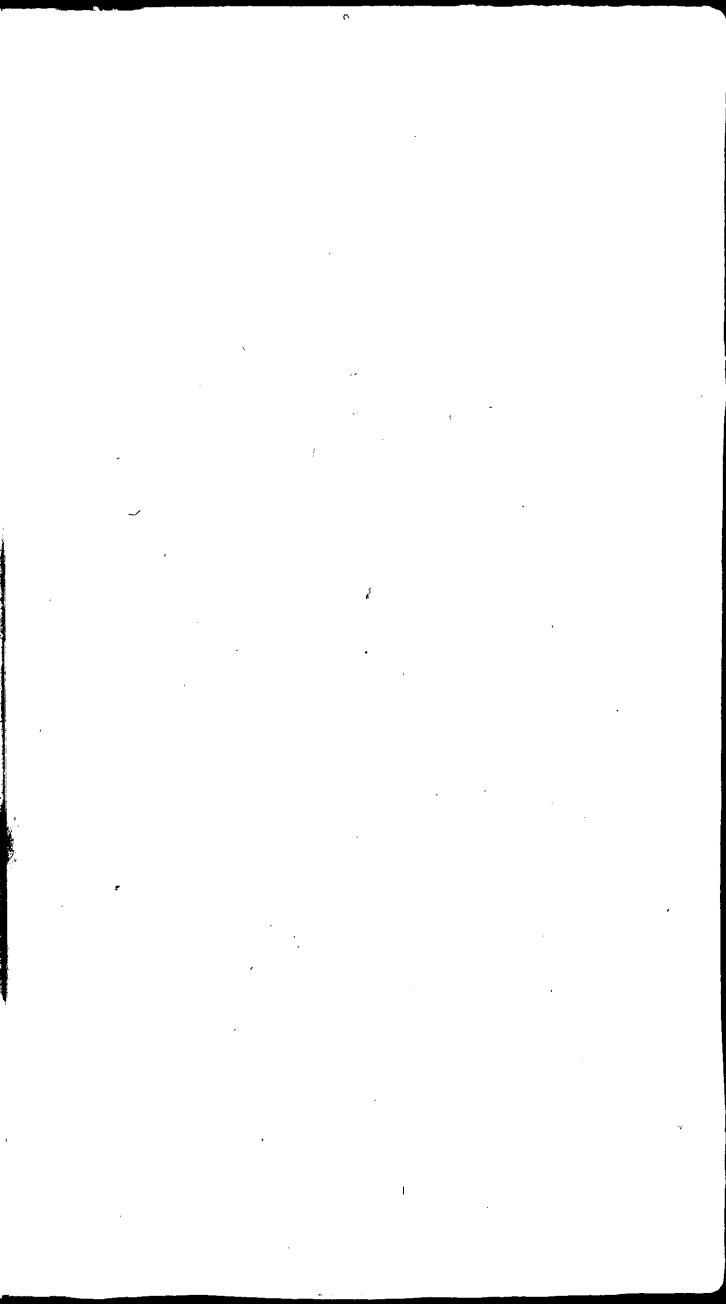
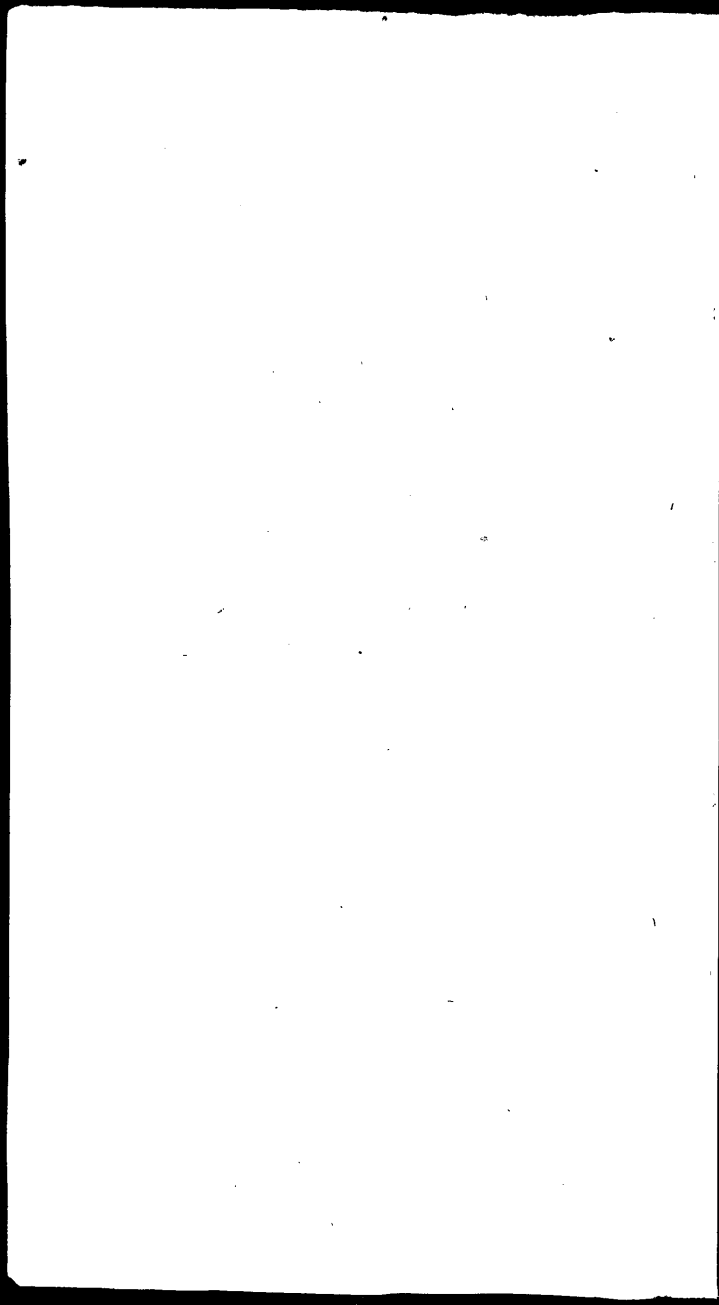

W

1129 C 96

W
L 1000

NÉDERDUITSCHÉ

SPRAAKKONST.

1-

FRANKFURT.

421080.

1

NÉDERDUITSCHÉ
SPRAAKKONST;

TEN DIENSTE DER

NÉDERLANDSCHE
TAALBEMINNAARS.

UIT DE WERKEN DER BESTE SCHRIJ-
VEREN EN DER BEROEMDSTE
DICHTEREN SAAMENGESTELD

D O O R

ERNST ZEYDELAAR;

Fransche Kostschoolhouder der Stad THIEL.

TE UTRECHT, Bij B. WILD.
MDCCLXXXL

182

182

182

182

AAN DE
WELEDLE EN ACHTBAARE HEEREN,
DE HEEREN
BORGEMEESTEREN,
SCHEPENEN EN RAADEN
DER STAD

T H I E L.

WORDT DIT BOEK,
TEN BEWIJSE VAN GEVOELIGE DANK-
BAARHEID VOOR GENOOTENE PRO-
TECTIE EN TEN TÉKEN VAN DE EERBIE-
DIGSTE HOOGÁGTINGE, TOEGEWIJD

DOOR
HUNNER WELEDLENS EN
ACHTBAARHÉDENS

*Ootmoedigsten en veel
verpligten Dienaar,*

ERNST ZEYDELAAR.

VOOR.

MADE IN U.S.A.

SCOTT

PRO. 7
BY THE U.S. BUREAU
OF STANDARDS

MADE
IN U.S.A.

VOORREDE N

A A N D E N

B E S C H E I D E N L E E S E R.

Sédert den jaare 1769, toen ik het eerst over onze Néderduitsche Taal begonnen heb te schrijven, heb ik mij benaerftigd om mijne kundighéden daarómtrent verder uit te breiden; wordende daartoe des te meer aangefpoord, door een' ongedrukten Briefve van eenen Onbekenden, die mij op eene zeer verpligtende wijze onder het oog bragt, dat

„ *Een werk is nimmer goed*
„ *Waarin men niet dan feyl op feyl ontmoet.*

En terwijl dit gezegde op mijnen toenmaaligen Arbeid wierd toegepast, kan de Leefser gemakkelijk opmaaken, hoe aangenaam mij zulk een *Compliment* was. — Intusfchen ben ik naderhand dikwils verpligt geweest, om den ongenoemden Schrijver in gemoede dank te zeggen, dat hij mij, (fchoon wat onbeleefd) gelégenheid had gegeven, om mijne gedagten, hier- en- daar, te verbéteren.

Ik zal hier met weinig woorden aantoonen, in welke gevallen ik oordeele mijn tégenwoordig Werk verbéterd te hebben, terwijl de geenen die het voorige

VIII V O O R R É D E N.

rige hebben geleefen, zulks doorgaands van zelve beſpeuren zullen.

Omtrent de *Accenten*, in mijn vorig Geſchrijf ménigvuldiger dan in dit gebruikt, maakte men de volgende tégenwerpingen. Dat men de woorden, met dezelveu getékend, ſchoon ze ongetékend zijn, nimmer anders uitſpreekt, en dat dus de tékens op dezelveu van geener waarde zijn. — Men had in veele opzigten gelijk; dewijl de meeste welbeſpraakte Inwooners van ons Land, door de opvoeding, zoodanig aan de klanken onzer *Vocaelen* gewend zijn, dat zij de woorden, ſchoon ongetékend, nogtans naar den eisch der *Accenten* uitſpreken. — Voor dezulken was mijn Werk ook alléén niet geſchreeven; maar voornaamelijk voor de Vreemdelingen, die, onze Taal leerende, daardoor aan de klanken onzer *Vocaelen* zigt- en hoorbaar gewend konden worden. — Om die réden heb ik mij, met betrekking tot de *Accenten* of klanktékens meest bepaald bij de Verhandeling der Klinkletteren, en mij in het WERK zelve niet dan ſpaarzaam daarvan be- diend, ter plaatſe, daar ik ze onvermijdelijk noodig achte. —

Ik heb daarénboven nooit op het oog gehad om mijne *Letters met Spiesfen te verweeren*, noch om de *Accenten* algemeen in onze Taale in te voeren; maar ik heb mijne gedagten deswégens voorgedraagen, zonder iemand te willen dwingen om dezelveu te volgen; ſchoon ik eene gantſche ſchaare van Schrijveren aanvoerde, die mij daarin waren voorgegaan. —

V O O R R É D E N.   IX

De verdere verbeteringen van mijn Werk, zoo door aanleiding van anderen, als door eigen naspeuring ontdekt, maakte ik waereldkundig in een VERVOLG op mijne SPELKONST in den jaare 1772. — En, daar het door mij beloofd en altijd mijn voorneemen geweest was om ook eene SPRAAKKONST te vervaerdigen, zoo heb ik niet afgelaaten, dit steeds in het oog te houden, en bepaalde mij eindelijk om mijn geheel voorig Werk, (de *Spelkonst* en 't *Vervolg* op dezelve) in malkander te finelten, en daaruit als dan eene vollédige SPRAAKKONST saamen te stellen, gelijk ik thans daarmede in het licht verschijne. —

Mijne spelling over het algemeen is dezelfde als te vooren; alléén de vorm en gedaante van mijn Werk is veranderd; want alles wat men in de SPELKONST, hier-en-daar, van het Spraakkundige verspreid vond, is nu overal op zijn eigen plaats en onder zijn eigen hoofddeel, met merkelijke vermeerdering, te vinden, en dus alles régelmaatiger en geschikter. — De Mislagen, in mijn voorig Werk, of uit onkunde of uit onbedagtzaamheid ingesloopen, zijn zorgvuldig verbeterd en vermijd. — Men zal hier nu niet vinden *Haarzelve* voor *zigzelve*; geen *goude* voor *gouden*; geen *doch* voor *toch* en dergelijke dingen meer, waaróver men mij zoo hévig heeft bestraft. —

In geen ding heb ik meer geëarzeld dan in het gebruik der *f* tusfchen twee *Vocaaalen*, in *buis*, *buisen*, en in het gebruik der *V* aan het einde der woorden; gelijk ik in dit Werk nog voortga deese spelling te béfigen; op gronden die men onder beide
de

x V O O R R É D E N .

de verhandelingen over die Letteren vinden kan; niéttegenstaande een Taalkundige Grijsaart, voor wiens kunde ik de grootste achting hebbe, met veele rédenen getragt heeft mij daarvan af te brengen; gelijk ik zijn Ed. door mijn Vertoog over de spelling van AA boven die van AE, van het laatste gebruik volkomen had doen aftappen, volgens deszelfs eígen rondborstige betuiging. — Het zoude mij derhalven leed zijn, wanneer zijn Ed. of iemand mijner Leeseren, mogte denken dat dit uit eigenzinnigheid of slijfhoofdigheid geschied ware; terwijl ik dat gebruik eenigfints veranderd, en mijne gedagten zoo veel naar zijn oogmerk getragt hebbe te verschikken als mij mogelijk was. —

In het Spraakkundige deel van mijn WERK zal men veele dingen aantreffen, die men elders, of veel korter, of in 't geheel niet verhandeld vindt; terwijl ik nogtans in de woordvoeginge meerendeels MOONEN, doch ook niet blindelings, gevolgd ben. —

Over het algemeen genomen, denk ik dat mijn Werk veel van de voorige Spraakkonsten verschillen zal; 't welk ik niet als eene grootspraak bijbrengé, waarvan ik een afkeer hebbe; maar ik zegge zulks omdat ik verreweg de meeste Werken over onze Taale aangehaald en gebruikt, en daarvan een LIJST agter het mijne gevoegd hebbe; — 't welk zijne nuttigheid voor anderen, ter verdere naspooringe, kan hebben. — De Getuigenisfen van HUYDECOOPER zijn ontleend uit den Ouden druk zijner PROEVE VAN TAAL EN DICHTKUNDE. —

Ter-

Terwijl men nu eenen Dichter de eere geeft van een Vaers dat hij *het zijne* noemt, schoon hij de fraaiste gedagten van elders ontleend hebbe, en des kundigen weeten waar hij ter markt geweest is; zoo verwagt ik dezelfde gunst van mijne Leeseren, schoon ik iets van elders ontleend, in mijn Werk verplante; te meer, daar ik mijne Letterdieverije nooit listig verglimpe, maar telkens aantoonde vanwaar ik die ge- haald hebbe.

Nog een woord aan den onbescheiden Leeser, die mogelijk vraagen zal: *hoe kunt-gij, die in zulk een zwaar en gewigtig beroep gesteld zijt, den tijd toch vinden om geduurig Boeken te schrijven, zonder daar- door uwe hoofdzaak te versuimen?* —

Daar zijn Menschen die van eenen Meester niet anders begeeren dan dat hij, als een geblind paerd in den molen, gestadig niet anders zal verrigten dan hetgeene zijne zaak medebrengt, en niet willen dat hij zig immer voor iets meer doe kennen dan voor het geene waarvoor hij te sloop' komt. —

Denzulken antwoorde ik, dat de aart van mijn be- roep medebrengt, de kennis zoo wel van onze Moedertaale als van andere vreemde Spraaken, en dat deese weetenschap altijd mijne geliefdste besigheid en mijn vermaak is geweest, waaraan ik niet den tijd die ik voor de jeugd schuldig ben te besteede, maar mijne uitspannings-uuren heb toegewijdt, liever dan aan geestloose gezelschappen en laste tijdkortingen. — Daarénboven zijn de twee WERKEN die ik kortelings aan de Waereld heb medegedeeld, al voor langen tijd
ver-

vervaardigd geweest, en die zullen voortaan de onderwerpen zijn, waarmede ik mijne toebetrouwde jeugd zal onderhouden; — zijnde mijn voornemen om den naam van Auteur hierbij te bepalen, en bovengenoemde haatelijke Aanmerkingen geheel af te snijden; — Aanmerkingen die vanzelve vervallen, zoo dra men overweegt dat alle deese mijne verrigtingen ook vanäcter ten nutte van de jeugd, voor welke ik dat werk ondernam, moeten uitvallen.

Misflagen zal men, niëtégensfaande alle aangewende zorgvuldigheid om ze te vermijden, in dit WERK ontdekken. Trouwens, 't is den mensch zoo eigen te dwaalen, dat 'er niemant is, die het niet doet. — Niemant leeft in het rijk der Zéden geheel onberispelijk. — Niemant in het rijk der Letteren schrijft zonder gebréken. — Mijne misflagen zullen intusfchen van geen schadelijken invloed zijn, dan alléén bij de geenen die, niets dan hun eigen doen voor goed keurende, met verroeste tanden alles beknabbelen en alöm een vergiftigden adem verspreiden. — Van gebréken kende ik mij zelve nooit vrij; maar dat de geene die ze niet heeft, vrij den eersten steen op mij werpe! — Eén Mensch ziet alles niet; men neeme derhalven het goede op, en zette het kwaade ter zijde; met welk verzoek ik van deese Voorredén aftappe en den Leeser vaarwel zegge.

N E D E R D U I T S C H E

S P R A A K K O N S T .

E E R S T E H O O F D S T U K .

DE Spraakkunst is die kunst of wetenschap, door welke men een Taal regt en zuiver leert spreken en schrijven. Deeze Néderduitsehe Spraakkunst zal dus moeten dienen om de Néderduitsehe Taal régelmatig te leeren schrijven en spreken.

De Spraakkunst heeft twee deelen, naamelijk de WOORDGRONDING of *Etymologia* en de WOORDVOEGING of *Syntaxis*.

Het eerste deel of de Woordgronding onderzoekt de oorsprongen, de eigenschappen, de afleidingen en de verdubbelingen der woorden.

Hiertoe behoort vooréerst een onderzoek der Letteren, waaruit de woorden saamengesteld worden; en dit noemt men de SPELLING.

Vervolgens vloeit daaruit voort het onderzoek der *Lettergreepen*; en dit deel der woordgronding noemt men de UITSPRAAK. —

Een Letter is een ondeelbaar gedeelte eener Réde, een bijzonder geluid hebbende (*).

In de Néderduitsehe Taale gebruikt men de volgende zesen-twintig Letteren: A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z. Men spreekt ze uit op de volgende wijze: *a, bé, cé, dé, e, ef, gé, ha, i, jé, ka, el, em, en, o, pé: ku (q), er, es, té,*

(*). Dezelven zijn (volgens FABIUS QUINTILIANUS) gevonden, om het geluid eener Spraak' te bewaaren, en om, als geleende panden, den Leefser' getrouwelijk voor oogen te stellen, dat haar bevolen is.

2 N E D E R D U I T S C H E

zé, u, vé, wé, ix, y, zed. — Maar de Q en de X zijn Letteren, die men uit de Néderlandfche Letterlijst zou kunnen misfen, maar welken men echter alléén behoudt, om woorden, van andere Taalen ontleend, behoorlijk te fchrijven.

Deefe XXVI Letters worden verdeeld in:

VI. *Vocaaalen* of Alléénklinkers, en

XX. *Consonanten* of Médeklinkers. —

Tot eene derde onderscheiding' kan men ook de *Diphtongen* noemen; waarvan op zijn plaats' nader zal ge'prooken worden.

Wij zullen hierméde zoo te werk gaan, dat wij eerst het gebruik der klinkeren en daarna dat der Médeklinkeren zullen aantoonen.

V A N D E K L I N K L E T T E R E N

A, E, I, O, U, IJ.

De klinkletters draagen dien naam, om dat zij, uit zigzelve, zonder de minste hulp' van andere letteren, haar eigen en volkomen klank geeven, en zonder een médeklinker, eene Lettergreep kunnen uitmaaken. — Gelijk in *adam, éva, ida, oven, uriü*, en *ijzer*.

1) de Klinker A.

Deefe klinker geeft van zizzelve een' klank, zonder behulp van eene andere *vocaaale*, in de volgende lettergreepen en woorden: *Ab, ad, af, ach, ag, al, am, an, ap, ar, as, at, acht, ampt, arm, angst; Bad, bag, bak, bal, ban, bars, bas, band, bang, barst, bast, blank, brand, balk, blad; Dag, dak, dal, dam, dan, dans, das, dat, darm, drang, dwang, dwarl, dewars; Gal, garst, gast, gat, galin, gang, gans, gantsch, gard, garf, gram, gras; Hach, bam, band, bal, balf, bals, bad, balm, hap, harp; Kam, kan, kap, kar, kars, kast, kat, kant, klad, klap, knap, knars, kwast; Lach, lak, lag, lam, land, lap, last, lat, laf; Mak, mal, man, mat, mand, mast, markt, mars; Nap, nar, nat; Pak, pal, pan, pas, pad, plank, plas, plat, prat, pragt; Rad, ram,*

ram, rat, rap, ras; Sap, sas, schans, schram, stram, schat, flap, slab, smak, snak, spat, stad, stal, stram; Tam, tak, tal, tast, tax, tand, tarw; Vast, val, vangst, valk, vlak, vlas; Wak, warm, wan, wat, war, wars, was, wasch, wal, wrat, wang, wand, want, wandt, walm, walg, wate. wrak; Zag, zak, zal, zalm, zalf, zand, zat, zark, zwalp, zwak, zwang, zang, zwart, &c.

In alle de voorestaande woorden is de klinker A kort, en zij moet daarin kort uitgesproken worden. Het welk plaats heeft, niet alléén omtrent deese, maar ook omtrent de E, I, O en U, wanneer dezelve, in eene en dezelfde Lettergreep, tuschen twee Médeklinkeren gevonden, en daarmede ééns-galms uitgesproken worden.

Wanneer de *a* intégendeel, in twee en meêrlédige woorden, eene lettergreep sluit, dan moet zij lang uitgesproken worden, even gelijk twee *aa*; zonder dat men ze daaróm in die woorden behoeft te verdubbelen. — Dezelve zijn *babel, babok, balie, bladen, dadel, dagen, falie, fabel, gade, garen, genade, bagel, hamer, have, haven, haver, havik, inlage, kabel, kamer, karel, kater, klaver, laken, nagel, nave, navel, pater, paden, snater, spatel, sabel, schade, schalie, schade, schaduw, spade, stapel, tafel, tafelen, takel, takelen, talie, tralie, vadem, vader, vaten, wafel, wagen, wapen, water, wateren, zadel, zalig, zwaluw, zwavel, zwager, &c.*

Spreek de A, in alle deese woorden, lang uit, als *baabel, daadel, &c*; maar schrijf die woorden daaróm nooit met twee AA. Dit zoude strijden tégens den aart der Taale en tégen het wettig gebruik.

Uit de twee bovengenoemde stellingen der lange en korte A, in één- en meêrsijlbige woorden, volgt, dat de korte A, in enkelvoudige woorden, verándert in eene lange A, in meêr-
voudige woorden. Zie dit in de volgende voorbeelden:

de A is kort in	ik lag	maar lang in	wij lagen.
• • • • •	ik sprak	• • • • •	wij spraken.
• • • • •	pad	• • • • •	paden.
• • • • •	rad	• • • • •	raderen.
• • • • •	blad	• • • • •	bladen.
• • • • •	ik bad	• • • • •	wij baden.
• • • • •	kanon	• • • • •	kánon, de B.
	<i>Gefchut.</i>		des Bijbels.

4 N E D E R D U I T S C H E

de A is kort in | ik zat | maar lang in | zij zaten.

De A maakt op zigzelve eene Syllabe of lettergreep, aan het begin van de volgende woorden: *Abel, abraham, adel, adelaar, adalborst, adeldom, adelijk, adem, ademaaling, ademtogt, ader, aderen, akelig, aken, aker, afrika, afia, aloë, avegaar, avond, averechts, avondmaal, avondstar, avondsfond, avond-uur.*

Aan het begin van alle die woorden, wordt de A lang uitgesproken, met eene drukking' der stemme op dezelve, éven als of 'er twee aa stonden. —

In tégendeel is de a aan het begin van de volgende woorden kort en moet zij kort uitgesproken worden. *Abé (het) aberdaan, abeel, abimélech, abyduis, acacia, academie, acheron, afuit, ajuin, akoniet, alarm, aluin, amandel, amaril, amarist, anio, anijs, amen, apocrijsb, apostel, apostil, apotheeek, apél, arar, ararat, averuit, averije, ajax, afsjn, &c. —*

Het gebeurt weléens, dat de lange A, aan het begin van sommige woorden, in derzelter afleidingen verwandelt in eene korte A. Immers

de A, die lang is in	Asia	is kort in	Afiätisch.
. . . . .	Amalek	. . .	Amalekieten.
. . . . .	Afrika	. . .	Afrikaanen.

Er is een aanmerkelijk verschil onder de Néderlandfche spraak-konst-schrijveren over het gebruik van AA of van AE. — MOONEN, F. BURMAN, en meer anderen, pleiten geweldig voor die van AE, geevende daaraan den zuiveren klank van de verlengde AA, waarvan NILOË (*pag. 36, 37.*) zegt, datze als snaaren van éenen toon', een zuiverer geluid geeven; noemende téffens de AE eenen Tweeklank.

Ik schrijve, en ik meen, dat men op het gezag van verre weg de meesten der beste Taalkenneren, moet schrijven, met AA, de volgende woorden: *aak, aalmoes, aalüud, aam, aamtogt, aanbod, aambeeld, aamächtig, aandagt, aanloop, aangapen, aardsvader, aanklagt, aankomst, aanspraak, aanval, aanvang, aanzoek, aardkloot, aanmaanen, aarpraaten, aanblinken, aankijken, aanlagchen, aanknikken, aanvliegen, aanbidden, aanloopen, aanjuichen, aankwispelen, aanschreiën, aanblikken, aanleunen, aankrijten, aanbijgen, aanpiepen, aangrinnumen, aanloeren, aanlonken, aanblaffen, aanbrullen, aanbranden, aanlichten, aantellen, &c. —*

„ Het

„ Het woordje AAN , zegt HUYDECOPER , pag. 546 , 547 .
 „ wordt keurig gevoegd voor de woorden *aanjuicken* , *aan-*
 „ *knikken* , *aangaapen* , &c. in plaats van *toejuicken* , *toeknik-*
 „ *ken* , *toegaapen* .”

Voorbeelden :

En schoon de Satan , met zijn' hellschen stoet ,
 De dierbre waarheid AAN durft BRULLEN .

P. BODDAERT .

De Tabbaart , noch de kroon , en LONKT mij zoo niet AAN .

Zoo schrijve ik ook , en zoo moet men schrijven : *gaan* , *staan* ,
gedaan , *laaden* , *laaten* , *staat* , *maat* , &c.

„ Terwijl - we (zegt HUYDECOPER) gelegenheid hebben om
 „ van deeze spelling' te spreken , moet ik zeggen dat ik ver-
 „ wonderd ben , dat VONDEL , op het voorbeeld van den grooten
 „ HOOFT , zig niet verbeterd hebbe , toen zijn oordeel op
 „ het scherpste was , en hij zoo veele andere misfallen der ou-
 „ den ontdekte , en door zijn voorbeeld geheel en al uitbande .
 „ Ik wenschte wel , dat hij het gedaan hadt , en ben verze-
 „ kerd , dat veelen , die naderhand voor *ae* gepleit hebben ,
 „ het mede gedaan zouden hebben . Maar nog meer ben ik
 „ verwonderd , dat de schrandere TEN KATE , die het onder-
 „ scheid van den klank der Letteren , op een haire breed na-
 „ heeft weeten uit te meeten , dat zekerlijk allemans werk niet
 „ was , en die zelfs ergens bekent , gelijk iemand , die bekwaam
 „ is om hierover te spreken , bekennen moet , dat de klank
 „ van *aa* zuiverder is dan die van *ae* , 't welk een gemengde
 „ klank is , dat , zeg ik , die schrandere Man , echter , in zijn
 „ nooit volpreezen werk , de schrijfwijze van *ae* voor *aa* ge-
 „ bruikt hebbe . Hij houde het mij ten goede , maar ik zie
 „ deeze spelling in zijn werk aan , als een klein vlekje in een
 „ schoon aangezigt .” PROEVE VAN TAAL- EN DICHTKUNDE . pag.
 154 . —

De AA heeft aan de Nakomelingen te danken , dat zij we-
 der in 't aaloude besit geraakt is , schoon niet zonder betwis-
 ting . TUINMANS , oude en nieuwe spreekwijzen . pag. 72
 en 73 . —

De taalkundige Heer A. KLUIT , toonde in de NIEUWE BIJDRA-
 GEN , I. Deel pag. 317-319 . , dat de Ouden de Vocaalen door-
 gaands met eene *e* verlengden en schreeven *ae* , *oe* , *ue* , voor
aa , *oo* , *uu* ; maar dat men deeze wijze van verdubbeling' na-
 der-

derhand bij ons verworpen, en de *a* met *a*, de *e* met *e*, de *i* met *i*, de *o* met *o* en de *u* met *u* vermeerderd en verlengd heeft. Welke overéénstemming en streekhoudende régelmaat, door onze Taalöeffenaaren nimmer begreepen, niet behoeft met veel redeneeringen te worden opgehelderd. Vervolgens toont zijn Hooggel., welk een noodeloos tijdverkwisten 't zij, lang over de voorkeur van *ae* voor *aa* te harrewarren, daar 't toch vastgaat, dat, zoo dra iemand de vocaalen in 't gemeen, als *e*, *i*, *o*, *u*, met dezelfde vocaale verlengt, dan ook de verlenging van *a* met *a*, door den algemeenen taalgrond (*dialectus communis*) veréischt wordt, in wien toch de waare natuur der Taale moet gezogt worden. —

PONTUS DE HEUTER VAN DELFT, was ook al voor de spelling van *aa*, en noemde *ae* een diphtong. Zie zijne *Orthographia*, bl. 41.

De Drost HOOFD, die in het eerst voor de spelling van AE was, heeft die naderhand verwisfeld voor die van AA. En schoon TEN KATE de spelling van AE gebruikte, was hij echter meer voor die van AA; immers blijkt zulks uit zijn *onderzoek over de Letterklanken*, I. Deel, pag. 116. 118 en 119, in welke Verhandeling wij doorgaands meer *aa* dan *ae* ontmoeten; om dat *aa* (gelijk hij zelf zegt) Criticé bétér is. —

Ik weet niet, of alle deefe bewijfen voor de spellinge van AA boven die van AE zulten dienen ter overtuiging van anders-gevoelenden; maar ik weete voorzéker, dat sommigen daardoor reeds hunne spelling van *ae* geheel hebben laten vaaren.

Maar men zal mogelijk vraagen: is dan de AE van geen het minste gebruik in onze Taal? — Ik antwoorde daarop: ja, en wel voornaamelijk in zulke woorden, waarín zij met haaren gemengden klank, als eene diphtong of als een tweeklank kan en moet uitgesprooken worden. — Zoo schrijve ik de volgende woorden: *paerel*, *rechtvaerdig*, *bovaerdig*, *waereld*, *zwaerd*, *naerstig*, *vaerdig*, *waerdig*, *eerwaerdig*, *boetvaerdig*, *staert*, *paerd*, *gaerne*, *blaeten*, *kaers*, *vaers*, &c. — Die woorden spreek ik uit gelijk de Fransche woorden *clair*, &c. —

Het zal 'er nu maar op aankomen of ik dit mijn gevoelen met getuigenisfen kan slaaven; waartoe ik mij eenige oogenblikken zal verledigen. —

De Heer TUINMAN zegt: dat de Ouden de *e*, gevoegd bij eene andere vocaale, aanmerkten als den klank veränderende en ver.

verminderende, blijkt, omdatze *ae* vormden tot *e*. Zoo wierd van *rechtvaardige*, *rechtveerdige*; *waerde*, *weerde*; *maegden*, *meegden*. De spelling van *aa*, zegt hij, kan dit tot haare verdé- diging bijbrengen. Zie zijne OUDE EN NIEUWE SPREEKWIJZEN, pag. 74.

In de voorrede voor Q. HORATIUS FLACCUS DICHTKUNDE, op onze tijden en zeden gepast, leest men dit volgende: „Omdat „de dubbele *aa* nu bij de meeste en beste schrijvers in ge- „bruik is, zet ik *ae*, wanneer ik het gebruik van de Griek- „sche η wil afbeelden; alzoo wij denzelfden klank in onze „Taal, en daartoe geen teiken hebben.”

Hoe zeer ook de Heer AMPZING tot dit onderscheiden ge- bruik van *aa* en *ae* overhelde, kan men zien in zijn TAALBE- RICHT, pag. 24-29.

Arter de VOORREDE van de TWESPRAAK *der kamere in Liefde bloeiende*, vindt men die onderscheiden spelling van *aa* en *ae*, dus aangeweefen:

AA *baar*, *waar*, *paar*, *blaar*, *schaad*, *maar*.
 AE *baert*, *waerd*, *paerd*, *blaeten*, *schaets*, *maert*.

Allerkragtigst wordt dit mijn gevoelen bevestigd in den *Grondslag van geregelde Afleiding*, bij TEN HATE. pag. 23 en 24. — SEWEL. pag. 6 en 7.

Dewijl nu de TAALKUNDE zoo naauw verbonden is met de DICHTKUNDE, zal men gaerne voorbeelden zien, dat voornaame Dichters, die anders ook doorgaands met AA schrijven, het bovengenoemde onderscheid van AE mede in acht neemen.

Voorbeelden:

Uit HOOGVLIETS, ABRAHAM DE AARDSVADER.

O appel van mijn oog! o PAEREL van mijn kroon. B. 10.
 RECHTVAERDIGHEID, *die in 't gericht de vierschaar spant.* p. 30.
 En HOVAERDIJ, *gestoord in Babels-torenbou.* p. 219.
Ik acht dit leeven, 'k acht de beele WAERELD nict. *ibid.*

SELS verbond der Genade. pag. 105.

Daar hem de vrouw ONGAERNE 't water schonk.

N E D E R D U I T S C H E

SCHUTTE, Gezangen, I. Deel. pag. 9.

*Jammerlijk en schreienwaerdig
Was mijn staat al schreide ik niet
Word ik ijurig en boetvaerdig;*

TIJDWINST in Ledige Uuren, pag. 18.

Ach! uw Schaapje blaet zich beesch.

Wil men nu verder de moeite neemen, om de Dichtwerken van *Jufv. van MERKEN*; *Jufv. C. L. de NEUFVILLE*; van de Heeren *DE MARRE*, *PATER*, *FEITAMA*, *VOET*, *DE BOSCH*, en anderen na te zien, ik ben verzekerd, dat men daarin hetzelfde onderscheid zal vinden in acht genomen; gelijk ik in het *VERVOLG* op mijne *SPELKONST*, pag. 14 en 15. getoond heb. —

Nu zoude ik nog eene ménigte voorbeelden kunnen aanvoeren uit bijzondere Schrijveren, doch ik vertrouw, dat ik ter staavinge van dit mijn gevoelen geene getuigenissen meer noodig hebbe. In gemelde *VERVOLG* op mijne *SPELKONST*, pag. 16. 17. kan een nieuwsgierige te regt raaken.

Uit dit alles nu, besluit ik op goede gronden, dat men gemelde woorden, niet meer met *AA*, *waareld*, *vaardig*, enz., noch met *EE*, *weereid*, *veerdig*, enz., zal zien schrijven. —

Voor de *Æ* of *æ*, in eigen naamen, schrijven wij, in onze Taal, doorgaands *E*; schoon 'er gevonden worden die hier liever de oorspronkelijke Letters behouden.

De *AI* gebruiken wij in de woorden *hairen*, *koornäiren*, *ai!* In de twee eerste woorden spreekt men ze veeltijds uit als *aa*, zonder dat men daarom de *aa* daarin gebruiken moet, gelijk sommigen doen.

Onder de Néederduitsche Taalgeleerden, vindt men de zoodanigen, die de spaarzaamheid zelfs ook in de Taalkunde willen invoeren, terwijl zij de woorden, die in het éénvoud met twee *AA* moeten geschreeven worden, in het meêrvoud slegts met eene *A* schrijven. Gelijk daar zijn *Taal*, *daad*, *baan*, *ik baat*; *Talen*, *daden*, *banen*, *wij baten*, &c. — Schoon ik ook niet geheel van spaarzaamheid vervreemd ben, kan ik dezelve nogtans hier niet te pas brengen, zijnde volstrekt van gedagten, dat men de dubbele *AA*, die in enkelvoudige woorden gevonden wordt, in het meêrvoud moet behouden, en daarom schrijve ik altijd, en ik denke, dat men régelmatig schrijven moet: *Haan*, *baanen*; *laan*, *laanen*; *baan*, *baanen*; ge-

gemaal, gemaalin; zaak, zaaken; baas, baafen; baas, baafen; staak, staaken; kaas, kaafen; ik maan, wij maanen; ik waan, wij waanen; ik maak, wij maaken; ik waak, wij waaken; ik raak, wij raaken; ik klaag, zij klaagen; ik braad, zij braaden, &c.

Ik worde in dit mijn gevoelen gesterkt door den grooten HUIJDECOPER, terwijl ook séWEL daarvan zegt:

„Ik kan geensints goedkeuren, dat men schrijve *maken, zaken, vanen*, enz. want schoon men zegge, dat daardoor een letter uitgewonnen en niemand van de betékenisfe des woords versteeken wordt, nogtans gaat dit niet altijd vast; vermits 'er, door dusdanig eene spelling, gevallen kunnen komen, waarin zelfs een Néderlandcr het woord verkeerdelijk verstaan zoude; en al ware dat zoo niet, behoort men niet iets ten gevalle der Vreemdelingen te doen? Genomen dat zulk een, die zoo verre gekomen is, dat hij een weinigje Duitsch begint te verstaan, in een Boek deeze woorden aantrefl: *de zaken zijn vervuld*, en, niet weetende wat het woord *zaken* betekent, in zijn woordenboek zoekt naar het woord *zak*, (want anders kan hij niet doen, omdat het woord niet volgens deszelfs eigenschap (*zaaken*) gespeld is); zoo zal hij daaruit veelligt besluiten, dat de betékenis dier woorden is, *de zakken zijn gevuld*, daar hij anders, indien het woord gespeld was, gelijk het behoorde, ten eersten de regte meening daarvan vatten zou.” Zie zijne SPRAAKKONST, pag. 9.

Gemelde spelling, dus door mij en séWEL aangedrongen, behoefl men niet ten gevalle der Vreemdelingen te volgen, daar dezelve in de régelmaat' der Taale gegrond is; en 'er teffens een merkelyk verschil in de betékenisfe der woorden ontstaaf, wanneer ze met ééne *a* of met twee *aa* gefchreeven zijn. — De volgende voorbeelden zullen dit nader ophelderen:

Wij zagen hen steenen zaagen.

Ik wil dit Laken geensints laaken.

Ik wil het met dien ouden Wagen, op zulk een kwaaden weg niet waagen.

Hutten gemaakt van Staaken, die met het eene end in den grond staken.

De Graaven lagen in pragtige Graven.

Wij voeren met twee Aaken naar Aken.

Een Kaaper ontnam haar beur Kaper.

De zon kwam in die dagen niet eens ter kimme uit daagen.

Daar lagen nog eenige laagen steenen.

Gij zult met al die slagen in uwe meening' nimmer slaagen.

In den wegwijzer van J. VAN BELLE, pag. 18, leest men het volgende vierregelig vers.

- „ *De dubble AA dient om te spellen zaaken,*
 „ *Op dat men niet van zaken, zak zou maaken.*
 „ *Tot haalen, vaale, (om niet van halen, hal*
 „ *Te zien verstaan, noch ook van vale, val.)*

Hierméde zullen we die manier van schrijven voor voldongen houden, terwijl niemand, met grond, hiertégen iets kan inbrengen.

Terwijl onze Taal, in de verschillende gewesten onzes Vaderlands, aan veelerlei Diälecten of tongvallen onderhévig is, zoo vindt men Lieden, die, in plaats van *gedaan*, *gestaan*, de AA dier woorden veränderende in EE, zeggen: *gedeen*, *gesteen*, &c. Men moet dit nimmer navolgen, vooräl niet in het schrijven. — Intusfchen zijn 'er woorden, in dewelken de A, door de afleidinge, verwisfeld wordt in E; en terwijl dit zeer noodzaaklijk is om te weeten, zullen wij dezelve hier opgeeven. Van *wand* komt *wenden*. — Van *sband* komt *sbanden*. — Van *tam* komt *temmen*. — Van *lang* komt *lengen*, *verlengen*. — Van *kam* komt *kemmen*. — Van *vast* komt *vesten*. Van *Land* komt *belenden*. — Van *drank* komt *drenken*. — Van *krank* komt *krenken*. — Van *angel* komt *begelen*. — Van *hand* komt *bebendig*. — Van *stand* komt *bestendig*, enz. Wij zullen hiervan nader spreekken, bij de Verhandeling over de Werkwoorden. —

De A en de E worden verwisfeld en onverschillig geschreeven in de woorden *bart* en *bert*; *smart* en *smert*; *star* en *ster*; *stark* en *sterk*; *Vlak* en *vlek*, enz. — Ondertusfchen zou ik de woorden *bart* en *bert* van malkanderen onderscheiden en schrijven *bart*, om te betekenen den zétel van het dierlijk leven; en *bert* ter betekenis van een viervoetig dier. —

Men vindt eenige Eigennaamen, inwelken op de *a* den nadruk valt, en waardoor aangeduidt wordt, hoedanig men die woorden uitspreekken, en in de Poësijsje gebruiken moet. Ik zal de *a* daarin met eenen *accent* tékenen. Ze zijn: *Agridspers*, *Arzames*, *Archeldus*, *Baktriäne*, *Betbáraba*, *Decápolis*, *Eleásar*, *Cláxares*, *Házazel*, *Epiphánius*, *Flávius*, *Gedálias*, *Kánon*,

non, Kájafas, Hozanná, Mustapbá, Nicoláus, Páneüs, Páris, Pilátus, Baccbius, Pithágoras, Ptolomáüs, Samária, Vátablus, Pátroclus, Zábulon.

In andere, doch soortgelijke Eigennaamen, inwelken de nadruk nog zwaarer valt op de *a*, téken ik dezelve met een kapje; gelijk in *Jehová, Hofsá, Jfsaiá, Jeremiá, Mesfiá, Elkáná, Judá, Meleá, Terá, Selá, Meibusalá, &c.* — Anders kan men die woorden ook schrijven met bijvoeging' van eene *b*; als *Jehováhb, Hofsáhb, Jfsaiáhb, enz.*

Door út kapje sommige Letteren, gelijk hier boven de *d*, zijn wij gewoon om de woorden onzer Taale, die in de Dichtkunde te lang zouden zijn, eene Lettergreep te verkorten, om eene gerégelde voetmaat te maaken. — Dit kapje dus op de *d* zettende, maakt men van *adem, aám.* — Van *ader, adr.* — Van *baaden, baán.* — Van *bladen, blán.* — Van *daaden, daán.* — Van *bladeren, blaáren.* Van *gade, gá.* — Van *genade, gená.* — Van *laaden, laán.* — Van *paden, paán.* — Van *raaden, raán.* Van *spade, spá.* — Van *schade, schá.* — Van *Vaanen, Vaán.* Van *Vader, Vaár.* — Van *vergaderen, vergaáren, enz.* —

Daar is 'er, die de gemelde woorden liever verkorten met eene *é*, en schrijven *paén, schae, vaér, enz.* Doch wij zullen trachten te betoogen, dat onze manier van verkorten béter is.

In de NIEUWE BIJDAGEN, I. Deel. p. 338, 339. zegt de Heer A. KLUIT, noopens dit stuk, het volgende: „ Wij kunnen dit nog nader ophelderen, door onze gewoone wijze „ van inkrimping der lange vocaalen, waar een staert op volgt „ met de letter D, in *tre-den, bé-den, da-den, ra-den, bo-dem, doo-den, zo-den, sta-dig*: in deezen wordt de „ D weggeworpen, en de staert-consonant smelt in de voorige „ Sylb, en maakt alhier eene verdubbeling der *e, a, o*, in „ *tre-en, da-an, sta-ag*; dienende om door het schrijven „ der enkele vocaal, den klank, die 'er was in de lange „ vocaal van *tre-, da-, bo-, zo-, sta-*, niet te doen overgaan in eenen korten *tren, dan, slag, bom.* — Dus „ dan ziet men, dat niet slegts de D, maar ook de volgende „ E en I, in *daden, stad:g*, verlooren gaan, en 'er niet anders overblijft dan *tre-n, be-n, da-n, ra-n, bo-m, dób-n, zo-n, sta-g*; en hoe belachtijk derhalven zij zijn, „ die, hoewel zij anders *aa* schrijven, hier de *ae* behouden in „ *dá-en, rá-en*; dewijl, dit doorgaande, men dan ook *bó-em, zó-en, stá-ig*, zou moeten schrijven, alzoo de Analogie dezelfde is.”

Men

Men zie hieröver ook die van NIL VOLENTIBUS ARDUUM, die met den Heer KLUIT volmaakt éénsgezind denken. — Wij zouden teffens hierbij eene ménigte van voorbeelden uit onze voorgenoemde beste Dichteresfen en Dichteren kunnen voegen, indien wij ons werk tot eenige Boekdeelen wilden doen aangroeïën. Zij, die gewoon zijn, die werken te leefen, zullen dit geduurig daarin aantreffen. —

'Er is nog eene bijzonderheid in het gebruik van onze A, in dien men naauwkeurig wil fchrijven. En dit beftaat daarin, dat men dezelve met twee fippen tékent (*ä*), wanneer zij, in een woord, niet aan de onmiddelijk voorgaande, maar aan de volgende fyllabe behoort, of op zigzelve, midden in een woord, eene lettergreep maakt; gelijk in: *Ifaäk, Mantuä. verädelen, verångenaamen, Uriäs, welän, Océän, Beämpten, verächten, onäanneemlijk, Ananiäs, Heelät, Priesterämpt, Viänen, voorään, wreedäart, daarään, waarään, bovenäl, vooräl, overäl, ontäart, lijkäsch, lokäas, onäfmeetbaar*, enz.

Men kan dit, behalven bij andere Dichteren, zien bij FEITAMIA en HOOGVLIET.

Somtijds vordert ook de aart der fpreekwijfe en de régelmaat der Poëfije, dat men in eenige woorden op de dubbele AA, met de ftem drukke, in welke gevallen eenigen de aa met accenten gerékend hebben, gelijk de Vertaaler der DICHTKUNDE VAN BOILEAU.

„ *Een plompe Zangeres onkundig dāngedreeven.*

Ik kan intusfchen niet zien, dat het noodzaakelijk zij, het woordje *aan* altijd met accenten te tékenen, als zijnde uit den aart' en van zelve lang; maar ik zou 'er voor weefen, wanneer dat voorzetfel van deszelfs werkwoord afgefcheiden, en tot in het agterfte der fpreekwijfe verfchooven wordt; gelijk in de Dichtersche voorbeelden, hiervoor, bladzijde 5 aangevoerd, en in de volgenden, die ik 'er nog bijvoege:

Ik bield fterk bij bem aān.

Ik viel op bem aān.

Ik zie u aān voor een eerlijk man.

Hij zag mij aān voor eigenzinnig.

Dáár was 't dat ik ftrukelde.

Laaten we die zaak dáár laaten.

Ik zal binnen een uur dáár weefen.

Waar ziet gij mij voor aān?

Men

Men kan de korte en lange *aa* in sommige woorden gemakkelijker onderscheiden in de uitspraak. In *waarüchtig* en *waardereen*, hoort men immers dat de *aa* kort is; maar in *wáárdigheid*, *koopwááren*, *opwááren*, zijn ze lang. — In de spreekwijze: waar *ziet-ge mij voor één?* Is de *aa* in *waar*, kort; maar in: *dat het wáár is, is zeker*, is de *aa* in *waar*, wederom lang. — Een Liefhebber der Taalkunde zal hierdoor aangefpoord worden tot verder onderzoek van deese en dergelijke dingen (*), terwijl wij van de vocale A aftappende, tot de E zullen overgaan. —

2) de Klinker E.

Omtrent deese tweede vocale staat ons voornaamelijk te letten, op de verschillende klanken, die zij heeft en geeft; welke verscheidenheid wij door klanktekens zullen aanwijzen, zonder nogtans ten oogmerke te hebben, om dezelve in onze Taale in te voeren. 't Zal maar alléén moeten dienen, om Vreemdeelingen, die onze Taal willen leeren, daardoor in de uitspraak voor te lichten.

Ik ben van gevoelen, dat wij onze vocaal E kunnen noemen:

1. Stom of vrouwelijk, zonder bovenstreeping.
2. Scherp of mannelijk, met een' scherpen accent'.
3. Open, met een' zwaaren accent'.
4. Zeer open en zwaar, met een kapje.

Wij zullen dit alles, stuk voor stuk, trachten te staaven.

I. Vooréerst: de stomme of vrouwelijke E, heeft een zeer zacht geluid en wordt nooit met een klankteken geschreeven. Men vindt dezelve in de woorden: *aarde*, *albedil*, *amber*, *angel*, *anker*, *baker*, *cingel*, enz. — In alle de woorden, die met BE en GE, geschreeven worden, als: *begeerte*, *bevel*, *belet*; *gebuur*, *gebak*, *gebouw*, enz. Zij is vrouwelijk in de Diphtong IE, in de woorden: *bier*, *bies*, *biet*, *dier*, *cier*, *gier*, *lier*, *mier*, *pier*, *riet*, *schieten*, enz. — In de Diphtong OE, in de woorden: *boer*, *boenen*, *doen*, *goed*, *hoed*, *moed*,
roet,

(*) Over de lange en korte dubbele *oo* handelende, zullen wij misschien gelegenheid hebben, om dit fraaië stuk onzer spellinge, wat nader op te helderen; werwaard wij derhalven den Leefder heenen wijfen.

roet, zoet, enz. in de Diphthong EU der woorden *beul, beurt, deun, deur, geur, fleur, keur, leus, beup, beuvel, neus, enz.* gelijk in alle dergelijke woorden, in welken haar klank, gelijk hier, maar weinig gehoord wordt.

Maar eene fraaië bijzonderheid omtrent de stomme of vrouwelijke E, is deesse: dat alle de woorden onzer Taale, die met eene vrouwelijke E eindigen, daardoor het vrouwelijke geslacht aanneemen. — Wij zullen dezelve met alle naauwkeurigheid trachten ter neder te stellen. Ze zijn de volgende: *aarde, aankleeve, asche, armoede, bagge, bēde, bedstēde, behoefte, bende, benne, bergstofse, beroerte, bladzijde, blinde, bloedschande, boete, bombe, bouwstofse, breedte, breuke, bije, brave, bijlaage, ceremonie, diegaaude, cedille, duive, dije, duurte, droogte, ebbe, égade, eere, egge, elle, ellende, endivie, erfzonde, erve, fontanje, franje, fierte, gaave, geheimkunde, groeve, groente, graagte, groese, haage, haave, haardstēde, have, helle, bengelroede, beide, hitte, hoogte, boeve, bofstēde, bolte, hoope, bulde, butte, inlaage, intrēde, jeukte, kampernoetje, karavaane, kasfaje, kastanje, kauwoerde, kerke, kerkstēde, kerwe, keuse, klade, klagte, koe, kogge, koude, krebbe, kudde, kunne, kunde, kwellaadje, Landmeekunde, lecre, legende, laagte, lengte, lēlie, lesje, linze, lofcede, lijfrente, lijksaatie, maare, maase, male, malie, meede, meese, misse, naalde, naave, omrede, once, onkunde, onvrēde, oppervlakte, orde, overzijde, overgaave, pakkaadje, palissade, proeve, questie, reede, rente, roede, rogge, ronde, roove, ruimte, salade, schaante, schande, scharre, schēde, schēde, slabbe, slagorde, smarte, spade, spelte, spie, sponde, spreekwijze, staatkunde, stēde, steekade, steekte, sterfte, stoffe, straffe, taalkunde, talie, tarwe, tente, tinne, tobbe, tonne, tombe, torre, tralie, treede, tronie, uitgaave, velge, viole, vodde, voege, vonte, voogdij, voorhoede, voore, vjise, (een ichroef) waake, wadie, waschtobbe, warande, watte, weelde, weégade, weete, weite, wode, wonde, warmte, zeeve, zonde, zwaade, zeege, ziekte, zoode, zijde, enz.*

Zie daar teffens een fraaië geslachtlijst van zelfstandige Naamwoorden. Alléénlijk moet men van dien vrij algemeenen régel uitzonderen, de woorden die, schoon met eene vrouwelijke e eindigende, nochtans *onzijdig* zijn, als beginnende met het voorzetsel GE, *gebēmelte, geboefte, geboomte*. Ter bekrachtiging van mijne bovenstaande stelling, zie men de naamlijsten van

HOOGSTRAATEN EN SÉWEL. Als méde HOOFTS waarneemingen, te vinden bij TEN KATE, I. Deel, pag. 742.

Dus verre van de stomme of vrouwelijke E. II. Wij gaan over tot de scherpe of mannelijke E, die ik met eenen scherp accent' zal tékenen, als hebbende denzelfden klank als de mannelijke *e* der Fransche Taale, in de woorden *bonté, fanté*, enz.

Deese onze mannelijke *e*, maakt als vocaal, eene syllabe of lettergreep in de volgende woorden: „*ébal, édelen, égel, édik,*
„ *evenwigt, éfel, éfelin, edeläartig, edelman, ékel, éland, éve-*
„ *naar, évenen, éverzwijn, évening, évenmensch, évenaaren,*
„ *évenrédig, édelheid, évenbeeld, évenmaatig, enz.*

U I T Z O N D E R I N G.

De E, die aan het begin der bovenstaande woorden, scherp of manlijk is, is intégendeel vrouwlijk aan her begin van de volgende woorden: „*eclips, edict, element, eméritus, eremiet,*
„ *elixir, eridaan, evangelie, evangelist, erifilé, enz.*

Onze *e* is manlijk in alle zoodanige twee- en meertédige woorden, in welken zij, met eenen voorafgaanden médeklanker', eene syllabe sluit; gelijk uit de onderstaande voorbeelden blijken zal." *Béde, bédedag, bédestond, bédewaart, bédelen, béker, béter, béteren, bésen, bésigen, bésje, békeren, céder, céderboom, cédel, dégen, déken, déluwen, fémcen, frévelen; gével, géluwen, gléde, grémelen, gréniken, hédén, hétel, bémel, békelen, bémelen, héve, hével, hévig, jémeni, jenéver, jésus, kégel, képer, kátel, kátelen, kétéen, kéver, klépel, knével, knévelen, krévelen, lédemaat, léder, lédig, lédigen, léger, légeren, léver, léveren, méde, méluwen, ménigte, négen, négentien, négentig, néger, négerin, nétel, nételen, nételig, nével, névens, néder, nédrig, pékel, pégel, péper, péperen, pétrus, prédiken, prévelen, réde, réden, régel, régelen, rédelijk, régen, rékenen, régenen, rémelen, révelen, schédel, schépen, sléde, schémere, sméden (smids), snévelen, spékelen, stédigen, stékelen, stéperen, snéde, stéden, stékel, stével, stévig, tével, tégens, téken, tépel, tékenen, védel, véder, véluw, véfelen, véfiken, véderen, vlégel, vléder, vréden, véter, véteren, wéder, wégen, wrével, wémelen, wépelen, wrémelen, zéden, zógel, zégen, zégenen, zéker, zémel, zénuw, zétel, zéver, zéven, zéventien, zéventig, zénuwen, zémelen, zépelen, zwégen, zétels, zégels, enz.*

Men zie al die woorden, met dezelfde accenten getékend, bij L. TEN KATE, I. Deel, pag. 233—236. —

Dat

Dat het nu niet geheel nutteloos is, om in dergelijke woorden de *e* met eenen accent te tékenen, kan ik bewijzen, met het volgende getuigenis van séwEL, die, in zijne Spraakkonste, pag. 19. zegt:

„ De *e* heeft tweeeërlei klanken, als blijkt in *gével* en *bevel*, „ in *ézel* en *gezél*; *bémel* en *geméld*: 't zou derhalven voor „ uitheemschen, die génegen zijn onze Taal te leeren, een groot „ gerief weezen, indien die harde klank altijd met een klank- „ téken aangewezen ware; want hoewel men tot eenen alge- „ meenen régel zou kunnen stellen, dat tweelédige woorden „ den *accent* doorgaands op de eerste lettergreep hebben, als „ *knével*, *lépel*, enz. nogtans zijn verscheiden daarvan uitge- „ zonderd.” Als daar zijn: *belet*, *gebrek*, *gebed*, *gezet*, *ser- wet*, *beding*, *bedrijf*, *begin*, *cement*, *fregat*, *gezwel*, *gezin*, enz.

De mannelijke *E* vindt men ook in de tweede lettergreep van de volgende drie- en vierfylbige woorden: *bejégenen*, *benéve- len*, *gebéden*, *geléderen*, *gelégen*, *gelégenheid*, *gebréken*, *ge- béven*, *gezéden*, *genégen*, *mijssénen*, *onwéder*, *onwóde*, *onédel*, *onéven*, *omwégen*, *ontzénurwen*, *ophémelen*, *verzékeren*, *ver- néderen*, *vergelúwen*, *verlégen*, *verdelúwen*, *verméluwen*, *veré- delen*, *verdéuigen*, enz. Gelijk ook in alle de bijvoeglijke woorden, eindigende in *béden*, als *overbéden*, *beleefdbéden*, *goedhbéden*, enz.

Nog ontmoet men de mannelijke *e*, in de navolgende eigen- naamen, in welken dezelve noodzaakelijk dient getékend te worden; ter aantooninge, hoe men die woorden in den maat- klank' der Dichtkunde moet gebruiken. Zie hier dezelve, zoo volledig als het mij doenlijk was om ze op te speuren:

Alféus, *Améliä*, *Andréäs*, *Aréthas*, *Aréte*, *Arimathéä*, *Athénen*, *Athenéä*, *Bardézanes*, *Beréä*, *Batanéä*, *Betbsagé*, *Béésabé*, *Béélschub*, *Cesaréä*, *Césure*, *Chrêmes*, *Clodové*, *Cyā- né*, *Cybelé*, *Dozithéërs*, *Doriléä*, *Dorothéä*, *Diöcesaréä*, *Din- dimé*, *Eufébius*, *Enéäs*, *E'pbesen*, *Eliféus*, *Eubéä*, *Filétus*, *Foloé*, *Galaté*, *Galiléä*, *Génefis*, *Genézareth*, *Haggéus*, *Heca- té*, *Hélera*, *Hymenéus*, *Iduméä*, *Idamé*, *Iöle*, *Irenéus*, *Ju- déä*, *Jannéus*, *Ituréä*, *Jéricbo*, *Lalagé*, *Léä*, *Lilibéus*, *Me- roé*, *Merobé*, *Melchizélek*, *Néöptolemus*, *Niöbé*, *Nicodémus*, *Niscalénus*, *Nicéä*, *Omphalé*, *Oréä*, *Pbédra*, *Pbédrus*, *Poly- démon*, *Ptoloméus*, *Peloponnésus*, *Praxéäs*, *Rodopé*, *Séforis*, *Steropé*, *Stéphanus*, *Salomé*, *Tibériäs*, *Thezéne*, *Tirrénus*, *Va- lérius*, *Zachéus*, *Zebedéus*, enz.

Ik twijffele geensints of veelen zullen mij voor deefc mijne be-

bemoeiënisen dank weeten, terwijl ik vertrouwe datze aan Taalkundige Liefhebbers genoege zullen geeven. — Laaten wenu ten III. overgaan tot de opene *è*, met eenen zwaaren accent, voorkomende in zoodanige wóorden, in welken onze *e* den klank vormt van de Fransche *e* in de woorden *il met, nous mettons*. — In onze Taale zijn het, mijns bedunkens, de volgende woorden, inwelken onze *e* dien klank heeft:

„ *Aanlèg, afstrek, afwèg, afzèggen, afzèggen, bèd, belèg, belèggen, bèngel, brèngen, dèk, dèkken, dènken, dèksel, doodbèd, dookwèg, dwaalkwèg, èbbe, èft, èst, ève, èffen, èmmer, èxodus, èxter, fèl, geweld, gewèst, gezèl, gewènnen, gedènken, grèppel, gezwèl, hègt, hèffen, bèl, bèllen, bèld, bèbben, bègge, bèk, bèft, bèlbeaard, bèlleveeg, bèt, kèrk, kènnen, krènken, klèmmen, kwèllen, kwètsen, kètting, krèb, kwèlling, kènnis, lèb, lekkaadje, lèst, lètten, lètter, lètsel, mèlk, mèst, mèt, nèst, nèt, omwèg, ontrèk, ontzèggen, ontbèffen, ontstellen, opbèf, opstèl, overlèg, pènning, rèkken, rèdden, rèppen, schèl, schèl, schèlm, schènken, schènkèl, schèppen, schèrmen, schètteren, snèb, stèllen, strèng, tèllen, tèngen, tèlkens, tèst, tèmnen, trèkken, uittrèkken, uitstèllen, uitlèg, uitwèg, verdèk, vertrèk, verzètten, vèst, verlètten, verzèngen, wèb, wèdden, wèst, wèg, wèlk, wènk, wèkken, wèt, zèngen, zèiten, zwèlgen, zwèllen, zwènken, enz.*

Behalven deese drieërlei reeds aangevoerde E'S, hebben wij nog eene *e*, welke een zeer helder geluid heeft, en uingesproken wordt, gelijk de Fransche *e*, in de woorden *amen, bymen, examen,* enz.

Wij meenen deesen klank in de *e* te ontdekken in de volgende woorden, zonder dat wij weeten, welk een klanktéken wij daaråan geeven zullen, tot onderscheidinge. Laat het volgende (') daartoe dienen:

Agamènon, aanmèrken, afspèrsen, accèss, addrès, ar-rèst, appèl, accènt, acèrgatis, bajonèt, bankèt, bèk, bèlhamèl, bèrg, bèrkemeiër, besprèk, bèlroos, bèstèk, bevèl, bèlvedeer, bèsfus, binnenwèrk, bleekvèld, ballèt, basfèt, bufèt, bèrgamot, blijspèl, blès, brès, besmètten, bèn, bedèrf, blankètstèl, cemènt, civèt, ciprès, cèl, couplèt, dakwènfster, decèmber, drèmpel, dreigèment, drogèt, denneboom, dxèrg, dèrde, dèrtig, drèk, dèftig, dèrtig, dèrmaate, dèn, dèrcetis, dèss, dèxius, elemènt, èllènde, ènde, ènte, ènterhijl, èrf, èrwt, exèmpel, ècht, ègt, èl, èn, èrg, èrven, fèlp, fèp, florèt, fontanèl, fondamènt, gèld, gè-
B
rècht,

reéht, gesprek, gréppel, gék, gékkernije, gésp, grénzen, bakmés, bénd, bérberg, bérsefenen, bérst, bérkomst, belpen, bém, bèn, béndrik, béngst, instrument, innéting, inwéndig, kabinet, kalés, kapél, karpét, kasérn, komprés, kérvén, kérspeel, kérs, kérsdag, kérsmis, klérk, konserf, lampét, lancét, langét, lavéndel, langwéerpig, légende, lén-den, lékker, lénte, lét, lés, més, marionét, ménsch, métselen, modél, morél, muskét, mandemént, mezentius, nék, nér, niervét, noodwéndig, novémber, onrécht, oogmérk, opgéld, overspél, overstélpén, oprécht, omvèr, parlement, patént, pék, parkémént, patroclés, pérk, pérs, pérzik, pést, plégt, plégtig, pélk, prebénde, potspid, potschérf, prént, princés, procés, pén, péns, pistolét, rakét, récht, régt, régént, regimént, rénnen, rénte, rést, rénbaan, salét, saijét, scépter, schandulék, schérts, schéts, schérp, schouwspél, sék, servét, séxe, signét, slagwéld, sék, stémpen, smét, spéte, spérwèr, stémpel, stéfte, spinét, spéd, succés, spék, septémber, schénnen, studét, stégt stét, tékst, testamént, tén, tér, térmijn, témpel, térgen, uitsték, uitwéndig, uitwèrpen, vél, veld, véndel, vénster, verdèrvén, violét, vét, vignét, vlegt, vlék, vlérk, vlés, voorrécht, voorwèrp, vrémnd, vérdér, vérté, vél, végtén, vérsch, wél, wélldaad, wélvaart, wénsch, wérk, wérvél, wérvén, wérf, wén, wéntelen, wèrpen, wijnbérg, ijserwérk, ijskèlder, ijsstèllen, zeegevégt, zeldén, zeldzaam, zélfs, zéndbrievén, zéndén, zwérk, zwérm, zwérvén, zwétsen, enz. ———

Ik verbeelde mij, ingevolge van de bovenstaande woordenlijsten, dat 'er een merkelijk onderscheid in den klank der *e* te hooren is, en ik laat het aan de Leeferen om te beslissen, of ik gelijk hebbe, in de woorden:

AANGEWÉND, zig door gewoonte eigen gemaakt.

AANGEWÉND, poogingen daartoe gedaan.

Het eerste komt van *Aanwènnen*, en het tweede van *Aanwéndén*. ———

Zoo ook in de woorden *afgewénd*, en *afgewénd*, komende van *afwènnen* en *afwéndén*. ———

Ik meen in den klank van de *e* in *dèkken* en *bevlèkken*, enz. hetzelfde verschil te bespeuren, als in den klank der *o*, in *bot* en *zót*, *wolk* en *vólk*, waarvan breeder onder Letter O. Dit zij genoeg hiervan.

Na dat ik nu die verschillende klanken der Vocaale E, heb aangetoond, zal 't mijne zaak zijn om aan te toonen, dat ik

in

in deefen met geene gevonden nieuwigheid voor den dag kome; maar dat ik voorgangers in dit stuk voor mij hebbe

L. TEN KATE, maakt drieërlei onderscheid, in de korte of enkele E. — „De korte E, zegt hij, is:

1. Zagt in *baspel, vader.*
2. Hard in *kapél, spél, bél, écht, kélk, kérék.*
3. Hard en zagt in *ébbe, éffen, bélle.*”

Zie dit in de VERMAAKLIJKHEDEN VAN MARTEN SCHAGEN, voor'de Maanden *Julij, Augustus en September. 1732. pag. 158.* —

Ik wil niet onderzoeken, of gemelde bepaaling van den Heer TEN KATE juist zij; genoeg voor mij als ik, door de aanleidinge, die hij mij tot naspeuringe gegeven heeft, de mijne juist heb kunnen voorstellen. — Zijn Edele drukt verschillende klanken, door hetzelfde klanktéken uit. — Dit nu heb ik niet gedaan, omdat hij mij elders leerde, dat onderscheid in klank ook onderscheid in letteren vordert. — Die van 't Kunstgenootschap NIL VOLENTIBUS ARDUUM hebben ook de verschillende klanken der vocaal E, door één en hetzelfde téken uitgedrukt, gelijk men in derzelve Werken zien kan. —

Niemand kan de nuttigheid der accenten ontkennen. In de Fransche Taale zijn ze niet altijd in gebruik geweest, maar van tijd tot tijd trapswijze daarin ingevoerd. — „Alies (zegt séwEL, pag. 372) wat men tégen het gebruik van dezelve zegen kan, meen ik dat men ook tégen de tékens der zinscheidinge zoude mogen inbrengen. Want men zou kunnen beweerden dat die, hoewel niet onnut, nogtans van geene volstrekte noodzaakelijkheid, voor veelen, zijn; omdat de minste Leezers behoorlijk acht daarop geeven, en de meeste mogelijk leezen, zonder eens daarop te letten; hoewel zij évenwel nog zoo leezen, dat men hen taamelijk verstaan kan. — Maar wat goed Schrijver zal daaróm die tékens verwerpen? — Immers vindt een naauwkeurig Leezer gemak daarbij, (en wie weet niet dat de Geleerden somtijds, over een enkel toonstip in de doode Taalen, malkander met mond en pen vervolgen!) en kan, overluid leezende, zoo hij wel op die tékens let, ook des te béter van anderen verstaan worden. Even alzo kunnen de klanktékens ook dienen, om voor te komen, dat de woorden door eenen uitheemschen gerabraakt, of met eenen verkeerden klank uitgesproken worden.”

De vierde E, die wij met een kapje tékenen, word slegts

gevonden en gebruikt in zoodanige woorden, welken men, ter bevordering van den maatklank' der Poëfije, eene fyllabe korter maakt. Gelijk in de volgende woorden, die door dat middel veranderen van: *alréde* in *alreë*; van *benéden* wordt *bencén*; van *befceden*, *befceén*; van *besneeden*, *besneén*; van *decde*, *déé*; van *ééel*, *eél*; van *gebieden*, *gebién*; van *béden*, *beén*; van *kléderen*, *kleéren*; van *bieden*, *bién*; van *léden*, *leén*; van *lieden*, *lién*; van *méde*, *meé*; van *néder*, *neér*; van *overreeden*, *overreén*; van *rédenen*, *reén*; van *roede*, *roé*; van *spoeaen*, *spoén*; van *téder*, *teér*; van *vernéderen*, *verneéren*; van *véder*, *veér*; van *wéder*, *weér*; van *wéderüm*, *weérüm*, van *woeden*, *woén*; van *zéden*, *zeén*; enz.

Schoon deefe fchrijfwijfe geene getuigeniften ter ftaavinge noodig hebbe, wil ik évenwel een voorbeeld, voor onbedreevenen, hier bijvoegen:

„ *Geef zoetheid aan mijn' zang, en al' de lieflijkheén*
 „ *Van Isrels Zang'ren, die voor uwre bondkist treén.*

HOOGVLIETS AARDSVADER. pag. 4. 25.

Is men met die getuigeniften, van één' en denzelfden Dichter' niet te vréde, men flaa de meérgenoemde Dichtwerken open, en men zal op elke bladzijde de voorbeelden hiervan aantreffen. —

Eindelijk, wij moeten onze E, gelijk onze A, met twee ftippen tékenen, wanneer zij in het een of ander woord, niet aan de onmiddellijk voorgaande, maar aan de volgende Lettergreep behoort, gelijk in de onderftaande en foortgelijke woorden:

Lijén, letterbijén, lekkernijén, kruidერიjén, waaién, israél, poëfije, poëet, veréeren, priéel, maaién, ontéeren, ceremoni-éel, kuiperijén, valiéén, weién, fchreiéén, israëliet, italién, ibérién, paaién, getijén, zaaién, veréeuwigen, wijén, Traciér, Daniél, rijén, fchreiéén, verfcheiéén, breién, fpreién, boeién, ftoeién, bloeién, groeién, bijéén, gediéén, geéerde, on-édel, Siberién, Illirién, Silefién, enz.

Laat ik hiervan ook eenige voorbeelden, uit bovengenoemden Dichter' ontleend, opgeeven, terwijl men in de anderen hetzelfde zal vinden.

„ *Maar niemant baart, of wordt verlost van bitter lijén,*
 „ *Door hulp van wijzen, of door kragt der kruidერიjén.*

ABRAHAM DE AARDSV. pag. 187. 240.

Dus

Bus verre van de enkele *e*. Nu zullenwe overgaan tot de verdubbelde *ee*, die geschreeven moet worden in de volgende en dergelijke woorden: *Eed, eedgenoot, eedgespan, eelt, eend, eendragt, eenling, eenöog, cental, eer, eerümp, certijtel, eerzugt, eekw, fecst, geer, gesfel, heesch, heester, keel, keep, keeper, keer, keest, keet, kleed, kleerkas, kreeft, kreet, leed, leedwoesen, leek, leem, leen, leep, leer, leergeld, leerling, leertijd, leest, leeuw, leeven, leeftogt, meel, meerl, meeuw, mees, neep, neet, neef, peen, peer, pees, peet, penfeel, reef, reeks, reep, reet, scheer, sneeuw, smeer, steeg, steek, steel, steen, steenbok, steenrats, teelt, teem, teen, tecms, teer, veer, week, weer, zweer, zweet, enz.*

Men dient hier voornaamelijk, gelijk te voeren bij de *A*, in aanmerkinge te neemen, dat een woord, 't welk in het eenvoudig met twee *EE* geschreeven wordt, dezelve in het meêrvoud behouden moet, gelijk: *been, beenen; steen, steenen; ik leer, wij leeren; beer, beeren; beer, beeren; ik begeer, zij begeeren; ik verëer, wij verëeren; neet, neeten; peer, peeren; ik weet, wij weeten; pees, peezen; ik spreek, wij spreken; ik steek, wij steeken; neep, neepen; reet, reeten; week, weeken; reep, reepen, enz.* ———

Immers is het geene rügelmaat dat men schrijve: *ik spreek, zij spreken; ik eet, zij eten*; en dergelijke meer, 't welk nogtans van veelen wordt gedaan. Men kan hieröf toepassen dezelfde rédenen die onder de letter *A* daartégen ingebracht zijn.

Deeze manier van schrijven is des te noodzaakelijker, omdat 'er een merklijk verschil in de betekenisfe der woorden ontstaat, die met eene enkele *E* of met eene dubbele *EE* geschreeven worden; waarvan de volgenden tot voorbeelden verstrekken:

WÉDER, met eene *e*, is *wéderöm*. Geef hem dat *wéder*.

WEEDER met twee *ee*, beteként de Luchtgesteldheid. Het is schoon *weeder*.

ZÉGEN beteként geluk, voorspoed. Hij geniet veel *zégen*.

ZEEGEN, *zeege* of *zége*, beteként overwinning. Hij heeft de zeegen behaald.

WÉGEN komt van *weg*. De *wégen* zijn *slegt*.

WEEGEN is een werkwoord. Laat die boter *weege*.

Séwel zal dit, in de volgende spreekwijfen, nog nader op helderen:

- „ Daar gebreeken aan hem geene gebréken.
 „ 't Is noodeloos te beveelen als men de bevólen niet nakomt.
 „ De bestraate wégen zijn hard, en de steenen die 'er liggen weegen zwaar.
 „ Ik beken dat die beeken zuiver water hebben.

Zie zijne Spraakkonst pag. 11. en voeg 'er nog bij:

- „ In zéven dagen moet gij dat meel zeeven.
 „ De geenen die bédelen moet men bedeelen.
 „ Hij houdt wel van békeren maar niet van zig te bekeeren.
 „ Hij begint zig te béteren en zal mijn Schip beteeren. —
 „ Mijn Peeter heet Péter.

Laat ik dit alles nog met een vaersje verångenaamen:

- „ De dubble EE dient om te spellen zweemen,
 „ Omdat men niet van zwemen, zwem zou neemen.
 „ Tot steelen, heele (om niet door stelen, stel
 „ Te doen verstaan) noch ook van hele, hel.

J. VAN BELLE WEGWIJZER. pag. 19.

Het is somtijds noodzaakelijk dat men de dubbele EE, beide met accenten tékene, en hiervan zal ik tragten overtuigende voorbeelden te geeven.

De twee *éé* veréischen beide den accent, in de volgende woorden:

één, in *één* woord (*), *daar was 'er maar één*, *veréénigen*, *onéénigheid*, *éénsgezind*, *aan één*, *van één*, *alléén*, *bij één*, *agter één*, *ieder één*.

Voor.

(*) *Met één woord*. Dat men zoo schrijven moet, leeren ons onze eerste Taalkenners, als HUIDECOPER, HOOFD, ANZING, p. 17. SCWEL, p. 19. — De Heer OUDAAN, in zijne Aanmerkingen op HORATIUS Dichtkunde, door A. PELS, pag. 22. moge hierméde spotten, wij oordeelen het nogtans noodzaakelijk en zeer gepast, en verwonderen ons tévens, dat de Vertaalers der REIZE van JOHN BELL, die zig een *Genootschap van Taalkunnaaren* noemen, tégens deefe zoo nuttige Taalveréischens zondigen. Zij schrijven, I. Deel, pag. 217: *Het bestaat uit zoon verrokken onder een dak*. en pag. 215. *In een woerd*. Dat zij des onkundig zouden zijn, is niet te denken; want elders schrijven zij *bij één*, pag. 73. *aandén*, pag. 191. —

Voorbeelden.

Triumph! nu ben ik los, en trée met éénen flap de waereld uit,

HOOGVLIET. pag. 283.

Men rukt met drommen aan, men zwenkt, sluit zig bijéén.

FEITAMA, HENDRIK DE IV. pag. 154.

In de berijminge der Psalmen, door het KUNSTGENOOTSCHAP van LAUS DEO, als méde in de nieuw ingevoerde Psalmen der publieke Kerke, vindt men deese dingen ook in acht genomen. Om intusfchen mijne voorbeelden niet te veel te vermé-nigvuldigen, zeg ik alléén, dat men 'er in HUIDECOPERS *Proeve van Taal en Dichtkunde*, pag. 280. en pag. 447. ook getui-genisten van vindt.

De Heer J. F. REITZ zegt, in de voorréde voor zijne THEMATA, dat sommigen schrijven *doód, éér, éérst, féést, vermoórde hóópen*; ja zelfs *tóónéél*. Ik keur deese manier van schrijven, in den dagelijkschen stijl, met gemelden Auteur, ten hoogste af; terwijl ik nogtans van oordeel ben, dat het in eene Spraakkonst, gelijk deese, gantsch niet ongevoeglijk is, een onderzoek naar de lange en korte dubbele vocaalen te vinden; waartoe de Heer L. TEN KATE, in zijn nooit volpreesen Werk, I. Deel, pag. 218—265, overvloedige aanleiding geeft. — Ik zal mij hier benaerstigen, om van alle die woorden, eene nauwkeurige Lijst op te geeven, alléénlijk om aan te toonen waar de lange en korte EE gevonden wordt, en zonder iemand te verpligten om juist alle die woorden met de accenten te schrijven. Het diene alléén ter bestiering van de uitspraake. —

De harde lange *éé* schrijft men in de volgende woorden.

1. *Béét*, (*morsus*) beet met de tanden. *Béét*water, bijtend water.

Bléék, bestórven, ongedaan, vaal, droevig, wit van aangezigt. — *Bléék*, bleik, Linnenbléék.

De zachte lange *ee* wordt geschreeven in

BEET van *Bijten*. Hij beet mij in de hand.

BLEEK, van *Blijken*. Het *bleek* uit alle de omstandighéden dat hij schuldigh was.

DEÉG (<i>masa</i>) klomp van meel, om brood te bakken.	DEEG van <i>Dijgen</i> .
DRÉÉF of <i>dréév</i> , een wandelweg.	DREEF of <i>dreev</i> , van <i>Drijven</i> .
DRÉÉT (<i>crepitus ventris</i>) een buikwind.	DREET van <i>Drijven</i> .

Zoo wordt insgelijks de zachte lange EE geschreeven in de voorleedene tijden van alle de werkwoorden, op IJ den nadruk hebbende: als in *gleed* van *Glijden*; *green* van *Grijnen*; *greep* van *Grijpen*; *beeg* van *Hijgen*; *beesch* van *Hijfschen*; *keev* van *Kijven*; *keek* van *Kijken*; *kneep* van *Knijpen*; *kreeg* van *krijgen*, enz.

GRÉÉP, handvatfel, gevest van eenen dégen'.	GREEP van <i>Grijpen</i> . Ik greep hem bij den arm'.
KRÉÉT (<i>clamor</i>) geschrééuw. wapenkréét.	KREET van <i>Krijten</i> , huilen, weenen, grijnen.
LÉÉD (<i>dolor</i> , <i>molestia</i>) droefheid, moeielijkheid, ongelijk, overlast. <i>Léédweefen</i> .	LEED, van <i>Lijden</i> , verdraagen, ondergaan. Ik leed zwaare pijn.

Alsméde in *geleek*, van *Gelijken*; in *meeg*, van *Mijgen*; in *neeg*, van *Nijgen*; in *neep*, van *Nijpen*; in *onderwees*, van *Onderwijzen*; in *ontbeet*, van *Ontbijten*; in *overleed* van *Overlijden*; in *prees*, van *prijzen*, enz.

REÉ, RHÉÉ, (<i>cerva</i>) het wijfje van 't Hert.	REE, reed, van <i>Rijden</i> . Hij ree te paerd. In rees, van <i>Rijfen</i> .
REÉT (<i>rima</i>) spléét, <i>scheur</i> .	REET, van <i>Rijten</i> .
SCHÉÉN (<i>Tibia</i>) Schéén van 't been.	SCHÉEN van <i>Schijnen</i> . <i>Schreed</i> van <i>Schrijden</i> . <i>Smeet</i> , van <i>Smijten</i> . <i>Sneed</i> van <i>Snijden</i> .
SLÉÉP (<i>tractus</i>) trekking. — <i>Sléép</i> van éen' mantel. <i>Nafléép</i> , gevolg, stoer.	SLEEP van <i>Slijpen</i> . <i>Sleet</i> van <i>Slijten</i> . <i>Schreef</i> , van <i>Schrijven</i> .
SPÉÉG, <i>spéék</i> (<i>sputum</i>) speifsel, <i>spéékfel</i> , <i>spéégsfel</i> .	SPEEG, van <i>Spijgen</i> , <i>Spijën</i> . <i>Speet</i> , van <i>Spijten</i> .
SPLÉÉT, <i>scheur</i> , opening.	SPLEET, van <i>Slijten</i> . <i>Steef</i> , van <i>Stijven</i> .

STÉEG, nauwe straat, straatje.	STEEG, van <i>Stijgen</i> . <i>Streed</i> , van <i>strijden</i> .
STRÉEK (<i>tractus</i>) lengte, rijg.	STREEK, van <i>Strijken</i> . <i>Teeg</i> van <i>Tijgen</i> .
VEÉD (<i>odium</i>) haat.	VEED, van <i>Vijden</i> . haatdraagen. <i>Veast</i> , van <i>Vijsten</i> ; <i>Verdween</i> , van <i>Verdwijnen</i> . <i>Verleed</i> , van <i>Verlijden</i> ; <i>Verwees</i> , van <i>Verwijzen</i> . <i>Vreed</i> van <i>Vrijen</i> ; <i>Vreev</i> van <i>Vrijven</i> .
WÉÉK (<i>mollis</i>) zagt, vloeibaar.	WEEK, van <i>Wijken</i> .
WÉÉK (<i>anas mas</i>) eendvogel, mannetjes Eendvogel.	WEEK (<i>hebdomas</i>) week van zéven dagen. <i>Wees</i> , van <i>wijzen</i> . <i>Weet</i> , van <i>Wijten</i> . <i>Zeeq</i> van <i>Zijgen</i> . <i>Zweeq</i> van <i>Zwijgen</i> .
Zwéém (<i>similitudo</i>) gelijkenis, overéénkomst. Hij heeft nog een <i>zwéém</i> van zijns vaders beeldtenis.	ZWEEM, <i>bezweem</i> , van <i>Bezwijmen</i> .

2. De harde lange EE wordt ook met accenten getékend in zulke woorden, waarin men bijna zonder onderscheid, EE, EI, of ook op zijn plat Amsterdamsch, IE schrijven kan, gelijk in *alléén*, *allein*, *allien*. Zie TEN KATE, I. Deel, pag. 243. — Vermits wij nu hédendaagsch doorgaands EE gebruiken, zoo zie hierönder de woorden in geschil.

„ *Alléén*, *alléénlijk*, *béén*, *béést*, *bléék*, (*pallidus*) *brééd*, *déég*, *déél*, *déémster*, (*duister*) *ééke*, *éélbot*, *één*, *éénzaam*, (*veréénigen*, *onééns*, *alééns*,) *évenééns*, *éést*, (*smisfe*) *flurwéél*, *gléén*, *géésfelen*, *géést*, *gebéél*, *geméén*, *gertééd*, *gewéér*, *béél*, *héémraad*, *béét*, *kandéél*, *kanéél*, *kéél* (*overtreksel*), *kéén*, *klééd*, *kléén*, *kréét*, *lééd*, *léém*, *léést* (*formula*), *méést*, *néén*, *rééd*, (*gerééd*) *réén*, *réép*, *schééf*, *stéék*, (*planus*) *stéép*, *sméénce*, *stéén*, *tééms*, *téén*, *téér*, *véég*, *véém*, *véér*, (*vier*), *vléésch*, *wéédte* (*zéker kruid*), *wéédüsch*, *wéék* (*weik*), *wrééd*, *zéép*, *zwéém*, *zwéép*, *zwéét*, enz.

't Is den opmerksaamen Leefser' reeds gebleeken, dat de harde lange *éé* meest voorkomt in zelfstandige Naamwoorden. — *Méést*, zeg ik, omdat hier-en-daar ook een toevoeglijk woord met dezelve gevonden wordt, en men tefens weléens een

Werkwoord vindt, waarin dezelve geschreeven wordt. — Het getal van die laatsten is ondertusfchen zeer gering, zoo dat wij bijna geene uitzondering behoeven te maaken, maar alléénlijk te zeggen hebben: dat verreweg alle de Werkwoorden daarvan uitgezonderd zijn.

3. Deefe harde *éé* komt voor in alle de woorden die op *ééu* of *ééuw* den nadruk hebben, als in: *Eéuw*, *géeuwen*, *lééuw*, *lééuwaarden*, *lééuwrik*, *méeuw*, *méeuwen* gelijk de katten, *préeuwen* *furripere*, ontfteelen) *rééuwen* (*pollingere*), bezorgen (alles wat tot eene begraavenis behoort) *réeuwjel*, (*pollinctura*, bezorging (*)) *ééuw* (*coitu acer*, geil, paarsgezind) *fchréeuw*, *stéeuw*, (*attenuatus*, vervallen, afgenomen.) *Snéeuw*, *spréeuw*, *téeuwe*, (*homo vilis*, een flegt Mensch) *Zéeuw* (een Zeelander).

4. Alle de woorden met den uigang *EEL*, hebben de harde lange *éé*, gelijk daar zijn de woorden: *Abéél*, *barbéél*, *bekkenéél*, *bordéél*, *brandereél*, (*tragula*, werpfpies) *fakkeél* of *vakkeél* (*pars*, gedeelte) *fardéél*, *fascéél*, (faamgebonden bondel, *fascis*) *fernéél* (iigchel), *flambéél* (fakkel), *fluwéél*, *garéél*, *gravéél*, *greméelen* (grijnzen), *baftéél* (fchop, fpade), *bouwéél*, *juwéél*, *kaméél*, *kandéél*, *kanéél*, *kantéél*, (*pinna*, flagvéder) *kapitéél* (hoofdftuk), *karavéél* (karevéél, korvéél, boeiër) *karbéél*, *krabbéél*, (*ignum*, balk, bint, ftaak, lat, mast, dikke paal, blok) *karbéélftéén*, (een ftéén die uit den muur ftéékt, en waaröp een blok rust), *kardéél* (kabeltouw), *karéél*, (*koréél*, *karéélftéén*, *bakftéén*) *kartéél*, (*quartéél*, vierdepart) *kastéél*, *krakkeél*, *kufenéél*, (zadeltuig) *lampréél* (konnijn), *makréél* (oorlogftuig), *martéél* (hamer) *navéél*, (fteekraap) *pannéél*, *parcéél*, (gedeelte) *penséél*, *pijzéél* (pijén-rok) *plattéél* (fchotel) *prieél*, *raadzéél*, (zeil) *respéél* (verkwifter), *rondéél*, *rosféél*. (roodächtig) *fchandéél*, *ftapéél*, *taferéél*, *toonéél*, *tornéél* (tol, hoep, rad, *trochus*) *torréél* (*torricula*, torrentje) *torsféél*, *trouwéél*, (truwéél, troffel) *zuréél*, (zuurägtig), enz.

Hierbij nu voegt de Heer TEN KATE nog eene Lijst van woorden, waaiin wij *EE* en *AA* of *AE* of *A* onverfchillig gebruiken,

(*) Dit *Pollinctura* is, volgens een voornaam Letterkundige, zoo gemeen niet als: *Pollinctores*, welk flag van Bezorgers bij de Romeinen gebruikt wierden, tot het bezorgen van de Lijken; gelijk ook bij de Jooden, zoo als blijkt uit HANDL. V. vs. 6.

ken, en die, met EE geschreeven wordende, alsdan dezelve lang verëischen, als *gëerne, gaarne, gaerne*. — Doch wijl die woorden, door KILIAAN, reeds met AE geschreeven wierden, en wij dezelve thans doorgaands daarmede schrijven, zoo acht ik het onnoodig om 'er hier bij te blijven staan.

Ten besluite zal ik nog eenige woorden aan de hand geeven, waarin de harde lange EE gevonden en gehoord wordt, naamelijk: *Bëe, Bëer, Dréel* (bijzit) *éé*, (wet) *ééd, éér, gedwëé, géel, bëer, lëek* (lidmaat), *lëep, mée, méeekrap, méeer, méeerder, péel, péelland, stëef* (portlépel), *snëes, vëe, vëél, wëe, wëég* (wandt) *wëek, wëer*, (eelt) *zëel*, (bindzëel) *zëem* (barbëel), *zëem*, (léder) *zëer*, (pijn) *zëer* (ten hoogste), *zwëem*, enz.

Dus heb ik dit voornaame gedeelte onzer Spellinge, volgens den leidraad van TEN KATE, ter mijner eigen oeffening, zoo wel als ten nutte en tot vernaaik van mijne Leeseren, zoo naauwkeurig mogelijk, afgehandeld. Ik heb de woorden, hieren-daar wat meer opgehelderd en verstaanbaarer gemaakt, als zijnde veelen reeds verstorven en buiten gébruik. — Mijne oogmerk is niet om desee klanktékening, zoo min als om desee woorden, in de Taal' in te voeren. — Treft men ze nu, hier of elders, in oude Boeken aan, men zal ze des te béter kunnen begrijpen; en uit derzelve toonen kan men leeren, hoe men ze in onrijm en in de Dichtkunde, volgens den Maatklank gebruiken moet. Over het gébruik van *ei*, zie onder Letter IJ.

Ik moet, alvoreens van dit stuk af te stappen, nog aanmerken, dat desee manier van spelling' en klanktékening', bij den Heer TEN KATE, en bij anderen, rust op de gemeene *Dialect-spelling*; schrijvende, in alle de woorden, waarin de EE en OE zagt, als *e* en *o* klinken, de vocaal maar enkel; anderen in tégendeel, die volgens de *Afleidinge* te werk gaan in de spelling', kunnen desee bovenstreeping wel vermijden, en schrijven zoo wel *ik geeve, geeven, gegeeven; ik weeg, weegen, gewoogen; ik zweer, zweeren, gezwooren*; als *streeien, ik streei; deelen, ik deel; kleeden, ik kleed*; zoo ook *gebrooken, spooken, loopen*; zoo wel als *loopen, stooten, doopen*, enz. Wanneer men op de *Afleidinge* let, en zig daarnaar gedraagt, dan kan men zig ras uit deezen doolhof redden. Men gronde zijne verënkeling of verdubbeling eens op den eersten perfoon van 't enkelvoud (der Aantoonende wijze, bij voorbeeld: *ik geef, ik weeg, ik zweer, ik leer, ik begeer*; of liever op den eersten perfoon der Gebiedende wijze, waarin het wortelwoord

woord (*) gelégen is: als *geef*, *weeg*, *zweer*, *leer*, *beger*. Hoe kunnen die toch komen van de werkwoorden: *geven*, *wegen*, *zweren*, *leren*, *begeren*, enz.? Moeten nu deese Werkwoorden dus met eene *e*, volgens de Diälekt-spelleren geschreeven worden? dan moet men immers ook schrijven, om regelmatig te zijn: *ik gef*, *ik zweg*, *ik zwer*, *ik ler*, *ik beger*, en *gef*, *weg*, *zwer*, *ler*, *beger*! want, wanneer men dan en daarägter voegt, heeft men de Werkwoorden der Diälekt-Minnaaren wéderöm in order. — Gelijk het hier is met de EE, éven zoo is het ook 1) met de AA in *ik maak*, *wij maaken*; omdat *aa* de wortelletter is in *maak* of *maakt*. 2) Met *oo* in *ik rook*, *wij rooken*; *ik hoop*, *wij hoopen*; om dezelfde redenen. Men moet schrijven *ik neem*, *neemen* en *genoomen* (volgens MOONEN, Kap. 28.) omdat de *oo* van de verlengde wortel-vocaal *ee* schijnt afgeleid te kunnen worden. Voor den langlinker II, in *zwijgen* en dergelijke Werkwoorden, moet men schrijven *zweeg*, *gezweegen*. 3) Met UU, in *ik bemuur*, *bemuuren* enz., en in alle dergelijke werkwoorden, acht geeven de op het wortelwoord der gebiedende Wijse. De Tweeklinken, die uit den aart' lang zijn, worden ook, in de Afleidinge, door *ee* en *oo* vervangen. Dus schrijft men; *Bieden*, *bood*, *gebooden*, *Buigen*, *boog*, *geboogen*, *genieten*, *genoot*, *genooten*. *Verliezen*, *verloor*, *verlooren*. — Schoon men nu schrijve: *ik geef*, *ik steek*, en *geeven*, *stecken*, *gegeeven*, *gestooken*, enz. Zoo moet men nogtans niet schrijven *wij gaaven*, *wij slaaken*, maar *wij gaven*, *slaken*, als komende van het enkelvoud: *ik gaf*, *ik slak*, waarnaar het meervoud altijd geschikt moet worden. — Men moet, volgens afleiding', schrijven: *ik lig*: *ik zit*, *ik bid*; *gelégen*, *gezéten*, *gebéden*. *Ik béter*, *wij béteren*. *Ik beteer*, *wij beteeren*. *Ik béker*, *wij békeren*, *gebékerd*. *Ik bekeer*, *wij bekeeren*, *bekeerd*, enz. — Uit dit alles ziet men duidelijk, dat de spelling bij afleiding', verreweg te verkiefen is boven de Diälekt-spelling, doorwelke men, in de vier hoeken van eene Stad, eene vierderlei spelling zou moeten gebruiken. — Men volge dierhalven, zoo wel in de Zelfstandi-

ge

(*) LEUPENIUS zegt, in zijne Aanmerkingen pag. 25, dat men, om wel te spellen, zorgvuldig acht moet geeven op de wortelletteren, en dezelve in de veranderingen van een woord, zoo veel mogelijk is, behouden. Zoo schrijft hij *Leezen*, omdat *ee* de wortelletter is in *leest*; *oogen*, omdat *oo* de wortelletter is in *aog*.

ge Naamwoorden, als in de Werk- en Deelwoorden, de Voocaal-verdubbeling of verënkeling van het wortel- of grondwoord, wanneer men in staat zal zijn om zigzelve in alles gelijk te blijven. Bij voorbeeld: *Baar, baaren, oorbaar, gebaaren. Beet, ik bijt, bijten, gebeeten. Blijk, bleek, gebleeken. Snuif, snuiven, snoof, gesnooven. Rook, gerooken*, enz. Zij, die eenige kennis aan onze schoone en régelmaatige Taale hebben, zullen, door dit weinige, genoeg overreed zijn. Minervaarenen kunnen de gerégelde Afleidings-Proeven, bij TEN KATE, II. Deel, verder nazien, wanneer ze bevinden zullen, dat alles met mijne stelling overéén te brengen is, en dat men, dus schrijvende, die onderscheidende bovenstreeping van *é* en *ee*, van *ó* en *oo* wel misfen kan, en dat de tong ons vanzelve daarin zal richtsnoeren. — Het geene wij 'er hier van aantekenden, en bij de *o* 'er nog van aantekenen zullen, zij voornaamelijk voor Uitheemschen, die onze Taal beëffenen willen.

Het laatste, 't welk wij omtrent de E te beschouwen hebben, is, dat deese letter dikwils uitgelaaten wordt, of in de Poësië, om een woord te verkorten, zonder nogtans deszelfs betekenis te veranderen, of ook in Profa of onrijm, om de çierlijkheid des stijls. —

Dit geschiedt op de volgende wijze: van *wakkere* maakt men *wakk're*; van *zuivere*, *zuiv're*; van *schilderen*, *schild'ren*; van *tafereel*, *taf'reel*; van *vriendelijk*, *vriend'lijk*; van *treffelijk*, *treff'lijk*; van *tédere*, *téd're*; van *loffelijk*, *loff'lijk*; van *oeffning*, *oeff'ning*; van *ijverig*, *ijv'rig*; van *goddelijk*, *godd'lijk*; van *dichteren*, *dicht'ren*; van *wandelaar*, *wand'laar*; van *zalige*, *zal'ge*; van *sbrandere*, *schand're*; van *zilveren*, *zilver'en*; van *foltering*, *fol'tring*; van *dappere*, *dapp're*; van *wapenen*, *wap'nen*; van *zegenen*, *zég'nen*; van *redenen*, *ré'd'nen*; van *édelen*, *éd'len*; van *sneuelen*, *sneuv'len*; van *ouderen*, *oud'ren*; van *ridderen*, *ridd'ren*; van *purperen*, *purpr'en*; van *schuldeloos*, *schuld'loos*; van *overig*, *ov'rig*; van *wisfelen*, *wtsf'len*; van *ijdele*, *ijd'le*; van *toomeloos*, *toom'loos*; van *wrevelig*, *wrev'lig*; van *schamele*, *scham'le*; van *gruwelen*, *gruw'len*; van *andere*, *andr'e*; van *wandelen*, *wand'len*; van *bandelen*, *band'len*; enz. ■

Om de uitlating van die *e* te toonen, stelt men eene *apostrophe* in derzelve plaats, en dit oordeele ik volitrekt noodzaakelijk, omdat men anders zig geen denkbeeld van die woorden vormen kan. Die afsnijding of uitlating moet zoo geschieden,

den, dat wanneer men de *e* wederom daartusfchen voegt, het woord deszelfs volkomene gedaante wederkrijge; en daarom keure ik af, de gewoonte der geener die fchrijven *dappre, toomloos, fchaamle, wiflen*, enz. zonder uitlaatingstéken, en ik vertrouw dat kundige Liefhebbers ook mijne manier van fchrijven, boven de andere verkiefen zullen. — Schrijf ik *Wisslen*, en ik voeg 'er de *e* tusfchen, dan heb ik wederom volkomen *Wifelen*. —

3) De Klinker I.

De *i*, als vocaal, klinkt op zigzelve, zonder hulpe van eene andere vocaal, in de volgende lettergreepen en woordjes: *ib, id, if, ig, ik, il, im, in, ip, ir, is, it, bid, big, bin, bits, dik, dit, git, gist, ging, gints, grim, kir, kit, kind, list, lit, mik, min, mist, pik, pil, pin, pis, pit, pligt, tik, til, tin, vink, visch, wik, wind, wil, wit, wigt, wist, zin, zilt, zit, zilver, zingen*, enz.

In alle deefe woorden kan men zeggen, dat de *i* een helder geluid ftaat en kort uitgesproken wordt; gelijk zulks ook plaats heeft in alle woorden, inwelken zij voor eene *n* komt: als *indrang, indringen, inkrimpen, apostelin*, enz.

't Schijnt moeiëlijk om den juiften klank van de vocaale *i* te verklaaren. HUYDECOPER zegt: „ dat de *i*, die, in gedaante „ en in klank, de fcherpste onzer klinkers is, geen geluid, dan „ dat *zeer fcherp* is, kan nabootfen.” — SéwEL ondertusfchen zegt: „ datze in de boventtaande woorden *dof* is.” — Welken klank zullen wij aan dezelve toefchrijven voor *s* en *t*? — HUYDECOPER zegt: „ datze daarvoor een *fifend* geluid heeft.”

De *i* maakt eene *syllabe* of lettergreep in de volgende woorden: „ *ibar, ida, ipe, ipicras, ipenboom, iriüs, ifabel, italiën, ivoor, ibanits, ibériën, iberus, ibola, iburg, idriä, idro, ibor, ila*, enz. In deefe woorden wordt zij lang uitgesproken. —

De *e*, die anders doorgaands dient om de andere vocaalen te verzagten, gelijk de *a* in *waereld*. — De *o* in *doen*. — de *u* in *deur*, enz. brengt, in dit geval, bij de *i* niets te wége. — Immers, welk onderscheid is 'er in den klank' dier vocaale te hooren, wanneer 'er eene *e* bij gevonden wordt, of wanneer zij alléén en op zigzelve ftaat? bij voorbeeld: in *iberus* en *zien*; in *ila* en *bier*; in *ida* en *gier*; enz. — De *e* frekt hier eerder om de *i* te verlengen, dan om ze te verzagten,

en, en hierin wordt men bevestigd, omdat men deese woorden eertijds met twee *i* schreef: *ziin*, *biir*; welke spelling naderhand verworpen zijnde, zoo is door de eerste en beste Taal-opbouweren aan de *e* deese plaatsvervulling opgedraagen. —

DOOR HUYDECOPER wordt ons geleerd, dat de klank van *ie*, ten aanzien van *i* en *ij* (als *zien*, *zin* en *zijn*) éven is gelijk die van *oe* ten aanzien van *o* en *oo*. Zie zijne PROEVE, pag. 271.

Men dient de *i* somtijds met eenen accent te tékenen, in zoodanige woorden, inwelken de klemtoon op dezelve valt, op dat men hierdoor weete, hoe men die woorden, volgens den besten maatklank, in de Dichtkunde moet gebruiken. Die woorden zijn: *Alcnoüs*, *Antipas*, *Algne*, *Antipater*, *Antigonus*, *Aurantis*, *Anantas*, *Akiba*, *Alcmedon*, *Agrippa*, *Antöcbus*, *Antipatris*, *Asfrien*, *Artciä*, *Berentce*, *Callöpe*, *Cneäs*, *Dänira*, *Euntce*, *Euristhenes*, *Epiphanus*, *Eptren*, *Fabrtcius*, *Fentciën*, *Gabtnius*, *Gaulanttis*, *Hippolte*, *Ibraim*, *Jesatäs*, *Kamibus*, *Leöntde*, *Laviniä*, *Maliko*, *Mintäs*, *Nebemäs*, *Ortgenes*, *Pläli*, *Prtämus*, *Semtramis*, *Sibtrtius*, *Trachonttis*, *Virgtnius*, *Tiberinus*, *Zachartüs*, *Zedektäs*, enz.

Ook moet men de *i* somtijds met twee stippen tékenen, wanneer zij in een twee- of meerkledig woord, agter eene andere vocaale of consonant, eene syllabe begint, of op zigzelve eene lettergreep maakt. Gelijk in de woorden: *voorin*, *agterin*, *waarin*, *daarin*, *hierin*, *berinneren*, *vooringenomen*, *betfsäida*, *ephraim*, *ibraim*, *mitsaïm*, *talmaï*, *oninneembaar*, enz.

Eindelijk schrijft men de *i*, met eene afsnijdinge daaräcter, om aan te toonen, dat 'er eene *e*, die 'er anders bijgeschreeven moet worden, om den maatklank der Poësië, afgeworpen is. Dit heeft plaats:

1) In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze van eenige Werkwoorden, gelijk uit de volgende spreekwijzen blijktbaar is:

- „ Opdat ik *boei'* of boeië,
- „ Ten zij ik *maai'* of maaië.
- „ Schoon ik *paai'* of paaië.
- „ Dat ik *zaai'* of zaaië.
- „ Dat ik *stoet'*. Dat ik *verfoet'*.
- „ Opdat ik *roet'* of roeië.
- „ Opdat ik *zwaai'* of zwaaië.

Men

Men zie hiervan ménigvuldige voorbeelden in de Werken onzer beste Dichteren.

2) In den tweeden, derden en zesden Naamvalle, van mannelijke en vrouwelijke enkelvoudige zelfstandige naamen: als

In de klaverwei'.
Met de schalmel'.
Op de galel'.
In de kooi'.
Van dien zwaai'.
Voor die baai'.
Zijner moei'.

Van de kraai'.
Van zijne moei'.
In den bloei'.
Door den groei'.
Met een gooi'.
Van dien ouden paal'.

Voorbeelden:

„ *Maar schenk uw' Geest, door wiens gelei'*
 „ *Uw aanscbijn zalig is te aanscbouwen.*

VOLLENHOVE, IN DE BOETZANGEN. pag. 226.

„ *Dat Alexander, in vergoeding van zijn moei'.*
 „ *Mijn broeders bedgenoot; en dierbaar pand vervoerde.*

VONDELS PALAMEDES. pag. 33.

Meer weetenwe, met schik, van deese vocaale niet te zeggen. Over de woorden, die in het vrouwlijke met *in* eindigen, zal bij de Verhandeling over de Geslachten der zelfstandige Naamwoorden gesproken worden. —

4) *de Klinker O.*

De O, als vocaal, geeft (gelijk de andere vocaalen) een klank van zigzelve, zonder bijstand van eene andere vocaale, en maakt eene lettergreep, in de woorden: *oder, olie, en oven, over, enz.*

Zij heeft en geeft verschillende klanken in onze Taale; zijnde

1. Open en lang.
2. Helder en kort.
3. Dof. — Wij zullen dit stukswijse aantonen.

1. De *o* is open en lang in de woorden: *zomer, boven, boven, lover, govert, over, overgang, oijevaar, toveren, bodem, codex, pover, toveraar, toebel, toren, overval*, en alle de woorden, die met *over* geschreeven worden; in *oven, joris, mode, mogelijk*.

2. De *o* heeft een' *belderen* teffens en *korten* klank, en zij wordt kort uitgesproken tusfchen twee confonanten, *f, g. k, l, r, p, s, t* en *v*, in de volgende woorden: *flóf, óf, óffer, kóffer, tógt, agterdógt, dróg, bertóg, oorlóg, nóg, zóg, tróg, gedrógt, uittógt, bórgtóg, flók, ókker, blók, fcbók, bók, kók, nók, kólderflók, zók, pók, jók, jókken, lókken, lóküas, rók, pól, fuól. tól, ról, vólgen, rólle, dról, ból, zólder, kól. der, bezólding, mól, arnóld, jól, tólk, bólland, vólk, dólk, gról, knól, lóllepól, kóp, dóp, flóppel, dróppel, kóppel, klóp, nóp, próp, fóp, bórl, bórd, kórl, flórm, kórw, górdijn, búrst, zórg, vórst, dórft, dórft, mórge, wórden, górdel, órgel, knót, lór, kórk, mórfsen, tórtel, wórm, wórm, zórgen, ós, trós, lós, blós, rós, kóster, kóstvríj, kóst, kósfem, lósgeld, kót, lót, rót, fcbót, flót, vlót, spóttén, strót, mót, pótt, sprót, tót, ótter, spóttér, enz.*

„Zij, die op het voorbeeld van de *Amsterdamsche Kamer* „in *Liefde bloeiende*, oordeelen dat men deezen klank met een „bijtéken behoort te merken, schijnen mij toe gelijk te hebben, en daarom volg ik hen hierin na, want dus doende „maakt men een kennelijk onderscheid tusfchen *bol* (zagt) en „*ból* (een kloot); *dol* (uitzinnig) en *dól* (een roeipen in een „boot).” Zie *SÉWEL*, pag. 38. — *TEN KATE*, I. Deel p. 161. —

Op eene andere plaats' geeft hij (naamelijk *SÉWEL*) dit onderscheid niet onáartig te kennen, wanneer hij de volgende régels uit de *Vertaaling* van *HORATIUS Dichtkunde*, door *PELS*, aanvoert:

„*Zo mag men kindsch met Prins berijmen*, Noord met voort,
 „*En kap met krab, als van gelijken kleedden*, visfchen
 „*Wordt wel en voegelijk berijmd met leden*, misfchen.
 „*Maar bot op zót, en vol op ból rijmt gantschlijk niet;*
 „*Hoewel men in den fcbijn dezelfde letters ziet;*
 „*Omdat wij groot verscbil van klank in de O bemerken.*

Hier ziet men reeds drie geloofwaardige Getuigen voor dit gevoelen; waarbij men voegen kan *MEYER*, in zijn' *Woordenfchat*;

schat; die van NIL VOLENTIBUS ARDUUM. — MOONEN is 'er ook niet vreemd van, in zijne *Spraakkunst*, pag. 9 en 10. — F. DE HAES, in zijne *Nagelaaten Gedichten en Nederduitfche Spraakk.* erkent ook dat de *o* verfchillende klanken heeft, doch is niet voor de accenten, om die te onderscheiden. SÉWEL noemt den klank deefter *O hard*. De Vertaaler der *Dichtkunde van BOILEAU*, fchijnt ze voor *zwaar* aan te zien, wijl hij dezelfde met den zwaaren accent tékent. — Ik noem ze *bel-der* en kort, en zou uit dien hoofde 'er meer voor weefen om ze te tékenen gelijk de heldere *e* in *nét*, *vét* enz. Zoo ook *tót*, *lót*, *lóllepót*, enz. Doch, terwijl de *o* niet meér dan eenen accent vordert, zoo komt het hier niet op de keuze, maar aléén op den accent, ter onderscheidinge aan. Intusfchen zou ik de *o* liever *zwaar* noemen in de eerstgenoemde woorden *zomer*, *boven*, *boven*, *lover* enz. —

3. De *o* heeft een *dof* geluid in de volgende en dergelijke woorden: *bobbel*, *knóbbel*, *dof*, *doffer*, *fchoft*, *fchoffel*, *trof-fel*, *blom*, *brommen*, *dom*, *drom*, *edom*, *frons*, *gom*, *bon*, *kom*, *bommel*, *homp*, *bond*, *bonger*, *jong*, *jonker*, *lommer*, *lonken*, *nommer*, *mommen*, *mond*, *nonnen*, *om*, *onze*, *once*, *pond*, *pronken*, *rovd*, *rommelen*, *tonnen*, *donder*, *donker*, *rond*, *vol*, *wond*, *zon*, *zonde*, *dommelen*, *bommelen*, *grom-melen*, *trommelen*, *kommer*, *mommelen*, *gonzen*, *bonzen*, *krom*, *kronate*, *zonder*, *wonder*, *wondeling*, *tonder*, *donker*, *vonken*, *bonken*, *fchonken*, *ronken*, enz.

Zie hier een fpreekend voorbeeld van deefen klank'.

————— Gelijk een donderflugh,
 „ Die door den dicken wolck na wil niet breecken magh,
 „ Verdubbeld zijn geweld: bij mommeld, dommeld, stommeld,
 „ hij roumeld heen en weer, al greumelende grommeld:
 „ Ten lest met dulder kracht, zo fchricklijk berstet uijt
 „ Dat Hemel, bel, en aerd staen t' ziddren door 't geluid.

Mén kan dit zien in HUYDECOPERS PROEVE, pag. 505.

Nu heb ik wel deefen drieërlei klank der *O* aangeweefen, doch, ten einde mij zelve, zoo veel mogelijk, voor tégen-fpraak' te beveiligen, zal het niet ondienftig zijn om mijn gevoelen, zoodanig door getuigeniften te onderfteunen, dat het niet gemakkeijk zal vallen om die allen vrugteloos te maaken.

„ De

- „ *De Neêrduitſche O heeft drierlei geluid;*
 „ *De zwaarſte munt in Bode, en Oven uit.*
 „ *De doſſte in bot, molk, wolk, verbond en ſloffen.*
 „ *De ſchelſte wordt zeer blijkbaar aangetroffen.*
 „ *In Góð, bóð, vólk, getékend als men ziet. (')*
 „ *Want Bot op zót (zegt PEIS) rijmt gantschlijk niet.*
 „ *En 't zijn voorwaar wel eezelächtige Ooren,*
 „ *Die 't onderscheid van Bot en Bót niet booren.*

J. VAN BELLE, *Wegwijzer. pag. 14 en 15.*

Deeſe bepaaling van VAN BELLE komt met de mijne volkomen overéén.

De Schrijvers der TAAL- EN DICHTKUNDIGE BIJDAGEN, erkennen ook de ongelijkheid deeſer Letterklanken wel dégelijk, en bevestigen dusdoende ook mijn gevoelen. Zij ſchrijven I. Deel, pag. 279. aldus: „ *Gelijke fejl begaat de Dichter tégens, het rijm, met bosfen op karóſten, eene doſſe o op eene barde, te rijmen.*”

Ik herinner mij en mijnen Leeſeren, bij deeſe gelégenheid, het onderscheid van klank, 't welk ik meende te vinden bij de vocaal *e*, in de woorden *Held* en *vêld*; *afwènnen* en *afwènden*, enz. Welk onderscheid ik mij verbeelde dat met het verschil der *o* hierboven volmaakt overéénkomt.

Nog een getuigenis of twee! voor de verschillende ſchrijfwijſe der *o* en dan zullenwe verder voortgaan.

„ De *o* heeft in alle woorden geen en zelfden klank. Geheel „ anders luidt zij in *op* dan in *bóp*, in *wolk* en *vólk*. De eerste klank is zagt, de tweede hard: om onderscheid te maken, willen beide MOONEN en TEN KATE, dat men de harde „ klank door dit téken (') onderscheide, en *bóp*, *vólk*, *flók*, „ *gebód*, enz. ſchrijve.” Zie de VERMAAKLIJKHEDEN VAN MARTEN SCHAGEN, voor de maanden *Julij*, *Augustus*, en *September*, 1732. pag. 161.

In SAMUEL AMPZING'S *Taalbericht*, pag. 66. wordt het onderscheiden geluid onzer *o*, alsboven, ook erkend en aangetoond; alle welke getuigenissen niet kunnen nalaaen van een grooten invloed te zijn, bij de geen en die door het vooroordeel niet ten eenemaale verbijsterd zijn.

Men beproeve of men in de volgende uitdrukkingen, den onderscheiden klank der *o* hooren kan.

*Ik kost die kóst niet eeten.
Ik most van die móst drinken.
Die dikke zog lustte geen zóg.*

't Is daarēnboven ook nog noodzaakelijk, dat men de *o*, gelijk de *a*, *e* en *i*, in formige eigen naamen, met eenen accent tēkene, om den nadruk aan te toonen die daarōp valt, en de wijze op welke men zig van die woorden bedient in de Poētsje. Die woorden zijn de volgenden: *Arēōpagus*, *Bōōkt*, *Diōtrefes*, *Dīōspolis*, *Dōris*, *Hermōgenes*, *Hippōlitus*, *Neōptōlemus*, *Nīcōpōlīs*, *Perōne*, *Scythōpōlīs*, *Theōphanes*, *Timōtheīs*, *Trōje*, *Zenūbiū*, enz.

Alvoorens wij nog van de enkele *o* aftappen, en tot derzelver verdubbeling' overgaan, moeten we omrent dezelve nog aanmerken:

I. De *ō* is bij ons het tēken van den vijfden Naamvalle of Roeper.

Voorbeeld.

„ *Gelei*, *ō Heilzon!* mij op *duistre letterpaden!*
„ *ō Geest!* bestier mijn geest op 't spoor der *heilge bladen!*

HOOGVLIET ABR. pag. 3.

II. Dat men dezelve, gelijk de *a*, *e* en *i*, met twee stippen moet tēkenen, wanneer zij, in een woord, niet aan de onmiddelijk voorgaande, maar aan de volgende lettergreep' behoort, of op zigzelve eene syllabe maakt, gelijk in:

Alōm, *Clīō*, *Pharaō*, *Diōne*, *slagōrde*, *milliōen*, *onōverkomelijk*, *verēntwaerdigen*, *verōnāchtsaamen*, *verōntreinigen*, *rondōm*, *aalōud*, *patriōt*, *schorpiōen*, *voorōnder*, *agterōnder*, *calliōpē*, *beōogen*, *beōordeelen*, *geōortlofd*, *beōeffenen*, *Scipiō*, *verōordeelen*, *verōveren*, *onōntbeerlijk*, *onōrdenlijk*, *onōverwinne-lijk*, enz. ———

Voorbeelden hiervan bij te brengen, zoude overtollig zijn, terwijl men, bij de meergenoemde hoofd-Dichteren daarvan overvloedige bewijzen vinden zal.

III. Dat men ze ook, gelijk de *a* en *e*, met een kapje moet tēkenen, in zoodanige woorden, welken, ter bevordering van den maatklank der Poētsje, eene syllabe verkort worden, op de volgende wijze: men maakt van *dooden*, *doōn*; van *ge-
be-*

boden, geboën; van blode, bló, van Goden, goën; van noode, noó; van zode, zó of zoó.

„ *'t Had allerhande Goën, gedrochtelijk van stand,*
 „ *En buis- en haartgoën, beschermers van het Land.*

HOOGVLIET, ABRAH. pag. 39.

Over de lange en korte *o*, zie het slot der Verhandeling over deefe Letter. —

De *o* of *u* worden onverschillig gebruikt, in de woorden *kennen* en *kunnen*. —

De *o* heeft in sommige woorden plaats gemaakt voor de *eu*. Men zie dit onder Letter U.

De verdubbelde *oo* moet men schrijven, behalven in de woorden, inwelken zij natuurlijk eigen is, als *afloop, antwoord, betoog* enz. — Voornaamelijk in het meervoud van zodanige woorden, in wier enkelvoud de twee *oo* noodzaakelijk moeten gevonden worden; schrijvende altijd op de volgende wijze: *boom, boomen; droom, droomen; stroom, stroomen; brood, brooden; zoom, zoonen; een zoon, zoonen; oog, oogen; boor, booren; ik betoog, wij betoogen; ik beoog, wij beoogen; ik boon, wij boonen; ik verkoop, wij verkoopen; ik hoop, wij hoopen; ik beloon, wij beloonen; noot, nooten, enz.* — Dit moet men te meer in acht neemen, omdat 'er dikwils verschil ontstaat, in de betekenisfe der woorden wanneer die met ééne of met twee *o* geschreeven worden, als.

LOOTEN is het meêrvoud van *Loot*, een spruitje van een' boom. — **LOOTEN**, om het *lót* werpen. —

LOTEN, is het meêrvoud van *Lót*, geluk, zégen, prijs uit de Loterije.

„ *Ik heb een lot (prijs) getrokken op de vier Loten die ik*

„ *gekogt hadde.*

„ *De sloten (kasteelen) waren omringd met sloten (grag-*

„ *ten.)*

TOREN is een gebouw. **Een Kerk-toren.**

TOORN, is gramfchap.

VOREN, die zaak kwam mij gisteren te *voren*.

VOORN is eene rivier-visch.

Dat deefe onderscheiding volstrekt noodzaakelijk is, blijkt nader uit het volgende:

- „ *De dubble oo (om niet van Poten, Pot*
 „ *Te doen verstaan, noch ook van Goten, Gót)*
 „ *Dient om 't meêrvouwd van Poot, te spellen Pooten*
 „ *Van Gieten, goot te schrijven en gegooten.*

J. VAN BELLE, WEGWIJZER, pag. 19.

Zie hier nog een treffend voorbeeld:

Zijt gij de koper van dat kopr.

Men vergunne mij, om bij deefe gelêgenheid nog een oogeblik te blijven staan, bij de verdubbeling' der vocaalen, waarvan ik reeds bij de Verhandeling' over de A en E, gesproken heb; terwijl dit volgende strekken kan ter meerdere opheldering' van het voorige:

De taalkundige Profesfor A. KLUIT, in deszelfs spellinge der Nederduitsche Taale, te vinden in de NIEUWE BIJDAGEN; I. Deel. pag. 285. over de Verdubbelinge onzer vocaalen spreekende, toont, dat de Latijnsche Dichters NAEVIUS en LIVIUS, als zij eene lange syllabe te schrijven hadden, daarvoor twee vocaalen schreeven (*). Dat FABIUS QUINTILIANUS ook van die gedagte was, en dat het CICERO behaagd heeft, met eene verdubbelde *ii* te schrijven. TURNEBUS verklaart, dat, als de oude Latijnen eene lange vocaal wilden schrijven, zij dezelve verdubbelden, en dat die verdubbeling hun diende voor een lang schrapken (—), 't welk een kenmerk eener lange syllabe was. — Dat die verlenging bij de Latijnen plaats gehad heeft, kan men beweesen zien, door REINESIUS en anderen, aldaar genoemd. De Grieken, die eertijds hunne lange vocaale uitdrukten, hebben naderhand de verlenging of verdubbeling ook ingevoerd. De Latijnen gebruikten de *aa*, *ee*, *ii*, of *j*, voor eene lange *a*, *e*, *i*, (†) of anders streepten zij die Letters,

(*) ERICUS ERICIUS PONTOPPIDANUS verhaalt dit in *Grammatica Danica*. p. 17. Zie TEN KATE, I. Deel. pag. 118.

(†) Zij schreeven, volgens het getuigenis van VICTORINUS APER, *aaa*, *eee*, *iii*. —

ters, tot een teken hunner langheid, met een streepken, *ā, ē, ī.* — Vervolgens toont de heer KLUIJ, dat deeser Verdubbeling naderhand, bij de Latijnen, den schop gegeven is, en dat onze alleréerste Taal nooit anders dan met eene enkele vocaal is gespeld geworden; maar dat 'er in vervolg van tijd, eene régelmaatige, doch meer naar onze Taale geschikte verdubbeling van vocaalen, heeft plaats gehad; nooit echter zoo algemeen, of men heeft deese verdubbeling wéderóm laten vaaren en verwisfeld, voor eene, die met de verdubbeling' der Grieken en Latijnen, overéénstemde; zoo nogtans, dat men vast bleef houden aan de alleeróudste gewoonte, om geene vocaalen in het Duitsch te dubbelen, ten ware zij op een consonant nederkwamen (*).

Dit alles aangetoond hebbende, belijdt zijn *Hoogel.* wijders, dat, daar de geenen, die in de vroege Eeuwen, de néderlandfche pen voerden, meest allen Monniken waren, die, aan de Latijnsche Taale zig min- of méér gewend hebbende, zékertlijk de schrijfgewoonte der Latijnen op onze Taale zullen overgebragt hebben. — Zulks nu wáár zijnde, dan vloeit daaruit van zelve voort, deese redeneering: „ De Latijnen en Grieken gebruijken in de alleréerste tijden, in plaats van eene *enkele vocaal*, altoos *dubbele vocaalen*. — De latere Latijnen lieten die verdubbeling, gemakshalve, vaaren. De eerste néderduitsche Schrijvers waren Monniken, aan die nieuwgevormde Latijnsche spellinge, min- of meer gewoon; deesen volgden die nieuwigheid der Latijnen, in het schrijven der enkele vocaalen, en leidden dus hunne spelling van eene verbasterde bron af.” — Hadden zij nog maar gedaan, gelijk de Latijnen hun leerden, en hunne *enkele lange vocaalen*, ten téken van verdubbeling', met een streepken (—) getékend, dan had men na hunne taal niet zoo behoeven te raaden. — Immers dit alléén is een bewijs van de langheid aller klinkeren, en anders zijn 'er geene lange vocaalen, dan die door de verdubbeling der klinkeren gemaakt worden, en die de ouden gebruijken in plaats van een bovengesteld streepken (—) *apex*. — NIEUWE BIJDAGEN, I. Deel. pag. 298. —

Men

(*) Dit kan niet voldoen in 't criske, zegt TEN KATE, alwaar langheid en korthéid altoós haare aanwijzing begéeren, zo wel, wannér in dezelfde lettergréep geen Meedeklinker volgt, als wannér een meedeklinker de Lettergréep sluit. Zie 6. Deel. pag. 118. —

Men moet de dubbele *oo* fomtijds met accenten tekenen, om den nadruk der woorden in de Poëfijze of in Profa aan te toopen. — Zoo vinde ik in den vertaalden BREDERODE van BURMAN.

„ En wenscht het Eedgespan als Leidsman vóór te gaan.

Zie bladz. 25.

„ . . . . . en zoo veel duizend menfchen
„ Deed sneeven, nu zig zag verrotten vóór zijn dood.

DEZELFDE, pag. 52.

Zie ook Pf. 19. 21. en 22. van LAUS DEO. —

't Lust mij om te beproeven, of ik hierop niet eenen vasten régel vinden kan, volgens welken men hierin op goede gronden te werk kan gaan. —

„ De OO is hard en lang, in de voorzetfels door, voor, van zoodanige werkwoorden, die, door de conjugatie of verbuiging die voorzetfels affcheiden, en verplaatfen. Bij voorbeeld: vóórzeggen, iets zeggen 't welk een ander na moet zeggen, Dit maakt: ik zeg vóór, gij zegt vóór. enz.— 't Deelwoord is vóórgezegd, of vóórgezeid.

„ De OO intégendeel is lang en zagt, in de zelfde voorzetfels door en voor, van gelijkvloeiënde Werkwoorden, welken die voorzetfels door alle de tijden behouden, en van welken het deelwoord, zonder het tufchenwerpfel ge maakt wordt. — Bij voorbeeld voorzeggen, iets dat gebeuren zal, vooraf bepaalen. Dit maakt, (niet gelijk het voorgaande, ik zeg vóór,) maar ik voorzeg, ik voorzeide, ik zal voorzeggen; 't deelwoord is voorzegd of voorzeid.”

Laatenwe dit nog met eenige voorbeelden ophelderen.

De óó is hard en lang in de ongelijkvloeiënde Werkwoorden.

Dóórbreeken, ik brak dóór, dóórbreoken. — De dag begon dóór te breeken, enz.

Dóórbrengen, dóórgebragt.

Dóórhaalen, ik haalde dóór, dóórghaald.

De oo is lang en zagt in de gelijkvloeiënde Werkwoorden.

Doorbladeren, doorbladerde, doorbladerd.

Doorzoeken, doorzógt.

Doorgonden, doorgrondde, doorgrond.

Doorleefen, doorlas, doorleefen. — Doorloopen, door-

Dóór-

Dóórhelpen, ik hielp <i>dóór</i> , <i>dóór</i> geholpen.	liep, <i>door</i> loopen. — <i>Doorrij-</i> <i>gen</i> , <i>doorreeg</i> , <i>doorreegen</i> . —
Dóórreizen, reisde <i>dóór</i> , <i>dóór-</i> <i>gereisd</i> . Ik reisde <i>dóór</i> dat vlek. —	Doorreifen, <i>doorreide</i> , <i>door-</i> <i>reisd</i> . Ik heb dat gantsche Land <i>doorreisd</i> .
Dóórscrabben, <i>dóór</i> gescrabd.	Doorsnijden, <i>doorsneeden</i> .
Dóórstraalen, <i>dóór</i> gestraald.	Doorsnuffelen, <i>doorsnuffeld</i> .
Dóórstrijken, <i>dóór</i> gestreken.	Doorvlegten, <i>doorvlogt</i> , <i>door-</i> <i>vlogten</i> .
Dóórwaaden, <i>dóór</i> gewaad.	

In: *door* mij gedaan, de een *door* d'ander, zijn de *oo* kort; maar in: *dóór* en *dóór* nat, hij stak hem *dóór* en *dóór*, zijnze lang. —

Vóórkomen, kwam <i>vóór</i> , <i>vóór-</i> <i>gekomen</i> . —	Voor spellen, <i>voorspelde</i> , <i>voor-</i> <i>speld</i> .
Vóórlichten, <i>vóór</i> gelicht.	Voorzeggen, <i>voorzeide</i> , <i>voor-</i> <i>zeid</i> .
Vóórneemen, <i>vóór</i> genomen.	Voorzien, <i>voorzag</i> , <i>voorzien</i> .
Vóórtijden, <i>vóór</i> gereeden.	

De *oo* zijn lang in *vóór*naam, doopnaam; maar kort in *voor*naam, aanzienlijk. — Dit zij genoeg om een' opletten den stof ter verdere naspeuring te geeven.

Laatenwe ons hier, gelijk bij de *EE*, nu nog eenige oogenblikken bésig houden, in het naspeuren der harde en zachte lange *OO*; agtervolgens de handleidingen van VAN HEULEN, AMPZING, de BIJDRAGEN, maar voornaamelijk volgens den leidraad van den Heer TEN KATE.

De harde lange <i>óó</i> wordt ge- vonden in de woorden.	De zachte lange <i>oo</i> komt voor in de woorden.
Bóóg (<i>arcus</i>) schietbóóg. — In onze ongelijkvloeiënde werkwoorden komt ze niet te pas, dan alléén in KÓÓ- PEN, DÓÓPEN, STÓÓTEN.	Boog, van <i>Buigen</i> . Als méde in <i>bedroog</i> , <i>bood</i> , <i>dook</i> , en in alle de deelwoorden der ongelijkvloeiëndewerkwoor- den, inwelken men <i>o</i> of <i>oo</i> onverschillig gebruikt, als <i>be-</i> <i>volen</i> of <i>bevoolen</i> , <i>bewoogen</i> , <i>gebroken</i> , <i>genoomen</i> , <i>geschoo-</i> <i>ven</i> , <i>gestooken</i> , <i>gestoolen</i> , <i>ge-</i> <i>woogen</i> , <i>gewrooken</i> , <i>gezwoo-</i> <i>ren</i> ,

- DRÓOP (*stilla*) een vallende druppel. — DRÓOPEN, drop-pelen, druipen. DRÓOPSEL (*liquamen*) sap, vogt, 't welk ergens uit driipt of dróópt.
- GENÓÓT, (*compos, socius, com-par*) Bezitter, Medgezel, geijkflchtig. — Speelge NÓÓT, veennóót, speelnoót, natuurgenoót, enz.
- BÓÓT. Een schuit.
- LÓOG. Schuurwater.
- LÓOK. Huislóók, Bieslóók.
- PLÓOS, bast, schil van eenen boom.
- RÓOK. (*vapor, fumus*) róók van den Schoorsteen.
- SCHÓOF of schoove, saangebonden bondel; koornschóof.
- SCHÓOL (*infurnibulum*) een o-vengaffel.
- SCHÓÓT, (*gremium*) de boefem, 't hart, 't midden.
- SCHÓOT, scheut van een Slot. — SCHÓÓTVEL. SCHÓÓTKLEED. SCHÓÓT van het zeil.
- SLÓOP, van een kusfen; overflóop. SLÓOPEN, vernielen.
- SLÓÓT, (*fossa*) Gragt of graft. In de flóót vallen.
- TÓOG, betóog, vertóog (*doctus, demonstratio*) aantooning.
- LÓOS, (*expers*) daar iets aan ontbreekt. Haavelóos, bloedelóos, hulperóos. — Een LÓOSE bloem.
- ren, verhoolen, verschoolen, verschooven, enz.
- DROOP, komende van *Druipen*. 't deelwoord *gedroopen*. —
- GENOOT, van *Genieten*. Deelw. *genooten*. — *Goot van gieten*. *Kloov van kluitven*. *Kloov van klieven*. —
- BOOD, van *Bieden*. Gebooden.
- LOOG, van *Liegen*. Gelooen.
- LOOK van *Lutken*. Gelooen.
- PLOOS van *Pluifsen*. Geploofen.
- ROOK, van *Ruiken*; gerooken.
- ROOK, reuk. (*odor*)
- SCHOOF, of schoov, van *schuiven*; geschooven.
- SCHOOL, van *schuilen*; geschoolen. *School* voor de Jeugd.
- SCHOOT van *schieten*; geschooten. — *Sloot*, van *sluiken*; geslooken. —
- SLOOP, van *sluipen*; gesloopen. *Sloopen*, verbergen.
- SLOOF, van *sluiten*. *Snoov*, van *snuitven*. *Snoot*, van *snuiten*. *Spoet* van *sputten*. *Sproot*, van *spruiten*.
- TOOG, van *Tuigen*, trekken, (*trahere*). — *Verdroot*, *verdrieten*.
- LOOS, verloos, verloor, van *verliesen*. *Vlood*, van *vlieden*, *vloog*, van *vliegen*. *Vicot*, van *vlieten*. *Vroor*, *vroos*,

LÓÓs, doortrapt, valsch. Een lóófen gliimp aan een zaak geeven.	vroos, van <i>vriesen</i> . Zood, van <i>zieden</i> .
LÓÓs (<i>astutus</i>) schrander om zijne schade te verhoeden.	
ZÓOG, zóg, zóógfel uit de borsten der moeder.	Zoog, van <i>zuigen</i> ; gezoogen.
ZÓOP, (<i>haustus</i>) waterputting. ZÓOP, teug in 't drinken. Iliervan ongetwijfeld zóóp- JE.	ZoOP, van <i>zuipen</i> ; gezoopen. enz.

Hetzelfde onderscheid ontmoet men ook in de volgende woorden, zijnde allen zelfstandige Naam- en geene Werkwoorden, gelijk hier boven.

BOÓM (<i>arbor</i>). Een Eiken- BOÓM.	Boóm, bodem, grond.
DÓOR (<i>stultus</i>) gek. DÓOR- heid. DÓORschap.	Door, ergens door; door de deur. —
HÓOP. Stapel, ménigte. Van den zwaksten HÓOP.	Hoop, verwagting, uitzigt.
KÓOL, (<i>caulis</i>) Tuingewas; bloemKÓOL.	KOOL (<i>carbo</i>) kool van 't vuur, turfKOOL.
NÓOT, een Boomvrugt.	Nood, zwaarigheid, gevaar.
RÓOK (<i>fumus</i>) róók van den schoorsteen.	Rook (<i>odor</i>) reuk.
RÓOV, diefital, buit.	Roov, korst op een zweer.

Men zie hieröver ook de TWEEspraak van de Amsterdamsche Kamer' in *liefde bloeiënde*, pag. 25.

Volgens TEN KATE word de harde lange *óó* ook gevonden, in de volgende woorden: *altóós*, *antwoórd*, *blóót*, *bóóg*, *bíón*, *bóór*, *bóót* (*monile* halsnoer) *bóóthamer*, *bóót* (*scapha*) *bíóts-gezel*, *bóóg*, *bóótsman*, *bróód*, *dóód*, *dóóp*, *dóór*, *dóós*, *dóóv*, *dóórn*, *gelóóv*, *góór*, *gróót*, *bóófd*, *bóóg*, *bóógtijd*, *bóón*, *bóóp*, *jóól*, *kleinóód*, *klóóster*, *klóót*, *knóóp*, *kóón*, *kóóp*, *króós*, *króóst*, *wó* (*Eeklóó*, *venlóó*, *tongertlóó*) *wóóf* of *wóv* van de boomen, *wóófwerk*, *wóóg*, *wóók*, *wóón*, *wóóp*, (*toelóóp*, *buiklóóp*) *wóós*, *wóód*, *móór*, *nóód*, *óódmloed*, *óóg*, *óók*, *óóm*, *óór*, *óórbaar*, *óórdeel*, *óórkand*, *óórlóf*, *óórlóg*, *óórsprong*, *óóst*, *pióót*, *róód*, *stóót*, *stóórn*, *tóóm*, *tóón*,

toon, toos, trefoor, troost, vóos, vróon, wóord, zóó, zóóm, zóór, enz. —————

Deese opgegeevene staaltjes zullen voldoende weesen om een denkbeeld van deese Diälect-spellinge te geeven. — Dit alles te willen naarvolgen, zou gewisfelijk met veele zwaarigheden verzeld gaan; 't welk misfchien ook de réden is, waaróm de Heeren HOOFT en PELS, die dit in hunne fchriften hadden begonnen in te voeren, 'er wederóm van afzagen, omdat het hun aan griffe onderscheidinge ontbrak. Volgens de TAAL- en DICHTKUNDIGE BIJDRAGEN, I. Deel. pag. 212. De Heer MARTEN SCHAGEN heeft intusfchen deese onderscheiding van de harde en zagte lange EE en OO waargenomen in zijne Vertaaling VAN HANWAYS REISEN.

Eer wij van de Verhandeling deefter vocaale afftappen, moeten we ons nog eenige oogenblikken bepaalen, bij het onderzoek der lange en korte *o*.

Hiervan kunnen wij deesen vasten régel geeven, naamelijk: dat de *o* lang is, in de voorzetfels *onder* en *over*, der gelijkvloeiënde werkwoorden, die de gemelde voorzetfels, in de conjugatie affcheiden, en het deelwoord met het tusfchenwerpfel *GE* vormen. — De *o* intégendeel is zagt in de gelijkvloeiënde werkwoorden, die in het deelwoord geen *GE* hebben. — De volgende voorbeelden zullen het een en ander opheldereren.

Onderhouden, onderdrukken, *óndergehouden*.

Onderhouden, in weesen behouden, van allen leeftógt voorzien. Deelw. *onderhouden*. — Zie HOOFTS waarnemingen, agter het I. Deel van TEN KATE, pag. 726, ter welker plaatze, de eerstgenoemde Taalkenner ook onderscheid maakt en aanduidt, in de woorden *ónzien*, (*circumspicere*), en *om zien*, (*ad videndum*.)

Onder-staan, op de ónderste plaats staan. *Ik sta ónder. Ondergestaan*.

Onderftáán, navorschen. *Ik onderfta; onderftaande, onderftaan*. —————

Onder-kruipen, ergens ónder kruipen. *Ik kruip ónder, óndergekroopen*.

Onderkruipen, benadeelen; ik *ónderkruip, onderkroopen*.

Onderbaalen, naar benéden haalen; ik haal *ónder; óndergehaald*.

Onderháalen, agterhaalen; ik *ónderhaal, onderhaald*,

Over-

- Overtréeden*, ongehoorzaam zijn. De wetten *overtreeden*.
Deelw. *Overtreeden*.
- O'vertsreeden*, óverstappen, óverheen-stappen. *O'vergetreeden*;
ik treed *óver*.
- Overleggen*, overweegen, beraadslaan. Deelw. *overleid*.
- O'ver-leggen*, van de eene plaats op de andere leggen. Deelw.
óver-gelegd.
- Overweegen*, beraadslaan, *ik overweeg*, *overwoogen*.
- O'verweegen*, te veel gewigts geeven. *ik weeg óver*, *óverge-woogen*.
- Overloopen*, met zijne gedagten ter vlugt overdenken. Deelw:
overloopen.
- O'verloopen*, met de voeten ergens overheen loopen. Deelw.
óvergelopen.
- Overkomen*, gebeuren. Deelw. *overkomen*.
- O'verkomen*, ergens *óver* komen. Deelw. *óvergekomen*.

5) *de Klinker U.*

Deese vocaal geeft een klank van zigzelve en maakt eene Syl-labe of Lettergreep in de volgende woorden: „ *U*, *uwe*, *u-
wer*, *uwes*, *tot uwent*, *ulieden*, *uwenwége*, *urias*, *uma*,
usó, *uberlingen*, *usingen*.

De *u* op zigzelve alléén staande, is een persoonlijke vóór-naam, aanwijfende den perfoon tot welken men spreekt:

Voorbeeld.

„ *Onnos'le Iſaák! 't geld U, 't geld U, mijn zoon!*

HOOGVLIET, in ABRAH. X. Boék.

De *u*, verzeld van eene *w* (UW), is een bezittende vóór-naam, aantoonende de hoedanighéden, de goederen, onderdaanen of wat aan iemand toebehoort.

Voorbeeld.

„ *Spoed U slegts langzaam voort, laat nooit UW moed verpletten;*
„ *Wilt op 't getouw UW werk tot twintigmaal herzetten.*

Vertaalde ■ICHTK. VAN BOILEAU, pag. 9.

U,

U, noemen de Latijnen *Pronomen substantivum*, en UW, *Pronomen adjectivum*. — SÉWEL, pag. 45, noemt U, 't *Pronomen Demonstrativum*, en UW 't *Possesivum*. Ik ben verzekerd dat geen mijner Leeferen om de keur van den haanebalk zou willen vallen. —

UW, met eene afsnijdinge vindt men dikwils, zoo wel in profa, als in rijm geschreeven, zonder dat een eenvoudig Leefer weet wat dit woordje, aldus gesteld, betékent. — *Uw'* met eene afsnijdinge is eene verkorting van het *pronomen possessivum* UWEN, en wordt altijd voor manlijk enkelvoudige naamen, in den tweeden, derden, vierden en zesden naamvalle, gezet. —

Voorbeelden.

- „ *Neem uwven Isaäk, (dus sprak de Majesteit)*
 Uw' Zoon, uw' eenigen, uw' lust en welbehagen.

HOOGVLIET. X. Boek.

Hier staan alle drie die woordjes in den vierden Naamvall' of in *accusativo*.

Men moet geene lidwoordjes met deesse afsnijdinge ooit anders dan voor manlijke Naamwoorden gebruiken. *Uw* en *uwve* zonder afsnijdinge, worden onverschillig, *uw* voor manlijke en onzijdige naamen, in den eersten naamval' of noemer, *uw* en *uwve*, voor alle Vrouwelijke naamen gesteld, méde in *nominativo*.

Voorbeeld.

- „ *Is dan uw zegen in een' vloek, uw gunst in baat,*
 „ *En al uw min verkeerd in danderenden toren!*
 „ *Kan Menschenüffer uw méedoogend oog bckoren!*

HOOGVLIET, in ABRAH. X. Boek.

NB. HOOGVLIET gebruikt hier (om het rijm en om de voetmaat) het woord *toren*, voor gramschap, 't welk *toorn* moest zijn; terwijl *toren* betékent een hoog en spits gebouw. —

Ten einde men niet betwiste, dat *uw* en *uwve*, zonder onderscheid, voor de Vrouwelijke Naamen gesteld worden, zal ik dit tragten te verdédigen.

SA-

SAMUEL AMPZING, zegt in zijn *Taalbericht*, bladz. 22. dat onze Taal zonderling genégen is tot verkortinge en uitbijtinge der Lettergreepen en Letteren, en dat men daarom het vrouwelijke lédeke *eene* zeer wel, door *een* uitdrukt."

TUINMAN, in de Voorrede voor deszelfs OUDE EN NIEUWE SPREERWIJSEN, drukt zig dus uit: „ Men zegt *mijn vrouw*, „ voor *mijne vrouw*; want de *e* wordt voor een vrouwelijk „ zelfstandig Naamwoord, dikwils afgelaaren." — Schoon dit nu niet regstreeks op *uw* en *uwe* slaat, zo meen ik, dat niemant zal kunnen zeggen, dat ik het 'er kwalijk op toepasfe.

„ *Een vrouw* verfchilt van *eene vrouw*. In het eerste is *een* „ het lédeke, in 't andere is *eene* een woord des getals, en „ wordt met nadruk uitgesprooken." LEUPENIUS, pag. 53.

De *u*, tusfchen twee médeklinkers komende, heeft een' korten klank en wordt dus kort uitgesprooken, in de woorden: *dubbel, dutten, uchtend, duffel, truffel, buigt, fuug, plug, rug, druk, kruk, krul, dul, ful, vullen, sullen, dun, kunne, druppel, knuppel, buppelen, durven, fchurft, turf, susen, fchutten.*

Men moet de *u*, gelijk de voorige vocaalen, met twee stippen tékenen, wanneer zij in een woord, niet aan de onmiddellijk voorgaande, maar aan de volgende lettergreep behoort; gelijk in de woorden *waaruit, daaruit, Alctnoüs, Virgltiüs, Mariüs, onüitspreeklijk, Epiphaniüs, Gabtniüs, vrijiüt, rondüüt, agterüüt, Pompéüs, Déciüs, Palladiüm, Befantiüm*, enz.

Veelen gebruiken, in plaats van *ui*, de *uy*, en fchrijven *duyt, luyt*, gelijk séVEL ook gedaan heeft; doch deefe spelling deugt in 't geheel niet, omdat de *y* of *ypsilon* geen Néderduitfche letter is; gelijk wij bij de *Ij* zullen aantoonen. —

De *U* heeft, in onze Taale, de plaats der *L* ingenomen. Eertijds fchreef men *gold, bold, kold, old*, enz. waarvoor men thans fchrijft: *goud, bout, kout, oud*. — Dit is juist hetzelfde met de Fransche woorden, *cou, fou, fou*, enz. waarvoor men pleeg te fchrijven *col, fol, fol*.

Daar is 'er, die *duur, muur*, enz., met *UE*, *duer, muer*, éven gelijk *daar, maar*, met *AE*, *daer, maer*, fchrijven. — Deefe spelling is méde geheel verönderd en in onbruik. —

EU fchrijft men in: *deugd, vreugd, jeugd*, enz. — De *eu* heeft bij ons de plaats ingenomen, van der ouden zagte *o*. — Dus fchreeven zij *Molen*, waarvoor wij *Mculen* fchrijven. *Leufe* voor *Lofe*. — *Opspeuren* voor *opsporen*. — *Veulen* voor *volen*. — *Sleuve* voor *slove*. — *Sleuren* voor *floren*. —

Ken-

Keufelen, voor *kofelen*, enz. — Deefe bovenstaanden kan men héden nog onverschillig en zonder aanstoot gebruiken. — De volgenden worden alléén bij het hollandsche gemeen gehoord, en zouden althans in geschrift niet voegen. — Als *deur* voor *door*. — *Weunen* voor *woonen*. — *Heunig* voor *bonig*. — *Zeun* voor *zoon*. — *Greuningen* voor *Groningen*. — *Keuning* voor *Koning*. — *Zeumer* voor *Zomer*. — *Geweunte* voor *gewoonte*. — *Steuren* voor *stooren*. Men moet die woorden gebruiken met de *o* en *oo* *woonen*, *zoon*. enz. —

De onderstaanden kan men zonder den minsten aanstoot hoo- ren: *Teuge*, *leuteren*, *breuke*, *deugen*, *deure*, *keure*, *vleugel*, *dreunen*, *heugen*, *geur*, *beuvel*, *jeuken*, *kneuteren*, *keuken*, *spreuke*, *keuvel*, *reutelen*, *leure*, *peuteren*, *preutelen*, *reuk*, *reufel*, *scheur*, *fleutel*, *teuteren*, *verbeuren*. Alle welke woorden eertijds op de zachte *o* uitgingen. Zie de NIEUWE BIJDRA- GEN, I. Deel. pag. 330, 331. en vergelijk TEN KATE, I. Deel pag. 279. en II. Deel, bladz. 22. —

De *u* schrijft men verdubbeld, en men moet die, gelijk de *a*, *e* en *o* verdubbeld schrijven, in het meervoud van zoo- danige woorden, in wier enkelvoud de verdubbelde *uu* ge- vonden wordt. — Aldus moet men schrijven: *Schuur*, *schuuren*; *muur*, *muuren*, *bemuurd*; *luur*, *luuren*; *kuur*, *kuuren*; — *vuur*, *vuuren*; *uur*, *uuren*; *ik vuur*, *wij vuuren*; *ik verduur*, *wij verduuren*; *ik buur*, *zij buuren*; *ik schuur*, *zij schuuren*; *ik verhuur*, *wij verhuuren*, enz. —

Daar worden Schrijvers gevonden, die de woorden, *buuw- lijk*, *affschuuwelijk* en dergelijken, met twee *uu* schrijven; wor- den die inusfchen met ééne *u* wel voftaan kunnen. —

6) de Klinker IJ.

Bij de voorgaande Vijf Vocaalen heb ik getoond, dat zij a' len, ieder op zigzelve, niet alléén een klank geeven, maar ook eene syllabe maaken, en dat zulks het eigenlijke kenmerk van eene vocaale is. Dewijl nu sommige Schrijvers dees Letter IJ voor geen vocaal willen erkennen, maar alléén de eerst- genoemde vijf Letters daarvoor houden, zoo zal ik moeten aantoonen, dat men dees veilig voor een' zesden Klinker mag houden.

Alvoorens dit met bewijfen te staaven, moet ik eene bepaal- ling maaken, van de Letter IJ op zigzelve, om dat sommigen daar.

daardoor de Y of *ypsilon* verstaan, en over het gebruik van welke twee verschillende Letteren de Schrijvers het gantsch niet eens zijn. — Ik versta door de zesde Vocaale, de Letter *ij*, met twee stippen getékend, en ben volstrekt van gedagte, dat men geene andere in onze regt néderduitse woorden behoort te gebruiken. — *Regt néderduitse woorden* zeg ik, omdat men de *y* gebruiken mag en moet in woorden van uitheemschen oorsprong, in welken ik denke dat men de natuurlijke Letters van die Taale, uit welke zij ontleend zijn, behouden moet. Het een en ander zal ik bewijzen.

„ Groot (zegt de Heer A. KLUIT, in deszelfs Aantékingen op HOOGSTRATENS NAAMLIJST, pag. 510. en 516.) mag ik met den Heer HUYDECOPER zeggen, „ is sint enige jaren de onkunde „ in een stuk, dat zo gering is, als dit. — Dat deeze uit- „ landsche Y in onze taal niet alléén niet voege, maar in 't „ geheel uit de Lijst der Néderduitse Letteren behoorde te „ worden uitgewischt, toont ons de Heer HUYDECOPER, in „ zijne Proeve pag. 664. EN L. TEN KATE, I. Deel. bl. 116, „ zegt 'er dit van: „ De Latijnsche Y, schoon die van de „ Griekse *ypsilon* ontleend is, hebben onze Drukkers sedert „ eenige jaeren, het zelfde doen gelden, als onze langklinker „ ij.” — „ Schande is 't (zegt de Heer KLUIT verder) „ dat goede Schrijvers hunne schriften dus van Drukkers be- „ zoedelen laten. Hunner lomtheid is de oorzaak, dat dit al- „ gemeen Taalbederf, zich ten dezen dage door alle Néder- „ duitse schriften verspreid hebbe, als een kanker zij voord- „ gekropen, en wat moeite men aanwende, men niet in staat „ zij om 'er zijne schriften tegen te bewaren.”

Of dit voor traage verstanden niet genoeg ware, zal ik 'er het volgende nog bijvoegen:

„ Dat de *y* geen Duitse Letter is, maar eene Latijnsche, vervangende in die taal de Griekse *Y*, als in *Pythagoras*, *Cyprus*, *Tyrannes*, *Polydemon*. — Haar klank zweemde eertijds naar de *u* (*). Tégenswoordig spreekt men haar niet anders uit dan als eene *i* (†). De Néderduitse *j* is, door verbastering der schrijfkunst, in *y* veranderd, door het omhaalen van het bovenste streepje, en *i* en *j* en *y* zijn maar ééne letter.

(*) Hieröm schrijft de Heer KLUIT mischien *Muribe*, *Cupras*, voor *Mlyrabe*, *Cypros*.

(†) AMPZING, pag. 46. HUYDECOPER pag. 644.

ter. — Dat men voormaals de *ij* gebruikt heeft, getuigt NILOË, pag. 42. — S. AMPZING ziende dat de *ij* overal de plaats bezet en ingenomen heeft, heeft daarom wel willen goedvinden, om ze als den langklinker, in plaats van de *ii* der Ouden te gebruiken, in *pijen, sijlen, rijke, mijne, sijne, Bijden*, enz. (*) De Schrijvers der NIEUWE BIJDAGEN (†) zeggen: „eindelijk zien wij ook met vermaak, dat deze Berij- „mer verworpen heeft, die verbasterende teekening der letter „*y*, die dus lange, tot groot achterdeel van nette Taelkun- „de, de plaats heeft ingehouden van de rechte en echte dub- „bele klinker *ij*, gelijk overvloedig getoond is” — Dat de *y* uit onzen Letterlijst behoorde te worden verworpen, gevoelden reeds voor lang verscheide groote Taelkundigen. — Ten tijde van VAN HEULEN, bijna anderhalve eeuw geleeden, was de *y* nog voor de enkele *i* algemeen gangbaar, en daarom zegt hij dat HEUYTERUS AMPZINGIUS en VAN DER MIJLE, in zijne Spraakbeschrijvinge, dit zeer wel waarnamen; schrijvende *zaey, macy, reyn, mocy, beyl*, enz. en hij was van gedagten, dat, indien men daarvoor schreef *zaei, maei, rein, mooi, beil*, enz. men niets aan de volkomenheid der woorden ontnemen zoude (§).

„*ii* wierdt bij de Aalöuden dikwils gebruikt, en meestal voor *ij*; als blijkt uit WILLERAMUS: *iile zu mir*, ijl't tot mij. — Zoo schreeven de Vlamingen, *vercrijgt zijn goed*, (**). *Miin, fin*, sprak men uit als *mijn, sijn* (††), en daarom worden die geenen billijk bestraft, die *ii* bij de Ouden aanzagen voor *u*, en schreeven *zun, tut, geluck*, voor *ziin, tiit, geliick*, of *zijn, tijt, geliick*. — *Riimcronicck* betekende *Rijmcronijck*, en deese *ii* is naderhand onder het maakfel van *ij* geschreeven geworden”.

Dit zij, ééns voorál, genoeg ter staavinge van het gebruik der *ij*. Wij zullen nu overgaan om aan te toonen in welke woorden men dezelve béstigen moet. —

De *ij* moet geschreeven worden,

1. In de volgende werkwoorden: *Bedijden, bedrijoen, be- lij-*

(*) Taalbericht. pag. 51.

(†) II. Deel. bl. 345.

(§) Zie zijne Néderd. Spraakb. 1633. pag. 11.

(**) TUINMAN. oude en nieuwe Spreekwijzen. pag. 15.

(††) NIEUWE BIJDAGEN, I. Deel. pag. 321.

lijden, benijden, bedijken, beklieven, beslijken, bezwijmen, bevlittigen, bijten (met de tanden) *bijten* (een gat in 't ijs maaken) *blijken, blijven, cijfferen, dijën, drijten, drijven, Frijten, gelijken, gerijven, grijnen, grijpen, glijsteren, grijfen* (grijs worden), *grijfen* (een affchuw hebben), *gijfelen, bijgen, bijschen, bijliken, kastijden, kijken, kjoen, krijfchen, knippen, krijgen, (ontvangen) krijgen (ootlogen) krijzen* (met *krijt* befmeeren), *krijten* (weenen, huilen), *kwijnen, kwijten, lijden, lijken, (gelijken) lijmen, lijnen, lijsten, mijden, mijgen, mijten, mijneren, mijnen* (op een verkooping) *mijnen* (ondermijnen), *nijgen, nijpen, onderwijfen, ontbijten, ontlijoen, ondermijnen, overlijden, prijsen, prijfen* (op prijs stellen) *pijnen, rijden, rijgen, rijten, rijven, rijfen, rijmen, rijpen, rijfselen, fchijnen, fchrijden, fchrijven, flijpen, flijten, fmiten, fneiden, fpijten, fpijgen, ftijsen, ftijsen, (het linnen) ftijsen, (verharden in 't kwaad) ftrijden, ftrijken, fwijsdigen, fpijgen, fpijsen, Trijsfelen, Twijffelen, Twijgen, Twijnen, Tijën, verdwijnen, verwijfen, vrijden, vrijen, vrijven, of wrijven, verwijden, verflijmen, verwijderen, verbrijsfelen, verblijden, verflijnen, verrijken, verbijfteren, verwijslen, verwijsven, verrijfen, vijlen, vlijen, vlijmen, wijken, wijten, wijfen, wijden* (wijder maaken), *wijcbelen, wipelen, zijgen, zwijgen, zwijken, zwijmen, zijpen, zwijmelen, zwijnen, enz.* —

2. De *ij* moet gefchreeven worden, in de volgende woorden, meerendeels afgeleidt van de voorgaande werkwoorden. Als *accijs, blijde, blijk, brij, brijke, brijne, bij, bijbel, bijl, cijs, cijs, cijsken, dofijn, drijoen, dwijl, fterecijn, francijn, fijn, gelijk, getij, grijn, grijns, gij, bij, bijtken, klij, klijre, knijf, krijt, kwijl, kijkgat, kijnboom, klijfelsteen, lijn, lijst, lijstster, lijf, lijn, mij, mijn, mijl, mijter, nijd, nijdnagel, nijptang, onvrij, pladdijs, plijster, partij, plij, prij, prijs, pij, pijl, pijn, pijp, pijper, pijfel, rijn, rijnsburg, rijk, rijkdom, rijm, rijp, rijts, fpijker, fpje, flijk, flijm, ftrijd, ftiel, ftijssteen, terwijl, termijn, trijn, trijp, tijd, tijm, tijk, tijtel, vrij, vijf, vijver, vijfel, vlijm, vijg, vijl, wij, wijk, wijsfel, wijle, wijn, wijdte, wijting, ijl, ijk, ijsfel, ijs, ijsboom, ijsfeltijk, ijskelder, ijskégels, zwijm, zwijn, zij, zijde, zijn, enz.* —

3. In de volgende uitheemsche en heel- of half genaturalifeerde woorden, als: *armefijn, armijne, artikel, antijk, begijn, balderwijn, bandijt, camijn, cappeltjne, carlijne, carbij-*

ne, *carmofijn*, *carfijne*, *chirurgijn*, *coketrijs*, *colijk*, *clemijnsteen*, *confijt*, *cijffer*, *dijle*, *fluwijn*, *gordijn*, *gijsbert*, *beremijt*, *hermelijn*, *jasmijn*, *konijn*, *levijn*, *lijfland*, *lupijn*, *medicijn*, *magafijn*, *mijt*, *muftik*, *nijl*, *olijve*, *onijkel*, *paradijs*, *partijs*, *patruijs*, *parvijs*, *peferijn*, *perijkel*, *pepijn*, *polijs*, *practifijn*, *profijt*, *pijlaar*, *pijnboom*, *kalmijn*, *quintijn*, *quirijn*, *roftijn*, *refpijt*, *retorijke*, *rosmarijn*, *robijn*, *rijsfel*, *sarafijn*, *sardijn*, *fatiijn*, *fauftijs*, *febrijne*, *fijle*, *fpijke*, *fletijnerland*, *tamborijn*, *tapijt*, *tavriijnvogel*, *turtijn*, *tijber*, *tijger*, *tijnboom*, *valenciijn*, *venijn*, *fint vijt*, *vermaledijden*, *wijnand*, enz.

Veele foortgelijke woorden, die men eertijds met *ij* pleeg te fpielen, heeft men in vervolg van tijd met *ie* of met *i* begonnen te fchrijven. Als daar zijn *antiek*, *bandiet*, *beremiet*, *lpcren*, *muftiek*, *Riga*, *subtiel*, *trafiek*, *tiber* of *tyber*, enz. —

Sommigen fchrijven *anticq*. *trafick*, enz.

De *ij* maakt op zig zelve eene fyllabe of lettergreep in de woorden *ijfer*, *ijferwerk*, *ij* (het), *ijftad*, *ijken*, *ijferen*, *ijfendoorn*, *ijftroom*, *ijfen*, *ijfelen*, *ijferkruid*, *ijver*, *ijfendijk*, *hoefijfer*, *ijverig*, *ijvoeraar*, enz. —

Wij hebben de gewoonte om in fommige woorden onzer Taale, agter de *ij* nog eene *e* te voegen, en dus te fchrijven *ije*; gelijk in de volgende woorden: *Abidije*, *alverije*, *artillerije*, *babbelaarije*, *beufelerije*, *bockerije*, *borgerrije*, *clereftje*, *danserije*, *femelaarije*, *glanzerije*, *haaperije*, *bärptje*, *kave-rije*, *haspelaarije*, *beerscbappje*, *boererije*, *bongartje*, *buiche-laarije*, *kanselaarije*, *kastelemje*, *kladderije*, *kookerije*, *koppe-laarije*, *kraamertje*, *kwisterije*, *landvoogdije*, *laserije*, *lekker-nije*, *lombardijë*, *meesterije*, *meierije*, *malveftje*, *mutterije*, *marije*, *mengelerije*, *maatscbappje*, *melodije*, *Normardijë*, *plakkerije*, *pavije*, *Picardijë*, *poëftje*, *pluimftrikerije*, *posterije*, *rooverije*, *focriftije*, *flaavernije*, *flaaverije*, *fpecerije*, *flafele-rije*, *ftrooperije*, *fchilderije*, *talmerije*, *tartarijë*, *trefortje*, *Turkijë*, *toverije*, *vleiërje*, *vlijmerije*, *vodderije*, *veinzerije*, *waarzeggerije*, *wigcbelaarije*, enz.

In deefe woorden wordt de *ije* éénsgalms, gelijk een enkele *ij* uitgefproken. Maar in de woorden *Hongarijë*, *Lombardijë*, *Tartarijë*, enz. wordt *ij* en *e* ieder afzonderlijk gehoord, en daarom is de *ë* met twee flippen getekend; 't welk fomtijds ook in de andere woorden plaats heeft, wanneer men dezelve, om den maatklank der Poëftjë, een lettergreep langer maakt, door het vormen van de laafte *e*, tot eene fyllabe afzonderlijk.

Dat de spelling der bovenstaande woorden, de eigenlijke spelling is, zal ik bewijzen, uit de manier en wijze op welken men die in de Dichtkunde gebruikt.

Voorbeelden.

- „ 6 Letterbelden, die, als wakk're bovenieren,
„ De nutte geuren zuigt der Letterlekkernij.'

KORTEBRANT, Lof der Drukko1st.

- „ Opdat al't edelste uit Egipte word' verkoren
„ Van kostlijkheden en van dierbre lekkernij',
„ En tot sieraaden van de bruijlofsfeest gedij.'

HOOGVLIET, in ABRAHAM.

- „ Niet om de slaauwe schets van mijne poëzij.
„ Maar om het voorwerp van mijn woordentichilderij'.

KORTEBRANT.

Uit de afnijdingen agter de *ij*, in de bovenstaande voorbeelden, ziet men dat de *e*, die 'er anders natuurlijk bij behoorde, afgekapt is. —

Ten einde het nu ook blijke, dat men diezelfde woorden somtijds gebruikt, met uitdrukking' van de *ij* en *e*, ieder afzonderlijk, moet ik 'er het volgende voorbeeld bijvoegen:

- „ Zo lost bij, met één' slagb, uit harde slavernijë,
„ Al wat moest bukken voor de wreede dwinglandijë.

HOOGVLIET, in ABRAHAM.

Men zie ook F. DE HAES, *Nagelaten Gedichten*, bladz. 10. en alle onze voornaame Dichters.

Zoo verre van de woorden die met *ij* en met *ije* geschreeven moeten worden. Behalven die hebben wij eenige woorden, inwelken wij, noch de *ij*, noch de *ije*, maar de *ei* gebruiken moeten, welker geluid zeer nabij met dat der voorensstaande letteren overéénkomt, in de woorden:

„*Eenerlei, drieërlei, geenerlei, bonderdërlei, allerlei, mè-
nigerlei, veelerlei, vierderlei, zesderlei, vijftienderlei,
enz.* —————

Behalven in de voorgemelde woorden, moet men de *Ei* ook gebruiken:

1. In de volgende gelijkvloeiënde werkwoorden, die in de tijdvoeging aan geene verandering van letteren onderhevig zijn, maar de *ei* door alle de tijden behouden; als *arbeiden, ik arbeidde, geërbeid*, enz., alsmede: *beleiden, beiden, bereiden, bleiken, breidelen, deilen, deinzen, dreigen, dwiclen, eigenen, eindigen, eischben, eisen, feilen, geïnsteren, greinzen, heien, beilen, heinen, beiten* (hieten) *beiten* (genaamd zijn, *beeten*) *keilen, klappeien, kleinen, kleinzen, kreiten, leiden, meinen* (meenen) *neigen, ontweiden, poilen, peinzen, plaveiën, pleiten, preiën, rammeiën, reiden* (bereiden, reeden) *reiken, reiën, reinigen, reisen, schreiën* (schreiden) *seipen* (sleepen), *spelemeiën, spreiden, steigen, seilen, teikenen* (tékenen), *weinen, veilen, veiligen, veinzen, verkleinen, verpeisen, verreiken, verreisfen, verspreiden, vleiën, weiden, (wecken) weiffelen, weigeren, zeilen*, enz.

2. In de volgende woorden, van de bovengemelde Werkwoorden meerendeels afgeleidt, als: *arbeid, beir* (beer), *heitel, beïeren, beleid, bedreiging, bleik, breidel, breir, boekweit, dwicil, ei, eik, eiland, ei-lieve, einde, eisch, feil, geit, geneigdheid, gepéins, gerammei, geveinsd, geveit, grein, beide, beike, heil, beilig, beining, beir, keile, klei, klein, kleinzing, kreits, leiband, mei, meid, meinëd, onrein, onveilig, peil, prei, reiger, rein, reiniging, reinsburg, reipel, reis, stein, steil, spreit, steigcr, teiken, trein, veil, veilig, veiling, verkleining, verreisfenis, verspreiding, wei, weinig, weite, weiffeling, weigering, zeil, zeide, zeisen, zweidler*, enz. — Alsmede in alle de Naamen in *stein* eindigende, *Ijsfelstein, Ravestein*, enz. — met alle de naamen in *beid*, als *dolbeid*, enz.

3. De *ei* moet geschreeven worden, in de onderstaande uitheemsche en min- of meer genaturaliseerde woorden; als *cicorei, contrefeit, contreië, curcië, balleis, beïerd, bleië, bleine, breissem, condett, coreit, dein, deininge, digniteit, domeine, eiffel, eilbot, (heilbot), fontein, forçeis, freisfel, fufeië, fustein, gelei of jeli, gleië, heidelberg, heinze, jorneië, karsei, kapitein, kasfeië, kastellein, kerweië, kleerschapprei, lakkei, lamprei, lauweit, laveiën, liorei, lode, leigen* (de stad), *leië,*

snafek, mapleine, masfepcin, meiër, mein (stuifmeel) *mei-
nard, meindert, meinkel, meisfen, nerein, omeife, palei* of
pólei, pastei, peis (vréde) *paleis, peïsteren, plein, pleite, pa-
mei, porrei, porcelein, purrei, refrein, reims, reinter, rein-
ken, fchatmei, fcharlei, feine, fzeine, fpei-vogel, fleigerwald,
fteir, teile, tierelein, teis, veinoot, vesperein, vilein, vleis-
sem, vogelbein, waardein, weidſch, weipe, weitel, weiten,
weitruid, enz.* ———

Alles wat ik nu hier van de ſpellingemet *ij*, met *ije* en *ei* ge-
ſchreeven hebbe, ruſt op het gezag der beſte Taalkenneren.
Men zie (om maar één voor allen te noemen) L. TEN KATE,
I. Deel. pag. 176—210. ———

Opdat het nu nog overtuigender blijke, van welk eene vol-
ſtrekte noodzaaklijkheid de onderscheidende ſpelling van *ij* en
ei is, zal ik eene Lijst van woorden opgeeven, die geheel
van betékeniſſe verſchillen, door de eene of de andere ſpelling.

IJ.

EI.

BLIJ, blijde, verheugd, blij-
moedig, verblijd.
BLIJKEN, aan den dag komen,
dat zal wel blijken.
BLIJK, téken, bewijs, ſchijn.
LIJNEN, ſtreepen maaken, li-
niëeren.
KRIJTEN, met krijt beſmeeren.
Ook *hulien, weenen, grij-
nen.*
LIJDEN, *verdraagen*, dulden,
ondergaan. Hij heeft veel
ſmartten te *lijden*.
MIJDEN, vermijden, ontgaan.
BLIJNEN, ondermijnen. *Mijnen*,
iets eigenen op eën verkoop-
ping. (†)

BLEI, een viſch.
BLEIKEN, bleeken, het linnen
bleeken. (*)
BLEIK, bleek, linnenbleek.
LEINEN, leiden, den weg wij-
ſen. (†)
KREITEN, toornig maaken,
vertoornen. (§)
LEIDEN, geleiden. De kreu-
pele zal den blinden lei-
den. (**)
MEIDEN, Dienſtmaagden.
MEINEN, meenen, van gedag-
ten zijn.

Nij-

(*) TEN KATE, I. Deel. p. 177. 183.

(†) *Ibid.* pag. 187.

(**) *Ibid.* pag. 186. 187.

(§) *Ibid.* pag. 179, 187.

(††) *Ibid.* pag. 187.

NIJGEN, groeten gelijk de Juffers doen. (*)	NEIGEN, overhellen, waarvan <i>geneigd, geneigbaarheid</i> , enz.
PIJLEN, het meervouwd van <i>Pijl</i> . Een <i>vuurpijl</i> .	PEILEN, de diepte des waters onderzoeken. (†)
RIJSEN, zig verheffen, hooger worden.	REISEN, heen- en weder trekken (§).
STIJL, Paal van een deur. Schrijfstijl.	STEIL, regt-opgaande.
TRIJN, is een Vrouwen naam, waarvan <i>Catharina, Cathbrijn</i> .	TREIN, nasleep, gevolg, floet.
VERRIJEN, rijk maaken, geld opéén stapelen. —	VERREIKEN, zig verrekken, zig bezeeren. (†)
VLIJÉN, gelijk leggen. Die turf wil niet <i>vlijén</i> .	VLEIÉN, liefkoosen, naar den mond praaten. (**)
VIJL, een werktuig om het ijsfer te <i>vijlen</i> . (††)	VEIL, te koop; ik ben dat <i>veijl</i> . VEILEN, te koop stellen.
WIJDEN, Verwijden, wijder maaken.	WEIDEN, graafen, in de weide gaan. (§§)
WIJKEN, uit den weg gaan.	WEKEN, wecken, nat maaken. (††)
IJKEN, het ijsfer, de gewigten en maaten merken.	EIKEN, een Eikenboom.
IJS, water dat door de koude bevrooren is.	EIS of <i>et:cb</i> , begeerte, hij heeft zijn eisch verkreegen.
ZIJDE, voortbrengfel van de zijwormen. ZIJDE, gaat aan die <i>zijde</i> .	ZEIDE, van <i>zéggen</i> . Ik zeide niets daaróp. (∞)

Eindelijk wordt het tijd om aan te toonen in welke woorden men de *y* of *ypsilon* gebruiken moet. —

Men moet dezelve gebruiken in de volgende woorden, in welken zij den klank heeft van de enkele *y*, naamelijk *Abydus, Cymbel, Cypres, Cyäné, Cybelé, Cyter, Egypte, yvoor, Mysénen, Hydaspes, Hyfop, Pyrrbus, Pyramide, Scylle, Klytemnestra,*

(*) *Ibid.* pag. 187.

(§) *Ibid.* pag. 181.

(**) *Ibid.* 189.

(§§) *Ibid.* 192.

(††) *Ibid.* pag. 192, 193.

(†) *Ibid.* pag. 191. 194.

(‡) *Ibid.* l. D. 193.

(††) *Ibid.* 194.

(∞) *Ibid.* pag. 197. 205. 206. —

tra, *syllabe*, *Synode*, *Monosyllabe*, *Thymber*, *Yfop*, *Toika*, *Yperen*, *Tdriä*, enz.

Men kan uit den klank' dier woorden hooren, dat de enkele *i* genoeg zou weefen, om dezelve naar eisch uit te spreken. Edoch, omdat die woorden ontleend zijn uit vreemde Taalen, en zij in dezelve aldus gefchreeven worden, doen wij best om de *yfflon* daarin te behouden.

In andere en eigen woorden van onze Taale, inwelken men de *y* eerijds gebruikte voor *i*, heeft men de *i* thans geheelijk ingevoerd, en men schijft *uit*, *duit*, voor *uyt*, *duyt*, enz.

Eindelijk, vermits 'er veelen gevonden worden, die met de twee woordjes *mij* en *mijn*, op eene zonderlinge wijze omfpringen, zoo lust het mij, om hier te bepaalen, de manier op welke men zig van dezelve behoorlijk bedienen kan.

1. *Mij*, is een perfoonlijke vóórnaam, te rug keerende op den geenen die spreekt. *Geef-mij dat*.

2. *Mijn*, is een bezittende vóórnaam, ziende op het geene aan iemand toebehoort. 't *Is mijn boek*.

De volgende dichtregelen zullen beide deefe stellingen nader ophelderen:

„ *At mij! hoe klopt mij 't hart! ó ijsfelijke woorden!*
 „ *ó Hemel! moet ik dan mijn' eigen zoon vermoorden!*
 „ *Moet ik mijn' éénigen, mijn' Izaäk, ó smart!*
 „ *Op 't outer kelen! moet ik 't harte van mijn hart*
 „ *Doorboren met het staal, en met verwoede handen,*
 „ *'t Onmenscblijk wroeten in mijn eigen ingewanden!*
 „ *ó Ijsfelijk bevel! ó Godt! mijn toeverlaat!*
 „ *Is dan uw zegen in een' vloek, uw gunst in baat,*
 „ *En al uw min verkeerd in donderend-n toren;*
 „ *Kan menschenoffer uw meêdogend oog bekoren!*
 „ *Welaan! eisch mij; ik zal verbeugd en onbenout*
 „ *Mijn leden strekken op het heilig' offerhout.*
 „ *En zelfs, als offraar van mijzelven, onbezweken,*
 „ *'t Vuur in den stapel, 't mes mij in den boesem steken.*
 „ *Terwijl ik stervende u mijn Heilverbontsgod noem'*
 „ *En in de hoope van mijn zaligh erfdeel roem.'*

HOOGVLIET X. Boek van den AARTSVADER.

Hierméde besluiten wij de Verhandeling over de zes Vocaa-
 len, vertrouwende daaromtrent zoo veel gezeld te hebben, als

'er met mogelijkheid van gezegd kon worden. — Wij gaan over tot de Médeklinkeren.

V A N D E

M É D E K L I N K E R E N .

De Médeklinkers draagen dien naam, omdat zij, uit zigzelveu geen' klank hebbende, en voor of agter ééneu of meer klinkeren komende, médeklinken en hun geluid den klinkeren médedeelen, om door hunne hulp Lettergreepen en woorden te maaken.

Op dit gezegde van MOONEN wordt door den Heer TEN KATE aangemerkt: „ dat de Médeklinkers immers eenen klank hebben; want, indien zij geenen klank uit zigzelveu hadden, hoe zouden zij gehoord worden? hoe konden zij hun geluid den klinkeren médedeelen?“ Ik weet niet, in welken opzichte deese Heeren verschillen, in 't stoflijke of in 't vormelijke!.

Volgens het gevoelen van eenen derden Taalkundigen, is de bepaaling van MOONEN de beste; terwijl 'er die van TEN KATE wel eenigzints méde te veréénigen is. Deese derde, zoude derhalven de bepaaling liever aldus maaken: „ Een Consonant „ is een letter, die wel eenen zékeren klank of een zéker geluid den klinkeren bijzet; maar die nogtans, zonder de hulpe eener vocaale niet kan uitgesproken worden, noch eene syllabe maaken kan.“ — Er is, vervolgt hij, een groot onderscheid tussehen schrijven en spreken, bij voorbeeld: het enkele karakter *b* is in 't schrijven genoeg, om 'er, wanneer het bij die tékens, welken wij klinkers noemen, gevoegd is, het noodige méé aan te toonen; maar zoo ras spreekt men dit téken *b* opzigzelveu niet uit, of men hoort de vocaal *e* te gelijk klinken, *bé*; zoo ook *c*, *d*, *h*, *k*, enz. *cé*, *dé*, *ha*, *ka*. In 't kort, geen médeklinker kan van zigzelveu eenig geluid geeven, ten zij men 'er al spreekende den klank van deese of geene vocaal bijvoege. — Ja wat meer is, een klinker, 't zij enkel of verlengd, doet verschillende médeklinkers te gelijk, voor en agter zig klinken. Wat is toch de klank van *β*, *cbt*, *ld*, *dew*, enz. de vocaalen alléén wijzen derzelveu kragt aan, in *stroom*, *licht*, *beeld*, *dwaas*, enz. —

B.

Met *b* schrijven wij de volgende lettergreepen en woorden: *ba, be, bi, bo, bu, bij, bla, ble, bli, blo, blu, blij, bra, bre, bri, bro, bru, brij, bad, bag, bak, bal, ban, bars, bas, band, bang, bars, bast, barst, bef, bek, ben, berg, bont, blo, buurt, brem, bres, braasem, brémen, balg, enz.*

Alle de woorden, die in onze Taale met *be*, beginnen, zijn van het onzijdige geslacht; als *bederf, bestek, beklag, beraad, enz.* hiervan in 't vervolg nader.

Men vindt de *b* aan het einde van de volgende woorden: *slab, bab, beb, kreb, leb, web, greb, kwab, lob, lub, rob, rub, schub, schrob, sneb, tob, sgrab, rib, eb, enz.*

Niettégenstaande de *b* veel verwantschap hebbe met de *p*, kan men, mijns bedunkens, het verschil in den klank ligtelijk bespeuren, als zijnde die der *p* veel scherper, in *slab* en *slap*, *sgrab* en *sgrap*, *sib* en *sip*, *tob* en *tóp*, *ebbe* en *eppe*.

Men schrijft de *b* in *Abt, Abtdije, Abdis. Ambt* en *Amp* worden onverschillig geschreeven. Het laatste zou ik verkiesfen.

De woorden *Hemden* en *Emden*, schrijven sommigen, zonder *b*, *Hemden, Emden*.

De *b* schrijft men verdubbeld in de volgende en dergelijke woorden: *slabben, habben, bebben, lebben, webben, grebben, kwabben, lubben, lohbens, robben, schubbe, babbelen, brabbelen, sgrabben, snebben, tobben, sgrabben, bobbel, knobbel, knobbelen, grabbelen, bibbelen, ribbe, babbelagtig, knibbelen, dobbelen, ebbe, ebbenhout, rabbelen, bobbelen, krabbelen, kibbelen, ribben, dubbel, dubbelbartig, rabbelaar, babelaar, grabbelaar, knibbelaar, krabbelaar, kibbelaar, sgrabbing, tabbaard, rabbelaarije, snibbig, kribbebijter, ribbelics, robbespék, enz.*

Men schrijft de *b* verdubbeld aan het einde van sommige woorden, en met eene afsnijding.

1. In den tégenwoordigen tijd der bijvoegende wijsse van zulke Werkwoorden, die in de onbepaalde wijsse met twee *bb* geschreeven worden, als *bebben, sgrabben, schrobben, enz.* schrijvende men alsdan:

- „ Dat ik hebb' of hebbe.
- „ Dat ik schrabb' of sgrabbe.
- „ Dat ik schrobb' of schrobbe.
- „ Dat ik dubb' of dubbe.

Zie

60 N E D E R D U I T S C H E

Zie voorbeelden hiervan in de TIJDWINST, *bl.* 230. HOOG-
VLIET, *bl.* 64. J. DE DEKKER, in den DOOPER, *bl.* 423.

Voorbeeld.

't *Blind vooroordeel droome en dubb'*.

TIJDWINST in LEDIGE UUREN. *pag.* 230.

2. In de buiging van sommige zelfstandige Naamwoorden; waarvop zie de voorbeelden, in de TIJDWINST *bl.* 20. F. DE HAES Nagel. Ged. *p.* 249.

Voorbeeld.

[„ *Dreigt mij 't wild met tand en nebb'*.

TIJDWINST. *pag.* 20.

Eindelijk, om van de B af te stappen, zij alléén nog gezegd, dat 1)

Berugt zoo veel beduidt als vermaard. Iemant is *berugt* om zijne schetmerijen.

Beroemd is iemant om zijne deugden, van wégens zijne geleerdheid, en andere goede hoedanighéden.

Onberugt is onbeprooken. —

2) Dat de verwantschap die de *b* met de *p* heeft voornaamelijk zal blijken, uit de volgende Lijst van woorden:

BAAL. Een pak met koopmanschappen. <i>Baaltje</i> , een kleine baal.	PAAL. Een houten paal in den grond. <i>Paaltje</i> , een kleine paal.
BAAR. Een doodbaar.	PAAR, twee stuks; een <i>paar</i> duiven.
BAARD, aan de kin. <i>Die man heeft een' zwaaren</i> baard.	PAARD. Een nuttig en moedig Dier. —
GEBAARD. Van een baard voorzien. — Ter waereld gebragt.	GEPAARD, veréénigd, wel verbonden.
BAAREN. Terwaereld brengen.	PAAREN. Zig veréénigen.
BAARING. Kinderbaaring.	PAARING. Verééniging.

BAARS.

BAARS. Een lekkere Visch.	PAARS. Een fraaie kleur.
BAAI. Een inham van de Zee.	PAAL. Een oud en goed man.
BAD. Een waterbad.	PAD, een vergiftigd Dier.
BAK. Een eetensbak.	PAK. Dat <i>pak</i> is mij te zwaar.
BAKHUIS. Aangezigt. Ook een huis daar men in bakt.	PAKHUIS. Een huis daar de koopmanschappen inbewaard worden.
BAKJE. Een kleine bak.	PAKJE. Een klein pak.
BAKKEN. Koeken bakken.	PAKKEN. Goederen pakken. —
BAKKER, die bakt.	PAKKER, die pakt. —
BAL, daar men meé werpt.	PAL. Onbeweeglijk.
BAN, verbanning.	PAN, de koekenpan.
BAND, om te binden.	PAND, onderpand.
BANNEN. Verbannen.	PANNEN, op de huifsen.
BARS. Norsch, grommig.	PARS om in te parssen.
BAS. Een groot muziek-instrument.	PAS. Onlangs, zoo éven.
BEER. Een verscheurend Dier.	PEER. Eene Boomvrugt.
BEEET, met de tanden.	PEET, doopoom, doopgetuigen.
BEK van een Vogel.	PEK van den schoenmaaker.
BELLEN die geluid maaken.	PELLEN, vrugten uit den dop doen.
BEST, dat het meest deugt.	PEST, eene besmettelijke ziekte.
BIER van den brouwer.	PIER. Een worm.
BIKKEN, doen de steenhouwers.	PIKKEN doen de Duiven.
BILLEN. Hij kreeg op zijn bil len.	PILLEN. Een geneesmiddel.
BINNEN, staat tégenóver buiten. — Binnen <i>de deur.</i>	PINNEN, steekt men in gaten.
BLANK, zes duiten.	PLANK, een gezaagd hout. —
BOL van eene bloem.	POI, bijzit.
BOOS, kwaad, gestoord.	POOS, een wijle tijds.
BOOT, een kleine schuit.	POOT van den hond.
BRIJ, dikke pap.	PREI, een loos vrouwenfch.

C.

Vermits de C veel overéénkomst heeft, niet alléén met de s, maar ook met de k, zoo zullenwe hier zoeken te bepalen de woor-

woorden die met de *c* moeten geschreeven, en de anderen tot de Verhandelingen der andere Letteren overlaaten.

Met *c* schrijve ik, en moet men, mijn's oordeels, schrijven, de woorden: *cédel*, *céder*, *céderboom*, *cel*, *cellebroer*, *ciment*, *ceremonie*, *cicorei*, *cier*, *cieraad*, *cierlijk*, *cimbel*, *cingel*, *cirkel*, *cieren*, *conclie*, *citroen*, *cipier*, *cijs*, *cijsbaar*, *cypres*, *convoy*, *courant*, *cijsfer*, *citer*, *cijsje*, *cesar*, *cicero*, *cipres*, *civet*, *ceilon*, *cerigo*, *civennes*, *ceuta*, *flerecijn*, *franciijn*, *meesen*, *mecenas*, *vercieren*, *scipio*, enz. —

Veele eigenaamen van Landen en Steden, waatn men de *c* gebruikt, behoeven niet genoemd.

Het woord *cicero*, hierboven voorkomende, 't welk MOONEN met *k* verkiest te schrijven, *kikero*, wordt door VAN BELLE liever met *S*, *Sifero*, gelijk *Sifera*, in den Bijbel genoemd, geschreeven. — Ik oordeele dat men best doe om zulke en dergelijke woorden te schrijven, met de eigen Letteren waartméde zij geschreeven worden in die Taale, waaruit zij oorspronkelijk zijn, en dus blijf ik schrijven *Cicero*, met *c*.

Vercieren en het geen daartoe betrekkelijk is, als *cieraad*, *cierlijk*, enz. spelle ik met *c*, niet met *s*. — *Vercieren* betekent bij mij opschikken. Maar met *z* schrijf ik *verzieren*, betekende *iets verzinnen*, welke *verzieling* men met den naam van *Fabel*, of ook wel met dien van *Allegorie* uitdrukt.

De Heer Profesfor FRANCIVS, in deszelfs voorrede voor GREGORIUS NAZIANZENSUS, over de *Mededeelzaamheid*, is van gedagten, dat men de woorden, *vercieren*, *cieraad*, *cierlijk*, enz. met eene cedille onder de *c* moest schrijven. Dit zouden wij gaerne naervolgen, maar vermits dergelijke cedille dient om de *c*, die voor *a*, *o*, *u*, en somtijds voor *ij* als *k* klinkt, te verzagten, gelijk in de Fransche woorden *souppon*, *françois*, en de *c* in de bovenstaande woorden voor de *s* natuurlijk zag klinkt, zoo acht ik die *cedille* aldaar onnoodig. —

Met den Heere FRANS DE HAES keur' ik de spelling van MOONEN af, omtrent het woord *kypres*; zoo ook omtrent *keder*, *kibori*, *kichorei*, enz. schrijvende die liever met *c*. De reden kan men zien bij DE HAES, in zijue *nagelaten Gedichten en Spraakkonst*, pag. 6. —

Schoon nu de *c*, voor *a*, *o* en *u* als eene *k* klinke, moet men nogtans nimmer eenig regt néderduitsch woord met eene *c* schrijven. — In onduitsche woorden, als *capituleeren*, *concludeeren*, *curceeren*, wanneer men genoodzaakt is om zig daarvan te bedienen, behoudt en schrijft men de *c*. De *c* is, volgend

geus MOONEN, verbasterd van klank en behoorde uit onze regt néderduitsche woorden verbannen te worden. Van welk gevoelen méde is PONTUS DE HEUTER VAN DELFT, in deszelfs *Néderduitsche Orthographia*, 1581. bladz. 42. — De KAMER IN LIEFDE BLOEIENDE in de TWEESPRAAK, 1584. bl. 35. — P. LEUFENIUS, in zijne *Aanmerkingen op de Néderduitsche Taale*, 1635. bl. 15. — 't Zelfde vindt men omtrent de *c* in de *Néderduitsche spelling*, bijéén gebracht door Liefhebbers derzelve, HAARLEM 1652, in SAMUEL AMPZING'S *Taalbericht*, 1649. bl. 39. in WINCHOTEN'S *Letterkonst*, bl. 3—8.

Omtrent het gebruik der *ch* zoude ik van gevoelen veranderen en schrijven *christus*, *christendom*, enz. in plaats van met eene *k*, *kristus*, enz. doch het aanmerkelijk geral van néderduitsche Schrijvers, die de *k* gebruiken voor de *ch*, doet mij met de meerderheid instemmen en de *k* behouden. De *ch* is, volgens TEN KATE (in de VERMAAKLIJKHEDEN VAN M. SCHAGEN. *Julij*, *Aug.* en *Sept.* 1732. bl. 154) maar eene enkele letter, wordende bij de Grieken door χ verbeeld. — Zie ook DAFORNE, *Grammatica*, 1627. bl. 38.

Men hoore hoe VAN BELLE zig, hierómtrent, in deszelfs WEGWIJSER ter Spel- Spraak- en Dichtkunde, pag. 12, uitdrukt:

- „ De Grieksche CH, te dwaas Cee-ha geheeten
 „ Bij Platters, ja bij hen die beter weeten,
 „ Verdient, als Duits, den Duitsen naam van chee,
 „ En klinkt alleen wat scherper dan de Gee
 „ In 't voorst van 't woordt. als blijkt in christus, schaalén.
 „ Voorts dientze meest (op dat men niet zou dwaalen)
 „ In 't bindwoord Dóch en 't enkelvoudig Dóg,
 „ (van Dóggen; Nóch, ('t ontkennend woord) en Nóg
 „ (Vermeerd'rend;) Licht (dat schijnt) en ligt, (in 't weegen,)
 „ In lach, gelach, (van 't werkwoord Lachchen,) teegen
 „ Ik lag, (van Leg;)

Ondertusfchen wordt deefe CHEE van veelen zeer onvoeglijk gebruikt, in woorden waarín zij, onzes oordeels, gantsch niet te pas komt. Om daarvan een denkbeeld te geeven: men schrijft: *ik zach*, *ik dacht*, *ik bracht*, *men mocht*, *het deucht*, enz. woorden, die afgeleid zijn van de werkwoorden *zien*, *denken*, *brenge*, *mogen*, *deugen*, enz. — Nog erger schrijft men: *ik voech*, *ooch*, *gebezicht*, *weigerächtich*, *voocht*, *gevoecht*, *bij zecht*, *men zecht*, *onnoodich*, *tweeslibich*, *weinich*, *beilich*,
 gun-

sich, gevoelich, weeldich, bekrachticht, zorch, aardich, het mach, wettich, enz.

„ De *dartelheit* die 't ooch behaecht,
„ De *Wellust* die den boezem knaecht.

Deese spelling vindt men in de TAALEN EN DICHTKUNDIGE BIJDRAGEN, I. Deel, pag. 307—392.

Laatenwe nu eens alle deese woorden, in derzelve verbuigingen en in andere betrekkingen beschouwen, en zien in hoe verre deese *ch* in dezelve te passe komt. — Ooch maakt in 't meervoud *Oogen*. Immers is 'er geen Néderduitsch Schrijver die ooit schreef *oochen*. — *Ik voech*, komt van *voegen*, en men schrijft altijd; *wij voegen*. *Gebézicht*, komt van *Bézigen*, niet *Bezichen*. — *Gevoecht* komt van *voegen*; *bij zecht*, *men zecht*, komt van *zeggen*. *Onnodich* maakt *onnodige* enz.

Een oplettende ziet reeds dat men alle deese woorden met eene *g*, niet met *ch* behoort te schrijven. —

„ Wie zal iemand (ZOO vraagt VAN BELLE, in deszelfs WEGWIJSER, bladz. 11.) die, zelfs gelds genoeg hebbende, zonder noodzaaklijkheid, bij eenen anderen daarom te leen vraagt, niet voor dwaas houden? — En moet men ze dan voor zoodanig niet achten, die, aan de *g* genoeg hebbende, zonder nood nograns de *ch* gebruiken; terwijl dezelve toch in het Néderduitsch aan het einde der woorden, nooit behoort of behoort gebruikt te worden, dan om daardoor eenigslints de onderscheidene beteekenissen van sommige woorden te vertoonen: want dusdoende raakt men de eigenschap der woorden zoo verre uit het gezigt kwijt, dat noch Vreemdeling, noch Néderlander, die de gronden onzer Taale zoekt magtig te worden, dezelve eenigslints regelmaatig kan nagaan.”

Is nu de *ch* maar eene enkele Letter, schoon uit twee merken bestaande (*)? Is haar klank eenvoudig, en zij derhalven maar eene enkele Médeklinker, (†)? Behooren dan ook die geenen, die dezelve als zoodanig béfigen in de woorden *knaecht*,

(*) SéwEL, Spraakkunst, pag. 13.

(†) TEN KATE, I. Deel, pag. 122, 123. VERMAAKLIJHEDEN meergemeld pag. 156. TAALEN EN DICHTKUNDIGE BIJDRAGEN I. Deel, pag. 216. en II. Deel, pag. 345.

knaacht, draacht, zocht, zorcht, enz. ook niet te schrijven *knaachen, draachen, zochen, zorchen, voechen*, enz. Immers behoort dit vanzeive te volgen, en het wordt door de juiste regelmaat gevorderd.

Dat men schrijve *kracht, macht, schacht, schicht*, gelijk DAFFORNE (*) en anderen willen, kan men nog eenigermaate toegeeven; terwijl nauwkeurige en kiesche Taalkenners liever schrijven *kragt, magt, schagt, schigt*, enz.

Zoo het waar zij, en wie zal het ontkennen? dat onze Taal zeer naauw vermaagfchapt is met de Hoogduitsche, behooren wij ons dan niet zoo veel mogelijk naar deese laatste te schikken? Zij nu leert ons, dat men schrijven moet ewig, omdat men *in genitivo* zegt des ewigen en niet des ewichen. — Dat men zeer wel schrijft *zeitig, brunstig*, omdat men zegt *zeitige, brunstige*, en *in genitivo*, des *zeitigen, des brunstigen*. — Zie dit in den HOOGDUITSCHEN SPRAAKMEESTER van den Heer GOTTSCHED, vertaald door E. Z.

SAMUEL AMPZING zegt in zijn Taalbericht, pag. 63, 65 en 66.: „Zoo schrijf ik *beilig, beilige*, en niet *beilich*, als mede *naerstigheid, voorsichtigheid*; want zoo wij de voorlaatste zilbe met *ch* op het einde spellen willen, zoo moeten wij twee *b* bij malkander schrijven: alzoo de laatste zilbe daarmede ook moet beginnen, als *naerstichheid, voorsichtichheid*, hetwelke nooit gezien en is. Hiertegens te willen zeggen dat gemelde woorden niet in *beid* maar in *eid* uitgaan, is, (onder verbeteringe) maar eene ijdele bemanteling van eene overtuigende dwaalinge, en een tastelijke misflag; want zoo moest men dan *goedeid, sterkeid, wijseid* spellen. — Dit geeft ons met eenen merkelyk te zien, dat wij ook in alle de uitgestrekte naamstammige woorden in *beid* uitgaande, de voorlaatste zilben met eene *g* behoorden te eindigen, ook zelf daar geen gevolg van de *g* aan vast is: als *sechtigheid, dolligheid, stoffigheid* en dergelyken: want *sechticheid* en spelt geen *sechtigheid*, maar *sechtic-beid*, ende en kan daarom de regte spellinge en uitsprake, die hier vereischt wordt, niet voldoen.”

Dit zal, hoep ik, genoeg zijn, om de spelling van *g* voor die van *ch*, in de bovengemelde en dergelyke woorden, te doen stand grijpen.

Is

(*) *Grammatica, fol. 28. AMPZING, p. 45.* —

In het midden der woorden wordt *ch* met eene zekere blaasig uitgesproken; gelijk men uit de volgenden zal kunnen hooren: *Loebenen, juichen, buichelen, lagchen, pragchen, ligchaam, pogchen, bogchel, wij lagchen, wij pragchen, wij juichen, wij pogchen, zij buichelen, wigcbelaar, rogchelen, buichelaar, enz.*

Lagchen, Pragchen, ziet men dat ik schrijve; niet *lachen, pra-chen*, noch ook *lachchen, prachchen*, gelijk de Heer F. DE HAES wil. — Dus conjugeer ik het werkwoord: *ik lach, gij lacht, bij lacht, wij lagchen, gijlieden lacht, zij lagchen.*

De réden waaróm ik *lagchen, pragchen, ligchaam, pogchen, bogchel, pogchel, rogchelen, enz.* met eene *g*, en *juichen, buichelen*, zonder *g* schrijve, is deese: omdat de twee laatste woorden, zonder de *g* in de eerste syllabe, een voldoende geluid geeven, als *jui-chen, bui-chen*; maar de eerste woorden kunnen dit buiten de *g* niet doen, zonder den eigenaartigen klank van dezelve te benadeelen. Men hebbe dit slegts te beproeven, wanneer men 'er aanstonds van overtuigd zal zijn. Immers, *la-chen, lic-baam* of *li-baam*, is geen *lag-chen* noch *ligchaam*. —

Ik weet niet of deese redeneering voldoen zal ter overtuiging' en ter naaivolging'. Maar dit weet ik: dat een geheel GENOOTSCHAP van Taal- en Dichtkunde, in eene door hetzelfde ontworpen Sprakkonst, mij daarin is naargevolgd. Ik heb geen vrijheid om hetzelfde te noemen, omdat de Sprakkonst nog niet openbaar is uitgegeeven.

De *ch* klinkt aan het einde der woorden veeltijds als eene *g*, nogtans is 'er groot verschil in de betekenisfe van woorden, die met *ch* of met *g*, geschreeven worden; waarvan we hierónder eenige voorbeelden zullen opgeeven.

CH.

G.

DICHT, is een <i>Gedicht</i> , iets dat op rijm gesteld is.	DICT, beteként iets dat <i>nabij is</i> , of iets dat geflooten is.
LICHT, beteként het licht dat schijnt, de dag. <i>Gen. I. vs. 5. En God noemde het licht dag.</i> SÉWEL.	LIGT beteként iets dat niet zwaar is. <i>Mijn jok is zagt en mijn last is ligt.</i>
ACHT, komt van 't Werkwoord <i>Achten</i> ; waarvan <i>Achting</i> .	AGT is een getal, zijnde één meer dan zéven.
LACH. Het zelfstandige van 't	LAG, komt van 't Werkwoord <i>Werk-</i>

Werkwoord *Lagchen*. —
Mengt het bitter met een'
zoeten lach. HOOGSTRATEN'S
Naamlijst.

SLECHT, komt van het Werk-
woord *Slechten*, gelijk maa-
ken. — De zeelieden spree-
ken van *slecht* water, wan-
neer het zeer stil en het wa-
ter onberoerd is.

GEDICHT, een vaers; ook op
rijm gebragt. —

DOCH, een bindwoord, beté-
kenende zoo veel als *echter*,
nogtans.

ECHT, betékomt het huwelijk.
Hij treed in den Echt.

GERECHT, betékomt het gerich-
te, de Vierſchaar. *Het stren-*
ge gerecht des Allerhoogsten.

LOCH, betékomt eene opening,
een gat, een hol.

LUCHT, betékomt de damp-
kring die ons omringt. *De*
lucht is betrokken. Hiervan
luchtig, helder.

GESLACHT betékomt afkomst,
familie. *Hij is van een aan-*
zienlijk geslacht.

GELACH, komt van *Lagchen*.
Dat is een uitzinnig gelach.

NOCH, is een ontkennend
woordje. *Noch dit, noch dat*.

TOCHT, betékomt een verre reis.
Op zijnen ongelukkigen tocht.

WICHT, betékomt een klein on-
nosel kind. *Dit teere wicht*.
Men zegt ook *Booswicht*.

ONDICHT, is rijm'loos, maat'-
loos, profa.

Liggen. — *Hij lag nog te*
bed. Zij lag op den grond.

SLEGT, betékomt iets dat niet
goed is. *Dat is slegt linnen*.

GEDIGT, digt gemaakt.

DOG of *Dogge*, is een grooté
boeren hond. —

EGT betékomt *zéker*, *gewis*. Die
tjding is *egt*.

GEREGT, betékomt het *nage-*
régte, de vrugten die men
na den maaltijd op tafel
brengt.

LOG, betékomt vadzig, lui
traag.

LUGT en **LUGTIG** gespeld met
g, betékomt *vlug*, *vaerdig*,
vrolijk.

GESLAGT, komt van *slagten*.
De Os is geslagt. — *Wie*
heeft het geslagt gepagt?

GELAG, is de verteering die
men in eene herberg maakt.

NOG, is een vermeerderend
woordje. *Ik heb nog tijd*.

TOGT, komt van de persfing
der lucht, door vensters en
deuren.

WIGT, is *gewicht*, zwaarte.
Wigtig, is iets dat behoor-
lijke zwaarte heeft.

ONDIGT, is niet digt, gé-
scheurd, open.

Dit alles behoort men wel in acht te neemen, indien men zuiver en regelmatig schrijven wil. —

TOCH, is een smeekwoord. *Ik bid u, doet het toch!*

DOCH, is een rédegeevend woordje of eene tégenstelling. *De zaak wordt dus verbaald, doch ik denk 'er anders van.*
 „ Het onderscheid tusschen *doch* en *toch*, wordt ook bij
 „ de minsten in acht genomen, onāangezien de betékenis
 „ dier woordjes merkelijk verscheelt; want het eerste be-
 „ tékent zoo veel als *maar*, waarom men zegt: *Ik wilde*
 „ *wel, doch ik kon niet.* Het andere wordt in eenen ge-
 „ heel anderen zin gebruikt, als: *zeg mij toch, waar gij*
 „ *geweest zijt: en hoor toch wat ik zegge.* SÉWEL, bl. 53.
 Vergelijk NILOË. pag. 71. SAMUEL AMFZING bl. 76. F. DE
 HAES pag. 15.

Van de *cb*, kunnen we nu gevoeglijk overgaan tot de *sch*, welke men gebruikt en met eene zékere blaafinge uitspreekt aan het begin van de volgende en dergelijke woorden: *Schip, Scheepen, Schepper, Schopping, Schepsel, Schaap, schade, schakel, schalkheid, schelm, schelling, schim, schimp, schijn, scheen, schande, schans, scharlaken, schaveelen, schram, schroom, school*, enz.

Aan het einde der woorden klinkt *sch* bijna als eene enkele *s*, als in: *mensch, wensch, bemensch, aardsch, trotsch, gotzisch, boersch, helsch, visch, rinsch, rusch, hollandsch, zweedsch, fransch, duitsch, engelsch*, enz. Men spreekt die woorden omtrent uit als *mens, wens, bémels*, enz. Edoch men moet ze nooit aldus schrijven, niéttégenstaande 'er gevonden worden die zulks doen. — Voorāl moet men dit niet doen, omdat 'er in sommige woorden eene verschillende betékenis ontstaat, wanneer ze met *sch* of met *s* alléén geëindigd worden.

Voorbeelden.

SCH.	S.
ASCH komt van hout en turf, na datze verbrand zijn.	As, is de spil der wereld. De <i>as</i> van eenen wagen.
Hij DORSCHT, betékent zoo veel als: hij slaat het koorn. — DEUT. 25. vs. 4. <i>Een Os zult</i>	HEM DORST, zegt zoo veel als: hij verlangt na drinken. JON. 19: vs. 28. <i>Jesus zeide mij gij</i>

<p><i>gij niet muilbanden, als bij dorscht.</i></p> <p>LESCH, komt van <i>Leschen</i>, boeten. <i>Ik lesch mijnen dorst.</i></p> <p>BOSCH, betékent een woud van boomen. <i>Het haagsche bosch.</i></p> <p>GELASCHT, aan één gezet.</p> <p>LASCH, <i>liesch</i>. Een gedeelte des ligchaams. <i>In de lasch gekwetst.</i> — <i>Lasch</i> is ook eene <i>inlasfching</i>.</p> <p>TASCH, waarin de Vrouwen hun geld draagen. <i>Zij stak het in de Tasch.</i></p> <p>WASCH. Komt van de Bijën.</p> <p>WASCH, komt van <i>Wasfchen</i>. <i>Ik heb de wasch.</i> — Hier van <i>Waschbad</i>. <i>Waschvat</i>.</p>	<p>dorst.</p> <p>LES, leert men in de Schoole. <i>Ik kan mijn les.</i></p> <p>Bos is een bundel, pakje. <i>Een bos pennen.</i></p> <p>GELAST, bevolen.</p> <p>LAS, komt van het Werkwoord <i>Leesen</i>. <i>Ik las de Nieuws-papieren.</i></p> <p>TAS, is een hoop koorns. De Franschen hebben dit zelfde woord.</p> <p>WAS, komt van 't Werkwoord <i>zijn</i>. <i>Ik was in de Kerk.</i></p> <p>WAS, is groei. H hiervan <i>Wasdom</i>.</p>
--	---

Maar wanneer de woorden, welken in het enkelvoud met *sch* eindigen, meervoudig gemaakt worden, dan krijgt de *sch*, wéderöm haar blaafend geluid; gelijk in de volgende woorden: *menschen, wenschen, hemelsche, aardsche, trotsche, gottische, boersche, hellsche, vischen, rinsche, hollandsche, engelsche*, enz. spreek uit *men-schen, wen-schen*, enz.

Men moet schrijven *menschlijk, wenschlijk*, éven gelijk *menschheid*.

Men schrijft *chaös* en *choor*, woorden van uitheemschen oorsprong, die door anderen met *k*, *kaös* en *koor* geschreeven worden. Ik behoude de eerste spelling. —

D.

Met *d* schrijft men de woorden *dag, dek, dons, dun, dijk, dwerg, dwang*, enz. — Zeer eenvoudig is het gebruik van die Letter aan het begin der woorden; maar op verre na zoo eenvoudig is het niet aan het einde van dezelve. — Hierom zal ik naauwkeurig tragten te bepalen, vanwégens de naauwe verwantschap deeser letter, met de *T*,

1. Welke woorden met D moeten eindigen.
2. Welke woorden met T moeten geflooten worden.
3. Welke woorden met D en T beide te gelijk moeten geflooten worden.

Voorreerst: met *d* moeten geëindigd worden alle de zelfstandige enkelvoudige ende bijvoeglijke Naamwoorden, als méde de Werk- en Deelwoorden, die in het meervoudige getal en in het vrouwlijke geslachte *den* of *de* hebben. Zie HUYDECOPER, pag. 31. F. DE HAES pag. 7. L. TEN KATE, I. Deel, pag. 390. 391. — Dus moet men schrijven: *God, goden, raad, raderen. Ik raad, wij raaden. Hoed, boeden. Spoed, spoedig, spoeden. Bad, baden. Woord, woorden. Mond, monden. Grond, gronden, grondig. Koord, koorden. Boord, boorden. Tijd, tijden. Ik lijd, wij lijden. Wind, winden. Ontfeld, ontfelde. Ik houd, wij houden. Avond, avonden. Wond, wonden. Ik zond, zij zonden. Dood, dooden. Voogd, voogden. Ik brand, zij branden. Land, landen. Hond, bonden. Jood, jooden. Maand, maanden. Hand, banden. Tand, tanden. Wand, wanden. Graad, graaden. Verdubbeld, verdubbelde. Verzameld, verzamelde. Getekend, getekende. Moord, moorden. Koord, koorden. Daad, daaden. Waereld, waerelden. Vreugd, deugd, deugden. Zaad, zaaden. Cieraad, cieraadjen. Pond, ponden. Paerd, paerden. Zwaerd, zwaerden. Zuid, ten zuiden. Noord, ten noorden. Kleed, kleederen, enz. — Alsméde alle de naamen die in *heid* eindigen, als *aartigheid, loosheid, boosheid*, enz. welken nooit met *t*, *heit* moet schrijven. Zie HUYDECOPER, bl. 35. — De réden waaróm men die woorden met *d*, *heid* moet eindigen, is, omdat *heid* voormaals wierd uitgedrukt door *bede*, en het meervoud thans nog is *beden*. — De Franschen gebruiken de *d* aan het einde der woorden *accord, batard, bord, brigand, fuïard, marchand*, enz. Zékerlijk om het gevolg van *accorder, batardise, brigandage, marchandise*, enz. De Hoogduitschen schrijven *wald, pferd, land, bild, freund, feind*, ook om dezelfde réden. SEWEL pag. 15. AMPZING. pag. 63.*

De Taal-Geleerden hebben lange getwist over de spelling' van het woord *God*. — SEWEL is van gedagten dat men *God*, met drie Letteren schrijven moet, om 't gevolg des meêrvoudigen getals, 't welk is *Go-den*, gelijk *land, landen*; Zie hem pag. 16. — HUYDECOPER is ook voor dit gevoelen en voor deefse spelling', zie de PROEVE pag. 32. —

De Ouden waren doorgaans gewoon, dit woord ook met *drie* Letteren te schrijven, en leidden dien naam af van *goed*. — *An God is goed*, een God is goed, zeiden de aaloude Saxen. Zie *TUINSMANS Fakkel*. — De réden waaröm NILOË zo sterk jevert om dit woord met *vier* Letteren te schrijven, kan men eenigzints uit HUYDECOPER opmaaken; (edoch met onderscheid) want die zegt, in opzigte van VONDEL, dat een zékere bijgeloovigheid, hem mogelijk een geheim deedt vinden in de *vier* letteren, waarmede dees naam in (meest) alle taalen, uitgedrukt wardt: ontkenkende ondertusfchen dezelfde HUYDECOPER, deese vier-letterige speling, in opzigte van de Italiänsche en Engelsche Taal; terwijl de eerste *Dio* en de twéde *God* heeft.

Wat hiervan zij, laat ik aan zijn plaats'. Ik schrijv' *God*, met drie letteren, zonder op eenige bijgeloovigheid, van wat natuur' ook, acht te slaan. — Ondertusfchen is 't opmerkelijk, het geene ik vinde, bij den Heere MICHAËL VAN MIDDELHOVEN, in zijn' BRONADER DER WOORDÖORSPRONKELIJKHEDEN. 1697. pag. 54. — Hij zegt aldaar: „ dat meest alle Na-
 „ tiën, hem bekend, 't woord god, met vier Letteren schrij-
 „ ven. — De Jooden IHVH. De Grieken *Theos*. De Ara-
 „ biërs *Alla*. De Asfyriërs *Adad*. — De Egiptenaars *Taut*. —
 „ De Slavoniers *Boeg*. — De Chaldeen *Eloi*. — De
 „ Turken *Abdi*. — De Indiäanen *Zimi*. — De Latijnen
 „ *Deus*. — De Franschen *Dieu*. — De Engelschen *God* —
 „ De Spaanschen *Dios*. — De Italiäanen *Ildio*. — De
 „ Duitschers *Gott*”

Met *t* intégendeel moeten geëindigd worden, alle de zelfstandige enkelvoudige en de bijvoeglijke Naamwoorden, die in het meêrvoudige getal en in het vrouwlijke geslachte *ten* of *te* hebben. Alsméde de tweede en derde perfoon des enkelvouds, en de tweede perfoon des meêrvouds van zoodanige Werkwoorden, wier eerste perfoonen des tégenwoordigen tijds van de Toonende wijze, in *n* of *r* uitgaan. Voorbeelden: *bout*, *bouten*. *Ik zout*, *wij zouten*. *Luit*, *luiten*. *Schuit*, *schuiten*. *Spruit*, *spruiten*. *Duit*, *duiten*. *Fluit*, *fluiten*. *bout*, *bouten*. *Punt*, *punten*. *Beest*, *beesten*. *Gij bemint*, *hij bemint*. *Neet*, *neeten*. *Peet*, *peeten*. *Gij wint*, *bij wint*. enz. — Hier van zal onder de *t* nog nader gesproken worden, en aan het einde deeser Verhandeling zal men eenige woorden vinden, welken van betékenis verschillen, naar dat ze met *n* of *r* geschreeven zijn.

Somwijten ontstaat 'er verschil in de betekenis van eenige woorden, door den onderscheiden uitgang van *d* en *t*. Zie zulks uit de volgende voorbeelden.

AARD. De aarde.	AART. Aangeboren neiging, foort, geslacht.
AARDEN. Van aarde. <i>Een aarden pot.</i>	AARTEN. Naar iemand <i>aarten</i> .
AREND. De Koning der Vogelen.	ARENT. Een eigen naam. <i>Mijn broeder heet Arent.</i>
BED. Eene légerstéde om op te slaapen.	BET, meer. <i>Niemand bet!</i>
BINDEN, saamenbinden.	BINTEN, aan de daken.
BLOOD, schroomáchtig, bedeesd.	BLOOT, naakt, ongedekt.
BOND van <i>Binden</i> . Men <i>bond</i> hem armen en beenen.	BONT, bontwerk dat men in de kleéren draagt.
BOND, verbond, verbindtenis.	BONT, zwart en wit gevlaakt.
BOOD, van <i>Bieden</i> . Ik <i>bood</i> 'er een' gulden voor.	BOOT, een kleine Schuit.
BOORD, te scheep. <i>Hij is reeds aan boord.</i>	BOORT, van <i>Booren</i> . Hij <i>boort</i> daar een gat in. —
BOD, aanbod, aanbieding.	BOT. niet scherp. — <i>Bót,</i> uitgestrektheid van een touw. — <i>Bot,</i> been. — <i>Bot,</i> een platte visch.
DEUGD, goede trouw, oprechtheid.	DEUGT van <i>Deugen</i> . <i>Dat deugt niet.</i>
GAD, de zoon van Jacob.	GAT, opening.
GEBED, smeeking.	GEBET, natgemaakt.
GEMOED, geweeten, consciëntie.	GEMOET. Hij kwam mij te gemoet.
GESCHUD, bewoogen.	GESCHUT, grof kanon.
GEWED van <i>wedden</i> , eene wedding'schap doen.	GEWET van <i>wetten</i> , scherp maaken.
GOD, de Schepper van hémel en aarde.	GOT, een oude Volksnaam.
GOODJEN. Een klein heidensche Godheid.	GOOTJEN, een kleine Goot.
GRAAD, waardigheid, trap, hoogte.	GRAAT, van den Visch.
HARD, dat hout is hard. <i>Ge-streng,</i> wreed. <i>Overluid.</i>	HART, de zétel des dierlijken levens.
	HOND,

HOND , een tam huisdier.	HONT , een arm van de rivier de Schelde.
HOUDEN , vasthouden, bewaaren.	HOUTEN , brandhouten. —
KOUD , niet warm. Het is <i>koud</i> , want 't vriest.	KOUT , een gesprek van herderen.
LAADEN . Een wagen laaden.	LAATEN , nalaaten, niet doen.
LIED , een gezang.	LIET , van laaten. Hij <i>liet</i> mij vragen.
LOOD , een zwaar metaal.	LOOT , een scheutje van een boom.
LOODEN , van lood. Een looden dak.	LOOTEN , scheuten van boomen.
LUID , overluid, schelklinkend.	LUIT , een muziek-instrument.
MILD , goedgeefs.	MILT . Een inwendig gedeelte des ligchaams.
MOED . Dapperheid	MOET , dwang. Overblijffel van een vlak.
MIJDEN , vermijden, ontgaan.	MIJTEN , kleine wormen. —
NOOD , gevaar, zwaarigheid.	NOOT , eene boomvrugt. —
OORD , plaats, hoek van de Waereld.	OORT , vierdepart van een' gulden.
POND , een gewigt. — <i>Pond</i> , een pond groot, een pond Vlaamsch.	PONT , een platbodemde schuit.
RAAD , Raadsvergadering. Raadsheer. Hulpmiddel. — onderrigting.	RAAT , graat van een Visch. Honigraat.
RAD , vlug. RAD , wiel.	RAT , rot, een dier. —
REED , van rijden. Ik <i>reed</i> te paerd.	REET , scheur in het hout. —
REEDEN , gereed maaken.	REETEN , vanéénscheuren.
RIED , van Raaden. Ik <i>ried</i> hem ten beste.	RIET , een gewas. Suikerriet.
SMED , smit, hoeffmit.	SMET , klad, vlak in de kleeren.
SNOOD , ondeugend, listig.	SNOOT , van snuiten. Ik <i>snoot</i> mijn' neus.
SPELD , waarmede men steekt.	SPELT , een zéker graangewas.
VLIEDEN , vlugten, de wijk neemen.	VLIETEN , stroomen.

VLOODEN, van <i>vlieden</i> . Zij vlooden voor den vijand.	VLOOTEN, verzamelingen van Scheepen.
WAND, de muur.	WANT, een handschoen.
WED, daar men de paerden in drenkt.	WET, bevel van de Overigheid.
WILD, het gedierte des Velds.	WILT, van <i>Willen</i> , Wilt gij dat doen?
ZWEED, een man uit Zweeden.	ZWEET wordt door den arbeid verwekt.

Laatenwe nu, alvorens onzen weg te vervorderen, deese reeds gestelde dingen, wat beredeneeren en bevestigen. —

„ Men moet (zegt TUINMAN, in zijne *oude en nieuwe Spreekwijzen*, bl. 57.) „ in het eindigen der woorden of benamingen onderscheid maaken tusschen *d* en *t*. Alleen die welke worttelletter een *d* is, moet men met een *d* besluiten. Bij voorbeeld: *bij leid*, *bij rijd*, (liever *leidt*, *rijdt*) van *Leiden*, *Rijden*; maar geene anderen. Dus mag men niet schrijven: „ *gij bemind*, *gij begeerd*; maar *gij bemint*, *gij begeert*, dewijl dat is van *Beminnen* en *Begeeren*, waarin geen *d* komt. „ Dit geldt ook in de Participia. Bij voorbeeld *gevrijd* niet „ *gevrijt* van *vrijden*; *bemint* niet *bemind*, van *Beminnen*.”

In dit laatste woord ben ik het met TUINMAN niet eens. Men schrijft *bemind* met *d*, omdat men zegt *beminde*. — Ook schrijve ik *gezeid*, *geleid* (*), niet *gezeit*, *geleit*; omdat men zegt: *het gezeide voorval*, *onder het geleide*: niuttégenstaande men schrijve en schrijven moet: *bij zegt*, *bij legt*, enz. — Men zegt ook *bij leert*, *bij begeert*, en nogtans zijn de deelwoorden *geleerd*, *begeerd*. — De Ouden schreeven onverschillig: *gezeid*, *gezeit* en *gezeit*. — De werkende Deelwoorden *verkeerend*, *beminnend*, *lopend*, *strijdend*, moeten allen met *d* geëindigd worden, volgens HUYDECOPER; en men schrijft wel *ik verkeer*, *gij verkeert*, maar *bij is verkeerd*. — *Ik bemin*, *gij bemint*, en *zij wordt bemind*. — PROEVE, pag. 36.

TEN KATE zegt, I. Deel. bl. 127.

„ Als men naaw lét op een nette uitspraak, zó geeven wij, „ zó mij toefschijnt, aan de Bijnaamen (*Adjectiva*) en Déél- „ woorden (*Participia*) op *D* of *T* eindigende, wannéér zé „ OF

(*) HUYDECOPER, pag. 369. 508. en 510.

„ onbuigzaam (*indeclinabile*) en Bijwoordelijk (*Adverbialiter*)
 „ gebruikt worden, een scharper nazét. als anders: Dus zow-
 „ de ik *criticè* dan óók dit onderschêid bêst hówden, dat mén
 „ die, wannêér ze onbuigzaam waren, mét een T spélle, dóch
 „ anders mét een D; als DE BÉESTEN ZIJN VERJAAGT, dóch EEN
 „ VERJAAGD BÉEST; even gelijk men zegt EEN VERJAAGDE
 „ WOLF.”

Wij moeten niet zoo zeer ons bepaalen, bij eene nette uit-
 spraak, noch bij het geene, *criticè*, best is, maar wij moeten
 ons voornaamelijk gronden op de régelmaatige afleiding' en
 schikking der werkwoorden. — Nu is 't immers zéker,
 dat de D, in de bovenstaande woorden, meer in aanmerkinge
 komt dan de T. Men heeft niet zoodra gezêid: *ik verjaag,*
bemin, tem, of 'er volgt: *ik verjaagde, ik beminde, ik tem-*
de, en dus ook, ik heb of ik ben verjaagd, bemind, getemd,
enz. — Wanneer men deese régelmaat slegts in het oog
 houdt, zal men nooit verlégen staan omtrent het gebruik van
 D of T. — Bij voorbeeld: om het tégengestelde te too-
 nen: *ik kweek, ik smeek, ik waak; ik kweekte, ik smeekte,*
ik waakte; gekweekt, gesmeekt, gewaakt, enz. —
 Dus verre van de woorden die alléén met D en T moeten ge-
 eëndigd worden. — Die welken men met DR moet sluiten,
 zijn:

1. De tweede en derde persoon des eenvouds, en de twee-
 de persoon des meervouds van den tégenswoordigen tijd der
 Aantoonende wijze, van zoodanige Werkwoorden, die de B
 tot een wortelletter hebben, en dezelve in de buiging behou-
 den; als *antwoorden, ondervinden, houden, enz.* Men schrijft
ik antwoord, gij antwoordt, bij antwoordt, en gijlieden ant-
woordt, ik bind, gij bindt, bij bindt, gijlieden, bindt. Ik
boud, gij, bij, gijlieden houdt. Ik vind, gij, bij, gijlieden
windt. Ik treed, gij, bij, gijlieden treedt. Ik wind, gij, bij, gijl-
windt. Ik word, gij, bij, gijl. wordt. enz.

2. Alléén de tweede persoon des enkelvouds en de tweede
 persoon des meervouds, van den onvolmaakten voorleeden
 tijd, schrijvende: *ik ondervond, gij ondervondt, bij onder-*
vond, wij ondervonden, gijl. ondervondt.

Dat men in den tweeden persoon van den onvolmaakten
 voorleeden tijd alléén de t 'er agter voegen moet, kan men
 betoogen uit de buiging der werkwoorden, die geen D tot
 een wortelletter hebben. Als daar zijn bij voorbeeld: *gaan,*
loopen, slaapen, enz. Deesen schrijft men in den onvolmaakten
 voor-

voorleeden tijd: *ik ging, gij gingt, bij ging; ik liep, gij liept, bij liep; ik stiep, gij stiept, bij stiep.* — Past men dit nu toe op het voorige: *ik ondervond, gij ondervondt, bij ondervond*, dan is de régelmaat allerjuist; en ingevolge van dien, moet men ook schrijven *ik bad, gij badt, bij bad*, niet *bij badt.* —

Een vijfand zijnde van wijdloopigheid, laat ik de verdere toepassing deeser zaaken, over aan den taalbeminnenden leester, welken ik eene genoegsaame aanleiding daartoe meene gegeven te hebben. — Wij zullen alléénlijk ons gestelde eenig gezag poogen bij te zetten.

In de VOORREDE VOOR DE PROEVE VAN ZEDE-POËSIJE, zeggen de Schrijvers:

„ In den derden perfoon, in het enkelvoudig getal van
 „ den onvolmaakten verleeden tijd van het werkwoord HEB-
 „ BEN, schrijven wij *bad*, zonder *t*, welke wij alleen bésignen
 „ in den tweeden perfoon van dien tijd; omdat de werkwoor-
 „ den, die op een anderen médeklinker eindigen, geen *t* in
 „ den derden perfoon van den onvolmaakten verleeden tijd
 „ dulden; als blijkt in het werkwoord SPREEKEN, dat heeft in
 „ dien tijd: *ik sprak, gij spraakt, bij sprak.* LEESEN, *ik las,*
 „ *gij laast*, SCHRIJVEN, *ik schreef, gij schreeft, bij schreef,*
 „ ZINGEN, *ik zong, gij zongt, bij zong.* GAAN, *ik ging,*
 „ *gij gingt, bij ging.* LOOPEN, *ik liep, gij liept, bij liep.* VAL-
 „ LEN, *ik viel, gij vielt, bij viel;* en dus in veele anderen:
 „ des dunkt ons dat men werkwoorden die op een *D* eindigen,
 „ op dezelfde wijze in den derden perfoon van dien genoem-
 „ den tijd, spellen moet. Stel het werkwoord BIDDEN, aldus:
 „ *ik bad, gij badt, bij bad;* TREEDEN, *ik trad, gij tradt,*
 „ *bij trad;* LIJDEN, *ik leed, gij leedt, bij leed;* gevolgelijk
 „ dan ook het werkwoord HEBBEN, *ik had, gij badt, bij had.*”
 Men moet schrijven in den

Tégenswoordigen tijd.

ik bloed,	gij bloedt,	hij bloedt,	gijlieden bloedt.
— dood,	— doodt,	— doodt,	———— doodt.
— hoed,	— hoedt,	— hoedt,	———— hoedt.
— kleed,	— kleedt,	— kleedt,	———— kleedt.
— laad,	— laadt,	— laadt,	———— laadt.
— mijdt,	— mijdt,	— mijdt,	———— mijdt.
— nood,	— noodt,	— noodt,	———— noodt.

Maar

Maar in den onvolm. voorl. tijd.

Ik bloedde, gij bloeddet, hij bloedde, gijlieden bloeddet.
 — doodde, — dooddet, — doodde, — dooddet.
 — smeede, — smeeddet, — smeedde, — smeeddet.

Dat men deese en dergelijke woorden, met *det* of *zet* moet eindigen, getuigt de Schrijver van het IDEA LINGUÆ BELGICÆ. — MOONEN (pag. 178. 181.) intégendeel verkiest te schrijven *gijlieden smeedden, schudden, hoopten*, waarmede niet onduister overéénstemt de Heer L. TEN KATE, I. Deel. bladz. 551. F. DE HAES, en meer anderen. Edoch, niétégenstaande de achting en het gezag van die Mannen, kan ik hen in deesen niet naervolgen. — De laatstgenoemde, naamelijk DE HAES, schrijft: *gijlieden raektet* of *raekten*, bl. 75. *Gijlieden vischtet* of *vischten*, bl. 71. — *Gijlieden waegden* of *waegdet*, bl. 66. — Waaruit blijkt, dat zijn Edle het onverschillig stelt. — Vond ik mij in 't geval, om der zagtheid van de Poësijs te wille te zijn, dan schreef ik nog liever: *gijlieden bloedde, boedde, voedde*, enz.

Hierbij zullen wij dit stuk laten berusten, en 'er alléénlijk nog van zeggen, dat 'er ook verschil ontstaat, in de betekenisfe der woorden, die met T, of met DT geslooten zijn, als:

WANDT. Het scheepswandt. — <i>Wandt</i> , van <i>Winden</i> . Hij wandt hem in zuiver sijn lij-waat.	WANT , een rédegeevend woordje. <i>Ik geloef bet</i> , want ik heb 't gezien. — <i>Want</i> , een Handschoen. —
HOUDT , van 't werkwoord <i>Houden</i> . Hij houdt mij vast.	HOUT is eene brandbaare stof. — <i>Houdt</i> dat hout eens vast.
LAADT , van <i>Laaden</i> . Hij laadt sijn Schip.	LAAT van <i>Laaten</i> . — Ik bid u, <i>laat</i> het staan. —

Zie hier een voorbeeld van de onderscheidene spelling met D, T en DT.

„ *De Maakleur sweemt op 't ijs te pronk*,
 „ *Dat niet te sterk, beswaard, versteurd*,
 „ *Alscheurend knort, al knorrend scheurt*.
 „ *Een Locner Huisman blygemoed*,
 „ *Om al sijn welverkochte goed*,

„ *Die*

- „ *Die van de Markt laat buiswaarts rijdt,*
 „ *En schier den leegen wagen splijt,*
 „ *Van schokken langs het hobblig pad,*
 „ *Dit speulen stende, volgt op 't glad,*
 „ *En rinkelt op het waterveld.*

HUYDECOPER, pag. 34.

De *d* wordt somtijds aan het einde der woorden met eene afwijdinge geschreeven, ter aanduidinge dat 'er eene *e* wegge-
 laaten wordt.

Zulks geschiedt

1) In de buiging' van zelfstandige Naamwoorden, als: *van de schand'*; *bet stof der aard'*, enz.

2) In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijs, van zoodanige werkwoorden, die in de Onbepaalde wijs maar ééne *d* hebben, als

- „ *Opdat ik bied' of biede.*
 „ *Opdat ik voed' of voede.*
 „ *Opdat ik treed' of treede.*

3) In de deelwoorden van sommige Werkwoorden. Schrijvende men: *al zuigend'*, *bruisend'*, *muizend'*, *luizend'*, *kuiszend'*, *vergruizend'*, *verguizend'*, *verbuizend'*. Zie TUINMANS *Rijmoeffeningen*, bl. 347.

Dus verre van de enkele *d*. ——— De dubbelde *dd* wordt geschreeven in de volgende woorden: *gladder*, *midden*, *bid-den*, *kudde*, *radder*, enz.

Ook schrijft men de *d* verdubbeid in de voorleedene tijden der toonende wijs van werkwoorden, die in den tégenswoordigen tijd ééne *d* hebben. Dus schrijft men in *presens*, *ik bloede*, *ik smeede*, enz., maar in *preteritum*, *ik bloedde*, *ik smeedde*, *ik doodde*, *ik boedde*, enz. ——— Door alle de perfoonen schrijft men: *ik wendde*, *gij wenddet*, *bij wendde*, *wij wendden*, *gijlieden wenddet*, *zij wendden*, enz. en dus ook met alle de anderen. ———

Zie hier een Dichterlijk voorbeeld:

„ *ik*

„ *Ik heb (dus luidd' uw taal) met mijn verkoren knecht,
Met David een Verbond voor altoos opgerecht;*

PSALM 89. vs. 2. VAN LAUS DEO.

Geheel anders dient men te werk te gaan met de voorleedene tijden van zoodanige werkwoorden, die in den tegenswoordigen tijd reeds twee *dd* hebben; als *ik schuddede, ik kladdede, ik weddede, ik reddede*, enz. Anders zoude men in die twee tijden geen het minste onderscheid kunnen maaken.

De verdubbelde *dd*, wordt aan het einde der woorden met eene afnijdinge geschreeven.

1. In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze van zulke Werkwoorden, die in de Onbepaaldé wijze twee *dd* hebben, als *redden, wedden, bidden*, enz. schrijvende men: *dat ik wedd', of wedde, dat ik redd', of redde, dat ik hadd', enz.*

2. In de buiginge van sommige zelfstandige Naamwoorden, schrijvende men: *op het bedd', van een kladd'.*

Wanneer men ergens de *d* voor een ander woord, met eene afnijdinge geschreeven vindt, dan is deese *d'* eene verkorting van *de*. Zoo schrijft men *d'ed'le vrijheid, d'orange beld, d'aangenaame Lente*, enz. Doch men moet dit nooit anders doen, dan voor naamen of woorden die met eene vocaale beginnen.

Voorbeeld.

„ *Zoo schoon, zoo lieflijk was d'avondstond, wanneer*
„ *De Schepper der Natuur, d'almagtige Opperbeer,*
„ *Van zijnen Hemeltrou krom op zijn' Wolkewagen!*

HOOGVLIET, bl. 225.

De beste hédendaagsche Dichters nogtans, zijn gewoon, deese afnijding weg te laaten, en te schrijven *de avondstond, de almagtige, de edle, de aangenaame*, welke woorden men évenwel uitspreekt als of zij verkort waren, omdat de *e* van het lidwoord *de*, smelt in de vocaale van het volgende woord.

Men moet nooit schrijven *d'bemel, d'beld*, enz. omdat de *e* in geen consonant smelt. —

Nu zal ik, om deese verhandeling over het gebruik der letter *D* te besluiten, volgens belofte, nog eenige woorden opegeeven, welker betekenis verschilt, door de schrijfwijze van *D* of *T*. —

DAL,

- DAL, is eene laagte tusfchen bergen.
- DIER, is een beest. *De Os is een redénlós Dier.* — *Dier*, is ook de genitivus van *die*. *De kinderen dier Vrouwe.*
- DIEREN, zijn beesten.
- DURVEN, zig verftouten, zig vermeeten.
- DOEN is, volgens LEUPENIUS, pag. 69. een Werkwoord. *Gij moet dat morgen doen*, verrigten, ter uitvoer brengen.
- DRILLEN, een gat ergens in booren; *drillen* is ook *spoelen*.
- DOLK, een zwaard.
- DONDER, een natuurlijk, doch vreeslijk verschijnsel in de lucht.
- DAK, op het huis.
- DIK, grof, zwaar. *Die man is dik en vet.*
- DÓBBER, die bij 't visfchen op 't water drijft.
- DRONK, teug in 't drinken.
- DÓLLEN, een' Os met de bijl voor den kop slaan.
- DIJËN, uitdijën, dik worden.
- DUIGEN, waarvan men vaten maakt.
- DUGTIG, voldingend, een dugtig bewijs.
- DREK, vuiligheid.
- TAL, is een getal, eene ménigte van ééneheden.
- TIER, fchik, genoeg. *Ik had daar veel tier.* — TIER wordt ook gezeld van boomen, die wel *wasfen*, *groenen*, *bloeiën* en vrugten draagen. —
- TIEREN, wasfen, groeiën. — *Tieren*, vergenoegd zijn. *Tieren*, raafen en fchreuwen.
- TURVEN, Turf op doen.
- TOEN. Is een bijwoord des tijds. Zoo dat men niet zeggen moet: *DOEN ik daar was*; maar *TOEN ik daar was*.
- TRILLEN, beeven van fchrik, van koude, enz.
- TOLK, een duimftokjé.
- TONDER, een stoffe, uit welke men met het ftaal vuur kan slaan.
- TAK van een' boom.
- TIK, een geringe aanraaking. *Ik tik met den vinger.*
- TÓBBER. Een man die altijd zwoegt en zweet.
- TRONK, onderste fiam van eenen boom. —
- TÓLLEN, met den tól fpeelen.
- TIJËN, aan het loopen *tijën*.
- TUIGEN, een Schip met ftaande en loopend wandt voorzien. *Tuigen*, getuigen.
- TUGTIG, gerégeld, maatig, kuisch. —
- TREK, aftrek. — Genégenheid.

<p>DUN, zandbergen aan de oevers van de Zee.</p>	<p>DUIN, zandbergen aan de oevers van de Zee.</p>	<p>DROM, zwerm, groote menigte.</p>	<p>DROM, een krijgstuig.</p>	<p>DOCH. Zie hiervooren. <i>bl.</i> 68.</p>	<p>DOCH. Zie hiervooren, <i>bl.</i> 68.</p>	<p>DOL. Uitzinnig, zinneloos.</p>	<p>DOL, een speeltuig der kinderen.</p>	<p>DÓL, een roeipen.</p>	<p>TAS, een hoop, een stapel. Een <i>tas</i>, een stapel hout.</p>	<p>DAS, die men om den hals draagt. — <i>Das</i> een zeker Dier.</p>	<p>TAM, mak, getemd. Het paerd is een <i>tam</i> Dier. —</p>	<p>DAM. Eene bedijking tusſchen twee landen. — <i>Dam</i>, een zet in 't Damſpel.</p>	<p>TAM, mak, getemd. Het paerd is een <i>tam</i> Dier. —</p>	<p>DUUREN, aan houden, van duur zijn.</p>	<p>TUUREN, loeren, oplettend kijken.</p>	<p>DEELEN, verdeelen. Gij moet dat in vier ſtukken <i>deelen</i>.</p>	<p>TEELEN, voortbrengen, fokken. De hond zal jongen <i>Teelen</i>.</p>	<p>DEEREN, moeiën, ſchade, na-deel toebrengen.</p>	<p>TEEREN, zig met elkander vermaaken, de pot verteeren.</p>	<p>DIEN. <i>Ik</i> dien het Land, <i>dien</i>, accusatiuus, <i>de man</i> dien <i>ik</i> gezien heb.</p>	<p>TIEN, een getal. Tweemaal <i>tien</i> is twintig.</p>	<p>DIJK, een aarden dam tégens eene rivier.</p>	<p>TIJK. <i>Beddetijk</i>. —</p>	<p>DÓPPEN, van de ſchil berooven. <i>Zult gij de eiëren</i> dóppen?</p>	<p>TOPPEN, het 'er aan geeven, 't waagen. — <i>Toppen</i>, de kaars ſuiten. —</p>	<p>DUIT, een geringe munt.</p>	<p>TUIT van een' pót of kan. Een <i>tuitpót</i>.</p>
---	--	--	-------------------------------------	--	--	--	--	---------------------------------	---	---	---	--	---	--	---	--	---	---	---	---	---	--	---	--	--	---------------------------------------	---

F.

Deſe Letter heeft, in onze Taale zeer veel overéenkome met de V en zij wordt dikwils daarmede vermengd; ſchrijven de veelen eene F daar eene V, en wéderóm eene V, daar eene F moet ſtaan. —

F

Wij

Wij zullen hier trachten op te geeven, de woorden die noodzaaklijk met eene F moeten geschreeven worden. —

Met F moet men schrijven, de volgende woorden: *bef, laf, straf, dof, ptof, staf, suf, snuf, maf, kaf, taf, klif, Faam, fier, fris, slaauwte, fles, fleur, floers, foppen, fluit, fortuin, fout, franje, fruit, fuik, seest, festoen, feil, faalen, fiool, tafel, wafel, tabel, fokken, hoofd, schrift, schoft, kreeft, afdoen, afgaan, afflaan, rif, enz.* —

In alle de bovenstaande en dergelijke woorden, wordt de F enkel geschreeven. Maar men schrijft dezelve dubbel in de volgende woorden: *Laffer, schaffen, straffen, treffen, snuffelen, effen, beffen, blaffen, schoffelen, miffen, doffer, ploffen, stoffen, sussen, snuffen, knuffelen, beseffen, betreffen, ontbessen, truffel, sassaen, gaff l. griffel, stoffecren, schoffel, offer, koffer, schuiffel, cijffer, twiiffelen, rijsfelen, enz.*

De F, welke, in onze Taale, volkomen den klank uitdrukt van de Griekfche *Pb*, heeft de plaats van die laatste Letter geheel ingenomen, en dat zoo algemeen, dat men zig daartegen bijna in 't geheel niet verzetten kan; gelijk zulks blijken zal uit de bewijfen die wij daarvoor bijbrengen zullen. —

Alle de hierönder volgende woorden, die men eertijds met *Pb* schreef, schrijft men thans met F. Als *Feniks* of *Fenix*, *Filosoof*, *Farao*, *Filemon*, *Fariiseen*, *Frijg*, *Frijx*, *Fanuël*, *Febus*, *Filis*, *Filippus*, *Filadelfia*, *Frijges*, *Ferecides*, *Jofef*, *Hierofanta*, *Ofra*, *Potifar*, *Jesta*, *Memfis*, *Trofeen*, *Eufraat*, *Tifeus*, *Orfeus*, *Lucifer*, *Stefanus*, *Amfion*, *Profeet*, *Sififus*, *Triumpf*, *Triumfeeren*, *Dafne*, *Faunus*, *Nimf*, *Cefalus*.

HUYDEKOPER zegt, in deszelfs PROEVE, bl. 252. dat het reeds de gewoonte van den grooten VONDEL was, om de *Pb* door F, en de *Tb*, door T uit te drukken. — MOONEN en NILOË keuren beide deefe spelling goed. — De laatste zegt 'er dit volgende van:

„ De F wordt met reden gebruikt in eigen Naamen, die wij
 „ uit het Grieksch of Latijn in onze Tale overbrengen, en
 „ daar met ϕ of *Pb* geschreeven worden, als in *Filosoof*, *Filip-
 „ pus*, *Filadelfus*, voor *Philosooph*, *Pbilippus*, *Philadelpbus*;
 „ volgende hierin de Grieken en Latijnen, die de eigen naa-
 „ men uit de andere Talen in de hunne overbrengende, die
 „ naar den aart hunner Tale buigen en verzagten, en zij plag-
 „ ten ook *Frijges*, *Faron*, *Ferecides*, enz. te schrijven met
 „ F, niet met *Pb*, dat naderhand is opgekomen. — Als
 „ men *Filisoof* met een F schrijft, kan 'er niemand *Pilosoof* uit
 „ le-

„lezen, gelijk ik wel gehoord hebbe van zulke die geen andere als de Nederduitsche Taal verstonden. Ik hebbe tot nog toe geen Nederduitsch woord gevonden daar *pb* in komt. Ook leren ons de Taalkundigen dat de Grieksche ϕ door *pb* niet beter wordt uitgedrukt dan door *f*, willende dat deze letter, die eigenlijk anders de Grieksche *f* is, bij die volken nog anders wierdt uitgesproken als wij met *f* of *pb* doen. Zodat 'er geen de minste reden is waarom wij die woorden met *pb* zouden schrijven." Zie NILOË Aanleiding, p. 40. 41. ——— SÉWEL, HOOGSTRATEN, F. DE HAES en andere Spraakkonstschrijvers zijn van hetzelfde gevoelen; waarom het eene ijdele pooging zoude zijn, om mijne zwakke stem, tegens alle die vereénigde stemmen op te heffen. ———

Ter vertaaling of verduitsching van het woord *Philosooph* of *Filosoof* hebben wij de volgende woorden: 1 *Wijsgeer*. 2 *Wijsbegeerige*. 3 *Wijsgerige*. 4 *Wijsheid-minnaar*. 5 *Begeerige naar Wijsheid*. 6 *Wijfeling*.

De *Filosofie* kunnen wij noemen de *Wijsbegeerte* of *Wijsgerige Weetenschap*, of *Wijsheidsleer*. ———

J. DE DECKER, in zijn' Lof der Geldzugt, bl. 97. vertaalt het woord, *Filosofie* door *Schookwijsheid*. Ingevolge hiervan moeten dan ook de *Schoolgeleerden* Filosofen zijn. ———

Maar om verder deese spelling van F in plaats van *Pb* te staaven, zullen we toonen dat onze voornaamste Dichters ons daarin zijn voorgegaan. Als daar zijn:

VONDEL in zijn' PALAMEDES, bl. 2. VOLLENHOVE, Kruistriöm, pag. 474. SCHERMERS Poëzij, bl. 211. RABUS Gedichten, pag. 65. HOOGVLIET in ABRAHAM de AARDSVADER, bl. 23. B^r DE BOSCH, DICHTLIEVENDE VERLUSTIGINGEN. bl. 9. TIJDWINST in LEDIGE UUREN, bl. 72. ELZEVIER DICHTPROEVEN, bl. 18. POOTS GEDICHTEN, I. Deel, bl. 52.

Wj zouden 'er nog meer voorbeelden kunnen bijvoegen, in dien wij aan de genoegzaamheid van deesen twijffelden.

De F wordt verdubbeld en met eene afsnijdinge geschreeven,

1) In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze van zoodanige Werkwoorden, die in de onbepaalde wijze twee *f* hebben, als *treffen*, *straffen*, enz. Men schrijft: *opdat ik treff'*, *opdat ik straff'*, enz.

Voorbeeld.

„ *Dat Bazan op zijn toppen*
 „ *En breede beuven zich verheff'*,
 „ *Wat gloriezucht hem immer tref'*!
 „ *Hij moet zijn' nijd verkroppen.*

Pf. 68. vs. 8. van LAUS DEO. VOLLENHOVE, in de kruisge-
 zangen. bl. 109.

2) In de buiginge van eenige zelfstandige Naamwoorden,

Voorbeeld.

„ *Wie zal zijn goedheid looven*
 „ *Naar waarde van de stoff'?*

TJJDWINST, I. Deel, bl. 195.

Het gene we hier nog verder zouden kunnen zeggen, zul-
 lenwe best tot de Verhandeling over de V bespaaren. Alléén-
 lijk zullen we hier nog bijvoegen eene Lijst van woorden, die
 door de spelling met F of V in betékenis verschillen. Als daar
 zijn

FAAM, verziende Roem-godin.	VAAM, vadem, lengte van
<i>Faam</i> , berugtheid. <i>Ter goe-</i>	twee uitgestrekte armen.
<i>der naam en faam.</i>	<i>Vaam</i> , laading, wagenvol.
FEEST. Heilige dag. Vierdag.	VEEST, winderigheid uit het
	onderlijf.
FEIL, misflag, misdrijf.	VEIL, aardveil, klimöp.
FEIL, dweil, vloerdweil.	VEIL, willig. Die waaren zijn
	heel veil. — VEIL, hij is
	zijn goed <i>veil.</i> —
FEILEN, dweilen, den vloer	VEILEN, te koop stellen.
dweilen.	
FEILEN, misflagen. <i>Feilen</i> ,	VIJLEN, met de vijl glad maa-
faalen, misfen, dwaalen.	ken. —
FEIT. Wanbedrijf, misdaad.	VIJT. Zékere kwaal aan de vin-
	geren.
FEL. Boos, fors, wreed.	VEL. Huid. — VEL, blad pa-
FEL, hard, geweldig. <i>Het heeft</i>	pier. — VEL, kleur van
	fel

<p>fel <i>gewaaid</i>.</p> <p>FIER. Trotsch, grootmoedig.</p> <p>VIÖOL. Een Apotheekers Vlesje.</p>	<p>de huid. VEL, ondeugend vrouwmensch.</p> <p>VIER, Tweemaal twee is vier.</p> <p>VIÖOL. Een muziek. — In- strument. — Eene aange- naame Lentebloem. —</p>
---	---

Meerder woorden van die natuur schieten mij thans niet te binnen, daarom gaa ik over tot de

G.

De G is eene keeiletter, die met eene soort van blaasinge nitgesproken wordt, zie MOONEN, bl. 7. — Men schrijft met dezelve de volgende woorden: *Cade, gaffel, gal, galon, gans, gebak, geld, gengher, gild, gist, gift, git, gom, goud, gunst, graad, graaf, gif, enz.*

Aan het einde der woorden vindt men de *g* in: *gang, lang, streng, tang, bang, sprang, zwang, dwang, zang, slang, zang, ring, vang, wang, enz.* — In deese bovenstaande woorden is de klank der *g* zoo sterk niet als in de volgenden: *arg, balg, berg, big, boeg, borg, dag, dog, beklag, dreg, eg, galg, beg, bonig, kog, kraag, krijg, laag, leg, loog, maag, mug, omslag, oog, overleg, plaag, plug, rag, rug, schraag, telg, traag, tuig, vaag, vlug, veeg, weg, zag, ik verdelg.*

Somtijds wordt de *g* met *k* verwisfeld, of agter dezelve eene *k* gevoegd, in de volgende woorden: *toegang, toegankelijk; aanvang, aanvankelijk; koning, koninkrijk; oorsprong, oorspronkelijk; gevangen, gevankelijk* — Sommigen schrijven *aanvangkelijk, toegankelijk, oorspronkelijk*, behoudende de *g*, omdat die in het wottelwoord gevonden wordt. —

GANG met eene *g* is de *gang* van een huis.

GANK of GANGK is de tred van een' mensch'.

Over de verschillende spelling met *g* of met *ch*, zie onder Letter C; gelijk men aldaar méde kan zien, wanneer en in welke woorden men de *g* verkeerdelijk verwisfeld voor *ch*.

Daar is 'er, die de *g*, van derzelve natuurlijk vermogen ontblootende, haar vanäcter eene *b* tot ondersteuninge toevoegen en schrijven *dagh, wegh, ik magh, enz.* Onder de gee-

nen die zulks doen, telt men ook de Spraakkonstschrijver MOONEN, die daarover, in deszelfs Spraakkonst, *bl.* 7 en 8, eenigzints breedvoerig is; maar deefse manier van schrijven wordt wel dégelijk afgekeurd door TEN KATE (I. Deel. *bl.* 122.), door séWEL (*bl.* 23) door van BELLE (wegwijfer. *bl.* 13,) en door anderen. — Die Taalkenners beweeren, dat de *h* in zig-zelve niet dan eene schielijke en sterk-aanbonzende ophef en begin van eene Vocaal zijnde, daarom bij de Grieken voor geen médeklinker aangemerkt is; en om die réden, aan het einde der woorden, daar geen vocaal op volgt, volstrekt overtollijg is. — „'t Is ook ver van onze Taal te verzagten, „ (zeg van BELLE) als men, om noodeloos onderscheid door de „ speiling te maaken, gelijk tusschen *wegb* dien men reist, en „ *weg* een Wittebrood; tusschen den *dagb* dien wij beleeven, „ en een *dag*, dat een wapentuig betekent, dezelve zodanig in „ de uitspraak verhard, datze het hardst der Mossentaale geen „ stroobreed behoeft te wijken.” —

SAMUEL AMPZING, in deszelfs *Taelbericht*, *bl.* 45, 46; keurt deefse schrijfwijfe ook af. —

Men schrijft de *g* met eene afsnijdinge vanácter, ter aanduidinge dat eene *e* afgekapt is.

1. In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijfe van eenige Werkwoorden. Schrijvende men: *dat ik vraag* of *vraagge*, *dat ik behaag* of *behaage*; *dat ik krijg* of *krijge*, enz. Zie de Voorbeelden in de volgende Dichters: VERT. DICHTK. VAN BOILLEAU, *bl.* 23. SELS, LIED VAN SION, *bl.* 151. VONDELS PALAMEDES, *bl.* 60. F. DE HAES, 188. TIJDWINST, I. Deel. *bl.* 53. POOTS GEDICHTEN, I. Deel. *bl.* 105. PSALM 59. VAN LAUS DEO. HOOGVLIET. *bl.* 221. PSALM 142. VAN LAUS DEO.

2. In de buiging van eenige zelfstandige Naamwoorden, in de volgende uitdrukkingen:

Der overwinning'.
In de belégering'.
In bekooring'.
Uit den kring'.

In 's Graavenhasg'.
In 't weelig' Land.
Van de vervoering'. enz.

Ook wordt de *g* verdubbeld met eene afsnijdinge geschreeven.

1. In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijfe, van zodanige Werkwoorden, die twee *gg* in de onbepaalde wijfe hebben, als: *liggen*, *zeggen*, enz. schrijvende men alsdan *opdat ik ligg* of *ligge*, *opdat ik zegg* of *zegge*.

Voc-

Voorbeelden.

„ Is 't noodig dat ik 't hem , dat ik 't nu Sara zegg'?

HOOGVLIET, bl. 228. PSALM 2. VAN LAUS DEO.

Alsméde in het bijwoord *te rugg'* of *te rugge*.

„ Ten laatste schijnt de vrees te rugg' geweeken.

SELS, VERBOND DER GENADE.

2. In de buiging' van eenige zelfstandige Naamwoorden, in de volgende uitdrukkingen:

Over de brugg'.
Op den rugg'.
In de hegg'.
Aan de brugg'.

Agter den rugg'.
Van de brugg'.
In den trogg'.
Agter de hegg'.

De G' met eene enkele afsnijdinge wordt gebruikt voor zelfstandige Naamwoorden die met eene vocaale beginnen; in welk geval G' of ge eene verkorting is van *Gij*. Zie de Voorbeelden, in PSALM 68. vs. 14. VAN LAUS DEO. EN PSALM 90. vs. 7. VAN LAUS DEO.

Garen, betékent een *vogelnet*: als méde dunne draaden om méde te naaién.

GAARN OF GAERN, is gewillig. *Ik wil dat gaarn doen*. Zie séwEL, *Spraakkonst*, bl. 52. —

GROOTE, een *grootte* Vrouw.

GROOTTE, grootheid. De *grootte* van dat gebouw is aanmerkelijk.

H.

Met *b* schrijven wij *baard*, *baring*, *belm*, *bals*, *band*, *barp*, *barst*, *belft*, *bengst*, *bitte*, *honger*, *bij*, *beil*, enz. —

De *b*, aan het einde van sommige woorden, dient alléén ter verlenginge van de laatste syllabe, en wordt niet anders dan in uitheemsche woorden gebruikt, gelijk de volgenden: *Pe-*
káb,

§§ N E D E R D U I T S C H E

káb, Teráb, Mizzáb, Koráb, Tappuáb, Scláb, Suáb, Barjáb, Metbusaláb, Jesaiáb, Jebováb, enz. Men spreekt die woorden uit als of ze met twee *aa* geschreeven waren, *Pekaa*, zonder dat de *b* daarbij gehoord wordt.

De *b*, agter de woorden: *ik zegb, ik magb*, en dergelijken, is geheel overtoellig; gelijk zoo aanstonds onder de *G* getoond is.

Wat aangaat het gebruik van *cb*, men zie daarvan onder letter *C*.

Schoon VONDEL de *Tb* altijd door eene enkele *t* uitgedrukt hebbe, ben ik nogtans van gedagten dat men beter doet dezelve te behouden, als eene saamengefelde edoch enkele letter. —

Men vindt dezelve

1) Aan het begin der woorden: *Thetis, Thema, Themaiters, Tbiria, Theinna, Tamar, Tbekoiter, Thesalonica*, enz.

2) In het midden van de woorden: *Hetbiten, Bitbiniën, Gaëtham, Dathan, Jetbro, Putbiël, Natban, Ithran, Jonatban, Nathanaël, Hatbat, Meënotbaï, Mattbatbiä, Zekutbiël, Othniël*, enz.

3) Aan het einde van de volgende woorden: *Judith, Rebooth, Basmath, Abimoth, Merajoth, Mabath, Birzavith, Repbath, Mikloth, Asmaveth, Almeth, Jeriöth, Peleth, Zobeth, Maath, Mefiboseth*, enz.

De *b* wordt aan het einde der woorden met eene afsnijdinge geschreeven.

1. In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze van de werkwoorden *juichen, lagchen*, enz. schrijvende men:

Opdat ik juich' of juiche.

Opdat ik lach' of lagche.

Voorbeeld.

„ *Hij kitt'le zich in 't lachend leven,*

„ *Tot dat hij zich te bersten lach'.*

TIJDWINST, I. Deel, bl. 143. Zie ook PSALM 95. VAN LAUS DEO.

Men zie zulks ook in TUNMAN'S RIJMÖEFFENINGEN, bl. 347.

2. In de buiging van sommige zelfstandige Naamwoorden, schrijvende men:

*In de busch'. — In de lasch'. — In de asch'. —
Geld in de tasch'. — Mijn goed is in de wasch'.*

3. Aan het einde van de volgende bijvoeglijke Naamwoorden:

*Door 't vatikaansch' gewelf heen.
In 't hemelsch' Paradijs, enz.*

Voorbeeld.

„ *Ja, zoo ge, ô Zalige, in 't 'Hemelsch' Paradijs,
Nog kennis droeg van 't Aerdsch'.*

DE HAES, *bladz. 19.*

Dit alles zijn dingen, welken men vooräl in de Dichtkunde, behoort in acht te neemen. —

J.

Met *je* spelt men de volgende woorden: *ja, je, jo, ju, jan, jak, jas, jok, jong, jigt, jeugd, jas, jesus, jericbo, jémeni, jenéver, jerusalem, jol, jebová, jaar, jaargetije, jaarmarkt, jagt, jurk, jammer, jasmijn, jaspis, javelijn, juweel, enz.*

De Jagt berékent de liefhebberije van op het wild te jaagen.
Eene ridderlijke oeffening.

Het Jagt, is een fraai en snelzeilend vaarttuig.

Het woordje *je*, agter een woord gevoegd, dient om hetzelfde te verkleinen, als *buisje*, is een *klein buis*; *bondje*, is een *kleine bond*, enz. Hiervan zullenwe, onder de verkleinwoorden nader spreekken. —

Intusfchen gaat dit niet altijd door, dat woorden, die *je* agter zig hebben, daardoor verkleind worden. Immers in de volgende woorden, in welken *je* agter *d* komt, en *dje* maakt heeft dit geen plaats. Als *Arkaadje, boellaadje, boschschaadje, kwellaadje, boomplantaadje, lastaadje, lustboschschaadje, lustplantaadje, muuraadje, pakkaadje, pelgrimaadje, persoonaadje, plonderaadje, pluimaadje, pottaadje, schenkaadje, steilaadje, plantaadje, timmeraadje, vrijaadje, enz.*

Dit is eene spelling, die door onze beste Dichteren gebruikt wordt, en waarvan de volgende getuigen kunnen.

HOOGVLIET, in ABRAHAM DEN AARDSVADER. p. 154. Zie hem ook bladzijde 174. 202. 228 en 253. F. DE HAES, NAGELATEN GEDICHTEN. bl. 56. ANTONIDES, in zijnen IJSTROOM, bl. 104. POOTS Gedichten. TIJDWINST in LEDIGE UUREN, I. Deel. bl. 160.

Deese spelling wordt ook gebruikt door HUYDECOPER, HOOGSTRATEN, séwEL, en anderen. ———

K.

Met *k* schrijvenwe de woorden: *kaak*, *kapitaal*, *kapitool*, *kaneel*, *kameel*, *karos*, *kanselier*, *kamperfoelie*, *kanefus*, *kapoen*, *karmosijn*, *klavier*, *koop*, *kooden*, *koopman*, *kameraad*, *kámerraad*, *kampernoelje*, *kanonnik*, *kapiteel*, *kaproen*, *klerk*, *kanaän*, *Jakob*, *Jakobus*, *koor*, *kristallijn*, *koraal*, *krokodil*, *kunde*, *kornoelje*, *kamelot*, *kandeel*, *kantoor*, *kapitein*, *karakter*, *krakeling*, *krakeeling*, *kronijk*, *kartouw*, *kéder*, *kristus*, *kartago*, *klateren*, *kalkoen*, *kandelaar*, *kapellaan*, *kapittel*, *kardinaal*, *krijgsraad*, *kwellen*, *kwelen*, *kwaal*, *kwartel*, enz. ———

KARAKTER zou ik schrijven met *k*, wanneer het ziet op de iuterlijke waardigheid van iemand. *Een man* van karakter.

CHARACTER zou ik schrijven met *ch*, om aan te duiden den inborst, den aart of de inwendige gesteldheid van een' mensch'. *Die man heeft een zagtzinnig karakter*. Ik vind in de BRONÄDER DER WOORDÖORSPRONGKELIJKHEDEN van MICH. VAN MIDDELHOVEN, 1697. bl. 138, 139. 141.

„ CHARACTER, is Grieks, zijnde zoo veel als een forme

„ of gedaante, beeld: het komt van *insnijden*, *indraken*, gelijk een zegel op een kostelijken steen, *gegraven*, *uitgehoud*, *ingefneeden*, en 't zelve in wasch gedrukt zijnde, zijn gedaante of beeltenisfe vertoont.”

„ Dit woord *character* vinden wij toegeschreeven den Zoone Gods, onzen Zaligmaaker Jezus Christus. *Hebr.* I. vs. 3.

„ Maar wat aangaat het woord *character* dat onder ons gebruikt wordt; als men zegt, *bij is een man van een groot character*, daarmee wil men te kennen geeven,

„ dat

„ dat het is een man van groote afkomste, vermogen en regeeringe in de Wereld.”

Deese Schrijver maakt wel geen onderscheid in de spelling deeser woorden. Maar, leefde hij, ik geloof, dit zou ik wel met hem vinden. —

KAMERAAD is een Makker, medgezel.

KAMERRAAD, is eene bediening aan het Hof van eenen Vorst.

KRÁKELINGEN haalt men bij de bakkeren.

KRAKKEELINGEN vallen wel ééns tusfchen broederen voor.

MOONEN is van gedagten dat men de volgende woorden met *k* fchrijven moet, omdat de *c*, nu als eene fcherpe uitgesprooken, bij de oude Latijnen de uitspraak gehad heeft van eene *k*; en omdat de Grieken en Latijnen den naam Cicero, door *Kikeroon* vertaald hebben: waarom de *k* ook van SUIDAS de Roomsche *k* of *kappa* genoemd is. De woorden welke MOONEN, om meêr andere rédenen, bij hem *bl.* 4. en 5. te zien, met *k* wil gefchreeven hebben, zijn *kores*, *kyrus*, *kyrenius*, *kéfas*, *kyprus*, *kaldeä*, *kaldeeuwsche*. —

F. DE HAES intégendeel wil die woorden met *c* en niet met *k* gefchreeven hebben; omdat de Grieken de *c* ontbeeren, en wij niet, en omdat wij ons geene Erfgenaamen behoeven te maaken van de behoefrens der Grieken, terwijl wij in de ruimte kunnen leeven. — Zie zijne NAGELATEN GEDICHTEN en SPRAEKKONST, *bl.* 6.

Ik heb de wêderzijdsche bedenkingen dier twee Taalkundigen, hier ter néder gesteld, opdat een iegelijk verkiefte het geene hem het best smaakt. Ik verklaare mij in deesen voor de meerderheid, en de meerderheid verklaart zig voor de laatste spelling. Men zie hieröver ook NILOË, SÉWEL, maar vooral HOOGSTRATENS Geslachtlijst, *bl.* 74, 75, 76. —

De *c* te gebruiken in de woorden *ick*, *dick*, enz. is geheel overtollig. Zie AMPZING, *bl.* 42—44.

Met *k* fchrijve ik *Kristus*, *kristenen*, *kristendom*, enz. Omdat ik daarin voorgegaan wordt door de beroemdste Néderlandfche Dichteren, als VONDEL, POOT, ANTONIDES, HOOGVLIET, de Schrijver der TIJDWINST in LEDIGE UUREN, enz.

De Heer AMPZING keurt ook af, gelijk ik méde de *c* voor de vocaalen, als in *calf*, *const*, enz. fchrijvende hij die woorden liever met eene *k*, *kalf*, *konst*. — Maar *ceder*, *cijferen*, *Cicero Cesar*, *Calmus*, *ceremonien*, *civet*, *conscientie*, *consent*, *cubit* en dergelijken, fchrijft hij met *C*, veróordeelende

de de geen en die daarin eene *k*, en in *ceremonie*, enz. eene *S* of *Z* gebruiken.

De *k*, aan het einde van een enkelvoudig woord, agter eene enkele vocale komende, wordt in het meervoud verdubbeld, als *tak*, *takken*; *klok*, *klokken*; *ik tik*, *zij tikken*; *ik wek*, *wij wekken*; enz. — Maar aan het einde van een enkelvoudig woord, agter twee vocalen of agter de *ij* komende, dan wordt ze niet verdubbeld, maar aan de tweede syllabe verbonden, als *kaak*, *kaaken*; *kreek*, *kreeken*; *knook*, *knooken*; *ik kijk*, *wij kijken*, enz. —

De *k* schrijft men aan het einde der woorden met eene afsluiting, ten bewijze van een afgekapte *e*,

1. In den tegenswoordigen tijd der bijvoegende wijze van zoodanige Werkwoorden, in wier onbepaalde wijze de *k* enkel voorkomt, als *spreeken*, *sleeken*, *preeken*, enz. schrijve men: *opdat ik spreek*; *opdat ik preek*; *indien ik steek*.

Voorbeelden.

Mejufv. L. W. VAN MERKEN, in DAVID, bl. 8.

- „ *Veel beter dat hij sterv' dan dat die ramp mij krenk'.*
 „ *Welân dat gaat 'er door, en treff' hem eer hij 't denk'.*

VOLLENHOVE, KRUISGEZANGEN, bl. 80.

- „ *Men schrikk' nu voor geen donderslagen,*
Bazuin, noch schaal, die 's bemels wraak
 „ *Wel zevenwerf met duizent plagen*
Trompet, of uitgiet, 't raak', wien 't raak'.

Zie ook B. DE BOSCH, DICHTL. *verlust*. bl. 78. POOTS GE-
 DICHTEN, I. Deel, pag. 91. HOOGVLIET, ABRAHAM DE AARDS-
 VADER. SELS, LIED VAN ZION, bl. 116. en 151.

2. In de buiginge van eenige zelfstandige en bijvoeglijke
 Naamwoorden.

Voorbeelden.

- „ *Maar Jesus . . . . .*
 „ *Eischt ootmoed in de voorgestelde zaak'.*

SELS, LIED VAN ZION, bl. 87.
 „ *Of*

„ *Of was het kunstvoernuft van 't ridderlijk' penseel,
„ Met dit verscbiet nog niet voldaan in allen deel?*

F. DE HAES, *bl.* 213.

De *'k*, met eene affnijdinge vanäcter, of ter linkerhand, is eene verkorting van het perfoonlijke Voornaamwoordje *ik*. Voorbeelden.

'k ben *uit den stamm' van Sem.*

'k zing *niet voor u.*

'k heb *niet geloogen.*

De *k* wordt *dubbel* geschreeven in de woorden *bakken, bakken, zakken* enz.

Driemaal in *krukken, krakkeel, knokkel, knakken, klikken, klokken, knikken, verkwikken.*

Viermaal in *geklakklak, koekkoek, kalkkolk.* — *Vijfmaal* in *kerkrakkeel.*

De verdubbelde *kk* schrijft men met eene affnijdinge,

1) In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze van zoodanige Werkwoorden, inwelken de *k* dubbel geschreeven wordt, als *bedekken, begekken, drukken, verdrukken, strekken, ontrukken, bevekken*, enz. Schrijvende men: *dat ik bedekk', begek', drukk',* enz.

Zie hiervan *Voorbeelden* in VOLLENHOVE, in de FEESTZANGEN, *bl.* 172. DESELFDE in de TROOSTZANGEN, *bl.* 292. J. DE DEC, in den DOOPER, *bl.* 34. HOOGVLIET, in den AARTSVADER, *bl.* 190. PSALM 83. vs. 10. van LAUS DEO.

2) In de buiginge van eenige zelfstandige Naamwoorden, schrijvende men: *vrij van drukk', op de kruk', op den takk'.*

Voorbeelden.

F. DE HAES, nagelaten Gedichten, *bl.* 147.

„ *ó Droevige Ouders, die van drukk' het hoofd laat bangen.*

DESELFDE, *bl.* 184.

Daer leeft en zweeft zij vrij van allen drukk'.

Zie

Zie daar alles wat wij meenden van de *k* te kunnen en te moeten zeggen. —

L.

Met *l* schrijft men de woorden: *lacb*, *laars*, *lak*, *land*, *lans*, *lamp*, *lap*, *lasch*, *las*, *lag*, *let*, *last*, *laken*, *lampet*, *lamprei*, *laster*, *latijn*, *lavoas*, *ladder*, *lêli*, *leer*, *landgenoot*, *ledikant*, *ledemaat*, *leedweefscn*, *leeuwerik*, *leuning*, *lidticken*, *ligtekooi*, *el*, *bel*, *dol*, *dôl*, *vol*, enz.

Alle de woorden, die in het enkelvoud met eene *l*, agter eene enkele vocaale, eindigen, verdubbelen de *l* in het meêrvouwd; als daar zijn: *bol*, *bollen*; *bel*, *bellen*; *el*, *ellen*; *bil*, *billen*; *schil*, *schillen*; *knol*, *knollen*. — Zoo ook het toevoeglijke woord *vol*, maakt *voller*. — *Ik spel*, *wij spel-len*; *ik bel*, *zij beilen*; *ik tel*, *wij tellen*; *ik kal*, *wij kallen*, enz. —

Het woord *spel* is hiervan uitgezonderd, als maakende in het meêrvouwd *spê-len*.

Maar wanneer de *l* aan het einde van een zelfstandig enkelvoudig Naamwoord, agter twee vocaalen komt, dan wordt dezelve in het meêrvouwd niet verdubbeld, maar van de eerste lettergreep afgesneeden en aan de tweede gevoegd. Gelijk in *kool*, *koo-len*; *zool*, *zoo-len*; *school*, *schoolen*; *steel*, *steelen*; *ik deel*, *wij deelen*; *ik speel*, *wij speelen*; *ik dool*, *wij doolen*, enz.

Hiervan moet men ook uitzonderen de woorden: *beil*, *beilloos*; *breidel*, *breidelloos*; *ziel*, *zielloos*, enz.

De enkele *l* schrijft men, aan het einde der woorden, met eene afsnijdinge.

1. In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze van zoodaanige Werkwoorden, die in de onbepaalde wijze, maar ééne *l* hebben, als *deelen*, *maalen*, *praalen*, *bedoelen*, *gevoelen*, *verveelen*, *dwaalen*, *herbaalen*, *bepaalen*, enz.

Voorbeelden.

PSALM 134. vs. 3. VAN LAUS DEO.

*Dat 's Heeren zegen op u daal',
Zijn gunst uit Sion u bestraal'l*

HOOG.

HOOGVLIET, IN DEN AARTSVADER. B. DE BOSCH, DICHTL. VERLUSTIGINGEN, *bl.* 270.

2. In de buiginge van sommige zelfstandige Naamwoorden.

Voorbeeld.

Die . . . . .
Dikwils voor den guichelstoel',
Jok- en spottlust stond ten doel'.

F. DE HAER.

Zoo moet men ook schrijven:

<i>Ten dertemaal'.</i>	<i>Ten vierdemaal'.</i> <i>In eigen taal'.</i> <i>Op den richterstoel'.</i> <i>Van zuiv're taal'. enz.</i>
<i>In den kuil'.</i>	
<i>In de weegschaal'.</i>	
<i>Uit den hémel'.</i>	

De *ll'* wordt verdubbeld met eene affnijdinge geschreeven,
 1. Aan het einde van de tijdvoeging' der Werkwoorden, in den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijsje; wanneer men schrijft: *dat ik spell'* of *spelle*; *dat ik tell'* of *telle*; *dat ik spill'* of *spille*; *dat ik vall'* of *valle*; *dat ik berstell'* of *berstelle*; *dat ik verschild'* of *verschille*.

Voorbeelden.

VONDELS Palamedes, *bl.* 59.

. . . . . *maer 't gerecht zig liever hell'*
 „ *Tot maatigheid, dan al te straf een vonnis vell'.*

ZOO ook SELS, verbond der Genade, *bl.* 12. FEITAMA, in Hentik de IV.

2. In de buiginge van sommige zelfstandige Naamwoorden.

Voorbeelden.

„ *Zoo draait 't alles om den diamanten spill'*
 „ *Van 'sHoogsten Hemelkraat, en zijn' volmaakten will'.*

HOOGVLIET, in Abraham, *bl.* 76. 273. SELS Lied van Zion, *bl.* 78. 214. TIJDWINST, I. Deel, *bl.* 4. ANTONIDES, IJfroom, *bl.* 81.

3. Men

3. Men gebruikt ook het woordje *all* met eene afsnijdinge, als eene verkorting van *alle*.

Voorbeelden.

PSALM 2. VAN I A U S D E O.

„ God kent hunn' weg en effent all' hun paën,
„ Maar boosheid zal op 't godloos spoor vergaan.

HOOGVLIET, in den AARDSVADER.

„ Tot zes geschenken voor zes zoonen, die bij teelde
„ Bij schoone Ketura all' kloek en sterk van leest!

M.

Met *m* schrijven wij de volgende en dergelijke woorden: *Man, mal, mand, mark, markt, mars, melk, mes, mond, moord, mus, muur, min, mist, mijl, mijn*, enz.

Woorden, die, in het enkelvoudig getal, met eene *m* na eene enkele vocaale uitgaan, verdubbelen die *m* in het meêrvouwd, als daar zijn: *stem, stemmen; vlam, vlammen; slam, slammen; trom, trommen; ik zwem, wij zwemmen; ik klim, wij klimmen; ik verstom, wij verstommen*. enz. —

Wij sctrijven ook de dubbele *m* in *ammon, nimmer, nimmermeer, mammon, stimmer*, enz.

Maar wanneer de *m*, aan het einde van een enkelvoudig woord, agter twee vocaalen komt, dan wordt de *m* in het meêrvouwd niet verdubbeld, maar aan de tweede lettergreep verbonden; gelijk in *toom, too-men; zoom, zoomen; ik noem, wij noemen; een riem, riemen; ik koos, wij koomen*, enz. —

De *m*, agter een consonant koomende, wordt méde niet verdubbeld, uitwijfens de volgende woorden: *vorm, vormen; storm, stormen; worm, wormen*, enz. *ik sberm, wij sbermen*, enz.

De *m* wordt enkel en met eene afsnijdinge geschreeven,

1) In den tégenswoordigen tijd der bijvoegende wijze van zoodanige Werkwoorden in welken de *m* enkel geschreeven wordt; als *sbroomen, droomen, roemen, noemen, praamen, raamen, vormen, koomen*, enz. sctrijvende men: *indien ik droom', sctroom', roem', noem', praam', raam'*, enz.

Voor-

Voorbeelden.

„ Dat vrij 't *ondankbaar* volk mijn *loozen* vijand roem'
 „ En, voor de *laatstemaal* hem 'sLands *verlosfer* noem'.

Jufv. VAN MERKEN, in DAVID, *bl.* 166. Zie ook PSALM 142.

7. van LAUS DEO.

2) In de buiging van eenige zelfstandige Naamwoorden;
 schrijvende men:

In zijn' naam'.
Door de faam'.

Voorbeeld.

„ . . . . . *beveelt bunn' grooten* naem'
 „ En *werken, rijk van geest'*, aen de onvermoeide *Faem'.*

KORTEBRANT, Lof der Drukkunst.

De enkele *m* met eene affnijdinge, is eene verkorting van
mij of *me*.

Voorbeeld.

Mijn vijand heeft m'een kuil bereid;

PSALM 9. vs. 15. van LAUS DEO.

Men schrijft de *m* verdubbeld aan het einde der woorden,
 en met eene affnijdinge, *mm'*

1. In den tégenswoordigen tijd der bijvoegende wijze van
 de Werkwoorden, inwelker *Infinitivus* de *m* verdubbeld geschree-
 ven wordt. Als *klimmen, klemmen, zwemmen, ontulammen,*
vermommen, verstommen, enz.

Voorbeelden.

VOLLENHOVE, in de TROOSTZANGEN, *bl.* 280.

„ *Wie graag op rijkdom vlammm'.*

Dezelfde in de MENGELZANGEN, *bl.* 466.

Wat meest haar hart beklemmm'.

2. In de buiginge van eenige mannelijke en vrouwelijke zelfstandige Naamwoorden, schrijvende men: *in dien stamm'*, *met een vlamn'*, *door de stemn'*, *in den dromm'*, enz.

Voorbeelden.

„ In de *onnagaanbre fomm'*.

TIJDWINST. I. Deel. bl. 37.

„ 't Was avont, en de Zon, gebult met gout en stralen,
„ Scheen thans te Berseba ter west-kimm' in te dalen.

HOOGVLLET in Abraham X. Boek.

N.

Met *n*, schrijven we de woorden *na*, *naar*, *nadeel*, *nadruk*, *najaar*, *neep*, *nestel*, *nietig*, *noordslar*, *nutteloos*, *nijdig*, *nijptang*, enz. Men vindt ze aan het einde van de woorden *men*, *man*, *min*, *zin*, *ton*, *tin*, *zijn*, *lijn*, enz.

De *n*, aan het einde van een enkelvoudig woord, agter eene enkele vocaale komende, wordt in het meervoud van die woorden verdubbeld; als *zon*, *zonnen*; *man*, *mannen*; *bron*, *bronnen*; *ton*, *tonnen*; *kan*, *kannen*; *pan*, *pannen*, enz.

Wanneer zij intégendeel aan het einde van enkelvoudige woorden, agter twee vocaalen komt, dan wordt zij niet verdubbeld, maar gelijk de *k*, *l*, en *m* aan de tweede lettergreep verbonden. Gelijk in *zoon*, *zoonen*; *boon*, *boonen*; *troon*, *troonen*; *koon*, *koonen*; *ik loon*, *twij loonen*; *ik woon*, *zij woonen*.

De *n* wordt somtijds zeer onëigenlijk geschreeven, in de woorden *Raafersnije* en *Slaaversnije*, terwijl die woorden veeltijds door *Raafersnije* en *Slaaversnije* moeten uitgedrukt worden, wanneer de zin van dezelve het verëischt. *Raafersnije* betékent de drift of de dolheid zelve, in den uitgestreksten zinn'; en *Raafersnije* de tégenswoordige en daadelijke uitwerking van die drift zelve. Zoo zal dan ook *Slaaversnije* betékenen de dienstbaarheid zelve, zonder betrekking tot eenig persoon; en de *Slaaversnije* de weefenlijke oefening en werkzaamheid van eenen slaafschen arbeid.

Veelen hebben geschreeven, en eené ménigte spreken nog uit: *narm* voor *arm*; *naars* voor *aars*; *nelleboog* voor *elleboog*;

en *Neglentier* voor *Eglentier*, enz. — De *n* is in die woorden onvertollig. —

De enkele *n* wordt aan het einde der woorden met eene afsnijdinge geschreeven,

1. In den tégenswoordigen tijd van de Bijvoegende wijze der Werkwoorden, die in de onbepaalde wijze maar eene *n* hebben, als *leenen*, *verschijnen*, *woonen*, enz. schrijvende men alsdan: *dat ik leen'* voor *leene*, *dat ik verschijn'*, *dat ik woon'*, *dat ik toon'*, *dat ik waan'*, enz.

Voorbeeld.

SELS, Lied van Zion, bl. 207.

„ Opdat uw hoop in *geenen rook* verdwijn'

2. In de buiginge van eepige zelfstandige Naamwoorden, als: *op den troon'*; *in den schijn'*; *agter den trein'*; *boven den troon'*, enz.

Tot hiertoe hebben we van de afsnijdinge gesproken, als van een gebruik waardoor alléénlijk eene *e* agter van de woorden afgekapt wordt. Maar, wanneer men in hédendaagsche Werken, de woordjes *mijn'*, *zijn'*, *een'*, *geen'*, enz. met eene afsnijdinge geschreeven vindt, dan betékent dit niet enkel de afkapping van eene *e*, maar van het geheele woordje *en*, zijnde die woorden *mijn'*, *zijn'*, *een'*, *geen'*, zoo veel als *mijnen*, *zijnen*, *eenen*, *geenen*; en dit blijkt, omdat men ze met die afsnijdingen nooit vindt, dan voor mannelijke zelfstandige Naamwoorden, in derzelver buigingen. Gelijk men in alle onze voornaame Dichteren zien kan.

Deese spelling vindt men ook gewettigd in MOONEN spraak-konst, bl. 335. —

Men zegt: *met een' magtig' Vorst'*, in den gemeenen stijl; maar: *met eenen magtigen vorste*, in den hoogdraavenden stijl.

Door dit téken van afsnijdinge onderscheidt men altoos het mannelijke van het vrouwlijke en onzijdige geslachte; moerende men nooit schrijven: *aan een' vrouwe*, om te willen uitdrukken *aan eene*. — Veelen hebben wel zoo geschreeven, en toen betékende die afsnijding alléén de intrekking van de vrouwelijke *e* — HUYDECOOPER heeft 't ook eerst gedaan, in naarfvolging van HOOFD, maar naderhand, op het gezag van

VONDEL en van alle beste Dichteren, hetzelfde wéder nagelaa-
ten. Zie zijne PROEVE, bl. 446 en 447. —

De *nn'* schrijven wij verdubbeld met eene affnijdinge.

1. In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze, van
zoodanige Werkwoorden, inwelker onbepaalde wijze de *n* dub-
bel geschreeven wordt, als *kennen*, *schennen*, *winnen*, *bemin-
nen*, *spannen*, enz.

Voorbeeld.

„ *Opdat mij elk naer waerde kenn'*,
„ *En, op mijn voetspoor, beenen renn'*.

ELZEVIER Dichtproeven, bl. 32. Zoo ook bij SELS, Lied van
Zion bl. 83. 94. en elders.

2. In de buiginge van eenige zelfstandige Naamwoorden;
schrijvende men:

Bij de woudbeerinn'.
Uit reine minn'.
Met zijne gemaalinn'.
Door zijne penn'.

| *Van waare moederminn'*.
| *'t Voorwerp van haar minn'*.
| *Aan elke zonn'*.
| *Met vereénden zinn'*, enz.

Voorbeelden.

„ *Hij walgt van hemelsch mann'*.

MOONEN, *Spraakl. bl. 335.* —

„ *Schenk mij en mijner zielsvriendinn'*
„ *O Almacht, toch vereischte krachten,*
„ *Opdatwe, met vereenden zinn'*
„ *Den ouderlijken plicht aan 'z lieve kroost betrachten.*

F. DE HAES, *Nagelaten Gedichten.* —

„ *Een zee, die, onbelonkt van Gods genadezonn'*
„ *In eeuwen zonder tal geen droppel uit zal dampen;*
„ *Maar zonder maate zwelt uit 's hemels Almachtsbronn'*.

TIJDWINST, I. Deel, bl. 28.

Onder deese affnijding' der dubbele *nn*, vindt men wéderom
eene

eene uitzondering omtrent het woordje HUNN', in hetwelke niet enkel de vrouwlijke *e*, maar den geheelen uitgang *en* afgesneeden wordt. Het woordje *bunn'* wordt, gelijk *mijn'*, *zijn'*, *een'*, *geen'*, alléén gebruikt voor manlijke zelfstandige Naamwoorden, in derzelve buiginge, wanneer *bunn'* zoo veel betekent als *hunnen*.

Voorbeelden.

In bunn' drukk', voor: in hunnen drukke.
Van bunn' Zoon' voor: van hunnen zoone. enz.

Zie ook MOONEN's Spraakkonst, bl. 335. —

P.

Met *p*, die in klank zeer veel overéénkomst heeft met de *b*, gelijk wij onder Letter B getoond hebben, schrijft men de volgende woorden: *pak*, *pal*, *pan*, *pas*, *pool*, *pond*, *pels*, *pest*, *pers*, *poel*, *ploert*, *pékel*, *pen*, *pens*, *perk*, *pol*, *poos*, *piek*, *pijl*, *pijn*, *pols*, *post*, *pijp*, *puist*, *pit*, *prien*, enz. —

Aan het einde der woorden klinkt de *p* scherper dan aan het begin, gelijk te verneemen is uit de volgende: *kramp*, *snap*, *geklap*, *worp*, *trap*, *nap*, *dop*, *scherp*, *sjerp*, *stulp*, *stolp*, *rasp*, *gesp*, *wesp*, *schráp*, enz. Gelijk ook in de woorden die in *schap* uitgaan, vanwelken gesproken moet worden, bij de verhandeling van de geslachten der Naamwoorden.

Voor *ph* of *phi*. gebruiken wij doorgaands de *F*, gelijk onder die letter getoond is.

De *p*, aan het einde van enkelvoudige woorden, agter eene enkele vocale komende, wordt in het meêrvoud van die woorden verdubbeld, als in *pop*, *poppen*; *schop*, *schoppen*; *prop*, *propfen*; *stop*, *stoppen*; *dop*, *doppen*; *ik stap*, *wij slapfen*; *ik trap*, *wij trappen*, enz.

Maar wanneer de *p* intégendeel, aan het einde van enkelvoudige woorden, agter twee vocaalen of agter eene *ij* komt, dan wordt dezelve niet verdubbeld, maar van de eerste lettergreep afgenomen en aan de tweede gevoegd. Gelijk blijkt in *paap*, *paapfen*; *reep*, *reepfen*; *ik riep*, *wij riepen*; *ik koop*, *zij koopen*; *ik kuip*, *zij kuipfen*, *ik pijp*, *wij pijpen*; zoo ook *in rijp*, *rijpen*, enz. —

De *p* wordt aan het einde der woorden enkel met eene afsnijdinge geschreeven,

1. In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze van zoodanige Werkwoorden, inwelken de *p* enkel gevonden wordt, als *koopert*, *druipen*, enz. schrijvende men alsdan: *dat ik koop'* voor *koopte*; *dat ik druipt'* voor *druipte*, enz.

Voorbeelden.

*Z is waard, dat, op die hoop
Van Winst, een koopman al zijn goet terstont verkoopt'.*

VOLLENHOVE, in de Wekzangen, *bl.* 131.

2. In de buiginge van eenige zelfstandige Naamwoorden, schrijvende men:

Het anker onzer hoop'.
Ten einde van zijn' loop'.
Met 's bemelsch hulp', enz.

Voorbeelden.

„ *Hoe zal dan 't eerste paar, dat nu uit wanhoop' scheidt,*
SELS, verbond der Genade, bl. 11.

„ *Die berderlijke trouw voor eene zwakke hoop'.*

DEZELFDE, *bl.* 37.

De *p* wordt verdubbeld en met eene afsnijdinge geschreeven (*pp'*).

1. In de bijvoegende wijze der Werkwoorden *ontsnappen*, *vertrappen*, *slappen*, *berscheppen*, *ontglippen*, *schoppen*, en dergelyken.

Voorbeelden.

„ *Dat ik, met leeuwemoed de nieuwsgewasfen maanen*
„ *Van wrevel schuddende, beurt loozen strik ontsnapp';*
„ *Verleiding en geweld, wien zij zich zeker waanen*
„ *Te zijn van mijnen val, den boozen kop vertrapp'.*

TJJDWINST, I. Deel, *bl.* 52.

„ *En*

„ *En schoon 'er een ontflipp', wat kan dat deeren.*

TEN KATE, I. Deel, bl. 390.

„ *Zij houdt een scherpe wacht in 't midden van het web,*
Opdatze, op 't vaerdigst', grijp' wat baare draden repp'.

F. DE HAES, bl. 188.

2. Ook in de buiginge van sommige zelfstandige Naamwoorden, die men schrijft

Op den topp', voor toppe.

In 't cboor der weetenschapp'.

In groote blijdschapp'.

Ten topp' van eer' gesteegeen.

In den drupp'.

Het nut der koopmanschapp', enz.

Voorbeelden.

„ *Is 't beuglijk bij den koesterenden gloed*
 „ *Van nieuwe welvaart rust en blijdschapp' te overdenken.*

F. DE HAES, bl. 271.

„ *Zoo worde, ó Burgerbeer, in dit en 't ander leven,*
 „ *Uw deugd ten hoogsten trapp' des hoogsten beils verbeven.*

DEZELFDE, bl. 163. Zie ook bl. 107. 207. 243. enz.

Q.

Deese Letter is, in onze Taale, van geen het minste gebruik. Eertijds pleeg men met *qu* te schrijven, de woorden *quaad, quaal, quam, quellen*, enz. en men sprak dezelve uit als *kwaad, kwaal, kwam, kwellen*, enz. — Naderhand heeft men gezien dat de *kw* veel eigenaartiger den verëischten klank van die woorden uitdrukte, en dus is men langsaamerhand van de *qu* afgestapt, en het thans bijna algemeen gebruik van *kw* ingevoerd; des men thans geene of ten minste zeer weinig goede Schrijvers vindt, die de *qu* gebruiken.

Intusschen gebruikt men die Letters veilig in de woorden

G 4

Quin-

Quintiliānus, quirijn, quintus, quateremper, quirinus, quintilius, quintijl, quinquagesima, enz.

Het geene sÉWEL tégen het gebruik van *kw* inbrengt, is, mijns oordeels, niet overtuigende genoeg om iemand voorinteneemen. — Wie toch zal *gekwel, gekwaak*, uitspreken als *gek-wel, gek-waak*. Een kind immers, zoodra het spellen heeft geleerd, weet dat *kw*, zoo min als *áw, cb, kn, kl, th*, en *sch*, nooit van elkander gescheiden wordt. — Is 'er wel iemand in staat, om een Néderduitsch woord te toonen, waarin eene dergelijke scheiding plaats heeft? . . . .

De *qu* keur' ik af, omdat uitheemschen en voorál de Franschen, onze Taal leerende, bezwaarlijk zig aan den klank' van onze *qu* zullen kunnen gewennen. Immers een Franschman zal *quellen* niet uitspreken *kwellen*, maar *kelle*. *Quinkslag* en *Quijspel* zal hij uitspreken *kinkslag, kispel*, enz. — Dus doet men best om in alle Néderduitsche woorden de *kw* te gebruiken.

Hoor, wat de grootte TEN KATE hiervan zegt, in de VERMAAKLIJKHEDEN VAN MARTEN SCHAGEN, voor de maanden *Julij, Aug.*, en *Sept.* 1732, *bl.* 161—163.

„ Als *kw* volmaaktelijk dezelfde klank bevat als door *qu* gemeent en verbeeldt wordt, dan is *kw* zékertlijk wel gespelt,
 „ dewijl de veréischte uitspraak zijn regte letters heeft. Dat
 „ nu *kw*, met den veréischten klank overeenkomt, blijkt klaar,
 „ dewijl men *kwast*, volgens de natuur van ieder letter in 't
 „ bijzonder, niet anders leesen kan dan volgens de begeerde
 „ uitspraake. Q intégendeel is op zigzelve bij ons van geen
 „ dienst. Heeftze denzelfden klank als *k*, zo is ze overtollig;
 „ heeftze enen anderen, zo is ze zelfs niet goed, om de cer-
 „ ste médeklinker in het woord *quast* te verbeelden. De téke-
 „ ning van *u* staat in dezen gevalle niet béter: dewijl ze bij
 „ ons nooit voor de *w* op zigzelve dient; de klank nogthans
 „ van de *w* is duidelíjk te hooren in het woord *kwast*, voor
 „ de *a*.

„ Of is 't dat Q en U, elk op zigzelve, den veréischten
 „ klank niet hebbende, eger als te samen gevoegt zijnde,
 „ moeten uitgesprooken worden als *kw*? zo blijft dan ook *qu*,
 „ te samen gevoegt, nogthans overtollig, vermíts *k* en *w* elk
 „ op zigzelve reets bij ons in gebruik zijn en niet gemist kun-
 „ nen worden. — Behalven dit, tweederleie médeklinkers
 „ in klank als *kw*, door tweederleie onderscheidtékens, als *q*
 „ en *u*, die den veréischten klank, elk op zigzelve niet
 „ voldoen, te verbeelden, strijd niet alléen tégen alle
 „ fraaie

„ fraaie spelling , maar ook vooräl tégen onze eenvoudige „ maniere.”

De Heer TEN KATE heeft zig daar ter plaatse ook verzet tégens de stelling van MOONEN en van séVEL, die van gedagten zijn, dat men, door het schrijven van *kw*, aan sommige woorden, eene onëigenlijke gedaante zou kunnen geeven, en voor *gekwel*, *gekwaak*, schrijven en leesen *gek-wel*, *gek-waak*. — Deese zwaarigheid zoude dan ook, volgens F. DE HAES, in zijne *nagelaten Sprakkunst*, bl. 9 en 10. moeten ontstaan in *kl*, *kn* en *kr*, en men voor *geklank*, *geknot*, *gekraak*, moeten leesen *gek-lank*, *gek-not*, *gek-raak*, enz. Doch, die zulks deed, en voor *gekwel*, las *gek-wel*, die mogtenwe, met VAN BELLE, bij omkeering, *wel-gek* noemen. —

Zoo het den opper Taalmeester, 't gebruik naamelijk, behaagde, dan zou de Heer TUINMAN nog verder gaan, en voor *quam* schrijven *qwam*, omdat *u*, *v* en *w*, verwisfeld worden. — Zie deszelfs OUDE EN NIEUWE SPREEKWIJZEN, bl. 72.

R.

Met *r* schrijven wij de volgende woorden: *raad*, *rad*, *ram*, *sand*, *recht*, *rein*, *rijst*, *ruk*, *romp*, *rust*, *rijk*, *rups*, *roer*, *rib*, *rag*, *reden*, *riet*, *raap*, enz.

Wij hebben tweederlei R. — Deese, naamelijk *r* schrijft men aan 't begin, en de volgende, te weeten *ꝛ*, aan het einde van een woord.

De *r*, even gelijk de *k*, *l*, *m*, *n*, en *p*, op het einde van een enkelvoudig woord, agter eene enkele vocaale komende, wordt in het meêrvoud van die woorden verdubbeld; gelijk in *kar*, *karren*; *var*, *varren*; *tor*, *torren*; *schar*, *scharren*; *nar*, *narren*; *lor*, *lorren*; *ik knor*, *wij knorren*; *ik kir*, *wij kirren*; *ik por*, *wij porren*, enz.

Maar wanneer de *r*, aan het einde van enkelvoudige woorden, agter twee vocaalen komt, dan wordt zij in het meêrvoud niet verdubbeld, maar van de eerste lettergreepe ontbonden, en aan de tweede gevoegd, gelijk in: *moor*, *mooꝛren*; *muur*, *muuꝛren*; *ik eer*, *wij eeren*; *ik leer*, *wij leeren*; enz.

. De *r* schijnt agter eene enkele vocaal sterker te klinken, dan agter twee vocaalen, als in *nar* en *naar*; *var* en *vaar*. enz. —

De enkele *r* schrijft men aan het einde der woorden mer eene affnijdinge,

1. In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze van zulke Werkwoorden, inwelken de *r* agter twee vocaalen of agter eene *ij* komt, als *eeren*, *zwieren*, *vaaren*, *bekooren*, *kuren*, enz. schrijvende men: *dat ik eer'*; *indien ik leer'*, enz.

Voorbeelden.

„ *Wat eischt dan d' oppervorst, dat ik de waerheit spaer'.*

VONDELS, Palamedes, bl. 43.

„ *Roept bij luide in ieders oor,*
Dat het aarde en bemel hoor'

VOLLENHOVE, in de Lofzangen, bl. 332.

Doch in dit opzigte is er wéderöm eene uitzondering, omtrent het woordje *baar'*, met eene affnijdinge, even gelijk omtrent de *n*, in *zijn'*, *mijn'*, enz. wordende hier niet eene vrouwelijke *e* alléén afgesneeden, maar het woordje *baar'*, is eene verkorting van *baaren*, en wordt alléénlijk gebruikt voor manlijke zelfstandige naamen, in derzelve buiginge.

Voorbeeld.

„ *Al slaapende wankt zij voor haar' gemaot,*
 „ *Haar' hoogsten lust, haar' wellust, baar verlangen;*
 „ *Opdat bij in geen roekloos vonnis dwaal'.*

SELS.

2. In de buiginge der zelfstandige Naamwoorden, schrijvende men:

Aan de edle ridderschaar'.
Tot groote eer'.
Hij speelde op de lier'.
Van dees verboden leer'.

Voorbeelden.

„ *Zijn vonnis ligt geveld, op dees gevloekte maar',*
Dat bij zich vrij verschuil' met zijn doemwaarde schaar'.

DAVID VAN J. VAN MERKEN, bl. 186.

„ G22

„ *Gun, dat ik uwen schedel gier,*
Met geenen *sterflijken* lauwrier’;

ELZEVIER, Dichtproeven, bl. 30.

De *r* wordt verdubbeld en met eene affnijdinge geschreeven, aan het einde der woorden. Als

1. In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze van zulke Werkwoorden, inwelken de *r* dubbel gevonden wordt; als *morren, farren, porren, warren, kirren*, enz. schrijven de men: *dat ik morr’, dat ik farr’,* enz. —

2. In de buiginge der zelfstandige Naamwoorden, als

Op de karr’ voor *karre.*
De hoornen van den varr’.
De stikkinge dier starr’.
Ik twistte met dien narr’, enz.

Voorbeeld.

„ *Nooit zalke in vuile zangen*
„ *Kusbandjes bién aan Venus sterr’*
„ *Wijk waereldliefde! sta van verr’.*

TIJDWINST, I. Deel. bl. 4.

3. In de buiging van het bijvoeglijk woordje *ver*; schrijven de men: *te verr’, van verr’,* gelijk in ’t voorenttaande voorbeeld te zien is.

Met *Rb*, schrijven wij *Rbee*, ’t wijfje van een *Hert*; als *de Rbabarber, Rbone* en *Rbijn*.

S.

De *S* heeft, in onze Taale, zeer veel overéenkómst met de *c* en met de *z*. Bij de *C* hebben we getoond, welke woorden met die letter, in plaats van met *s* moeten geschreeven worden. Thans zullen we ons werk maaken om te toonen welke woorden men met *s*, en niet met *c* of met *z* schrijven moet.

Met *s* moeten wij schrijven de woorden, *sim, simpel, selde-ric, sap, sekreet, sints, sis, sas, sisen, siroop, saai, sayet, farren, satijn, sussen, susen, sultan, sabbatb, sabel, saster, saffraan, saisoen, sek, servet, sexe, sikket, sukkel, suiker,*
sul-

sultane, salpeter, segrijn, salade, salamander, salet, samaar, sint, somber, sober, somma, sul, soesen, saus, saufsjs, sok, soort, seisse, signet, sommier, sop, soldije, soldaat, soudanier, sijn, soldceeren, sedert, saamen, sommen, sappen, sulen, serpent, suisen, sybille, suf, sortceeren, sik, enz.

De *s* wordt altijd voor een consonant gebruikt, gelijk in *schaamte, slap, suak, suel, spotten, stad*. Voor dergelijke woorden moet men nooit de *z* gebruiken. Deese laatste letter wordt nooit voor een consonant, dan alléén voor de *w* gebruikt, gelijk in *zwaan, zwellen, enz.* Zie bij de *Z*.

Met de *s*, en niet met de *z*, moet men schrijven de woorden: *boetseeren, persoon, spraakzaam, langzaam, werkszaam, schepsel, trofseeren, kaatsen, plaatsen, nabootsen, enz.* — Alsméde alle de woorden in *sel* eindigende, die men nooit met *zel* moet schrijven, en waarvan onder de geslachten der Naamwoorden nader zal gesproken worden. — Met *S* en niet met *Z*, moet men ook schrijven de woorden *sedert, geenfints, tweefints*.

Aan het einde der woorden, wordt de *s* met een scherp geluid uitgesproken, gelijk in *spits, trits, scherts*; en men schrijft met *s*: *spitser, truisen, schertsen*; *bits, bitser, enz.* — Agter eene enkele vocaal wordt de *s* méde scherp uitgesproken; gelijk in *ros, os, tros, dus, sus*; maar agter twee vocaalen klinkt zij zagter, zoo als te hooren is in *roos, doos, nuis, luis, buis, maas, baas, enz.* —

Wanneer de *s*, gelijk de *k, l, m, n, p, r*, aan het einde van enkelvoudige woorden, agter eene enkele vocale komt, dan wordt dezelve in het meêrvouwd van die woorden verdubbeld; gelijk in *as, asen; bes, besen; os, osen; bus, busen; tros, trosen, klos, klosen, enz.*

Maar wanneer de *s* aan het einde van enkelvoudige woorden, agter twee vocaalen komt, dan wordt dezelve in het meêrvouwd niet verdubbeld, maar van de eerste syllabe afgesneden en aan de tweede gevoegd; gelijk in *buis, buisen; nuis, nuisen; luis, luisen; baas, baaisen; ik raas, wij raaisen, enz.*

„ Daar is 'er die deese *s* des enkelvouds, in het meêrvouwd veranderen in eene *z*; schrijvende *luis, luizen; ik lees, wij leezen, enz.* Doch ik ben van gedagten, dat het „ régelmaatiger is, de *s* in dergelijke woorden te behouden; „ voornaamelijk wanneer dezelve tusschen twee vocaalen komt, „ gelijk in de bovenstaande woorden. En ik denk dat men on-

„ zer s, tusfchen twee vocaalen, een zagten klank kan toe-
 „ fchrijven, gelijk der Franfche *f* in *maifon*, *toifon* enz. —
 „ De ouden gebruikten doorgaands de s, op die wijfe tus-
 „ fchen twee vocaalen, gelijk wij zulks zeer ligtelijk met
 „ voorbeelden zouden kunnen ftaaven.
 „ „ Zij, die ooit over onze Moedertaale de pen gevoerd heb-
 „ ben, beroepen zig doorgaands op de oudheid. De Ouden
 „ alléén, zegt men, kunnen ons leeren wat Duitsch zij, en
 „ hoe wij behooren te fpreken en te fchrijven. Anderen we-
 „ deröm drukken zig hierömtrent of nog kragtiger of wat be-
 „ daarder uit. Edoch, de oudhid is en blijft het *compas*, waar-
 „ naar wij onzen *cours* te rigten hebben. — Indien het nu
 „ zoo volkomen waar zij, dat de Ouden alléén ons leeren kon-
 „ nen wat duitfch zij, en hoe wij fpreken en fchrijven moe-
 „ ten; waaröm dan fpreekt en fchrijft men niet gelijk de Ou-
 „ den? En waaröm trekt men het gezag der Ouden, op an-
 „ dere plaatfen, weér in twijffel? (*)
 „ „ Deefe vraag is, dunkt mij, gegrondt op den eerstgemel-
 „ den ftel-régel, en wordt dus vanzelve daaruit afgeleid. —
 „ Hoe men dezelve beantwoodren zal, bekenen' ik niet te wee-
 „ ten; maar dit weet ik, dat de Ouden ons zékerlijk van eene
 „ groote nuttigheid zijn, in de vorming' van onze hédendaag-
 „ fche Taale, voornaamelijk in de geflachten der zelfftandige
 „ Naamwoorden; mits men nogtans daarin voorzigtig te werk
 „ gaa en hen niet maar biindelings volge, omdat zij daarmede
 „ fomtijds zeer flordig te werk gingen. (†). — Maar dat
 „ het invoeren van de fchrijfwijfe en de uitspraak der Ouden,
 „ thans eene vermétele ondernaëming zijn zoude, is iets, 't
 „ welk niet behoeft beweefen te worden. Immers zoude het
 „ zoo onmogelijk zijn, om de oude Taal wederöm nieuw te
 „ maaken, als het ongemakkelijk is om een Regiment kikvor-
 „ fchen de drilkonst, of om een krab het regtuit gaan te lee-
 „ ren (§).
 „ „ Laatenwe dan alléén, gelijk de *bijën*, uit de *Bloemen* der
 „ Ouden onzen *honig* verzamelen; maakende in zoo verre ge-
 „ bruik van derzelver fchriften, als het, met onze tégenfwoor-
 „ dige taal-eigenfchappen, en met onze gewoone spellinge,
 „ „ die

(*) TAEL- EN - DICHTKUNDIGE BIJDAGEN, I. Deel, bl. 422.

(†) TUINMAN, oude en nieuwe Spreekwijfen, bl. 59.

(§) VOORREDE VOOR TUINMAN, bl. 9. —

„ die van allen verstaan wordt, overéénkomt, en tot geen
 „ weefenlijk agterdeel, maar tot opheldering en tot cieraad van
 „ dezelve strekken kan. En dit meen ik dat gezegd kan wor-
 „ den van de spelling der *s* tusfchen twee vocaalen, zoo als
 „ ik die hierboven opgegeeven hebbe; kunnende wij zulks
 „ veilig, uit de hervorminge des gebruiks van *s* en *z* voorbe-
 „ houden, als zeer gefchikt om de zoervloeiénheid, die onze
 „ taal dapper bemint en veréifcht, te bevorderen, (*).

„ Doch, gelijk men in alles eene behoorlijke middelmaat
 „ dient te houden, zoo bevljigt ik mij, om ook in dit ftuk
 „ niet te verre te gaan; fchrijvende wel de *f* in *huifsen*, *baa-
 „ fen*, *koofelen*, enz. maar de *z* (fchoon ook tusfchen twee
 „ vocaalen) in *gezien*, *gezooden*, *gezuiverd*, *gezogt*, *gezoogd*;
 „ als deelwoorden van de Werkwoorden *zien*, *zooden*, *zuive-
 „ ren*, *zoeken*, *zoogen*, enz. waarin de *z* de wortelletter is.”—

De *s*, fchrijve ik ook tusfchen twee vocaalen, met een fcherp
 geluid, in de woorden *gefard*, *gefuikerd*, *gefult*, als zijnde
 afgeleid van *farren*, *fuikeren*, *fullen*, enz. — Zoo ook in
befeffen, *tweeffints*, *onbefuisd*, enz. —

Bezitten, *gezeeten*, enz. fchrijve ik met *z*, als komende
 van *zitten*. —

De *s*, aan het einde van enkelvoudige woorden, agter ee-
 ne enkele vocaale komende, wordt in het meérvouwd van die
 woorden verdubbeld. Zoo als in *mes*, *mesfen*; *vles*, *vlesfen*;
les, *lesfen*; *kus*, *kusfen*; *bus*, *busfen*; *plas*, *plasfen*; *ik bras*,
zij brasfen; *spies*, *spiesfen*; enz. — Alsméde in de woor-
 den *schans*, *schansfen*; *pels*, *pelsfen*; *dans*, *dansfen*; *glans*,
glansfen, *kans*, *kansfen*; *krans*, *kransfen*; *lans*, *lansfen*; *schors*,
schorsfen; *kers*, *kersfen*, enz. — TEN KATE meent, dat
 men deefe laatste woorden, in het meérvouwd met ééne *s*, *lan-
 fen*, *kersfen*, enz. zou kunnen fchrijven; doch ik houde mij in
 deefen, met MOONEN en anderen bij de verdubbeling. —

Deefe régel is niet zonder uitzondering, terwijl fommige en-
 kelvoudige woorden, met eene *s* eindigende, die *s* in het
 meérvouwd (om den zagten overgang) verwifelen voor eene
z. — Dit blijkt uit de volgende woorden: *grijns*, *grijn-
 zen*; — *bons*, *bonzen*; — *baars*, *baarzen*; — *beurs*,
beurzen; — *gans*, *ganzen*; — *dons*, *donzen*; — *hals*,
halzen; — *lins*, *linzen*; — *vaers*, *vaerzen*; — *grens*,
gren-

(*) AMPZING, Taalbericht, bl. 20. —

grenzen; — *teems, teemzen*; — *aars, aarzen*; — *gons, gonzen*; enz. —

Maar wanneer de *s* aan het einde van enkelvoudige woorden, agter twee vocaalen of agter eene *ij* komt, dan wordt dezelve niet verdubbeld, maar van de eerste lettergreep afgesneeden en bij de tweede syllabe gevoegd. Gelijk in *baas, haasfen*; *bies, biesfen*; *ik lees, wij leesen*; *ik wijs, wij wijfen*; enz.

Intusfchen wordt de enkele *s*, met eene affnijdinge geschreeven,

1. In de Bijvoegende wijze der Werkwoorden, inwelken de *s* tusfchen twee vocaalen komt, als *leesen, bloesen, poosen, blaasfen, prijsfen*, enz. fchrijvende men:

<i>dat ik blaas'.</i>	<i>zoo ik lees'.</i>	
<i>indien ik raas'.</i>		<i>terwijl ik vrees'.</i>
<i>dat ik bloos'.</i>		<i>dat ik bewijs'.</i>
<i>dat ik prijs'.</i>		<i>indien ik poos'.</i>

Als méde in: *dat ik plaats', dat ik kaats'.*

2. In de buiging der zelfstandige Naamwoorden, die men fchrijft:

<i>op deefe wijs'.</i>	<i>op een blijde wijs'.</i>	
<i>op een goddelijke wijs'.</i>		<i>voor een poos'.</i>
<i>op een éd'le wijs'.</i>		<i>op die plaats'.</i>
<i>omzigtig op zijn wijs'.</i>		<i>voor dien prijs'.</i>
<i>van haare reis'.</i>		<i>voor deefe reis'.</i>
<i>Gods eer ten prijs'.</i>		<i>de geur dier roos'.</i>

Voorbeelen.

- „ *Wil thans de kuisfche duif, de Moeder Gods geleiden,*
- „ *Niet naar de zaalen van een koninklijk paleis;*
- „ *Maar bij 't volbrengen VAN HAAR nederige REIS'*
- „ *Naar een verachtten stal in Bethlehems laage wallen.*

SELS, verbond de genade, *bl. 20. ook 184.*

„ *Op een vermengde wijs'.*

ANTONIDES, *Ijftroom, bl. 37.*
„ *Dat*

„ *Dat redenlooze schrik mogt, voor een poos', mijn bart*
 „ *Beknellen, met een nooit voorheen gevoelde smart;*

F. DE HAES, Nagelaten Gedichten, bl. 17.

„ *Van al te traag een vrees'.*

J. DE DEKKER, in den DOOPER, bl. 61.

3. Aan het einde van sommige bijvoeglijke Naamwoorden, die voor een onzijdig zelfstandig Naamwoord gebruikt worden, met het lidwoordje *het* of *'t*. Schrijvende 't wijs *bestuur*, *het* mergelloos' *gebeent*, *het* wankelloos' *vertrouwen*, enz. —

Voorbeelden.

„ *'k Zal in Gods raedsbesluit gewillig mij gedragen,*
 „ *En kussen 't wijs' bestuur van 's hemels welbebagen.*

F. DE HAES, Nagel. Ged. bl. 22.

„ *De Grafworm, op het dorr' en mergelloos' gebeent.*

DEZELFDE, bl. 193.

„ *Om de onoverwelkbre kroon van de Oppermajesteit*
 „ *Te ontvangen, en het doel van 't wankelloos' vertrouwen.*

DEZELFDE, bl. 205.

Alle deese voorbeelden zijn als zoo veele spreekende bewijzen voor mijnen schrijfstrant; en het gezag van zoo veele voorname Dichteren moet mijner stelling geen geringen invloed geeven. —

4. De *s* schrijft men met eene afsnijdinge, in de buiging van het lidwoordje *dees*, *deese*, édoch met onderscheidinge van den voorgaanden régel; want dan betékent die afsnijding niet maar allén de inkorting van de vrouwelijke *e*, maar de geheele afkapping van *en* in *deesen*, en dat woordje *dees'* wordt niet anders gebruikt dan voor mannelijke zelfstandige naamen. —

Voorbeelden.

„ *ô Opperharder, wil nog lang*
 „ *Dees' uwen onderharder sparen;*

F. DE HAES, Nagel. Ged. bl. 42. en 54. enz.

5. De 's, met eene affnijdinge ter linkerhand, is eene verkorting van het lidwoordje *des*. Zoo zegt men:

's Mans kinderen.
 's Kinds ouders.
 's Lands overhêden.
 's Konings Raad.

's Lands tuin.
 's Dichters roem.
 's Prinsfen Edelliên.

Voor *des mans kinderen*, of *de kinderen des mans*.

Ook is de 's, met eene affnijdinge ter linkerzijde, eene verkorting van het woordje *is*, terwijl men, bij voorbeeld, zegt:

dat 's goed.
dat 's waar.
dat 's veiliger.
dit 's 't buis.
dat 's 't antwoord.
dit 's 't opzet.
dit 's 't graf van Ajax.
dit 's 't wapen van Jupijn.
dat 's jammer.

wat 's de oorzaak?
wat 's dat.
dat 's kwaad.
dat 's niet zoo.
dat 's wel zoo.
dit 's 't einde.
dit 's 't geringste.
dat 's 't laatste.
dat 's 't eerste.

Dus verre van de enkele *s*. — Dezelve wordt verdubbeld en met eene affnijdinge geschreeven.

1. In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze van zoodanige Werkwoorden, inwelker onbepaalde wijze de *s* dubbel gevonden wordt; als *gissen*, *missen*, *passen*, *vergifsen*, *be-*
stissen, *blusfen*, *kusfen*, *verrasfen*, enz. —

Voorbeelden.

„ *Het is het loon*, zoo ik niet miss'.
 „ *Der genen*, die oprebt in bare liefde branden.

ELZEVIER, Dichtproeven, bl. 31.
 H „ Gu?

„ *Gun dat ik mijn liefde bluss'*
 „ *En uw tedre blaedjes kuss'*.

F. DE HAES, nagelaten Gedichten, bl. 280.

2. In de buiginge van sommige zelfstandige Naamwoorden ;
 terwijl men zegt :

vol van duisterniss'.	van zielsbekommerniss'.
het frekt tot ergerniss'.	
in diepe duisterniss'.	
in haar' transs'.	
	in de heilgetuigeniss'.
	van gloënden glanss'.
	naar de wilderniss'.

Voorbeelden.

„ *Dus, langs een spoor van gloënden glanss'*,
 „ *Als eene Nieuwe zon, tot driewerf, in haar' transs'*
 „ *Met onnavolgbren loop', al baren drukk' ontsleggen.*

D. SMITS voor den Aardsv. van HOOGVLIET.

„ *En dat een wolk, zeer schoon van glanss'*
 „ *Kwam dalen uit den boogen hemeltranss'.*

ELZEVIER, Dichtpr. bl. 7. 18. 22.

Te vooren hebben wij gezeid, dat de *s* en *z* twee letters zijn, die zeer veele gelijkheid van klank hebben. Thans zal ik door eenige weinige staaltjes toonen, dat de betekenis van sommige woorden verschilt, wanneer ze met eene *s* of met eene *z* geschreeven zijn. Als

SAK, een bovenkleed der jufferen.	ZAK, daar men iets in kan bergen.
	ZAK, afscheid. <i>Iemant de zak geeven.</i>
SULLEN, glijën, glippen.	ZULLEN, van zijn. <i>Zij zullen morgen komen.</i>
SULLEN, voor den gek houden, om den tuin leiden.	
GESULD, voor den gek gehouden.	GEZULT, gezouten.
SIJN, teken. <i>Iemant een sijn of sein geeven.</i>	ZIJN. <i>Zij beide zijn gek.</i> ZIJN, 't is zijn boek.

On-

Onder de verhandeling van de letter Z, zal men 'er nog meer vinden, als men aldaar zal gekomen zijn.
Van de spelling van *sch*, hebbenwe bij de *c* gesproken.

T.

Met T schrijven wij de volgende en dergelijke woorden: *tabak, tabberd, taf, tak, tal, talk, tand, tang, trap, tas, tasch, telg, teugel, tik, tin, toe, toen, tap, enz.*

Bij de verhandeling der letter D hebbenwe getragt te toonen, welke woorden met *d* moesten geëindigd worden. Thans zullenwe moeten poogen aan te wijzen, in welke woorden de T aan het einde moet gebruikt worden. ———

Met *t*, en nooit met *d*, moet men eindigen de woorden: *abt, ampt, barst, bast, beurt, bot, bijt, bogt, bont, boot, bruiloft, bult, buurt, dicbt, digt, dienst, drift, dut, elst, elft, ervwt, ent, feest, fielt, fout, fret, gast, gat, gedrogt, geest, geit, geut, gezigt, graat, graft, gunst, hart, haast, kaart, hegt, hengst, bert, but, hort, hout, jagt, jugt, jigt, kant, kat, kit, klagt, klant, klont, kloot, kluit, knegt, koot, korent, kornet, kost, kot, kragt, kreeft, kreet, kuit, kunst, kust, kwant, kwart, kwoast, last, lat, ledikant, leest, leet, licht, linz, ligt, list, lont, lot, lucht, lugt, lust, lijst, maat, markt, mast, mat, moot, mijt, nagt, neet, net, niet, nig, nut, pagt, part, pint, pit, plaat, planeet, plant, plat, pleit, pligt, poëet, poort, poot, pot, print, puist, put, recht, regt, reet, riet, rist, rit, roet, rot, roest, ruit, rust, schagt, schat, schigt, scheut, schoft, schoot, schot, schut, schrift, slet, stoot, slot, smert, smet, snoet, snuit, soort, spat, speelnoot, spint, spit, split, sport, snot, sproet, sprout, spuit, staart, staat, stoet, stoot, straat, strot, stuit, stut, taart, talent, tast, test, toet, toegt, togt, trant, trompet, troost, tuit, vaalt, vaart, vat, vent, vest, vilt, vleet, vliet, vloot, vlot, vlijt, vorst, vraat, vragt, vrat, vrugt, vuist, wagt, wast, wensch, wet, wigt, winst, wrat, zoet, zat, zot, zet, zugt, zweet, enz.*

De woorden *omtrent, niemand, sedert*, en dergelijken schrijven ik met eene *t*; wordende dezelve, volgens onzen eigen tongval, te scherp uitgesproken, dan dat men eene *d* daartoe zou kunnen gebruiken. ——— Ook schrijve ik nooit, (gelijk sommigen) *bij deed*, maar *bij doet*, gelijk *ik geef*, *gij geeft*, *bij geeft*; *ik krijg*, *gij krijgt*, *bij krijgt*; *ik val*, *gij valt*,

valt, *bij valt*, enz. en zoo doorgaands in alle de Werkwoorden, wier eerste personen des tégenwoordigen tijds, geen *t* noch *d* hebben.

„ Men moet schrijven : *bij geeft*, *noemt*, *krijgt*, *valt*, *vangt*. Want wat naauwkeurigen opmerker komt het niet heel dwars voor, als hij geschreeven ziet: *zij derfd haar heil*; *bij beschermd haar*; *de vogel zweefd in de lucht*; *zij betreurd haar verlies*? — De *d* komt hier om geene de minste reden te pas. Zie MOONEN, *bl.* 12. 32. SEWEL, *bl.* 43.

In het gebruiken van de *t* aan het einde der woorden, moet men voornaamelijk in het oog houden, dat de woorden die hun meêrvoud met *ten* maaken, in het enkelvoud met eene *t* geslooten worden. Als *bout*, *bouten*, *bout*, *bouten*, enz. ter onderscheiding van *boud*, *bouden*.

Wanneer de *t*, aan het einde van een enkelvoudig woord, agter eene enkele vocale komt, dan wordt zij (gelijk de *k*, *l*, *m*, *n*, *p*, *r*,) verdubbeld in het meêrvoud; gelijk in de volgende en dergelijke woorden: *dot*, *potten*; *zot*, *zotten*; *net*, *netten*; *but*, *butten*; *put*, *putten*; *dut*, *dutten*; *ik vat*, *wij vatten*; *ik zet*, *zij zetten*; enz. —

U I T Z O N D E R I N G.

Men schrijft *een lot*, *loten*; *een vat*, *waten*; *een gat*, *gaten*; *zat*, *wij zaten*, enz.

Maac wanneer de *s*, aan het einde van enkelvoudige woorden, agter twee vocaalen, of agter eene *ij* komt, dan wordt zij in het meêrvoud niet verdubbeld, maar van de eerste lettergreep afgenomen en aan de tweede verbonden; gelijk in *slaat*, *staaten*; *neet*, *neeten*; *niet*, *nieten*; *noot*, *nooten*; *een bijt*, *bijten*; *een mijt*, *mijten*; *ik eet*, *wij eeten*; *ik laut*, *wij laaten*; *ik zweet*, *zij zwoeten*.

De *t* wordt aan het einde der woorden enkel en met eene afsnijdinge geschreeven,

1. In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze van zoodanige Werkwoorden, in wier onbepaalde wijze de *t* enkel geschreeven wordt; als *ontmoeten*. *groeten*, *betragten*, *kwijzen*, *baaten*, *laaten*, enz. schrijvende men: *dat ik betragt*, *dat ik ontmoet*.

Voorbeeld.

*Wek nieuwe kracht, en vlijt
Dat in uw werk zich kwijt;
Door 't mijne nooit bedorven.*

VOLLENHOVE, kruistriomf, bl. 454.

2. In de buiginge der zelfstandige Naamwoorden, welken men schrijft:

*fris van leest'.
't vuur van zijnen geest'.
met zijn geroofden buit'.
in den nagt'.
het nut der schrijfkunst'.*

*met geen geringer drijft'.
op het gebergt'.
met zielsgeneugt'.
in zijne vuist'.
in het hart', enz.*

Voorbeelden.

„ Zoo will' de Schepper van de schoonste schilderkunst',
„ Wat aen dit stuk ontbreek' vervullen, en, uit gunst',

F. DE HAES, nagelaten Gedichten.

„ Zij zou, uit eedle wedergunst'
„ Voor zulk een onwaerdeerbare kunst'
Van zelfs de pennen uit haer zwarte wieden plukken.

DEZELFDE.

3. In den hoogsten trapp' van vergelijkinge, in de volgende spreekwijzen:

*op 't roemrijkst'.
op 't diepst' geboogen.
van 't fijnst' vernuft.
't oplettendst' hart.*

*'t langst' gedicht.
in 't holst' der woestenije.
in 't heerlijkst' licht.
om 't zeerst', om 't best'.*

Voorbeelden.

„ Dit blijkt ons, op het klaerst', uit houdinge en gebaren.

F. DE HAES, Nagel. Ged.^{de} bl. 3.
H 3 „ Des

118 N E D E R D U I T S C H E

„ *Des streeft bij 't oog' van 't sijnst' vernuft voorbij.*

SELS, verbond der Genade.

De *z* wordt verdubbeld, en met eene affnijdinge *tz* geschreeven,

1. In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze, van zoodanige Werkwoorden, welken in de onbepaalde wijze twee *tz* hebben, als *zetten, beletten, besmetten, spatten, vatten, spotten, dutten*, enz. schrijvende men: *opdat ik zett'* of *zette*; *opdat ik belett'* of *belette*, enz.

Voorbeelden.

„ *Duld dat ik Doëgs woede en boosheid paalen zett'*,
 „ *Dat ik mijn' vader zelf, zoo veel ik kan, belett'*.

JUFV. VAN MERKEN, in DAVID, bl. 19.

„ *Dat hij op 't outer nu zijn nieuwe gruwlen zett'*
 „ *En wuft, en onbesuist onze outerkleën besmett'*.

VONDELS, *Palamedes*, bl. 34.

2. In de buiginge van eenige zelfstandige Naamwoorden; schrijvende men:

<i>in den dutt'.</i>	<i>in den putt'.</i>
<i>uit den dutt'.</i>	<i>uit den pott'.</i>
<i>ten algemeenen nutt'.</i>	<i>van eenen zott'.</i>

Voorbeeld.

„ *Uw hooge velden, die, het Priesterdom ten nutt'*
 „ *Hun tienden schonken aan Aärons offerhutt'.*

JUFV. VAN MERKEN, in DAVID, bl. 387.

De *z* moet altijd verdubbeld worden geschreeven in de voorleedene tijden der Werkwoorden; alsmede in den wenshenden tijd van zoodanige Werkwoorden, die in de onbepaalde en in de toonende wijze maar eene *z* hebben. —

Dus schrijft men:

<i>Onbepaalde wijze.</i>	<i>Toonende wijze.</i>	<i>Voorleeden tijd.</i>	<i>Wenschende tijd.</i>
haaten.	ik haate.	ik haatte.	dat ik haatte.
achten.	ik achte.	ik achtte.	. . . achte.
boeten.	ik boete.	ik boette.	. . . boette.
fluiten.	ik fluite.	ik fluitte.	. . . fluitte.
lusten.	ik luste.	ik lustte.	. . . lustte.
groeten.	ik groete.	ik groette.	. . . groette.
jagten.	ik jagte.	ik jagtte.	. . . jagtte.
muiten.	ik muite.	ik muitte.	. . . muitte.
pagten.	ik pagte.	ik pagtte.	. . . pagtte.
kwisten.	ik kwiste.	ik kwistte.	. . . kwistte.
rusten.	ik ruste.	ik rustte.	. . . rustte.
vasten.	ik vaste.	ik vastte.	. . . vastte.
wagten.	ik wagte.	ik wagtte.	. . . wagtte.
ziften.	ik zifte.	ik ziftte.	. . . ziftte.
zugten.	ik zugte.	ik zugtte.	. . . zugtte.

Men ziet uit de bovenstaande voorbeelden, dat deese verdubbeling der *t*, alléén plaats heeft in de voorleedene tijden, enz. van die Werkwoorden, welken in den tégenswoordigen tijd maar ééne *t* hebben; maar de Werkwoorden, die reeds in de onbepaalde wijze en in den tégenswoordigen tijd, twee *tt* hebben en in den wenschenden tijd, eene gantsch verschillende verandering ondergaan, naamelijk door het bijvoegen van het woordje *de*. Op de volgende wijze

knotten.	ik knotte.	ik knottede.	dat ik knottede.
spotten.	ik spotte.	ik spottede.	. . . spottede.
vatten.	ik vatte.	ik vattede.	. . . vattede.
schatten.	ik schatte.	ik schattede.	. . . schattede.
verrotten.	ik verrotte.	ik verrottede.	. . . verrotte- de.
spatten.	ik spatte.	ik spattede.	. . . spattede.
zetten.	ik zette.	ik zettede.	. . . zettede.
vitten.	ik vitte.	ik vittede.	. . . vittede.

Deese bijvoeging van *de*, in de voorleedene tijden, is in deese bovenstaande Werkwoorden volstrekt noodzaakelijk; want anders zou 'er geen onderscheid zijn tusfchen den tégenswoordigen en den voorleeden tijd. — In de werkwoorden *baa-*

ten, *baaten*, enz. is de verwandeling van ééne *t* in twee *tt* zichtbaar genoeg, ter onderscheidinge van *ik baate*, en *ik baatte*. Hierom zou ik weinig gebruik maaken van *ik baatede*, in den voorleeden tijd; om het onderscheid dier verschillende Werkwoorden te béter in acht te neemen. — Bijaldien men de voorledene tijden der laatste Werkwoorden ook in twee syllabes wilde uitdrukken, dan zou men mijns bedunkens, om des onderscheids wille, drie *ttt* daarin moeten schrijven, als: *ik vatt'te*, *ik zett'te*, naamelijk twee om den tégenswoordigen tijd, *ik vatte*, en de derde, om den voorleeden tijd: *ik vatt'te*; edoch dit zoude eene ongerijmde spelling zijn.

» IK ACHT, IK SCHUT, IK SPAT, IK SCHUD en dergelijke
 » Werkwoorden in D en T, zoo men ze laat zonder E, zijn
 » te onderscheiden in 't *Præsens* en *Imperfecto*, IK ACHTE, IK
 » SCHUTTE, IK SPATTE, IK SCHUDDDE. Anders zijze niet te onderscheiden: want al schrijft men *duplex TT* in ACHTTE en
 » SCHUTTE, 't geluid blijft hetzelfde, en IK SCHUTTE en SCHUDDDE is in *præsenti* reeds *duplex TT* en DD, zulx het ook
 » in het schrijven geen onderscheid ontvangt. Evenwel, al is 't
 » dat men met deze woorden te laten zonder E, in den eersten persoon des enkelvoudigen getals, van den tégenswoordigen tijd, het onderscheid vindt tusschen 't tégenswoordige en 't onvolmaakte voorledene; de eerste persoon van 't meervoud des tégenwoordigen tijds is nothans niet te onderscheiden van 't eerste meervoudige getal in den onvolmaakten voorleeden tijd, want men zegt in 't meervoud des tégenwoordigen tijds: WIJ ACHTTEN, SCHUTTEN,
 » SCHUDDEN, *æstimamus*, *arcemus*, *quatimus* oft' *quatimur*,
 » ende desgelijks in den onvolmaakten voorleeden tijd WIJ ACHTTEN, SCHUTTEN, SCHUDDEN, *æstimabamus*, *arcebamus*,
 » *quatiebamus*, oft' *quatiebamur*." HOOFDS Waarneemingen.
 » Waerom (vraagt TEN KATE, I. Deel, bl. 718. 719) in deze verwarringen zig niet gehouden aen 't oude en grondgebruik: (als zijnde zoo bij alle Talen die met ons in na-verwantschap staen,) naamelijk in *præterito* IK AGTEDE, SCHUTTEDE, SCHUDDDE, enz. dus wordt alle dubbelzinnigheid en haspelinge weggenomen."

Eindelijk, 1.) De 't met eene afsnijdinge ter linkerzijde, is eene verkorting van het lidwoordje *bet*. Dus schrijft men: 't is waar, voor *bet is waar*.

2.) De 't met eene afsnijdinge ter rechterhand, is eene verkorting van het woordje *te*. Dus schrijft men 't Amsterdam, 't Antwerpen.

werpen, voor *te Amsterdam, te Antwerpen*. Men moet deefe *t* nooit gebruiken voor een woord dat met een Confonant begint. — In de Poëfije fchrijft men *te*, voor een woord met eene vocaale beginnende, altijd voluit, omdat de eerste vocaal van *te* in de vocaale van het volgende woord fmelt, —

V.

Met de *v* fchrijven wij de volgende woorden: *vaak, vaam, vaan, vaart, vaers, vers, versch, val, valsch, van, vangst, varken, vast, veeg, veer, veil, vel, veld, verband, vier, vinden, viöl, visch, vlak, vlam, vles, vliet, vloed, voet, rond, voort, vorst, vrēden, vrijer, vuuren, vijl, vijlen, enz.* —

De V en de F zijn verschillende van klank, zonderling in het begin der lettergreepen, als blijkt in *Pel* en *Vel*; *Fier* en *Vier*; nogtans is tusfchen deefe twee letteren eenige gemeenfchap, en liervandaan komt het dat dezelve dikwils worden verwisfeld en zonder onderscheide gebruikt, in dezelfde woorden, gelijk in *fles* en *vles*; *fleermuis* en *vleermuis*; *form* en *vorm*; *frank* en *vrank*, *jonkfrouw* en *jonkvrouw*; *fokken* en *wokken*; *fier* en *vlier*; *Friesland* en *Vriesland*; *Frankrijk* en *Vrankrijk*, enz.

Veeltijds hebben de Néderlanders een V, daar de Latijnen eene F hebben, als blijkt in *Valk, falco*; *vasch, falsus*; *viam, flamma*; *vrugt, fructus*; *vork, furca*, enz.

Zoo hebben ook de Hoogduifchers veeltijds eene F, daar de Néderduifchers eene V hebben; als blijkt in *freij* en *vrij*; *Furst* en *Vorst*, enz.

Wégens het fchrijven van V en F, aan het einde der woorden, is in onze Taale een aanmerkelijk verschil. — De V, zeggen sommigen, is te zwak om een lettergreep te fluiten. De Heer TEN KATE, een man op welken men, in het stuk van Taalkunde, veel vertrouwen stelt, zegt 'er ondertusfchen dit volgende van: „ *Men zoude mogen twijffalen of niet V en*
 „ *Z, vermits de onvolkomene flüiting, in baare klankvorming*
 „ *te zagt en te zwak zijn, om voor een slot van een silb' te*
 „ *dienen; doch ons woord WRIF-VELEN OF VERGROF-VEN kan*
 „ *ons 'er uit rédden; want WRIF-VELEN OF VERGROF-VEN, is*
 „ *réeds te fcharp, en WRIF-VELEN OF VERGROF-FEN, gelijk*
 „ *niet met al na de behóórlijke uitspraak; en onze Z is niet*
 „ *zwakker als onze V.* — Zie zijn I. Deel, bl. 127. en voegt 'er nog het volgende bij: „ *De gewoone spelling der*
 „ *acht-*

„ *achtbaaren is wel dat F en S de selbe stüiten, als BRIEF,*
 „ *KAAS, schoon de natuerlijke klank zoet zij; doch naast aan*
 „ *de natuerlijke kragt zówde de nieuwer spelling van sommigen*
 „ *komen, die altóds den meedeklinker, die in het meêrvórd en*
 „ *in de geslachtbüiging' zig laat vinden, in betéénvórd zetten;*
 „ *behalven dat de afleiding en de verbüiging zig dan gelijk-*
 „ *draadiger hoorden, zó kan men ook veeltijds dubbeltzigheeden*
 „ *daardoor verboeden.*” —

Zoo spreekt dezelfde TEN KATE, op bovengemelde plaats. — Daarënboven beweerden de Schrijvers der TAEL- EN DICHTKUNDIGE BIJDAGEN, I. Deel, bl. 218—221. en bl. 231. dat de V wel dégelijk in staat is om eene lettergreep te sluiten, en dat die manier van schrijven veel lichts en nuttigheids in het stuk van afleiden zal médebrengeu.

Wat wonder dan dat veeleu, en ook ik, om der afleidings en der verbugins-wille, geschreeven hebben en nog blijven schrijven met V en niet met F, de volgende zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden, die in het meêrvouwdige en in de verbuginge VEN of VE hebben; als: *briev, brieven; diev, dieven; liev, lieve, liever; wijv, wijven; wolv, wolven; turv, turven; kuiv, kuiven; kalv, kalveren; schuiv, schuiven; balv, zen balve; lijv, lijven, lijvig; slijv, slijve, slijver; zeev, zeeven; teev, teeven; kolv, kolven; roev, roeven; druiv, druiven; scherv, scherven; graav, graaven; boev, boeven; bedrijv, bedrijven; braav, braaver; schaaiv, schaaiven; boev, boeven; slav, slaven; troev, troeven; struiv, struiven; kerv, kerven; kuiv, kuiven; geloov, gelooven, geloovig; schroev, schroeven; slaav, slaaven, slaavin; groev, groeven; grov, grover; roov, rooven, roover; duiv, duiven; werv, werven; drav, draaven; hov, hoven, ten hove, hoveling, hovenier; doov, looven, lovertjes; doov, dooven, doover; soov, sooven; olijv, olijven; buiv, buitveren, buitverig; gerijv, gerijven; grav, graven; gewelv, gewelven; schoov, schooven; stoov, stocven; oorlov, oorloven; korv, korven; snuiv, snuiven; zalv, zalven; scheev, scheever, enz.* —

„ *Dat bij vrij grooter dan een KALV is,*
 „ *Al is bet dat bij noch maar HALV is.*

TUINMANS Rijmóeffeningen, bl. 100.

In de Gerégelde Afleidingsproeven van TEN KATE, in zijn II. Deel, van bl. 125 tot 201. vindt men alle dergelijke woorden met eene V gespeld.

Behalven de bovenstaande woorden, schrijven veelen ook met eene V, alle de tijden der Werkwoorden, welken in de Onbepaalde wijze in VEN eindigen; als *Gelooven, schrijven, bedrijven*, enz. Doch hierin zoude ik eenig onderscheid maaken en schrijven: *ik schrijve, gij, hij, zij schrijft, wij schrijven, gijl. schrijft, zij schrijven*, enz. omdat ik oordeele dat de V voor een médeklinker niet scherp genoeg is; en om die zelfde réden zou ik ook liever de Deelwoorden met eene F dan met eene V schrijven, als *gerijsd, gesnoesd, rijds, snoesde, geloofd, gekerfd*, enz. Zoo zal men dan in de Gebiedende wijze, in het eenvoud of in den wortel des Werkwoords schrijven *geev*, maar in het meervoud *geeft*; want *geevt* met eene *v* is éven zoo wanhebbelijk als *beevt*. gelijk de Schrijvers der BIJDAGEN geschreeven hebben. — In het woord *schrievt* is de *v* ook te zwak, en dit woord wordt dus béter *schrift* gespeld. —

Met eene V en nooit met F moet men schrijven de woorden *ontvaaren, ontveinzen, ontvesten, ontveteren, ontvlegten, ontvlieden, ontvliegen, ontvlegten, ontvlugten, ontvolken, opvaaren, opvangen, opvatten, opvijselen, ontvonken, ontvangen, ontvallen, ontvouwen, opveilen, opvijschen, opvlijmen, opvoeden, opvoeren, opvolgen, opvouwen, opvreeten, opvullen, opveegen, afvaaren, afveegen, afvallen, misvatten, ontvreemden*, enz. Zoo ook *ervenis, droevenis*, in steê van *erffenis, droeffenis*; *vergeeven, vergeevenis*, niet *vergiffenis*; *vergeeving*, enz.

„ Wat is de reden (vraagt HUYDECOPER) dat bijna alle onze
 „ Dichters, schoonzé *ontvonken, ontvouwen, ontvallen, ontvreemden*, enz. met eene *v* schrijven, echter in *ontfangen*
 „ de *f* verkiezen? zo de uitspraak, gelijk men zekerlijk zal
 „ antwoorden, daarvan de oorzaak is, zo moesten ook alle
 „ de anderen met eene *f* geschreeven worden. 't Is waar, men
 „ zou ook voorbeelden van *ontfonken* en *ontfouwen* kunnen
 „ bijbrengen; doch onze beste Schrijvers behouden in deezé
 „ *v*, zo wel als in *ontvallen* en *ontvreemden* eenpaariglijk de
 „ *v*, welke letter wij ook oordeelen dat haare plaats niet be-
 „ hoorde te verliezen in *ontvangen*. — Want zelfs buiten
 „ de bijgebragte voorbeelden, schoon de *v* na de *t* komende,
 „ in de uitspraak zweemt naar *f*, daarom moeten wij die in

„ an-

„ andere dergelijke veranderingen niet aanstonds in onze schrif-
 „ ten invoeren. Want, zo doende, haalt men de verwarring
 „ met opene deuren in, en geeft zelfs voet, om de uitspraak
 „ nog meer en meer te verbasteren. Die in *ontfangen* de *f* zo
 „ scherp uitspreken als in *ontfermen* en *ontfutselen*, die spreek-
 „ ken naar mijn oordeel niet wel. Dat echter nu meest zo ge-
 „ sprooken wordt, spuit daaruit, dat men van jongs af *ont-*
 „ *vangen* leert, en overal ziet schrijven. Evenwel vindt men
 „ ook *ontvangen* bij goede Schrijvers, die in veele gelegenhe-
 „ den blijken van oordeel en taalkunde gegeven hebben.
 „ De spelling der woorden (vervolgt hij) hangt af van hun-
 „ nen oorsprong. Schrijf eens *vangen*, en zet 'er *ont* voor:
 „ wat zal het uitleveren? *ontfangen* of *ontvangen*? dat best
 „ is." Zie zijne PROEVE, *bl.* 204. 205 en 601. SÉWEL en DE
 HAES zijn van hetzelfde gevoelen.

De spelling der *V* aan het einde der woorden zal haare mees-
 te sterkte ontvangen uit de aanmerkingen die wij daaromtrent
 hieronder zullen maaken; bestaande hierin naamelijk:

1. Dat men dezelve schrijft, met eene afsijdinge in den té-
 genswoordigen tijd der Bijvoegende wijze van alle die Werk-
 woorden, welken in *ven* eindigen, als *leeven*, *sneeven*, *loo-*
ven, *blijven*, *proeven*, *behoeven*, *drijven*, *begeeven*, enz.
 schrijvende men: *dat ik lev'*, *dat ik zweev'*, *dat men loov'*,
dat bij erv', enz. — Dit doen alle Dichters, die anders
 doorgaands de *F* aan het einde der woorden schrijven, en daar-
 door krijgt deese mijne stelling des te meer kragt. Ik zal 'er
 eenige voorbeelden van opgeeven:

JUVV. VAN MERKEN, in DAVID, *bl.* 308.

Men loov', *roept Itba'*, men loov' *den God der Vadersen.*

RADUS GEDICHTEN, *bl.* 152.

Dat geen geraapte zoon den Britschen Rijksstaf erv'
Noch Roomens preutsch gestel ons kerkerecht bederv'.

TIJDWINST in LEDIGE UUREN, I. Deel, *bl.* 212.

Laat een schrandre Geest, beleezen
In de Scheikunde, op de proev'
Giften, wat 'er tot het weezen
Van een korle zands behoev',

HOOGVLIET, in den AARDSVADER, *bl.* 83.

Opdat *zijn vrije ziel met Godt in vrede leev'*,
En op de *vlerken van 't geloof ten bemel zweev'*.

SELS, LIED VAN ZION, *bl.* 195.

En denkt niet met verblinde Sadduceenen,
Dat, wen de ziel haar lustpaleis begeev',
Zij in een' rook, een schaduw zij verdweenen
Of op het bedde of bij den Lijkbusch zweev'.

2. In de buiginge van eenige zelfstandige Naamwoorden, gelijk uit de volgende voorbeelden blijken zal:

„ *Gunt mij intusfchen van die hemelgaav' te zingen.*

Vertaalde BREDERODE VAN BURMAN, *bl.* 16.

toen zij Mesfias voeten
Met traanen waschte en met haar zalv' befireek,

SELS, LIED VAN ZION, *bl.* 199.

Van 't *acmcchtige geloov'*.

TIJDWINST, I. Deel, *bl.* 17.

Ook fchrijft men *zigzelo'*, *mijzelo'*, *baarzelo'*, *bemzelo'*, enz. gelijk ik uit alle de bovenstaande Dichteren zou kunnen aantoonen.

Alle deefe voorbeelden toonen ten duidelijfste dat de *v* aan het einde der woorden zeer gepast is ter bevordering van een gerégelde verbuiginge en afleidinge, 't welk geen breedvoeri-ger bewijs noodig heeft, maar uit den aart' van die woorden duidelijc blijkt, agter dewelken eene *e* afgefneeden is. — Ondanks dit alles zijn 'er veelen die zig tégens deefe fchrijfwijfe blijven verzetten, en de *f* behouden in dergelijke gevallen als ik hierboven opgegeeven heb. —

't Lust mij om den Leefer daarvan eenige staaltjes onder het oog te brengen, opdat hij zelve oordeele van de wijfe opwelke de afleiding en verbuiging daardoor bevorderd wordt.

In den LOF DER DRUKKUNST, van KORTEBRANT, *bl.* 14. 25. 26. 31. en 35. vindt men de volgende uitdrukkingen:

„ *Es*

- „ *Ei zet mijn woordenverf' nu glans en luister bij.*
 „ *Een Thefeus, vrij en vrank, in Dedaels doolhof' gaen.*
 „ *Hoe best het onkruid uit den hof' van zijn geweten word uit-*
 „ *geroeit,*
 „ *Ei; wil die pesten uit uw' vruchtbren kweekhof' weeren;*
 „ *Vergaderen in den korf', enz.*

Indien men nu met de bovenstaande woorden handelt gelijk men met andere woorden doet, en 'er de afgesneeden *e* agter voegt, dan krijgt men gevolglijk de volgende verbuigingen: *verfe, doolhofe, enz. korfe.* — Is dit niet eene fraaie verbuiging, van woorden die elk weet dat in het meervouwd hebben *hoven, korven*, en dus behoorden verhoogd te zijn: *in den hove, in den korve, of in den hov', in den korv', enz.*

In F. DE HAES, nagelaten Gedichten, bl. 283, vind ik:

- „ *En mijn gedrag voortaan, door beldre blijken, staef';*
 „ *Mijn ware erkentenis voor zulk een Hemelgaef'.*

en bladzijde 43.

- „ *God geve dat dees wensch nogtbans aen u beklif';*
 „ *Opdat uw huwlijksfeest Hem steeds gebeitigt blijf'.*

Bij VOLLENHOVE in de Kruisgez. bl. 54. staat

- „ *Uw voorbé waak', dat d'afgront het geloof'*
 „ *Ons nooit beroof'.*

Ik wil de ongerijmdheid van zoodanig eene schrijfwijze niet aantoonen, maar late zulks aan de eigen overdenkinge van mijn' Leefser' over. Waren dezelve zonder afsnijdinge geschreeven, dan kon men het nog eenigfints inschikken.

W.

De W, dubbelde *u* of *wee*, heeft verscheidene gedaante-wisfelingen ondergaan, alvorens tot haare tegenswoordige gestalte te komen. Eerst beedde men ze uit door eene dubbele UU. waarvan zij nog huden, bij sommigen, den naam van *dubbeldu* draagt; schrijvende men *betbuuongen, uueg, uuirdet, zuillen*, enz. 't geen wij schrijven *bedwongen, weg, werden, wil-*

willen. Naderhand, toen men de enkele *u* voor eene vocaale en de *v* voor een'consonant begon te gebruiken, heeft men de *w* door twee *vv* begonnen uit te drukken. — In vervolg van tijd, of op dat tijdstip zelve, heeft men de *w* gebruikt voor *ui*, schrijvende overal *wt*, *wgedrukt*, voor *uit*, *uitgedrukt*. Tot dat zij eindelijk is verörend tot een gebruik, waartörent men thans bijna algemeen overéénstemt.

Met dezelve schrijven wij: *waaghals*, *wagt*, *wafel*, *wagen*, *wal*, *walg*, *wambuis*, *wandel*, *wapen*, *warren*, *wasdom*, *water*, *weeghuis*, *weerhaan*, *wieden*, *winden*, *willekeur*, *wonder*, *wormen*, *woord*, *wijl*, *wijn*, *wijting*, enz.

Ook schrijft men met *w*, de woorden: *wraak*, *wrak*, *wrat*, *wrèvel*, *wrok*, *wrong*, *wrongel*, *wrang*, *wreed*, *wringen*, *wroegen*, *wraaklust*, *wrok*, *wroeten*, *wrijven*, enz. in welke woorden men den klank der *wee* moet laten hooren, terwijl men, door gewoonte, dezelve meest hoort uitspreken als met eene *v* *vraak*, *vrat*, enz.

De *wee* gebruiken wij ook in de woorden *dwaalen*, *dweg*; *kwast*, *kwelling*; *twee*, *twintig*, *twijffelen*, *zwager*, *zwanger*, *zwerk*, *zwijn*, enz. dus agter *d*, *k*, *t* en *z*; doch nooit agter de *s*, gelijk door sommigen geschiedt in *swager*, *swanger*, enz.

Een woord 't welk zijn meervouwd met *wen* maakt, moet in het enkelvoud noodzaakelijk met eene *w* geëindigd, en dus geschreeven worden: *eeuw*, *eeuwen*; *leeuw*, *leeuwen*; *vrouw*, *vrouwen*; *mouw*, *mouwen*, enz. —

MOONEN wil dat men schrijve *vrou*, zonder *w*. TEN KATE daaréntegen begeert *vrow*, zonder *u*, gespeld te hebben. — MARTEN SCHAGEN zegt dat het beide is mis, te weeten *vrou* en *vrow*, en dat het zijn moet *vrouw*.

Deese spelling zal zig best verdédigen, wanneer wij toonen dat de *w* in de verbuiging en in de afleiding beide noodzaakelijk vereischt wordt. Immers wordt de *w*, aan het einde der woorden, met eene afsnijdinge geschreeven,

1. In den tégenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze van eenige Werkwoorden, schrijvende men: *opdat ik schuw'* voor *schuwe*; *opdat ik bouw'*, *opdat ik trouw'*, *opdat ik geeuw'*, enz.

Voorbeelden.

Deeze eerbefmetting.

Ver-

*Verdient dat elk hier slaag van gruw',
Met schaamte en schrik haar schuw'.*

VOLLENHOVE, in de MENGELZANGEN, bl. 432.

2. In de buiginge van eenige zelfstandige Naamwoorden, schrijvende men:

<i>Met zuivre woordenverw'.</i>	<i>Met eenen daauw'.</i>
<i>Der bondgenooten rouw'.</i>	<i>De liefde van Mevrouw'.</i>
<i>In J'esus martelrouw'.</i>	<i>Hij heeftze in den mouw'.</i>
<i>In dag' noch schaduw'.</i>	<i>De wonde van dien houw'.</i>
<i>Van uwe vrouw'.</i>	<i>De vogels in de kouw'.</i>
<i>Gedompeld in den rouw'.</i>	<i>Zij zijn in diepen rouw'.</i>
<i>Der waare vrienden-trouw'.</i>	<i>Verzaaker van zijn trouw'.</i>

Voorbeelden.

„ *Hij blijve 't voorwerp van der bloedgenooten rouw' ;*
 „ *Gij nogtans sterft gerust in J'esus martelrouw'.*

SELS, verbond der Genade, bl. 46.

*Maar hoe! wat treurtooneel ontsluit zich voor mijne oogen?
Ik zie 'sMans Weduw diep gedompeld in den rouw',
Met zijnen zoon'. Ik zal, ik moet hun traanen droogen
Dit eischt de liefde plicht der waare vriendentrouw'.*

W. VAN DER JAGT, Lijkdicht op HOOGVLIET.

Wanneer men de *w'* alléén met eene affnijdinge vindt, dan is dit eene verkorting van *wij* of *we*.

Voorbeeld.

Gij, door wiens magt w' ons zien bevrijden,

Pf. 66. vs. 4. van LAUS DEO.

X.

De *x*, denzelfden klank als *ks* hebbende, is, in onze Taale, van zeer weinig gebruik. Sommigen gebruiken dezelve aan het einde der woorden, *zulx*, *schrix*, *rijx*, *blijx*, gelijk NILOË; doch

doch deese woorden worden béter met *ks*, *zuls*, *fbriks*, *blijks*, *riks*, enz. geschreeven, gélijk door MOONEN gedaan wordt. Men schrijft ondertuschen zeer wel *Exodus*, *Saxen*. — *Exter*, zou men kunnen schrijven *Ekster*. — Voor *fix* schrijft men *fiks*. — Men schrijft beide *Fenix* en *Feniks*. — *Hex*, *toverhex*, zou men ook kunnen uitdrukken door *Ieks*, *toverbeks*. — Voor *Blixem* schrijft men zeer wel *Bliksem*.

Men behoudt tot nogtoe doorgaands de X aan het begin der uitheemfche woorden *Xenophon*, *Xantes*, *Xenocrates*, *Xerxes*, *Xantippe*; schoon zij daarin den klank van onze S of Z hebbe, en door die letteren misfchien wel zou kunnen worden uitgedrukt, als: *Zenofon*, *Zenocrates*, *Zerfes*, *Santippe*. — Doch het woord *Artaxerxes* zou die verandering niet wel lijdén.

Dat het bij andere volkeren gebruikelijk geweest is, om de woorden die zij uit andere Taalen ontleenden, met de eigenaartige letteren hunner eigen Taale te schrijven, en dat het ons, ingeolge daarvan, ook vrijstaat, kan men leesen bij NILOË, *bl.* 41.

Z.

Daar is 'er die meenen dat de *zeded* bij onze Vooröderen ten eenemaal onbekend geweest is. En dit fchijnt niet weinig gronds te hebben, wanneer men aanmerkt datze bij KILIANUS, in deszelfs Wordenboek, bijna in 't geheel niet gevonden wordt; maar dat alle de woorden, bij hem op de S te vinden zijn. En in de DEURE DER TALE van COMINI, anno 1631, vindt men meer dan 1000 woorden op de letter S, terwijl men 'er flegts 5 vindt op de Z. — In 't PORTAEL VAN SAKEN en SPRAKEN, mogen 'er ten minste 2000 op de S weefen; daar zijn 'er nogtans maar 7 op de Z.

Anderen, (gelijk de TWEESPRAEK, *bl.* 45. G. O. REITZ, *Belg. Græciss. bl.* 35.) beweerén intégendeel dat de *z* bij de Ouden of bij onze Vaderen, overvloedig gebruikt is, in de woorden *zoon*, *zon*, enz. Een derde (naamelijk TUINMAN, *oude en nieuwe Spreekwijzen*, *bl.* 69.) wéderöm zegt: dat de Ouden, bijzonder de Vlaamingen, de S en de Z onverschillig gebruikten, zoo als die uit de véder fchooten, en daarom fpelden zij hetzelfde woord, dan met de eene, dan met de andere letter; als *see* en *zee*; *fiel* en *ziel*. Hoe 't zij, dit intusfchen is zéker, dat onze eerste Schrijvers overäl de S gebruikten, zoo

wel voor den zagten als voor den scherpen klank. Maar naderhand heeft men begonnen te zien, dat hier zoo wel twee onderscheidene tékens toe noodig waren, als bij de vier andere tweelingen, naamelijk B en P; D en T; CH en G; F en V; volgens de TAELE- en DICHTK. BIJDAGEN, I. Deel, bl. 217; en daarom schreeven ook reeds de TAELEMINNAERS VAN HAERLEM, in derzelve *Néderduitsche spellinge*, 1612, bl. 38.: „voor de klinkletteren, in het begin der sillabe, toont de S haren snijdenden en de Z haren zoeten klank, alzo in de volgende woorden wel onderscheidelijk kan gemerkt worden: *sammelen, verzamelen.*” Waarop zeer wel past het zeggen van TEN KATE (I. Deel, bl. 121), naamelijk: dat onderscheid in klank ook onderscheid in letters vordert. — Eindelijk schijnt men hierömlrent ééns te zijn; althans men ziet nu gemeenlijk de S voor den scherpen, de Z voor den zagten klank béfigen, gelijk in *salie, zalig; suiker, zuiver; sullen, zullen.* En geen wonder, want FABIUS QUINTILIANUS hield de z, in zijnen tijd reeds, voor de zoetste en aangenaamste aller letteren, en wordt daarin thans door eenen dromm' van Taalgeleerden gerugsteund. Hieruit nu blijkt ten klaarste, hoedanige veranderingen van tijd' tot tijd' in eene Taale kunnen ingevoerd worden, veranderingen, die men den naam van verbeteringen mag geeven, en die men naderhand onder het achtbaare gebruikt moet stellen, volgens TEN KATE, I. Deel, bl. 121. — Hoe onhebbelijk toch en wanschikkelijk zou het thans klinken, wanneer men wilde schrijven *self, saad, swijgen*, voor *zelf, zaad, zwijgen*, enz. en nogtans deden dit de Ouden, omdat zij gewoon waren aan de S een zagten klank toe te schrijven; (gelijk zij zagt klonk tuschen twee vocaalen, in de latijnsche woorden *misi, piso, asinus*; welken klank wij Néderlanders behouden, volgens JUSTUS LIPSIUS, in zijn Boek over de regte uitspraak der Latijnsche Taale, Cap. XVI.) en aan de Z eenen scherpen klank, als *ds* of *ts* (volgens MOONEN bl. 15.), of gelijk de Hoogduitschen *zz* (volgens AMPZING, bl. 34.) — Geheel-en-äl is dit blaadje omgekeerd, en de S overäl aan het begin der woorden, voor een médeklinker gebruikt geworden, gelijk in *slab, snap, smak, spat, snee, swaaren, smelt, smaaken*; waarvoor de Vlaamingen durfden schrijven, *zlab, znap, zmak, zpat, znee, znaaren, zmelt, zmaaken*, enz. volgens TUINMANS spreekwijzen, bl. 69. — De Z kreeg toen alléén de plaats in, voor de vocaalen, met uitzonderinge nogtans van sommige woorden, en, om de zagtheid

heid des overganks, ook voor de W, in *zwaager*, *zwanger*, enz. — Eene verandering, op het gezag en op het gebruik der Geleerden steunende, en niet weinig strekkende tot luister onzer zoetvloeiende moertaale. — Om welke reden men dan ook besloot, in het ONTWERP eener nieuwe uitgave van KILIAANS Woordenboek (BIJDRAGEN, I. Deel, bl. 13.) alle de woorden, die hij zonder onderscheid op de S plaatst, en welken (volgens de nieuwe spellinge) op de Z behooren, ook op deese laatste letter over te brengen; agtervolgens een Exemplaar van KILIAAN, door des Heeren TEN KATES hand, met die onderscheidinge verrijkt; volgens dezelfde BIJDRAGEN, I. Deel, bl. 133, 134.

De Z moeten wij gevolgtijk schrijven aan het begin der woorden welker tweede letter eene vocaal is, en welke woorden een zagten klank hebben; als: *zaad*, *zang*; *zee*, *zeer*; *zier*, *zien*; *zoo*, *zool*, *zoon*; *zuur*, *zullen*; *zijn*, *zijne*, enz. Alleenlijk met uitzondering van de woorden *saai*, *salie*, *suiker*, *servet*, *seventig*, enz., welke woorden den scherpen klank van de S vorderen: gelijk bij de S breeder getoond is. —

De Z gebruikt men nooit voor een' médeklinker, dan alléén voor de W, in de woorden *zwaar*, *zweer*, *zwier*, *zwam*, *zwijn*, enz. Het zoude éven belachlijk zijn te schrijven *swaar*, *sweer*, als *zwaar*, *zneeuw*, enz. voor beide deese uiterstfens moet men zig nauwkeurig wagten. — Men vergeelijke verder de Verhandeling van deese Letter met die van de S. —

De Z wordt alléén met eene affnijdinge geschreeven, voor een woord 't welk met eene vocaale begint, en dan is z' eene verkorting van *zij*, *ze*, of van *dezelve*, gelijk in het volgende

Voorbeeld.

- „ *Kom, kom, beschouw Gods wijze wegen!*
 „ *Wat is zijn werking hoog geducht!*
 „ *Al d'aard bespeurt Z', en word verlegen;*
 „ *Het menscbdom ondervind Z' en zucht.*

PSALM 66. VAN LAUS DEO.

Bij MOONEN, in zijne *Spraakkonste*, *bladz.* 334, vindt men veele voorbeelden hiervan. —

D I P H T O N G E N.

Diphtongen of tweeklanken zijn verzamelingen van twee verschillende Vocaalen, die in ééne syllabe bij malkander gevonden worden, en éénsgalms worden uitgesproken. — **TRIPHTONGEN** zijn drie verschillende Vocaalen, die allen te gelijk, in ééne lettergreep gevonden en uitgedrukt worden.

1) De *Diphtongen* zijn:

- AE**, in *waereld, paerd, vaers, vaerdig, waerdig, blactev, boetvaerdig*, enz.
AI. In *bair, koornütr*.
EI. In *cisch, beil, einde, eiland*, enz.
EU. In *geur, keur, kleur, scheur, deur*, enz.
IE. In *bier, licr, dier, mier, pier, zien*, enz.
OE. In *boer, doen, goed, boer, koel, zoel*, enz.
OU. In *bout, goud, koud, kout, zout*, enz.
UE is verwisfeld voor **EU**.
UI, in *duit, guit, luid, luit, spuit, fluit*, enz.

Ik heb mij hier gewagt om, op het voetspoor van séwel en anderen, de dubbele of lange klinkers **AA**, **EE**, **OO** en **UU** onder de *Diphtongen* te tellen; gelijk zij ook waarlijk, in opzichte van lange klinkeren, geene tweeklanken zijn. — Alleenlijk zou men de

AA voor eene diphtong kunnen houden, in zulke woorden, inwelken zij met de **AE** verwisfeld wordt; gelijk in *paard* en *paerd*; *zwaard* en *zwaerd*; *staart* en *staert*, *maart* en *maert*, enz. Zie de **TWEESPRAAK**, bl. 28.

EE, in die woorden, inwelken zij met **EI** verwisfeld kan worden; als *Beer* en *beir*; *deel* en *deil*; *Meer* en *meir*; *allén*, *allein*, enz.

Ook in zulke woorden, waarin **EE** voor **EU** verwisfeld wordt; als: *sneevelen*, *sneuvelen*; *speelen*, *speulen*; *leenen*, *leunen*; *steenen*, *steunen*; enz.

OO zou men als eene diphtong kunnen aanmerken, in zulke woor-

woorden waarin zij eertijds door OE uitgedrukt wierd; als in *groot, groet; genoot, genoet*, enz. Of in zulken, waarin *oi* eertijds haare plaats pleeg te bekleeden; als *poort, poirt; voort, voirt; oorkonde, oirkonde*, enz. Of ten laatste in dezulken, waarin zij door *oa* vervangen wierd, als: in *oek, oak of oack; koopman, koapman; geloof, geloaf*, enz.

UU. Zou men dus ook een tweeklank kunnen noemen in sommige woorden. Immers, voor deelen schreef men voor *vuur, vier, vjer, vuer en vuir*, voor *duur, duer*; voor *muur, muer*, enz.

2) De Triph tongen.

AAI. Vindt men in *baai, kaai, kraai*, enz.

AAU. In *blaauw, flauw, klaauw*, enz.

EEU. In *leeuw, eeuw, meeuw, sneeuw*, enz.

IEU, in *nieuw, kieuw, vernieuwen*, enz.

OEI. In *boei, bloei, groei*, enz.

OOI, in *booi, gooi, kooi, mooi, prooi*, enz. —

V A N D E

SYLLABES OF LETTERGREEPEN.

De woorden bestaan uit deelen of greepen, welken men onderscheidt door de verandering van de stem; want zoo dikwils als men, in het uitspreken van een woord, de stem verandert of buigt, zoo veele leden of greepen heeft het woord.

De woorden zijn

EENLÉDIG, als *Man, vrouw, kind, huis, land*, enz.

TWEELÉDIG, als *tafel, mannen, vrouwen, huizen*.

DRIELÉDIG, als *weetenschap, gedagten, behaagen*.

VIJFLÉDIG, als *kinderagtig, eeuwigduurend*.

ZESLÉDIG, als *onbarmhartigheid, onbaatzutigheid*.

ZÉVENLÉDIG, als *alleronbarmhartigste, kinderagtigbeden*.

AGTLÉDIG, als *Konstantinopolitaansche*.

Maar nu komt het 'er nog op aan hoe men de syllables of lettergreepen, in het schrijven, gevoeglijk onderscheiden en afbreeken moet. —

Zoodra men de woorden wel weet uit te spreken, is men ook bekwaam om dezelve wel te spellen. Bij voorbeeld: *allerónbegrijpelijkste*, scheidt men aldus: *al-ler-on-be-grij-pe-lijk-ste*. — De letter, waarmede een woord in het enkelvoud na twee vocaalen eindigt, wordt in het meêrvoud altijd aan de tweede syllabe verbonden, als *boed*, *boe-den*; *ik laat*, *wij laa-ten*, *ik eet*, *wij ee-ten*; *boot*, *boo-ten*; *buur*, *buu-ren*, enz. — *Gemakkelijk*, spelt men *ge-mak-ke-lijk*; maar dit woord wordt somtijds tot drie lettergreepen verkort, en dan schrijft men *gemakkelijk*, met behouding van de tweede *k*, ter aantooning dat 'er eene *e* uitgelaaten is. Zoo ook maakt men van *zaakelijk*, *zaaklijk*. Van *gewisfelijk*, *gewislijk*, enz. Gelijk men breeder zien kan in *TUINMANS Rijnproeve*, bl. 257. — In zulke woorden, die in het meêrvoud twee consonanten hebben, behoort de eerste aan de voorste, en de tweede aan de agterste lettergreep; als: *bed-den*, *el-len*, *mes-sen*, *net-ten*, *pak-ken*, *ton-nen*, *schop-pen*, *kar-ren*, enz. — Zoo scheidt men ook de Werkwoorden *dans-sen*, *bak-ken*, *mes-ten*, *bid-den*, enz. — *Duifster*, *vrijster*, *eerste*, *naaifster*, scheid ik dus: *dui-ster*, *vrij-ster*, *eer-ste*, *naai-ster*, enz. maar *naaste*, *baasten*, *meester*, *vasten*, *tasten*, *rusten*, enz. schrijve ik: *naas-te*, *baas-ten*, *mees-ter*, *vas-ten*, *tas-ten*, *rus-ten*; gelijk ook *boes-ten*, *roes-ten*, *bees-ten*, *gees-ten*, omdat die woorden in het enkelvoud met eene *t* eindigende, dezelve in het meêrvoud, in de tweede lettergreep aanneemen. — Sével intusfchen wil dat men schrijve *boe-sten*, *roe-sten*, *bee-sten*, *gee-sten*, eene spelling, doorwelke men het wortelwoord geheel vernietigt en kwijt raakt. — De woorden die met eene enkele vocaale beginnen, als *adel*, *égel*, *oder*, *uwe*, *ijdel*, spelt men *a-del*, *é-gel*, *o-der*, *u-we*; *ij-del*, enz. omdat die enkele vocaalen daarin ieder op zigzelve eene lettergreep maaken. — Of het ook, volgens *MOONEN*, kan goedgekeurd worden, dat men spelle: *vorst-en*, *appel-en*, *loogen-aar*, *loop-er*, *roep-er*, en dergelijke woorden meer, mogen de Leefers oordeelen; ik voor mij spel liever *vor-sten*, of *vors-ten*, *ap-pe-len*, *looge-naar*, *loo-per*, *roe-per*. — Alle de Werkwoorden met de voorzetsels *Be*, *Ge*, *Mis*, *Ont*, beginnende, laaten die voorzetsels op zigzelve eene syllabe maaken, als *Be-graa-ven*,

ven; *Ge-draa-gen*, *Mis-tas-ten*, *Ont-van-gen* — Zoo is 't ook met de woorden die het woordje *on* vooraf hebben, als *on-eere*, *on-dienst*. — Desgelijks met de geenen waarin *wan* voorafgaat, als *wan-schaapen*, *wan-schepsel*, *wan-gunst*. Denzelfden gang gaan ook de woorden met *bij* beginnende, als *bij-brengen*, *bij-slaapen*; ook de geenen die met *toe* beginnen, als *toe-kruid*, *toe-staan*, enz. Desgelijks de zulken die met *na* beginnen, als *na-gaan*, *na-loopen*, *na-jaagen*, *na-gedagtenis*, enz.

Laat ik hierbij nog voegen, hetgeene ik welêer in een zeer oud Manuscript gevonden hebbe, en van den volgenden inhoud is.

„ Om wel te spellen, worden de volgende regelen gemeen-
„ lijk voorgeschreeven:

„ 1. Als tusfchen twee klinkers staat eene médeklinker, zoo behoort dezelve tot den volgenden klinker, gelijk *d* in *va-der*; *f* in *ta-fel*; *n* in *zo-nen*; *g* in *plœ-gen*. —

„ 2. Als tusfchen twee klinkers staan twee of meer médeklinkers, die faamen met den volgenden klinker niet uitgesproken kunnen worden, zoo behooren dezelve ten deele tot den voorgaanden, ten deele tot den volgenden klinker, gelijk men ziet in *bak-ken*, *zet-ten*, *vel-den*, *han-den*, *warm-te*, *eng-te*, *smal-ste*, *men fcben*, *ern-ftig*.

„ 3. Als tusfchen twee klinkers staan twee of meer médeklinkers, die faamen met den volgenden klinker kunnen uitgesproken worden, zoo behooren die alleen tot den volgenden klinker, gelijk in *A-dri-aan*, *A-pril*, *Fe-bru-äär*, *A-bri-coos*.

„ 4. Gelaschte of faamengeftelde woorden, moeten in het spellen wéderôm gefcheiden worden. Zoo spelt men *on-édel*, *weder-ôm*, *ver-âchten*, *melk-emmer*, *waar-âchtig*; hoe wel men spelle *too-nen*, *nêde-rig*, *tove-raar*, *mel-ken*, *waa-ren*. Zie de Aanmerkingen van *Leupenius* op de Néderduitsche Taale, *bl. 26*.

„ Maar als men de voorschreeven derde régel in het spellen volgt, dan komt de spelling dikwils te strijden met de uitspraak, gelijk men merken kan in de woorden: *vaste*, *beste*, *kiste*, *kosten*, *zuster*, *kaspel*, *gespe*, *mispel*; want spellen de *va-ste*, *be-ste*, *ki-ste*, *ko-sten*, *zu-ster*, *ha-spel*, *ge-spe*, *mi-spel*, zoo behoorde en fchijnt de uitspraak te zijn, *vaaste*, *beeste*, *kifste*, *koosten*, *zuuster*, *baaspel*, *geespe*, *miifpel*, daar nogtans de uitspraak is: *vas-te*, *bes-te*, *kis-*

„ *te, kos-ten, zus-ter, bas-pel, ges-pe, mis-pel.* Hierom
 „ dunkt mij dat men deesen régel niet behoort te volgen, wan-
 „ neer de uitspraak verëischt dat de médeklinters, tusfschen de
 „ klinkeren staande, van malkander gefcheiden worden. —
 „ En op deefe manier zoude ik de médeklinters ook fcheiden
 „ in de uitheemsche woorden *Scp-tember, Oc-tober, Doc-*
 „ *tor, Ac-tie, Afzig-natie, Condem-natie, Excep-tie,* fchoon
 „ dit ftrijde tégen de manier van de Latinisten.

„ In *baasten, meester, priester, rooster, koesteren, woe-*
 „ *fijn,* kan men den voorschreeven derden régel volgen, zon-
 „ dat de spelling tégen de uitspraak komt te ftrijden: maar ik
 „ zoude ook in dusdanige woorden, de médeklinters liever
 „ fcheiden, omdat *st* alhier, in het uitspreken, zoo wel tot
 „ den voorgaanden als tot den volgenden klinker behoort.

„ *Cornelius Plempius,* in zijne *Orthographia Belgica,* is van
 „ gevoelen dat de meeste uitgangen ofte leste Lettergreepen
 „ der woorden, beginnen met een' klinker, en brengt dus de
 „ médeklinters, tusfschen de klinkers staande, gemeenlijk tot
 „ den voorgaanden klinker, spellende *raads-aam, tover-aar,*
 „ *vriendfcb-ap, munt-e, voogd-es, waard-in, onderd-aan,*
 „ *logen-aar, vrees-elijk, fchoon-er, ons-er, smeer-ig,*
 „ *guls-ig, berberg-ier, afgod-ist.* Ziet hem bl. 11 en 12.

„ Op denzelfden grond, van dat de uitgangen met klinkers
 „ beginnen, verwerpt hij de verdubbeling der médeklinters,
 „ in *hebben, bakken, willen, minnaar, Amfterdammer, zon-*
 „ *nen, luttel,* en fpet *beb-en, bak-cn, wil-en, min-aar,*
 „ *Amfterdam-er, zon-en, lut-el.*

„ Hieruit blijkt dat deefe Schrijver, tégen den eerstvoor-
 „ fchreeven régel, zoude spellen, *zon-en,* niet *zo-nen; ploeg-*
 „ *en,* niet *ploe-gen,* en dat hij zoude fchrijven *taafel, vaader,*
 „ in plaats van *tafel, vader.* — Het blijkt ook dat hij
 „ tégen den tweeden régel zoude spellen *veld-en, band-cn,*
 „ *fmalft-e, mensch-en, ernft-ig;* alsméde dat hij niet zoude
 „ spellen *va-ste, be-ste, haa-fen, mee-fer,* noch *vas-te,*
 „ *bes-te, haas-ten, mees-ter;* maar *vaft-e, best-e, haaf-*
 „ *en, meeft-er.*

„ Volgens de gewoonlijke manier van spellen geeft men aan
 „ de médeklinters, voor en agter de klinkers, denzelfden
 „ naam. Men zeid *te, i, ti;* en *i, té, it; el, i, li;* en *i,*
 „ *el, il;* — Men noemt ook alle de médeklinters bij-
 „ zonder, als 'er veel in eene lettergreep komen, als: *fcbr*
 „ *ikt, fchrikt, dwingt, dwingt.* —

„ Maar

„ Maar deefse manier wordt gantsch verworpen door CASPER
 „ VAN DEN ENDE, in zijne Voorrede voor zijn Fransch en
 „ Duitsch Woordenboek. In plaats dat anderen spellen *wé i*
 „ *té, wit*, zoo spelt hij *wé i et, wit*; en hoeveel médeklín-
 „ kers dat 'er ook voor een' kiinker komen, of agter een klin-
 „ ker volgen, hij spreekt die in het spellen saamen éénsge-
 „ luids, of onder éénen naam uit. Aldus spelt hij *dwingt*,
 „ *dwe i engt, dwingt*; *schrikt* aldus *schré-i-ekt, schrikt*. —
 „ Zoo doende zéid Van den Ende valt 'er tuschen de letter-
 „ noeming en het waare geluid der woorden geen verschil; en
 „ de leerling wordt met weinig moeite tot volkomene kennis
 „ van leesen en schrijven gebragt, gelijk hij zegt door dage-
 „ lijksche ondervinding hem gebleeken te zijn.

„ Ten deesen einde stelt hij in zijne Lettertafel, in ééne
 „ ríje, bij malkander, de scheidelijke geluiden of voorkleef-
 „ fels, daar de woorden méde beginnen, als: *bl, br, cr,*
 „ *chr, dr, dw, fl, fr, gt, gr, kt, kn, kr, pl, pr, ps, fl,*
 „ *fin, fn, sp, spl, spr, st, str, sch, schr, tr, tw, vl, vr,*
 „ *wr, zw.* —

„ In eene andere ríje stelt hij de onderscheidelijke geluiden
 „ of Nakleeffels, waarmede de woorden eindigen, als: *bs, bt,*
 „ *cb, chs, cht, ds, dt, fs, ft, gs, gt, ks, kt, ld, lf, lfs,*
 „ *lft, lg, lgt, lk, lkt, lm, lms, lnt, lp, lps, lpt, ls, lt, lt,*
 „ *lx, md, mp, mps, mpt, ms, mt, mts, nd, ndt, ng, ngs,*
 „ *ngt, ngts, nk, nkt, nkts, ns, nscht, ps, pt, rd, rdt, rf,*
 „ *rfs, rst, rg, rgs, rgt, rk, rks, rkt, rl, rls, rlt, rm, rms,*
 „ *rmt, rn, rns, rnt, rp, rps, rpt, rs, rst, rts, rx, sch,*
 „ *scht, sp, spt, st, ts.*

„ De Médeklínkers die een woord of lettergreep beginnen,
 „ zonder van een' ander' médeklínker gevolgd te worden,
 „ noemt hij *be, ce, de, fe, ge, he, je, ke, le, me, ne, pe,*
 „ *que, re, se, te, ve, we, xe, ze* En de Médeklínkers die
 „ in een woord of lettergreep eindigen, noemt hij *eb, ed, ef,*
 „ *eg, ik, el, em, en, ep, er, es, et, ex, ez.* —

„ Maar ik geloove niet dat deefse nieuwe vond groote nut-
 „ tigheid heeft, en als men de letternoeming met het waare
 „ geluid der woorden zoude willen doen overéénkomen, zoo
 „ zoude men moeten spellen, niet gelijk *van den Ende* doet,
 „ *wé i et, wit*, maar *wi i it, wit.* —

„ Aangaande de Nakleeffels; *van den Ende* heeft 'er veelen
 „ op zijn lijst vergeeten, naamelijk die van de volgende woot-
 „ den: *gelubd, knechts, sichts, breedst, zweedsch, beleefd,*
 „ *be-*

„ *beleefdst, lafst, kreefst, slaafsch, verfaagdst, kragtigst,*
 „ *zwakst, grieksch, velds, meldt, gevolgs, vermolmd, smalst,*
 „ *valsch, vervalscht, bemds, bekwaamst, schands, gezondst,*
 „ *neêrlandsch, verlengd, hengst, banks, schoonst, flapst, be-*
 „ *knopst, paapsch, wreedst, aardisch, geleerdst, heifst, argst,*
 „ *tweernt, getweerd, zerpst, dorpsch, varsch, kortst, dortsch,*
 „ *verbaasd, duitsch, wilst, uws, en anderen meer, want het*
 „ *is niet wel mogelijk die allen te bedenken.*”

Ik heb dit vertoog, naar mijne eigen spellinge veranderd, en hierméde stappe ik af van de Orthographie, zullende thans overgaan tot de deelen der Spraakkonst. ———

T W E E D E H O O F D S T U K

V A N D E W O O R D G R O N D I N G E .

Door de woordgrondinge of Oorsprongkunde onderscheidt men de woorden in zékere Spraakdeelen, zijnde ten getale van négen, naamelijk:

1. Geslachtwoorden of Lédেকেus.
2. Naamwoorden.
3. Voornaamwoorden.
4. Werkwoorden.
5. Deelwoorden.
6. Bijwoorden.
7. Voegwoorden of Saamenvoegfels.
8. Voorzetsfels.
9. Tusfschenwerpfels.

De vijf eersten zijn veranderlijke, de vier laatsten onveränderlijke woorden. ——— Wij zullen van dezelfen, stuk voor stuk handelen.

I. VAN DE GESLACHTWOORDEN.

De Geslachtwoorden of Lédekens dienen ter aanduiding van de verschillende geslachten der Zelfstandige Naamwoorden. — Zij worden onderscheiden in *bepaalende* en *onbepaalende*.

Een *bepaalend* Geslachtwoord is zoodaanig een waardoor iets zekers benoemd wordt, als: *De Man, De Vrouw, Het Kind*.

Door een *onbepaalend* Geslachtwoord wordt wel iets benoemd, maar niet bepaald *wie* of *wat*. — Bij voorbeeld *Een Vrouw, Een Man, Een Kind*, bepaalt niet welke Vrouw, wat Man of wat Kind, onder zoo veelen, gemeend wordt.

Het *bepaalende* Geslachtwoord is in het meêrvoudige getal, in alle drie de geslachten gelijk, behalven in den *Dat.* en *Abl.* van het vrouwlijke.

Het *onbepaalende* Geslachtwoord heeft geen meêrvoud, maar wordt alsdan weggelaten; terwijl men zegt: *Een Man, Mannen*, enz.

De Geslachtwoorden zijn DE voor het Manlijke en Vrouwlijke Geslacht, en HET voor 't Onzijdige. Zoo zegt men: *DE Boom, DE Rivier, HET Water*. — EEN is van het Manlijke; EENE of EEN van het Vrouwlijke, en EEN van het Onzijdige getal. Als EEN *Man*; EEN of EENE *Vrouw, Een Kind*. —

Dat men zeggen mag: EEN VROUW VOOR EENE VROUW, leert ons SAMUEL AMPZING, in deszelfs *Taelbericht*, blad. 22; zeggende: dat onze Taal zeer geneegen is tot verkorting en uitbijtinge der Lettergreepen en Letteren, en dat men daarom het Vrouwelijke lédeke EENE zeer wel door EEN uitdrukt. — EN TUINMAN zegt, in de Voorrede voor zijne *Oude en Nieuwe Spreekwijzen*, dat men schrijft: MIJN *Vrouw*, voor MIJNE *Vrouw*, terwijl de *e* voor een Vrouwelijk zelfstandig Naamwoord dikwils afgelaten wordt.

„EEN *Vrouw* verschilt van EENE *Vrouw*. In het eerste is EEN het lédeke; in het andere is EENE een woord des getals, en wordt met nadruk uitgesproken. Zie LEUPENIUS, bl. 53.”

De bovengenoemde Lédekens of Geslachtwoorden zijn onderworpen aan de Buiging, zijnde eene verandering van den uitgang des woords, in zekere Naamvallen of *Casus*, waarvan 'er in alle Taalen zes zijn, en van welken wij in 't vervolg breeder zullen spreken. Wij zullen ze thans alléén door Cijfers aanduiden.

Man-

140 N E D E R D U I T S C H E

<i>Manlijk Eenv.</i>	<i>Vrouwlijk Eenv.</i>	<i>Onzijdig Eenv.</i>
1. De <i>Man</i> .	1. De <i>Vrouw</i> .	1. Het <i>Kind</i> .
2. Des.	2. Der.	2. Des.
3. Den <i>of</i> aan den.	3. Der <i>of</i> aan de.	3. Den <i>of</i> aan het.
4. Den.	4. De.	4. Het.
5. O.	5. O.	5. O.
6. Van den.	6. Van de <i>of</i> der.	6. Van het <i>of</i> den.

Men ziet dat in alle drie de Geslachten, de vijfde Naamval, de Roeper of Vocativus ontbreekt.

<i>Manlijk Meerv.</i>	<i>Vrouwlijk Meerv.</i>	<i>Onzijdig Meerv.</i>
1. De <i>Mans</i> .	1. De <i>Vrouwen</i> .	1. De <i>Kinderen</i> .
2. Der.	2. Der.	2. Der.
3. Den <i>of</i> aan de.	3. Der <i>of</i> aan de.	3. Den <i>of</i> aan de.
4. De.	4. De.	4. De.
5. O.	5. O.	5. O.
6. Van de.	6. Van de.	6. Van de.

Het Onbepaalende Geslachtwoord EEN wordt dus geboogen:

<i>Manlijk.</i>	<i>Vrouwlijk.</i>	<i>Onzijdig.</i>
1. Een.	1. Een.	1. Een.
2. Eens.	2. Eener.	2. Eens.
3. Eeneu <i>of</i> aan eenen.	3. Eener <i>of</i> aan eenne, ook eene.	3. Een <i>of</i> eenen, <i>of</i> aan een.
4. Eenen.	4. Een.	4. Een.
5. O.	5. O.	5. O.
6. Van eenen.	6. Van eene <i>of</i> eener.	6. Van een <i>of</i> eenen.

Zoo zegt men: *Een Man, Een Vrouw, Een Kind*; maar in het meervoud, zonder Geslachtwoord: *Mannen, Vrouwen, Kinderen*, of, in den eersten Naamvalle, *Mans, Vrouwen, Kinders*. —

2. VAN DE NAAMWOORDEN.

Naamwoorden zijn zulke woorden, waarmede men allerlei zaaken en hoedanigheden benoemt en onderscheid. Als *God, Ht-*

Hemel, Aarde, Mensch, Dier, Zee; Aardsch, hemelsch, groot, klein. — Zij worden onderscheiden in *Zelfstandige* en in *Bijvoeglijke* Naamwoorden. — Door de *Zelfstandige* Naamwoorden drukt men uit alle dingen die onder het oog vallen, en op zigzelve bestaan; als *tafel, bank, steen, bout, turf, kalk, zand, gruis*, enz. — Door de *Bijvoeglijke* Naamwoorden drukt men uit de hoedanigheden en eigenschappen van de *Zelfstandige* Naamwoorden, als: *schoon, lelijk, rood, zwart, wit, groot, hoog, laag*, enz.

(a) *Van de Zelfstandige Naamwoorden.*

De *Zelfstandige* Naamwoorden zijn:

1. *Oorsprongkelijk.*
2. *Afgeleid.*

Oorsprongkelijke Zelfstandige Naamwoorden zijn, bij voorbeeld: *Vleesch, Visch, Vogel, Tuin, Vriend, Vader, Vraag*, enz. Alsméde meest alle de woorden van ééne Lettergreep, gelijk daar zijn: *Angst, Brein, Buik, Been, Bloem, Boom, Beest, Broek; Dier, Doek; Ernst; Gras, Geest; Hoofd, Hair, Hals, Hart, Hand, Huis, Hof, Hond, Hemd; Kin, Kruid, Koe, Kalf, Kat, Kost, Kleed, Kous; Land, Lam; Mond, Moet; Neus; Oog, Oor, Os; Ram, Rok, Rouw; Scheen, Schaap, Stier, Schoen, Schroom; Voet, Vreugd, Vlijt; Zand, Ziel*, enz.

Afgeleide Naamwoorden zijn de zoodanigen die van de voorgaande en van andere dergelijke oorsprongkelijke herkomstig en daaraan hunn' oorsprong verschuldigd zijn. Wij zullen 'er eenige voorbeelden van opgeeven.

Sommige afgeleide woorden hebben den uitgang in *ER, IER* en *AAR*. Dus komt van *Visch, Viscber*; — van *Vraag, Vraager*; — van *Tuin, TUINIER*; — van *Vogel, Vogelaar*; — van *Koppel, Koppelaar*; — van *Koets, Koetsier*, enz.

Sommigen hebben den uitgang in *SCHAP*; komende van *Mees-ter, Meesterschap*; — van *Priester, Priesterschap*; — van *Vriend, Vriendschap*; — van *Ridder, Ridderschap*; — van *Schout, Schoutschap*; — van *Broeder, Broederschap*; — van *Maag, Maagschap*. —

Anderen gaan uit in *IST*; komende van *Latijn, Latijnist*; —

van *Droogen, Drogist*; — van *Paap, Papist*; — van *God, Godist*, enz.

Anderen in *DOM*, als *Paus, Pausdom*; — *Hertog, Hertogdom*; — *Christen, Christendom*; — *Heiden, Heidendom*; — *Hoer, Hoerendom*.

Veele Zelfstandige Naamwoorden worden afgeleidt van Bijvoeglijke Naamwoorden, en eindigen in *HEID*; dus komt van *Aardig, Aardigheid*; — van *Bang, Bangheid*; — van *Blind, Blindheid*; — van *Rood, Roodheid*; — van *Wit, Witheid*; — van *Wijs, Wijsheid*; — van *Gek, Gekheid*; — van *Blank, Blankheid*.

Sommige gaan uit in *TE*, als van *Dik* komt *Dikte*; — van *Diep, Diepte*; — van *Groot, Grootte*; van *Hoog, Hoogte*; — van *Laag, Laagte*; — van *Scherp, Scherpste*; — van *Sterk, Sterkte*; — van *Steil, Steilte*; van *Droog, Droogte*, enz.

Eenige Zelfstandige Naamwoorden worden afgeleidt van Werkwoorden, en eindigen in *ER* en *IS*. Dus komt van *Eeten, Eeter*; — van *Geeven, Geever*; van *Snijden, Snijder*; — van *Vliegen, Vlieger*; — van *Bedriegen, Bedrieger*; enz. wanneer dezelve tot het Vrouwlijke worden overgebracht, dan komt van *Eeten, Eetster*; — van *Naaien, Naaister*; — van *Bedrieger, Bedriegster*; — van *Begraaven, Begraavenis*; — van *Bebouden, Behoudenis*; — van *Besnijden, Besnijdenis*; — van *Gebeugen, Gebeugenis*; — van *Gelijken, Gelijkenis*; — van *Getuigen, Getuigenis*; — van *Groeten, Groetenis*; — van *Kennen, Kennis*; — van *Laaven, Laavenis*; — van *Ontroeren, Ontroerenis*; — van *Ontvangen, Ontvangenis*; — van *Vergeeten, Vergeetenis*; — van *Vergeeven, Vergeevenis*; enz. — De twee laatste woorden drukt men ook uit door *Vergeetenheid* en *Vergiffenis*.

De Zelfstandige Naamwoorden zijn:

1. *Eigen.*
2. *Gemeen.*

Een *eigen* Zelfstandig Naamwoord, is zoodanig één, 't welk alléén op een éénig Zelfstandig ding past; en daaraan alléén eigen is. Van dien aart zijn de Naamen van *Landen, Steden, Rivieren, Bergen, Mannen, Vrouwen*, enz. — Kunnende de onbepaalde Geslachtwoorden *EEN* en *EENE* daarvoor niet gesteld

seld worden. Als *Duitsebland, Régenburg, de Donau, de Alpen, Frédèrik, Elisabeth*, enz.

Een Gemeen Zelfstandig Naamwoord, is zoodanig een't welk aan veele dingen gemeen is, *Een Mensch, Man, Vrouw, Kind, Beest, Visch, Paerd, Os, Leeuw, Stad, Dorp, Rivier*. — Alle deese gemeene Naamwoorden kunnen de *Lédekens EEN, EENE, DE* en HET voor zig ontvangen. Als *Een Rivier, De Leeuw, Het Huis*, enz.

Men voegt somtijds twee Zelfstandige Naamwoorden bij malkander, waarvan alsdan het voorste de plaats van een bijvoeglijk woord bekleedt, als daar is: *Water-molen, Kerk-dief, Dienst-knecht, Hemd-rok, Bier-glas*; men pleeg dergelijke woorden met eene afscheiding te schrijven, gelijk hierboven, doch thans schrijft men ze aan malkander: *Watermolen*. — Van dergelijke koppelwoorden, is het voorste veelal de *Genitivus* des woords. Immers zoo betékent:

Arbeidsloon, de loon des arbeids.

Doodsnood, de nood des doods.

Landsheer, de Heer des Lands, enz. —

Deese *Genitivus* wordt door de tusschengevoegde *s*, in die woorden, uitgedrukt. — Gelijk de *s* daartoe veeltijds gebruikt wordt, ook in *veel gelds, goeds genoeg*. —

De Zelfstandige Naamwoorden kunnen meerendeels in verklein woorden veranderd worden, maakende van *Boom, Boomtje* of *Boomken*; — van *Boek, Bockje* of *Boekken*; — van *Bel, Belletje* of *Belleken*; — van *Huis, Huisje* of *Huisken*; — van *Jongen, Jongetje* of *Jongsken*; — van *Kind, Kindtje* of *Kindeken*; — van *Man, Mannetje* of *Manniken*; — van *Rok, Rokje* of *Roksken*; — van *Stad, Steedje* of *Stédeken*; — van *Ton, Tonnetje* of *Tonneken*; — van *Vogel, Vogeltje* of *Vogelken*; — van *Wind, Windtje* of *Windken*; — van *Wijf, wiffje* of *Wifken*. —

Sommige van deeze woorden schijnen den uitgang in *ken* niet te willen dulden, als daar zijn *Molletje, Kammetje, Pen-netje, stemmetje, Straatje*. —

Dit hebben wij boven de Franschen vooruit, die voor een huisje moeten zeggen: *une petite Maison*; — voor een kindtje, *un petit enfant*. — Bij de volgende Verhandeling over de Geslachten der Naamwoorden zullen wij gélégenheid hebben om hiervan nog nader te spreken.

GESLACHT DER ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN:

Het Geslacht der Naamwoorden te kennen, is een van de voornaamste deelen der Taalkunde, aanwijzende van wat geslacht elk woord der Taale is. ———

De Geslachten in de Taale, zijn drieërlei, naamelijk: *Mannelijk, Vrouwelijk* en *Onzijdig*.

De Naamwoorden zijn wel eenigzints aan derzelve Lédemens te kennen; doch dit gaat niet altijd vast. Dit alleen is zéker, dat een Naamwoord 't welk in den tweeden Naamvalle des heeft, Manlijk is. Gelijk des *Vaders*, en in den vierden Naamvalle DEN, als: *ik ontving DEN brief*. Maar als de tweede Naamval is DER, dan is het woord Vrouwelijk; gelijk: *de baaren DER Zee*. ——— De tweede Naamval van 't Onzijdige Geslacht, is ook DES, als: *Het Kind, DES Kinds*. ——— *De Vruchten DES lands, DES Velds*. enz.

Wij zullen eenige algemeene Règels tragten te geeven van de Geslachten der Zelfstandige Naamwoorden.

I. Van het Manlijke Geslachte zijn:

1) Alle Naamen van Mannen, of die aan Mannen pasfer. De naam van *God*. Van Mannen, als *Willem, Jacob*. Van goede en kwaade Geesten, als: *Engel, Duivel, Gabriël, Uriël, Rafaël, Apollion, Abaddon, Baal, Moloch, Astaroth, Dagon, Jupiter, Mars, Mercurius, Hercules*; alsmede alle de Heidensche afgodsbenaamingen, met het bijvoegfel *God*, als *Zeegod, Wijngod, Boschgod, Veldgod, Stroomgod*, enz. ——— De Naamen *Vader, Zoon, Oom, Broeder, Zwager, Koning, Vorst, Graaf, Schout, Burgemeester, Schépen, Koopman, Winkelier, Bakker, Brouwer, Vischer, Burger, Boer, Reus, Dwerg, Jongen, Knecht*.

2) De Naamen van Manlijke Gebréken en Misdaaden. Als: *Dief, Schelm, Guit, Gek, Ner, Boef*, enz.

3) De Zéven dagen der Wecke; zeggende men: *dat is of EENEN Zondag gebeurd*. ——— De verdeelingen van den Dag; als *Morgen, Middag, Avond, Middernagt, Dageraad, Morgenstond, Nagt, Uchtend*. ——— *Feestdag, Pinksterdag, Kersnagt*. ———

4) Onder de Viervoetige Dieren zijn Mannelijk: *Olifant, Lecuw, Beer, Stier, Os, Var, Bul, Otter, Hengst, Béver, Esel*,

Efel, Eenboorn, Neusboorn, Krokodil, Vos, Wolf, Haas, Hond, enz.

5) Van de Vogelen zijn Mannelijk: *Arend, Adelaar, Havik, Gier, Sperwer, Nagtegaal, Uil, Nagtuis, Valk, Vink, Exter, Haan, Paauw*.

6) Van de Viscchen zijn Mannelijk: *Walvisch, Potvisch, Kreeft, Stuur, Zalm, Snoek, Aal, Baars, Braasem, Paling, Kabbeljaauw*, enz. ———

7) Van de Boomen zijn Mannelijk de *Eike, Esche, Pijn, Els, Hazelaar, Roozelaar*, en over 't algemeen alle de Naamen daarvan, met bijvoeging van 't woord *Boom*, als *Appelboom, Peerenboom*, enz.

8) Tot de Zelfstandige Naamwoorden van het Mannelijke Geslachte, behooren de volgende Rivieren des Aardrijks: de *Donau, Rbijn, Teems, Taag, Tyber, Weisel, Arar, Tiger, Eufrat, Eridaan*, of *Po, Hebrus, Ganges, Deemer, Amstel, Belt, Eurotas, Alfeus, Albula, Nifates, Tanager, Timavus, Mella, Nijl*. ——— Deese allen zijn Zelfstandige eigen Naamwoorden, die nooit met het onbepalend geslachtwoord *een* kunnen uitgedrukt worden, dan alléén wanneer 'er twee van denzelfden naame gevonden worden. Gelijk bij voorbeeld: *EEN Ysel stroomt langs Déventer*, en *EEN Ysel loopt bij Yselmonde in de Maas*. — Men gebruikt voor alle de anderen en voor de Naamen der Bergen anders altijd het bepalende Geslachtwoord *DE*; als *De Apennijn, De Alpen, De Donau*, enz.

II. Tot de Zelfstandige Naamwoorden van het Vrouwlijke Geslachte, behooren:

1) Natuurlijk de Naamen die aan Vrouwen pasfen, benévens derzelver ampten, gebréken en deugden. Als *Vrouw, Moeder, Dogter, Zuster, Maagd, Jongvrouw, Koningin, Vorstin, Dienaares, of Dienersse, Schoutin, Hoer, Toverbes, Coertrui, Jobanna*, enz.

Het woord *Wijf* is hiervan uitgezonderd, als zijnde van het Onzijdige Geslachte. — Schoon men nu zegge *Het Wijf*, zoo zegt men niet, in gevolge van het onzijdige Lidwoord: *HET Wijf heeft DESZELFS of ZIJN Man geslagen*; maar *heeft HAAR man geslagen*; omdat hier door het onzijdige woord *Wijf*, op eene Vrouwelijke persoone gedoeld wordt. Van dien aart zijn ook de onzijdige woorden *Vrouwkje, Meisken*, zeggende men: *HET Vrouwkje beweende HAAREN Man. HET Meisken zat op HAAREN Stoel*. HUYDECOPER, bl. 88. HOOGSTRATEN, bl. 251.

2) De Vrouwelijke Afgoden, gelijk: *Astarte, Derceto, Isis, Juno, Ceres, Venus, Heccaté.*

3) Veele Veld- en Tuingewassen, Kruiden, Planten, Bloemen, enz. zijn Vrouwelijk, als: *Rogge, Tarwe, Garst, Geerst, Beet, Pietersli, Kervel, Spelt, Latuw, Look, Nippe, Dille, Kool, Kers, Roos, Bes, Leli, Tulp, Angelier, Noot, Kars, Haver, Boekweit, Rijst, Peer, Perfik, Pruim,* enz.

4) Eenige Rivieren zijn van 't Vrouwlijke Geslachte; als *de Jordaan, de Elve, Wèzer, Ecms, Moesel, Schelde, Loire, Seine, Adige, Waal, Vecht, Linge, Aa, Maas, Merwe, Rotte, Schie,* enz. Alsméde *de Zee*, met derzelver verschillende benaamingen.

III. Tot het Onzijdigé Geslacht behooren:

1) Het *Aardrijk* en deszelfs deelen. Als *Veen, Veld, Broek, Moeras, Bosch, Woud, Land, Water.* Alsméde de vier hoeken der Waereld: het *Oosten, Westen, Zuiden, Noorden.*

2) De Naamen van Landen, Stéden, Dorpen; als: *Europa, Asiä, Afrika, Amerika, Engeland, Frankrijk, Holland, London, Parijs, Amsterdam, Leyden, Ouwerkerk, Zoelen.* — De *Haag* alléén is daarvan uitgezonderd en Vrouwelijk. — Intusfchen zegt men: HET *magtige 's Graavenbaage.* — Schoon men nu zegge: HET *magtige EUROPA*, zoo schrijft men nogtans: *EUROPA is de MOEDER der Weetenschappen; zij koestert de Weetenschappen in HAAREN schoot. AFRIKA zendt baare goudstaaven aan HAARE Zuster EUROPA.*

„ Onze Naamen van Stéden (zegt TEN KATE) merkt men „ gewoonlijk aan als Onzijdig; doch als 'er het woord *Stad* „ onder verstaan wordt, dan ook als Vrouwelijk. *Matth. V.* „ vs. 35. *Noch bij JERUSALEM, omdat zij is de Stad des grooten Konings.*” — HOOGSTRATEN ievt sterk hiertégen; staande houdende, dat men schrijven moet: HET *magtige AMSTERDAM, braveerende op zijn Leeuwen.* Omdat, volgens hem, hier de Naam en niet de Stad gemeend wordt. — Wie nu noemt ooit een Naam, zonder te denken op de zaak, door dien naam uitgedrukt. En wie noemt ooit AMSTERDAM, zonder om de Stad van dien naam te denken? — Intusfchen is de Hooggeleerden Heer KLUIT, in deszelfs Aantékeningen op de *Naamlijst* van gemelden HOOGSTATEN, met ons in één gevoelen, zeggende dat men zeer wel schrijft: *braveerende op HAAR Leeuwen.*

Het gaat ook niet altijd vast, om uit het Geslacht van het Naamwoord te besluiten omtrent het Geslacht van de zaak, die 'er

'er door betekend wordt. Bij voorbeeld: wanneer men onder het woord.

Dood verstaat een Geraamte met klauwen en met eene Seisfe gewapend, dan is het woord Vrouwelijk; Zie de Aanteekening van HOOGSTRATEN op dat woord. — Dit woord nu wordt hier onder eene Mannelijke persoonsverbeelding voorgesteld, en despiettégenstaande is 't Vrouwelijk. Men zegt dus wel: *de schigt DER Dood*; maar niet: *de Dood met HAAREN schigt*; wel *met ZIJNEN schigt*. — TUINMAN zegt in den FAKKEL: *de DOOD is waarlijk een SLACHTER van alle Stervelingen*. — DOOD, het eigenlijke sterven, de scheiding van Ziel en Ligchaam, is Manlijk; want men zegt: *de vreeze DES doods*.

MIN. Dit woord, betekenende eene édele hartstogt, onder den naam' van Liefde bekend, is Vrouwelijk. Wanneer men intusfchen door dit Vrouwelijke woord wil uitdrukken, Cupido, de Minnegod, dan zegt men: *De MIN met zijne pijlen*; slaande alsdan het betrekkelijke Manlijke woordje *zijne* niet op het Vrouwelijk woord *Min*, maar op Cupido, onder eene Manlijke persoonsverbeelding voorkomende.

NAGT, gelijk ik hierboven toonde, is een Mannelijk woord. Intusfchen wanneer 'er onder gemeend wordt, een gevleugeld zwart gedrogt, eene Afgodin, de moeder der Rasernijen, dan wordt 'er Vrouwelijk van gezeid: *de NAGT met HAAR' vaalen sluier*. Intusfchen blijft het woord in het afgetrokkene, altijd Mannelijk. — Nog eens:

ZON is een Vrouwelijk woord en blijft zulks. Wanneer nu door dit woord te kennen wordt gegeven APOLLO, den Vader van FAËTON, dan zegt men: *De ZON voor VADER aan te nemen*; niet de *Zon* als *Zon*, die eene *Moeder* aller leevende is, maar *Apollo*, hier onder den naam van *Zon* voorkomende. Zie HUYDECOPER, *bl. 78*. KLUIT, in de Aanteekeningen op HOOGSTRAATEN, *bl. 251*.

ZOO is het woord ZWAAN Vrouwelijk; ondertusfchen wordt hetzelfde dikwils aan eenen Dichter toegeëigend, terwijl nogtans de *Zwaan*, in eenen Dichter herschept, Vrouwelijk blijft.

LASTER is Mannelijk, en nogtans zegt men: *de LASTER bijt op HAARE tong*; niet *op zijne tong*. Omdat de *Laster* doorgaans onder eene Vrouwelijke persoonsverbeeldinge voorkomt.

NOOD is Mannelijk. Evenwel zegt men: *De NOOD draagt in HAAR handen*; niet *in zijne*.

NIJD is Mannelijk. Nogtans zegt men: *De NIJD ligt op HAAR luiemen*.

MEL is Mannelijk, en men moet intusfchen zeggen; van *den MEL, dat zij gaat ten rei.*

Omrent alle deefte woorden moet men den volgenden régel in acht neemen, naamelijk: de *Relativen* of betrekkelijke woordjes te bepaalen tot den perfoon en niet tot het woord, of tot de *kunne* van den perfoon en niet tot het Geflacht van het woord. Zie KLUIT, bij HOOGSTRATEN, *bl.* 260. TEN KATE, I. Deel, *bl.* 474.

3) De Naamen der Metaalen en Bergstoffen zijn van het Onzijdige Geflachte. Als *Goud, Zilver, Koper, Tin, lood, Yzer, Kwikzilver, Spcauter, Erts*, enz.

4) Alle de verkleinwoorden zijn onzijdig. Als *Manneken, Vrouwken, Dogterken, Zoontje, Meisje, Huisje, Hondje, Scheepje*, enz. Alsméde zulke woorden die in de betekenisfe eene verkleining influiten. Als *Kind, Kalf, Veulen, Ree, Lam, Kieken.*

Daar zijn in onze Taale veele woorden, welker Geflacht men aan derzelver uitgangen kennen kan. Wij zullen daarvan hét voornaamste aantékenen en de overigen in eene volgende Naamlijst opgeeven.

MOONEN heeft de uitgangen der woorden, in alle de Letteren des Alfabeths nagespeurd. Eene zaak van al te veel omflags, en aan te veele uitzonderingen onderhévig. — Van de woorden, die op eene Vrouwelijke E uitgaan, en ingevolge van dien uitgang ook het Vrouwelijke Geflachte aanneemen, hebben we onder de Verhandeling van de Vocaale E een breedte Lijst opgegeeven, en waarmede ook MOONEN met ons instemt. Zie hem *blad.* 61. SÉWEL, *bl.* 59, 60. — Waarvan nogtans uitgezonderd en Onzijdig zijn: *Vee, Wee, Harteweew, Wadde, Bedde, Mudde, Gilde, Einde*, enz.

De bepaalingen die wij nog voorneemens waren op te geeven, zijn de volgenden:

1. Alle Zelfftandige Naamwoorden, die eenen Daader of Bedrijver aanwijfen, en uitgaan in ER, AAR en IER, zijn Mannelijk, als *Bakker, Brenger, Leeraar, Handelaar, Koetfer, Tuinter.*

2. Die in STER uitgaan, zijn, met eene kleine uitzonderinge, doorgaands Vrouwelijk. *Braaifter, Naaifter, Gaapfer, Vrijfer, Voedfer.* — *Meester, Hoester, Mester, Taster* zijn Mannelijk. Doeh die hebben den uitgang niet in STER, maar in TER, gelijk *Ecter*. Dit zal nader blijken als men dezelve tot het Vrouwelijke overbrengt, *Hoestfer, Mestfer, Tastfer.* —

3. Alle de woorden die in HEID uitgaan, zijn Vrouwelijk; als *Argheid, Vroomheid, Waarheid*, enz.

4. Alle Naamwoorden, die van Werkwoorden afgeleid zijn en eindigen in ING' of LING, zijn van het Vrouwelijke Geslacht; als: *Aandrijving, Aanlokking, Betering, Beuseling, Bediening, Bekommering, Borsteling, Delling, Dooling, Dwerling, Dwaaling, Ettering, Flikkering, Gaaping, Grilling, Helling, Kalling, Karsteling, Krakeeling, Kraakeling, Kwellling, Mompeling, Spelling, Stribbeling, Trilling, Wandelring, Wieling, Handeling, Inbeelding, Kastijding, Laading, Leesing, Maaning, Meening, Meeting, Navolging, Persing, Plaatsing, Reiniging, Ruiling, Stremming, Timmering, Voering, Wijking, Werving, Zwenking, Zwijmeling.* — *Haring, Kring, Penning, Rotting, Spiering*, zijn Mannelijk. Alsméde *Jongeling, Beuling, Drieling, Duimeling, Kamerling, Nesteling, Schelling, Taarling, Vierling, Fingerling*. Deese allen zijn Mannelijk.

Onder de Zelfstandige Naamwoorden, in LING of ING eindigende, zijn veelen beide Manlijk en Vrouwlijk, of van het gemeene Geslacht. Als *Edeling, Gunsteling, Huurling, Leerling, Stedeling, Sterveling, Vondeling, Voedsterling, Zuigeling, Verschooveling, Vreemdeling, Vluchteling, Banneling, Drenkeling*. Zie TEN KATE bl. 84. Men zegt in 't

Manlijke: *Ik heb DEN Vondeling bezorgd.* In 't

Vrouwlijke: *Ik heb DE Vondeling bezorgd.*

5. De Naamwoorden in SCHAP eindigende, zijn veeltijds van het Vrouwlijke Geslacht. Als: *Boodschap, Blijdschap, Broederschap, Eigenschap, Gemeenschap, Maagschap, Meesterschap, Ridderschap, Rékenschap, Vriendschap, Vroedschap, Gramschap, Boelschap, Dronkenschap, Kondschap, Gereedschap, Manschap*, enz.

Vrouwelijk zijn ook de geenen die eene Vergadering of eene gemeenschap van Perfoonen aanduiden. Als *Burgerschap, Hoofdmanschap, Verwantschap* (genomen voor de Boudgenooten) *Ridderschap*. — Maar alle deese zelfde Naamen, voor de voorrechten of voor het bestaan der Perfoonen genomen, zijn onzijdig. Zoo beréket het Onzijdige *Burgerschap*, het voorrecht van Burger te zijn, en het Vrouwlijke *Burgerschap*, de geheele schaare der Burgeren.

Onzijdig zijn alle de volgende woorden, de Anpten en

waardigheden der Perfoonen te kennen geevende: *Priesterfchap, Kardinaalfchap, Bodefchap, Meesterfchap, Stédehouderfchap, Schépenfchap, Burgemeesterfchap, Beulfchap, Ambafadeurfchap, Ballingsfchap, Genootfchap, Gezelfchap, Landfchap, Ecbifchap, Waardsfchap, Graaffchap, Heersfchap, enz.*

PRIESTERSCHAP, genomen voor de Priesterlijke waardigheid, is onzijdig:

„ HET Priesterfchap *bleef niet verknocht aan Levijs flam.*

B. DE BOSCH. Dichtl. Verluft. *bl. 18.*

PRIESTERSCHAP, genomen voor de fchaare der Priesteren, is Vrouwelijk:

„ DE Priesterfchap, *verbaast en wit beforven, vloodt.*

VONDELS Palamedes. *bl. 56.*

GEREEDSCHAP, wordt van *Hoogstraten* als Onzijdig opgegeven; doch de Heer KLUIT stelt 't Vrouwelijk; en zoo vinde ik het ook gebruikt EXOD. 37: vs. 3. *Hij maakte oock alle DE GEREEDSCHAP des Altaers.* Zie ook EZECH. 12: vs. 4-7.

6. Alle de woorden, door séwEL opgegeeven, als uitgaande in nij en rij, doch die ik fchrijve, en die men fchrijven moet NIJE en RIJE, behooren tot de geenén die den uitgang op eene Vrouwelijke e hebben en zijn Vrouwelijk. Als *Gekkernije, Jokkernije, Staavernije, Bakkerije, Droogerije, Grutterije, Kraamerije, enz.* zie dit onder Letter IJ, bladzijde.

7. Alle de woorden in nis eindigende, zijn van het Vrouwelijke Geflacht, als: *Behoudenis, Belijdenis, Bctékenis, Beeldteenis, Befnijdenis, Ervenis, Ergernis, Erkentenis, Gelijkenis, Gevangenis, Kennis, Ontroerenis, Ontfteltenis, Schennis, Vergeetenis, Vergeevenis of Vergiffenis.* —

Hiervan zijn uitgezonderd de woorden *Getuigenis* en *Vonnis*, die Onzijdig zijn.

8. Zelfftandige Naamwoorden in SEL eindigende, zijn onzijdig. Als: *aanlofsel, affpruitsel, beduidfel, beginsfel, beletsfel, befchutfel, borduursel, druksel, gebroedsel, inft-ekfel, maakfel, naaisfel, olifsel, foldecrfel, verdichtfel, tooifsel, verfoetsfel, voegfel, weefffel, zwccmsfel, fchepsel, raadsfel, blanketsfel, kleedfel, deksfel, voedsfel, fchijnsfel, aanbangfel, aftrekfel, bengfel, plukfel, flutsfel, fleunsfel, fpeekfel, fpookfel, treksfel, vercierfel,*

verschijnsel, stremfel, bekleedfel, enz. ——— Vrouwelijk zijn *Tronsfel, geesfel en stijffel.* ——— Mannelijk zijn *Kansel en Ransfel.* Men moet deese woorden nooit schrijven met eene *z, naaizel, speekzel.* De *z* is voor dien klank te zagt.

9. Onder de Zelfstandige Naamwoorden in *DOM* eindigende zijn eenigen onzijdig, en anderen mannelijk.

Onzijdig zijn de geenen die eenig *Ampt, Bestiering of Gemeenschap* betékenen. Als *Bisdóm, Christendom, Heidendóm, Heiligdóm, Hertogdóm, Joodendóm, Menschdóm, Pausdóm, Vorstendóm, Prinsdóm, Koningdóm, Hoerendóm, enz.*

Manlijk intégendeel zijn de geenen die den *staat, de magt of de gesteldheid* van iets verbeelden. Als *Eigendóm, Maagdóm, Ouderdóm, Vrijdóm, Weedóm.*

Dit alles zijn als zoo veele algemeene *Régelen*, op welken men veilig af kan gaan. ——— Verdere navorschingen van woorden in *UIT, OUD of OUT en OT* eindigende, achte ik overtoellig.

Alléénlijk zegge ik nog:

1) Dat de Naamwoorden die met *BE* beginnen, doorgaands van het Onzijdige Geslachte zijn; als: *Bedersf, beding, bedrag, bedrog, bedrijf, bedwang, begin, begrip, behoef, beboud, behulp, bejag, beklag, belang, beleg, beleid, belet, beloop, belul, beraad, bercik, bericht, beroep, berouw, bescheer, bescheid, beschik, beschot, besef, besluit, besprek, bestand, bestek, bestier, bevang, bevel, bewerf, bewind, bewijs, bezit, bezoek, bezwaar, enz.* Doch dit bepaalt zig voornaamelijk tot tweefylbigé woorden. ———

2) Dat ook meerendeels de woorden die met *GE* beginnen: van het Onzijdige Geslachte zijn. Als: *Gebaar, gebabbel, gebaf, gebak, gebas, gebed, gebeente, gebergte, gebied, gebit, geblaas, geblaet, gebloemt, gebed, gebouw, geraad, gebrek, gebriesch, gebroed, gebrom, gebruik, gebruis, gebrul, gebulk, gedans, gedicht, geüing, gedommel, gedonder, gedrag, gedrang, gedrogt, gedruis, geduld, gefemel, geflonker, gefluit, gegil, gegons, gegrim, geheim, gehémelt, gebeugen, geboor, gebugt, gebuil, gejang, gejammer, gejok, gejuich, geschal, gekijf, geklag, geklak, geklank, geklap, geklater, geklikklak, geklots, geknor, gekir, gekraai, gekrak, gekrasch, gekrijt, gekweel, gekwel, gelaat, gelag, geleide, gelid, geloei, geloof, geloop, geluid, geluk, gemaat, gemaauw, gemak, gemeen, gemeed, gemompel, gemor, gemuit, genet, genies, genoegen, genot, gepeins, gepeupel, gepiep, gepoeb, gepraat, geraas, gerammel,*

mel. gerecht, gerief, gerijf, gerit, geroep, gerugt, geruisch, geschal, geschenk, geschild, gescbrei, geschrift, gescbut, geslacht, gesmeek, gesnap, gesnor, gesnork, gespan, gespeel, gespook, gesprek, gespuis, gesteen, gestel, gestigt, gestoei, gestreel, getal, geteem, getier, getij, getimmer, getoet, getokkel, getom-
mcl. getouw, getrappel, getrippel, getrommel, getij, gevaar, geval, gevegt, gevest, gevei, gevloek, gevoel, gevoelen, gevolg, gevrij, gewaad, gewag, geweene, geweer, gewei, geweef, geweld, gewémel, gewest, geveeten, gewigt, gewin, gewijse, gewoel, gewoud, gewrigt, gewrogt, gezag, gezang, gezant, gezeet, gezigt, gezin, gezogt, gezuip, gezuus, gezwecr, gezwel, enz.

Verdubbelde of saamengestelde Zelfstandige Naamwoorden, volgen doorgaans het Geslacht van het grondwoord. 't welk altijd de laatste plaats beslaat. Dus is *Land-man* en *Vuur-steen* Mannelijk; omdat *Man* en *Steen* van dat Geslachte zijn, schoon *Land* en *Vuur* Onzijdig zijn. — Deefen zelven régel volgen de Naamen die uit drie Zelfstandige woorden saamengesteld zijn, als *Haag-appel-boom*. Men moet altijd letten op het geslachte van het laatste woord; 't welk hier *boom* en Manlijk is. —

Hiervan zijn uitgezonderd *Vrouw-mensch*, een woord, waarvan het eerste lid Vrouwlijk en het tweede Manlijk is, en dat nogtans voor *Onzijdig* gehouden wordr. — *Booswicht* houdt men voor Manlijk, schoon *Wicht* Onzijdig zij. — *Beerenklaauw*, is dubbel Manlijk, en gaat nogtans voor onzijdig, betékenende een zéker kruid. — *Schoen* is Manlijk en *Handfschoen* gaat nogtans voor Vrouwlijk door. Het woord *Godsdienst* houdt men voor Manlijk, doch ik verkies van den Godsdienst liever te zeggen zij of ZE dan Hij. — Men zal dit nader kunnen bepaalen, als men vergelijkt wat ik over de *Lédelens* ZE, zij, enz. zeggen zal. — Zoo is *brief* Mannelijk en men zegt *van denzelven*: IS ZE BESTELD?

Zoo behouden ook de Zelfstandige Naamwoorden derzelver geslacht, niéttégenstaande zij, door de scheidbaare voorzetsels *aan, af, ag, bij, binnen, buiten, door, in, na, on, onder, op, over, tégen, toe, voor*, enz. van enkele in saamengestelde woorden, veranderd worden. Als *Aanflag. m. Afkeer. m. Agerboede. v. Bijléger. o. Bovenzolder. m. Binnenhof. o. Buitendeur. v. Doortogt. m. Inborst. m. Nadorst. m. Onderrok. Opgeid. o. Overkfeed. o. Tégenspoed. m. Toezang. m. Voorréde. v.*

Bijvoeglijke Naamwoorden, voor Zelfstandigen gebruikt, zijn van het Onzijdige Geslachte. Als: HET *Latijn, Grieksch, Engelsch, Fransch*, enz. alsmede *het roode, het blaauwe, schoone, regte, kromme, booge, laage*. —

Onzijdig zijn ook de volgende woorden van tellinge: HET *paar, dozijn, schoek, vijftig, honderd, duisend*.

Werkwoorden, als Zelfstandige Naamwoorden gebruikt zijn Onzijdig. Dus zegt men: HET *eeten, het drinken, het gaan, het loopen, het spreken, het slaapen*, enz.

Eindelijk, veele Manlijke Naamwoorden kunnen in Vrouwelijke veränderd worden, door verschillende uitgangen. Als:

1. Door den uitgang *IN*. Dus maakt men van: *Koning, Koningin*; — van *Vriend, Vriendin*; — van *Man, Mannin*; — van *Beer, Beerin*; — van *Leeuw, Leeuwinn*; — van *Paauw, Paauwin*; — van *Keiser, Keiserin*; — van *Hertog, Hertogin*; — van *God, Godin*; — van *Vorst, Vorstin*; — van *Heiland, Heilandin*; — van *Tiran, Tirannin*; enz. — Dus schrijft men ook *Burgerin, Herautin, Schenkerin, Vaderin* (voor *Moeder*) *Gemalin, Gezellin* en *Gezelle, Strijderin, Verleiderin* voor *Verleidjer, Rechterin, Apostelin, Minnaarin* voor *Minnares, Toverin* voor *Toveres, Profeetin* voor *Profeetes*. —

Voorbeelden.

- „ *Die mij in Poëzij tot VADERIN wilt maken,*
 „ *Daar ik de naam van Kind noch kwalijk waardig ben.*

Bij HUYDECOPER, bl. 336.

- „ *'k Zwig van Profetin, Vorstin,*
 „ *Krijgsheldin:*

VOLLENHOVE, *Wekzangen*, bl. 379.

- „ *De Boschwaarzeggerin vat eindelijk dus het woord:*

Jufv. VAN MERKEN, in *David*, bl. 354.

- „ *Die vondrijke Aartsbeulin, hoe zwanger van gepeinzen,*
 „ *Weetze echter door gemaakte eenvoudigheid te ontveinzen;*

FEITAMA, in *MENDRIK*, bl. 71.

„ *Gints zwerft de Moorderin.*

SELS, Verbond der Genade, *bl.* 25.

„ *Elk wascht de zuivere Jaegerin.*

VONDELS Herscheppingen. B. III. vs. 214.

„ *Hier zweeg de Poëtes en Water-profetin:*
Waer vlugtge, riep het IJ, waer vlugtge, ó Wichlarin?

ANTONIDES IJstroom. *bl.* 117.

„ *Naau keek de Dagbodin van Sauels eerste jeugd*
 „ *Uit baare Nachtspelonk,*

BIJDRAGEN, II. Deel; *bl.* 275. —

Schoon men nu deese en dergelijke woorden. door het bijvoegfel IN, Vrouwelijk maake, zoo kan men nogtans in het Vrouwelijke zeggen, voor *Bodin*, *Bode*; — voor *Gemaalin*, *Gemaal*; — voor *Gezellin*. *Gezelle*; — voor *Slaavin*. *Slaaf*; — voor *Boelin*, *Boel*; voor *Burgerin*. *Burger*; — voor *Beulin*, *Beul*; — voor *Romeinin*, *Romein*. Zie HUYDECOPERS Proeve, *bl.* 568.

2. Maakt men Manlijke woorden tot Vrouwlijke, door de uitgangster, ES of ESSE. — Zoo komt van *Praater*, *Praatster*; — van *Kooper*, *Koopster*; van *Inwooner*, *Inwoonerin*, *Inwooneres* en *Inwoonersse*. — Van *Overspeeler*, *Overspeelster* en *Overspeelersse*. Bij KILIAN vindt men: *Dansersse*, *Deelersse*, *Dichtersse*, *Dienersse*, *Dingersse*, *Droomersse*, *Eischersse*, *Dronkersse*, enz. — *Hoester*, maakt *Hoestster*; — *Mester*, maakt *Mestster*, enz. — *Diev* maakt *Dievegge* en *Diev*. — *Hij is een Diev*. *Zij is een Diev*.

Intuschen zijn 'er Manlijke woorden, die in het Vrouwlijke geheel veranderen en onrégelmatig zijn. — *Man* maakt *Vrouw* of *Wijf*, in plaats van *Mannin*; — *Jongen* maakt *Meisje*; — *Zoon*, *Dogter*; — *Oom*, *Moci*; — *Ncef*, *Nigt*; — *Knegt*, *Meid*; — *Zwager*, *Schoonzuster*, *Snaar* en *Zwagerin*; — *Hengst* maakt *Merrie*; — *Reu*, maakt *Teef*; — *Kater*, *Kat*; — *Hert*. *Hinde*; — *Rammelaar* (mannetjes Konijn) *Voedster* (wijfjes Konijn); — *Haan*, *Hen*; *Hoer* is *Onzijdig*. — *Stier* of *Bul* maakt *Koe*; — *Beer*

Beer of *Varken* maakt *Zeug*; — *Ram* maakt *Ooi*; — *Dof-fer* maakt *Duif*; —

De woorden *Slang*, *Adder*, *Olifant*, *Otter*, *Adelaar*, *A-rend*, hebben geen *Vrouwelijk*, maar worden beide voor *Man-nelijk* en *Vrouwelijk* gebruikt, waartoe ook behooren de woor-den *Exter*, *Kraai*, *Uil*, *Zwaluw*, *Zwaan*, *Musch*, *Putter*, *Vink*, enz. woorden die allen, beide van *Mannerjes* en *Wijfjes* gebruikt worden. —

Dus verre hebbenwe van de *Geflachten* der *Zelfftandig-Naamwoorden* gehandeld, waarbij we nu nog een *Lijst* zouden kunnen voegen, indien we niet liever den weertgierigen *Leefer* verzonden tot de *Naamlijst* van *HOOGSTATEN*, of tot de *RHAP-SODIA* van *PIETERSON*, die, wégens de kleinte, voor een ieder verkrijgbaar is. —

Onder de algemeene *Régelen*, hiervooren opgegeeven, en waarāan de *Geflachten* der *Naamwoorden* te erkennen zijn, zouden we nog meerder hebben kunnen aanvoeren. Bij voor-beeld: de *Naamen* in *ET* uitgaande, zijn *Onzijdig*: als *Banket*, *Buffet*, *Toilet*, *Salot*, enz. als meerendeels van *uitheemfchen* oorfprong. — Die op *is* uitgaan zijn *Vrouwelijk*, als *Dui-fernis*, *Droevenis*, enz. — Die met het voorzetfel *Mis* begin-nen, zijn meerendeels *Onzijdig*; als *misbaar*, *misbruik*, *mis-drijf*, enz. Veelen van dezulken die met *ON* en *ONDER* begin-nen, zijn *onzijdig*, als *onderhoud*, *onderscheid*, *onderwijs*, *ongelaat*, *ongeluk*, *ongelijk*, *ongemak*, *ongenoegen*, *onrecht*, *on-rijm*, enz. — De woorden met *VER* beginnende, zijn almé-de *Onzijdig*, als: *verband*, *verblijf*, *verbod*, *verbond*.

Hier zouden wij nu de *Verhandeling* over de *Geflachten* der *Naamwoorden* eindigen kunnen, zoo wij niet nog eenige wei-rige *Aanmerkingen* daartrent te maaken hadden, van natuu-re gelijk die, welken wij te vooren over de woorden *MIN*, *ZON*, *LASTER*, *NIJD*, enz. gemaakt hebben. —

I. *Aanmerking.*

De woorden *oog*, *oor*, *uur*, *antwoord*, enz. houdt men doorgaands voor *onzijdig*, en noéans worden zij dikwils als *Vrouwelijk* gebruikt. *HUYDECOPER* toont *bl. 47.* dat de *Ou-den*, omdat hun tongflag veel zachter was, fchreeven, *de ant-woorde*, *de uure*, *de oore*. *de ooge*; maar dat onze fcherpheid nu zegt, en stoutelijk zegt: *het antwoord*, *het uur*, *het oor*, *het oog*, enz.

2. *Aanmerking.*

Het woord **BEEN** is Onzijdig, en nochtans zegt men: *op de been'*, omdat daarönder verstaan wordt zoo veel als *op de beenen.* — Een Léger *op de been'* brengen. Het Graauw kwam *op de been'*.

BEEST is Onzijdig, en ondertusfchen zegt men: *de beest speelen.* Zie daarvan een voorbeeld :

*dat, schoon de Geest
Die nukken afkeur', noch de beest
Speelt in 't bestuur van onze zeden;*

TJJDWINST, I. Deel, *bl.* 68.

De Dronkaert speelt de beest, en buldert overäl.

HUYDECOPER, *bl.* 297.

3. *Aanmerking.*

VOET is een woord van het Mannelijk Geslacht, terwijl men zegt: *bij schopte mij* met den voet. Maar men zegt intusfchen ook: *onder de voet' werpen.* —

1. *Met den voet schoppen*, zegt men, omdat men niet met twee voeten te gelijk schoppen kan; maar

2. *Onder de voet' werpen*, omdat daardoor verstaan wordt het meervoudige woord *Voeten.* Zoo ook: *met de voet' treden.* Zie HUYDECOPER, *bl.* 293. en 294. —

4. *Aanmerking.*

Het woord **WAPEN** is van het Onzijdige Geslacht, maar wordt, in eene meervoudige betekenis, Vrouwelijk gebruikt. Dus zegt men: *in de wapen'*, verstaande daardoor *Wapenrustinge* of *Wapenen.* Zoo ook: *onder de Wapen'.*

*Schep moed, gij moogt gerust op zulk een' Wachter slaapen,
Die onbezweeken, en geduurig in de Wapen,
Zijn' Krijgsleeu weiden laet in een oranjen velt.*

ANTONIDES IJSTROOM, *bl.* 115.

Dies

*Dies mogen wij gerust gaen liggen ende slapen,
En denken onze God is voor ons in de wapen.*

F. DE WAEL, GEEST. GED. I. Deel, bl. 39.

V A N H E T

GETAL DER ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN.

Men onderscheidt de Zelfstandige Naamwoorden door derzelver getalen, naamelijk *Enkelvoudig* en *Meervoudig*.

Enkelvoudig zijn alle Naamen die maar op ééne enkele zaak betrekking hebben, als *Man, Vrouw, Kind; een Man, een Vrouw, een Kind; de Man, de Vrouw, het Kind.* —

Meervoudig zijn alle Naamen die op eene meerderheid van zaaken toegepast worden, als *Mans of Mannen, Vrouwen, Kinderen of Kinders.* —

De meeste Zelfstandige Naamwoorden maaken derzelver Meervouwd met EN, en somtijds ook met S. Immers *Man*, maakt in den eersten Naamvalle *Mans* en in den tweeden en derden, *enz. Mannen*; gelijk men in de buigingen zien kan.

Ook is 'er somtijds onderscheid in de betekenis van woorden, die met EN of S het meêrvouwd maaken. Als

MAATEN, zijn Gewigten, en

MAATS, zijn Makkers; en die beide woorden maaken nogtans in 't éénvouwd *Maat*.

BOOTEN zijn Borsjuweelen, en

BOOTS zijn Vaartuigen; en het éénvouwd is intusfchen van beide *Boot*.

De Naamwoorden die het meêrvouwd in EN maaken, zijn de volgendenden en dergelijken: *Gat, Gaten; Vat, Vaten; Bruid, Bruiden; Brood, Brooden; Lot, Loten; Slot, Sloten; Sloot, Slooten; Tijd, Tijden; Zoon, Zoonen; Been, Beenen; Baan, Baanen; Aal, Aalen; Hand, Handen; Slang, Slangen; Tang, Tangen; Muur, Muuren; enz.* —

Zij die mijne Verhandeling over de Letteren met aandacht geleesen hebben, zullen van dit stuk genoegzaam onderrigt zijn.

Hiertoe behooren ook de Werkwoordelijke Naamwoorden. Als *draaijing, draaijingen; beweeging, beweegingen, enz.*

Sommige Naamwoorden, die het meêrvouwd in EN maaken, ver-

verdubbelen den médeklinker, als: *Bed, Bedden; Stof, Stoffen; Brug, Bruggen; Zak, Zakken; Bal, Ballen; Dam, Dammen; Kan, Kannen; Lip, Lippen; Tor, Torren; Lis, Lissen; Kat, Katten; Zot, Zotten*. Men zie dit verder onder de Verhandelingen der Médeklinkeren.

Die in 't eenvoud in F eindigen, verwiselen die letter in het Meervouwd in V; als *Gaaf, Gaaven; Brief, Brieven*; die in S eindigen, behouden die letter als: *Kaas, Kaasen; Roos, Roosen*. Zie dit breeder bij de Verhandeling van de F en V, en van de S. — Men zal aldaar teffens zien, dat daarvan uitgezonderd zijn, de woorden *mof, moffen; ik straf, wij straffen; Bus, Busfen; Kas, Kasfen; Fles, Flesfen; Rus, Rnsfen*, enz.

De Naamwoorden, die den uitgang hebben in ER, AAR, IER en EL, maaken in den eersten Naamvall' hun meervouwd in S, en in de andere Naamvallen in EN, als:

<i>Vader</i>	maakt	<i>Vaders,</i>	en	<i>Vaderen.</i>
<i>Leeräar</i>	—	<i>Leeräars,</i>	—	<i>Leeräaren.</i>
<i>Tuinier</i>	—	<i>Tuiniers,</i>	—	<i>Tuinteren.</i>
<i>Appel</i>	—	<i>Appels,</i>	—	<i>Appelen.</i>

Een oplettende kan hier een aantal van woorden bijvoegen, als: *Broeder, Zuster, Meester, Vervolger, Schrijver, Minnaar, Koetsier, Barbier, Distel, Tafel, Geesfel, Vogel*, enz.

Men zegt: *uwe Vaders hebben de Profeeten gedoodt*, en: *ten tijde uwer Vaderen*. De *Leeräars waarschuwen de Gemeente*, en *merkt op de stemme uwer Leeräaren*.

Ik kan niet zien dat het gebruik heeft gewild, dat men in den eersten Naamvalle zegge: *de Appelen zijn zuur, de Vogelen vliegen, de Tafelen waren te klein*. Men kan zeer wel zeggen: *de Appels, de Vogels, de Tafels*.

De verkleinde Naamwoorden maaken hun meervouwd in S; als: *Hondje, Hondjes; Hondken, Hondkens*, enz. — Men zeg: ook: *Kindje, Kindertjes; Kindeken, Kinderkens*.

Alle de Naamwoorden die in het eenvoudige getal op eene Vrouwelijke E uitgaan, maaken derzelver meervouwd alléénlijk door aanneming van eene N; als: *Boode, Booden; Sleede, Sleeden; Offerbande, Offerbanden; Falie, Faliën; Malie, Maliën; Tralie, Traliën; Griffie, Griffiën*; enz. — De geenen die in HEID uitgaan, maaken in het meervouwd HÉDEN. Als
dwaas-

dwaaheid, dwaasheden; zotheid, zotheden; waarheid, waarheden, enz.

Er zijn veele enkelvoudige Naamwoorden, welkers meervoud zeer onrégelmatig is, en geheel van den régel afwijkt. — Wij zullen die naauwkeurig tragten op te geven. —

Eij maakt *Eijeren*; — *Gemoed* maakt *Gemoederen*; — *Hoer*, *Hoenderen*; — *Kind*, *Kinders* of *Kinderen*; — *Kalf*, *Kalveren*; — *Lam*, *Lammeren*; — *Lied*, *Liederen*; — *Rad*, *Raderen*; — *Rund*, *Runderen*; — *Reden*, *Rédenen*; — *Blad*, *Bladeren*; — *Been*, *Beenderen*; — *Land*, *Landerijën*; — *Stad* maakt *Stéden*; — *Schip*, *Schépen*; — *Leer*, *Leeringen*; — *Bedrog*, *Bedrierijën*; — *Verraad*, *Verraaderijën*; enz. —

De saamgestelde Naamwoorden, die op *MAN* uitgaan, hebben in het meervoud *Mans*, *Mannen* en *Lieden*. Immers *Speelman* maakt *Speelmannen* en *Speellieden*; — *Krijgsman* maakt *Krijgsmannen* en *Krijgslieden*; — *Stuurman* maakt *Stuurmannen* en *Stuurlieden*. —

Daar zijn in onze Taale zeer veele woorden, die het meervoud niet aanneemen, maar alléénlijk in het eenvoudige gebruikt worden. Dezelfen zijn:

1. De werkwoordelijke Naamwoorden, met *BE*, *GE*, *ONT* en *VER* beginnende, en van het Onzijdige Geslachte zijnde; als: *bedrog*, *geklap*, *gerammel*, *ontboud*, *verraad*, *ontwerp*, enz. Eenige weinigen worden daarvan uitgezonderd, als *geslacht*, *geschild*, *gebouw*, *verbond*, *vernunft*, *verstand*. — Het bovenstaande woord *ontwerp*, maakt ook *ontwerpen*.

2. Zoodanige Naamwoorden, wier Meervoud een Werkwoord zoude betekenen; als *bloed*, *mest*, *zweet*, *raad*, enz. Het laatste zou men in het meervoudige kunnen uitdrukken door *Raadgevingen*. —

3. De Naamen der Metaalen en Bergstoffen hebben geen meervoud; als: *Goud*, *Zilver*, *Koper*, *Messing*, *Lood*, *Tin*, *Ijzer*, *Staal*, *Zwavel*, *Teer*, *Pik*, *Hars*, *Lijm*, enz.

4. Veele Naamen van Vruchten en Aardgewassen; als *Rogge*, *Tarwe*, *Gerst*, *Haver*, *Boekweit*, *Gras*, *Hooi*, *Vlas*, *Hennip*, *Riet*, *Lies*, *Geerst*, *Rijst*, *Hop*, *Mostert*, *Venkel*, *Stroo*, *Heide*, *Meel*, *Zémel*.

5. De Naamen van veele natte Waaren; als *Water*, *Honig*, *Melk*, *Olie*, *édik*, *Most*, *Wijn*, *Bier*, *Meele*, *Mol*, *Mom*, *Zuivel*, *Boter*, *Gift*, *Inkt*, *Droesam*, enz.

Hier.

Hiervan kan men évenwel uitzonderen de woorden *Water, Wijn, Olie, Bier*, enz. Zeggende men: *de groote Wateren; Spaansche of vreemde Wijnen; geneesende Oliën; Luiksche Bieren*; terwijl men hierónder ook betrekken kan, de volgende woorden: *Bier-Afijnen, Amérikaansche Suikeren; Vreemde Stroopen*.

6. De jaargetijden, de Waereldsdeelen en Hoofdstoffen; als *Lente, Voorjaar, Zomer, Herfst, Najaar, Winter; Oost, West, Zuiden, Noorden; Lucht, Aarde, Vuur, Helle*, enz.— Intusschen kan men met uitzondering, zeer wel zeggen: *natte Zomers; slappe Winters, zwaare Régens, groote Vuuren*, enz.

7. Het weeder, de Luchttókens, en de deelen van den dag; als *Koude, Hitte, Sneeuw, Hagel, Rijp, Daauw, Vorst, Ts, Donder, Bliksem, Licht, Duisternis, Krieken, Dageraad, Schémering, Morgen, Middag, Uchtend, Avond*. — Men zegt nogtans: *de duisternissen zijn's verstands; lange Avonden*.

8. Stoffen die tot kleeding dienen; als *Laken, Lijwaat, Fluweel, Fulp, Satijn, Saai, Baai, Zijde, Garen, Wol, Kémelsbaair*, enz. — Nogtans zegt men: *fijne Lakenen, grove Lijwaaten, zwaare Felpen, Ligte Fluweelen, dikke Saaijnen, geverwde Saaiën, fijne Baaiën*.

9. Alí dei Eetwaaren en Specerijën; als *Vleesch, Visch, Spek, Meel, Brood, Kaas, Vet, Smout, Reufel, Ongel, Talk, Zout, Péper, Gengber, Foelie, Kaneel, Suiker, Syroop, Amber, Wierook*, enz. Evenwel zegt men: *beschimmelde Brooden, gaave Kaasen, groote Viscchen*, enz.

Men moet omtrent dit alles aanmerken, dat de bovenstaande Naamwoorden in het enkelvoudig uitgesproken worden, wanneer zij het Geslacht der dingen in 't gemeen en derzelver stof, en niet de bijzondere ondeelbaarheden in die geslachten, uit de stof en de gedaante bestaande, betékenen. — Dus zegt men, op het geslachte der dingen ziende, *een zak Brood, een ton Haring, een Mandé turf, een Winkel vol laken, een ben Visch, duifend pond Kaas*. — Maar de ondeelbaarheden, inwelken de gedaante bij de stoffe komt, worden, meervoudig, dus uitgedrukt: *zéven Brooden, zes Haringen, twintig Turven, honderd Viscchen, duifend Kaasen*, enz. 700 is het getégen met de Maaten, Gewigten en Getalen, wanneer die in één getrokken en vermengd voorkomen; dan zegt men, gelijk hierboven, *drie pint Wijn, honderd pond Boter*, enz. Maar wanneer ze intégendeel verdeeld zijn, zegt men: *drie pin-*

pinten, bonderd ponden. ——— Daar is *bonderd Gulden*, zegt men, wanneer de vergaderde hoop juist zoo veel bedraagt; maar *daar zijn bonderd Gulden*, wanneer 'er juist zoo veele enkele en verdeelde guldens gevonden worden. — Zie TEN KATE, I. Deel, bl. 366. ———

10. De Naamen van Deugden en Ondeugden, van Krankhédén, Eigenschappen, Vogten en Beweegingen der Menschelijke zinnen en Toevallen, zijn alléén aan het enkelvoudige getal onderworpen; als *verstand, brein, tugt, trouw, ontugt, ijver, geloof, waan, kuischheid, geilheid, woeker, jigt, pest, hoofdpijn, voetéwél, pragt, praal, rust, slaap, vaak, onrust, ernst, jok, geboorte, kindsheid, jeugd, jongheid, maagdom, ouderdom, bloed, zweet, merg, gal, toorn, baat, nijd, vrees, kommer, leet, moed, bonger, dorst, reuk, stank*, enz.

Behalven alie de boventtaande woorden, vindt men nog zeer veelen, die het meervoudig getal doorgaands niet willen aanneemen. De voornaamsten daarvan zijn: *aart, adel, adem, baat, bus, kruid, dank, deeg, draf, drek, echt, eer, etter, glas, geld, gruis, bandel, heil, binder, kaf, klei, léder, leem, léver, long, midden, min, moln, modder, onkruid, oorlof, overschot, roest, roet, slob, slijk, slijm, stof, vee, vergift, verraad, wasch, wasdom.*

Geheel het tégendeel vindt plaats in sommige Naamwoorden, die geen enkelvoud, maar alléén het meervoud aanneemen, gelijk daar zijn: *hersenen, Vooróuders, Ouders, Lieden, Staaten, Landerijén.*

V A N D E

BUIGING DER ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN.

De Zelfstandige Naamwoorden, zoo wel des enkel- als des meervoudigen getals, zijn onderworpen aan zékere buiginge, door zoogenoemde Naamvallen; bij de Latijnen bekend onder de naamen van *Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus* en *Ablativus*; doch die wij in onze Taale best uitdrukken, door

1. NOEMER OF WERKER.
2. TEELER OF EIGENAAR.
3. GEEVER OF ONTVANGER.
4. KLAAGER OF LIJDER.

L

S

5. ROEPER OF GEROEPENE.

6. NEEMER OF DERVER.

Wij zullen van dezelve eene zoo volledige beschrijvinge dragen te geeven, dat wij daardoor, naderhand, zoo veel minder, over de Declinatiën zullen behoeven uit te weiden.

I. N O M I N A T I V U S.

Deese eerste Naamval, bij MOONEN en séWEL, de *Noemer*, bij TEN KATE, het *Noemlijke*, maar eigenlijk de *Werker* of *werkende Persoon* of *Zaak*, heeft tot deszelfs merktékens, in het enkelvoudige getal, de Lédekens, *Een, Eene, De en Het*, en in het meervoudige *De*. Hij wordt ook uitgedrukt door *Ik, Gij, Hij, Zij*.— ELZEVIER noemt deesen Naamval de *Werker*, omdat de woorden die door een' Werker geregeerd worden, en buiten zulke personen of zaken niet te pas komen, of gebruikt kunnen worden, *Werkwoorden* genoemd worden, als *Beminnen, Slaan, Stooten*, enz. Wanneer men, bij voorbeeld schrijft: *Pieter bemint, staat, stoot*, zoo vraag eens: *wie bemint, staat, stoot?* en het antwoord zal zijn: *Pieter*; waaruit blijkt dat *Pieter* de *werkende persoon* is, en derhalven in den eersten Naamvall' moet gesteld worden. En, om dit nog klaarer te doen begrijpen, zoo zegge men: *de Man bemint*, enz. daaruit blijkt mé. de dat de *Man* de *werkende persoon* is, door het Geslachtwoord *De*, alzoo dat woord *De*, altijd de eerste, of de Vijfde Naamval, de *Roeper* van MOONEN en séWEL, maar de *Toeboorer* van ELZEVIER is, dat is, de *aangesprooken persoon* of *zaak*; maar dewijl de *Man* hierboven geen *Toeboorer* is, maar *werkende*; zoo blijkt te meer dat de *Man* hier in den eersten Naamvalle staat, welke eerste Naamval nooit het Lidwoord *Den* kan dulden, 't welk bij veele kwaade Schrijvers évenwel te vinden is. — Men zegt, in den eersten Naamvalle: *De Koning komt, Het huis schuudt. Ik beet Willem, Gij zijt eene getrouwde Vrouw. Hij gaat mank. Zij schreide*; en uit deese uitdrukkingen blijkt, dat dezelve altijd voor het Werkwoord gaat. —

2. G E N I T I V U S.

Nu volgt de *Teeler* (zegt ELZEVIER). „ Het Kunstgenootschap NATURA ET ARTE, uit wiens schriften ik dit Hoofdstuk op-

Opmaak, noemt deesen Naamval den *Eigenaar*, dat is, een persoon of zaak die een weesenlijken eigendom heeft aan Personen of zaaken die bij hem gesteld worden; dus zegt men: *de lof des Mans*, of *van den Man is groot*; *de Lof der Vrouw*, of *van de Vrouw, is groot*; *de Lof des Konstgenootschaps*, of *van het Konstgenootschap, is groot*. — Hier blijkt nu klaar, dat *Man*, *Vrouw* en *Konstgenootschap* hier in den tweeden Naamval staan, of de Eigenaars zijn van den lof. Zijnde het Geslachtwoord *Des*, in het Mannelijke en Onzijdige, en *Der* in het Vrouwelijke Geslacht, altijd vaste tékens van den *Eigenaar* of tweeden Naamval; doch dewijl het lédeke *van* zoo wel den zesden als den tweeden Naamval regeert, moet men wel nauwkeurig acht slaan hoe hetzelfde voorkomt, 't welk men gemakkelijk kan leeren onderscheiden. Bij voorbeeld, ik lees: *de Lof van den Man is groot*: Wil men nu weten of *de Man* hier in den tweeden, dan of hij in den zesden Naamval staat, zoo vraage men zigzelve slegts of die *Man Eigenaar* van dien Lof zij, of eenigen eigendom aan denzelven hebbe? Voorzeker ja; gerust moogt-ge dan ter néder zetten *de Lof van den Man*, enz. want in den zesden Naamval zou het *Manne* moeten zijn. Doch om nog vaster hierin te gaan, zoo is 'er nog een onseilbaar téken, om den tweeden van den zesden Naamval te leeren onderkennen, te weten: wanneer men in het Mannelijke Geslachte voor de woorden *van den*, *van dien*, *diens* of *des*; en in het Vrouwelijke, voor *van de*, of *van die*, *des* of *dier*, zonder krenkinge van den zin kan zetten; dan is het een vast téken, dat het woordje *van* in den tweeden Naamval staat; dewijl die buiging in den zesden Naamval geen plaats kan hebben.

In de uitdrukking: *de zadel van het Paard was van trijp*, heeft men een Genitivus en een Ablativus, naardien *van het Paard* hier zoo veel betékent als *des Paards*, zijnde de tweede Naamval; doch zoo is het niet gelégen met de woorden *van trijp*, betékenende dit zoo veel als *van trijp gemaakte*, en in dien zin is het woordje *van* het téken van den zesden Naamval; gelijik ook wanneer men zegt: *ik ligte den zadel van het Paard*, dat is: ik nam hem daar af. Dit onderscheid ziet men insgelijks in deese spreekwijzen: *Hij kwam uit het huis van zijnen Vader*, en *Hij nam het huis over van zijnen Vader*. Want het eerste verbeeldt ons den Genitivus en het laatste den Ablativus. — Maar dubbelzinnig is dit gezegd: *Hij heeft het Huis van zijnen Vader geërfd*. — Hieruit is niet wel te be-

paalen of het woordje *van* hier het téken van den *Genitivus* of van den *Ablativus* is, voor welke beide hetzelfde onverschillig kan gebruikt worden. Intusschen is het ook zéker, dat 'er Manlijke Naamwoorden zijn, die in den *Genitivus* het woordje *Des* niet kunnen dulden, zonder eene groote hardigheid of wrangheid; want wie zegt toch: *de dikte des masts*. 't Is hier immers béter te zeggen: *de dikte van den mast*. En dit kan zéker geen *Ablativus* genoemd worden; gelijk ook *met bet bovenënd van den mast*, hetwelk een gedeelte van den mast is. Maar zoo is het niet gelégen: *de vleugel die door eenen rukwind van den mast afwaaide*; waarom *van den mast*, in dit geval ook een *Ablativus* is. Als men dan zegt: *De breedte van het huis*, dan is *van* het téken van den *Genitivus*; maar, *de steen viel van het huis*, geeft te kennen dat *van* een *Ablativus* beté- kent.

In de Taale der Dichteren, die zékerlijk een anderen stijl eischt dan de dagelijksche spreektrant, behoorde omtrent deesse bovenstaande woordjes wat meer onderscheid gemaakt, en voor *van de*, *van mijne*, *van uwe*, *van alle*, liever geschreeven te worden *der*, *mijner*, *uwes*, *aller*, 't welk veel deftiger is dan het andere. Ter onderscheidinge van den *Gen.* en *Abl.* zegt TEN KATE, dat bij den *Genit.* altijd een ander *Substantivum* komt, aan hetwelke dit behoort en toegeëigend is, als: *het is een werk van hem*; terwijl de *Abl.* altijd aan het *Verbum* zig ver- knoopt, als: *dat Werk* komt VAN HEM.

3. D A T I V U S.

De derde Naamval, bij MOONEN den *Geever*, maar met meer réden bij ons den *Ontvanger* genoemd, is die persoon of zaak die iets ontvangt, of wien iets toegebracht wordt. Bij voor- beeld: *Jan geeft den Manne slagen*. Zoo volgt dat *de Man* de *Ontvanger* is, of de derde Naamval, die zoo wel als de zesde in E uitgaat. Te meer, als men 'er een woord bijvoegt, en schrijft: *Jan geeft aan den Manne slagen*; want daar *aan* niet bij kan komen, kan geen *Ontvanger* of *derden Naamval* ge- vonden worden, noch eenige plaats grijpen. Indien men nu volgens MOONEN te werk ging, en vraagde wie is de *Geever*? (dat is de derde Naamval) zou men immers moeten zeggen *Jan*, maar dit is mis, *Jan* is de derde niet, maar de eerste Naamval, te weeten de *Werker* of *Werkende persoon*. Zoo dat
men

men hieruit kan zien hoe weinig nut voor een' jongen Leerling' uit MOONENS Spraakkunst', in dit geval te haalen is.

Zoo redeneert de Heer ELZEVIER, in deszelfs Dichtproeven, bl. 53. Intusfchen bestaat het verskil tusfchen zijn Ed. en MOONEN, alléén hierin, dat de gedagten van den laatsten zig bepaalen op den Naamvall', of, om 't béter uit te drukken, op het Lidwoord waardoor den Naamval uitgedrukt wordt, en dit zoo zijnde, dan kan ik niet zien, dat hij zoo groot een ongelijk heeft, wjl het zéker is dat de woordjes *aan den*, *aan de*, *aan het*, enz. altijd, op zigzelven aangemerkt, de *Geevers* van MOONEN zijn, en de *Perfoonen* of *Zaaken* waarop zij betrekking hebben, de *Ontvangers* van ELZEVIER, die in dit laatste geval ook gelijk heeft, en, mijn's oordeels, deese aanmerking omtrent den kundigen MOONEN wel had kunnen agterlaaten.

De derde Naamval wordt uitgedrukt door *Eenen* of *aan eenen*; door *Den* of *aan den*; — *Der* of *aan de*; — *aan het* en *Hem* of *aan hem*; — *Mij* of *aan mij*; — *U* of *aan U*. Wordende het woordje *aan*, dikwils uitgelaaten, waardoor alsdan, volgens TEN KATE, eenen *Dativus Absolutus* ontstaat. Zoo schrijft men:

De zaak is DEN Koning en DER Koninginne voorgedraagen.

De Knecht is DEN Meester' onderworpen.

Het wierd DER gemeente voorgesteld.

Het kwam DEN Volke vrcemd voor.

't Wierd AAN HET Volk bekend gemaakt.

Ik heb het HEM gegeven.

Het boek is AAN HEM opgedraagen.

Mij is gezegd. Hij vraagde MIJ.

Het lagchen is alléén DEN Menschen eigen, als zijnde ALLEN menschen aangebooren, en niet den beesten.

De zaak wierd DEN Mannen voorgesteld.

Het Geschil wierd DER Vrouwen verbleeven.

Wanneer de derde Naamval voor eene waarlijke aanhegting gebruikt wordt, zoo wordt, zoo moet allesints het voorzetfel AAN, al is het in verhéven stijle, daar voor staan; aldus *bet bangt* aan den *bals*, aan den *spijker*, enz. —

Het gebruik van DER voor AAN DE, is reeds van de vroegste tijden af, in onze Taale geweest, en wordt nog door onze beste Schrijveren en Dichteren gevolgd. HUYDECOPER heeft 'er,

in zijne Proeve bl. 378—380. en bl. 235. veele voorbeelden van opgegeeven, onder anderen de volgenden:

„ VONDEL in de Bruiloftsd. bl. 625.

*Eer niets en tijts vermetelheit.
Mij leere DER vergetelheit.*

„ FR. DE WAEL, Lusthof der Geestl. Ged. I. D. bl. 59.

Dat Sij in velen sijn DER weerelt zeer gelijk.

„ J. VAN BROEKHUIZEN, Poëzij, pag. 37.

*'t Plumdraagend gild, met open gorgels,
Bedankt DER Zon.*

Zoo gebruikten zij ook ZIJNER VOOR AAN ZIJNE.

„ J. ZEEUS, Wolf in 't Schaapsvel, pag. 13.

*Zijn dwaaling en vervloekte afgoderij
Zet ZIJNER blindtheit noch een glimp van Godtsdienst bij.*

„ EV. KRAEYVANGER, Dichtl. Lente, pag. 35.

*'k Wil mij DER Rechtsgodin
Met een volkomen zin
Alleen nu overgeeven.*

Deese manier van schrijven vindt men ook in de overzettinge van den Bijbel. Bij voorbeeld: Rom. II. vs. 8. *Die DER Waerheit ongehoorsaem, doch DER ongerechtigheit geboorsaem sijn.*

Nog een voorbeeld uit een voornaam hédendaagsch Dichter.

*All mijne onbestorven Weezen
Zijn DER goddelijke TROUW
Als de beste Voedstervrouw
Die hen opneemt, aangepreezen.*

Zie de TIJDWINST in Lédige uren, bl. 239.

4. ACCUSATIVUS.

De *Accusativus* of vierde Naamval hangt af van het Werkwoord en wordt uitgedrukt door *Eenen, Eene, Den, De, Hem, HAAR, HEN, HET, MIJ, U.* — Dus zegt men: *Hij heeft eenen Man gedood. Hij heeft eene Vrouw getrouwd. Wij zagen den Koning en de Koningin. Ik hoorde u niet. Ik heb hem geroepen. Hij stiet mij omverre. Hij heeft haar verlaaten. Zij hebben het huis gestut. Zij sloegen hen.*

ELZEVIER zegt: hierna volgt de vierde Naamval, dat is de *bewerkt wordende persoon* of *zaak* of de *Lijder*, dat is de Man die geslagen of gestooten wordt. Bij voorbeeld: *Jan slaat den Man, schopt den Jongen, hoort den toon*, enz. zoo blijkt dat *de Man, de Jongen en de toon*, de bewerkt wordende personen of zaken, dat is de *Lijders*; en *slaat, schopt, hoort* de Werkwoorden zijn, en *Jan* de *werker* is: doch wanneer men schrijft *de Man wordt geslagen, de Jongen wordt geschopt, de toon wordt gehoord*, dan moet *de Man, de Jongen en de toon* in den eersten Naamval staan, om twee redenen, als vooreerst: omdat geen vierde Naamval in een volkomen zinn' kan gevonden worden, zonder een' eersten Naamval voor of agter zig te hebben, gelijk in *Jan slaat, shoot*, enz. te zien is, die hier niet te vinden is. Ten tweede: omdat geen persoon of zaak door een *Lijdend Werkwoord* in den vierden Naamval wordt gesteld, maar wel door een *Bedrijvend Werkwoord*."

TEN KATE spreekt: 1. van eenen *Accusativus Motivus*, het toestreckende geval of het bewerkte bewoegmiddel, uitgedrukt wordende door *om hem, van wegen hem, voor hem, tegen hem over hem* en *tot het*: als *Liefde tot wel lust*. 2. Van eenen *Accusativus Localis*, die het plaatselijke bewerkte geval bekleedt, wanneer men zegt: *bij, om, rondom, omtrent, naast, nabij hem; na hem, voor, agter, tuschen en boven hem, op hem, boven op hem, beneden, onder en over hem, tegen hem aan, door dat, en door dat heen*, en *binnen en buiten dat*; hoewel men dit *Binnen* en *Buiten* ook eertijds bij den Genitivus gevoegd hebbe, als toebehoorende; en hiervan zegt men nog *Binnen* en *Buiten's Huis*, éven als of 't ware in 't *binnene des huizes*.

5. V O C A T I V U S.

Deese vijfde Naamval wordt gebruikt, in het Roepen of aanspreken, als *ó Heere! Hoor hier Man! Vrouw, zie voor U! ó gelukkig Land! ó ik ongelukkige!* Men gebruikt denzelfven veeltijds zonder geslachtwoord, en daarom zegt men: *God, Heer, Vader, Moeder, Kind*, in het eenvoudige getal; en in het meervoudige *Goden, Heeren, Vaders, Moeders, Kinders*. Maar de rustchenwerping *O* wordt 'er met of zonder Voornaamwoord *Gij*, dikwils voorgezet. —

Dit zijn de gezegdens van *SÉWEL* en *MOONEN*. De Heer *ELZEVIER*, redeneert 'er aldus over. — „De vijfde Naamval is bij *MOONEN* de *Roeper*, maar bij ons de *geroepen* of *aangesprooken* *persoon* of *zaak*, of, om hem met één woord te noemen, de *Toeboorder*; omdat hem, wanneer hij ons voorkomt, deese benaaming eigen is: *Ik hoorde dien Man roepen, Mannen Broeders!* enz. — vraagt men nu aan *MOONEN*, wie hier in den *Roeper* staat? (die altijd met den eersten Naamvalle overéénkomt, en zoo wel als die altijd *De* en nooit *Den* voor zig lijden kan). Zoo moet hij, wil hij volgens zijn eigen woorden antwoorden, zeggen: de *Mannen Broeders*, die intégendeel de *Toeboorders* zijn. Want *Ik*, die de werker ben, *hoor roepen*; (te weeten *den Man* die in den vierden Naamvalle staat); maar vraagt men wie hier de *aangesprooken*, of, om in het meervoudige getal te spreken, wie de *aangesprooken* *personen* of *Toeboorders* zijn? Zoo valt het antwoord ligt: de *Mannen Broeders*, zijn de *Toeboorders*, die dan ook, gelijk het zijn moet, met den *Werker* of *eersten Naamvalle* overéénkomen.

Zie hier een voorbeeld of twee van den *Vocativus*.

„ *HOOGVLIET*, in den *Aardsvader*, *bl. 227*.

Onnoozele Izaäk! 't geldt u, 't geldt u, mijn Zoon!
ó Appel van mijn oog! ó paerel van mijn kroon!

„ *FEITAMA*, in *Henrik de groote*, *bl. 81*.

Vereeuwig, Zangeres. dier helden dierbre Namen,
Die zich nochsmaad, noch dood, voor de eer huns Konings schamen.
Leest in mijn dicht, de Thou! Tardif! Larchet! Briston!
Praalt nevens ben, Poitier! Molé! Bayeul! Scaron!

*Gij mede jonge Bloem, Longueil! wiens lente jaren
In rijp vernuft, in deugd, die vaders evenaren.
Hoe wordge, o eedle Rei! . . . .*

Men zet altijd het verwonderings - téken agter zulke uitdrukkingen, die door eenen vijfden Naamvalle beheerscht worden.

6. A B L A T I V U S.

De Ablativus is kenbaar aan de volgende merktékenen: *van eenen, van eene, van een; — van den, van de, van het; — van hem, van mij, van haar, van hen.* Men gebruikt denzelven in deese spreekwijzen: *Peeren VAN EENEN boom geschudt. — Vrugten VAN EEN weelig Land. Daar is een bevel gekomen VAN DEN Koning, en VAN DE Koninginne. — Het is VAN HEM genomen. Zij kwam VAN HET Land. Hij viel VAN HET HUIS. — De weërbaan waaide VAN DEN toren. — Verlost VAN DEN dood. — Bevrijd VAN DE koorts, VAN EEN kwaad wijf. Ik heb eenen brief VAN HEM ontvangen. Het kwam VAN MIJ voort. — 't Is VAN HAAR genomen.*

Somtijds wordt de *Ablativus* door *VAN* alléén uitgedrukt, als: *Een-drank van Wijn. — De menschen moet men van ondeugd afschrikken.*

ELZEVIER noemt deesen zesden Naamval de *benomen* of *be-roofde persoon* of *zaak*, anders de *Derver*. — Dus zegt men: *Jan neemt VAN DEN Manne, al wat bij krijgen kan*, vraagt men nu (zegt hij) een' Leerling' wéder, wie is de *Neemer* van MOONEN? die moet antwoorden *Jan*, dat mis is; want die is de *werkende persoon* of *zaak*, en kan bijgevolg geen zesde Naamval zijn. — Maar vraagt men wie is de *Derver*, of *benomen persoon*? zoo luidt het antwoord *de Man*, die daarom in den zesden Naamvalle staat, en *Manne* moet zijn. — Laat ons nu eens zien, hoe men den zesden Naamval in andere opzichten ook waar te neemen hebbe. Deese Naamval kan ook dus voorkomen, bij voorbeeld: *Jan wordt geboot van den Man*. Dan moet het woord *Man* wéder *Manne* zijn. Niet zoo zeer dat *de Man* van iets beroofd wordt, of als een benomen persoon moet aangemerkt worden, als wel omdat het woord *van* hier bijkomt (dat, als gezegd is, zoo wel een' zesden als een' tweeden Naamval regeert), 't welk hier zonder krenkinge des zins, niet in *Des* kan veränderd worden; want hoe misfelijk zou het luiden, als men zeide: *Jan wordt geboot DES*

MANS? Daarom moet *Man* in den zesden Naamvalle staan, en *Manne* zijn. — Men kan *Man* hier ook in den vierden Naamvall' stellen, mits het woord *Van* in *Door* veränderende; niet omdat de *Man* hier een *Lijder* zoude zijn, maar omdat het woord *Door* een' vierden Naamval regeert."

TEN KATE spreekt van den *Ablativus*, die volgens hem) gewoonlijk *Afneemer* vertaald wordt; zeggende: „ Dit geval komt mij niet minder duister voor; want wat voor eene Afneeming is 'er, wanneer men zegt: IN DAT HUIS, of TEN ZIJNEN HUISE? alhier is de *Ablativus* vertoevende of verzellende (*com-morativus*) of *Dit wierd volbragt* DOOR, of MET HEM, aldaar is de *Ablativus* veröorzaakende of méde werkende (*instrum-entalis*.)

„ Nog is 'er ook een *Ablativus narrativus* of van verhaal, als: *Men spreekt* VAN HEM. Doch de vierde *Ablativus*, naame-lijk de *discretivus*, of 't afscheidende geval, heeft den naam van *Ablativus* niet onëigenlijk; als *van* HEM, VAN HEM AF, UIT HET HUIS, ZONDER DAT, enz.

„ Deese vierderhande *Ablativi*, zijn zoo strijdig van aart, als IN en UIT; en ik bekenne gaarne dat ik tot nog toe naar mijn genoeg en geene gemeenschap heb kunnen uitvinden, die haar alle vier insluit. Bij gebrek van dien kan men zig ondertus-fchen behelpen met den gewoonen naam van *Ablativus*, nee-mende dien, voor hetgeene het gebruik hem doet beteekenen, en niet voor het geene hij naar de Letter zou beduiden.

ABLATIVUS ABSOLUTUS.

Deese Naamval, die wij een *volstrekten Derver* noemen, staat op zizelve, en moet zonder de hulp eenes Werkwoords, een' volstrekten zin uitléveren. — Men noemt hem dus, omdat hij iets *volstrekt* uitdrukt, volmaakt en volcëndigt. Hij is kenbaar aan de woorden *geduurende*, *staande*, *onüangezien*, *geboord*, *gezien*, *niettégenstaande*, *aangezien*, in de volgende uitdrukkingen:

Geduurende den *strijd*.
Geduurende deesen *oorlog*.
Sttaande deesen *ecbt*.
Onüangezien den *goeden uitflag*.
Geboord uwen *last*.
Gezien den *inboud van den brief*.

Niet-

Niettegenstaande dien hevigen twist.
Aangezien deesen twist begon.

Ook vindt men den *Ablativus absolutus* in zoodanige spreekwijzen, daar het deelwoord *zijnde* bijkomt, of daarönder verstaan wordt. Als:

Den *God gepaaid*. (zijnde)
 Den *naam verzégeld*, *beginnenze*.
 Den *last voltrokken*. . . .
 Den *Draak in slaap getoverd*. . . .
 Den *bonger geboet en de tafels opgenomen*. . .
 Den *nagt doorgebracht zijnde*.
 Den *strijd nog éven maar begonnen*. . . .
 Den *Koning overleeden zijnde*, *wierd gebalsemd*.
 Dien *tijd verlopen zijnde*.
 Deesen *laatsten in de haven terugg' gekomen*. . .

Ook wordt den *Ablativus absolutus* uitgedrukt door de woordjes: *gesteld*, *onderfeld*, *genomen*, *neem eens*; met dezelfde bepaaing als boven, omtrent het deelwoord *zijnde*; als:

GESTELD, den oorlog *begon op nieuw*.
 ONDERSTELD, *hem wierd de kroone gegeven*.
 GENOMEN, *haar wierd eenen fakkele gegeven*.
 NEEM EENS, den twist *bestond daarin*.

Alle deese bovenstaande voorbeelden zijn betrekkelijk tot het Mannelijke Geslacht. In het Vrouwelijke zegt men in *Acus. absol.*

De *Fonteine verdestruëerd zijnde*.
 De *zaake éénmaal beslooten zijnde*.

En in 't Onzijdige zegt men:

GEMERKT den *gerechtigen vonnisse*.
 AANGEZIEN deesen *geschille*.
 GESTRAFT aan den *lijve*.
 VERHOORD deesen *gedinge*.

Zie daar, Leefser! eene breede beschrijving der Naamvallen.
 Men

Men onderscheidt dezelve in twee foorten, naamelijk in *regte* of *staande*, en in *onregte* of *geboogen* Naamvallen. De *regten* zijn de eerste en de vijfde, dat is de *Werker* (*Nom.*) en de *Aangeropen* (*Voc.*); de eerste wijst het geslachtwoord zelve aan, als *De Man, de Vrouw, het Kind*, en de laatste wordt, zonder geslachtwoord, dus uitgesproken: *Man! Vrouw! Kind!* — De *Onregten* zijn de *Eigenaar*, (*Gen.*) de *Ontvanger* (*Dat.*) de *Lijder*, (*Acc.*) en de *Derver*, (*Ablat.*) —

Door deese Naamvallen worden alle de Zelfstandige Naamwoorden der drieërlei Geslachten, veranderd en geboogen. En deese buigingen noemt men *Declinatien*. —

1) De eerste buiging der Manlijke Zelfstandige Naamwoorden, geschiedt door de *Lédekens* EEN en DE. —

Voorbeelden.

Manlijk enkelvoudig.

<i>Nom.</i> Een Man.		<i>N.</i> De Man.
<i>Gen.</i> Eens Mans.		<i>G.</i> Des Mans.
<i>Dat.</i> Eenen Manne, of aan eenen.		<i>D.</i> Den Manne of aan den.
<i>Acc.</i> Eenen Man.		<i>Acc.</i> Den Man.
<i>Voc.</i> Man! of ó Man!		<i>V.</i> Man! of ó Man!
<i>Abl.</i> Van eenen Manne.	<i>Ab.</i> Van den Manne.	

Zie daar! één voorbeeld voor duifend; terwijl op die wijze alle de Manlijke Naamwoorden, met de *Lédekens* EEN en DE geboogen worden.

2) Vrouwelijk enkelvoudig.

<i>N.</i> Eene Vrouw.		<i>N.</i> De Vrouw.
<i>G.</i> Eener Vrouwe.		<i>G.</i> Der Vrouwe.
<i>D.</i> Eener of aan eene Vrouwe.		<i>D.</i> Der of aan de Vrouwe.
<i>Ac.</i> Eene Vrouw.		<i>Ac.</i> De Vrouw.
<i>V.</i> Vrouw of ó Vrouw!		<i>V.</i> ó Vrouw!
<i>Ab.</i> Van eene Vrouwe.	<i>Ab.</i> Van de Vrouwe.	

3. Onzijdige Naamwoorden, buigt men door het *Lédeken* HET, op de volgende wijze:

Nom.

Nom. Het Geld, Veld, Hoofd, Land, Volk.
Gen. Des Gelds, Velds, Hoofds, Lands, Volks.
Dat. Aan het Geld, Veld, Hoofd, Land, Volk, *of* den Gelde, Velde, Hoofde, Lande, Volke.
Acc. Het Geld, Veld, Hoofd, Land, Volk.
Voc. ô Geld, Veld, Hoofd, Land, Volk!
Abl. Van het Geld, Veld, Hoofd, Land, Volk, *of* van den Gelde, hooftde, Lande, Volke. —

In het meervoud van alle drie de Geflachten, zegt men.

1. Zonder Lédekens:

Nom. Mans *of* Mannen, Vrouwen, Velden.
Gen. Van Mannen, Vrouwen, Gelden, Velden.
Dat. Aan Mannen, Vrouwen, Gelden, Velden.
Acc. Mannen, Vrouwen, Gelden, Velden.
Voc. ô Mannen! Vrouwen! Gelden! Velden!
Abl. Van Mannen, Vrouwen, Gelden, Velden.

2. Met het Lédeke DE, in alle de Geflachten:

Nom. De Mans, Vrouwen, Gelden, Velden.
Gen. Der Mannen, Vrouwen, Gelden, Velden.
Dat. Den *of* aan de Mannen, *den, der of aan de* Vrouwen, aan de Gelden, Velden.
Acc. De Mannen, Vrouwen, Gelden, Velden.
Voc. ô Mannen, Vrouwen, Gelden, Velden!
Abl. Van de Mannen, Vrouwen, Gelden, Velden.

Ik ben van gedagten, dat ik mij, niet zoo breedvoerig als anderen over de buiging der Naamwoorden behoefte uit te laten, omdat men onder mijne Verhandelingen over de Letteren, én wel voornaamelijk over de *Consonanten* overal aanmerkingen daaröver vindt. — Ik zal hierbij nog maar alléén voegen, eenige fraaie buigingen van Zelfitandige Naamwoorden, en wel

1. Van het Manlijke woord MENSCH.

Nom. DE MENSCH is geworden als onzer één. *Gen.* 3: 22.
Gen. Wat is de Mensch dat gij zijner gedenkt, en de Zoon DES MENSCHIE dat gij hem bezoekt. *Ps.* 8: vs. 5.

Dat.

174 N E D E R D U I T S C H E

Dat. Ende de Heere God gebod DEN MENSCH. *Gen.* 2: vs. 16.

Acc. Ende God schiep DEN MENSCH naar zijn beeld. *Gen.* 1: vs. 27.

Voc. Maar gij, ó MENSCH Gods! vliedt deeze dingen. *1 Tim.* 6: vs. 11.

Abbl. Laat gij dan af VAN DEN MENSCH, wiens adem in zijnen neuse is. *Jer.* 11: vs. 22.

2. Van het Vrouwlijke woord VROUW.

Nom. En DE VROUW zag dat die boom goed was tot spijsfe. *Gen.* 3: 6.

Gen. De Man is 't hoofd DER VROUWE. *1 Cor.* 11: vs. 3.

Dat. Ende DER VROUWE zijn gegeven twee vleugels. *Openb.* 12: vs. 14.

Acc. Ende toen de Draak zag dat hij op de Aarde geworpen was, zoo heeft hij DE VROUW vervolgd. *Openb.* 12: vs. 13.

Voc. VROUW! Wat heb ik met u te doen. *Job.* 2: vs. 4.

Abbl. TOT DE VROUW zeide hij. *Gen.* 3: vs. 16.

3. Van het Onzijdige woord VOLK.

Nom. HET VOLK zal op den berg Sinai niet kunnen klimmen. *Exod.* 19: vs. 23.

Gen. En Mofes kwam ende riep de Oudsten DES VOLKS. *Exod.* 19: vs. 7.

Dat. Ende de Heere gaf DEN VOLKE genade. *Exod.* 11: vs. 3.

Acc. Ende hij heiligde HET VOLK. *Exod.* 19: vs. 14.

Voc. ó! MIJN VOLK! die u leiden, verleiden u. *Jer.* 3: vs. 12.

Abbl. Ende hij zeide TOT HET VOLK. *Exod.* 19: vs. 15.

Is mijn Leefer hierméde nog niet voldaan, zoo wil ik, tot ziju vermaak, 'er nog eenige weinige bijvoegen. Als:

4. Naambuiging van het Naamwoord GOD.

Nom. Maar die dit alles gebouwd heeft is GOD. *Hebr.* 3: vs. 4.

Gen. Maar nu is de rechtvaardigheid GODS geöpenbaard. *Rom.* 3: 21.

Dat. Geef den Keizer dat des Keizers ende GODE dat Gods is. *Mattb.* 22: vs. 21.

Acc.

Acc. Ik danke MIJNEN GOD, uwer altijd gedagtig zijnde. *Filemon.* vs. 4.

Voc. Maar tot den zoone zegt hij: uw troon ó GOD! *Hebr.* 1: vs. 8.

Abl. Genade zij ulieden en vréde VAN GOD onzen Vader. *Hebr.* 1: vs. 3.

5. Van den eigennaam ABRAHAM.

Nom. Ende ABRAHAM befreed zijnen zoon Izaïc. *Gen.* 21: vs. 3.

Gen. Toen zeide hij: ik ben ABRAHAMS knegt. *Gen.* 24: vs. 34.

Dat. Ende Efron de Hethiter antwoordde ABRAHAM. *Gen.* 23: vs. 10.

Acc. Ende Abimelech riep ABRAHAM. *Gen.* 20: vs. 9.

Voc. Ende hij zeide tot hem: ABRAHAM! *Gen.* 22: vs. 1.

Abl. Voorder zeide God TOT ABRAHAM. *Gen.* 17: vs. 9.

Nog eens:

Nom. De Mensch was naakt en zag 't niet voor den vall.

Gen. Des Menschens zoon herfelde 't gantsch beel.

Dat. Den Mensche is magt en heerschappije gegeven.

Acc. Den Mensch heeft God uit Edens Hof gedreeven.

Voc. ó Mensch! of Mensch! door 't zondigen vermaard!

Abl. En van den Mensche of van den Mensch ontüard.

Nog eens, en dan stap ik 'er van af.

Wat onweer! wat geluid! wie is 't die hier komt stormen?

Nom. DE MEESTER, want hij wil de Duitfche taal hervormen. Wat 's dit, hoe komt zijn hoofd dus jammerlijk op hol?

Gen. DES MEESTERS harsens zijn van eigen wijsheid vol. Om welke reden heeft hij toch zo veel gefchreeven?

Dat. Opdat men loon en eer zou AAN DEN MEESTER geeven. Welk is de loon die hij verwacht van zijne maats?

Acc. Dat men DEN MEESTER stelle in held *Erasmus* plaats. Welk is dan de eer die hij verwacht in volgende Eeuwen?

Voc. Dat elk zal voor zijn beeld, om prijs, ó MEESTER! fchreeven.

Wat hoopen zij die voor hun moedertaale flaan?

Abl. Dat hen 't geluk toch VAN DIEN MEESTER zal ontfiaan.

(b)

(b) Van de Bijvoeglijke Naamwoorden.

Bijvoeglijke Naamwoorden zijn zulke Naamwoorden, die de eigenschap of de hoedanigheid van de Zelfstandige Naamwoorden uitdrukken. Tot de vorming van hun meervoudig getal neemen zij doorgaands eene enkelde E aan, als: *een goed man*, goede *Mans*; daar de Zelfstandige Naamwoorden intégendeel, tot de vorming van hun meervoud het woordje EN aanneemen als *Zoon*, *Zoonen* of *Zoons*. —

Van de vorming der Zelfstandige Naamwoorden, en van enkelvoudigen tot meervoudigen, spraken wij hier-en-daar, onder de Verhandelingen der Médeklinkeren. Wij zullen hier maar alléén herinneren:

1. Dat alle de enkelvoudige Zelfstandige Naamwoorden, die op eene Vrouwelijke E op EE en IE uitgaan, in het meervoud niet meer dan eene N aanneemen, als *beeke*, *beeken*; — *zee*, *zèen*; *ree*, *reën*; *krie*, *kniën*; *spie*, *sptën*, enz.

2. Alle de Naamwoorden in IJ, AI, EI, UI, AAI, OEI, OOI uitgaande, neemen in het meervoud de letters EN aan. Als: *pij*, *pijen*; — *bai*, *baien*; — *galei*, *galeiën*; — *bui*, *buiën*; — *kraai*, *kraaien*; — *koei*, *koeiën*; — *kooi*, *kooiën*, enz. — En zoo doen insgelijks alle de Naamwoorden die met dergelijke tweeklanken eindigen; alsmede Naamwoorden die na twee Vocaalen, en na eene IJ, op een médeklinker uitgaan; als, *paal*, *paalen*; *poel*, *poelen*; — *moor*, *mooren*; — *muur*, *muuren*; — *doos*, *doofen*; — *pijl*, *pijlen*, enz. terwijl de Naamwoorden die na eene enkele Vocaale, op een' médeklinker uitgaan, den médeklinker in het meervoud verdubbelen, als *slab*, *slabben*; — *bag*, *baggen*; enz. — Zie verders, gelijk wij hierboven zeiden, de Verhandelingen over de Consonanten. —

Wij zullen ons nu bepalen tot de Bijvoeglijke Naamwoorden, die aan veelerlei uitgangen onderworpen zijn. — De volgende hebben een vermengden uitgang; als *groot*, *klein*; *hoog*, *laag*; *lang*, *kort*; *breed*, *smal*; *dik*, *dun*; *wijs*, *gek*; *glad*, *ruig*, *onoffen*; *beet*, *koud*; *schrander*, *dom*; *vet*, *mager*; *stout*, *bloed*; *wijd*, *naauw*; *dapper*, *bloobartig*; *blijd*, *bedroefd*; *kloek*, *traag*, *lui*; *scherp*, *stomp*, *bot*.

Eenige Bijvoeglijke Naamwoorden zijn afgeleid van Zelfstandigen, en hebben den uitgang in LIJK. Als *broederlijk*, *geestlijk*, *gevaarlijk*, *Godlijk*, *gemaklijk*, *ligchaamlijk*, *lieflijk*,

mak, *redelijk, Vrouwlijk, zedelijk*, enz. als zijnde afgeleid van *broeder, geest, gevaar, God, gemak, ligchaam, lief, rede, Vrouw, zede*, enz.

Om den maakklank der Poëfije heeft men fomtijds de gewoonte van te fchrijven *geestelijk, Goddelijk, ligchaamelijk, lieffelijk, vrouwelijk*, enz. Als men intusfchen de Zelfftandige Stamwoorden op zigzelve neemt, en daarätger het aanhangfel *lijk* voegt, zal men zien dat de Analogie béter is. Bij voorbeeld: *gemak*, maakt *gemaklijk*. Intusfchen fchrijft men ook *gemakkelijk*, met invoeginge van eene geheele lettergreep.

Anderen eindigen in *sch*; als: *Aardsch, Hemelsch, Helsch, Heidensch, Kindsch* enz. komende van *Aard of Aarde, Hémel, Hel, Heiden, Kind*, enz. — *Hof* maakt *Hoofsch*, met verdubbelling der *oo*. *Poolen* maakt *Poolsch*. — *Zweden* maakt *Zweedsch*.

Sommigen eindigen in *en*; als *aarden, gouden, houten, zilveren, wollen*, enz. afgeleid zijnde van *aarde, goud, hout, zilver, wol of wolle*.

MOONEN verkiest deefe stoffelijke Bijnaamwoorden te fchrijven zonder *n*, *goude, zilvere*, enz. Men moet intusfchen in alle drie de geflachten en in het meervouwd de *n* behouden en fchrijven: *een aarden kruik, een tinnen fchotel, een koperen kroon, een ftalen wapen, zwaerd, bart; de gouden tijd, de berken kroes, een zilveren korf, een gulden appel, een elpenbeenen buik, een ijvooren fcepter, een linnen doek, een wasfen neus, een ijferen fleep, een glafen fles, een diämanten boot, een rieten dak, het houten buis, het ftalen lemmer, de koperen ketels*, Zie HUYDECOPERS Proeve, *bl. 348—351*. TEN KATE, 1. Deel, *bl. 392*.

Voorbeelden.

- „ *Hoe zielverkwikklijk rijst de gouden dageraad,*
- „ *Daar 't fchel gevogelte den blijden aftocht ftaat*
- „ *Der zilv'ren maan, en 't heir der mindre bemellichten,*
- „ *Die voor den luister van het heerlijk daglicht zwingten.*

B. DE BOSCH, Dichtl. Verluft. *bl. 237*.

- „ *Befchouw dat wondre Beeld; het hoofd van louter goud*
- „ *De zilv'ren borst en arm, de kop'ren buik en dijën,*
- „ *De leeme en ijsren voet; zijn tweepaar Monarcbijën.*

DEZELFDE, *bl. 18*.

M

Leema

Leeme is hier alleen gezet om de smelting van 't rijm.

- „ *Haar'* Purpren rok, *haar* diamanten kroon,
 „ *Haar'* gouden staf, met *paerelen* belaauden,
 „ *Haar'* fieren gang naar d'elpenbeenen troon.

SELS, Lied van Zion, *bl.* 129.

- „ *En 't* zilvren sparen, *hoog vereert*,
 „ *Uw pen* en gouden kroon *schakeert*.

F. DE HAES, Nagel. Gedichten, *bl.* 11.

In alle onze Dichteren vindt men deese spelling. In de BE-
 RICHTEN OVER ASIA, I. Deel, *bl.* 314. lees ik: voor de goun-
 den, zilveren, ijferen, tinnen, vernischte werken en vaartui-
 gen. — Merk aan, dat hier staat *vernischte*, niet *vernisten*,
 omdat dit woord, teffens met *vergulde*, *verzilverde*, *vertinde*,
 enz. niet onder de stoffelijke Bijnaamwoorden behoort. Zie
 HUYDECOPER, *bl.* 367, 368. — Immers de uitgang EN is
 onveranderlijk eigen aan die Bijnaamwoorden, welken van zul-
 ke Zelfstandige Naamwoorden afkomen, die, agter een ander
Substantivum, altijd in den tweeden Naamvalle gesteld wor-
 den, bij voorbeeld: *een beeld van metaal*, *goud*, *zilver*, *ko-
 per*, *tin*, *ijfer*, *lood*, is een *metaalen*, *gouden*, *zilveren*, *ijfe-
 ren*, *looden beeld*. — Men kan hierop eene proef maaken;
 want voor *eene goede Vrouw* en *haar schoon Kind*, kan men
 niet zeggen: *eene Vrouw van goed* en *haar Kind van schoon*;
vergulde Scheepen, zijn ook geene *Scheepen van verguld*, zoo
 min als *eene verniste Schilderije*, *eene Schilderije van vernis*
 is. — Wij weeten dat de kleuren slegts toevalligheden zijn,
 en geensints het stoffelijke weesen eener zaake uitmaaken; de
 Heer HUYDECOPER schijnt nogtans het woord *Purper*, om niet
 verwerpeelijke redenen uit te zonderen. Doch ik geloove dat
 dit eerder door het gebruik, dan door den *Purpervisich* te wet-
 tigen zij, want het *Purper* is, voor zoo verre het eene kleur
 zij, zoo min stoffelijk als *wit* en *zwart*. Dat het van eenen
 visch, die de Latijnen *Purpura* heeten, gemaakt werdt, kan
 het zoo min stoffelijk maaken, als het *wit* dat uit lood, en het
zwart dat uit Wijngaardshout wordt gemaakt: het is en blijft
 toch met deesen eenvoudiglich eene kleur.

Even gelijk deese stoffelijke Bijnaamwoorden, zoo moet
 men ook met eene N schrijven, het meervoud van alle de
 Bij-

Bijvoeglijke Naamwoorden, daar geen Zelfstandige naam of een ander bijvoeglijk woord bijkomt; als daar zijn: *allen, de magtigen, veelen, de leevenden, de dooden, gewijdden, jagtgefinden, blooden, rijken, armen, grooten, kleinen, kranken, zieken, gezonden, enz.* — Dit moet ondertusfchen maar aléén geschieden, wanneer alle die woorden Zelfstandiger-wijfe genomen worden; want wanneer men fchrijft: *veelen, anderen*, dan wordt een Zelfstandig Naamwoord daarönder verftaan, alsöf men zeide: *veele Luiden, andere Menschen*. Nooit fchrijft men: *veelen Luiden*, maar wel *veelen* op zigzelve, terwijl de Zelfstandige Naamwoorden daarönder begreepen zijn. — Zie TUINMAN, Oude en Nieuwe Spreekwijfen, *bl. 33, 34.* TEN KATE, I. Deel, *bl. 495.*

Keurig vindt men dit waargenomen, in de Vertaalinge der BERICHTEN OVER ASIA, enz. II. Deel, *bl. 89.* daar men leest: „*fchoon men er ook een groot getal zilveren, blaauwen, rooden, groenen, purperen, zwarten, en als appelbloesem gefpikkelden vindt en anderen, in welken alle deefe kleuren vermengd zijn.*”

Betreffende de Bijvoeglijke Naamwoorden, als Deelwoorden ook voorkomende, en die op EN eindigen, daaromtrent zijn de Taalgeleerden het onééns. — Wij zullen eerst derzelve verschillende gedagten opgeeven, en, ten besluite, de onzen daaruit afleiden en bepaalen.

1) „De deelnemende woorden, die in EN uitgaan, laten in het meervoud en Vrouwelijk geflachte, fo gevoeglijk, mijns oordeels, de N vallen, als fij ene E aannemen: ende daerom gebruyk ikze alfo fonder onderscheyd, *bedrogen, bedroge en bedrogene; gebonden, gebonde en gebondene; verflagen, verflage en verflagene.*” — Zoo denkt SAMUEL AMPZING hieröver, beweerende zelf dat dit geen verzierfelen maar vercierfelen van onze Taale zijn.

2) „De groote vrijgheid, die de allerbeste Schrijvers, ja HOOFD en VONDEL zelve neemen, in de Bijnaamen (*Adnomina* of *Nomina adjectiva*) welken op EN eindigen, dezelve niet wel in hunne geflachten (*genera*) veränderende, durf ik niet gebruiken. — Zij fchrijven dikwils: *eige Man, eige Vrouw, eige Kind; verlaate Man, verlaate Vrouw, verlaate Wijf*; (in plaats van *eigen Man, eigene Vrouw, eigen Kind, eigen Wijf*, en *verlaaten Man, verlaaten Vrouw, verlaaten Wijf*); waarin klaarlijk gemist wordt, omdat men niet zoude durven zeggen: *die Vrouw is verlaate*, maar *verlaaten*; *het lachchen is*

den menschen *eige*, maar *eigen*; noch *de deur is ope*, maar *open*." Zoo spreekt de Voorrede voor HORATIUS FLACCUS DICHT-
RUNDE.

3) „ Dat men de *Adjectiva* in EN, van Mannelijk tot Vrouwelijk maakt, door het afknotten der N, bij voorbeeld: *een verwonnen Man, eene verwonne Vrouw*, en die in ER, door het bijvoegen van eene E, bij voorbeeld: *een nugter Man, eene nugtere Vrouw*, steunt niet op het voorbeeld der Ouden, dewijl die de Geslachten verwerden. Maar ik wil dat wel aanneemen voor eene verbetering der hedendaagsche Taal." TUIN-
MAN, Spreekwijfen, bl. 34. —

4) „ F. DE HAES zegt, in zijne Nagelaten Gedichten en Spraakkonst, bl. 34. dat men schrijven moet: „ *een gebonden Man, eene gebondene Vrouw; gebondene Mannen, gebondene Vrouwen*, en hiermede stemt overéén L. TEN KATE I. Deel, bl. 739. —

Zoo men nu niet mogt besluiten om deese woorden, in alle de Geslachten en in het meervouwd, éven als de stoffelijke Bijnaamwoorden, te schrijven zonder buiging: *een gebonden Man, Vrouw, Kind; — gebonden Mannen, Vrouwen, Kinderen*; dan zoude ik mij liefst bepalen bij het gevoelen van DE HAES en TEN KATE, en schrijven: *een verwonnen Man, eene verwonnene Vrouw, een verwonnen Kind; — verwonnene Mannen, Vrouwen, Kinders*; nooit met afkappinge, maar wel met bijvoeging van eene Letter, terwijl ik geene bijvoeglijke woorden kenne, die het Vrouwlijke geslachte en het meervouwdige getal, door vermindering' eener Letter, maar wel intégendeel door vermeerdering daarvan maaken.

GEZONDE MANNEN, zijn Mannen die welvaarende zijn.

GEZONDENE MANNEN, zijn Mannen die op iemants bevel afgevaerdigd zijn.

Zie hier nu het onderscheid en de régelmaat van die woorden:

Een gezond Man, eene gezonde Vrouw, een gezond Kind. — Gezonde Mannen, Vrouwen, Kinders.

Een gezonden Man, eene gezondene Vrouw, een gezonden Kind; — gezondene Mannen, Vrouwen, Kinders. —

Eenige Bijvoeglijke Naamwoorden hebben den uitgang in ZAAM, als *arbeidzaam, deugdzaam, groeizaam, beilzaam, minzaam, raadzaam*, enz. komende van *arbeid, deugd, groei, beil, min, raad*.

Anderen wederom gaan uit op IG, niet op IGH, gelijk MOO-
 NEN wil; als bloedig, moedig, aartig, voordeelig, kortswijlig,
 distelig, baanig, koppig, sappig, ijverig, slijzig, haairig,
 luchtig, magtig, vernuftig, klagtig, klugtig, luisig, vliezig,
 enz. afgeleid wordende van bloed, moed, aart, voordeel, korts-
 wijl, distel, baan, kop, sap, ijver, slijk, haair, lucht, magt,
 vernuft, klagt, klugt, luis, vlies, enz. Sommigen gaan uit
 op AGTIG; als diefagtig, schelmagtig, winteragtig, zoetagtig,
 wateragtig, enz. zijnde afgeleid van de Zelfstandige woorden
 dief, schelm, winter, zoet, water, enz. — Voor schelmäg-
 tig kan men ook zeggen schelmsch; van kind, maakt men niet
 kindagtig, maar kinderagtig, afgeleid van kinder. Intuschen
 zegt men ook kindsch. Het woord WAARAGTIG wordt van som-
 migen gehouden voor een zeer verkeerd woord, als niet be-
 tékenende iets dat waar is, maar dat waar schijnt; uitwij-
 lens het volgende versje van HUYGENS:

Het is waaragtig Jan
 Gij zijt een eerlijk Man,
 Waaragtig is het: maar
 Dat is wat min dan waar.

En dan zou dit waaragtig éven zo veel betékenen als leu-
 genagtig, fabelagtig. Intuschen meen ik dat een leugenagtig
 mensch, niet strikt iemand is die schijnt te liegen, maar wel die
 daadelijk liegt; terwijl een opletende zulks verder op waar-
 agtig en fabelagtig, enz. kan toepassen. Blaauwagtig is iets
 dat naar het blaauwe zweemt. —

Daar is 'er ook, die in ugtig uitgaan; als roemrugtig, door-
 luchtig, klugtig, enz.

Doorluchtig is aanzienlijk, van hooge geboorte.

Doorluchtig, vol gaten, aan alle kanten open, zoo dat de
 wind overal inblaast.

- „ Hans zwetste en roemde stad van zijn DOORLUCHTIG HUIS:
 „ Zoo dat nieuwsgierigheid mij dreef hem te bezoeken.
 „ Ik vond 't als hij zei, want 't was aan alle boeken
 „ Vol gaten, en gefcheurd en tochtig als een sluis. —

ZALIG betékent zeer gelukkig, enz. Uit genade zijn wij ZALIG
 geworden.

ZALIG is ook rijk, wel voorzien van het een of ander. Hiervan

kinder-zalig, bedeed van veel kinderen, bekinderd. — ZALIG, agter een ander woord gevoegd, beteekent een vollen overloed, zoo wel ten kwaade als ten goede. Hiervan *rampzalig*, *gelukzalig*, *raadzalig*, *werkzalig*, *arbeidzalig*, Bij HUYDECOPER, *bl.* 274. *drukzalig*. Zie ook TEN KATE II. DEEL, *bl.* 553 en 554. op *bl.* 745. zegt hij 'er van: schoon dit thans bij ons in een wenschelijken zin genomen wordt, echter is er blijk dat 't welc'er in den grond een onverfchilliger staat beteekende, dewijl het ook bij het kwaade gevoegd is; als bij ons RAMPZALIG.

Anderen gaan uit in LOOS, welke uitgang het gebrek, de derving of de berooving van iets aantoon, als *baardeloos*, beteekenende zoo veel als *zonder baard*. — *Handeloos*, *hoofdeloos*, *kinderloos*, *naamloos*, *troosteloos*, *vrugteloos*, *zinneloos* of *zinloos*, komende van *baard*, *band*, *hoofd*, *kind*, *naam*, *troost*, *vrugt*, *zin*. — *Ziel* maakt *zielloos*, *breidel* maakt *breidelloos*; *tand* maakt *tandeloos*, enz. Maar om van *tal* te maaken *talloos*, is dunkt mij een woord dat niet goed is. — Intusfchen vindt men Schrijvers die zig bediend hebben van de uitdrukkinge: *een talloos tal*, waarvoor ik liever zoude schrijven: *een ontelbaar getal*, omdat een *getal*, voor ons, uit hoofde van de onbewustheid der menigte, *ontelbaar* kan zijn; maar van een *talloos tal*, zijnde zoo veel als *een getal zonder getal*, kan ik geen denkbeeld maaken

Voorbeeld.

Om den oorsprong van 't beeläl
Door ons talleloos getal
Talleloozen lof te geeven.

TIJDWINST in ledige Uuren. I. Deel, *bl.* 235.

Roekeloos is achteloos, zorgeloos, zonder zorg, zonder roek. — *Reukeloos* is zonder reuk. — Deese woorden worden zonderling met malkander verward. Sommigen schrijven *Ruekeloos*; zie den HARTSPIEGEL, *bl.* 55. — *Rokeloos*, *bl.* 52. — *Rukeloos*, BOON VAN ENGELANDT, opdragt voor Amintias, 2 Deel zijner Gedichten. — *Roekeloos*, SELS, Lied van Zion, *bl.* 281. *Reukeloos* is ook vermétel. —

Daar zijn ook bijvoeglijke Naamwoorden die van Werkwoorden afgeleid worden. Sommigen daarvan hebben den uitgang in LIJK;

LIJK; als *doenlijk, kennelijk, mogelijk, tastelijk, verfoeiëlijk, verkoopelijk, wenschelijk, zienlijk*, enz. deelen zijn afgeleid van de Werkwoorden *Doen, Kennen, Mogen, Tasten, Verfoeien, Verkoopen, Wenschen, Zien*, enz.

Anderen eindigen in BAAR; als *beloonbaar, beschimmelbaar, bevoresbaar, eetbaar, handelbaar, kenbaar, leverbaar, verdedigbaar, verstaanbaar, wisselbaar*, enz. komende van de Werkwoorden *Beloonen, Beschimmelen, Bevoresen, Eeten, Handelen, Kennen, Léveren, Verdedigen, Verstaan, Wisselen*, enz.

Er is een groot verschil in de betékenisse der woorden die op BAAR of op LIJK uitgaan.

BEWEEGLIJK is iets dat beweegende is of beweegen kan.

BEWEEGBAAR is iets dat bewoogen kan worden. —

Dus zegt men: *eene beweeglijke rédenvoering vermag veel op een beweegbaar gemoed. — De befmettelijke houtskool bemorst het befmetbare papier. — Zoo moet men ook onderscheid maaken tusschen troostbaar en troostlijk; tusschen verleidbaar en verleidelijk; tusschen verdraagbaar en verdraaglijk*, enz.

BAAR, wanneer het zig voegt agter Zelfstandige Naamwoorden, heeft de betékenis van draagende; zelfs in alle die bijzondere opzigten, waarin *draagen* bij ons bekend is; als *vrugtbaar* (dat vrugten kan draagen) *wonderbaar, dankbaar, dienstbaar, cijsbaar, blijkbaar, nutbaar, rugtbaar* en *manbaar*. — Dit BAAR, dus gevoegd agter een Zelfstandig Naamwoord, moet, in eenen werkenden zin, genomen worden, en dan betéket het met nadruk, *iets dat draagt of draagen kan*, dat *draagende* of *voorbrennende* is, ingevolge de betékenis van BAAR, komende van het oude BÉREN, BAR of BOR, *geboren*, en dus voortbrengen.

ONS OPENBAAR kan men aanmerken als tot de eerste soort te behooren; éven als of het ware: *voor al de waereld in het opene gesteld*. — Of ook als afkomstig van het oude BAAR (*nudus*) *klaar, ontdekt, open*, vermits de onbezwalkte naaktheid bijzonderlijk eigen is aan de eerste geboorte der dingen, bij zinspeeling geenen anderen oorsprong te erkennen heeft, dan het bovengemelde BAREN of BEREN. — Ingevolge hiervan zal de plaats: *alle dingen zijn naakt en geöpend voor de oogen des geenen met welken wij te doen hebben*, zoo veel betékenen als: *alle dingen zijn openbaar*, enz.

BAAR betékent ook eene *mogelijkheid* en *gevoeglijke verdraaglijkheid*; als blijkt uit *eetbaar*, iets dat gevoeglijk gegeten kan worden. — *Léverbaar*, dat goed is om te léveren of om geléverd te worden. Dit BAAR, gevoegd agter het zaaklijke deel van een werkwoord, moet in eenen lijdenden zin genomen worden, en dan betékent het, gelijk hierboven gezéid is, *dat kan worden*; als *eetbaar*, dat gegeten kan worden. — *Vertróostbaar*, die vertroost kan worden.

Eenige woorden willen alléén BAAR, en anderen wéderóm alléén LIJK aanneemen; als *zichtbaar*, *tastbaar*, *kenbaar*, (te onderscheiden van *kenlijk*) *kwetsbaar*, *beschrijfbaar*, *genaakbaar*, enz. willende eigenlijk zeggen iets dat *gezien*, *getast*, *gekend*, *gekwetst*, *beschreeven* kan worden. Weshalven die woorden altijd met BAAR en nooit met LIJK geschreeven moeten worden, in tégenstellinge van *verganklijk*, *sterflijk*, *verkwiklijk*, enz. betékenende zoo veel als iets dat *vergaat*, *sterft*, en *verkwijkt*, of dat *vergaan*, *sterven* en *verkwikken* kan.

Sommigen misbruiken en verwarren deese verschillende woorden; schrijvende: *reisbaaren God*, voor *reisenden God*; want *reisbaaren God*, moet, gelijk *reisbaaren weg*, betékenen een *God die bereisd kan worden*, 't welk eene ongerijmdheid is. Zoo schrijvenze somtijds ook: *onvergangbaar leeven*. — *Vergangbaar goed*, voor *verganklijk goed*. Zie dit alles bij HUYDECOPER, PROEVE VAN TAAL- en DICHTK, bl. 595. —

In de bijvoeglijke Naamwoorden *Berugt* en *Beroemd* is een merkkelijk onderscheid. Iemant is *berugt* om zijne schelmeijen en ondeugden. Een ander is *beroemd* van wégens zijne Geleerdheid. — *Onberugt* is *onbesprooken*. HUYDECOPER, bl. 523—525.

Veele bijvoeglijke Naamwoorden neemen het onáffscheidbaar voorzetsel ON, vanvooren, aan, wanneer de zaak zulks verëischt; als *onbedagt*, *onbehoorlijk*, *onbemind*, *onbeschaamd*, *onëindig*, *onfeilbaar*, *ongekemd*, *ongeleerd*, *ongemeen*, *onrustig*, *onzeker*, enz.

Daar is 'er ook, die men bijvoeglijke koppelwoorden zou kunnen noemen; als: *baatzugtig*, *geldgierig*, *naamziek*, *konstrijk*, *tolvrij*, *zeesiek*, enz. —

GESLACHTE DER BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN.

De bijvoeglijke Naamwoorden zijn, éven gelijk de zelfstandigen, aan drieërlei geslachten onderworpen, naamelijk *Manlijk*, *Vrouwlijk* en *Onzijdig*.

In het Manlijke en Onzijdige Geslacht hebbenze eenerlei uitgang, zonder staert; als: *groot*, *goed*, *dapper*, *heet*, *heilig*, *klein*, *koud*, *lang*, *rein*, *raauw*, *stout*, *zoet*, *zuur*, *ligt*, *zwaar*, *hoog*, *laag*, *dik*, *dun*, enz. — Dus zegt men: *een groot Man*, *een groot Kind*, *een groot Wijf*, enz.

In het Vrouwlijke geslacht en in het meervoudige getal neemen de meeste deeser woorden, eene *e* vanäcter aan; als: *grootte*, *goede*, *dappere*, *heete*, *heilige*, *kleine*, *koude*, *lange*, *reine*, *raauwe*, *stoute*, *zoete*, *zuure*, *ligte*, *zwaare*, *hooge*, *laage*, *dikke*, *dunne*. — Zoo zegt men: *een grootte*, *goede*, *dappere Vrouw*, en *grootte*, *goede*, *dappere Mannen*, *Vrouwen*, *Kinderen*, in alle drie de geslachten. Uit de twee laatste woordjes *dikke*, en *dunne*, die in het Manlijke *dik* en *dun* zijn, ziet men dat in het Vrouwlijke geslacht en in 't meervoudige getal, de médeklinders verdubbeld worden. En dit heeft plaats in alle de woorden van ééne Lettergreep, die agter eenen enkelen klinker, op een' médeklinker' uitgaan, als *laf*, *laffe*; *vlug*, *vlugge*; — *gek*, *gekke*; — *stil*, *stille*; — *stom*, *stomme*; — *dun*, *dunne*; — *slap*, *slappe*; — *dor*, *dorre*; — *ras*, *rasse*; — *nat*, *natte*, enz. waarin zij dus met de Zelfstandige Naamwoorden overéén komen.

Schoon men nu zegge en zeggen moet: *een groot Man*, *een groot Kind*; zoo geschiedt hierin eene verändering, wanneer men de Manlijke bijvoeglijke Naamwoorden met de Lédekens *DE* of *DIE*, en de Onzijdigen met de Lédekens *DAT* of *HET* schrijft. Alsdan zegt men niet *DE*, *DIE groot Man*, maar *de grootte Man*, *die grootte Man*; en in den vierden Naamvalle zegt men: *ik zag den*, *ik zag dien vroomen Man*.

Schoon men, ten anderen, in het onzijdige geslachte, met het lédeke *EEN*, zegge: *een groot Schaap*; zoo zegt men nogtans, met de Lédekens *DAT* en *HET*: *dat grootte Schaap*, *het grootte Schaap*. *Een groen veld*; *het groene veld*, enz. — Zoo zegt men ook: *het is een grootte Stad*, en *die Stad is groot*.

Ik zal hier nog eenige aanmerkingen bijvoegen, om aan te

toon en dat 'er een groot verschil ontstaat in het schrijven van bijvoeglijke Naamwoorden, met of zonder *e*, als *gemeen*, *gemeene*; — *zoet*, *zoete*; — *goed*, *goede*, enz. Voorbeelden:

EEN gemeen SCHILDER, betékent een Schilder van weinig bekwaamheids.

EEN gemeene SCHILDER, is een gering, ongeächt Schilder.

EEN goed LOOPER, betékent een Man die wel loopt.

EEN goede LOOPER, betékent een goede zandlooper, bekwaam om de uren en om den tijd af te meeten. — *Een goede Looper*, genomen voor eenen persoon, is een Looper die goedáartig is. — Zoo zegt men ook: *een sterk Looper*, voor iemand die sterk of langduurig loopt; maar: *een sterke Looper*, is een Looper die van groote kragt is.

EEN groot SCHILDER, betékent zoo veel als een Schilder die in het groot, of die groote beelden Schildert, alsmede een Schilder die een groot Meester in de Kunst is. — EEN groote SCHILDER intégendeel, is een Schilder die groot van gestalte is. —

Een zoet vrijer, betékent iemand die zoetelijk vrijd. — *Een zoete vrijër*, is een jongenje dat zoet en braaf is. — *Een goed Verwvrijver*, betékent een persoon die wel verw vrijft; maar *een goede Verw-wrijver*, betékent een goede steen om Verw méde te wrijven. Zoo is *een goed schrobber*, iemand die wel schrobt, maar *een goede schrobber*, een goed bésemágtig werktuig om méde te schrobben.

De bijvoeglijke Naamwoorden zijn ook onderworpen aan de buiginge, en wel op de volgende wijze, met Zelfstandige Naamwoorden gepaard.

I. Met het Lidwoordje EEN.

Manlijk Enkelt.

Meervoudig.

Nom. Een vroom Man.

Gen. Eens vroomen Mans.

Dat. Eenen vroomen Manne.

Acc. Eenen vroomen Man.

Voc. ó vroomen Man!

Abl. Van eenen vroomen Manne.

Nom. Vroome Mans.

Gen. Van vroome Mannen.

Dat. Aan vroome Mannen.

Acc. Vroome Mannen.

Voc. ó Vroome Mannen!

Abl. Van vroome Mannen.

Men moet aanmerken dat alle de Naamen die in het eenvoud met de Lédekens *Een*, *Eene* geboogen worden, in het meervouwd geen Lédekens hebben.

Vrouwelijk Enkelv.

Meervouwdig.

<i>Nom.</i> Een groote Vrouw.		<i>Nom.</i> Groote Vrouwen.
<i>Gen.</i> Eener groote Vrouwe.		<i>Gen.</i> Van groote Vrouwen.
<i>Dat.</i> Aan eene of eener groote Vrouwe.		<i>Dat.</i> Aan groote Vrouwen.
<i>Acc.</i> Eene groote Vrouw.		<i>Acc.</i> Groote Vrouwen.
<i>Voc.</i> ó Groote Vrouw!		<i>Voc.</i> ó groote Vrouwen!
<i>Abl.</i> Van eene groote Vrouwe.		<i>Abl.</i> Van groote Vrouwen.

Onzijdig Enkelv.

Meervouwdig.

<i>Nom.</i> Een klein Kind.		<i>Nom.</i> Kleine Kinderen.
<i>Gen.</i> Van een klein Kind, of eens kleinen Kinds.		<i>Gen.</i> Van kleine Kinderen.
<i>Dat.</i> Aan een klein Kind, of eenen kleinen Kinde.		<i>Dat.</i> Aan kleine Kinderen.
<i>Acc.</i> Een klein Kind.		<i>Acc.</i> Kleine Kinderen.
<i>Voc.</i> ó klein Kind!		<i>Voc.</i> ó Kleine Kinderen!
<i>Abl.</i> Van een klein Kind, of van eenen kleinen Kinde.		<i>Abl.</i> Van kleine Kinderen.

2. Met de Lédekens *DE* en *HET*.

Manlijk Enkelv.

Meervouwdig.

<i>Nom.</i> De vroome Man.		<i>Nom.</i> De vroome Mans.
<i>Gen.</i> Des vroomen Mans.		<i>Gen.</i> Der vroome Mannen.
<i>Dat.</i> Den vroomen Manne.		<i>Dat.</i> Den vroomen Mannen.
<i>Acc.</i> Den vroomen Man.		<i>Acc.</i> De vroome Mannen.
<i>Voc.</i> ó Vroome Man!		<i>Voc.</i> ó Vroome Mans!
<i>Abl.</i> Van den vroomen Manne.		<i>Abl.</i> Van de vroome Mannen.

Vrouwelijk Enkelv.

Meervouwdig.

<i>Nom.</i> De groote Vrouw.		<i>Nom.</i> De groote Vrouwen.
<i>Gen.</i> Der groote Vrouwe.		<i>Gen.</i> Der groote Vrouwen.
<i>Dat.</i> Aan de of der groote Vrouwe.		<i>Dat.</i> Aan de of der groote Vrouwen.

Acc.

<i>Acc.</i> De groote Vrouw.		<i>Acc.</i> De groote Vrouwen.
<i>Voc.</i> ó Groote Vrouw!		<i>Voc.</i> ó Groote Vrouwen!
<i>Abl.</i> Van de groote Vrouwe.		<i>Abl.</i> Van de groote Vrouwen.

*Onzijdig Enkelv.**Meervoudig.*

<i>Nom.</i> Het kleine Kind.		<i>Nom.</i> De kleine Kinderen.
<i>Gen.</i> Des kleinen Kinds , of het kleine Kind.		<i>Gen.</i> Van de of der kleine Kin- deren.
<i>Dat.</i> Den kleinen Kinde , of aan het kleine Kind.		<i>Dat.</i> Den of der , of aan de kleinen Kinderen.
<i>Acc.</i> Het kleine Kind.		<i>Acc.</i> De kleine Kinderen.
<i>Voc.</i> ó Klein Kind!		<i>Voc.</i> ó Kleine Kinderen!
<i>Abl.</i> Van den kleinen Kinde , of van het kleine Kind.		<i>Abl.</i> Van de kleine Kinderen.

Wanneer nu de bijvoeglijke woorden zelfstandiger wijze genomen en als Zelfstandigen gebruikt worden, alsdan worden zij ook als Zelfstandigen geboogen.

Voorbeelden.

Met beide de Lédekens EEN en DE

Eenvoudig.

<i>Nom.</i> EEN, DE overste, heilige, geestelijke, enz.
<i>Gen.</i> EENS, DES oversten, heiligen, geestelijken.
<i>Dat.</i> EENEN, DEN overste, heilige, geestelijke.
<i>Acc.</i> EENEN, DEN overste, heilige, geestelijke.
<i>Voc.</i> ó Overste, heilige, geestelijke!
<i>Abl.</i> VAN EENEN, VAN DEN overste, heilige, Geestelijke.

Meervoudig.

<i>Nom.</i> DE oversten, heiligen, geestelijken, enz.
<i>Gen.</i> DER oversten, heiligen, geestelijken.
<i>Dat.</i> DEN oversten, heiligen, geestelijken.
<i>Acc.</i> DE oversten, heiligen, geestelijken.
<i>Voc.</i> ó oversten, heiligen, geestelijken!
<i>Abl.</i> VAN DE oversten, heiligen, geestelijken.

Op

Op dezelfde wijze buigt men ook *Een Ander* en *De Ander*:

Manlijk.

Vrouwlijk.

1. Een ander.	1. Eene andere.
2. Eens anders.	2. Eener andere.
3. Eenen of aan eenen anderen.	3. Aan eene andere.
4. Eenen anderen.	4. Eene andere.
5.	5. . . . .
6. Van eenen anderen.	6. Van eene andere.

NB. De *Vocativus* of vijfde Naamval, kan hier niet uitgedrukt worden.

Manlijk.

Vrouwlijk.

1. De ander, of andere.	1. De andere.
2. Des anderen.	2. Der andere.
3. Den of aan den anderen.	3. Aan de of der andere;
4. Den anderen.	4. De andere.
5.	5. . . . .
6. Van den anderen.	6. Van de andere.

Manlijk Meervoudig.

Vrouwlijk.

1. Veele anderen.	1. Veele	} andere.
2. Veeler anderen.	2. Veeler	
3. Veelen anderen.	3. Veelen	
4. Veele anderen.	4. Veelen	
5.	5.	
6. Van veele anderen.	6. Van veele	

Zoo buigt men: 1. DE *andere Man*, 2. DES *anderen Mans*, 3. DEN *anderen Manne*, 4. DEN *anderen Man*, 5. . . . 6. VAN DEN *anderen Manne*.

Bij MOONEN vindt men, in den tweeden Naamvalle geschreeven: *een anders*, doch men moet altijd schrijven *een's anders*, *een's mans*. — Door een's *blooden schaakers hand*, niet door *een blooden*, enz. Zie HUYDECOPER, bl. 514. —

Alle deefe Naamwoorden, worden in onze Taale op veelerhande wijfen verdubbeld of saamengezet, door koppeling. — En deefe koppeling geschiedt wanneer twee, drie of meer
woor-

woorden saamengevoegd worden en door deese verdubbeling eene geheel nieuwe betekenis ontvangen.

Om door de koppeling een Naamwoord te maaken, worden saamengevoegd:

1. Twee Zelfstandige Naamwoorden; als in *Gastbuis, Vischmarkt, Wijnkan, Bierglas, Waterkruik*, enz.
2. Drie Zelfstandige Naamwoorden; als: *Zeevischmarkt, Haagäppelboom, Wijngaardrank*, enz.
3. Vier Zelfstandige Naamwoorden; als: *Erfrijks-kamer-beer*, enz.
4. Een Zelfstandig met een bijvoeglijk Naamwoord; als: *kunstrijk, sneeuwwit, zeegroen, reisvaerdig, eerwaardig, roemrugtig*, enz.
5. Twee bijvoeglijke Naamwoorden; als in: *grootmagtig, kleinmoechtig, boosaartig, zwaarlijvig*, enz.
6. Een of meer Zelfstandige met een of meer bijvoeglijke Naamwoorden; als in: *balsstrafwaardig, turfveerrijk, aardboosaartig*, enz.
7. Een voornaamwoord met een Zelfstandig of bijvoeglijk Naamwoord; als in: *zelfmoord, zelfkweller, zelfvrijd*, enz.
8. Een Werkwoord met een Zelfstandig Naamwoord; als *werkwoord, zegsman, spreekwijs, draagband, teergeld, vaartuig*, enz.
9. Een Zelfstandig Naamwoord met een Werknaamwoord; als in: *Noodbeiper, Raadgever, Turfmeeter, Vischkooper*, enz.
10. Een bijvoeglijk Naamwoord met een Werknaamwoord; als *Grootspreker, Kwaddoener, Schoonmaakster*, enz.
11. Een bijvoeglijk Naamwoord met een Deelwoord; als *zoetvloeiend, grootmoogerd, hooggeleerd*, enz.
12. Een bijwoord met een Zelfstandig of bijvoeglijk Naamwoord; als *welvaart, welkomst, bedendaagsch, binnenlandsch, uitbeemsch*.
13. Een scheidbaar voorwoord met een Zelfstandig Naamwoord; als: *bijnaam, aanschijn, opkamer, intréde, voorbuis, naréde, medgezel, doorvaart, uitboek, omweg, onderkleed, tuschenwijdte, bovenzaal, tegenspoed, buitenhof, binnenkeuken, agterdeur, afgod, toekruid, wederwil*, enz.
14. Een scheidbaar voorwoord met een bijvoeglijk Naamwoord of deelwoord: als *bijziende, aanstootelijk, oprecht, ingeland, voordvlugtig, nalaatig, meegaande, doorluchtig, uitmuntend, omzigtig, onderbèvig, tuscbentijdig, bovenmaagtig*,

zig, tegenstrijdig, buitenlandsch, binnendijksch, overgroot, agterdenken, enz.

15. Een ontscheidbaar voorwoord met een Naamwoord; als in: *bestand, ervaren, ondank, vergangbaar, wantrouw, antwoord, enz.*
16. Ettelijke voorwoorden en aanhangfels een of meer, door elkander met een Naamwoord of Werkwoord; als in: *onwilligheid, ongenaakbaar, onverantwoordelijk, onwederroepelijk, enz.*

Sommige van deese koppelwoorden, uit twee Zelfstandige Naamwoorden saamengefeld, ontvangen agter hun eerste lid, veelsints eene S, alsöf zij van den Teeler of van den tweeden Naamvalle zijn afgeleidt; als blijkt in: *Landsbeer*, (betékenende, door die ingevoegde *s*, zoo veel als *Heere des Lands*) *Landsknegt, Landsman, Landsvrouw, Gerechtsdienaer, Rijksdag, rijksvorst, hongersnood, doodsnoed, lijfsgevaar, Krijgsmán, Kalfvel, Schaapsboofd, Scheepstaading, Lamsbout, Varkensworst, Eselsvleesch, Abeitlieden, Raadlieden, Raadsbeeren*, zijnde zoo veel als *Heeren des Raads*, enz. ———

V A N D E

VERGELIJKINGE DER BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN.

De vergelijking der Bijvoeglijke Naamwoorden, geschiedt door drie trappen, naamelijk: 1) De *Stellige*. 2) De *Vergelijkende*. 3) De *Overtreffende*.

Door de *Stellige trap* wordt de zaak betékend, enkel zoo als dezelve natuurlijk is, zonder vermindering of vermeerdering; als *groot, klein, rijk, arm, wijs, gek, enz.*

Door de *Vergelijkende trap*, bij de stellige vergeleeken, wordt de hoedanigheid eener zaake verder opgevoerd, en de betékenis daarvan uitgebreid, door het bijvoegen van ER, agter de stellige; als: *grootER, kleinER, RijkER, ArmER, WijZER, verstandiger*, enz. — Men moet nooit schrijven *kleinder, sijnder, klaarder, zwaarder*, enz. de *d* is in dergelijke woorden altijd overtollig, behalven in woorden, die in den positivus op *d* uitgaan, als: *vergenoegd, vergenoegder*. ———

SÉWEL noemt het schrijven van *schoonder, kleinder*, enz., eene ongerijmdheid; en met recht.

De *Overtreffende trap* voert de zaak ten hoogsten toppe,
met

met bijvoeging van *st* of *ste*, agter de stellige trap; gelijk *grootst* of *grootste*, *kleinst*, *rijkste*, *armste*, *wijsste*; *verstandigste*, enz. — Hierbij komt nog, dat men tot verdere verhooginge of verlaaginge der zaaken, bij ons gewoon is het woordje *aller* te gebruiken en te schrijven *allerverstandigste*, *allergeringste*, enz.

Zie hier nog eenige voorbeelden van de drie trappen van vergelijkinge.

1.	2.	3.		
hoog.	hooger.	hoogste.	<i>of</i>	allerhoogste.
laag.	laager.	laagste.	..	allerlaagste.
diep.	dieper.	diepste.	..	alldiepste.
lang.	langer.	langste.	..	allertlangste.
kort.	korter.	kortste.	..	allerkortste.
heet.	heetter.	heetste.	..	allerheetste.
koud.	kouder.	koudste.	..	allerkoudste.
oud.	ouder.	oudste.	..	alleroudste.
zoet.	zoeter.	zoetste.	..	allerzoetste.
magtig.	magtiger.	magtigste.	..	allermagtigste.

Wij zullen hieromtrent nu nog eenige aanmerkingen maaken, ten béteren verstande van de zaak.

1. Aanmerking.

De derde of *overtreffende trap*, wordt somtijds uitgedrukt, met of zonder *e* vanácter. Dus zegt men: *Het grootste Land. Het zwaarste werk. Het mooiste Meisje*; doch in de volgende uitdrukkingen laat men de *e* af; als: *Welk Land is 't grootst? Wat paerd is 't sterkst? Welk van beide weegt 't zwaarst.*

Schoon men nu de *e*, in de laatstgenoemde uitdrukkingen, aflate, zoo is 't intuschen noodig dat men die aflatting aantoonde, door affnijdinge. Schrijvende

Op 't roemrijkst'.
Op 't diepst' geboogen.
Van 't fijnst' vernuft.
't Oplettendst' bart.

| 't Langst' gedicht.
| Op 't allerschriklijkst'.
| In 't holst' der woestenije.
| In 't beldersst' licht.

Wij hebben dit onder de Verhandeling over de Letter T, door

door voorbeelden, opgehelderd. — Voer *aller*, moet men nooit schrijven *alder*. —

2. *Aanmerking.*

De tweede trap of *Comparativus* wordt altijd uitgedrukt door het woordje *DAN*, en de eerste of *Positivus* door het woordje *ALS*. —

Voorbeelden.

- Posit.* Hij is zoo groot *ALS* gij.
Comp. Hij is grooter *DAN* gij.
Posit. Hij heeft zoo veel verstand *ALS* gij.
Comp. Hij heeft meer verstand *DAN* zij.

ALS maakt altijd eene gelijkstelling.

DAN vormt steeds eene tegenstelling, en wordt ook gebruikt agter de woordjes *ander*, *anders*, *niemand*, *niet*, *nooit*, *geen*, *wie?* enz. Voorbeelden:

- Ik heb geen *ander* *DAN* dat.
 Zij doen *anders* *DAN* zij leeren.
 Ik acht *niemand* *DAN* die deugzaam is;
 Hij begeert *niet* *DAN* goud.
 Ik ga 'er *nooit* *DAN* Zondags.
 Ik wil 'er *geen* *DAN* hem verkiefen.
Wie heeft hem geroepen *DAN* God?

Uit deese voorbeelden zal men kunnen opmaaken dat het zeggen: *bij heeft meer gelds als gij*, volstrekt niet deugt. —

GROETER dan NOOIT, word gezeld van iets dat te vooren nobit wêdergâ had.

GROETER dan OOR, zegt wat minder dan 't voorgaande, en stelt de zaak niet *boven*, maar *gelijk* met het grootste onder andere zaaken. Zie HUYDECOPER, bl. 460.

3. *Aanmerking.*

Sommige bijvoeglijke Naamwoorden zijn onrègelmatig in de vergelykinge, gelijk uit de volgende voorbeelden blyken kan:

N

Goed

Goed	<i>maakt</i>	Béter	Best, beste, allerbeste.
Kwaad	. . .	Ergër	Ergst, allerërgst.
Veel	. . .	Meer	Meest, allermeest.
Goedkoop	. . .	Bétekoop.	Beste koop. —

Daar is 'er die in de vergelijking van dit laatste woord, zegen *goedkoopër*, eene bewoording die in 't geheel niet deugt, als zijnde éénsluitend met *goed koper*, dat is te zeggen *koper* dat goed is. —

De Bijvoeglijke Naamwoorden en Deelwoorden, worden ook nog tot nadruklijker betéknis gebragt, wanneer men voor den stelligen trap laat vooráfgaan de woordjes *groot, hoog, over, door, wel*; als: *grootáchtbaar, grootmogend; hoogédel, hooggeleerd; overbeërlijk, overschoon, doorgeleerd, doorkundig, wélédel.*

VAN DE VOORNAAMWOORDEN.

De *Voornaamwoorden, Pronomina*, bij anderen door *Stelwoorden* vertaald, zijn zoodanige woorden die, voor een Naamwoord gesteld, een' persoon of een zaak aanwijzen, die iets lijdt of doet; als *mijn Vader, uw Broeder, zijn Wijf, ik Burger, gij Landsbeër, bij Boer, die Mensch, deese Stad, dit Huis, dat ding*, enz.

De voornaamwoorden zijn, ten aanzien der hoedanigheid, vijfderlei; naamelijk:

1. <i>Aanwysfende.</i>		4. <i>Bezittende.</i>
2. <i>Betrekkelijke.</i>		5. <i>Wéderkeerende.</i>
3. <i>Vraagende.</i>		

a De *Aanwysfende Voornaamwoorden* zijn: *ik, gij, bij, die, dees*, enz. en worden op de volgende wijze geboogen.

Eenvouwdig.

Nom. Ik.
Gen. Mijns of Mijner.
Dat. Mij of aan mij.
Acc. Mij.
Voc. ó ik! ó mij!
Abl. Van mij.

Meervouwdig.

Nom. Wij.
Gen. Onzer.
Dat. Ons of aan ons.
Acc. Ons.
Voc. ó Wij!
Abl. Van ons.

Eenvouwdig.

Meervouwdig.

<i>Nom.</i> Gij.		<i>Nom.</i> Gijlieden.
<i>Gen.</i> Uws of uwer.		<i>Gen.</i> Ulieder.
<i>Dat.</i> U of aan u.		<i>Dat.</i> U lieden of aan ulieden.
<i>Acc.</i> U.		<i>Acc.</i> Ulieden.
<i>Voc.</i> ô Gij!		<i>Voc.</i> ô Gijlieden!
<i>Abl.</i> Van u.		<i>Abl.</i> Van ulieden.

Eenvouwdig.

Meervouwdig.

<i>Nom.</i> Hij.		<i>Nom.</i> Zij.
<i>Gen.</i> Zijns of zijner.		<i>Gen.</i> Hunner.
<i>Dat.</i> Hem, zig, of aan hem.		<i>Dat.</i> Hun of aan hun.
<i>Acc.</i> Hem, zig.		<i>Acc.</i> Hen, zig, ze.
<i>Voc.</i>		<i>Voc.</i> . . . . .
<i>Abl.</i> Van hem of van zig.		<i>Abl.</i> Van hun, van hen.

De Voornaamwoorden *Ik zelf, Gij zelf, Hij zelf,* worden dus geboogen.

Manlijk.

Vrouwlijk.

Meervouwdig.

<i>Nom.</i> Ik zelf.	<i>Nom.</i> Ik zelve.	1. Ons zelve.
<i>Gen.</i> Mijns zelfs.	<i>Gen.</i> Mijnes zelfs.	2. Ons zelve.
<i>Dat.</i> Mij zelve.	<i>Dat.</i> Aan mij zelve.	3. Aan ons zelve.
<i>Acc.</i> Mij zelve.	<i>Acc.</i> Mij zelve.	4. Ons zelve.
<i>Abl.</i> Van mij zelve.	<i>Abl.</i> Van mij zelve.	6. Van ons zelve.

Eenvouwdig.

Meervouwdig.

<i>Nom.</i> Zij.		<i>Nom.</i> Zij.
<i>Gen.</i> Haars.		<i>Gen.</i> Haarer.
<i>Dat.</i> Haar, zig of aan haar.		<i>Dat.</i> Haar, zig, aan haar.
<i>Acc.</i> Haar, zig.		<i>Acc.</i> Haar, Hen, ze.
<i>Abl.</i> Van haar, van zig.		<i>Abl.</i> Van haar, van zig.

Eenvouwdig.

Meervouwdig.

Manlijk.

Vrouwlijk.

Onzijdig.

<i>Nom.</i> Dees.	Deefe.	Dit.	Deefe.	
<i>Gen.</i> Deefes.	Deefer.	Van dit:	Deefer.	
		N 2		<i>Dat.</i>

<i>Dat.</i> Deefen.	Aan deefe.	Aan dit.	Aan deefe.
<i>Acc.</i> Deefen.	Deefe.	Dit.	Deefe.
<i>Abl.</i> Van deefen.	Van deefe.	Van dit.	Van deefe.

Eenvouwdig.

Meervouwdig.

	<i>Manlijk.</i>	<i>Vrouwlijk.</i>	<i>Onzijdig.</i>	
<i>Nom.</i>	Die.	Die.	Dat.	Die.
<i>Gen.</i>	Diens.	Dier.	Van dat.	Dier.
<i>Dat.</i>	Dien.	Aan die.	Aan dat.	Aan die.
<i>Acc.</i>	Dien.	Die.	Dat.	Die.
<i>Abl.</i>	Van dien.	Van die.	Van dat.	Van die.

b. De *bstrekkelijke Voornaamwoorden*, hebben hun opzigt op een persoon of zaak, en worden op de volgende wijze geboogen:

	<i>Manlijk.</i>	<i>Vrouwlijk.</i>	<i>Onzijdig.</i>
<i>Nom.</i>	Dezelve.	Dezelve.	Hetzelve.
<i>Gen.</i>	Deszelven.	Derzelve.	Deszelven.
<i>Dat.</i>	Denzelven.	Aan dezelve.	Aan 't zelve.
<i>Acc.</i>	Denzelven.	Van dezelve.	Hetzelve.
<i>Abl.</i>	Van denzelven.	Dezelve.	Van hetzelve.

In 't meervouwd zegt men 1. *Dezelve.* 2. *Derzelve.* 3. *Deszelven of aan dezelve.* 4. *Dezelve.* 6. *Van dezelve.*

	<i>Manlijk.</i>	<i>Vrouwlijk.</i>	<i>Onzijdig.</i>
<i>Nom.</i>	Dezelfde.	Dezelfde.	Hetzelfde.
<i>Gen.</i>	Deszelfden.	Derzelfde.	Deszelfden.
<i>Dat.</i>	Denzelfden.	Aan dezelfde.	Aan hetzelfde.
<i>Acc.</i>	Denzelfden.	Dezelfde.	Hetzelfde.
<i>Abl.</i>	Van denzelfden.	Van dezelfde.	Van hetzelfde.

In 't meervouwd zegt men: 1. *Dezelfde.* 2. *Derzelfder.* 3. *Denzelfden.* 4. *Dezelfde.* 6. *Van dezelfde.*

Eenv.

Meerv.

	<i>Manlijk.</i>	<i>Vrouwlijk.</i>	<i>Onzijdig.</i>	
<i>Nom.</i>	Welke.	Welke.	't Welk.	Welke.

Gen.

<i>Gen.</i> Welks.	Welker, wier.	Welks.	Welker.
<i>Dat.</i> Aan wel	Aan welke.	Aan 't welk.	Welken. (aan)
ken.			
<i>Acc.</i> Welken.	Welke.	't Welk.	Welke.
<i>Abl.</i> Van welken.	Van welke.	Van 't welk.	Van welke.

NB. Dit woord *Welke*, is veeltijds ook vragende, gelijk *wie?* of *wat?*

Eenv.

Meerv.

Manlijk.

Vrouwlijk.

Onzijdig.

<i>Nom.</i> Wie.	Wie.	Wat.	Wie, wat.
<i>Gen</i> Wiens.	Wier.	Van wat.	Wier.
<i>Dat.</i> Aan wien.	Aan wie.	Aan wat.	Wien, aan wie.
<i>Acc.</i> Wien.	Wie.	Wat.	Wie, wat.
<i>Abl.</i> Van wien.	Van wie.	Van wat.	Van wie.

Aanmerking.

Het woordje *wat* wordt in alle de Geslachten, en ook in het meervoudige gebruikt; als:

Wat *Hollander?* in plaats van *welk een?*

Wat *Man leeft 'er?*

Wat *Vrouw is zoo teerbhartig?*

Wat *Kind kan dat doen?*

Wat *Menschen zijn dat?*

c. De *vragende Voornaamen* worden éven gelijk de bovenstaande betrekkelijken geboogen, alléénlijk met het Vraagtéken (?) daaráchter, ter aantooninge der onderscheidene betékenis.

d. *Bezittende Voornaamen* betékenen dat men eigendom of recht op iets heeft, en zijn ook van drieërlei Geslachten. Zij worden dus geboogen:

Eenv.

Meerv.

Manlijk.

Vrouwlijk.

Onzijdig.

<i>Nom.</i> Mijn.	Mijne.	Mijn.	Mijne.
<i>Gen.</i> Mijns.	Mijner.	Van mijn.	Mijner, van mij-
			ne.

198 N E D E R D U I T S C H E

<i>Dat.</i> Mijnen	Aan mijne.	Aan mijn.	Mijnen, aan mijne.
	(aan)		
<i>Acc.</i> Mijnen.	Mijne.	Mijn.	Mijne.
<i>Abl.</i> Van mijnen.	Van mijne.	Van mijn.	Van mijne.

Het Voornaamwoord zijn wordt op dezelfde wijze gebeogen.
 Ons buigt men aldus:

<i>Eenvouwdig.</i>		<i>Meervouwdig.</i>	
<i>Manlijk.</i>	<i>Vrouwlijk.</i>	<i>Onzijdig.</i>	
<i>Nom.</i> Onze.	Onze.	Ons.	Onze.
<i>Gen.</i> Onzes.	Onzer.	Van ons.	Onzer.
<i>Dat.</i> Onzen.	Aan onze.	Aan ons.	Aan onze.
<i>Acc.</i> Onzen.	Onze.	Ons.	Onze.
<i>Acc.</i> Van onzen.	Van onze.	Van ons.	Van onze.

<i>Eenvouwdig.</i>		<i>Meervouwdig.</i>	
<i>Manlijk.</i>	<i>Vrouwlijk.</i>	<i>Onzijdig.</i>	
<i>Nom.</i> Uw.	Uwe.	Uw.	Uwe.
<i>Gen.</i> Uwes.	Uwer.	Van uw.	Uwer.
<i>Dat.</i> Uwen.	Aan uwe.	Aan uw.	Aan uwe.
<i>Acc.</i> Uwen.	Uwe.	Uw.	Uwe.
<i>Abl.</i> Van uwen.	Van uwe.	Van uw.	Van uwe.

<i>Eenvouwdig.</i>		<i>Meervouwdig.</i>	
<i>Manlijk.</i>	<i>Vrouwlijk.</i>	<i>Onzijdig.</i>	
<i>Nom.</i> Hun.	Hunne.	Hun.	Hunne.
<i>Gen.</i> Hunnes.	Hunner.	Hunnes.	Hunner.
<i>Dat.</i> Hunnen.	Aan hunne.	Aan hun.	Hunnen.
<i>Acc.</i> Hunnen.	Hunne.	Hun.	Hunne.
<i>Abl.</i> Van hun-	Van hunne.	Van hun.	Van hunne.
	nen.		

<i>Eenvouwdig.</i>		<i>Meervouwdig.</i>	
<i>Manlijk.</i>	<i>Vrouwlijk.</i>	<i>Onzijdig.</i>	
<i>Nom.</i> Haar.	Haare.	Haar.	Haare.
<i>Gen.</i> Haares.	Haarer.	Van haar.	Haarer.

Dat.

<i>Dat.</i> Haaren.	Aan haare.	Aan haar.	Haaren, aan haare.
<i>Acc.</i> Haaren.	Haare.	Haar.	Haare.
<i>Abl.</i> Van haaren.	Van haare.	Van haar.	Van haare.

Daar zijn nog onbepaalde Voornaamwoorden; als: *alle, eenige, sommige, etlijke, zoodanig, de geene, zulk, ander, zeker, elk, een ieder, een iegelijk, iemand, niemand.* Deese allen worden geboogen gelijk de Naamwoorden. —

ZULK wordt op de volgende wijze geboogen:

	<i>Manlijk.</i>	<i>Vrouwlijk.</i>	<i>Meervoudig.</i>
<i>Nom.</i>	Zulk een.	Zulk eene.	Zulke.
<i>Gen.</i>	Van zulken.	Van zulk eene.	Zulker.
<i>Dat.</i>	Aan zulken.	Aan zulk eene.	Zulken.
<i>Acc.</i>	Zulk eenen.	Zulk eene.	Zulke.
<i>Abl.</i>	Van zulken.	Van zulk eene.	Van zulke.

In 't onzijdige zegt men *zulk zand* of *zulk een Kind, zulk een Wijf*, enz. IEDER heeft *ieders* en *aan ieder een.* — Men buigt: 1. *Een iegelijk.* 2. *Eens iegelijks.* 3. *Eenen iegelijke.* 4. *Eenen iegelijken.* 6. *Van eenen iegelijken.*

Eenvoudig. *Meervoudig.*

Manlijk. *Vrouwlijk.* *Onzijdig.*

<i>Nom.</i>	De geene.	De geene.	Het geene.	De geenen.
<i>Gen.</i>	Des geenen.	Der geene.	Van 't geene.	Der geener.
<i>Dat.</i>	Den geenen.	Aan de geene.	Aan 't geene.	Den geenen.
<i>Acc.</i>	Den geenen.	De geene.	Het geene.	De geenen.
<i>Abl.</i>	Van den gee-	Van de geene.	Van het geene.	Van de geenen.

e. De wéderkeerende Voornaamwoorden, op meer dan een persoon passende, zijn de volgenden: *zijn, bun, baar, beur*, die men niet verwarren moet met de gelijkkluidende bezittende Voornaamwoorden, en die men, in een wéderkeerenden zinne, béter uitdrukt door *deszelfs, derzelver*, enz. — Dus zou ik zeggen:

*De Hond loopt na deszelfs staert om ; niet zijn.
De Lecuwen loeren in derzelver bolen ; niet henne.
De Zon sleeft met derzelver straalen ; niet haare.*

En ingevolge van dien is het Voorbeeld van MOONEN: *David worp uit zijnen slinger den steen Goliath in zijn voorhoofd*, niet goed ; wordende door HUYDECOPER aldus verbeterd: *David worp Goliath, den steen uit ZIJNEN slinger, regt in DESZELFS voorhoofd*. — Ik ondertuschen zou de woordenschikking dus maaken: *David worp den steen, uit zijnen slinger, Goliath regt in deszelfs voorhoofd*.

Men zegt: *Ik ging met mijn' broeder en met zijn kind*. — Maar: *Hij ging met zijn' broeder en met deszelfs kind*. — Bijaldien in deese laatste uitdrukkinge, stond: *en met zijn kind*, dan zou dat *zijn* wederkeeren, langs het Werkwoord *Gaan*, tot *Hij*; maar *deszelfs* keert niet verder dan tot *broeder*.

Wij zullen, alvoreens dit Artijkel te besluiten, nog eenige aanmerkingen laten volgen, omtrent het gebruik der Lid- en Voornaamwoorden.

I. Aanmerking.

De Heer ALBERTHOMA, zegt in de Voorrede zijner Mengedichten. „ Betreffende het voorzetsel, of de woordkens DE, DIE, enz. houde ik het met de beste Schrijveren: gedagtig aan het leerzaame Gedicht van den Eerw. Hr. VOLLENHOVE aan de Néderduitsche Schrijveren, in de Mengedichten, bl. 565.

*Wie veegt alom die kladden uit ons blaad,
Daar de voor den, of den voor de moest slaan.
Of der voor des, of des voor der? enz.*

„ Hoe veel hier aan gelegen zij, zal ik met weinige voorbeelden den ongeoeffenden zoeken aan te wijzen.

„ Men schrijft kwalijk: DEN Zoon *is* gekomen, DIE DEN Vader beeft gezonden, het moet zijn: DE Zoon *is* gekomen, DIEN DE Vader beeft gezonden. Het een en ander behelst eene gezonde waarheid: DE Zoon, DIEN DE Vader lief beeft: en DE Zoon, DIE DEN Vader lief beeft: maar de zin is zeer onderscheiden.” Het eerste betékent *de Zoon die van den Vader*, en het tweede *de Vader die van den Zoon' bemind wordt*.

„ Ik leesfe elders: *de storm brak den Dijk, die den Bisschop*

tégen het water had gemaakt. Dat luid vreemd; liever: DIEN de *bisfchop*, enz.

„Ik meene dat onze Néderl. Overzetters dit groote onderscheid doorgaands wel hebben waargenomen: gelijk ook de Eerw. Heer LODENSTEIN, in dat fraaie vers: *Uitspanningen pag. 2.*

„Die 't *amt* niet, maar dien 't *amt* beboeft.

„Daar het onderscheid tusfchen DIE en DIEN den regten zin aanwijst. Daar het dus gaat, heeft men eene goede regeering in te wagten.” Dus verre ALBERTHOMA.

Voor omtrent anderhalve Eeuw heeft men onder de Letterkenneren tweederlei streng gehad. — De eene wilde dat men DIE in den Noemer des enkelv. Manlijken Geslachts fchrijven zoude. De andere, om den vierden niet met den eersten Naamvalle te verwarren, bleef staan op het gebruik van DE, in den eersten Naamvalle; welk laatste gevoelen altijd de overhand behouden heeft. Zie TEN KATE. 1. Deel, bl. 360.

In de TAEL EN DICHTKUNDIGE BIJDAGEN, 2. Deel, bl. 397. vindt men ook eenige aanmerkingen, noopens deefe en dergelijke mistellingen. — Inzonderheid toont de Heer KLUIT, in HOOGSTRATENS Naamlijst, bl. 120, in de Aantékening, hoe danig VONDEL hierin gezondigd heeft. — Deefe fchreef:

„*Het lustte Plutarchus de doorzichtige redenkener*, lees: *den doorzichtige.*

„*Wie room en melk lust.* Lees *wien.*

„*De voerman van 't gefpan des lichts verdroot dees straf.* Lees: *DEN voerman.*

„*Terftond beroude God dien eed.* Lees: *Terftond beroude die eed Gode, of beroude Gode die eed.*

„*De Boubeer van het bos ontbreekt geen snel verftand.* Lees: *DEN Bouwbeer.* —

Hoedanig de Ouden met dit alles leefden, en hoe flordig zij de Geflachten en derzelver verfchillende Naamvallen onderéén verwarden, kan men naleefen in TUNMANS Oude en Nieuwe Spreekwijfen, van bl. 3—17.

2. Aanmerking.

'Er is ook een groot onderscheid in het gebruik der woorden HEM, HEN, HUN, HAAR, HEUR. — *Hem* wordt van eenen Man in 't eenvoud: *ben* en *bun* in 't meervoud: *haar* van eene Vrouwe, *beur* van veelen uitgesproken. Ook is *ben* de vierde, *bun* de derde Naamval, in 't meervoud van het manlijke geslachte. —

Het Lidwoord HUN moet men nooit gebruiken dan wanneer men 'er gevoelig *aan* en *van* voor kan plaatfen. — Ik zal hier met eenige voorbeelden toonen, hoedanig men die twee woordjes HEN en HUN, in onze Taale verwart. —

„ *Zoo ik hen mijne aanmerkingen mededeelde*, zegt TUNMAN, in de Voorrede voor zijne oude en nieuwe Spreekwijzen, *bl. 7*. Lees: *Zoo ik hun of aan hun*; want het werkwoord *Mededeelen* regeert een' derden Naamval, die altoos door HUN, (zijnde een *Dativus absolutus* of volstrekten Geever) of door AAN HUN uitgedrukt wordt.

„ *Van HEN namelijk rijke Beneficiën en Landerijen te zullen geeven*. M. SCHAGEN, HIST. DER WALDENZEN, *bl. 37*. — Lees: *van HUN . . . te zullen geeven*. Immers spreekt 't van-zelve dat het Werkwoord *Geeven* den Geever of Onvanger regeert. Men geeft *aan* iemand. —

HEN *wierd toegestaan*, REIZEN VAN JOHN BELL, I. Deel, *bl. 61*. Lees: HUN *wierd toegestaan*.

In de Tael en Dichtk. BIJDAGEN, 2 Deel, *bl. 398*. wordt over dit onderscheid ook geschreeven, en nogtans wordt 'er in datzelfde Werk ook tégen gezondigd; want *bl. 387*, régel 5 vanönder, lees ik: *die hen de feilen aanwijzen*, *Bl. 585*, régel 13 van boven: *de uitspraak leerde hen*. Dit moet immers in beide plaatfen HUN weesen. —

Intégendeel vinde ik dit Lidwoord doorgaands wel gebruikt, in de zeer goede Vertaalinge der BRIEVEN OVER DUISCHLAND. Ik lees daarin *bl. 191*: *Die Geleerden en Verstandigen hun aandoen*. Bladzijde 195. *Dat mijn gezelschap hun aangenaam zou zijn*. *Bl. 225*. *Om hun geluk te wenschen*.

Ik weet intusfchen zeer wel, wat de geleerde ALBERTHOMA omtrent dit stuk aangemerkt heeft, in de Voorrede voor de Mengeldichten: Zijn Ed. zegt aldaar: „ Dat men in den tweeden Naamval in het meervoudige mannelijke Geslachte, *bun*, *bunnen*, *bunne* fchrijve, is algemeen goedgekeurd: maar in den

den derden, vierden en zesden Naamval, schrijve ik liever *ben* dan *bun*. Mijne voornaame rede is, omdat men nu in het eenvoudige schrijft, *van hem, aan hem, uit hem, door hem, tot hem*. Waaruit schijnt te volgen, dat men in het meervoud ook gevoeglijkst schrijve *van hen, aan hen, uit hen, in hen, voor hen*, enz. — „Hierbij komt dat de klinker E aangenamer luid dan de klinker U, gelijk de geleerde IS. VOSSIUS reeds opgemerkt heeft, in *Lib. de Poëmatum Cantu, &c. bl. 51.*”

Ik stemme gaerne toe, dat de klinker *e* aangenamer luidt dan de *u*. Ook bekenne ik dat de Heer ALBERTHOMA hierin niet op zigzelve staat — DEUT. 25. vs. 5. leest men: *Wanneer Broeders te saamen wonen ende een van hen sterft. Dit van hen*, zal hier dan ook moeten kunnen verwandelen in *hunner*; ende één *hunner* sterft, ofte men moest ook *benner* in stede van *hunner* wettigen! . . 't welk niet ligt gebeuren zal. —

De Heer Profesfor HOFSTEDÉ mogt wel naar de bovengemelde stelling van den Heere ALBERTHOMA overhellen. in de Voorrede voor zijne BIJZONDERMEDEN *over de H. Schrift*. De Affschrijver zijner Copije, heeft nogtafs van zijn *Hoog Eerw.* kunnen verkrijgen, om het wordeken *bun*, zoo wel in den derden en zesden, als in den tweeden Naamval te gebruiken. En geen wonder! want dit laatste wordt door alle onze Taalkenneren gewettigd, en als alléén gangbaar voorgedragen.

„Dit onderscheid van *Hen* en *Hun* neemt VONDEL anders zeer naauwkeurig waar: en het is een groot cieraad onzer taal, en geeft der redeneeringe daarénboven doorgaans licht en klaarheid. — De buigingen van dit Voornaamwoord geeft ons MOONEN zeer wel op, in zijne Spraakkunst, Kap. 21. en hebben wij het door alle zijne Naamvallen in eene zinsluitinge vervat, op deeze wijze: *zij zijn goede vrienden: doch geen HUNNER behaagt mij, ook behaagt ik HUN niet; echter baat ik HEN niet: maar ik zal mij wel VAN HUN wagten.*” Zie HUYDECOPIERS Proeve, *bl. 105.* —

3. Aanmerking.

Omtrent de wordekens HEN en ZE, die onverschillig, ket eene voor het andere gebruikt worden, en waarómtrent de meergemelde Heer ALBERTHOMA de volgende zwaarigheid opgeeft.

Tet-

„ Terwijl ik thans (*zegt Hij*) met de spellinge bezig ben, hebbe ik nog iets aan onze Taalonderzoekers voor te houden, 't geen mij lang belemmerd heeft: namentlijk of wij vrijheid hebben, om het wordeken ZE in den vierden Naamval te gebruiken, in plaats van HEN, of HAAR, of DIE.

„ Om mij klarer te uiten, valt mijne bedenking niet daar op, of men in den eersten naamval in het meervoudige schrijven moge, *hebbenwe* of *hebbenze* dit of dat gedaan? Zulks geschied om der gemaklijkheid of der welluidenheid wille, en wil zoo veel zeggen als hebben wij of zij dit gedaan? Maar de vraag is, of men zulks ook doen mag in den vierden naamval. Ik zie dat de Heer MOONEN, in de Nederd. Spraakkonst, dit wettigt, om in het meervoud, in den vierden naamval of Accusativus, te schrijven *Hen* of *Ze*, *Haar* of *Ze*, *Hen* of *Ze*.

„ Niets is gemeener bij onze geleerde Taalsmannen, gelijk men ganische Registers daarvan kan vinden in de *Nederd. Concordantie* van den Heer TROMMIUS, op het wordeken SE, zoo in het eenvoud, als het meervoud. Ziet zijne Taalkundige Aanmerkingen daar over, inzonderheid in de *Concord.* van het N. Testament, *bl. 654. b.* en verwondert u over de naauwkeurigheid van dien arbeidzamen Man. Ik zal mij vergenoegen met twee plaatsen uit het O. en N. Testament. Hos 2. vs. 13. *Ik zalte voeren.* EPH. 5. vs. 26, 27. *Op dat hijze* (de Gemeente) *beiligen zoude*; en op ontelbaare plaatsen meer. Alle onze Nederlandtche Schrijvers, zoo veel ik weete, tot nu toe, bedienen zig van die vrijheid. Men hoore alleen den Taalkundigen Heer NYLOË, in de Bijbelstoffen, *bl. 323.*

„ *Hij zalte verlaaten, Hij zalte verwerpen, Hij zalte eenzaam laten zitten,* — eindelijk — *Hij zalte weer aanneemen.*”

„ Het kan derhalven vreemd schijnen, eenige zwaarigheid te hebben over zulk een algemeen gebruik: en nogtans schijnt 't mij toe, dat zulks tégen den aart van onze taale aanloopt: want ZE is, naar mijn oordeel, zoo veel als ZIJ. Wanneer men dan schrijft: *hebben wijze gezogt? hebben zij ZE vervolgd? Heeft bij ZE — hebt gij ZE gevonden? — Wie ZE vindt,* enz. 't is zoo veel als of men. schreef: *hebben zij ZIJ gezogt? — Wie zij vindt,* enz. —

„ Ik geef derhalven in bedenkinge, of men niet eigenaartiger schrijve, HEN of HAAR, of DIE, of DEZE, in plaats van ZE, in den vierden naamval. *Hij zal HEN verlaaten,* — *eindelijk zal bij HEN weder aanneemen:* en, *opdat bij HAAR beiligen*

zoude: en zoo overal in den vierden naamval: schoon men hierin aan de Dichteren eenige vrijheid laten kan, wanneer benooidigd is het wordeken ZE in een' volgenden klinker te laten versmelten."

Wij zullen deese aanmerking van den Heer ALBERTHOMA eenig licht tragten bij te zetten, en zijne zwaarigheid daardoor poogen op te losfen.

TUINMAN zegt, in den FAKKEL, bl. 453.

„ZE is van zij, al gebruikelijk bij de Ouden, die ook zeiden WE voor WI of WIJ; GE voor GI of GIJ; HE voor HI of HIJ; ME voor MI of MIJ, MIJN. — Dit alles hebben wij nog. Dus is *Mevrouw, mijn Vrouw; Mevrouw, mijn Jongvrouw; Mejonker, mijn jongbeer*. Maar de ouden stelden ZE in *Nominativo* en in *Accusativo*. In *Nominativo* was ZE, *zij en zijlieden*. Zoo spreken wij nog, ZE *ging, ZE liepen*. In *Accusativo* was ZE, *haar of haarlieden en henlieden*. *Dat die Hertogbe se vervolgt had*. Even zoo zeggen wij: *ik riep ze*, voor *ik riep haar of hen*. — De Ouden hingen hun SE gemeenlijk aan de woorden. Wij ook veeltijds, bij voorbeeld *gingze, ging zij*."

Dit alléén zoude in staat zijn om ons van dit verschillend gebruik te overtuigen — Wij zullen 'er évenwel nogiets, ter nadere bekrachtiging bijvoegen.

TEN KATE, I. Deel, bl. 473 en 474, spreekt van dit onderwerp op de volgende wijte:

„N. Laat ons weder ter zake keeren. Ik zie dat je ZE voor ZIJ wel bij den *Nomin.* van den *Sing.* en *Plur.* zet, doch niet in *Accus.* en nogthans brengt de daeglijksche spreektaal eenstemmiglijk mée, ja ook vind men 't somtijds bij Schrijvers van achting, dat in *Accus.* mede ZE, zo in *Plur.* als *Sing.* wel plaets krijgt, niet tegenstaende het woordje ZIJ (daer ZE eene verzagting of verkorting van is, even als JE van JIJ of GIJ, en WE van WIJ) in die gevallen thans geen plaets heeft. Maar hoe kan 'er een verkorting zijn van iet, dat 'er zelf niet en is?

„L. Daer zijn 'er wel, die dat gebruik daerom als gebrekkig aanzien en verwerpen. 't Is nogthans zoo verre van 't spoor niet als zij meenen. Dit ZE is een overblijffel van 't ZIJ, dat weleer in *Acc. Sing.* en *Plur.* bij ons in zwang ging, gelijk als WIE nog huden in 't Hoogduitsch doet. 't Is derhalven gesproken van iet, dat 'er was, schoon 'er nu niet is. De Oudheid kan hier ook getuigenis van dragen."

Mij dunkt dat mijn Leefer nu reeds overtuigd is. Edoch, ik zal 'er nog een derde bijvoegen.

SAMUEL AMPZING, *Taalbericht*, bl. 75.

„ De aengehechte voornaem SE is ook van feer gemeyn en loffeljk gebruyk, in onse Sprake, in den noemer en aenklager des eenvouds van 't mannelijk en vrouwelijk geslachte; en des meervouds, van alle drie de geslachten: en word dan gespeld in de plaetze van HIJ, SIJ, HEN, HEM en HAER, in 't eenvoud; en voor SIJ, HEN en HEUR in 't meervoud; bij exempel, in 't eenvoud van 't mannelijk geslachte, in den Noemer, *de brief, is ze besteld*; in den Aenklager *ik heb se besteld*, in plaetze van: *is hij besteld? ik heb hem besteld*: doch dit en valt in de mannelijke woorden altijd niet voor. — In 't vrouwelijk geslachte, in den noemer: *hoe komt ze daer?* in den aenklager: *ik hebse gebaeld*; voor *hoe komt sij daar? ik hebbe haer gebaeld*. Dit heeft in 't vrouwelik overal plaetze. In 't meervoud van alle drie de geslachten, in den Noemer: *se zijn daer*, Mannen, Vrouwen, Kinderen; in den Aenklager, *ik heb se gezien*, voor: *sij zijn daer, ik heb hen ofte heur gezien*: dat gaet ook doorgaens vast en zeker. —

4. Aanmerking.

Omtrent de Voornaamwoorden MIJN, ZIJN, enz. moet men in acht neemen van in *Genitivo* nooit te schrijven, gelijk sommigen doen: MIJN *Vaders boô*, *ik ben MIJN Vaders gezant*; maar MIJN's of MIJNES *Vaders boô*, *ik ben MIJN's Vaders gezant*. Zie HUYDECOPERS PROEVE, bl. 170 en 514. — Zoo ook: MIJN's *Vaders huis*. MIJN's *Vaders Rijk*. — Door ZIJN's *Lands gebrek*. — DEZELFDE, bl. 287. — KILIAAN schrijft, op 't woord *Doodslagber*: *sijn's Moeders*, *sijn's Vaders*, *sijn's Ouders*.

Bij TEN KATE, I. Deel, bl. 395. vindt men: ZIJN *Moeders Vader*, doch hij erkent dat *zijner Moeder Vader*, volgens den regel, béter is. —

Hierin dient men opletten te weesen, omdat daardoor een verschil in de betekenis der woorden kan ontstaan. Bij voorbeeld:

ZIJN *Bischofs-kleed*, betékent zijn kleed, 't welk hij als Bischof draagt.

ZIJN's *Bischofs-kleed*, betékent het kleed van zijnen Bischof.

5. *Aanmerking.*

Omtrent de Voornaamwoorden HEMZELVE, HAARZELVE en ZIGZELVE. — Terwijl 'er in onze Taale geen' steen is waarāan men zig meer sloot, dan aan het gebruik van de bovenstaande woordjes, zal ik dit stuk hier een weinig trachten op te helderen.

Eerst zal ik eene bepaaling maaken van het goede gebruik deefes betrekkelijken Voornaamwoords ZIGZELVE, en eenige voorbeelden daartoe bijbrengen; waardoor de Leefer des te beter in staat zal zijn, om het verkeerde gebruik van hetzelfde te ontdekken.

ZIG is betrekkelijk op de persoon of op de zaak zelve waarvan men spreekt, en wordt altijd in een' wederhoorigen of wederkeerenden zinne gebruikt, volgens HUYDECOPER, *bl.* 423. — Voorbeelden:

Die Man heeft ZIGZELVEN veel kwaads veroorzaakt.

Die Vrouw moet dit ongeval ZIGZELVE wijten. — Zie NYGÖ, *bl.* 68, 69.

Niemant moet ZIG VOOT HEM, HAAR, HEN of HUN gebruiken; zoo ook nooit een van deefen in de plaats van ZIG. HUYDEC. *bl.* 432. — Dus betekent:

„ *De Gallen hadden ZIG eerst den Oorlog aangedaan*, dat zij dien *zigzelven* berokkend hadden. Maar:

„ *De Gallen hadden HAAR eerst den oorlog aangedaan*, moet betekenen, dat zij dien *aan anderen* berokkend hadden.

Hij heeft ZIG bekeerd, dat is *zigzelven*.

Hij heeft HEM bekeerd, dat is *eenen anderen*.

Zie AMPZINGS Taelbericht, *bl.* 59. VOORREDE van KLUIT voor HOOGSTR. Naamlijst. *pag.* XIV.

Q. Fannius *was niet wel te vreden op zijn' Schoonvader Lælius, om dat deeze den jonger Schoonzoon ZIG boven het hoofd bad gesteld*, moet betekenen, ingevolge het betrekkelijke woordje ZIG, dat de Vader *zigzelven* onder zijnen Schoonzoon vernederd had. Maakt men nu van het woordje ZIG, intégendeel HEM, dan zal het beduiden, dat de Vader den jonger Schoon-

Schoonzoön boven den oudften Schoonzoön verhéven en gèfeld had. — HUYDECOPER, *bl.* 432.

Zij legt ZIG op de dooden, is: zij legt 'er *zigzelve* op.
Zij legt HAAR op de dooden, is: zij legt 'er eene andere op. —
Hij spreekt altijd van ZIGZELVEN; niet *benzelven*.
Dat Orgel geeft geluid van ZIGZELVEN. enz.

Zie hier de Buiging van het voornaamwoord HIJ, voor eert perfoon of voor eene zaak genomen, die zelfs iets doet of die van zigzelven spreekt, 't geen in 't vrouwelijke ZIJ, en in het onzijdige HET heeft.

<i>Eenv. Manlijk.</i>	<i>Eenv. Vrouwlijk.</i>	<i>Eenv. Onzijdig.</i>
<i>N.</i> Hij.	Zij.	Het.
<i>G.</i> Zijn's. (<i>sui</i>)	Haar's.	Zijn's.
<i>D.</i> Zig of aan zig.	Zig of aan zig.	Zig of aan zig.
<i>Ac.</i> Zig.	Zig.	Zig.
<i>V.</i> . . .	. . .	. . .
<i>Ab.</i> Van zig.	Van zig.	Van zig.

<i>Meerv. Manl.</i>	<i>Meerv. Vrouwl.</i>	<i>Meerv. Onz.</i>
<i>N.</i> Zij.	Zij.	Zij.
<i>G.</i> Hunner.	Haarer.	Hunner.
<i>D.</i> Zig of aan zig.	Zig of aan zig.	Zig of aan zig.
<i>Ac.</i> Zig.	Zig.	Zig.
<i>V.</i> . . .	. . .	. . .
<i>Ab.</i> Van zig.	Van zig.	Van zig.

Zie F. DE HAES, Nagelaten Gedichten en Spraekk. *bl.* 39, 40.
 ELZEVIER Dichtproeven en Spraakk. *bl.* 67, 68.

Zie hier nu nog eenige Voorbeelden uit onze voornaamste Dichteren.

„ *Bij 't krankbed van haar spruit*, zichzelf van rouw verteert.

Jufv. VAN MERKEN, Nut der Tegetsp. *bl.* 32.

„ *Die*, van zichzelf bewust, 't geschaapne zich verbeeldt.

Jufv. NEUFVILLE, Bespiegel. *bl.* 45.

„ *N^o*

„ Nu zien wij hem zichzelf te boven gaan.

F. VAN STEENWIJK, VOOR HENR. IV.

Dit zij genoeg ter aantooninge van het goede gebruik deeses woords. Laatenwe nu eens aantoonen op hoedanig een wijze men daartegen zondigen kan.

Bij onze, andersints taalkundige, Overzetteren van den Bijbel, ontmoeten wij de volgende voorbeelden:

„ EXODUS 2: vs. 5. *Ende Pharaos dochter gingh af om HAAR te wasfchen in de Riviere.* Lees: om ZIG te wasfchen; want HAAR betekent zoo veel alsof zij ging om eene andere te wasfchen.

EXODUS 14: vs. 9. *Ende de Egyptenaars jaagdenfe na, ende agterbaaldense, daar sij HEN gelégerd badden aan de Zee.* — Lees: daar zij ZIG.

2 CORINTHIEN XI. vs. 13, 14, 15. *Want sulcke valsche Apostelen sijn bedriegblicke Arbeyders, HAAR veranderende in Apostelen Christi. Ende het en is geen wonder, want de Satan selve verandert HEM in eenen Engel des lichts. Soo en is 't dan niets groots, indien ook sijne Dienaars HAAR veranderen, als (warens) Dienaars der Gerechtigbeyd.* —

Zoo men nu hier bij de eigenlijke beduidenissen van de voor-naamwoorden HAAR, HEM, HAAR bleeve, dan zoude deese geheele plaats duister worden; maar verandert men ze intégendeel in ZIG, dan volgt van zelve dat dit *zig*, betrekkelijk of wéderkeerende is op den Satan en op de bedrieglijke Apostelen. — En zoo ziet men, dat een enkel woord eene geheele réde bederven kan.

Laatenwe eens toonen dat de groote VONDEL zelve hiertegen gezondigd heeft.

„ *Dat zij die moedig was, haerzelve te buiten ging.* — Lees: *zigzelve.*

„ *Ziet d'opgespalkte keel der bonden om haer beenen.* — Lees: *om zig beenen*, en zie HUYDECOPER bl. 276.

„ Bij de Ouden was ZICH weinig of niet bekend. Zij zeiden daarvoor *Hem* en *Haar* en stelden ook *Haar* voor *Hem*, en *bin*, *ben*, om de verwarringe der Geslachten. — De Aalouden gebruikten ZICH immers. — Die zelfde taalfeil wordt nog dagelijks bij veelen onzer Spraakgenooten begaan.”

Zoo spreekt TUINMAN in zijne Oude en Nieuwe Spreekwijzen,

zen, bl. 59. 60. — Zonderling ondertuschen is 't dat hij, die dit schreef, zelf daartegen zondigt. — Hij schrijft, in den FAKKEL, bl. 26. „Want de Waereld blijft haarzelven, in zulke dingen, gelijk. — En in de bovengenoemde SPREEKWIJZEN, bl. 9. Maar alleen eenige Aanmerkingen, die elk afzonderlijk op haarzelven bestaan. — Lees: in de eerste plaatse, ZIGZELVE en in de tweede ZIGZELVEN.

Nu zullen we eens onderzoeken, wanneer en in welke voorvallen, men de voornaamwoorden HEMZELVE en HAARZELVE, enz. wel gebruikt.

De voornaamwoorden HIJ, ZIJ, HET, gebruikt voor een persoon of voor eene zaak, waarvan een ander spreekt, worden dus geboogen.”

Eenv. Manlijk. Eenv. Vrouwlijk. Eenv. Onzijdig.

<i>Nom.</i> Hij.	Zij.	Het.
<i>Gen.</i> Van hem (<i>ejus</i>)	Van haar.	Van het.
<i>Dat.</i> Hem, aan hem.	Haar, aan haar.	Aan het.
<i>Acc.</i> Hem.	Haar.	Het.
<i>Voc.</i> . . .	. . .	. . .
<i>Abl.</i> Van hem.	Van haar.	Van het.

Meervoudig.

<i>Nom:</i> Zij.	Zij.	Zij.
<i>Gen.</i> Hunner.	Haarer.	Hunner.
<i>Dat.</i> Hun, aan hun.	Haar, aan haar.	Hun, aan hun.
<i>Acc.</i> Hen of ze.	Haar of ze.	Hen of ze.
<i>Voc.</i>	. . . . .	. . . . .
<i>Abl.</i> Van hun.	Van haar.	Van hun.

Zie F. DE HAES, bl. 39, 40. HOOFDS Waarneemingen in TEM KATE I. Deel, bl. 723. — Vergelijk hiermede nu de volgende voorbeelden:

„Een choorknaap smeedde sints, voor wreeder nageslacht,
„Den bliksem, die HEMZELF verzwelgde in 's afgronds nacht.

Zoo men nu, in deese régelen, ZIGZELF las, dan zou de spreekwijs moeten betekenen: dat de *bliksem* ZIGZELF verzwelgde, 't geen immers ongerijmd zoude zijn. — Maar HEMZELF doet

doet ons begrijpen, dat de *choorknaap* of Monnik door den *Bliksem* (het buskruid door hem ontdekt) die hij zelf *smeedde*, verzwolgen wierd.

Dit volgende nog uit HUYDECOOPER, *bl.* 639.

„ Hierom — moet d'opperste oorzacck
 „ Ons fluiten aan den trans, waaruit zij 't al beschout,
 „ Wat in en buiten HAAR gezocht wort en gevonden.

„ Hier zou, volgens SANCTIUS en de *retransitio* (wederovergang) van PRISCIANUS, in plaats van HAAR, moeten gelezen worden ZICH, en zou dan heeten *wederkeerende* tot ZIJ, te weeten de OPPERSTE OORZAAK. — Maar wij achten dat ZICH niet verder kan wederkeeren, dan langs het naaste werkwoord WAT.

„ Wat in en buiten ZICH gezocht wort en gevonden.

„ En wat is 'er eenvoudiger en klaarer dan dit? Want den *wederovergang* aangenomen zijnde, zoo blijft altijd onzeker of ZICH moet *wederkeeren* tot het naaste WAT, of tot het verder afgelegene zij. — Maar, dienzelfden *wederovergang* afgekeurd zijnde, zoo neemen wij alle onzekerheid weg; omdat ZICH alleen *wederkeerende* is tot het naaste WAT, en HAAR alleen betrekkelijk tot het zij.”

Dit bovenstaande geeft mij gelegenheid om 'er, ten besluite, nog een voorbeeld of twee bij te voegen, en vervolgens 'er van af te stappen.

„ Dat HIJ de *Schoolen vaarwel zeide*, met eene *Rédevoering in de Grieksche Taale*, door HEMZELFS vervaardigd.

Hieruit ziet men, dat HEMZELFS, wederkeert tot het bovenste of verst-afgelegene HIJ — Was hier nu geschreeven, door ZIGZELFS, dan zou men moeten besluiten, dat de *Rédenvoering door zigzelve*, zonder menschelijke hulpe, opgesteld was.

„ Den tienden deeser, heeft de zeer naerftige N. N. ZIJNE *Oratie*, meerendeels door HEMZELVEN opgesteld, uitgesproken. —

Beproof deese dingen aan den bovengemelden régel van HUYDECOOPER, en oordeel of ze niet volkomen daaraan beantwoorden.

V A N D E W E R K W O O R D E N .

De werkwoorden zijn zoodanige veranderlijke woorden, die eenig werk van *Doen*, *Lijden* of *Weesen* betékenen, met de omstandighéden van den *voorzéden*, *tégenwoordigen* en *toekomenden* tijd. — Zij worden onderscheiden in:

1. *Bedrijvende.*
2. *Lijdende.*
3. *Onzijdige Werkwoorden.*

De bedrijvende of daadelijke Werkwoorden, betékenen het *doen* van iets, als *Leesen*, *Slaan*, *Kloppen*, *Stooten*, enz.

De lijdende Werkwoorden betékenen eene aandoening of ondervinding van iets; als *geslagen worden*, *verücht worden*, *bemind worden*, enz. —

De onzijdige Werkwoorden betékenen eigenlijk noch doen, noch lijden, als: *blinken*, *flikkeren*, *klimmen*, *daalen*, *vaaren*, *slaan*, *woonen*, *blijven*, *vertrekken*, *komen*, *durven*, enz. —

De Werkwoorden zijn *Persoonlijk* en *Onpersoonlijk*.

Persoonlijke Werkwoorden zijn de zoodanigen die door de persoonlijke Voornaamwoorden *Ik*, *Gij*, *Hij*, kunnen veranderd worden; als *Hooren*, *ik hoor*, *gij hoort*, *bij hoort*, *wij hooren*, *gijlieden hoort*, *zij hooren*.

Een onpersoonlijk Werkwoord is zoodanig een dat alléén door den derden persoon des enkelvouds, met het lidwoordje *HET* veranderd wordt. Zoodanigen zijn *Régenen*, *Vriesen*, *Hagelen*, *Donderen*, *Betaamen*, *Verdrieten*, *Schijnen*, enz. makende: *HET régent*, *het vriest*, *het bagelt*, *het dondert*, *het betaamt*, *het verdriet*, *het schijnt*, enz. —

Alle de Werkwoorden, met hunne getalen en personen veranderlijk zijnde, worden naar hunne *wijzen* en *tijden*, in hunne tijdvoegingen veranderd.

De *wijzen* zijn in ieder Werkwoord vierderlei, als de *Aantoonende*, *Gebiedende*, *Bijvoegende* en *Onbepaalde* wijze.

De *Aantoonende wijze* is die, waardoor men iets regtstreeks of eenvoudig, naar de verscheidenheid der tijden, aantoot of verklaart; als: *ik hoor*, *ik hoorde*, *ik heb geboord*, *ik had geboord*, *ik zal hooren*.

De *Gebiedende wijze* is die, doorwelke men iets gebiedt of be-

beveelt of ook verzoekt; als *loop, ga, geef, hoor, leer*, enz.

De *Bijvoegende wijze*, die ook toelaatende genoemd kan worden, wordt gebruikt, wanneer men iets op zekere voorvoorwaarden of tot zekere einden stellen wil; en moet zig eenigermate naar de *Bij-* en *Voegwoorden*, *zoo, als, dat, opdat* enz. schikken; als: *zoo ik kome, dat zij boorden, opdat hij gestraft wierde.* — En *dat zij roepen, laat hij zoeken, laten zij schreeuwen*; zijnde dit eene toelaatende wijze.

De *Onbepaalde wijze* is die, doorwelke een *Werkwoord* geflooten wordt, bepalende noch *perfoon*, noch *getal*, noch *wijze*, noch *tijd*, omwelke *redén* zij juist dien naam draagt; als *Hooren, Neemen, Geeven, Draagen, Sleepen*, enz. Deese wijze gaat in alle *Werkwoorden*, en in hunnen *tégenswoordigen tijd*, altijd in *en uit*, behalven in het *Werkwoord* zijn.

De *Tijdvoegingen* of *Conjugatien* zijn veranderingen en buigingen der *Werkwoorden*, naar de *verschcheidenheid* van *wijzen*, *tijden* en *Perfoonen*.

De *Conjugatie* is bij ons maar *tweederlei*, naamelijk 1) *Gelijvloeiende* of *gerégelde*, en 2) *Ongelijvloeiende* of *ongerégelde*.

De *Gelijvloeiende* of *gerégelde* *tijdvoeging* is die, waarin de *Werkwoorden* hunne *Wortel-* of *Stamletters*, door alle de *tijden* behouden. Als *bemin, ik bemin, ik beminde, ik heb bemind*, enz.

De *ongelijvloeiende* of *ongerégelde* *tijdvoeging* is die, waarin de *Werkwoorden* hunne *Wortel-* of *Stamletters*, in de *afgeleide* *tijden* veranderen; als *Lees, ik lees, ik las. Loop, ik loop, ik liep*, enz.

In de *Werkwoorden* zijn drie *Perfoonen* aan te merken, als:

1) De *perfoon* die van *zigzelve* spreekt, *ik ben*, in 't *eenvouwd*, *wij zijn*, in 't *meervouwd*.

2) De *perfoon* tot wien *gesproken* wordt, *gij zijt*, in 't *eenvouwdige*, en *gijlieden zijt*, in 't *meervouwdige*.

3) De *perfoon* van wien, als van *eenen afweefenden*, *gesproken* wordt, als *bij is, zij is, het is*, in het *eenvouwdige*, en *zij zijn* in 't *meervouwdige*. Uit welk alles blijkt dat in de *Werkwoorden* ook het *eukel-* en *meervouwdig* *getal* in *aanmerking* komt.

Veele *Werkwoorden* zijn *afgeleid* van *Naamwoorden*; als van *Adem* komt *Ademen*; — van *antwoord*, komt *antwoorden*; van *balsam*, *balsemen*; van *doel*, *doelen*; van *EGGE*, *Eg-*

gen; — van *Ente, Enten*; — van *Fluit, Fluiten*; — van *gulp, gulpen*; — van *hand, behandigen*; — van *bals, onthalzen*; — van *bouw, bouwen*; — van *kamp, kampen*; — van *krab, krabben*; — van *laster, lasteren*; — van *leer, leeren*; — van *Leeraar, Leeraaren*; — van *lijm, lijmen*; — van *munten, munten*; — van *nagel, nagelen*; — van *oorlog, oorlogen*; — van *pand, panden*; — van *put, puiten*; — van *sabel, sabelen*; — van *smeer, smeeren*; — van *storm, stormen*; — van *stut, stutten*; — van *treede, treeden*; — van *Visch, Vischen*; — van *water, waten*; — van *ijs, ijsen*; — van *zadel, zadelen*; — van *zalf, zalven*; — van *zegen, zegenen*; — van *zwalp, zwalpen*, enz. —

Onder dergelijke gelijkvloeiende Werkwoorden, van Naamwoorden afgeleidt, zijn 'er die de worttelletter *a* van het Naamwoord, in het Werkwoord in eene *e* veranderen, als: van *wand* komt *wenden*; — van *schand, schenden*; — van *tam, temmen*; — van *lang, lengen, verlengen*; — van *kam, kemmen*; — van *vast, vester*; — van *land, belenden*; — van *drank, drenken*; — van *krank, krenken*; — van *angel, bengelen*; enz. —

HUYDECOPER zegt, in zijne PROEVE, bl. 63. „ dat een Werkwoord, afkomende van eenig Naamwoord, gelijkvloeiend is. Zoo komt dan het gelijkvloeiende Werkwoord *Pikken*, van het Naamwoord *Pik*. — Maar een ongelijkvloeiend Werkwoord intégendeel is de voortbrenger van het Naamwoord. Immers zoo komt van het Werkwoord *Binden*, het Naamwoord *Band*. —

Laatenwe nu eens onderzoeken of de aangevoerde Werkwoorden gelijkvloeiend zijn, en, uit dien hoofde, van hunne Naamwoorden afftammen.

WENDEN,	<i>wendde,</i>	<i>gewend,</i>	van WAND.
SCHENDEN,	<i>schendde,</i>	<i>geschend,</i>	van SCHAND.
TEMMEN,	<i>temde,</i>	<i>getemd,</i>	van TAM.
LENGEN,	<i>lengde,</i>	<i>gelengd,</i>	van LANG.
VESTEN,	<i>vestte,</i>	<i>gevest,</i>	van VAST.
BELENDEN,	<i>belendde,</i>	<i>belend,</i>	van LAND.
KEMMEN,	<i>kemde,</i>	<i>gekemd,</i>	van KAM.
DRENKEN,	<i>drenkte,</i>	<i>gedrenkt,</i>	van DRANK.
KRENKEN,	<i>krenkte,</i>	<i>gekrenkt,</i>	van KRANK.
HENGELDEN,	<i>bengelde,</i>	<i>gebengeld,</i>	van ANGEL.

„ De Ongelijkvloeiënde Werkwoorden brengen intégendeel hunne Naamwoorden voort; als:

BINDEN,	<i>bond,</i>	<i>gebonden,</i>	maakt BAND.
SCHENDEN,	<i>schond,</i>	<i>geschonden,</i>	maakt SCHAND.
GRAAVEN,	<i>groef,</i>	<i>gegraaven,</i>	maakt GRAF.
TREEDEN,	<i>trad,</i>	<i>getreeden,</i>	maakt TRED.
SLAAN,	<i>floeg,</i>	<i>geslaagen,</i>	maakt SLAG.
VATTEN,	<i>vattede,</i>	<i>gevat,</i>	maakt VAT.
SPITTEN,	<i>spittede,</i>	<i>gespit,</i>	maakt SPIT.
ZUIGEN,	<i>zoog,</i>	<i>gezoogen,</i>	maakt ZOG.

Men moet eerst *Graaven* en *Treedén*, zegt HUYDECOPER, eer men zien kan wat een *Graf* en een *Tred* is. — Intégendeel tot de gelijkvloeiënde Werkwoorden, moet men eerst een *kam* en een *angel* hebben, eer men *kemmen* en *bengelen* kan.

In de *Oude en Nieuwe Spreekwijzen* van den Heere TUINMAN, vinde ik, pag. 3. het volgende, dat hier plaats verdient.

„ Bij deze gelegenheid moet ik met een woord zeggen, dat „ zomtíjds twíjfelachtig schijnt, of het naamwoord van het „ werkwoord, dan of het werkwoord van't naamwoord gespro- „ ten is. Om dit te onderkennen zij een stokregel. t Geen in „ natuur eerder is, moet voor den wortel gehouden worden b. „ v. Kroonen is van kroon, kleeden van klee; pluimen van „ pluim, melken van melk, enz. Om dat 'er een kroon, „ klee, pluim en melk in wezen moet zijn, eer men daar me- „ de kan kroonen, kleeden, of pluimen en melken. — „ Maar anders is het, wanneer het naamwoord de werkdáad „ of uitwerking van het werkwoord betekent. Dus is loop van „ loopen, meel van maalen, gebouw van bouwen. Op die „ zelve wijze is bakker van bakken, naaister van naaijen: want „ schoon die perfoonen zijn, eer zij dat werk doen, echter wor- „ den zij bakker of naaister genoemd, van dat Ambagt geleerd „ te hebben, of te oefnen.”

Veele Werkwoorden worden dus van andere Naamwoorden afgeleid. Zoo komt van *Man*, *Bemannen*, *Ontmannen*, *Overmannen*. — Van *Maagd*, *Ontmaagden*. — Van *Hoof*, *Ontboofden* — Van *Hair*, *Verhairen*. — Van *oog*, *bedogen*, *naöogen*, *pinköogen*, *staröogen*, enz. Zie MOONEN *Spraakk. bl.* 199. 200. —

Alsméde van bijvoeglijke Naamwoorden. Dus vormt men van *jong*, *jongen*, *verjongen*. Van *Oud*, *veröuden*. — Van *Warm*, *was-*

warmen, verwarmen. — Van *krom, krommen.* — Van *Minder, minderen, verminderen, enz.* —

Onze Werkwoorden kunnen in hunne Tijdvoegingen niet geboogen noch veranderd worden, ten aanzien der Wijsen, der Tijden en der Perfoonen, dan door hulp van eenige andere Werkwoorden, welken daarom den naam van Hulpwerkwoorden dragen. —

Deese Hulpwerkwoorden zijn HEBBEN, ZULLEN, WORDEN en ZIJN, waarvan wij vooraf de tijdvoegingen zullen opgeeven.

Het Hulpwerkwoord ZULLEN heeft in

den Tégenswoordigen tijd.

Ik zal, gij zult, hij zal, wij zullen, gijlieden zult, zij zullen.

Onbepaalde tijd.

Ik zou of zoude. Gij zoudt. Hij, zij zoude. Wij zouden, Gijlieden zoudt. Zij zouden.

De onbepaalde wijze is *zullen* en het Deelwoord *zullende.* — Het Hulpwerkwoord HEBBEN wordt aldus veranderd,

A A N T O O N E N D E *Wijze.*

Tégenswoordigen tijd.

Ik heb of hebbe. Gij hebt. Hij, zij heeft. Wij hebben. Gijlieden hebt. Zij hebben *geld, goed, dorst, honger, pijn* enz.

Onvolmaakte voorleeden tijd.

Ik had of hadde. Gij hadt. Hij, zij had. Wij hadden. Gijlieden hadt. Zij hadden.

Volmaakte voorleeden tijd.

Ik heb gehad. Gij hebt gehad. Hij, zij heeft gehad. Wij hebben gehad. Gijlieden hebt gehad. Zij hebben gehad.

Meer dan volmaakte voorleeden tijd.

Ik had gehad. Gij hadt gehad. Hij, zij had gehad. Wij hadden gehad. Gijlieden hadt gehad. Zij hadden gehad.

Toekomende tijd.

Ik zal hebben. Gij zult hebben. Hij, zij zal hebben. — Wij zullen hebben. Gijlieden zult hebben. Zij zullen hebben.

Onbepaalde tijd.

Ik zou *of* zoude hebben. Gij zoudt hebben. Hij, zij zou hebben. Wij zouden hebben. Gijlieden zoudt hebben. Zij zouden hebben.

DE GEBIEDENDE WIJSE.

Heb. Laat hem hebben. Laat ons hebben. — Hebt, *of* hebt gijlieden. Laaten zij hebben. —

DE BIJVOEGENDE WIJSE.

Tégenswoordigen tijd.

Dat ik hebbe. Dat gij hebt. Dat hij, dat zij hebbe. Dat wij hebben. Dat gijlieden hebt. Dat zij hebben.

Onvolmaakte voorleeden tijd.

Dat ik hadde. Dat gij hadt. Dat hij hadde. Dat wij hadden. Dat gijlieden hadt. Dat zij hadden.

Had ik, Hadt gij, Had hij, Hadden wij, Hadt gijlieden, Hadden zij.

Volmaakte voorleeden en onvolmaakte voorleeden tijd.

Dat ik gehad hebbe.	Dat ik gehad hadde.
Dat gij gehad hebt.	Dat gij gehad hadt.
Dat hij, zij gehad hebbe.	Dat gij, zij gehad hadde.
Dat wij gehad hebben.	Dat wij gehad hadden.

Dat gijl. gehad hebt   Dat gijl. gehad hadt.
 Dat zij gehad hebben.   Dat zij gehad hadden.

Toekomende tijd.

Als ik hebben zal. Als gij hebben zult. Als hij, zij hebben zal. Als wij hebben zullen. Als gijlieden hebben zult. Als zij hebben zullen.

Tweede toekomende tijd.

Als ik gehad zal hebben. Als gij gehad zult hebben. Als hij, als zij gehad zal hebben. Als wij gehad zullen hebben. Als gijlieden gehad zult hebben. Als zij gehad zullen hebben. —

Onbepaalde tijd.

Schoon ik gehad zou hebben. Schoon gij gehad zoudt hebben. Schoon hij, zij gehad zou hebben. — Schoon wij gehad zouden hebben. Schoon gij gehad zoudt hebben. Schoon zij gehad zouden hebben.

DE ONBEPAAALDE WIJSE.

Tégenwoordige tijd. Hebben.
Voorleeden tijd. Gehad hebben.
Toekomende tijd. Te zullen hebben.

Deelwoorden.

Tégenwoordige tijd. Hebbende.
Voorleeden tijd. Gehad.
Toekomende tijd. Zullende hebben. —

Het Zelfstandig Werkwoord ZIJN of WEESEN, voornaamelijk gebruikt tot hulp der lijdende Werkwoorden, verschikt men op de volgende wijze.

DE AANTOONENDE WIJSE.

Tégenswoordigen tijd.

Ik ben. Gij zijt. Hij is. Wij zijn. Gijlieden zijt. Zij zijn.
wijs, gelukkig, ziek, gezond, rijk, arm, bemind, gebaat, enz.

Onvolmaakte voorleeden tijd.

Ik was. Gij waart. Hij, zij was. Wij waren. Gijlieden waart.
 Zij waren.

Volmaakte voorleeden tijd.

Ik ben geweest. Gij zijt geweest. Hij, zij is geweest. Wij
 zijn geweest. Gijlieden zijt geweest. Zij zijn geweest.

Meer dan volmaakte voorleeden tijd.

Ik was geweest. Gij waart geweest. Hij, zij was geweest.
 Wij waren geweest. Gijlieden waart geweest. Zij waren geweest.

Toekomende tijd.

Ik zal zijn of weesen. Gij zult zijn. Hij, zij zal zijn. Wij
 zullen zijn. Gijlieden zult zijn. Zij zullen zijn.

DE GEBIEDENDE WIJSE.

Zijt, of wees. Dat hij zij. Laaten wij zij. Zijt of weest gij-
 lieden. Laaten zij zijn.

DE BIJVOEGENDE WIJSE.

Dat ik zij of ben. Dat gij zijt. Dat hij, dat zij zij. — Dat
 wij zijn. Dat gijlieden zijt. Dat zij zijn.

Onvolmaakte voorleeden tijd.

Dat of als ik ware. Dat gij waart. Dat hij, dat zij ware.
 Dat wij waren. Dat gijlieden waart. Dat zij waren. —

Volmaakte voorleeden tijd.

Dat ik geweest zij. Dat gij geweest zijt. Dat hij, dat zij geweest zij. Dat wij geweest zijn. Dat gijlieden geweest zijt. Dat zij geweest zijn.

Meer dan volmaakte voorleeden tijd.

Dat ik geweest ware. Dat gij geweest waart. — Dat hij, dat zij geweest ware. Dat wij geweest waren. Dat gijlieden geweest waart. Dat zij geweest waren.

Toekomende tijd.

Dat, als, indien ik zijn *of* weesen zal. — Als gij zijn zult. Als hij, als zij zijn zal. Als wij zijn zullen. Als gijl. zijn zult. Als zij zijn zullen.

Tweede Toekomende tijd.

Als ik zal geweest zijn. Als gij zult geweest zijn. Als hij, als zij zal geweest zijn. Als wij zullen geweest zijn. Als gijl. zult geweest zijn. Als zij zullen geweest zijn.

Onbepaalde tijd.

Ik zou zijn *of* weesen. Gij zoudt zijn. Hij, zij zou zijn. Wij zouden zijn. Gijlieden zoudt zijn. Zij zouden zijn.

DE ONBEPAAALDE WIJSE.

Tégenwoordige tijd.
Voorleeden tijd.
Toekomende tijd.

Zijn *of* weesen.
Geweest zijn.
Zullen zijn.

Deelwoorden.

Tégenwoordigen tijd.
Voorleeden tijd.
Toekomende tijd.

Zijnde *of* weefende.
Geweest.
Zullende zijn *of* weefen.

Het Hulpwerkwoord **WORDEN**, gebruikt wordende om de lijding van iets te betékenen, wordt op de navolgende wijze veranderd.

DE AANTOONENDE WIJSE.

Tégenswoordige tijd.

Ik word. Gij wordt. Hij, zij wordt. Wij worden. Gijlieden wordt. Zij worden *bemind, geächt, geëerd, geslagen, gevangen, gedood*, enz. ———

Onvolmaakte voorleeden tijd.

Ik wierd. Gij wierdt. Hij, zij wierd. Wij wierden. Gijlieden wierdt. Zij wierden *bemind*, enz.

Volmaakte voorleeden tijd.

Ik ben *bemind, geächt, geëerd, geslagen, gevangen, gedood* geworden. — Gij zijt . . . geworden. — Hij, zij is . . . geworden. — Wij zijn . . . geworden. — Gijlieden zijt . . . geworden. Zij zijn . . . geworden.

Meer dan volmaakte voorleeden tijd.

Ik was . . . geworden. Gij waart . . . geworden. — Hij, zij, was . . . geworden. — Wij waren . . . geworden. — Gijlieden waart . . . geworden. Zij waren geworden.

Toekomende tijd.

Ik zal . . . worden. Gij zult . . . worden. Hij, zij zal worden. Wij zullen . . . worden. Gijlieden zult . . . worden. Zij zullen . . . worden.

GEBIEDENDE WIJSE.

Word gij. Hij worde. . . Worden we. . . Wordt gijlieden. . . Dat zij . . . worden.

DE

DE BIJVOEGENDE WIJSE.

Tegenswoordigen tijd.

Dat ik . . . worde. Dat gij . . . wordt. Dat hij, dat zij . . . worde. Dat wij . . . worden. Dat gijlieden . . . wordt. Dat zij . . . worden.

Onvolmaakte voorleeden tijd.

Dat ik . . . wierd. Dat gij . . . wierdt. Dat hij, zij . . . wierde. Dat wij . . . wierden. Dat gijlieden . . . wierd. Dat zij wierden.

Volmaakte voorleeden tijd.

Dat ik . . . geworden ben *of* zij. Dat gij . . . geworden zijt. Dat hij, dat zij . . . geworden zij. Dat wij . . . geworden zijn. Dat gijlieden . . . geworden zijt. Dat zij . . . geworden zijn. —

Meer dan volmaakte voorleeden tijd.

Dat ik . . . *of* toen ik geworden ware *of* was. Dat gij . . . geworden waart. Dat hij, dat zij . . . geworden ware *of* was. — Dat wij . . . geworden waren. Dat gijlieden . . . geworden waart. Dat zij . . . geworden waren.

Toekomende tijd.

Als ik . . . zal worden. Als gij . . . zult worden. Als hij, als zij . . . zal worden. Als wij . . . zullen worden. Als gij . . . zult worden. Als zij . . . zullen worden.

Tweede toekomende tijd.

Indien ik . . . zoude worden. Indien gij . . . zoudt worden. Indien hij, indien zij . . . zoude worden. Indien wij . . . zouden worden. Indien gijlieden . . . zoudt worden. Indien zij . . . zouden worden.

Onbepaalde tijd.

Als ik . . . zoude geworden zijn. Als gij . . . zoudt geworden zijn. Als hij, als zij . . . zoude geworden zijn. Als gijlieden . . . zoudt geworden zijn. Als zij . . . zouden geworden zijn.

ONBEPAAALDE WIJSE.

<i>Tégenwoordigen tijd.</i>	Worden.
<i>Voorleeden tijd.</i>	Geworden zijn.
<i>Toekomende tijd.</i>	Zullen worden.

Deelwoorden.

<i>Tégenwoordigen tijd.</i>	Wordende.
<i>Voorleeden tijd.</i>	Geworden.
<i>Toekomende tijd.</i>	Zullende worden.

Wij hebben nog andere Hulpwerkwoorden, als: KONNEN, MOETEN, MOGEN. —

KONNEN maakt: *ik kan, gij kunt, bij kan, wij kunnen of konnen, gijlieden kunt, zij kunnen.* — *Ik kon, konde of kost, gij kondet of kost, bij kon of kost, wij konden, gijlieden konden, zij konden.* — *Ik heb gekonnen. Ik zal konnen.* — *Dat ik konde.* — *Konnende gekonnen of gekost.*

MOETEN maakt: *ik moet, ik moest of most. Ik heb gemoeten. Ik zal moeten. Dat ik moete. Moetende, gemoeten of gemost.* —

MOGEN maakt: *ik mag, gij moogt, bij mag, wij mogen, gijlieden moogt, zij mogen.* — *Ik mogt. Ik heb gemogen. Ik zal mogen. Opdat ik moge. Mogende, gemogen, enz.*

Wij zouden te veel tijds en te veel papiers verspillen, indien wij alle de Werkwoorden, in derzelver veranderingen hier wilden opgeeven. Wij zullen nog maar alléén de verschikking of *Conjugatie* van een Daadelijk en Lijdend Werkwoord kortelijik opgeeven en vervolgens de Werkwoorden, onder eenige Hoofd-afdeelingen laten volgen.

Het Daadelijk Werkwoord LEEREN verändert dus: *Ik leer,*
64.

gij leert. — Ik leerde. Ik heb geleerd. Ik had geleerd. Ik zal leeren. Ik zou leeren. Opdat ik leere. Ik wenschte dat ik leerde. Leerende, geleerd. —

Wanneer men nu dit daadelyk Werkwoord in een lijdend verwisfelt en zegt: GELEERD WORDEN, alsdan verandert men hetzelfde aldus: *Ik word geleerd. Ik wierd geleerd. Ik ben geleerd geworden. Ik was gelee:d geworden. Ik zal, ik zou geleerd worden. — Dat ik geleerd word. Dat ik geleerd wierde. Als ik geleerd zal geworden zijn; geleerd wordende, zijnde geleerd geworden.*

Onder de Verhandelingen van de Letteren D en T hebben wij reeds getoond, hoe wij die in de tijden der Werkwoorden gebruiken moet; waarom wij dit hier niet zullen herhaalen; maar liever onzen weg vervorderen.

Om nu de Werkwoorden, door alle de tijden, naar behoren te veranderen, is het vostrekt noodig derzelver wortelijden te weeten, waarvan wij hieronder breeder zullen handelen.

De régelmaatigste wijze om den onvolmaakten voorleeden tijd uit te drukken, geschiedt:

I. Door de Syllabe DE agter den tégenswoordigen tijd te voegen. — Voorbeelden:

<i>Tégensv. tijd.</i>	<i>Voorl. tijd.</i>	<i>Deelwoord.</i>	<i>Werkwoord.</i>
ik adem.	ik ademde.	gädemd.	Ademen.
ik anker.	ik ankerde.	geänkerd.	Ankeren.
ik haar.	ik baarde.	gebaard.	Baaren.
ik bouw.	ik bouwde.	gebouwd.	Bouwen.
ik cijffer.	ik cijfferde.	gecijfferd.	Cijfferen.
ik daal.	ik daalde.	gedaald.	Daalen.
ik derf.	ik derfde.	gederfd.	Derven.
ik dien.	ik diende.	gediend.	Dienen.
ik eer.	ik eerde.	geëerd.	Eeren.
ik eindig.	ik eindigde.	geëindigd.	Eindigen.
ik erf.	ik erfde.	geërfd.	Erven.
ik faamroof.	ik faamroofde.	gefaamroofd.	Faamrooven.
ik flikker.	ik flikkerde.	geflikkerd.	Flikkeren.
ik gier.	ik gierde.	gegierd.	Gieren.
ik graauw.	ik graauwde.	gegrauwd.	Graauwen.
ik handel.	ik handelde.	gehandeld.	Handelen.
ik hoor.	ik hoorde.	gehoord.	Hooren.
ik huur.	ik huurde.	gehuurd.	Huuren.

ik jammer.	ik jammerde.	gejammerd.	Jammeren.
ik kaauw.	ik kaauwde.	gekaauwd.	Kaauwen.
ik klaag.	ik klaagde.	geklaagd.	Klaagen.
ik kweel.	ik kweelde.	gekweeld.	Kweelen.
ik kwijn.	ik kwijnde.	gekwijnd.	Kwijnen.
ik leef.	ik leefde.	geleefd.	Leeven.
ik louter.	ik louterde.	gelouterd.	Louderen.
ik mafel.	ik mafelde.	gemafeld.	Mafelen.
ik moedig.	ik moedigde.	gemoedigd.	Moedigen.
ik nader.	ik naderde.	genaderd.	Naderen.
ik nies.	ik niesde.	geniesd.	Niefen.
ik oordeel.	ik oordeelde.	geoordeeld.	Oordeelen.
ik pel.	ik pelde.	gepeld.	Pellen.
ik plonder.	ik plonderde.	geplonderd.	Plonderen.
ik rammel.	ik Rammelde.	gerammeld.	Rammelen.
ik reis.	ik reisde.	gereisd.	Reifen.
ik réken.	ik rékende.	gerékend.	Rékenen.
ik fcheur.	ik fcheurde.	gefcheurd.	Scheuren.
ik fchuur.	ik fchuurde.	gefchuurd.	Schuuren.
ik fluimer.	ik fluimerde.	gefluimerd.	Sluimeren.
ik tem.	ik temde.	getemd.	Temmen.
ik tuimel.	ik tuimelde.	getuimeld.	Tuimelen.
ik vloei.	ik vloeiide.	gevloeid.	Vloeiën.
ik vrees.	ik vreesde.	gevreesd.	Vreefen.
ik waag.	ik waagde.	gewaagd.	Waagen.
ik woon.	ik woonde.	gewoond.	Woonen.
ik ijl.	ik ijide.	geijld.	Ijten.
ik ijs.	ik ijsde.	geijisd.	Ijzen.
ik ijver.	ik ijverde.	geijverd.	Ijveren.
ik zaai.	ik zaaide.	gezaaid.	Zaaiën.
ik zégel.	ik zégelde.	gezégeld.	Zégelen.

Men vindt onder deefe foort van Werkwoorden, zoodanigen die hun Voorleeden tijd op tweederlei wijze maaken. Gelijk JAAGEN maakt *jaagde* en *joeg*. ——— RAADEN maakt *raadde* en *ried*. ——— VRAAGEN maakt *vraagde* en *vroeg*. ———

II. De volgende verandering gefchied, als men TE agter den tégenswoordigen tijd voegt; gelijk:

ik buk.	ik bukte.	gebukt.	Bukken.
ik doop.	ik doopte.	gedoopt.	Doopen.
ik druk.	ik drukte.	gedrukt.	Drukken.

P

ik

ik eisch.	ik eischte.	geëischt.	Eisfchen.
ik fop.	ik fopte.	gefopt.	Foppen.
ik gis.	ik giste.	gegist.	Gisfen.
ik hink.	ik hinkte.	gehinkt.	Hinken.
ik hoop.	ik hoopte.	gehoopt.	Hoopen.
het jeukt.	het jeukte.	gejeukt.	Jeuken.
ik kef.	ik kefte.	gekeft.	Keffen.
ik kap.	ik kapte.	gekapt.	Kappen.
ik kweek.	ik kweekte.	gekweekt.	Kweeken.
ik kwets.	ik kwetste.	gekwetst.	Kwetfen.
ik lesch.	ik leschte.	gelescht.	Lesfchen.
ik maak.	ik maakte.	gemaakt.	Maaken.
ik merk.	ik merkte.	gemerkt.	Merken.
ik naak.	ik naakte.	genaakt.	Naaken.
ik oogst.	ik oogstte.	geöogst.	Oogsten.
ik pas.	ik paste.	gepast.	Pasfen.
ik prédik.	ik prédikte.	geprédikt.	Prédiken.
ik raak.	ik raakte.	geraakt.	Raaken.
ik schimp.	ik schimpte.	geschimpt.	Schimpen.
ik fchep.	ik fcheppte.	gefchept.	Scheppen.
ik visch.	ik vischte.	gevischt.	Visfchen.
ik vloek.	ik vloekte.	gevloekt.	Vloeken.
ik wensch.	ik wenschte.	gewenscht.	Wenfchen.
ik ijk.	ik ijkte.	geijkt.	Ijken.
ik zeep.	ik zeepte.	gezeept.	Zeepen.
ik zwik.	ik zwikte.	gezwikt.	Zwikken.
ik zwets.	ik zwetste.	gezwetst.	Zwetfen.

De Werkwoorden LAGCHEN en TREFFEN zijn verfchillende in de conjugatie; maakende in den voorleeden tijd: *ik lachte* en *ik loeg*; — *ik trefte* en *ik trof*.

III. De derde verandering gefchied in de Werkwoorden, welken in den tégenswoordigen tijd eindigen in D of T, en welker voorleeden tijd gemaakt wordt door het verdubbelen van die Letteren; gelijk in:

ik antwoord.	ik antwoordde.	geäntwoord.	Antwoorden.
ik acht.	ik achtte.	geächt.	Achten.
ik bloed.	ik bloedde.	gebloed.	Bloeden.
ik boet.	ik boette.	geboet.	Boeten.
ik dood.	ik doodde.	gedood.	Dooden.
ik fluit.	ik fluitte.	gefluit.	Fluiten.

ik groet.	ik groette.	gegroet.	Groeten.
ik hoed.	ik hoedde.	gehoed.	Hoeden.
ik haat.	ik haatte.	gehaat.	Haaten.
ik jagt.	ik jagtte.	gejagt.	Jagten.
ik kleet.	ik kleeedde.	gekleed.	Kleeden.
ik knot.	ik knotte.	geknot.	Knotten.
ik laad.	ik laadde.	gelaaden.	Laaden.
ik lust.	ik lustte.	gelust.	Lusten.
ik mijd.	ik mijdde.	gemijd.	Mijden.
ik muilt.	ik muitte.	gemuilt.	Muiten.
ik nood.	ik noodde.	genoodigd.	Nooden.
ik nat.	ik natte.	genat.	Natten.
ik net.	ik nette.	genet.	Netten.
ik pagt.	ik pagtte.	gepagt.	Pagten.
ik red.	ik redde.	gered.	Redden.
ik rust.	ik rustte.	gerust.	Rusten.
ik smeed.	ik smeedde.	gesmeed.	Smeeden.
ik schat.	ik schatte.	geschat.	Schatten.
ik troost.	ik trooste.	getroost.	Troosten.
ik uit.	ik uitte.	geuit.	Uiten.
ik voed.	ik voedde.	gevoed.	Voeden.
ik vast.	ik vastte.	gevast.	Vasten.
ik wiede.	ik wiede.	gewied.	Wieden.
ik wagt.	ik wagtte.	gewagt.	Wagten.
ik zift.	ik ziftte.	gezift.	Ziften.
ik zugt.	ik zugtte.	gezugt.	Zugten.
ik zweet.	ik zweette.	gezweet.	Zweeten.

IV. De vierde verandering is van Werkwoorden, welker II van den tégenswoordigen tijd, veranderd wordt in EE, in den voorleeden tijd. — Gelijk in :

ik bedrijf.	ik bedreef.	bedreeven.	Bedrijven.
ik belijd.	ik beleed.	beleeden.	Belijden.
ik bezwijk.	ik bezweem.	bezweemen.	Bezwijmen.
ik bijt.	ik beer.	gebeeten.	Bijten.
ik blijf.	ik bleef.	gebleeven.	Blijven.
ik drijf.	ik dreef.	gedreeven.	Drijven.
ik dije.	ik dee.	gedeegen.	Dijen.
ik glijd.	ik gleed.	gegleeden.	Glijden.
ik gelijk.	ik geleek.	geleeken.	Gelijken.
ik grijp.	ik greep.	gegreepen.	Grijpen.

ik grijn.	ik green.	gegreenen.	Griinen.
ik krijg.	ik kreeg.	gekreegen.	Krijgen.
ik knijp.	ik kneep.	gekneepen.	Knijpen.
ik krijt.	ik kreet.	gekreeten.	Krijten.
ik kwijt.	ik kweet.	gekweeten.	Kwijten.
ik kijk.	ik keek.	gekeeken.	Kijven.
ik kijf.	ik keef.	gekeeven.	Kijden.
ik lijd.	ik leed.	geleeden.	Lijden.
ik lijk.	ik leek.	geleeken.	Lijken.
ik nijg.	ik neeg.	geneegen.	Nijgen.
ik nijp.	ik neep.	geneepen.	Nijpen.
ik onderwijs.	ik onderwees.	onderweefen.	Onderwijfen.
ik ontbijt.	ik ontbeet.	ontbeeten.	Ontbijten.
ik overlijd.	ik overleed.	overleeden.	Overlijden.
ik prijs.	ik prees.	gepreefen.	Prijfen.
ik rijd.	ik reed.	gereeden.	Rijden.
ik rijf.	ik reef.	gereeven.	Rijven.
ik rijg.	ik reeg.	gereegen.	Rijgen.
ik rijst.	ik rees.	gereeften.	Rijfen.
ik rijt.	ik reet.	gereeten.	Rijten.
ik schrijf.	ik schreef.	geschreeven.	Schrijven.
ik schrijd.	ik schreed.	geschreeden.	Schrijden.
ik schijn.	ik scheen.	gefcheenen.	Schijnen.
ik slijp.	ik sleep.	gesleepen.	Slijpen.
ik slijt.	ik sleet.	gesleeten.	Slijten.
ik smijt.	ik smeed.	gesmeeten.	Smijten.
ik snijd.	ik sneed.	gesneden.	Snijden.
ik strijd.	ik streed.	gestreeden.	Srijden.
ik splijt.	ik spleet.	gespleeten.	Splijten.
ik spijg.	ik speeg.	gespeegen.	Spijgen.
ik stijf.	ik steef.	gesteeven.	Stijven.
ik strijk.	ik streek.	getreeken.	Strijken.
ik stijg.	ik steeg.	getteegen.	Stijgen.
ik wijsf.	ik wreef.	gewreeven.	Wrijven.
ik wijk.	ik week.	geweeken.	Wijken.
ik wijs.	ik wees.	geweefen.	Wijfen.
ik wijt.	ik weet.	geweeten.	Wijten.
ik zwijg.	ik zweeg.	gezweegen.	Zwijgen.
ik zwijk.	ik zweek.	gezweeken.	Zwijken.
ik zijg.	ik zeeg.	gezeegen.	Zijgen.
ik zwijm.	ik zweem.	bezweemen.	Zwijmen.

Hier-

Hiervan zijn uitgezonderd de volgende Werkwoorden, die de IJ in alle de tijden behouden.

ik benijd.	ik benijdde.	benijd.	Benijden.
ik bedijkt.	ik bedijkte.	bedijkt.	Bedlijken.
ik beslijkt.	ik beslijkte.	beslijkt.	Beslijken.
ik bevljigt.	ik bevljigde.	bevljigt.	Bevljigten.
ik bijt.	ik bijtte.	gebijt.	Bijten.

Een gat in het ijs maaken.

ik frijt.	ik frijtte.	gefrijt.	Frijten.
ik gerijf.	ik gerijfde.	gerijfd.	Gerijven.
ik grijs.	ik grijsde.	gegrijsd.	Grijfen.
ik gijfel.	ik gijfelde.	gegijfeld.	Gijfelen.
ik hijg.	ik hijgde.	gehijgd.	Hijgen.
ik hijs.	ik hijste.	gehijst.	Hijsten.
ik hijlik.	ik hijlikte.	gehijlikt.	Hijliken.
ik kastijde.	ik kastijdde.	gekastijd.	Kastijden.
ik krijg.	ik krijgde.	gekrijgd.	Krijgen.
ik krijsch.	ik krijschte.	gekrijscht.	Krijschen.
ik krijt.	ik krijtte.	gekrijt.	Krijten.
ik kwijn.	ik kwijnde.	gekwijnd.	Kwijnen.
ik lijn.	ik lijnde.	gelijnd.	Lijnen.
ik lijn.	ik lijnde.	gelijnd.	Lijnen.
ik lijst.	ik lijstte.	gelijst.	Lijsten.
ik mijd.	ik mijdde.	gemijd.	Mijden.
ik mijt.	ik mijtte.	gemijt.	Mijten.
ik mijmer.	ik mijmerde.	gemijmerd.	Mijmeren.
ik mijn.	ik mijnde.	gemijnd.	Mijnen.
ik ontlijf.	ik ontlijfde.	ontlijfd.	Ontlijven.
ik ondermijn.	ik ondermijnde.	ondermijnd.	Ondermijnen.
ik prijs.	ik prijsde.	geprijsd.	Prijfen.
ik pijn.	ik pijnde.	gepijnd.	Pijnen.
ik pijp.	ik pijpte.	gepijkt.	Pijpen.
ik rijm.	ik rijmde.	gerijnd.	Rijmen.
ik rijp.	ik rijpte.	gerijpt.	Rijpen.
ik stijf.	ik stijfde.	gestijfd.	Stijven.
ik spijs.	ik spijsde.	gespijsd.	Spijsen.
ik twijffel.	ik twijffelde.	getwijffeld.	Twijffelen.
ik twijg.	ik twijgde.	getwijgd.	Twijgen.
ik twijn.	ik twijnde.	getwijnd.	Twijnen.

ik vrijd.	ik vrijdde.	gevrijd.	Vrijden.
ik verwijd.	ik verwijdde.	vervrijd.	Verwijden.
ik verslijm.	ik verslijmde.	verslijmd.	Verslijmen.
ik verwijder.	ik verwijderde.	verwijderd.	Verwijderen.
ik verbrijsfel.	ik verbrijsfelde.	verbrijsfeld.	Verbrijsfelen.
ik verblijd.	ik verblijdde.	verblijd.	Verblijden.
ik versijn.	ik versijnde.	versijnd.	Versijnen.
ik verrijkt.	ik verrijkte.	verrijkt.	Verrijken.
ik verbijster.	ik verbijsterde.	verbijsterd.	Verbijsteren.
ik verwijl.	ik verwijlde.	verwijld.	Verwijten.
ik verwijf.	ik verwijfde.	verwijfd.	Verwijven.
ik vijl.	ik vijlde.	gevijld.	Vijlen.
ik vlijm.	ik vlijmde.	gevljimd.	Vlijmen.
ik vlij.	ik vlijde.	gevljijd.	Vlijen.
ik wijd.	ik wijdde.	gewijd.	Wijden.
ik zwijmel.	ik zwijmelde.	gezwijmeld.	Zwijmelen.

V. De vijfde verandering geschied, wanneer UI van den tegenwoordigen tijd, overgaat in OO in den voorleeden tijd. Op de volgende wijze:

ik buig.	ik boog.	geboogen.	Buigen.
ik druip.	ik droop.	gedroopen.	Druipen.
ik duik.	ik dook.	gedookten.	Duiken.
ik kluif.	ik kloof.	geklooven.	Kluiven.
ik kruip.	ik kroop.	gekroopen.	Kruipen.
ik luik.	ik look.	gelookten.	Luiken.
ik ruik.	ik rook.	gerookten.	Ruiken.
ik schuif.	ik schoof.	geschooven.	Schuiven.
ik snuit.	ik snoot.	gesnooten.	Snuiten.
ik sluit.	ik sloot.	geslooten.	Sluiten.
ik stuif.	ik stoof.	gestooven.	Stuiven.
ik zuig.	ik zoog.	gezoogen.	Zuigen.
ik zuip.	ik zoop.	gezoopen.	Zuipen.

Uitzondering.

De volgende Werkwoorden behouden de UI door alle de tijden, en zijn dus gelijkvloeiend.

ik buil.	ik builde.	gebuid.	Builen.
ik huis.	ik huisde.	gehuisd.	Huisen.

ik huil.	ik huilde.	gehuild.	Huilen.
ik kuip.	ik kuinte.	gekuipr.	Kuipen.
ik pruil.	ik pruide.	gepruild.	Pruilen.
het puilt.	het puilde.	gepuild.	Puilen.
ik ruil.	ik ruilde.	geruild.	Ruilen.
ik ruim.	ik ruimde.	geruimd.	Ruimen.
het ruischt.	het ruischte.	geruischt.	Ruischen.
ik spuit.	ik spuitte.	gespuit.	Spuiten.
het fuist.	het fuiste.	gefuist.	Suifen.
ik wuif.	ik wuifte.	gewuift.	Wuiven.

NB. KLUIVEN maakt *kluisde*, *gekluisd* en *kloof*, *geklooven*. —
SCHUILEN maakt *schuilde*, *geschuild*, en *school*, *geschoolen*. —

VI. De zesde verandering heeft plaats, wanneer in de Werkwoorden de I van den tégenswoordigen tijd verwisfeld wordt in eene O in den voorleeden tijd. Als :

ik bind.	ik bond.	gebonden.	Binden.
ik blink.	ik blonk.	geblonken.	Blinken.
ik ding.	ik dong.	gedongen.	Dingen.
ik drink.	ik dronk.	gedronken.	Drinken.
ik dwing.	ik dwong.	gedwongen.	Dwingen.
ik glim.	ik glom.	geglommen.	Glimmen.
ik klim.	ik klom.	geklommen.	Klimmen.
ik klink.	ik klonk.	geklonken.	Klinken.
ik krimp.	ik kromp.	gekrompen.	Krimpen.
ik spin.	ik spon.	gesponnen.	Spinnen.
ik spring.	ik sprong.	gesprongen.	Springen.
ik stink.	ik stonk.	gestonken.	Stinken.
ik vind.	ik vond.	gevonden.	Vinden.
ik win.	ik won.	gewonnen.	Winnen.
ik wind.	ik wond.	gewonden.	Winden.
ik wring.	ik wrong.	gewrongen.	Wringen.
ik zing.	ik zong.	gezongen.	Zingen.
ik zink.	ik zonk.	gezonken.	Zinken.

VII. De zévende verandering geschied in zulke Werkwoorden, die de IE des tégenswoordigen tijds veranderen in OO in den voorleeden tijd. Gelijk in :

ik bedrieg.	ik bedroog.	bedroogen.	Bedriegen.
ik bied.	ik bood.	gebooden.	Bieden.

ik gebied.	ik gebood.	gebooden.	Gebieden.
ik geniet.	ik genoot.	genooten.	Genieten.
ik giet.	ik goot.	gegooten.	Gieten.
ik kies.	ik koos.	gekoofen.	Kiefen.
ik lieg.	ik loog.	geloogen.	Liegen.
ik schiet.	ik schoot.	geschooten.	Schieten.
ik vlied.	ik vlood.	gevloden.	Vlieden.
ik vlieg.	ik vloog.	gevloogen.	Vliegen.
het vriest.	het vroor.	gevrooren.	Vriefen.
ik verlies.	ik verloor.	verlooren.	Verliefen.
ik zied.	ik zood.	gezooden.	Zieden.

Uitzondering.

De volgende Werkwoorden behouden de stamletters IE door alle de tijden, en zijn dierhalven gelijkvloeiende.

ik nies.	ik niesde.	geniesd.	Niefen.
ik wiedz.	ik wiedzde.	gewiedz.	Wiefen.
ik wieg.	ik wiegde.	gewiegd.	Wiegen.

VIII. De agtste verandering heeft plaats in zulke Werkwoorden, die de EE des tégenswoordigen tijds, in den voorleeden tijd verwisfelen met eene A, als:

ik breek.	ik brak.	gebroken.	Breeken.
ik beveel.	ik beval.	bevolen.	Beveelen.
ik eet.	ik at.	gegeeten.	Eeten.
ik geef.	ik gaf.	gegeeven.	Geeven.
ik genees.	ik genas.	geneefen.	Geneefen.
ik lees.	ik las.	geleefen.	Leefen.
ik meet.	ik mat.	gemeeten.	Meeten.
ik neem.	ik nam.	genomen.	Neemen.
ik spreek.	ik sprak.	gesprooken.	Spreeken.
ik steek.	ik stak.	gestlooken.	Steeken.
ik steel.	ik stal.	gestloolen.	Steelen.
ik treed.	ik trad.	getreeden.	Treeden.
ik vergeet.	ik vergat.	vergeeren.	Vergeeten.
ik vergeef.	ik vergaf.	vergeeven.	Vergeeven.
ik vreet.	ik vrat.	gevreeten.	Vreeten.

Uitzondering.

In de volgende Werkwoorden worden de flamlitters EE, door alle de tijden behouden.

ik beef.	ik beefde.	gebeefd.	Beeven.
ik deel.	ik deelde.	gedeeld.	Deelen.
ik eer.	ik eerde.	geëerd.	Eeren.
ik kleed.	ik kleedde.	gekleed.	Kleeden.
ik kweel.	ik kweelde.	gekweeld.	Kweelen.
ik leef.	ik leefde.	geleefd.	Leeven.
ik leer.	ik leerde.	geleerd.	Leeren.
ik meen.	ik meende.	gemeend.	Meenen.
ik smeer.	ik smeerde.	gesmeerd.	Smeeren.
ik sneef.	ik sneefde.	gesneefd.	Sneeven.
ik streef.	ik streefde.	gestreefd.	Streeven.
ik teer.	ik teerde.	geteerd.	Teeren.
ik veeg.	ik veegde.	geveegd.	Veegen.
ik vrees.	ik vreesde.	gevreesd.	Vreesen.
ik weef.	ik weefde.	geweefd.	Weeven.
ik zweet.	ik zweette.	gezweet.	Zweeten.

Zie daar de voornaamste veranderingen, aan welken onze Werkwoorden onderworpen zijn. — Wij zullen nu ten besluite nog eenigen opgeeven, die onder de bovengemelde Lijs-ten niet kunnen bragt worden. Dezelfen zijn de volgenden :

ik bak.	ik bakte.	gebakken.	Bakken.
ik ban.	ik bande.	gebannen.	Bannen.
ik beleg.	ik belag.	belégen.	Beleggen.
ik beleg.	ik beleide.	beleid.	Beleggen.

Het eerste is *belégeren*, en 't laatste *overleggen*.

ik berst.	ik borst.	geborsten.	Bersten.
ik beslaap.	ik besliep.	beslaapen.	Beslaapen.
ik blaas.	ik blies.	geblaafen.	Blaafen.
ik bid.	ik bad.	gebéden.	Bidden.
ik braad.	ik bried.	gebraaden.	Braaden.
ik breng.	ik bragt.	gebragt.	Brengen.
ik brouw.	ik brouwde.	gebrouwen.	Brouwen.

ik delf.	ik dolf.	gedolven.	Delven.
ik denk.	ik dagt.	gedagt.	Denken.
ik doe.	ik deed.	gedaan.	Doen.
ik draag.	ik droeg.	gedraagen.	Draagen.
mij dunkt.	mij dagt.	gedagt.	Dunken.
ik gaa.	ik ging.	gegaan.	Gaan.
ik graaf.	ik groef.	gegraaven.	Graaven.
ik hang.	ik hing.	gehangen.	Hangen.
ik heb.	ik had.	gehad.	Hebben.
ik hef.	ik hief.	gehéven.	Heffen.
ik help.	ik hielp.	geholpen.	Helpen.
ik houd.	ik hield.	gehouden.	Houden.
ik houw.	ik hieuw.	gehouwen.	Houwen.
ik jaag.	ik joeg.	gejaagd.	Jaagen.
ik kan.	ik kon.	gekonnen.	Konnen.
ik kom.	ik kwam.	gekomen.	Komen.
ik koop.	ik koft.	gekoft.	Koopen.
ik laat.	ik liet.	gelaaten.	Laaten.
ik lach.	ik loeg.	gelacht.	Lagchen.

Ook: ik *lachte*, *gelagchen*.

ik leg.	ik lag.	gelégen.	Liggen.
ik leg.	ik leid.	gelegd.	Leggen.
ik loop.	Ik liep.	geloopen.	Loopen.
ik mag.	ik mogt.	gemogen.	Mogen.
ik melk.	ik molk.	gemolken.	Melken.
ik moet.	ik most.	gemoeten.	Moeten.
ik onthef.	ik onthief.	onthéven.	Ontheffen.
ik ontvang.	ik ontving.	ontvangen.	Ontvangen.
ik raad.	ik ried.	geraaden.	Raaden.
ik roep.	ik riep.	geroepen.	Roepen.
ik scheer.	ik schoor.	geschooren.	Scheeren.
God scheidt.	God schiep.	geschaapen.	Scheppen.
ik schep.	ik schepte.	geschept.	Scheppen.

Het eerste *scheppen* betékent *iets* uit *niets* voortbrengen, en is alléén het werk Gods. Dit maakt altijd *schiep*, *geschaapen*; terwijl het andere *scheppen* of waterputten, altijd maakt *schep-te*, *geschept*. — Zoude. uit dien hoofde, de volgende uitdrukking wel goed zijn. *De koning luisterde naar zijn raad*, *schiep 'er bebaagen in?* Men vindt ze in de BERICHTEN OVER

ASIA,

ASIA, enz. 2 Deel, *bl.* 268. — Wanneer iemand behaagen *schepet*, dan brengt hij dat behaagen niet voort, maar het wordt in hem, door eene daad van buiten voortgebragt; dus *schiep* hij het niet, maar *schepete*, *puttede* het uit den raad, hem ge-
geeven, enz.

ik scheld.	ik schold.	gescholden.	Schelden.
{ ik schend.	ik schond.	geschonden.	Schenden. }
{ ik schend.	ik schendde.	geschendt.	Schenden. }

De gedagten der Taalgeleerden zijn omtrent deese bovenstaande woorden verschillende. Sommigen, waaronder HUYDECOPER, *bl.* 70—72 en 623. willen alléén de bovenstaande verandering van *schendde*, *geschend*; andere willen *schond*, *geschonden*. — Ik ben van gedagten dat men beide *geschonden* en *geschend* gebruiken kan. — *Schendde*, *geschend* zal zijn opzigt hebben, agtervolgens het grondwoord *schaude*, op het berooven van eer, achting, goeden naam, enz. met betrekkinge tot perfoonen; hoedanige betékenisfen in de voorbeelden, van HUYDECOPER aangevoerd, veele te vinden zijn. Als: G. A. BREDERODE, in Rodderik en Alfonsofus. ACT. II.

Opdat mijn reynbeyt niet van haar en wert gheschent.

Dan. Jonktyts, Aantek. op zijn Twistgesprek v. 1664. pag. 54. vertaalt het Italiaansche Graffschrift op Pieter Aretyn, aldus:

*Hier onder leyt den bit'ren Aretijn;
Noyt menschen tong zoo bitter dan de zijn,
Die Hoog, die Laag, die Dood en Leevend schendde,
Behalven God, omdat bij HEM niet kende.*

David van Hoogstraten, Poëzij, *bl.* 4.

*Dus juichen alle Zeen en Landen
En Cesars naam blijft ongeschent.*

HOOFT in Velzen, Act. I.

Op deez' ellendige geschende ontëerde Vrouwe.

Ev. KRAEYVANGER, Dichtl. Lente, *pag.* 61.

*O Leide, die de kroon van alle schoolen spant,
Uw roem blijve ongeschend, en moet den tijd verduuren.*

De andere betekenis van *schond*, *geschonden*, zal, naar mijne gedagten, betrekkelijk zijn op het *beschadigen* of *bederven* van goederen. Voorbeelden:

BERN. VOLLENHOVE, Broedermoord te Tranziane *Ad.* II.

*Altaar en beelt zijn gaaf en kerk noch ongeschent;
Maar 't Pallembosch leit jammerlijk geschonden.*

VONDEL, Palamedes, *bl.* 67.

Nu legt dat schoon gebou geschonden en gesloopt.

Wil men nu mijne gedagten nader bevestigd zien, zie daar een getuigenis van de Schrijver en der TAAL EN DICHTRONDIGE BIJDRAGEN, I. Deel, *bl.* 427, 428.

„SCHENDE, GESCHEND is ook al door den meergenoemden
„Heere HUYDECOPER, *bl.* 71 — en 622 met grooten ijver
„verheven boven SCHOND, GESCHONDEN; maar wij meenen dat
„'t beide zij goed te keuren, mits men 't ongelijkvloeiënd
„(naamelijk *schond*, *geschonden*) voor een lichamelijk *bree-*
„*ken*, *bavenen* houdt, en 't gelijkvloeiënd (*schende*, *ge-*
„*schend*) voor een ander beleedigen, in *eer*, *goeden naam*,
„enz.”

ik slaa.	ik sloeg.	geslagen.	Slaan.
ik slaap.	ik sliep.	geslaapen.	Slaapen.
ik smelt.	ik smolt.	gesmolten.	Smelten.
ik staa.	ik stond.	gestaan.	Staan.
ik sterf.	ik stierf.	gestorven.	Sterven.
ik stoot.	ik stier.	gestooten.	Stooten.
ik tref.	ik trof.	getroffen.	Treffen.
ik trek.	ik trok.	getrokken.	Trekken.
ik vaar.	ik voer.	gevaaren.	Vaaren.
ik val.	ik viel.	gefallen.	Vallen.
ik vang.	ik ving.	gevangen.	Vangen.
ik vegt.	ik vogt.	gevogten.	Vegten.
ik verberg.	ik verborg.	verborgen.	Verbergen.
ik vergeld.	ik vergold.	vergolden.	Vergelden.

ik verhef.	ik verhief.	verhéven.	Verheffen.
ik verkerf.	ik verkorf.	verkorven.	Verkerven.
ik verlaat.	ik verliet.	verlaaten.	Verlaaten.
ik vlegt.	ik vloegt.	gevlogten.	Vlegten.
ik vraag.	ik vroeg.	gevraagd.	Vraagen. —

Men zegt ook: *ik vraagde.*

ik was (<i>groeit</i>)	ik wies.	gewasfen.	Wasfen.
ik wasch.	ik wiesch.	gewasfchen.	Wasfchen.
ik weeg.	ik woeg.	gewoogen.	Weegen.
ik weet.	ik wist.	geweeten.	Weeten.
ik werf.	ik wierf.	geworven.	Werven.
ik werk.	ik wrogt.	gewrogt.	Werken. —

Men zegt ook *werkte, gewerkt.*

ik werp.	ik wierp.	geworpen.	Werpen.
ik word.	ik wierd.	geworden.	Worden.
ik wreek.	ik wreekte.	gewrooken.	Wreeken.
ik zeg.	ik zeide.	gezeid.	Zeggen.
ik zend.	ik zond.	gezonden.	Zenden.
ik zie.	ik zag.	gezien.	Zien.
ik zit.	ik zat.	gezeeten.	Zitten.
ik zoek.	ik zocht.	gezocht.	Zoeken.
ik zweer.	ik zwoer.	gezwooeren.	Zweeren.
ik zwel.	ik zwol.	gezwollen.	Zwellen.
ik zwelg.	ik zwolg.	gezwolgen.	Zwelgen.

De onperfoonlijke Werkwoorden, als daaden die buiten den mensch gefchieden, worden alléén verfehikt door het onperfoonlijke Lédeken HET, in den derden perfoon des enkelvouds. — Dus zegt men:

1. *Het régent; het régende; het heeft gerégend; het had gerégend; het zal régenen; laat het régenen; opdat het régene; het zou régenen; ik wenschte dat het régende; régende, gerégend. — Het behoort. Het fchijnt. Het blijkt. Het vriet. Het waait. Het stormt. Het dondert. —*

2. *Het herouwt mij. Het heeft mij berouwd. Het walgt mij. Het fpijt mij. Het heeft mij gefpecten. Het verdriet mij. Het heeft mij verdrooten. Het jammert mij. Het heeft mij gejammerd. Het lust mij. Het fmaakt mij.*

Som-

Sommige pefoonlijke Werkwoorden worden ook in onpefoonlijke veränderd en op de volgende wijfe uitgedrukt: *Men zegt. Men boort. Men kan 't niet zien. Men zegt dat men 't niet wist. Men mag 't wel weeten. Het wordt gezeid. Het wordt ontkend.* —

Onze wéderhoorige Werkwoorden veränderd men dus: *ik wasch mij, gij wascht u, hij, zij wascht zig, wij waschen ons, gijlieden wascht u, zij waschen zig.* —

1. Aanmerking.

Uit de voorenstaande Lijsten heeft men gezien, dat de lettergreep *Ge*, doorgaands het merktéken is van het Deelwoord des voorleeden tijds. — Niettégenstaande dat, zoo zijn nogtans de Werkwoorden die met *Be*, *Ge* en *Ver* beginnen, daarvan uitgezonderd; als *Beminnen, bemind.* — *Begeeren, begeerd.* — *Bezoeken, bezogt.* — *Gebruiken, gebruikt.* — *Gelooven, geloofd.* — *Geschieden, geschied.* — *Verächten, verächt.* — *Verstinden, verslonden.* — *Verteeren, verteerd,* enz.

Betreffende de Werkwoorden, die saamengefeld zijn, en de Syllabe *Ge* in het Deelwoord, al of niet aanneemen; als *Door-dringen, doorgedrongen, Doorgronden, doorgrond,* enz. daarvan zullen we onder de scheidbaare en onscheidbaare voorzetsels nader spreeken.

2. Aanmerking.

Onder onze Werkwoorden zijn 'er veelen, welker *Onbepaal-de wijfen* met het *Deelwoord* overéénkomen. Zoo is *Doorloopen* tegelijk werkwoord en deelwoord; want men zegt: *Ik moet dat boek eens doorloopen, en ik heb dat boek doorloopen.* Zoo ook: *de Heelmeester kon haer niet geneeften, en zijne wonde wierd geneeten.* — *Hij mag haer niet verlaaten; en zij heeft hem verlaaten.* —

Somtijds voegen wij ook twee Werkwoorden te saamen en zeggen: *ik heb hem zien komen, hij heeft ons zien speelen.* — In deesen opzigte komt het eerste werkwoord voor een deelwoord te skeep, en dus betekent *zien*, hierboven zoo veel als *gezien.* —

Doch het is aanmerkelijk, dat in het saamenvoegen van twee Werkwoorden, welker laatste beheerscht wordt en afhangt van het

het eerste, dat, zeg ik, het eerste somtijds uitgedrukt wordt in den Voorleeden tijd, voornaamelijk wanneer 'er de hulpwoorden des voorleeden tijds *beb, bad, is, was, bijkomen.*

Voorbeelden.

Nadat bij die tijding gekomen is te wecten.

Hij bad dat zoo behoord te doen.

Hij heeft getragt haar te ontëeren.

Hij heeft zijn' zoon gezogt te beweegen.

Veelen zouden hier zeggen: *bij heeft zijn zoon zoeken te beweegen.* *Hij bad dat zoo behooren te doen,* 't welk niet goed is. — Men hebbe hieromtrent in acht te neemen, dat, wanneer voor het laatste werkwoord het woordje *TE* gevonden wordt, men alsdan het werkwoord in den voorleeden tijd moet stellen; doch wanneer dat woordje 'er niet gevonden wordt, alsdan stelt men ze beide in de Onbepaalde wijze.

Voorbeelden.

Ik bad begonnen te gaan.

Ik beb laten maaken.

Ik bad begonnen te schrijven.

Ik beb hem dat laten zien.

Ik beb begeert te loopen.

Ik beb willen loopen.

Men schrijft onverschillig:

{ *Ik beb of bad leeren loopen, en*
 { *Ik beb of bad loopen geleerd.*

{ *Ik beb of bad loopen gezien, en*
 { *Ik beb of bad zien loopen.*

Hij heeft believeu te hebben, nochte bij heeft beliefd te hebben, deugen beide niet, maar het moet zijn: het heeft hem beliefd te hebben. Zie HUYDECOPERS Proeve, bl. 557—559.

TEN KATE, I. Deel, bl. 517—519. vraagt: „Wat onderscheid is 'er toch tusschen *ik wil doen* en *ik begeer te doen.* En
 tus-

tusfchen *ik moet doen*, en *ik ben fchuldig te doen*, en zoo bij meer anderen?"

Mijne oplossing (zegt hij) zal op nieuws voor eene kenmerklijke proef verfprekken van de fchrandereheid onzer Voorouderen.

„ Het voorzetsel *te*, is even als ons *tot*, van een toeftrekkende beteekenis, 't zij als een beweging tot een plaats of zaak, of 't zij als een zaak of een beweging tot een beweging. Op dien voet komt ons voorzetsel *te* gevoeglijk, wanneer de zin van het voorlopende *verbum* eenige aanadering, geneigdheid, voorbereiding of toeftrekking heeft, tot den zin van het volgende *verbum*; zulks dat de voorlopende beweging met de volgende nog geen dadelijke gemeenfchap heeft, maar wel eenige betrekking en opzicht op eene hachlijk aanftaande gemeenfchap of overgang van beweging; terwylte bij de andere voorlopende *Verba* eene ongefcheidene ketting en verband van werking is, tusfchen haar en 't volgende *verbum*; waarom ook, bij gebrek van die toeftrekking, tot deefe laatste geen *te* vereifcht wordt.

„ Dit onderscheid is niet alleen op te maken uit den zin van het voorzetsel *te*, maar ook uit de aangetogene voorbeelden, want bij ons, *Ik zie loopen*, of *ik zal zien loopen*, is het *zien* inderdaad vereenigd en verbonden aan het *loopen*; doch integendeel bij ons *ik zal zien te loopen* (alwaar *zien* zo veel als *betragten* beteekent) is dit *zien* eene toeftrekking, voornemen of fchikking tot het *loopen*: dus ook *ik zal gaan* beteekent een zeker en vast toekomende, terwijl *ik ftaa te gaan* flegts een voornemen of voorfchikking tot het *gaan* verbeeld. Wederom integendeel zijn geketend aan het volgende *Verbum*, ons *ik blijf*, *ik doe*, *ik leer*, *ik voel*, *ik bôór*, *ik zie*, *ik laat*, *ik help*, *ik gaa*, *ik kom loopen*, enz. welke voorloopers een beteekenis hebben, die tot de uiterlijke zinnen betrekkelijk is; en de overige gemelden, als *ik wil*, *ik mag*, *ik kan*, *ik moet*, *ik zal*, die op den innerlijken ftaat, en kragt, of op de gemoedsgefalte zien, zijn mede zoo naauw aan het volgende *Verbum* verbonden, dat ze vereend zouden zijn, zoo eenig derde belet zulks niet verhinderde. — Gelijk aan de andere zijde ook: *ik tragt*, *ik dreig*, *ik denk*, *ik meen*, *ik hoop* en *ik begeer*, gemoedsbewegingen vervatten, die tot iet anders uitgeftek zijn, dat in zoo verre van haar gefcheiden en verfchillig is en blijft, dat zij zelf ophouden te zijn, zoo dra dat volgende voorvalt: want het *tragten* houdt op, zoo dra het geene

ik betragte plaats grijpt; en zoo ook bij ons *ik begin* en *ik kom se gaan*, enz. is eene toefstrekking tot het gaan.

Het Voorzetfel TE moet men voor de Werkwoorden dikwils herhaalen en zeggen bij voorbeeld: *om het verkeerde* TE ontdekken en TE verbeteren. Zie HUYDECOPER, bl. 238. daar Hij de spreekwijs: te *zwelgen* en *verslinden*, verbetert door: TE *zwelgen* en TE *verslinden*. Bl. 109. 400—402. toont Hij dat deese gebréken bij VONDEL dikwils voorkomen. — In 't Eerste Deel der REIZEN van JOHN BELL leest men, bl. 222. *voor zijn persoon en zijne goederen*: ik zou liever leesen: *voor zijn persoon en voor zijne goederen*, met herhaalinge van het woordje *voor*. — Elders heb ik geleesen: *in hun beroep en stand*. *Beroep* en *stand* hier van een verschillend geslacht zijnde, kan het woordje *hun* voor beide niet gevoeglijk geschreeven worden. Dus zou ik schrijven: *in hun beroep* en *in hunnen stand*, ook met herhaaling van het woordje *in*.

Zie hier nog eenige uitdrukkingen, die uit de bovengemelde aanmerking voortvloeiën.

Over den *geringen tijd* en *gelégenheid*, deugt niet; maar

Over den *geringen tijd* en over de *weinige gelégenheid*.

Zoo is 't van ons *belang* *zoo wel als pligt*, deugt niet; maar

Zoo is 't van ons *belang* *zoo wel als* van onzen *pligt*.

Een oplettende ziet dat de laatste uitdrukkingen veel béter vloeiën en régelmaatiger zijn: Zoo men in de twe volgenden, de woordjes IN en VAN herhaalt, zal men bemerken dat de spreekwijzen vloeiënde zijn:

„*Welke nu in ons vaderland en in nabuurige gewesten zoo lang gewoed heeft.*”

„*Hij moet kundigheid hebben van eenige geneesmiddelen en van de wijze der werking in de ligchaamen.*”

3. Aanmerking.

Wij hebben de gewoonte van dikwils Werkwoorden in een meervoudigen zin te gebruiken, voor Naamwoorden, die, schoon eenvoudig, nogtans eene meerderheid insluiten, en daarom bij de Taalgeleerden *Nomina collectiva* genoemd worden.

Voorbeelden.

Zegt, spreek dit Gediert niet daadlijk zonder stem?

Zijn Lijfwagt, zeer verbaasd, vlooden.

's Konings gezin spraken.

Het Landvolk wonen aldaar in tenten.

De Gemeente van die stad kwamen bidden.

Het meefte deel der Grieken pleegen baare kinderen in aefbinderkonst te onderwijzen.

De Heer HUYDECOPER is van meening, dat dit meer eigenschap in de Poëzije dan in Profa heeft, PROEVE, bl. 451, 452.

4. *Aanmerking.*

Omtrent ons Werkwoord *vreesen* valt mij eene aanmerking te binnen, die ik hier zal inlaschen.

Iemant vreesen, wil zoo veel zeggen als: bedugt zijn dat iemant of iets ons eenig onheil, of eenige ramp zal aanbren-gen.

Voor iemant vreesen betékent intégendeel: bedugt zijn dat iemant of iets eenig onheil of eenige ramp overkomen zal.

Ik vrees mijn Vader wil zeggen: *ik heb ontsag voor mijn' Vader*, en ben bedugt, dat hij, als ik het verdiene, mij strafen zal.

Ik vrees voor mijn' Vader, zegt een kind, wanneer de Vader zig in eene gevaarlijke ziekte bevindt, en de zoon bedugt is dat die ziekte hem van zijnen Vader zal berooven. ———

Mijn Vader is ziek, ik vrees voor hem.

Sommige Werkwoorden worden ook als onzijdige Zelfstandige Naamwoorden gebruikt; als:

Bebaagen, aangenaam zijn, bevallen.

Bebaagen. o. Vermaak, genoeg.

Goeddunken. Goedkeuren, goedvinden.

Goeddunken. o. Welbehaagen, toestemming.

Zoo is het ook met de woorden *vermoeden*, *vermogen*, *verschijnen*, enz.

Zoo-

ZOOGEN betékent met zog voeden. *De Moeder moet haar Kind zelve zoogen.*

ZUIGEN, zog tot zig neemen. *Het Kind lag aan de borst te zuigen.* — Zoogen is de daad van voedsel geeven. Zuigen is de daad van voedsel neemen. Zie HUYDECOPER bl. 419. 420. TEN KATE, 2. Deel, bl. 38. —

V A N D E D E E L W O O R D E N.

De *Deelwoorden* zijn veränderlijke woorden, die, van de *Werkwoorden* gesprooten, wel eenen tijd uitdrukken, maar évenwel de eigenschap en de buiging der *Naamwoorden* volgen. Hieróm worden zij *Deelwoorden* of *deelnemende* woorden genoemd, omdat zij iets van het *Werkwoord* en ook iets van het *Naamwoord* deelägtig zijn.

Wanneer men zegt *Roepende, hoorende*, dan verneemt men eenen *Naam*, iemant naamelijk die roept of hoort; maar ook téffens dat hij in den tégenswoordigen tijd roept. — Gelijk men insgelijks in *Geroepen, geboord*, een voorleeden tijd bespeurt. — Dus zijn de *Deelwoorden* *tégenwoordige* en *voorleedene*. — De eersten noemt men ook *bedrijvende*, de laaften *lijdende* deelwoorden.

De *bedrijvende deelwoorden* zijn onveränderlijk, terwijl men zegt: *de Man zijn Vrouw slaande.* — *De Vrouw haar Man slaande.* — *Het Kind zijn Vader slaande.* *De Mannen de Vrouwen, de Kinderen malkander slaande.* — Maar de *lijdende Deelwoorden* worden veränderd en geboogen, gelijk wij straks zullen aantoonen.

De *bedrijvende Deelwoorden* worden gevormd van het *Werkwoord*, door het aanhegten van het woordje *DE*. — Dus maakt men van de *Werkwoorden*: *zien, slaan, hooren, slaan*, enz., de *Deelwoorden* *ziende, slaande, boorende, slaande*, enz. —

Deese *Deelwoorden* worden bij de zes perfoonen der *Werkwoorden* gevoegd, in de volgende uitdrukkingen: *Ik vertrek groetende. Gij spreekt dreigende. Hij vlugt schreeuwende. Wij slaapen snorkende. Gijlieden drinkt slurpende. Zij leunen staande of zittende.*

Men moet nooit zeggen: *bij is zittende*, voor *bij zit.* — *Zij is hoorende*, voor *zij hoort.*

Schoon nu de bovenstaande *bedrijvende Deelwoorden*, als *Deelwoorden*, onveränderlijk zijn, zoo worden zij nogtans,

wanneer zij den aart van bijvoeglijke woorden aanneemen, veranderd en geboogen, in gemeenschap met Zelfstandige Naamwoorden, voor welken zij gebruikt worden. — Dus zegt men: *Een hoorend Man; Een hoorende Vrouw; Een hoorend Kind*; en: *de hoorende Man, de hoorende Vrouw; het hoorende Kind*; — *hoorende Mans, Vrouwen, Kinders*. Wij zullen dit met voorbeelden ophelderen:

*Manlijk.**Vrouwlijk.*

<i>Nom.</i> Een hoorend Man.	<i>N.</i> Eene hoorende Vrouw.
<i>Gen.</i> Eens hoorenden Mans.	<i>G.</i> Eener hoorende Vrouwe.
<i>Dat.</i> Eenen hoorenden Manne.	<i>D.</i> Aan eene hoorende Vrouwe.
<i>Acc.</i> Eenen hoorenden Man.	<i>Ac.</i> Eene hoorende Vrouw.
<i>Abl.</i> Van eenen hoorenden Manne.	<i>Ab.</i> Van eene hoorende Vrouwe.

In den vijfden Naamvalle of *Vocativus*, kan men zeggen: *ô hoorende Man! ô hoorende Vrouw!*

*Onzijdig.**Manlijk met het Lidwoord DE.*

<i>Nom.</i> Een hoorend Kind.	<i>N.</i> De hoorende Man.
<i>Gen.</i> Eens hoorenden Kinds.	<i>G.</i> Des hoorenden Mans.
<i>Dat.</i> Eenen hoorenden Kinde.	<i>D.</i> Den hoorenden Manne.
<i>Acc.</i> Een hoorend Kind.	<i>Ac.</i> Den hoorenden Man.
<i>Voc.</i> ô Hoorend Kind!	<i>Voc.</i> ô Hoorende Man!
<i>Abl.</i> Van een hoorend Kind.	<i>Ab.</i> Van den hoorenden Manne.

*Vrouwlijk.**Onzijdig.*

<i>Nom.</i> De hoorende Vrouw.	<i>N.</i> Het hoorende Kind.
<i>Gen.</i> Der hoorende Vrouwe.	<i>G.</i> Des hoorenden Kinds.
<i>Dat.</i> Aan de of der hoorende Vrouwe.	<i>D.</i> Aan het hoorende Kind, of den hoorenden Kinde.
<i>Acc.</i> De hoorende Vrouw.	<i>Ac.</i> Het hoorende Kind.
<i>Voc.</i> ô Hoorende Vrouw!	<i>Voc.</i> ô Hoorend Kind!
<i>Abl.</i> Van de hoorende Vrouwe.	<i>Ab.</i> Van het hoorende Kind, of van den hoorende Kinde.

In het meervouwd is het Deelwoord, in alle de geslachten en in alle de Naamvallen, *Hoorende* en dus onveranderlijk.

Uit dit alles blijkt dat men met het onbepaalde geslachtwoord *Een*, zegt *een hoorend Man*, *Een boorende Vrouw*, *een hoorend Kind*; maar met het bepaalende geslachtwoord *DE*, *de hoorende Man*, *de boorende Vrouw*, *het boorende Kind*. —

Betreffende de *Lijdende Deelwoorden*, dezelve zijn *gehoord*, *geleefsen*, *bemind*. — Ze zijn in hunnen uitgang onveranderlijk, zoo wel in het meervouwdige als in het enkelvoudige getal. Dus zegt men *ik*, *gij*, *bij*, *zij*, *wij*, *gijlieden*, *zij GEHOORD wordende of wordende* GEHOORD. —

Van deese Deelwoorden gaan sommigen altijd uit op *D*, anderen op *EN*. Als: *gehoord*, *geleerd*, *gemind*, enz. — *Gevangen*, *geslagen*, *geleefsen*, *gezongen*, *gewonnen*, enz.

Dezelve worden op de volgende wijze geboogen:

Manlijk.

1. Een geleerd Man. 2. Een's geleerden Mans. 3. Eenen geleerden Manne. 4. Eenen geleerden Man. 5. ó Geleerde Man! 6. Van eenen geleerden Manne.

Vrouwlijk.

1. Eene geleerde Vrouw. 2. Eener geleerde Vrouwe. 3. Aan eene of eener geleerde Vrouwe. 4. Eene geleerde Vrouw. 5. ó Geleerde Vrouw! 6. Van eene geleerde Vrouwe.

Onzijdig.

1. Een geleerd Kind. 2. Van een geleerd Kind of eens geleerden Kinds. 3. Aan een geleerd Kind of eenen geleerden Kinde. 4. Een geleerd Kind. 5. ó Geleerd Kind! 6. Van eenen geleerden Kinde.

In het meervouwdige is het altijd *geleerde Mans*, *Vrouwen*, *Kinderen*, of *Kinders*.

De Deelwoorden die op *EN* uitgaan, worden aldus geboogen.

Manlijk.

1. Een, De geslagen Man. 2. Eens, Des geslagen Mans.

3. Eenen, Den geslagen Manne. 4. Eenen, Den geslagen Man. 5. ó Geslagen Man! 6. Van eenen, Van den geslagen Manne.

Vrouwlijk.

1. Eene, De geslagene Vrouw. 2. Eener, Der geslagene Vrouwe. 3. Aan eene, Aan de geslagene Vrouwe. 4. Eene, De geslagene Vrouw. 5. ó Geslagene Vrouw! 6. Van eene, van de geslagene Vrouwe.

Onzijdig.

1. Een, Het geslagen Kind. 2. Eens, Des geslagen Kinds. 3. Aan een, aan het geslagen Kind, of eenen, Den geslagen Kinde. 4. Een, Het geslagen Kind. 5. ó Geslagen Kind. 6. Van een, van het geslagen Kind.

In het meervoud heeft men in alle de geslachten, en in alle de Naamvallen, *geslagene*. — Men zie hiervan nader, onder de Bijvoeglijke Naamwoorden.

De Deelwoorden, afkomstig van Werkwoorden die met de onscheidbaare voorzetselen *BE*, *HER*, *ONT* en *VER* beginnen, behouden die voorzetsels onafscheidelijk; als: *Bestoelen*, *Hertimmerd*, *ontboofd*, *verlooren*, enz. komende van *Besteelen*, *Hertimmeren*, *Ontboofden*, *Verliesen*. —

De Deelwoorden van zoodanige Werkwoorden die met *MIS* beginnen, worden ook meerendeels gevormd zonder het invoegsel *GE*, vooral wanneer het voorzetsel *MIS* onafscheidelijk is. — Dus komt van *Misbruiken*, *Misbruikt*; — Van *Misdoen*, *Misdaan*; — Van *Misdraagen*, *Misdraagen*; — Van *Misduiden*, *Misduid*; — Van *Misbandelen*, *Misbandeld*; — Van *Misleiden*, *Misleid*; — Van *Mismaaken*, *Mismakkt*; — Van *Misprijzen*, *Mispreezen*; — Van *Miszeggen*, *Miszegd*, enz.

Maar wanneer in andere Werkwoorden het woordje *MIS*, een scheidbaar voorzetsel is, en in den tégenswoordigen tijd reeds van het woord afgaat, aldus: *Misrekenen*, *Misgrijpen*, *ik reken mis*, *ik grijp mis*, dan neemen de Deelwoorden agter het voorzetsel *MIS*; nog het invoegsel *GE* aan; als *Misgerèkend*, *Misgegrecpen*, enz. —

Intusschen ontstaat in deese zelfde Werkwoorden wéderóm een merklijk verschil, wanneer dezelve *wéderkeerende* gebruikt

bruikt worden, door de voornaamwoorden MIJ, U, ZI, welk geval het voorzetsel *MIS*, in de Deelwoorden onafschietlijk gebruikt wordt. Als dan zegt men: *ik heb mij, gij hebt u, bij, zij heeft zig misrèkend, misfeld, mistast, misgaan, misgreepen*, enz.

Over de afleidinge onzer Deelwoorden, achte ik onnoodig veel te zeggen. — Uit de verschillende Lijsten der Werkwoorden, hiervooren opgegeeven, kan men genoegzaam zien, hoe de meeste onzer Deelwoorden gevorm worden.

Tot dus verre dan gehandeld hebbende van veranderlijke woorden, die naamelijk door de *Conjugatie* of door de *Declinatie* veranderd en geboogen konnen worden; gaan wij nu over ter beschouwinge der onveranderlijke woorden, en wel vooréerst:

V A N D E B I J W O O R D E N .

Een *Bijwoord* is een onveranderlijk woord, 't welk bij Naamwoorden, Werkwoorden of Deelwoorden gevoegd, voor zizelve geen werk, bedrijf, lijden, naam of perfoon betékent, maar zig eigenlijk schikt om de toevallige omstandigheden en hoedanigheden der Dingen uit te drukken; en het draagt den naam van *Bijwoord*, omdat het *bij* eene réde gevoegd wordt, om haare bijzondere omstandigheid te betékenen, en haare betékenis te volmaaken en te ontvouwen. —

In de Bijwoorden heeft men aan te merken hunne *betékenis*, *gedaante* en *gestalte*. In sommigen ook de *vergrooting*.

De *Betékenis* der Bijwoorden is verschillend; want sommigen betékenen eene *hoegrootheid*, anderen eene *plaats*, *tijd*, *orde*, *getal*, *hoedanigheid*, en zoo voorts. —

1. De Bijwoorden van *hoegrootheid* zijn dezulken die de vraag *hoeveel?* beantwoorden; als *weinig*, *luttel*, *maatiglijk*, *al te*, *al te veel*, *al te weinig*, *zeer veel*, *genoeg*, *overveel*, *overvloediglijk*.

2. De Bijwoorden van *plaats* zijn de volgende: *waar*, *bier*, *daar*, *gints*, *ginder*, *ergens*, *nergens*, *elders*, *nabij*, *verre*, *binnen*, *buiten*, *boven*, *benéden*, *voor*, *agter*, *alóm*, *overál*, *te buis*, *te water*, *te velde*, *te lande*, *te hove*, *ten hove*, *ter zee*; *werwaart*, *gintswaart*, *voorwaart*, *agterwaart*, *opwaart*, *néderwaart*, *bémelwaart*, *veldewaart*, *landewaart*, *strandewaart*, *zeevaart*, *mijwaart*, *uwaart*, *onswaart*, *waarnaartoe*, *nergens naartoe*, *biernaartoe*, *daarnaartoe*, *gints naartoe*, *ergens naartoe*, *elders naartoe*, *naarbuiten*, *naarbin-*

nen, naarboven, naarbeneden, dit beenen, dat beenen, gints beenen, bie: beenen. daarbeenen, waarbeenen, regt toe, regt aan; — Vanwaar, vanhier, vandaar, van gints, van ginder, vanboven, vanbeneden, van vooren, van agter, van ergens, van elders, van verre, van nabij, van alom, van overal; — waardoor, hierdoor, daardoor, ginder door, gints door, enz. — Waaruit men ziet dat dezelve in vier foorten kunnen onderscheiden worden; naamelijk als in een plaats, tot een plaats, van een plaats en door een plaats. —

3. De Bijwoorden *des tijds* zijn de zoodanigen die eenen tégenswoordigen, voorleeden en toekomenden tijd, alsmede eenen onbepaalden tijd uitdrukken. Als:

a. Van den tégenswoordigen tijd zijn, *béden, nu, bédendaagsch, tégenswoordig, van daag, van den morgen, van avond, deesen dag, deesen middag, van den nacht*, enz.

b. Van den voorleeden tijd zijn: *Gisteren, eergisteren, onlangs, voorbeenen, zoo éven, voormaals, voortijds, te voore, nooit, eertijds, al overleng*, enz.

c. Van den toekomenden tijd zijn: *Morgen, overmorgen, straks, flus, tcrstond, daadelijk, nimmer, nimmermeer, eerstdaags, toekomende week, over veertien dagen*.

d. Van den onbepaalden tijd zijn: *toen, somtijds, altijd, somwijle, ondertuschen, bijwijle, middelertwijle, onderwijlen, vast, dagelijks, vroeg, spade, bijtijds, laat, 'smorgens, 'sachtens, 'savonds, 'sdaags, 'snagts, 'smiddags, des zomers, des winters, bij avond, bij dag, bij nacht, als, toen, wanneer, steeds, slaag, doorgaans*, enz.

4. De Bijwoorden *van orde* zijn de volgenden: *daarna, bierna, voortaan, namaals, naderhand, eindelijk, ten eersten, ten tweeden, ten derden, ten laatsten of lesten, ten langen leste*.

5. De Bijwoorden *van getal* zijn: *eens, eenmaal, tweemaal, driemaal, viermaal, vijfmaal, tienmaal, honderdmaal*, enz. *driewerf, bonderdwerf, veelmaal, meermal, dikmaal, dikwils, zelden*, enz.

5. De Bijwoorden *van boedanigheid* zijn: *wel, kwalijk, euvel, slim, hupsch, beuschlijk, wijslijk, prijslijk, ligtlijk, zwaarlijk, zaliglijk, rampzaliglijk, gevaarlijk, redelijk, taamelijk, eerlijk, rijkelijk, armelijk, soberlijk, langzaam, snel, baastelijk, ras, traag, geschiktelijk, slipt, plat, ronduit*, enz.

6. De Bijwoorden *van bevestiginge* zijn: *ja, waarlijk, zéker* 2

ker, *voorwaar, inderdaad, immers, trouwens, ongetwijfeld, ontwijffelbaar.*

7. De Bijwoorden van *ontkenninge* zijn: *Neen, niet, gantsch niet, geenfints, in geenen deele.* —

8. Bijwoorden van *aanwijfing*e zijn: *zie! zie hier, zie daar, naamelijk, te weten.*

9. Bijwoorden van *aanmoediging*e zijn: *welâan, lustig, wakker, voort, fa.*

10. Bijwoorden van *verzameling*e zijn: *te gelijk, zeffens, tévens, te gader, te saamen, gezamenlijk.*

11. Bijwoorden van *afzondering*e zijn: *Bijzonderlijk, inzonderheid, alléén, alléénlijk, segts*

12. Bijwoorden van *gelijkenis*e zijn: *als, gelijk, gelijkerwijs, alsóf, gelijk of, insgelijks, desgelijks, bijna als, bijkans als, vragswijfe, schimpfwijfe, spotswijfe, kruiswijfe, stukswijfe, enz.*

13. Bijwoorden van *twijffeling*e zijn: *mogelijk, misfchien, baclijk, veclligt, enz.*

14. Bijwoorden van *verkiefing*e zijn: *cer, liever, meer, veelêr, veelmeer, veelliever, voornaamelijk, voorút, enz.*

15. Bijwoorden van *vergrooting*e zijn: *zeer, gantsch, gantschelijk, gantsch en gaar, gebeellijk, geheel en al, geweldig, allesfints; t'eenemaal, veelsfints, enz.*

16. Bijwoorden van *ordervraaging*e zijn: *hoe, of, waar, wannêr, waaróm, op wat wijfe?*

17. Bijwoorden van *toegeeving*e zijn: *genomen, gesteld, bet zij zoo, bet waare zoo.*

18. Bijwoorden van *vermindering*e zijn: *naauwlijks, fchier, bezwaarlijk, ter naauwer nood.*

Sommigen deefer Bijwoorden zijn, ten aanzien hunner gedaante, zelfspruitelingen, als *ja, neen, hier, daar, gints, wel, nu, straks, ftus, zelden, morgen, gisteren, onder, voor, agter, binnen, buiten, op, enz.*

Anderen intégendeel worden afgeleid van bijvoeglijke Naamwoorden.

Van Bijvoeglijke Naamwoorden zijn afgeleid: *lgtelijk, zwaarlijk, heuschlijk, bijzonderlijk, vroomelijk, gebeellijk, gantschelijk, snellijk, openlijk, enz.*

Van Zelfftandige Naamwoorden spruiten *daaglijksch, daadlijk, eindelijk, baastelijk, naamelijk, ordenlijk.* —

Eenige deefer Bijwoorden, hoewel in LRJK uitgaande, zijn Bijvoeglijke Naamwoorden, die als bijwoorden gebruikt worden;

den; als *mogelijk*, *hartelijk* *wijslijk*, *smartelijk* *prijslijk*, *gevaarlijk*, *redelijk*, *taamelijk*, *eerlijk*, *rijkelijk*, *armelijk*, *beimelijk*.

Deese bovenstaande woorden worden dus in tweederlei zin gebruikt.

1. *Bijvoeglijk.*

Dat is een hartelijke zugt.
Een smartelijke wond.
Een eerlijk Man.
Een deugdelijke Vrouw.
Een vrijpostig antwoord.
Een zoet Kind.

2. *Bijwoord.*

Zij bemint hartelijk.
Hij pijnigt smartelijk.
Hij handelt eerlijk.
Zij gedraagt zig deugdelijk.
Hij antwoord vrijpostig.
Hij danst al zoet.

Men zoude 'er nog veelen kunnen bijvoegen, doch een opzettende bemerkt reeds uit het bovenstaande, dat deese en dergelijke woorden, als bijvoeglijken voor het zelfstandige woord geplaatst zijn, maar als Bijwoorden op het Werkwoord volgen.

1. *Aanmerking.*

„ *Oyt* en *noyt* zegt LEUPENIUS, worden alléén verstaan van den voorleeden, *immermeer* en *nimmermeer* van den toekomenden tijd: Dienvolgende zo mag men niet zeggen: *gij zult dat noyt zien*, maar *gij zult dat nimmermeer zien*. KILIAAN zegt ook in zijn Woordenboek dat *oyt* en *noyt* alleen op den voorleeden tijd pasfen.

Ik ben met anderen van gevoelen dat *ooit* en *immer*, dat *nooit* en *nimmer*, tweelingen van dezelfde betekenisfe zijn; en daarom zou ik schrijven:

- „ *Wie heeft dat ooit, wie heeft dat immer gezien?*
 „ *Wie zal dat ooit, wie zal dat immer zien?*
 „ *Ik heb dat nooit, ik heb dat nimmer gezien.*
 „ *Ik zal dat nooit, ik zal dat nimmer zien.*

Wanneer de Ouden schreeven: *ik zal dat ooit doen*, betekende zulks dat zij het beloofde waarlijk doen zouden. — *Ik zal dat nooit doen*, gaf juist het tegendeel te kennen. — Voor *ik zal dat ooit doen*, schrijve ik liever: *ik zal dat immers of t'eeniger tijd doen*.

TÉGEN, *obviam*, beduidt eene ontmoetinge: *bij kwam mij tégen*.

TÉGENS, *contra*, betékent vijandschap. *Hij is tégens mij*.

JÉGENS, *erga*, drukt vriendschap uit: *bij is jégens mij welgefind*; maar het werkwoord *bejégenen* wordt beide in een' goeden en in een' kwaaden zin genomen. Zie BURMAN *Aenmerkingen de Nederd. Taal en Oudheid aengaende*, 1. Deel, bl. 136.

2. Aanmerking.

Omtrent het Bijwoord *ordenlijk*, 't welk ook fomtijds een zuiver bijvoeglijk woord is, hebbenwe het volgende aan te merken, naamelijk: dat men nooit moet schrijven, gelijk veele spreken *ordéntelijk*. omdat, volgens TEN KATE, den klemtoon altijd op het zaaklijke deel des woords moet vallen. En ingevolge hiervan gebruikten reeds vooräl de beste Schrijvers dit woord gelijk wij het hierboven opgaven, *ordenlijk*, niet *ordéntelijk* of *ordentlijk*, terwijl de *t* hierin niets te doen heeft, zoo min als in: *om uwent wil*, 't welk men schrijven moet: *om uwen wil*. — Zoo moet men ook nooit schrijven: *Naamentlijk*, *gezaamentlijk*, maar *Naamelijk*, *gezaamelijk*. — Sommigen zeggen wel *gezaamentlijk*. — Van *orde* of *orden*, komt *ordelijk* of *ordenlijk*, wijl men bij de Ouden doorgaands vindt *ordene* of *oordene*, éven gelijk *redene*; waarvan nu bij ons *orden*, *redén*; echter schrijft men ook *redelijk*; doch *ordenlijk* vindt men al bij KILIAAN. — Van *weesen* komt ook *weeselijk*, niet *weesendlijk*. HUYDECOPER bl. 356. enz. Laat ik hier nog bijvoegen, dat men schrijven moet *genégenheid*, *befcheidenheid*, van *genégen*, *befcheiden*. — *Welleevendheid*, gedooft de *D*, omdat men zegt *welleevend*. —

3. Aanmerking.

Er is in onze Taal eene zeer fraaie wijze om Bijwoorden te vormen, door middel eener agterāangevoegde *s*, bij allerlei foort van woorden. Als:

1. Bij voorzetsels, waarvan komen *tégens*, *binnens*, *mids*.
2. Bij voornaamwoorden, waarvan ontstaan: *des*, *dies*, *zulks*.
3. Bij Naamwoorden, waarvan komen *daags*, *nagts*.
4. Bij Toevoeglijke woorden; komende daarvan *regts*, *links*.
5. Bij Deelwoorden, waarvan komen: *bereids*, *beboudends*,
door-

doorgaands, willends, weetends; doch deese laatsten zou men ook van eene *Infinitivus* kunnen afleiden en zeggen: *doorgaans, willens, weetens*, enz.

Deese wijs om Bijwoorden te vormen strekt zig nog verder uit. — Woorden die saamgesteld zijn uit bijzondere deelen, worden, zonder op eenig geslacht te letten, door eene agterãangevoegde *s*, tot *Adverbia* gevormd. Als *te bands of thands, overhands, agterbaks, wederzijds, agternoens, buitendijks, bijtijds, voortijds, intijds, bédendaags, oudtijds, eerstdaags, eertijds, meermaals, staande voets, gaandebeens*, enz. *Oudburgersch, ouderwets*.

Onze bijwoorden *Bijna* en *Nabij* hebben eene verschillende betekenis.

Nabij is zoo veel als digte bij. *Ik was recds nabij de stad toen hij mij ontmoette.*

Bijna betékent bijkans, ten naasten bij. *Hij heeft bijna gedaan.*

Eindelijk, de Bijwoorden zijn ook somtijds onderworpen aan de trappen van vergelijkinge, als volgt:

Vroeg,	Vroeger,	Vroegst.
Eer,	Eerder,	Eerst.
Laat,	Laater,	Laatst.
Veel,	Meer,	Meest.
Weinig,	Weiniger,	Weinigst.
Min,	Minder,	Minst.
Na,	Nader,	Naast.

4. Aanmerking.

Omtrent de Bijwoorden van Ontkenning valt nog aan te merken, dat, gelijk de Franschen *NE* en *PAS* hebben, waarvan het eerste *voor*, het laatste *na* het Werkwoord komt; wij ook zoo twee ontkennende woordjes hebben, die wij éven als de Franschen gebruiken, naamelijk *EN* en *NIET*, in de volgende uitdrukking: *ik en weet niet*, 't welk zelfs bij ons een taaleigen is en de zoetvloeiëndheid niet weinig bevordert. — Gelijk nu de Franschen ontkennende zeggen *je ne sai*, zoo zeggen wij ook *ik en weet*, zijnde beide volkomen ontkenningen, zonder *pas* en *niet*. — *Hij en weet of zal vermogen*, is zoo veel als *bij weet niet*. —

En

En hierméde willenwe van de Bijwoorden afstappen en overgaan tot de

S A A M E N V O E G S E L E N .

Een Saamenvoegfel of Voegwoord is een onveranderlijk of onbuigbaar woord, waarméde men woorden en redeneeringen saamenvoegt. ——— Deselven zijn van onderscheidene soorten, als:

1. *Saamenbindende*, die de woorden aan malkander hegten, als: *en, ende, ook, méde, alsméde, midsgaders, insgelijks, beneffens, daarënboven, nog.*

2. *Schiftende*, die de woorden wel saamenbinden, maar nogtans den zin schiften. als *of, ofte, nochte, nochte, 't zij.*

3. *Toegeevende*, die iets toestaan, waartégens het voorgaande schijnt te strijden, als: *hoewel, alhoewel, schoon, offchoon, het zij dat.*

4. *Wederstreevende*, die iets stellen 't welk aanloopt tégens het voorige, als: *maar, doch, dan, nogtans, niettemin, echter, évenwel.*

5. *Besluitende of oorzaakelijke*, die réden geeven van het voorgaande, als, *want, dewijl, vermits, nademaal, doordien, mits, naardien, aangezien, omdat, opdat.*

6. *Rédekavelende*, die uit de voorgestelde réde een besluit trekken, als: *daaröm, derhalve, dan, weshalve, waaröm, overmits.*

7. *Voorwaardelijke*, die het gezegde, onder zéker voorbeding, stijven en aandringen, als: *Indien, bijaldien, voor zoo verre, ten zij, ten waare, zoo maar, is 't dat.*

8. *Verkiessende* is het woordje *dan*, waardoor men het eene boven het andere vierkiest; als *béter is een goede naam dan goede olie.* ——— Séwel stelt hier te onrecht het woordje *als* bij, 't welk geene verkiessing, maar eene gelijkstelling uitdrukt, gelijk: *bij is zoo groot als zijn broeder.*

9. *Verknogtende*, die de deelen eener réde ordenlijk aanéén schakelen, als: *vooréerst, daarna, wijders, daarënboven, voorts, thans, enz.*

10. *Uitzonderende*, die eene uitzondering maaken, als: *behalven, uitgezeid, uitgenomen, desnietstégenstaande.* ———

11. *Vervullende*, die niet zo zeer uit eene volstrekte noodzaakelijkheid, als wel uit cieraad, of om de réde des te volkomener te maaken, gebruikt worden; als: *toch, vast, juist,*
nu,

nu, vrij. Die men aldus kan gebruiken: *Hoor toch wat ik zegge. Hij ging vast weg. — Zij boorde juist niet wat ik zelde. Laat bij 't vrij doen. —*

Aanmerking.

Men moet schrijven *Nogtans* en niet *Nogtbans*, als zijnde onderscheiden van *thans* of *t'bans*. ALDEGONDE schreef dit laatste woord *te bans*. HOOFT *t'bans*. KILIAAN *te band, te hands*. — Wij schrijven daarvan *thans*, gelijk men *t'buis* schrijft voor *te huis*.

Schoon séwel het schrijven van het woordje *wen*, voor *wanneer* zeer afkeure, wordt het nogtans tégenswoordig zoo veel gebruikt, dat ik 'er mij niet tégens wil verzetten. —

In de plaats van *Saamenvoegfels* of *Voegwoorden*, moet men zorg draagen om geene stopwoorden te gebruiken, ter opvulling van den zin. — Zoodanigen zijn bij voorbeeld: *Weer op nieuw*, betékenende *weer* en *op nieuw* tweemaal dezelfde zaak. — Zoo ook: *NU wij u* THANS, en dergelijken meer; 't welk vooräl in de Poësijs te wraaken is.

V A N D E V O O R Z E T S E L S.

De *Voorzetsels* zijn onveränderbaare woorden, die voor, of ook somtijds agter Naamwoorden gesteld worden, om de plaats, de oorzaak, of den tijd te betékenen. — Dezelven zijn: *Aan, agter, af, bij, behalve, beneden, binnen, boven, buiten, digt bij, door, in, met, na, naar, naartoe, om, onder, omtrent, op, over, rondom, sédert, sint, te, tégen, tégenöver, ten, ter, tot, tuschen, van, vanwége, volgens, voor, voorbij, wégens, zonder.*

Sommige deeser voorzetsels zijn onfscheidbaar, dat is datze nooit op zigzelven alléén, maar altijd voor Naam- en Werkwoorden gezet en daarmede verbonden blijven, als daar zijn: *Aal, ant, Be, Ge, Er, Her, On, Ont, Ver, Wan*, in de volgende Naam- en Werkwoorden: als *Aaloud, Antwoord, Bedekken, Bedenken, Bedelven, Begeeven, Bekleeden, Beminnen, Betoonen, Bevlekker, Erlangen, Geleiden, Gelid, Herkennen, Herdoen, Herdoopen, Ondeugd, Ontbeitigen, Ontginnen, Ontvangen, Ontvrouwen, Ontvonen, Verbidén, Verbooren, Verkrijgen, Verneemen, Verschrijven, Verbinden, Vergaan, Verkoopen, Wanschepfel, Wanboopen, Wantrouwen.* —

De

De Voorzetsels zijn scheidbaar in alle die Werkwoorden, wier lijdende Deelwoorden gevormd worden met het inwerpsel *ge*, tuschen het Voorzetsel en het Werkwoord geplaatst.

Voorbeelden.

Aandoen, aangedaan; Aanhaalen, aangehaald; Aanmoedigen, aangemoedigd; Aansteeken, aangestooken; Aanwennen, aangewend; Aanzetten, aangezet; Afdeelen, afgedeeld; Af-laten, afgelaaten; Afsteeven, afgesteept; Afstlooven, afgesloofd; — Afveegen, afgeveegd; Inboefemen, ingeboefemd; — Indaagen, ingedaagd; — Inflokken, ingeflokt; — Intoomen, ingetoomd; — Inwilligen, ingewilligd; — Najaagen, nagejaagd; — Namaaken, nagemaakt; — Nspraaten, nagepraat; Overblijven, overgebleeven, enz.

Alle deese Voorzetsels zijn scheidbaar in de verandering der Werkwoorden, maakende niet *ik aandoe*, *ik aanhaal*, maar: *ik doe aan*, *ik haal aan*, *ik moedig aan*, *ik steek aan*, *ik wen aan*, *ik zet aan*, *ik deel af*, *ik sleep af*, *ik veeg af*, *ik boefem in*, *ik daag in*, *ik flok in*, *ik toom in*, *ik willig in*, *ik jaag na*, *ik maak na*, *ik praat na*, *ik blijf over*.

Wanneer intégendeel de Deelwoorden zonder het inwerpsel *ge* gemaakt worden, dan zijn de Voorzetsels der Werkwoorden onafscheidbaar; gelijk uit de volgende voorbeelden blijkt: — Onderdrukken, onderdrukt; — onderkennen, onderkend; — ondervraagen, ondervraagd; — overdenken, overdagt; — overdekken, overdekt; overëisfchen, overëischt; overheerschen, overheerscht; overlijden, overleeden; — Overleeven, overleefd; overleggen, overlegd; — Overlooven, overloofd; — Overmannen, overmand; overpeinzen, overpeinsd; — Overtreeden, overtreed; overtreffen, overtroffen; — Overweegen, overwoogen, enz. — Immers zegt men niet: *ik druk onder*, maar *ik onderdruk*, *ik onderken*, *ik ondervraag*, enz.

Zie hier een voorbeeld voor beiden:

VOLDOEN, *betaalen*, maakt *voldaan*.

VOLDOEN, *vullen*, maakt *volgedaan*.

Een oplettende bemerkt ligtelijk dat 'er verschil ontstaat in de betekenis der Deelwoorden, wier Werkwoorden met scheidbare

baare of met onscheidbaare Voorzetsels gevormd worden. Bij voorbeeld :

Overweegen. . .	Overwoogen. . .	ik overweeg.
Overweegen. . .	OVERGEWOogen. . .	ik weeg over.
Doorloopen. . .	Doorloopen. . .	ik doorloop.
Doorloopen. . .	DOORGeloopen. . .	ik loop door.
Overtreedén. . .	Overtreedén. . .	ik overtreed.
Overtreedén. . .	OVERGETreedén. . .	ik treed over.
Onderdrukken. . .	Onderdrukt. . .	ik onderdruk.
Onderdrukken. . .	ONDERGEDrukt. . .	ik druk onder.
Voldoen. . . .	VoIdaan. . . .	ik voldoe.
Voldoen. . . .	VolGEDaan. . . .	ik doe vol.

Het Werkwoord *Raadpleegen* of *Raadleeven*, behoort ook tot de zoodanigen wier voorzetsels afscheidelijk zijn; maakende *ik pleeg raad*, *ik pleegde raad*, *ik heb geraadpleegd*, *ik zal raadpleegen*, *pleeg raad*, *ik zou raadpleegen*, *ik wenschte dat ik raadpleegde*, *raadpleegende*, *geraadpleegd*. — Men zegt: *dat gij geen raad zoudt pleegen*. — *Dat ik raad met u zou leeven of pleegen*. — Ik zal hierbij nog eene buiging van een Werkwoord met een scheidbaar voorzetsel voegen; waaruit men van de overigen zal kunnen oordeelen. — *Ik baal aan*, *ik baalde aan*, *ik heb*, *ik had aangebaald*, *ik zal aanbaalen*, *baal aan*, *laat hem aanbaalen*, opdat *ik aanbaale*, *ik zou aanbaalen*, *dat ik aanbaalde*, *aanbaalende*, *aangebaald*. Hieruit ziet men dat de afscheiding des voorzetsels, alléén plaats heeft in de Aantoonende en in de Gebiedende wijsfe. Soms tijds worden de scheidbaare voorzetsels zeer verre van de Werkwoorden gescheiden, en tot aan het einde eener réden verſchooven. Als:

Hij bindt voorzigtiglijk de zeilen in.

Hij ſprak aldus zijne woorden uit.

Hier lei hij, vermoeid en afgemat, zig neêr.

Men beelt zig al vrij wat veel in.

Hij viel op zijn aangeſigt ter aarde neêr.

Hij dringt dat ſtuk geweldig door.

Zij bood, uit gulle vreugd, mij dat boekje aan.

De Leeráar brengt ter overtuiging des zondaars, zijne rédenen, met een bewoogen hart voort. —

Gaat nog wat oostwaarts op.

Waar

Waar ziet men u voor aan?
Zij staat mijn wenschen altijd tégen.
Wat heeft men met mij voor?
Daar steekt immers geen kwaad in.
Zij leggen hun geweer en wapens néder.
Men tliet hem van de trappen af.
Men keek haar zeer lelijk aan. enz. ———

Er valt wéderöm in deesen eene groote verändering voor, wanneer 'er naamelijk, door tusschenkomst van eenige bijwörden of voegwoorden, te wége gebragt wordt, dat de voorzetsels die anders scheidbaar zijn in de Aantoonende wijze, intégendeel niet afgescheiden worden. Wij zullen 'er eenige voorbeelden van opgeeven.

't Geen zij daarvan te ruim uitmat.
Het bleek dat zulks niet te pas kwam.
Dat hij daarnaar toeliep.
't Was bet Wijf dat hem altijd opruide.
Zij welke alles opät. —
Een Visch, die zig uit de golven opbeurt.
Zie eens hoe hij daar heenentreedt.
Zoo bij uitvaart. — Zoo die smet hen aankleeft.
Zoo als de Zon opkwam.
Zoo ge in wwe zorgeloosheid niet vastslaapt.
Zoo zij zig opgaven.
Als zij onlangs voor 't altaar nédervielen.
Indien de Deuren openstonden.
Indien de sappen 'er uitvloeiden.
Gelijk bet Paerd voorbijfelde.
Gelijk bet water te saamenvloeit.
Als de boom met zijne takken vooroverhelt.
Als bet gemeen op hem aanliep, aanviel.
Als die tijding agterblijft.
Wanneer bij zijne belangen voordraagt.
Toen bij zijne oogen oploeg.
Terwijl bij den brief opstelde, afschreef.
Wat raakt mij of bij heengaat.
Of bij mij mijn geld wédergave.
Alzoo de damp uit de aarde voortkomt.

In alle deese uitdrukkingen, blijft het voorzetsel, 't welk anders

ders scheidbaar is, aan het werkwoord verbonden; terwijl men anders zegt *bij komt* voort, *bij gaat* heen, *bij schrijft* af, enz gelijk een oplettende aan alle de anderen beproeven kan. —

Uitzondering.

In de volgende uitdrukkingen gaat het voorzetsel wederom van het Werkwoord af:

TOEN brak *hem* *het zweet* uit.

TOEN borst *bij* *bestig* uit.

ZOO gaat *men* *ons* *dagelijks* voor.

ZOO rukt *bij* *met* *zijn* *wagen* voort.

Nu zal ik nog eenige weinige Aanmerkingen maaken omtrent eenige Voorzetselen en derzelve gebruik.

1. *Aanmerking.*

De Voorzetsels NA en NAAR, moeten op de volgende wijze gebruikt worden.

1. NA wordt doorgaands gebruikt in den zinn' van *post* in 't Latijn, en van *après* in 't Fransch. — Dus zegt men: NA *de maaltijd*. Ik zal u NA *Paaschen* betaalen. Wij dreeven *de vijanden*, NA *een bardnekkig* gevegt, op *de vlugt*. Hij deed *het driemaai* NA *malkander*.

Ook gebruikt men NA, in de volgende Spreekwijzen: *Alle mijne Zijwormen zijn, op twintig* NÀ, *gestorven* — *Die Huisen staan beel* NÀ *aan aan malkander*. — *De achtbaarheid van eenen Vorst te* NÀ *komen*. — *Het trouwen is elk wel even* NÀ, *maar niet even nut*. — *Iemant te* NÀ *spreeken*. — In deese laatste gevallen tekene ik de *à* met een kapje; gelijk méde in de volgenden: *op verre* NÀ *niet*. — *Zij neem die zaak beel* NÀ. *Hij komt 'er* NÀ *aan toe*. — SÉWEL bl. 51.

NAAR is een Voorzetsel van beweeging, en wordt in den zinn' van *vaaren*, *reizen*, van de eene plaats naar de andere trekken, gebruikt. Gelijk: *Hij gaat* naar *Parijs*, naar *Romen*. — *Gaat eens* naar *de markt*.

NÀAR is een bijvoeglijk woord, en betékent *ijsfelijk*, *vervaarlijk*, enz. — *Dat is een* NÀAR *gegil*. *Ik hoorde een* NÀAR *geluid*. —

2. *Aanmerking.*

Omtrent de Voorzels *TE* en *TOT*, hebben we aan te merken, dat *TOT* betékent eene beweging tot een zékere plaats, *TE* een beweging in een zékere plaats. Hieróm houde ik het voor een' mislag dat men op het voorhoofd van een Boek stelt: *gedrukt tot Leyden, tot Amsterdam*, in plaats van *TE Leyden, te Amsterdam*. — *TOT* betékent een beweging naar de plaats, *TE* eene rust in de plaats. Van dit gevoelen zijn LEUPENIUS (*), AMPZING (†) de Schrijvers der Taal- en Dichtk. BIJDAGEN (**), TUINMAN (††) en meer anderen. — Dus moet men zeggen: *Hij woont TE Amsterdam*, wanneer iemand aldaar zijn vast verblijf heeft; maar *bij kwam tot Amsterdam*, om aldaar een kleine wijte te vertoeven.

VAN DE TUSSCHENWERPSELEN.

Een Tusschenwerpsel is een onbuigbaar woord, op zigzelve eenen zin uitmaakende, en aldus genoemd, omdat men hetzelfde tusschen de réden inwerpt, ter uitdrukkinge eener harts-tocht. Ze zijn van onderscheiden aart, te weten:

1. Van Droefheid, als *acb, ocb, belaa's, eila's, ocb, arm; ó ramp, ei mij!*
2. Van Blijdschap: *Hei sa!*
3. Van Verwondering: *Jemeni! is 't mogelijk!*
4. Van Bedreiging: *Wee!*
5. Van Wenschinge: *Och dat! och of!*
6. Van Smeeking: *Ei! ei-lieve!*
7. Van Goedkeuring: *Braaf!*
8. Van Versmaading: *Foei! ó schande!*
9. Van Bespoting: *Jou jou!*
10. Van Geroep: *Ho! Hem!*
11. Van Gelach: *Ha ha ha!*
12. Van Gehuil: *Och! ó mij!*
13. Van Stilzwijgenheid: *Sus! stil! st.!*

Mes

(*) Aanmerkingen op de Nederd. Taal, bl. 68.

(†) In zijn Taalbericht,

(**) II. Deel. bl. 589. NYLOË, bl. 69.

(††) Oude en Nieuwe Spreekwijzen., bl. 68.

Men moet agter dezelveu altijd het verwonderingstéken stellen. —

DERDE HOOFDSTUK

V A N D E

WOORDVOEGINGE of *Syntaxis*.

DE *Woordvoeging* of *Woordenscbikking* is dat deel der *Spraakkonste*, leerende de woorden geschiktelijk saamenstellen, ten einde daardoor eene verstaanbaare réde te maaken.

Tot dat einde moeten de woorden staan in derzelver natuurlijke *overéénkomst*, in derzelver juiste *beheerscbinge*, en op derzelver behoorlijke *plaats*.

De *overéénkomst* der woorden is tweeërlei; naamelijk van woorden, onderworpen aan het getal, en van woorden daaraan niet onderworpen. —

De *overéénkomst* der woorden, aan een getal onderworpen, betreft derzelver *geslacht*, *getal* en *naamval*.

Die *overéénkomst* is vierderlei, naamelijk:

1. Van een *Geslachtwoord* met deszelfs *Naamwoord*.
2. Van een *Zelfstandig* met een *Zelfstandig* *Naamwoord*,
3. Van een *Zelfstandig* met een *Bijvoeglijk* *Naamwoord*.
4. Van een *Zelfstandig* *Naamwoord* met een *Werkewoord*.

Tot de eerste *overéénkomst* behooren de volgende régels.

1. Het bepalende *Geslachtwoord* DE, HET, zoo wel als het onbepalende EEN, EENE, EEN, komt altijd overéén met deszelfs *Naamwoord* in *geslacht*, *getal* en *naamval*; als *De Man*, *een Man*, *des Mans*, *der Mannen*, *Eene Vrouw*, *eener Vrouwe*, *Het kind*, *den Kinderen*.

2. Wanneer twee *Zelfstandige* *Naamwoorden* bij malkander staan, waarvan het tweede een *Eer-* of *Amptsnaam* is, dan worden de *Geslachtwoorden* of *Lédekens* maar eens voor het eerste *Naamwoord* gesteld, als: *DE Broeders*, *Diäconen*. En niet:

niet: *DE broeders*, *DE Diäconen*. Men moet nooit zeggen: *Mijn heer DE Burgemeester*; maar *Heer Burgermeester*, omdat de vijfde naamval of roeper nooit een Lidwoord voor zig dulden wil. —

3. Wanneer eenige Zelfstandige Naamwoorden van eenerlei geslacht, door voegwoorden bij meikander gefchikt worden, alsdan worden de Geslachtwoorden niet herhaald, gelijk in *DE honger en kommer is groot*; *DE baat en nijd is geweldig*. Maar zijn die Naamwoorden van een verschillend Geslachte, alsdan herhaalt men de geslachtwoorden, gelijk in: *DE Kerk en HET Raadhuis*; *DE Gemeente en HET Volk*. — Intusschen worden welkens de Geslachtwoorden herhaald, schoon de Naamwoorden van eenerlei geslacht zijn, om nadruk aan de bewoordinge te geeven. Bij voorbeeld in de volgende uitdrukkingen: *zoude ik HET ampt, HET goed, HET boofd in de Waagschaal zetten? EEN wenk, EEN lonk, EEN lach onzer Beminden verrukt ons*.

Intégendeel worden de Lédekens welkens ten eenemaal verzeegen, om eene algemeenheid van zaaken, in een kort begrip voor te draagen; gelijk in de volgende woorden: *wie huis, of Broeders, of Zusters, of Vader, of Moeder, of Wijf, of Kinders, of akkers om mijnen wille verlaaten heeft*.

4. De Lédekens *HET en Een* worden ook voor de onbepaalde Werkwoorden gezet, wanneer die als onzijdige Naamwoorden gebruikt worden; als: *HET schreiën was hem nader dan HET lagcben*.

5. Schoon de Lédekens *DE en EENE, HET en EEN*, in den eersten en vierden Naamvalle elkanderen gelijk zijn, zoo kan men nogtans veilig in die gevallen gebruiken en schrijven: *straks schold de Vrouw de Meid*; *soeg het Wijf het Kind*; zonder dat men, met *MOONEN*, daarvoor behoeft te schrijven: *straks werd de Meid van de Vrouw gescholden*. Men kan immers uit de uitdrukking, *straks schold de Vrouw de Meid*, zonder donkerheid zien, dat *De Vrouw* in den eersten *DE Meid* in den vierden Naamvalle staat.

In de overéenkost van een Zelfstandig met een Zelfstandig Naamwoord; is deese régel waar te neemen.

Twee Zelfstandige Naamwoorden van eene en dezelfde zaak, van eenen zelfden persoone, of waarvan het eene het andere verklaart, komen overéén in denzelfden Naamval, buiten de beheerschinge; als *God de Vader, de Engel Gabriël, de Stad*

Stad Leyden. — En zonder Geslachtwoord: *Prins Willem, Koning Herodes, Keiser Karel*; ofte ook met verzettinge der Naamwoorden; als: *Jochem Bakker, Jan Brouwer, enz.*

Men zegt nooit, met herhaaling van het lédeken: een *Man* een *burgemeester*; eene *Vrouw* eene *boer*; maar men zegt: een *Man* die *burgermeester* is; eene *Vrouw* die eene *boer* is.

In de woordenschikking der Naamen van Landen, Stéden, Dorpen, zet men het voorzetsel *van*, in den tweeden Naamvalle, als: *het Rijk van Engeland; het Graaffschap van Holland, de Stad van Amsterdam*; intusfchen zegt men ook zeer wel: *het Graaffschap Buuren, de Stad Thiel, het Dorp Zoeten*, behoudende de natuurlijke overéénkomst, met uitlaating' van het voorzetsel.

Deefe saamengevoegde Zelfstandige Naamwoorden, die in den Naamval saamenstemmen, behoeven zuiks niet te doen in het geslachte noch in het getal; terwijl men zeer wel zegt: *DE Konijnen, UW tijdverdrijf; DE Boeken, HUNNE uitspanning; HET Kind, DE blijfchap ZIJNER Moeder.*

In de overéénkomst tusfchen een Zelfstandig en bijvoeglijk Naamwoord, zijn de volgende régels:

1) Een Zelfstandig en bijvoeglijk Naamwoord, door het geslachtwoord van malkander gefcheiden, komen overéén in geslacht, getal en naamval; zeggende men: *een wijs Man, een of eene fchoone Vrouw, een goed woord vindt een goede plaats.*

Onze Taale duld nimmer dat het Zelfstandige voor het bijvoeglijke Naamwoord gefield wordr; waarom men nooit zeggen mag: *een Man wijs, eene Vrouw fchoon*; maar wanneer 'er iets, ter nadere ophelderinge bij gevoegd wordt, dan zegt men zeer wel: *een Man, wijs en kloek van verstande, eene Vrouw, fchoon van aangezichte*, in welk geval de bijvoeglijke Naamwoorden met de Zelfstandigen niet overéénkomstig zijn in het geslachte, nochte in het getal; terwijl men zegt: *de Dogters, stil en geboorzaam; de burgers, rijk en pragtig*; in welke uitdrukkingen de *Dogters* en de *Burgers* in het meervoudige en de bijvoeglijke woorden *stil, geboorzaam, rijk, pragtig* in het eenvoudige getal staan. — Keert men nu de bewoordingen om en zegt: *de stille en geboorzaame Dogters, de rijke en pragtige Burgers*, dan heeft men wederóm de bovenstaande régelmaat.

Men kan intusfchen die uitdrukkingen ook overbrengen en régelmaatig maaken, door te zeggen: *de Dogters, die stil en ge-*

geboorzaam zijn; *de Burgers*, die *rijk en pragtig* zijn; en daardoor schijnen de eerste uitdrukkingen tot de uitlating te behooren, en aangevuld te kunnen worden, door de woordjes *die zijn*, en in 't eenvoud, door *die is*.

De Bijvoeglijke Naamwoorden *zulk*, *zoodanig*, *boedanig*, en *al* of *alle*, ontvangen nooit een Geslachtwoord voor zig; maar men schrijft: *zulk een zin*; *zulk eene gaave*; *zoodanig een geweld*; *boedanig eene vrijdadj*; *al het goed*, *alle de Inwooners*. — Men zegt nooit *DE zulk een*, *DE zoodanig een*; maar als die bijvoeglijke Naamwoorden als Zelfstandigen gebruikt worden, dan zegt men: *DE zulken*, *DE zoodanigen*, enz. — Ik begrijp niet hoe MOONEN schrijft *zulke eene gaave*, *boedanige eene vrijdadj*, terwijl men die *Adjectiven* in de bovenstaande uitdrukkingen *adverbialiter* gebruikende, dezelve niet verbuigen kan.

Wanneer de Bijvoeglijke Naamwoorden voor zig ontvangen de Bijwoorden *HOE*, *ZOO*, *TE*, *AL TE*, dan dulden zij ook geen Geslachtwoord voor zig; maar men zegt: *HOE langzaam een vuur*; *ZOO groot eene liefde*; *TE schandelijk een bedrijf*; *AL TE stout eene Taal*. — Ik kan hier wederom niet voorbij om aan te merken, dat ik de uitdrukkingen van MOONEN *zoo groote eene liefde*, *al te stoute eene taal*, niet goed kan keuren, om rédenen hierboven opgegeeven. Men zegt wel: *zoo groote liefde*, *al te stoute Taal*, maar *zoo groot eene liefde*, *al te stout eene taal*.

2) Twee of meer bijvoeglijke Naamwoorden, door een voegwoord veréénigd, of door eene uitlating gescheiden, daar het geslachtwoord voorafgaat of uigelaaten wordt, komen ook met het zelfstandige in geslacht, getal en naamval overéén; als: *de manbafte en rustige Hollanders*; *zulke welgebouwde en nieuw aangewonnen Landen*, enz.

Diezelide overéénkomst heeft ook plaats tusfchen een Zelfstandig naamwoord en een Deelwoord; als in: *de lagchende Boer*, *de rijfende Zon*; *een zuitgend Kind*; *de gewijdde beiliggdommen*; *geslerkte vestingen*; *met gereeden gelde*.

Het Deelwoord word nooit agter een Zelfstandig Naamwoord gesteld, dan wanneer een werk of eene daad daardoor verstaan wordt; gelijk in: *de Boeren zeggen al lagchende de waarheid*; *de Zon brak rijfende door de wolken*.

Anders zegt men, zoo met bedrijvende als met lijdende Deelwoorden: *de zweetende en zwoegende Landman*; het groeiende *en bloeiende boomgewas*, enz. — MOONEN schrijft: *bez*

groeïend en bloeiënd *boomgewas*; het geene ik hiervooren getoond hebbe niet goed te zijn. Zie bladz. 185. enz. Anders zegt men, bij omkeering: *de Landman, zweetende en zwoegende; het boomgewas, groeiënde en bloeiënde.*

In de overéénkomste tusschen een Voornaamwoord en een Zelfstandig Naamwoord, is deete régel in acht te neemen:

Het Voornaamwoord moet met het zelfstandig Naamwoord altijd in geslacht, getal en naamval overéénkomen, en steeds voor het Naamwoord gesteld worden; als *die Man; deese Vrouw; mijn Vader; uwe Moeder; onze Kinders; hun bedrijf; haar of heur ongeluk.* Men behoort nooit te zeggen of te schrijven: *Vader onze, brood ons,* enz.

Hiervan zondert men uit de betrekkelijke Voornaamwoorden *Die, Dat, Wie, Welke, Welk*, die wel allen met het voorgaande Zelfstandige Naamwoord overéénkomen, in het geslachte en in getal, maar niet noodzaaklijk in den Naamval; als: *de Man, die gisteren nog leefde; de Vrouw, die béden verlost is; het Kind, dat nu geboren is;* in welke uitdrukkingen eene overéénkomst in geslachte en getal en naamval is; terwijl in de volgende uitdrukkingen, wel eene overéénkomst in geslacht en getal, maar niet in den Naamval voorkomt; *de Koning, wiens dood beklaagd wordt; de boom, wiens bloesem de bijën uitzuigen; een Vorst, dien de gemeene zaak ter harte ging; Kinders, welker Ouders in den bémel zijn.*

Het vraagende voornaamwoordje *wat*, schoon onzijdig en enkelvoudig, wordt nogtans voor Naamwoorden van beide de andere Geslachten en van het meervoudige getal gesteld; als: *van wat Man spreekt gij? door wat wijsheid is dit verrigt? Wat bewijzen zijn hiervan?* — Dit heeft ook plaats, wanneer *wat* als een betrekkelijk voornaamwoord gebruikt wordt; als: *ik weet niet van wat afkomste bij zij; wat rijkdommen bij bezitte.*

In de overéénkomste tusschen de Naamwoorden en Werkwoorden, zijn de volgende régels.

Alle perfoonlijke en bepaalde Werkwoorden hebben voor zig den noemer van een Zelfstandig Naamwoord of van een Voornaamwoord, in denzelfden perfoone en in hetzelfde getal; het zij't merkéken des Werkwoords *Ik, gij, hij, zij*, het zij een ander, benévens de voorlédekens *men* en *het*, bij uitsluitinge gebruikt worden; als in: *een God hielp ons; het vet verkwikt zig; de*
Lan-

Landerijën kwijnen; ik meende; gij zingt; wij booren; wie roept mij? wat komt u over? dees keert u den nek toe; die bebaagt mij; dat verdeelt ons; men verbaalt; het vriest.

Nooit wordt de Noemer agter het Werkwoord gezet, indien anders de schikking natuurlijk zal zijn. Zoo zegt men: *uw naam worde gebeilgd, uw koninkrijk kooome.* Nooit moet men zeggen *gebeilgd worde uw naam.* —

Wanneer eene réde vraagswijze wordt voorgesteld, dan volgt intégendeel de Noemer op het Werkwoord, als in: *oorlogen de Koningen? treuren de onderzaaten? kwijnen de Landerijën? viel hij u lastig? verbaalt men? vriest, sneeuwt of dooit het?*

Wanneer eene enkele beheerschte Naamval voor het beheerschende Werkwoord of deszelfs hulpwoord komt, dan volgt de Noemer op het persoonlijke Werkwoord; het zij bevestigender ofte vragender wijze: gelijk in: *Jacob beminne ik boven al; het juk konden zij niet afschudden; dat misgunne ik u niet; wat zou ik doen? Wat gaat u aan? Wat verbaalt men al?*

Maar de woordenschikking blijft gerégeld, wanneer 'er twee beheerschte Naamvallen voorafgaan, waarvan één een betrekkelijk voornaamwoord is, door een Zelfstandig beheerscht; of een enkel betrekkelijk voornaamwoord, of met een zelfstandig overéenkommende; gelijk in: *wiens gedichten elk in den mond bad; wat bij van hem ontving; wat kleed of gewaat hij aantrekt; welk voorneemen het past ter uitvoer te brengen.*

Wanneer de réde eene voorwaarde behelst, met uitlaatinge van de voorwaardelijke Voegwoordjes *zoo, indien*, dan volgt de Noemer het persoonlijke Werkwoord; gelijk in: *bedroog mijn oog mij nooit; verkrijge ik mijn verzoek; hadden mijne berfens niet averechts gestaan.* Waarvoor men anders zegt: *zoo of indien mijn oog mij niet bedroog, enz.*

Het persoonlijk Werkwoord gaat voor den noemer, agter de vragende Bijwoorden *Hoe, Waar, Wanneer, Waarüm, of;* en agter elk blijwoord; gelijk in: *hoe kan de mijn zig maatsigen? Waar leidt de gang? Wanneer zal schaamte en omgekogte trouw iemand zijns gelijk vinden? Waarüm spreken wij niet onder bedekte woorden? Of achten zij alle bunne droomen waar? — Zoo ook agter de enkele Bijwoorden: zoo geleeke ik; hier vond zij; nu verkwikt zig; morgen zal ik; dan zullen ze; ziedaar staan vier altaaren; eerst zal ik u; toen begost zig de grond te openen; daarna zong hij; overal liggen de appels; dikwils zag ik; ten laatsten kwamen zij; naauwelijks kan ik; ondertusjchen zal hij; terstond zal u; dan stroomen mij-*

ne traanen; vergeefs zult gij u kwellen; alreë tuiten mijne ooren; ménigmaal heb ik; altijd vallen de bladen; somtijds wek ik hem; nimmermeer weet de mensch; onlangs kon ik u niet inbaalen; mogelijk verscbuilt hij zig daar; misfcbien luistert men naar u; straks blikfemde het; enz. —

Uitzondering.

Agter de Bijwoorden des onbepaalden tijds, *Toen, Als, Wanneer*, en agter de Bijwoorden van gelijkenisse, *gelijk, gelijkerwijs*, gaat intégendeel de Noemer voor het Werkwoord. Voorbeelden: *Toen ik jong was; Als de Koning gekomen zal zijn; wanneer de brieven zullen uitgegeeven worden; gelijk mijn Vader gedaan heeft; gelijkerwijs men u berigt heeft.* —

Het persoonlijk Werkwoord wordt van den noemer gevolgd, agter de Voegwoorden *al, ook, echter, évenwel, niettemin, nogtans, dies, daarom, derhalve*; gelijk in: *AL stond het aan uw oordeel; OOK zijt gij zoo lélijk niet; ECHTER blijft de zwaarigheid; EVENWEL willen wij u wéderóm looven; NOGTANS zoude de ziel niet wéderkeeren; DIES verbieuen zij beide hunne stem; DERHALVE is het uw pligt.* —

Ook gaat het persoonlijke Werkwoord voor den Noemer, agter het wenscbende Tusschenwerpfel *och*; gelijk in: *och! lustte het u met mij op het Land te woonen; och! hadde ik nog zoo lang te leeven; och! zwaare de Keiser zoo vroeg niet gestorven.*

Wanneer een beheerscbend voorzetsel met deszeits beheerscbten Naamval voorafgaat, dan volgt de Noemer agter het persoonlijke Werkwoord; gelijk in de volgende uitdrukkingen: *om rust bidt de Brit; in mijnen buise blinkt goud noch zilver; om 't jaar sneeft een bokken; tusscben u en mij is zoo groot een baat, enz.*

De Noemer volgt agter het persoonlijke Werkwoord, wanneer eene réde voorgegaan wordt door eene voorwaarde van tijd of gevolg, of van een verhaal van eenig bedrijf; gelijk in: *zoo lang Galathéë in het harte lag, was 'er geene hoop; zoo ras gij uwe ziel verzwoooren hebt, blinkt gij veel scbooner; zoo ik bedorven worde, dat heb ik u te danken; wanneer de wind zig verbeffen wil, zult gij Scheepen zien stranden. enz.*

Daar is ook eene overéénkomst van woorden waarin geen ge-
tal plaats heeft, naamelijk van *Bijwoorden* en van *Voegwoorden*
met *Werkwoorden* en *Naamwoorden*.

Van

Van de overéénkomst der Bijwoorden kan men de volgende régels geeven:

De Bijwoorden, die de Werkwoorden, in een enkel zinslot vergezelschappen, worden in hunne overéénkomst, agter de bepaalde Werkwoorden, met Voornaamwoorden of met Zelfstandige Naamwoorden overéénkomende, geplaatst; als in: *ik treede langzaam; gij loopt ras; hij vloekt geweldig; wij liegen nooit; zij hooren naauwlijks; de starren schijnen helder; de vesten rijzen hoog;*

Maar wanneer het vragende of verwonderende bijwoordje *Wat* voorafgaat, dan worden de bijwoorden agter de Naamwoorden gesteld: *WAT schijnen de starren helder! WAT buldert de wind geweldig!*

Wanneer de woordjes *hoevel, schoon, naardien, dewijl, indien, zoo*, voorafgaan, dan wordt het bijwoord tuschen de Naam- en Werkwoorden gesteld; gelijk in: *hoevel, schoon, naardien, dewijl, indien, zoo ik langzaam treede.*

Deese zellde woordenschikking heeft plaats in de volgende uitdrukkingen, agter de bijwoorden van den onbepaalden tijd: *ALS ik gevaarlijk ziek lag; toen, wanneer, nadat, zoo lang, terwyl, daar gij mij trouwlijk bijstond.*

Wanneer het woordje *Hoe*, vraagswijze voor de réde komt, dan gaan de Bijwoorden voor de Naam- en Werkwoorden, in: *hoe vinnig steekt de Zon! hoe treurig zit die Vrouw!*

In eene réde, met een betrekkelijk Voornaamwoord beginnende, gaat het Bijwoord voor het Werkwoord, als in: *die eeuwiglijk heerscht; die tweemaal 'sdaags berceden wordt; dat zoo verre van al de waereld afgeleegen is.*

In de onbepaalde wijze der Werkwoorden, wordt het Bijwoord voor het Werkwoord gesteld, op de volgende wijze: *wel leeven; snellijk beweegen; eerlijk handelen; jammerlijk weenen; hoog vliegen; laag daalen; deerlijk omkomen; enz.*

Het Bijwoord wordt voor het bijvoeglijke woord gezet, in de overéénkomste der zelfstandige met bijvoeglijke Naamwoorden of met Deelwoorden, bijvoeglijker wijze genomen, het zij in deese woordvoegingen een geslachtwoord of voorwoord, het bijvoeglijke Naam- of het Deelwoord voorafga of daaruit geilaaten worde; als in: *een zeer grijs Man; eene gantsch oude Vrouw; eene welgeschikte réde; de schier onnavolgbaare stijl; de onlangs gevallen sneeuw; de versch ontlooken Bloemen.* —

Het Bijwoord wordt ook voor allerlei Deelwoorden gesteld; gelijk in de volgende uitdrukkingen: *Een schat, van ouds begraaf-*

*graaven; Mijn broeder, aldus gewaarschouwd; De Wind schie-
lijk opsteckende; de storm, te geweldig aanwasfende; de bode;
onvoorziens aankomende of aangekomen; wij allen, zoo deer-
lijk verdrakt.*

Het Bijwoord *genoeg*, in eene bevestigende of ontkennende réde, bij een bijvoeglijk Naamwoord gesteld, neemt de plaats altijd agter dit Naamwoord, gelijk in: *Eene stiefmoeder, die boos genoeg is; ik ben niet wijs genoeg; die Man is verwaand genoeg; is niet verstandig genoeg.* — Men zegt nooit: *die Man is genoeg verwaand, is genoeg verstandig*; maar men zegt wel: *bij is genoeg geslagen, gestraft, enz.* —

De Saamenvoegfels of Voegwoorden, begten in de overéén-
komst allerlei woorden te saamen, om dusdoende alle de dee-
len eener réde te veréénigen; waartoe de volgende régels te
brengen zijn.

De verbindende saamenvoegfels *en, noch, nochte* en de réde-
schiftenden *of, ofte*, worden tusschen de Bijwoorden gesteld,
beide in een bevestigenden en ontkennenden zin; terwijl men
zegt: *hier en daar; bédén of morgen; nu en dan; gisteren of
eergisteren*; en wéderóm: *min noch meer; vroeg noch laat*;
Men moet deese woordjes nooit onderscheiden door Comma's
en schrijven *hier, en daar*.

De saamenvoegfels *En* en *Of* laten zig ook plaatsén tusschen
twee Voorzetsels, met derzelver beheerschte Naamvallen, ach-
ter het laatste Voorzetsel alleen geplaatst; gelijk in: *voor en na
den slag; met of zonder bulpe, enz.*

De saamenvoegfels *En* en *Noch*, binden eigen of gemeene
Zelfstandige Naamwoorden in derzelver Naamvallen te saamen;
en dit geschiedt in de gemeene Naamwoorden met bijvoeginge
van huone geslachtwoorden; gelijk in: *het gezag en de Kroon
des Rijks te verzekeren; in den buik en het ingewand bestooten.*

Wanneer de Naamwoorden van twee verschillende Geslachten
zijn, gelijk hierboven, dan wordt het Geslachtwoord herhaald;
maar van een en hetzelfde Geslacht zijnde, dan wordt het Ge-
slachtwoord voor het tweede Naamwoord weggelaaten; als in:
*DEN blyfem en . . . dender nabootsende; DE hovaerdije en nij-
digheid; het misbruik DER Schepselen en Elementen.* —

Ik kan derhalven niet goedkeuren de uitdrukkingen van MOO-
NEN, naamelijk: *tot afbreuk van d'eere en naame des Aller-
hoogsten; in de lommer van eene spelonke en priëel; naar den
staat en geslachten der persoonadje.* Ik zoude liever, uit hoof-
de

de van het verschil der Geslachten, met herhaalinge der Geslachtwoorden schrijven: *tot afbreuk van d'eere en van den naame.* — *In de lommer van eene of eener spelonke en van een priëel.* — *Naar den staat en de gesteldheid,* enz. Immers kan men niet zeggen: *naar den gesteldheid,* 't welk men nogtans zegt, wanneer men het geslachtwoord, gelijk hierboven, niet herhaalt.

In de overéénkomst der eigen Naamen door de Voegwoorden, worden bij de Naamwoorden, geene geslachtwoorden toegelaaten; gelijk in *Lucifer en Pluto; Homeer en Virgilius; Jacobs en Rachels zoon;* betékenende zoo veel als: *de Zoon van Rachel en van Jacob,* welke genitivus aangetoond wordt door de agteréangehegte s.

De Geslachtwoorden worden ook dikwils uitgelaaten, voor gemeene Naamwoorden, die door saamenvoegfels aan malkander gehegt zijn; gelijk in de volgende uitdrukkingen: *met glimp en schijn; Bier en Wijn, Viscb noch Vleesch; Huis en Hof.*

Intuschen schrijft men, met herhaalinge der Geslachtwoorden: *DE paradysflang en DE zwijnskudden, HET toneel en DE persoonnaadjen zijn zoodanig.* —

Bijvoeglijke Naamwoorden, het zij bij Zelfstandigen gevoegd, het zij alléén staande of zelfstandigerwíse gebruikt wordende, worden door de saamenvoegfels aan malkander gehegt, of van malkander gescheiden; terwijl voor het eerste bijvoeglijke Naamwoord het Geslachtwoord voorgaat, maar voor het tweede verzeegen wordt; gelijk in: *de eendragtige EN eerwaardigste aaloudheid; de inbeelding der waanwíse OF ave-rechtsche wijsheid; een niet schoon MAAR welspreekend Réde-waar; eene schoone DOCH onkuische Jongvrouw.*

Men laat ook de geslachtwoorden, voor beide de bijvoeglijke Naamwoorden, wel eens uit; gelijk in: *openbaare en verborgene bandelingen.*

Wanneer de bijvoeglijke Naamwoorden als Zelfstandigen gebruikt worden, dan wordt het geslachtwoord daarvoor wegge-laaten; gelijk in: *aan naakten en gekleeden; goeden en kwaaden.* En dit heeft ook plaats, als de bijvoeglijke Naamwoorden op zigzelve staan; gelijk in: *die Gode aangenaam en waard was; bij sprak goed noch kwaaa; bij staat tuscben vroom en onvroom.*

De Voegwoorden hegten de Werkwoorden en derzelver bijzondere tijden en wíjzen aan malkander; gelijk in de volgende voorbeelden: *De Geesten wapenen en verweeren zig; die se*

ondeugden niet koesterde maar *uitroeide*; *bij nam het wel aan*, doch *kost het niet uitvoeren*.

In de Onbepaalde wijze zegt men: *gevloekt en gelasterd* worden; *gezongen en gesprongen* HEBBEN; wordende het hulpwerkwoord maar ééns gebruikt, en nooit geschreeven: *gevloekt worden en gelasterd worden*; dit zoude overtoellig zijn: het laatste alléén is genoeg.

In de Aantoonende wijze gaat het hulpwerkwoord voor het eerste werkwoord vooraf en wordt voor het tweede uitgelaten; gelijk in: *de kónnelyke waarheid* werd *belaagd en geplaagd*; *het licht* was *beneveld en verduisterd*, enz. MOONEN schrijft *belaagt*, *geplaagt*, *benevelt*, *verduistert*, allen met eene T, 't welk wij onder de spelling met de D getoond hebben niet goed te zijn.

Op de overéénkomst volgt, in de Spraakkonst, de *Beheersching*, waardoor het eene woord door het andere, in zékeren uitgang van veranderinge beheerscht wordt.

De *Beheersching* geschiedt op drieërlei wijze:

1. Van een Zelfstandig Naamwoord.
2. Van een bedrijvend Werk- en Deelwoord.
3. Van een Voorzetsel.

Een Zelfstandig Naamwoord, vergezeld van deszelfs geslachtwoord, beheerscht den tweeden Naamval of Teeler van zoodanig Naamwoord; als: *de dag des Heeren*; *de welvaart des Lands*; *de eendragt der Burgeren*; *de woede des oorlogs*; *de belooning der deugd*; *het kenmerk der waarheid*; *de kennis der natuur*.

Zoo schrijft men ook de Teeler der bezittende Voornaamwoorden voor het Geslachtwoord van het beheerschte Naamwoord; als in: *de zégen mijner kudde*; *de dag uwer geboorte*; *de grenzen onzes Vaderlands*; *de néderlaag dier benden*, enz.

Eigene Naamwoorden worden dus ook in den tweeden Naamval beheerscht van de Gemeene Zelfstandige Naamwoorden, die alsdan hunne geslachtwoorden verwerpen; als: *Adams Misdaad*; *Kains broedermoord*; betékenende zoo veel als: *de misdaad van Adam*; *de broedermoord van Kain*. De *s* agter *Adams*, *Kains*, drukt het *van* der andere bewoordinge uit.

Omgekeerd zegt men, met uitdrukking van het lidwoordje *AN*, *de bogt van Frankrijk*; *het bos van Holland*; *het Stadhuis*

buis van Amsterdam; het Kasteel van Antwerpen; terwijl het een wangeluid zoude veroorzaaken, wanneer men zeide: *Frankrijks bogt; Hollands Hof*, enz. Schoon de Dichtkunde zig somtijds zulk eene woorden-schikking veroorloove.

Men moet ook schrijven *Gods Huis, Gods Volk, Gods woord*, voor het *Huis Gods, het Volk Gods, het woord Gods*. — Intusfchen zegt men, bij omkeering: *Een en de Man Gods*, terwijl onze ooren de uitdrukking van *de Gods-Man* wraaken.

Denzelfden voet volgen ook deese uitdrukkingen: *iemants gemoed; niemants vriend; elks genoeg; ieders zinnelijkheid*; betekenende zoo veel als *het gemoed van iemand*, enz.

Deese zelfde woordvoeging maakt men ook, met uitlaatinge van het geslachtwoord, in *Arends-oogen; Reigers-véders; Wolfs-klaauwen; Boks-voeten; Schaaps-wagten; Verkens-borstels; Kalfvellen*, enz. Zijnde zoo veel als: *oogen van Arenden; véders van Reigers*, enz. —

Dit heeft ook nu en dan plaats, wanneer gemeene Zelfstandige Naamwoorden, den tweeden Naamval van anderen beheerschende, dezelve vooraf laten gaan; als in: *'s Mans achtbaarheid; 's Lands welvaaren; 's Menschen zinnelijkheid; 's Vrijands binderlaagen*, enz. betekenende zoo veel als *de achtbaarheid van den Man; het welvaaren van het Land of des Lands*. — MOONEN schrijft: *DES Mans achtbaarheid; DES Lands welvaaren*; édoch het is béter het woordje *des*, gelijk hier *boven*, door 's uit te drukken. Zie ook wat hiervan is aangemerkt, bladz. 113.

Wanneer intusfchen, de tweede Naamval, niet van het Manlijke en Onzijdige Geslachte, gelijk in de bovenstaande voorbeelden, maar intégendeel van het Vrouwlijke Geslachte is, dan verándert men deese woordvoeging, en schrijft: *de schaduwe der deugd; de rijkdom der Stad*; enz. omdat men niet schrijven kan *der deugd schaduwe, der Stad rijkdom*; en nog minder: *de deugds schaduwe; de Stads Rijkdom*; enz. Men kan nochtans zeggen: *uwer Majesteits Dienaar*.

Wanneer twee Teelers van Zelfstandige Naamwoorden op elkanderen volgen, dan omschrijft men den eersten Naamval door het voorzetsel *van*, om de wanluidente herhaaling van dezelfde geslachtwoorden te vermijden; gelijk in: *een voorbeeld van de afgoderije des Heidendoms; voorstanders van het gebruik der Tooneelspélen; het overtreedén van het gebod des Alkerhoogsten*, enz.

In andere gevallen wordt niet de eerste maar de tweede Naamval, door *van*, omfchreeven, gelijk in de volgende voorbeelden, voor een Eigen en gemeen Naamwoord; als in: *het Boek der geboorte van Jhesus Christus; het begin der Openbaringe van Jobannes; de invloed der genade van den Heiligen Geest; de bitte der driften van het vleesch; het eerste deel des Leevens van Janus Viegelius*, enz.

Zulks geschiedt nog beknopter en voeglijker op de volgende wijze: *eene baatster van eens anders geluk; eene verkwikking van 'sleevens moetiijkheden; de zekerheid van der Geesten afval; een voorbeeld van der Kinderen krankheid*, enz. Hier wordt de eerste Teeler, zonder Geslachtwoord, door het voorzetsel *Van* omfchreeven, en na dat voorzetsel den tweeden Teeler gesteld.

MOONEN zegt dat Voornaamwoorden, die de plaats van het geslachtwoord in het eenvoudige getal waarneemen, en tot de beheerschte Zelfstandige Naamwoorden behooren, in die beheersching onveranderd blijven, wanneer zij de beheersching voorafgaan, als of zij met de Zelfstandigen één woord uitmaken, gelijk in: *ZIJN Wijs Zuster; ZIJNE Moeders Voorzoon; in UW Vaders plaatse; MIJN Ooms Dogter; UWE Grootmoeders Nakomelingen; ONZE Nigts Bruidegom; HUN Broeders Huisvrouw; DIE Mans inborst*, enz. Dat deese régel ongerijmd is, hebben we reeds, met getuigenissen, aangetoond, daar men zien kan dat men in *genitivo* schrijven moet: *ZIJNS Wijs Zuster; ZIJNER Moeders Voorzoon; in uws Vaders huis*; enz. omdat men zegt, bij omkeering: *de Zuster zijnes Wijs; de Voorzoon zijner Moeder; in het huis uws Vaders. Dat Diers aart*, zoude ik, met MOONEN, nooit schrijven; maar liever zeggen: *de aart van dat Dier*.

Nogtans ben ik het met MOONEN ééns, dat men in de gemeene Zelfstandige Naamwoorden, die met andere eigene Naamwoorden, in getal en naamval overéénkomen, opgenoemde schrijfwijze gebruiken kan; gelijk in: *Keiser Karels wetten, Prins Willems geboorte*, enz. Omdat in deese woordvoeginge de geslachtwoorden geheellijk weggelaaten worden.

De Verzaamelende Naamwoorden en die van maate en tijd, beheerschen de Zelfstandigen ook in den tweeden Naamval, met uitlaatinge der Geslachtwoorden; gelijk in: *een stoet Jonkbeeren en Jonkvrouwen; twaalf leguënen Engelen; een Vaandel Voetknegten; eene bende Ruiteren; een plas waters; eend weegs; drie aaren tijds; twee Maanden uitstels*; in alle wel-

welke uitdrukkingen het lédeken *van* uitgelaaten is, als *een sloet van . . een plas van Water*, enz.

Denzelfden voet volgen ook de Bijvoeglijke Naamwoorden van ménigte of hoeveelheid, met verwerpinge van het geslachtwoord; in: *weinig wijn's; luttel biers; min gevaars; veel Lands; meer zoetigheids; minder zwaarigheids; wat schijns; wat geluids*; enz.

Gelijk in de bovenstaande voorbeelden de reeler op het Naamwoord volgt, zoo gaat dezelve het Naamwoord vooraf, in de volgende voorbeelden: *moeds genoeg; goeds genoeg; gelds genoeg*; enz. zijnde zoo veel als: *genoeg van moed, van goed, van geld* voorzien. Alsméde in: *bij heeft goederen, schulden, boeken, kinderen genoeg*.

De Voornaamwoorden *Iet* en *Wat* en *Niet*, beheerschen ook den tweeden Naamval van de bijvoeglijke Naamwoorden, in het eenvoud; als: *iet uitwendigs, gruwzaams, zeldzaams; wat nieuws, treffelijks; niet gewigtigs, niet schandelijks*.

Zoo zegt men ook in den tweeden en zesden Naamvalle; *van Adams wége; van Vaders of Moeders zijde; om Gods wil; in Gods naame; uit onzer aller naame; om uwer Kinderen wil*; enz. Men kan ook de spreekwijs omkeeren, en zeggen: *van wége baarer afkomste, geboorte en opvoedinge*.

In de beheersching der daadelijke of bedrijvende Werkwoorden en Deelwoorden, zijn de volgende régels in acht te nemen:

Ieder bedrijvend Werkwoord beheerscht den vierden Naamval van een Zelfstandig Naamwoord; gelijk in: *ik vrees den Heere; gij eert den Koning; bij beschermt het Vaderland; den Veldslag winnen; den Vijand vervolgen; den Verraader straffen*. — En dit heeft ook plaats in de wéderkeerende en in sommige onzijdige Werkwoorden; gelijk in: *de Vrouw schaamde zig; wij verwonderden onszelven; zijnen gang gaan, en wij wandelden onzen weg*. —

Het gebruik van deesen vierden Naamvalle grijpt stand in alle de tijden der Werkwoorden; gelijk

- 1) In den tégenwoordigen tijd der Aantoonende wijze: *Ik haate den onwettenden boop.*
- 2) In de voorteedene tijden:

- a) *Ik heb den Koning gezien.*
- b) *Ik had den Vader gebeden.*

3) In den toekomenden tijd: *Wij zullen den verraaider straffen.*

4) In de Gebiedende wijze: *Zie den Koning.*

5) In de Bijvoegende wijze: *op dat ik den Koning zie.*

6) Onvolmaakten tijd: *Wij zouden den Vijand vervolgen.*

7) Wenschende tijd: *och mogt ik den Koning aanschouwen!*

Deese beheerschte vierde Naamval, wordt in den tégenswoordigen tijd der Aantoonende, en in den onvolmaakten tijd der Bijvoegende wijze, voor het Werkwoord gesteld; gelijk in: *gelijk druiven den wijngaard verciereu; zoo lang de Tuinman den baselaar bemint; en dit heeft plaats, wanneer de réde begint met de Voegwoorden Terwijl, Wanneer, Toen, Eer, Gelijk, Zoo ras, Zoo lang, Daar, Mischien, Of, Zoo, Indien, Want, Het zij, Dewijl, Vermits, enz. Mischien of wij ergens den Stier vonden; enz.*

Dit grijpt ook stand in eene aanvoegende of wenschende réde, gelijk in: *Och, dat het scherpe ijs uwe teere voetjes niet kwetsse! Och, of gij uw slomp lemmer op een nieuw aambeeld smeedde! enz.*

In de Onbepaalde wijze gaat de vierde Naamval altijd voor het Werkwoord; gelijk in: den *Koning eeren; God vreesen; de saamenleeving beminnen; zijnen Zoon bestraffen; het juk afschuuden, enz.*

Sommige Werkwoorden, in den tégenswoordigen tijd staande, beheerschen eenen *Nominativus* of eersten Naamval; als: *ik ben een zwak Man; De toorn is een korte dolheid; zij wordt eene bedaagde Vrouw; Hij wierd een geleerd Man. Hij gaat recht overënd; wij stonden 'er droog.*

Andere Werkwoorden beheerschen een *Genitivus* of tweeden Naamval; gelijk in: *bij wierd des verwoittigd; Hij bekreunt zig des niet.* — Séwel brengt hier ten voorbeelde ook bij, de volgende uitdrukking: *ontferm u mijner; dat eigenlijk zoo veel betékent als: ontferm u over of wégens mij, in welk geval geen Genitivus maar een Ablativus plaats heeft. Mijner schijnt wel altijd een Genitivus aan te toonen, doch hier blijkt eene uitzondering plaats te hebben. Mijner kan immers hier niet verándert worden in van mij, maar wel in over mij, 't welk een zuivere Ablativus is; en daarom heb ik dit voorbeeld weggelaaten. Ik oordeele dat 'er bij ons zeer weinig Werkwoorden zijn die eenen tweeden Naamval beheerschen.*

Eenige Werkwoorden beheerschen eenen *Dativus* of derden Naamval; als in de volgende uitdrukkingen: *Hij heeft zijnen*
Kin.

Kinderen eenige boeken gegeven. Dat boek is mij verëerd. Ik durve dat mijnen Vader niet zeggen. Adams zonde allen zijnen Nakomelingen te last leggen. Het betaamt haar niet. Het zou mij verbieden. Men heeft den Volke die zaak voorgedraagen. DER Dienstbaarheid onderworpen.

De Leefer oordeele of de volgende uitdrukkingen van sé-wel, niet veelëer een *Ablativus* dan een *Dativus* aanduiden: *Ik durf dat MIJNEN Vader niet vergen. Hij heeft het mij afgenomen.* Immers, men *vergt* niet *aan* iemand, maar *van* iemand. Men *neemt* niet *aan* iemand, maar *van* iemand; en *van* iemand *vergen* eu *van* iemand *neemen*, zijn geene *Geevers* maar ontneemers, geene *Dativen* maar *Ablativen*.

Zoo heeft men ook Werkwoorden die, behalven den vierden Naamval (*Acc.*) dien ze beheerschen, ook eenen zesden Naamval (*Abl.*) bij zig neemen; gelijk in: *onze Zaligmaaker is gekomen om ons van den dood te verlossen; hij heeft hen uit de dienstbaarheid verlost, en van slaavernije bevrijd. Wie zal mij verlossen uit het ligchaam deeses doods? Zij is van eenen dronkëart ontslagen.*

Wanneer men onderstellender, of aanbevelender of wenschenderwijse spreekt, dan moet het Werkwoord in den sub-junctivus gesteld worden, gelijk in: *ik meen u nog te spreken eer ik vertrekke; dat bij mij eerst vraage of ik gered ben; men zie wel toe dat men 'er niet meë spotte; bij gedooft niet dat ik haar bezoeke, of bij haar kome; ach! dat bij haast wéderkeere; gawe God! dat ik haar nog eens zage.*

De wéderkeerende Werkwoorden verëischen de Voornaamwoorden *Mij, U, Ons, Zig*; gelijk in de volgende uitdrukkingen: *Ik verwonder mij; gij schaamt u niet; wij verbeelden ons; zij schaamde, zij schaamden zig niet.*

Veete Werkwoorden beheerschen een ander Werkwoord, in de onbepaalde wijse; als: *bij beval hem te zwijgen; zij dwong hem haaren zin te doen; bij gaf mij te verstaan; Hij heeft gezegd het te zullen doen; bij meende het niet te kunnen doen.*

Ook zijn 'er spreekwijzen, waarf men de Werkwoorden *Gaan, Komen, Staàn*, bijna overtollig gebruikt; als: *ik gaa mij wat vertreeden; hij moest gaan werken; het ging 'er op een loopen; hij kwam te struikelen; men kwam uit hem te hooren; eer men zulks komt te doen; Hij staat nooit wéder te komen, enz.* Men mag ook vrijëllijk zeggen, met twee *Infinitieven*; *gij moet daar niet lang staan kijken; de Dienaars bleeven liggen slaapen; die den beelen nagt bleef zitten speelen.*

De bedrijvende of daadelijke Deelwoorden, beheerschen ook den vierden Naamval, of aanklaager van hun Werkwoord; als in: *Olaviis*, hoorende *deese woorden van haaren zoone*; zij *beide*, kennende *hunne naaktheid*, vlogten *vijgebladers*; de *op-
perste Wijsheid*, kennende de *bedorvenheid der Menschēn*, enz. In welke voorbeelden het Deelwoord van den Naamval gevolgd wordt; terwijl het Deelwoord, in de onderstaande voorbeelden, agter den Naamval komt; als in: *Elisabeth*, *het gastrecht* schendende; *enen oorlog*, de *Landzaaten* dreigende; *Saul*, *zijne Eselinnen* zoekende, enz.

Somwijlen wordt het Deelwoord voorāan de réde geplaatst; gelijk in: *bebbende den burgt ingenomen*; *bebbende zijnen Vader begraaven*; *zullende het vonnis uitspreken*; *zullende de vesten ruitmen*, enz.

Zoo zegt men ook: *ziende door geen bedrog te ontslippen*; *zoekende zijne bedrukte liefde te susen*; *het Menschelijke geslacht*, alles durvende *beflaan*; *wilende der groote Goden magt schenden*.

Men kan de Deelwoorden, ten einde derzelve getal niet te veel te vermēnigvuldigen, somtijds door eene andere omschrijving uitdrukken. Voor: *Ter deure* uitgaande, *zag, ik bem*, kan men zeggen: *toen ik ter deure uitging, zag ik bem*. — Zoo zegt men ook: *op het veld komende, vond ik bem*; *In zee gekomen, beliep ons een storm*. In plaats van te zeggen: *De mislagen, die daarin overgebleeven waren, heb ik verbeterd*, kan men zeer wel zeggen: *De mislagen, daarin overgebleeven, heb ik verbeterd*, enz.

Eenige voorzetsels beheerschen den zesden Naamval of Nemer. Anderen den vierden Naamval of klaager, en anderen wēderōm die beide te gelijk.

De zesde Naamval wordt beheerscht door de voorzetselen *Met, Van, Uit, Zonder*; gelijk in de volgende uitdrukkingen: *MET eenen booge*; *VAN DE Kinderen*; *UIT DEN zaade Davids*; *ZONDER mijne toestemminge*, enz.

De vierde Naamval wordt beheerscht door de Voorzetselen: *Aan, agter, bekalve, benēden, beneffens, binnen, boven, buiten, bij, door, langs, na, naar, neffens, om, omtrent, onder, op, over, rondōm, sedert, sint, tēgen of tēgens, tuschen, volgens, voorbij*, enz. Dit éēne voorbeeld zij voor allen genoeg: *agter haaren rug*.

Het Voorzetsel *in* beheerscht den zesden Naamval, wanneer het

het de rust in eene plaats te kennen geeft. Dus zegt men: *Hij zit in de Vergaderinge*. Maar het beheerscht den vierden Naamval, wanneer het de beweging en komst tot eene plaats uitdrukt; als: *bij is in de Vergadering toegelaaten*.

Voor eischt den vierden Naamval, wanneer daardoor den voorrang in tijd wordt uitgedrukt; als in: *Abel storf* voor *betide zijne Ouders*. — In andere gevallen eischt het altijd den zesden Naamval; als in: *David vlugtte* voor *zijnen Zoone*, enz.

Tot en toe gebruikt men op de volgende wijze: *tot berstens toe*; *tot raafens toe*; *tot sfervens toe*; in welke woorden eene uidaating van een Zelfstandig Naamwoord, door eenen tweeden Naamval beheerscht, te zoeken is; terwijl ze zoo veel betekenen, als: *tot berstens maate*, enz.

Deese beide woordjes gebruikt men ook in de volgende uitdrukkingen: *tot het einde toe*; — *tot de voeten toe*; — *tot den hemel toe*; enz.

Sommige deeser Voorzetselen, in stéde van den Naamval vooraf te gaan, volgen ook somtijds op denzelfden; gelijk in: *al de waereld door*; *toen trad hij ter poorte in*; *Vaar het strand langs*; *Zij zwemmen de vlieten over*; *Als de Goden u tégen zijn*; *Zij voeren de haven uit*; *Hij was mij met zijn Schip voorbij*. —

Het Voorzetfel AAN komt agter in eene réde, in de volgende uitdrukkingen: *wat ongeval drijft u berwaart, derwaart, stéewaart, strandwaart AAN?* —

En dit zelfde geschiedt ook, wanneer de voorzetsels *boven*, *onder*, *voor*, *agter*, enz. vooraf gaan; gelijk in: *bij stond boven aan*; *zij zat onder aan*; *komt hier boven aan*; *stelt u agter aan*. — Ook zegt men: *van den beginne aan*, *met den tabberd aan*, *tégens de zee aan*.

Het woordje HALVE, betékenende zoo veel als *ter oorzaake*, volgt het Zelfstandige Naamwoord, in den tweeden Naamval; gelijk in: *ouderdomshalve*; *ampts-halve*; *geloofs-halve*; *mijnent*, — *uwent*, — *zijnent*, — *baarent-halve*, enz.

Het woordje TOE wordt ook agter de réde gesteld, wanneer *Ten* en *Ter* vooraf gebruikt worden, in de plaats van *tot den*, *tot het* en *tot de*; in de volgende uitdrukkingen: *TEN hemel toe*; *TEN einde toe*; *TER belle toe*; *vernéderd*.

AF volgt ook het Voorzetfel *van*, met den beheerschten Naamval; in: *van boven Etna's kruin af*; — *van dien tijd af*, — *van den beginne af*, enz.

HEENEN, in saamengestelde Werkwoorden gebruikelijk, gaat

van het Werkwoord af, en wordt aan het einde der réde gefteld, agter de Voorzetfels met hunne beheerschte Naamvallen; als in: *OVER bet dak van bet huis* heenen; *bij vliegt snel over bet water* heenen; — *Sommigen zwerven langs bogtige Vlieten* heenen, enz.

Somtijds beheerschen twee voorzetfels eenen éénigen Naamval; gelijk in: *ik klimme* boven op *bet dak*; boven op *bet gebergte*; onder op *den grond*; onder in *den kétel*; onder van *den grond*; onder uit *bet water*; tot aan *zijnen bals*; tot in *den hémel*; tot op *den grond*; tot boven *de fchouders*; binnen in *bet huis*; binnen uit *de Kerk*; van voor *de deur*; van over *zee*; voor aan *de poort*; voor in *bet huis*; voor op *den drempelel*; tégen over *mijn huis*; tégen over *de zon*; enz.

Met eenige verzettinge van de twee voorzetfels, denzelfden Naamval beheerschende, zegt men ook: tusfchen *de steenklippen* door; tusfchen *de beenen* door; tusfchen *de ooren* in; onder *den boog* door; van *den grond* op; tégens *stroom* op, enz.

De Werkwoorden die als onzijdige Zelfftandige Naamwoorden gebruikt worden, worden ook door de Voorzetfelen beheerscht; gelijk in: *bij valt aan bet breeken*; *zij forgen aan bet kwijnen*; *met bet vallen van den avond*; *naar bet goeddunken van mijn Vader*, enz.

Dezelfde voorzetfels beheerschen ook de eindigende Werkwoorden, met het voorafgaande woordje TE; gelijk in: *zouder te weeten*; *om wild te vangen*; *in konig voort te brengen*; *met zand te werpen*; *van alles te omvatten*; *tot paerden aan te fokken*, enz.

Voor Mantlijke en Onzijdige Naamwoorden gebruikt men het voorzetfel TEN, in den derden of zesden Naamval; gelijk in: *ten monde*; *ten neufe*; *ten hémel*; *ten huife*; *ten kuzwelijke*, enz.

In het Vrouwelijke Geflachte gebruikt men het wordeken TER; zeggende: *ter aarde*; *ter eere*; *ter band*; *ter keele*; *ter kerke*; *ter liefde*; *ter tafel*; *ter vierschaare*; *ter uure*; *ter zijde*, enz.

In deefe woordvoeging gebruikt men ook dikwils, voor beide Woordekens Ten en Ter, alléén het wordeken TE; gelijk in: *te baat*; *te berste*; *te beurt*; *te gronde*; *te hulp*; *te kooi*; *te koets*; *te pronk*; *te paerd*; *te raade*; *te fchande*; *te vriend*; *te werk*; *te voet*; *te water en te brood zittingen*, enz.

Ook zegt men: *te gemoet*; *te huis*; *te keer*; *te lande*; *te leur*; *te onrecht*; *te pafte*; *te prijck*, *te regte*; *te rugge*; *te velde*; *te voorfchijn*; *te vréde*; *te wége*, enz. — *Hij bragt die*

die zaak te wége. Sommigen schrijven *ten wége*, zékerlijk omdat het woord *weg* meest Mannelijk gebruikt wordt. Men weete ondertusfchen dat *weg* onder de tweeflachtige woorden behoort en daarom wel gezeid wordt *te wége*. — *Tijd* is Mannelijk, en nogtans zegt men *metter tijd* of *met der tijd*. — *Oog* is onzijdig, en évenwel fchrijft men *de ooge*, voor *het oog*. — *Hart* is onzijdig, en intusfchen zegt men: *met der harte*. — *Bed* en *baair* zijn beide onzijdig, en men zegt: *van den bedde*, *met gefcheurden baaire*. Zie van dit laatste HOOGSTRATEN, bl. 53 en 54. —

Van de Tufchenwerpfeten is alléén dit aan te merken, dat ze, als gemoedsdriften aanduidende, eigenlijk geene Naamvalen beheerfchen. — *Wee!* en *Foet* fchijnen eenen derden Naamval te beheerfchen, als; *Wee mij!* *Foet u!* *O!* verëifcht eenen Roeper of vijfde Naamval; als: *O God!* — *Och!* ftaat in den eerften Naamval; *Och! ik ellendig Mensch!* of in den vijfden: *och zinneloofe!* — *Och of!* wordt in den wenfchenden tijd gefeld: *Och of God gave!*

Tot dus verre van de Woordenfchikkinge gehandeld hebben de, waaröver wij nog veele vergezogte redeneeringen zouden kunnen te voorfchijn brengen, zullenwe, ten befluite, nog eenige weinige aanmerkingen maaken, omtrent sommige uitdrukkingen onzer Taale, en wel vooréerst omtrent de bewoording

DAAR IS 'ER, DAAR WAS ER, enz.

Deefe fpreekwijfen, voor *daar zijnder*, *daar waren der* &c. gebruikt, worden van sommige beftreeden; wij zullen eenige voornaame Taalsmannen voor ons laaten pleiten, die ik vertrouw' het stuk te zullen goedmaaken.

I. HUYDECOPER zegt, in zijne Proeve. pag. 345—347.
 „ Wij konden ons niet genoeg verwonderen, dat twee zo ge-
 „ leerde Mannen, en tevens zo groote kenners hunner Moe-
 „ dertaale, als geweest zijn Joan van Broekhuizen en David
 „ van Hoogstraten eene fpreekwijfs, die voor veel eeuwen bij
 „ alle Duitfche Schrijvers bekend en gebruikt geweest is, alleer
 „ toefchrijven aan den Drost Hooft, als of hij die eerst in het
 „ Duitfch ingevoerd, en van den Latijnschen Dichter Propertius,
 „ of met hem van de Grieken, ontleend hadt, men kan

„ in den geslachtlijst van Hoogstr. op 't woord MOND, zien
 „ wat hij daarentrent zegt; en de Geleerden konnen het oor-
 „ deel van Broekhuizen vinden in zijne doorwrochte en on-
 „ verbeterlijke Aantek. op Propertius *Lib. III. Eleg. VII. v.*
 „ 17. Wij zullen eens doorloopen, 't geen we hieromtrent aan-
 „ gemerkt hebben, geschreeven, en meest al gedrukt te zijn
 „ geweest, eer dat groote licht onzer Taale, de Hr. Hooft,
 „ geboren was, en wij verduisteren geenszins den glans van
 „ zijnen naam, wanneer we aantoonen, dat hij de sieraaden
 „ van zijn' stijl, niet van uitheemsche, maar van zijne Vader-
 „ landsche Schrijveren, ontleend hebbe, doch ter zaake.

„ Melis Stoke in Jan. II. p. 245.

„ — daer wasfer VELE
 „ *Die nies en QUAMEN toten spele.*

„ en p. 234. — *VIVE min. Dan bondert vate bier wasfer in.*
 „ Lod. van Velthem, Spieg. Hist. B. I. Cap. 35. *omdatter*
 „ DRIE was — den Gulden Troen 1386. fol. 18. d. *ende*
 „ *dier isfer seer VEEL.* — het Goudsche Gronyxken 1478. p.
 „ 63. *foo datter vyftich duysent verdronken; ende daer wouter*
 „ *VYFTICH DUYSENT verflaghen.* Cronyck van J. Veldenacer.
 „ p. 19. *ende daer bleven wel 8000 vriesen doot verflaghen,*
 „ *ende VEEL weter gevanghen.* Barth. Engelschman. 1485. B.
 „ XVIII. c. 8. van de Slangen, *daer isfer SOMMIGHE die crom*
 „ *CRUPEN op baer borst, ende daer isfer SOMMIGHE die ooc opter*
 „ *borsten CRUPEN ende HOUDEN tboeft recht op.* Anna Byns,
 „ die juist voor 200 jaaren schreef, B. I.

„ *Daer salder noch VELE ben zelven PRAEMEN.*
 „ en weder. *Wat isfer daer al, die baer ghelofien VERSAKEN.*
 „ Colyn van Rysfele, Spieghele der Minnen. II. Spel. fol. 25. b.

„ *Wt wiltbeit komter VELE ter blamatie*

„ Zeer gemeen is dit bij de Rederijkers op 't Landjuweel
 „ 1561. als de Violier van Antwerpen, in den Wellecome:

„ *En sonder hem en isfer gheen DINGHEN perfect.*

„ der

- „ der Vreuchdenbloeme van Berghen opten Zoom: —
- „ *En isfer u niet TWEE gbecomen teghen?*
- „ elders: *Daer isfer VEELE die ons zeer BEMINNEN.*
- „ de Groeyende Boom van Liere, in de Factie:
- „ *Daer isfer MEER, al ist dat sy 't niet en CLAGHEN.*
- „ de Pioene van Mechelen: — isfer *dier* VELE?
- „ de Antwerpsche Violier weder, in 't oordeel van Tmolus:
- „ *Want daer stonter VEEL, doen ickt hem de verhalen.*
- „ de Vyerighe Doorn van Shertogenbosch, in de Factie:
- „ — — — AL waerder *noch* SESSE.
- „ de Heybloeme van Turnhout:
- „ *Sy bleven verslonden, al waerder noch* ACHTE.
- „ de Roofse van Loven, in de Prologhe:
- „ *Anders waerder onser VEEL vergaen dat jaer.*
- „ Zo schreefmen voor Hooft; maar ook hebben' er in en na
- „ zijnen tijd geleefd, die hierin de ouden naevolgden; als R.
- „ Vischer, Ghen. Boert. II. 3.
- „ *Daer isfer soo VEEL over al dese stat,*
- „ Jac. Zevecotius, Veragting des Doots. B. II. v. 561.
- „ *Daer isfer, die in schrick en groote vreesse KOMEN.* 7
- „ en v. 609. *Daer isfer, die niet wel flaubertig KONNEN sterven.*
- „ Wat zeg ik van Huygens, die hiervan vol is, hoewel daar-
- „ om nooit van iemand gepreezen? zo schrijft hij, Sneld. XII.
- „ 59.
- „ *Daer schijnt 'er VEEL door-goudt, die maer verguldt en ZIJN.*
 S 5 Doch

Doch om deese aantékening uit HUYDECOPER niet te lang te maaken, wijs' ik den nieuwsgerigen heenen naar zijne Proeve. pag. 347.

2. De Heer A. KLUIT, in zijne Aantékingen op HOOGSTRATENS, Naamlijst. pag. 269 zegt 'er dit van.

„ Daar is 'er thans zoo veel, die deze Spreekwijze van *daar*
 „ is 'er hevig bestrijden, willende dezelve voor (*pleonastice*)
 „ overtollig, ja brabbeltaal, doen doorgaan; meenende, dat
 „ *daar is 'er*, zoo veel wil zeggen, als *daar is daar*; doch
 „ den zulken antwoorde ik, dat buite en behalve, dat hunne
 „ veronderstelling, van *er* voor *daar* te moeten neemen, nog
 „ niet bewezen zij, en het bij mij vast sta, dat de ouden, die
 „ immer meer dan wij, zijnde veel nader aan den oorsprong
 „ der woorden, zich op de zuiverheid hunner taal toeleggen
 „ konden, en ook dadelijk toeleiden, zich van zoodanig ene
 „ spreekwijs, zoo zij brabbeltaal ware, wel zouden gewacht
 „ hebben, het integendeel zeker zij, dat deze spreekwijs bij
 „ de Ouden in goed gebruik geweest zij, niet alleen, maar
 „ ook tefens, datze zich grootelijks misleiden, die achten,
 „ dat *er* het zelfde met *daar* zij, waarmede dan hunne geheele
 „ stelling omver valt.”

Hieröp gaat dien Heer over, om het onderscheid tuschen 'er en *daar* aan te toonen. pag. 270. Toont wijders dat de spreekwijs, volgens het getuigeniss' van HOOGSTRATEN, iets cierlijks zij. Bewijst, uit het bovenstaande van HUYDECOPER, dat dezelve reeds lange voor den Drost Hoofst, bekend geweest is. pag. 271. en gaat vervolgens tot de spreekwijze zelve over pag. 272.

De voorbeelden welke hij aanvoert zijn de volgende

„ *Daer is 'er, die den prijs in 't rennen halen:*
 „ *Daer is 'er, die met roem in 't looperk pralen.*

Hieröp toont zijn Edle dat ook root van deese spreekwijze gebruikt gemaakt hebbe;

„ *Daer is 'er die alleen op Pistoletten*
 „ *En goude en zilvre munt*
 „ *Het ijdel bart en dwaze zinnen zetten.*

„ in de zucht tot de Poëzij. Zoo ook J. Targier, in zijne nagelaten Gedichten.

„ *Daer*

„ *Daer is 'er, die Mevrouw tot kamenieren strekken.*

„ Hendr. Schim, in de Bijbel en zed. bl. 9.

„ *Daer is 'er, die heur aangezicht ontmoeten*
 „ *Met statigheid, om dat ze statig is.*

„ Het Konstgenootschap NATURA ET ARTE, in Thom. van
 „ Kempen. III. B. 4. Hoofdd.

„ *Daer is 'er, die verblint door hun nieuwsgier'gheit*
 „ *En opgeblazen moedt zoo verre zijn verleidt,*
 „ *Dat zij met hun gering verstand, enz.*

„ Snakenburg, in het onvoltooid dichtstuk van Josephs Ieren,
 „ bl. 524.

„ *Daer is 'er, die door vrouw, door broër en vriend verraden*
 „ *Niet weten, enz.*

„ Dit zij genoeg (zegt de Heer A. KLUIT) tot hardhaving de-
 „ zer spreekwijs, en ter ophelderinge van het gezeide door
 „ den Hr. Hoogstraten.”

3. F. DE HAES, in zijne Nagelaten Gedichten en Néederduit-
 sche Spraakkunst pag. 165. zegt

„ *Daer is 'er, daer was 'er, voor of in de plaats van daer*
 „ *zijn 'er, daer waren 'er, te schrijven, oordeelen de beste*
 „ *onzer 'taelkenneren voor eene fraeiheit, en wij ook.*

Behalven dat ik reeds vier getuigen ter slaaving' mijner ge-
 dagten aangevoerd hebbe, zou ik 'er nog veele konnen opnoe-
 men; doch om niet al te lang te zijn, zal ik nog eenige mijner
 eigene waarneemingen te berde brengen en dan hiervan afstap-
 pen.

Daar is 'er, *die met veele woorden niets zeggen.*
 Daar is 'er, *die iets zeggende, dat zelve in een'*
Stroom van woorden doen wegzinken.

LIJKR. OP BOERHAVE, DOOR SCHULTENS.

En daar is 'er, die, gelijk van zeker Oudvader gezegd wordt, *donderderen met hun leer en blikfemen met hun leven.* HOFSTEDE, régen den Belifarius. pag. 158.

Daar is 'er, die meenen dat deze woorden in GEN. IV. 23—24. *niet zeer duifler zijn:* Zie, Vertoog over het verhevene ende Welfpreekendheid, in de Gewijde Schriften uitblikkende. pag. 43.

De Heer KLUIT heeft aangetoond dat deefe spreekwijs bij de Latijnen ook gevonden wordt: ik zal aantoonen dat de Franfchen 'er ook niet vreemd van zijn.

Zoo vind' ik, in de *Bibliothèque des Sciences.* Tom. 28. part. 2. pag. 408.

Il en est pourtant qui meritent d'être diftingués.

Daar is 'er nogtans die verdienen onderscheiden te worden.

En elders

Toutes les parties de l'Hiftoire Eccléfiastique ne font pas également intéreffantes; il en eft qui nous touchent, pour ainfi dire, de plus près, & qui parlè ont plus de droits fur nous.

Alle de deelen der kerk'lijke Hiftorie zijn niet van évenveel belang; *daar is 'er* die ons, om zoo te fpreeken, van digterbij betreffen, en éven daarom meerder betrekking op ons hebben.

De Franfche uitdrukking *il en est, is,* mijns oordeels, veel gepaster, dan *il y a.*

Die nu meer hieróntrent begeere te weeten, die leefe de goede Schrijvers, in welker Schriften men niet nalaaften zal, deefe kenmerken hunner Taalkunde te vinden.

2. *Aanmerking,* omtrent de uitdrukkinge LAAT-ONS,
LAATENWE.

Laat ons weder ter zaake keeren, zegt TEN KATE; fpreekende tot zijne Leefers: in deefe Spraakkonst, bladzijde 208 boven aan. Deefe uitdrukking moet hier eigenlijk eene *opwekking* zijn; maar of die door, *laat-ons* kan uitgebeeldt worden, wordt van mij in twiiffel' getrokken. — *Laat-ons,* is een verzoek. MATTH. XVII. vs. 4. *Ende Petrus antwoordende feyde tot Jefum: Heere, 't is goed dat wij hier zijn, zo ghy wilt, laet ons hier drie tabernakelen maken &c.* Dat dit *laat ons* hier de betekenis van verzoeken heeft blijkt uit de Kantékening, die zegt: *als 't u blieft.* — Nu fpreekt TEN KATE in boven-

genoemde plaats, tot een' vriend, die hij opwekt om met hem, in hun taal-onderzoek, voort te gaan; hierom dunkt mij dat *laaten-we*, beter zoude geweest zijn en ook zoo weefsen moet. — Indien zij de uitdrukking *laat-ons* bésigen, dan zou men schier verönderstellen dat een derde Man, het opzigt over hun en over hunn' arbeid hebbende, als 't waare, hun de bevelen tot voortgank of tot ruste, geeven moet; 't welk niet denkelijk is. Maar om TEN KATES misflag, met zijn eigen Leering' te verbéteren, zoo lette men op het geene Hij pag. 522. deswégen leeraart: „ om nu 't verschil na vereisch te overwe-

„ gen, dient men aen te merken, dat het *verbum* LATEN twe-

„ sints bij ons in gebruik is, naemelijk voor TOELATEN (*per-*

„ *mittere*) en ook slegts voor een Hulpwoord tot opwekking

„ van beweging.

„ Als het *toelaten* betekent, vereischt het uit de natuer der

„ zake een *Dativ.* van den Persoon, ten opzigte van wien de

„ toelating geschied, vermits het een werking is die een gifte-

„ lijk opzigt op hem heeft. In welken gevalle ons LAET in die

„ zelfde gedaente blijft; 't zij het bevel of verzoek van toela-

„ ting ten behoeve van een of meer gegeven word: als

LAET HEM GAEN; *dat is:* LAET TOE DAT HIJ GAE.

LAET MIJ GAEN; *dat is:* LAET TOE DAT IK GAE.

LAET ONS GAEN; *dat is:* LAET TOE DAT WIJ GAEN.

„ In tegendeel, wanneer ons LATEN alleenlijk als een Hulp-

„ woord verstrekt om een opwekking van beweging te maken,

„ zo word dit *verbum* even als de andere Hulpwoorden verbo-

„ gen, en is aen de volgende personen gebonden en medewer-

„ kende met die; waerom wij ook zeggen

LATEN WIJ GAEN (*eamus*), en niet *Laet wij gaen*.

„ Gelijk ook ons LAET IK GAEN zo veel als DAT IK GAE be-

„ teekent. Dus is derhalven de gemeene fleur, die bij gebrek

„ van een net onderscheid ook LAET ONS GAEN in steè van LA-

„ TEN WIJ GAEN of DAT WIJ GAEN (*eamus*) gebruikt, in dezen,

„ volgens mijne Rekening, van 't regte spoor een weinig af-

„ gedwaalt.

Kunt gij 't overtuigender bedenken, Leeser! 't strekke ten bewijse dat de grootste Taalkenners ook, tégen hunne kenniff' áán, zondigen kunnen. 't Strekke ook ter verschooning' van der.

dergelijke gebreken in mijne Werken. Zie over *Laat ons en laten wij*, ook A. KLUIT voor Hoogstr. Naaml. Voorrede pag. XIV. XV.

V A N D E

PUNCTUATIE OF ZINSCHIEDINGE.

De PUNCTUATIE of *zinscheiding* is, de wijze, op welke men in 't schrijven, de deelen eener réden leert kennen, bij welken men moet ophouden, om derzelver verdeeling aan te toonen, of om, onder 't leefen adem te haalen.

Daartoe bedient men zig van de volgende tékens :

1. Van de COMMA. (,)
2. Van de COMMA-PUNT. (;)
3. Van de DUBBELE-PUNT. (:)
4. Van de PUNT. (.)
5. Van het VRAAGTÉKEN (?) en
6. Van het VERWONDERINGS-TÉKEN. (!)

De COMMA dient, om te onderscheiden de Naamen, de Werkwoorden en Bijwoorden, en de verschilende deelen eener réden, welke niet noodzaak'lijk aan elkander verbonden zijn.

Voorbeelden.

De Koning, de Koningin, de Prinsfen, alle de Hovelingen hebben hem tékens bunner achtinge gegeven.

Wanneer men aan 't Hov eenige gunst erlangen wil, moet men loopen, kuipen, vleiën, en duifendertel laagbedden begaap, die tégens het bestaan van een' eerlijk man strijdig zijn.

De Historiën, de Aardrijkskunde, de Wapenkunde, de Musiek en de Spraakkonst, zijn weetenscbappen en konsten, van welken de Jufferschap niet beboorde onkundig te zijn.

Eeten, drinken, slaapen, speelen, wandelen, elkander bezoeken, zijn de gewoone besigheden van de groote Waereld.

Gij moet verlies van goed, van bloed, van magen, Van eer, van staat, van land, van hof, van huis, Als 't Godt belieft, met wil of onwil dragen.

Bij HUYDECOPER pag. 24.

In 't plaatsfen der *Comma's* moet men niet onächtfaam te werke gaan. Men moet 'er niet te weinig zetten, om daardoor de réden niet te lang te maaken en de Leefers te vermoeiën. Vooräl moet men 'er ook niet te veel in zijn werk strooiën, gelijk sommigen, bijna bij ieder woord, doen; want daar door verspreid men eene groote onverstaanbaarheid over zijnen arbeid. Zelden zet men een *comma* tusfchen de Verschillende deelen eener korte spreekwijfe. Ook zet men 'er geen voor de woordjes, *en; noch, of, gelijk*, wanneer die faamenvoegfels strekken om enkele en niet verre afitaande woorden te veréénigen.

Voorbeelden.

Zeg mij of ik mij bedroogen hebbe?
Eeten, drinken en ftaapen.
Noch dit noch dat.
Gij moet doen gelijk ik gedaan hebbe.

Dit volgende voorbeeld zal 't nog nader toonen.

Nu lachen berg en dal.
En bosch en bron en viiet en beemt en gras en bloemen
Hij zach 'er graft en wal en poort,
En ftraet en plein en wat men voort
Tot dienst en beerlijkheid van eene ftadt zou wenschen.

Uit FOOT. Bij HUYDECOPER. pag. 24.

Men gebruikt dubbele *Comma's*, op den kant der bladen een's boeks, om de Aanhaalingen uit andere Schrijveren, van de woorden des Schrijvers zelve te onderscheiden.

Voorbeelden.

„ *Jerusalem, (zegt de oude Agrippa.)* „ *is de Hoofd-ftad,*
 „ *niet alléén van Judea, maar ook van verscheide wingewes-*
 „ *ten, ter oorzaake der Volkplantingen, die derwaarts van*
 „ *tijd tot tijd overgebracht zijn.*

Hier ziet men dat de Schrijver, dit zijn zeggen, van den ouden Agrippa ontleent. In dit geval, moet men de aanhaaling altijd wat binnenwaarts zetten, gelijk hier boven te zien is.
 Nooit

Nooit zet men dubbele Comma's aan de rechter, maar altijd aan de linker zijde.

Wanneer fomtijds in de aanhaaling' van den Schrijver nog ééne gevonden wordt, die hij wéderom van een ander ontleent en men die beiden overschrijft, dan zet men die ingelijfde aanhaaling, van den door ons aangehaalden Schrijver, nog meer binnenwaarts en met twee dubbele of met verkeerde dubbele *Comma's* („), of ook wel met een enkele *Comma*.

V A N D E

C O M M A — P U N T . (;)

De *Comma-punt*, door welke men een volkomener zin dan door de *Comma* alléén, uitdukt, onderfcheid de spreekwijfe die onder denzelfden régel staat, of eene spreekwijfs die agter eene andere volgt, van welk zij afhankelijk is. Ook zet men de *Comma-punt* tusfchen de hoofd-deelen eener réden, wanneer die (hoofd-deelen) lang zijn en veele anderen insluiten.

Voorbeelden.

Gij moet, antwoordde een van hun, het kleet, 't welk gij in mijne handen ziet, tegen deefe oude vodden verwisfelen; ont-doe uw ligchaam van de vuiligheden, waarmede het altijd is befmet geweest; grijp aan een koninklijk gemoed en voer uwe deugd tot dien trapp' van geluk, welken zij u waardig heeft gemaakt; maar na dat-ge den Troon zult hebben beklommen en een Heer van 't leeven en van den dood' uwer onderdaanen zult geworden zijn, zoo vergeet niet den staat waarin wij u vinden; en weet dat 't uwe deugdsaame armoede is, welke wij buiten met de kroon' vercierren.

Uit den Franfchen QUINTUS CURTIUS van VAUGELAS Pag. 210.

*De Hemel was nu ftil; ftil waren d'englereiën;
De Heilige Lofzang zweeg, ook zweegen de fchalmeiën;
Ja zelfs de Heilbazuin der Serafijnen zweeg.*

HOOGVLIET, in ABRAHAM. Pag. 237.

Voor-

*Voorzichtige FLEURY! bewaak, tot aller vreugd,
 Dat pand, mijn' dierbren zoon; bescherm zijn eerste jeugd;
 Doe hem 't vergif der weelde en Veinzertij bemerken;
 Vorm onder uw gezicht, zijn hart tot belidenwerken;
 Doe hem, schoon opperbeer, als men-ch zijn pligt verstaan;
 Leer hem hoe 't vorsten voegt in deugden voor te gaan.*

FEITAMA, in HENRIK, pag. 141. 142.

V A N D E

D U B B E L E — P U N T. (:)

Door de *dubbele-punt* vertoont men een' nog volkomener zin dan door de *Comma-punt*.

Voorbeelden.

Hij vertoonde hem dat het land rijk was: dat het vruchtbaar was in koorn- en weilanden: dat de inwooners veel achting en genegenheid voor hem hadden: eindelijk bij vergat niet om hem te overtuigen, dat bij een tegenwoordig en gewis voordeel niet moest verachten, om op een ijdele hoope zijn vertrouwen te vestigen.

*Wat aartzelt gij? ga heen, volbreng den wil uws Heeren:
 Ga heen en slacht uw' zoon; doe hem door 't vuur verteeren:
 De mond der waarheit, die voor dezen tot u sprak:
 Ik zal uw nageslacht,*

HOOGVLIET, Pag. 231.

Op diezelfde pagina vindt men zeer veel voorbeelden hiervan; als

*Want in hem ligt het heil, de zegen van 't Heeläl:
 Die mont beveelt het u: die tong zal niet bedriegen:*

HOOGVLIET.

*Zo dra deze angst en spijt hunn' geest heeft ingenömen,
 Verrast hen 't naar gekerm: „ 't Is met ons omgekomen!
 De lucht weërgalmt alom van 't akelig krijgsgeluid:
 „ Te wapen, Burgers! of 't heeft alles met ons uit.*

FEITAMA, pag. 110.

T

De

De dubbele-punt gebruikt men in 't verhaalen, wanneer men iets bevestigen zal, en eenigermate van 't voorste afstapt. Zoo zet men ze agter *bij zegt*: agter *naamelijk*: zoo ook agter *Hij troost zijn Ega dus*: *Zij riepen ben toe*: *O neen*: 'k *bedrieg-me*: *Dus spreekt hij*: geen *nood*: *Maar dit is zeker*: 't *Schijnt ja*: *Hij riep mij nog toe*: 'k *riep uit*: *Men riep*: *anno-sele Abel riep*: *Hij roept al zugtende uit*: *Hij roept*: *verraad!* *verraad!*

Uit alle deese voorbeelden ziet men dat men de dubbele-punt moet plaatsen, zoodanig dat 'er eene vraag als uit voort-spruite, bij voorbeeld. *Maar dit is zeker*: *Wat is zeker?* *Men riep*: *wat riep men?* Dit is zoo klaar dat een onkundige het begrijpen kan, en daarom zal ik 'er geene bewijfen meer voor aanvoeren.

V A N D E (of HET) P U N T. (.)

' Dit téken moet gezet worden, aan het einde eener vollédige réden, wanneer de zin 't éénemaal geëindigd is.

Voorbeelden.

Het grootste wel maar het gemakkelijkste werk blijft ons nog te verrigten overig. DARIUS, niet verre van hier zijnde, is van de zijnen verlaaten of vermoord. Gij weet dat in zijnen persoon' onze volkomene overwinning berust. Hij moest ons toch niet ontsnappen. — Spoedenwe ons; zulk een groote buit zal de prijs onzer naerstigheid zijn.

QUINTUS CURTIUS VAN VAUGELAS. Pag. 330.

In zulk een geval zet men een streepje (.-) tuschen beiden gelijk men thans veelal, in werken van sijnmaak, ziet doen.

V A N H E T

V R A A G T E K E N. (?)

Het *Vraagtéken* gebruikt men agter eene vraag die men doet.

Voor-

Voorbeelden.

PARMÉNIO *vraagde* aan ALEXÄNDER: *waar is toch uwe dapperheid, waar is uwe naerfligheid, gij die gewoon zijt zelfs uwe wagers te wekken?*

Waarop ALEXÄNDER *antwoordde*: *meent gij dat ik konde in slaap koomen, eer ik mijn gemoed ontslagen zag, van de bekoringen, die mijne rust verstoorden?*

QUINTUS CURTIUS. pag. 226.

Hoe zal de schone ESTREE die zielverleiding weeren?

Hoe op de tooverkrigt dier beemden triomfeeren?

Hoe zal ze onmagtig dees bekoringen t' ontgaan,

Haar Jeugd, haar hart, een Held, de looze min weerstaan?

FEITAMA Pag. 181.

Mijn vader, zie het hout, en 't vuur om 't aan te steken;

Maar waar is 't offerlam? zal 't u aan 't lam ontbreken?

HOOGVLIET. Pag. 236.

V A N 'T

VERWONDERINGS-TEKEN. (!)

Dit téken zet men aan 't einde eener spreekwijze waardoor eene verwondering of uitroep, 't zij van vrugd', 't zij van droefheid of anderziints wordt te kennen gegeven.

Voorbeelden.

Wat zijt gij aanvallig!

Wat grooter overwinning!

Wat aangenaamer tijding!

Nog nader zal dit blijken uit de volgende voorbeelden:

Wat jammerlijk gegil! wat schriklijk moordgeluid!

Wat rookdamp! welk een gloed barst hier zo heftig uit?

FEITAMA, in HENRIK DE GROOTE Pag. 128.

HOOGVLIET doet zijnen ABRAHAM, in heilige verwondering' over den eisch van God, aldus uitroepen:

T 2

At

*Ai mij! hoe klopt mij 't hart! ó ijselijke woorden!
ó Hemel! moet ik dan mijn' eigen Zoon vermoorden! enz.*

BOEK. 10. Pag. 226.

Dit verwonderings-téken wordt ook gebruikt bij den vijfden Naamvall' of *Vocativus*. Wij hebben, daar ter plaatse 'er eenige voorbeelden van gegeven.

Daar zijn nog andere tékens van welken men zig in 't schrijven bedient als:

1. De *Apostrofus*, aanwiffende eene uitlating of afsnijding van een vocaal' voor eene andere vocaal', gelijk in *d'eerste*, *d'Almagtige*, *d'Eeuwige*, enz. Zie bij Letter D. *bladz. 79*.

2. Het *saamenbindings-téken* (-) dienende om twee woorden saamen te binden. Men gebruikt 't in *gaat-bij*, *bemint-bij*, *verbeugt-u*, *geev-mij*, *berinner-u*, *laaten-we*, enz. Voornaamelijk béfigt men dit téken tusschen een woord dat uit twee of meer zelfstandige naamen saamengesteld is; als daar is, *treur-spel*, *klugt-spel*, *maat-klank*, *water-beek*, *kruid-tuin*, *offer-beesten*, *zonnen-sraal*, *spraak-lid*, *dier- en planten-rijk*, *beweggings-wetten*, *melk-sap*, *steen-smerten*, *twin-slakken*, *zee-water-bad*, *regen-rivier- en bron- of kwel-water*; *oog- en oorgetuigen*, *God-mensch*, *Nieuws-papieren*, *heil-goederen*, *harten-kenner*, *veld- en korboenderen*; *zand-duinen*, *land-stad-dijk-leen-tbins-en-water-rechten*, enz. ook wordt 't gebruikt op de rechterzijde van de bladen eens boeks, wanneer men een woord moet afbreeken, gelijk hier op deese pagina verscheide maalen te zien is.

Ik merk' áán, dat deese verdubbelde, of dubbele zelfstandige Naamwoorden, altijd het geslacht van 't grondwoord, daar de zaak op rust, en dat altijd het laatste is, volgen, als *land-man*. M. *Koop-stad* V., *Snoei-mes*. O. Op dezelve wijze is 't gelégen met de woorden! die uit Zelfstandige Naamwoorden saamengesteld zijn, als *Hoofd-officier*. M. *Oranje-appel-boom*. M. enz. *Vrouw-mensch*, nochtans is onzijdig, schoon *vrouw*. V. en *Mensch*. M. zij; *boos-wicht* is manlijk, niéttegenstaande *wicht* onzijdig is; *beeren-klaauw*, zegt men is onzijdig, schoon *beer* en *klaauw* beide manlijk zijn. Ik kan niet zien dat dit steek houdt, om dat hier van geen' eigenlijken *klaauw* van eenen *beer* maar van *beereklaauw*, dat een kruid is, gesproken wordt.

Nog moet ik aanmerken dat de Zelfstandige naamwoorden, die met scheidbaare voorzetsels gefchreeven worden, ook dit

faa-

faamenbindings-teken verëisfchen en nogtans hun geflacht behouden, als daar is:

Agter-boede. V. *bij-léger*. O. *boven-zolder*. M. *binnen-keuken*. V. *buiten-deur*. V. *buiten-bov*. O. *door-zigt*. M. *na-dorst*. M. *onder-rok*. M. *op-geld*. O. *over-kleed*. O. *tégen-spoed*. M. enz. Deefe alle volgen de geflachten der enkele zelfftandige naamwoorden *boede*, *léger*, *zolder*, *keuken*, *deur*, *bov*, enz. Schoon nu dit bindtéken, in alle die woorden kan gebruikt worden, heeft men reeds voor lang dezelve gefchreeven zonder gemelde téken, en aanéénverbonden *agterboede*, *overkleed*, enz.

3. Het *tufchenftellings-téken* ( ) of [ ], 't welk een klein getal van woorden inluit, die de réden bederven zouden, en welke men noodig acht, om de verftaanbaarheid der fpreekwijfe.

Voorbeelden.

Hij PERALAÏUS met drie duifend voet-knegten (want hij had geen grooter bezetting noodig) *over de Sogdiâaners gefeld bebbende, trok naar Baktra*. QUINTUS CURTIUS 2 Deel. pag. 475. in het Duitsch; en in 't Fransch van VAUGELAS. pag. 448.

En daar bij had onze held (in zulk een gelégenheid past hem dien naam) *een affcbrik van de onmenscblijke wreedbeden van Henrik den derden*. HIST. van HENRIK IV. in 't fransch van HARDOUIN. pag. 26.

Dus is de Hemelraat in d'opperzaal gezeten,
Daar 't eeuwigh wezen, (met geen denkbeeld af te meten,)
Dat enkel leven is, en geest en Majesteit,
Een wondre blijk geeft van zijn tegenwoordigheit.

HOOGVLIET. Pag. 30:

Hoe! (zegt ze, ontroerd,) gij hebt VALOIS uw hulp gezworen?

FEITAMA in HENDRIK. Pag. 18.

In dit geval moet men zorg draagen, dat de woorden voor en agter deefe tufchenréden, zoo op elkander flaan, dat men ze, zonder de *Parentbëfis*, évenwel vloeibaar leefen kan. Men behoort zijne tufchenréden ook niet al te lang te maaken,

want dit veroorzaakt dikwils, dat men daar door van 't voorige onderwerp geheel afraakt.

Eindelijk; men moet zig van HOOFDLETTEREN bedienen :

1. Aan 't begin eener réden.
2. Voor de eigennaamen als : JAN, PIETER, HENDRIK, enz.
3. Voor de naamen van Landen, van Stéden en van Volken : als EUROPA, FRANKRYK, AMSTERDAM, DUITSCHERS.
4. Voor alle de naamen van Konsten, Weetenschappen en Bedieningen : als de WIJSBEGEERTE, de NATUURKUNDE, de HANDWERKKONST, een GENERAAL, een LEERAAR, enz.

Sommige Spraakkonstenaars drijven dat men ook Kapitaale Letteren moet gebruiken voor alle zelfstandige naamen, van wat natuur ze ook mogen weesen. Ik ben van gedagten dat men dit niet behoeft te doen; eensdeels om de ongemakk'lijkheid die daar door (in 't drukken) aan den letterzet'ren wordt veroorzaakt: ten anderen om dat ik oordeel dat 't een Werk meer ontciert dan verciert. De Franschen, (andersints zeer naauwkeurig) beginnen 'er langs zoo minder werk van te maaken. Immers in hunne hédendaagsche schriften vindt men geheele bladzijden, zonder bijna ééne hoofdletter. Die aan de vier voorentstaande wetten voldoet, kan, mijns oordeels, volstaan.

Nu zoude ik, volgens den aart' eener vollédige Néderduitsehe Spraakkonste, eene Verhandeling dienen te geeven over de *Prosodia* of Maakklank, en over het maaken van Néderduitsehe Vaerzen, wierd ik daarin niet weérhouden, door de overtuiging, dat mijne poogingen daartoe verre te kort zouden schieten, bij die van veele voorgangeren in dat stuk, en dat vooräl in eenen tijd dat de Néderduitsehe Dichtkunde tot zulk een trapp' van volmaaktheid geklommen is. Ik wíjfe daarom liefst mijne Leefers tot de fraaie Verhandeling over bovengenoemde onderwerp, gemaakt door eenen Onbekenden, en te vinden in den PHILANTROPE en in de TAELEN DICHTREUNDIGE BIJDAGEN: 1. Deel, bl. 137. gelijk ik, ten opzigte van eene Lijst van Zelfstandige Naamwoorden, mijne Leefers verzonden hebbe tot de Verhandelingen van HOOGSTRATEN en PIETERSON. — Vervolgens bevroop mij ook de lust, om eene Vertaaling te geeven van de *Epithetes Françaises rangés sous leurs Substantifs*, of van bijvoeglijke Naamwoorden onder derzelver Zelfstandigen geschikt, maar wetende dat de Heer HAGEMAN, Luthersch Predikant te Amsterdam, zoodanig een Werkje aan de

de Wereld heeft geléverd, heb ik daar ook van afgezien. —
Ik zal mij dus vergenoegen met eene

N A A M L I J S T

V A N

G E L I J K L U I D E N D E W O O R D E N

WIER VERSCHILLENDE BETÉKENISSEN DOOR OMSCHRIJVINGEN WORDEN OPEGEHELDERD. —

A.

<i>Aagt.</i>	<i>Agatha</i> , eener Vrouwen Naam.
<i>Aagt. m.</i>	Een Appel, een <i>Aagt</i> -Appel.
<i>Aal. v.</i>	Eene soort van Bier, 't welk zonder sop gebrouwen wordt. TUINMANS FAKKEL.
<i>Aal. m.</i>	Een bekende Visch, uiterlijk een' Slang niet ongelijk.
<i>Aal.</i>	De laatste. Zie KILIAAN.
<i>Aalsmeer. o.</i>	Een Dorp van Zuidholland.
<i>Aal-smeer. o.</i>	Vet, smeer van Aalen.
<i>Aaltje. o.</i>	Een kleine Aal.
<i>Aaltje. o.</i>	Eener Vrouwen Naam, verkleinwoord van <i>Alida</i> .
<i>Aam. o.</i>	Een Wijnvat van honderd potten.
<i>Aâm. m.</i>	Eene verkorting van <i>Adem</i> .
<i>Aâmëgtig.</i>	<i>Ademëgtig</i> , kortaâmig of kortademig, hebbende zijn' oorsprong uit zwaare vermoeijng.
<i>Aâmborstig.</i>	Is iemand die zékere bekende kwaal heeft, die hem, buiten eenige vermoeijng, belemmert in de ademhaalinge.
<i>Aâmëgtig.</i>	Heeft, mijn's bedunkens, nog eene andere betékenis, wordende gebruikt in den zin van zwaaren dorst; <i>ik ben aâmëgtig</i> , ik ben verdroogd van dorst; in 't Fransch <i>altéré</i> .
<i>Aanbranden.</i>	Tégens den kétéel' of tégens de pann' aanbranden. <i>Het eeten zal aanbranden.</i>

Aanbranden.	Vuur-vatten , vlam vatten. <i>Het vuur zal wel aanbranden.</i>
Aanbrengen.	Toevoeren , aanreiken. <i>Hij zal kalk en steen aanbrengen.</i>
Aanbrengen.	Toebrengen , veröorzaaken. <i>Die koop zal winst aanbrengen.</i>
Aanbrengena.	Verhaalen , berigten , melden , verklikken. — <i>Wat nieuws zal die man aanbrengen?</i>
Aanbrenger. m.	Aanvoerer , aanlanger , ljouwer , opperman,
Aanbrenger. m.	Verklikker , kraai , ontdekker van bedreevene feilen.
Aandoen.	Aantrekken , aanschieten. <i>Zijne kleeren aandoen.</i>
Aandoen.	Veröorzaaken. <i>Iemant belet , iemant spijt aandoen.</i>
Aandoen.	Aangaan , doortrekken. <i>Ik zal , op mijne reis , die Stad aandoen.</i>
Aandoen.	Aanranden. <i>Iemant op straat aandoen.</i> Ook <i>ontmoeten.</i>
Aangaan.	Sterker gaan , wat aanstappen , zijne voetstap-pen verdubbelen.
Aangaan.	Aandoen , een bezoek geeven. <i>Ik zal eens bij uwe Moeder aangaan.</i>
Aangaan.	Een aanvang neemen , beginnen. <i>De reis zal baast aangaan.</i>
Aangaan.	Vaststellen , zig verbinden. <i>Een verbond , een huwelijk aangaan.</i>
Aangaan.	Vuur-vatten. <i>De Lont wil niet aangaan.</i>
Aangaan.	Raafen , tieren , woeden , getaas maaken. <i>Hoe kunt-gij zoo aangaan?</i>
Aangaan.	Belangen , betreffen , raaken , aangelégen zijn. <i>Zou u die zaak ook aangaan?</i>
Aangedaan.	<i>Zijne kleeren zangedaan bebbende.</i>
	<i>Hij heeft de voornaamste Hoven aangedaan ; (bezigtigd.)</i>
	<i>Hij wierd door twee Roovers aangedaan. (aangerand).</i>
	<i>Zij heeft mij veel verdriets aangedaan. (verwekt).</i>
	<i>Hij is met eene groote vrekheid aangedaan. (bebebt.)</i>
	<i>Ik was 'er van aangedaan. (ontroerd).</i>

Aangeeven.	Toereiken, overreiken, overgeeven.
Aangeeven.	Aanbrengen, opgeeven. <i>Gij moet die Waaren aangeeven.</i>
Aangewënd.	<i>Zij heeft zig veele kwaade gewoontens aangewënd, eigen gemaakt.</i>
Aangewënd.	<i>Ik heb alle mogelijke zorg aangewënd, gebruikt.</i>
Aanhouding. v.	Een gettadig, onafgebroken verzoek.
Aanhouding. v.	Herberging, verberging van Dieven.
Aanhouding. v.	Aanhaating, prijsmaking van geslookene Waaren.
Aanneemen.	Ontvangen. <i>Een geschenk aanneemen.</i>
Aanneemen.	Op zig neemen, onderstaan te doen. <i>Durfte gij die zaak wel aanneemen?</i>
Aanspraak. v.	Rédenvoering. <i>Hij deed een treffelijke aanspraak.</i>
Aanspraak. v.	Eisch. <i>Hij heeft daar aanspraak, eisch op.</i>
Aanspraak. v.	Bezoek, vriendelijk gesprek. <i>Uwe vriendelijke aanspraak heeft mij zeer verleevendigd.</i>
Aan staan.	Leunen, ergens tégens <i>aan staan.</i>
Aan staan.	Niet sluiten. <i>De deur laten aan staan.</i>
Aan staan.	Behaagen, zin hebben. <i>Zou u dat wel aanstaan?</i>
Aanstellen.	In 't bewind, in 't bestier, in de bediening stellen. <i>Iemant tot Bewindsman aanstellen.</i>
Aanstellen.	Zig aankanten. <i>Zig tégens iemant aanstellen.</i>
Aanstellen.	Zig gedraagen. <i>Hoe kunt-gij u zoo gek aanstellen?</i>
Aantékening. v.	Te boek stelling, inschrijving. <i>Hij is ter aantékening met zijne bruid.</i>
Aantékening. v.	Opmerking, Waarneeming, Noot. <i>Een boek met geleerde aantékingen.</i>
Aantrekken.	Aandoen. <i>Zijne kleëren aantrekken.</i>
Aantrekken.	Oprekken, aanrukken. <i>De Vijänd kwam op de stad aantrekken.</i>
Aantrekken.	Naar zig trekken, gelijk de Zeilsteen.
Aantrekken.	Aanlokken, verleiden.
Aantrekken.	In 't belang stellen. <i>Ik zal mij die zaak aantrekken.</i> KILIAAN.
Aanzien.	Iemant aanzien, bekijken, beschouwen.
Aanzien. o.	Vermogen, achubaarheid, hooge staat.

Aanzien. (ten)	In vergelijking, <i>Dat is klein</i> , ten aanzien van het vorige. — Ook met betrekking. <i>Ik moet u spreken</i> , ten aanzien van die zaak.
Aard. v.	Aarde. De Hémel en de Aarde.
Aart. w.	Inborst, aangeboorene neiging of hoedanigheid. <i>Een kind van een' zagmoedigen aart</i> .
Aart. w.	Natuur, soort, geslacht, in opzigte van redenloofe en leevenloofe Schepselen, als Dieren en Planten, enz. <i>Dat brengt den aart deefer Dieren med. Ik heb nog geen Boomen van dien aart' gezien.</i>
Aarde. v.	De Aardkloot. <i>In den beginne schiep God Hémel en Aarde.</i>
Aarde. v.	Eene aardägtige stof. <i>Geplant in eene goede aarde.</i>
Aarden.	<i>Aarten</i> ; gelijken, hellen, neigen, zweemen. <i>Na zijn' Vader aarten.</i>
Aarden.	<i>Aarten</i> ; tier hebben, leeven, groeiën, de voedfels der Aarde aanneemen. <i>Die Boomen willen niet aarten. Ik kan hier wel aarten.</i>
Aarden.	Van aarde. <i>Een aarden kruik of een kruik van aarde.</i>
Aas. o.	Voedfel. <i>Onze ligchaamen zullen het Aas der wormen zijn.</i>
Aas. o.	Lokkäs om visch te vangen. <i>De Visch heeft het Aas weggenomen.</i>
Aas. o.	Een tweeëndertigste van een Engelsch goud.
Aas. o.	Kaarteblad met één stip. <i>Ruiten-aas.</i>
Aas. o.	Een stout, ondeugend Kind.
Aafen.	1. Voeden, het aas toewerpen. — 2. Voedfel zoeken. — 3. Een Engelsch heeft 32. Aafen.
Accent. w.	Klanktéken op een letter.
Accent. o.	Uitspraak. <i>Hij heeft een segt accent.</i>
Accent. o.	Leiding van de klanken in de Muziek.
Acht en Agt.	Zie onder Letter C. bl. 66.
Achten.	Echten, de beschuldigten ter vierfchaar daagen.
Achten.	Schatten, waardeeren. <i>Hoe duur zoudt gij dat wel achten?</i>

Achten.	Zorgen, zorg draagen, acht geeven.
Achten.	Meenen, van oordeel zijn.
Achten.	In waarde houden. Eerbiedigen, achting toedraagen. KILIAAN.
Adderstong. v.	Een kwaadspreekend Mensch.
Adderstong. v.	Eene soort van kruid, spreekkruid.
Afgaan.	De trap <i>afgaan</i> , afkomen.
Afgaan.	Van den weg <i>afgaan</i> , afwijken.
Afgaan.	Van zijner ouden deugden <i>afgaan</i> , ontāāren.
Afgaan.	Van zijne réden <i>afgaan</i> , die verzaaken.
Afgaan.	Van zijne belofte <i>afgaan</i> , die verbreeken.
Afgaan.	De Post zal haast <i>afgaan</i> , vertrekken.
Afgaan.	Die Burgemeester zal <i>afgaan</i> , uit de bediening treden.
Afgaan.	De koorts is aan 't <i>afgaan</i> , vermindert.
Afgaan.	Die pillen zullen u doen <i>afgaan</i> .
Afgaan.	Ik dagt niet dat hem dat zoo wel zou <i>afgaan</i> , dat hij dat zoo wel uitvoeren zou.
Afgewénd.	Ik heb hem dat <i>afgewénd</i> , ontleerd.
Afgewéndr.	God heeft dat onheil <i>afgewéndt</i> , verhoed.
Afleggen.	Dat huis zal te ver van den weg <i>afleggen</i> , verwijderd zijn.
Afleggen.	Zijne klèeren <i>afleggen</i> , uittrekken.
Afleggen.	Zijn pligt <i>afleggen</i> , zig daarvan kwijten. Den eed <i>afleggen</i> , doen.
Afzien. o.	Een <i>afzien</i> van iets hebben, een afkeer.
Afzien.	Het gezigt afwenden van eenig schouwspel.
Afzien.	Verlaaten. <i>Ik zal van u afzien</i> .
Agt en Acht.	Zie op bladzijde 66.
Aken.	Eene Stad in 't Hertogdom Gulik.
Aaken.	Zijn kleine roei-schuiten.
Al.	<i>Alles</i> . Hij heeft <i>al</i> zijn goed (<i>alles</i>) verloorren.
Al.	Is <i>reeds</i> . Ik heb <i>al</i> gedaan.
Al.	<i>Hoewel, offchoon</i> . <i>Al</i> was hij eens zo groot
Al. m.	't Heekäl, ook God zelve. <i>O toortsen van den</i> Al. <i>De ongeschaapen</i> Al.
Als.	Als-of. — Als <i>waren het Slaaven</i> .
Als.	Gelijk. <i>De een is als de ander</i> .
Als voor Dan.	Zie bladzijde. 193.

Ambagt. <i>o.</i>	Handwerk, beroep. <i>Dit is een goed Ambagt.</i>
Ambagt. <i>o.</i>	Eene Heerlijkheid van twee of drie Dorpen.
Anker. <i>o.</i>	Scheepstuig. <i>Zij wierpen het Anker.</i>
Anker. <i>o.</i>	Muur-ijfer, kram in den Muur.
Anker. <i>o.</i>	Wijnvat van 44 Bottels.
Appél. <i>o.</i>	Of Apél, in zaake van procès.
Appel. <i>m.</i>	Boomvrugt. <i>Geef mij een' Appel van dien Boom.</i>
Arend. <i>m.</i>	Een groote Roofvogel.
Arent.	Eener Mannen naam.
Arm. <i>m.</i>	<i>Die Man heeft een' arm gebroken.</i>
Arm.	<i>Die Menschen zijn arm doch eelijk.</i>
Armen.	<i>Ik heb pijn in mijne armen</i>
Armen.	<i>De armen hebt gij altijd bij u.</i>
Asch en As.	Zie bladzijde 68.
Atlas. <i>m.</i>	Waerelddraager, Waereldtorsiër.
Atlas. <i>m.</i>	Verzameling van Land- en Zeekaarten.
Atlas. <i>o.</i>	Zéker Indiäansch stof tot kleëren.
Atlas. <i>m.</i>	Een voornaam Gebergte van Afrika.
Avondmaal. <i>o.</i>	Het Nagtmaal des Heeren.
Avondmaal. <i>o.</i>	Avond-maal, <i>Avond-eeten</i> , ter onderscheidinge van het voorige,

B.

Baai. <i>v.</i>	Een inham van de Zee.
Baai. <i>v.</i>	Eene wollen stof tot kleëren.
Baar. <i>v.</i>	Golv der Zee.
Baar. <i>v.</i>	Doodbaar, Draagburrie.
Baar. <i>v.</i>	Eene staaiv van goud of zilver.
Baar. <i>v.</i>	Keep, snijding in een Wapenschild.
Baaten.	1. Van de Zee. 2. Van goud en zilver. 3. Kinderbaaren, kraamen. 4. Van 't Wapen.
Baaren.	Is volgens KILIAAN, ook raafen, tieren, enz.
Bad. <i>o.</i>	Eene Gezondheids-Bron.
Bad.	Van Bidden. <i>Ik bad hem ernstig.</i>
Bak. <i>v.</i>	Voorplegt van een Schip.
Bak. <i>m.</i>	Diepe houten schotel op de Scheepen.
Bak. <i>v.</i>	Zitplaats in den Schouwburg.
Bak. <i>v.</i>	Een Schuit om meê te vaaren. — Kinnebak. KILIAAN.
Bal. <i>m.</i>	Kaatsbal, <i>bal</i> daar men meê koft.

Bal. *o.*

Bal. o.	Dans-vermaak, vorstelijke Dans-oeffening.
Balie. v.	Eene Scheepstobbe of bak. <i>Balie</i> -mand.
Balie. v.	Leuning van een stoep.
Balie. v.	Hek tusschen de Rechters en Advokaaten.
Bank. v.	Eene zandhoogte in Zee.
Bank. v.	Opkomende Névelwolken in de lucht.
Bank. v.	Wisselbank voor de Kooplieden.
Bank. v.	Lombert, bank van Leeninge.
Bank. v.	Houten zitplaats.
Bas. v.	Een klein stuk geschut op de Scheepen.
Bas. v.	De laagste stem in de Zangkunde.
Bas. v.	Een groot speeltuig.
Bast. m.	Schil, pel van het hout.
Bast. m.	Gemeene uitdrukking voor <i>Mond</i> .
Bast.	Van <i>Basfen</i> . De hond <i>bast</i> geweldig.
Bédelen.	Schoeiën, aalmoesfen vraagen.
Bedeelen.	Een deel aan iemand geeven.
Bedreeven.	<i>Zij bedreeven veel kwaads</i> .
Bedreeven.	Kundig, ervaren. <i>Hij is zeer bedreeven</i> .
Beduiden.	Betékenen. <i>Wat zal dat beduiden?</i>
Beduiden.	Toonen, wijfen. <i>Ik zal het u beduiden</i> .
Been. o.	Bot, scheenbéén.
Béén. o.	Lid van 't Ligchaam.
Beer. m.	Een wild, verscheurend Dier.
Beer. m.	Een gesternte aan den Noord-pool.
Beer. m.	Varken, Mannetje van de Zeug of Zog.
Beer. m.	Metfelwerk ter afkeeringe van 't water.
Beest. o.	Een rédenloos Dier.
Beest. m.	In 't kaartspel.
Béét. m.	Bijting met de tanden.
Beet. o.	Biet, kroot, beetwortel.
Beeving. v.	Trilling, schudding, door schrik.
Beving.	Van <i>Bevangen</i> . <i>Eene beeving beving bem</i> .
Begaan.	Pleegen, bedrijven, verrigten, uitvoeren.
Begaan.	Bewoogen, geraakt, gevoelig aangedaan.
Begaan.	Betreeden, bereisd. <i>Die weg is veel begaan</i> .
Begeeren.	Verlangen, ergens naar haaken.
Begééren.	Zoomen, met gééren benaaien. WINSCHOTEN.
Begeeven.	Verlaaten. <i>Hij heeft mij in nood begeeven</i> .
Begeeven.	<i>Zig aan de studie begeeven</i> .
Begeeven.	Wegfchenken, uirdeelen, ampten <i>begeeven</i> .
Begeeven.	Vermoeid worden. <i>De beenen begeeven mij</i> .

Begeeven.	Los-schieten. <i>Dat touw zal u begeeven.</i>
Behaagen.	Aangenaam zijn. <i>Hij zal haar nooit behaagen.</i>
Behaagen. o.	Genoegen. <i>Ik sceppe hier veel behaagen.</i>
Beiden.	Saamen, met hun tweeën. <i>Zij beiden kwaamen.</i>
Beiden.	Toeven, vertoeven, uitblijven.
Békeren.	Sterk drinken, den béker ligten.
Bekeeren.	Zijn leeven béteren, het kwaad verlaten.
Bekomen.	Verkrijgen. <i>Ik zal dat goed bekomen.</i>
Bekomen.	Herstellen. <i>Zij begint van de ziekte te bekomen.</i>
Bekomen.	Wel of kwalijk uitvallen.
Belasten.	Bezwaaren, schattingen opleggen.
Belasten.	Gebieden, beveelen, voorschrijven.
Beleefd.	Welleevend, welgemanierd.
Beleefd.	Voorzigtig door ondervinding. HUYDECOPER bl. 219.
Beleggen.	Bedekken, plaveiën met steenen, enz.
Beleggen.	Vervullen, vol maaken, een zolder met graan.
Beleggen.	Saamenroepen. <i>Een Landdag beleggen.</i>
Beleggen.	Plaatsen. <i>Zijn geld beleggen, op renten zetten.</i>
Beloop. o.	Bedrag, hoeveelheid van een rékening.
Beloop. o.	Gedaante, fatsoen, vorm van een Schip.
Beloop. o.	Trant, slenter, gewoone gang. 's Waerelds- <i>beloop.</i>
Belooopen.	Met loopen ergens komen.
Belooopen.	Bedraagen. <i>Hoeveel zal dat belooopen?</i>
Bereiden.	Vervaerdigen, klaar, gereed maaken.
Berijden.	Een Paerd berijden.
Bergen.	De <i>Bergen</i> van Zwitserland.
Bergen.	In veiligheid stellen, wegsluiten.
Beroep. o.	Handwerk, broodwinning.
Beroep. o.	Beroeping van een' Predikant.
Beroerd.	Met eene beroerdheid bezogt.
Beroerd.	gemengd, onklaar. <i>Dat water is beroerd.</i>
Beroerd.	Muitende, op de been'. <i>Het volk is beroerd.</i>
Beroerte. v.	Beroerdheid, geraaktheid.
Beroerte. v.	Oproer, opstand, mouterije.
Bescheid. o.	Verzékering, getuigenis van iemants gedrag.
Bescheid. v.	Antwoord. <i>Hebt-ge al bescheid gebragt?</i>

Befcheid. o.	Statut, decreet, wet, willekeur, inzetting.
Befcheiden.	Doen weeten, laten weeten.
Befcheiden.	Bedagtsaam, omzigtig. <i>Die Man is zeer be-</i> <i>scheiden.</i>
Befcheiden.	Voor het recht daagen.
Befcheiden.	Antwoorden, bescheid geeven.
Befcheiden.	Een plaats, een tijd bepaalen.
Befcheiden.	Statuëeren, vaststellen, beveelen.
Befcheiden.	Alle de stukken tot een proces behoorende.
Befchonken.	Bezoopen, zat, dronken.
Befchonken.	Begiftigd, verëerd met eenig geschenk.
Befchrijven.	Afbeeldcn, mondeling of schriftelijk.
Befchrijven.	Naar zékere plaats, aan iemant, schrijven.
Beslaan.	Vervullen, iemants plaats <i>beslaan</i> .
Beslaan.	Gevangen neemen, arresteeren. KILIAAN.
Beslaan.	Mengen, koeken <i>beslaan</i> .
Beslaan.	Een boek met goud <i>beslaan</i> .
Beslaan.	Iemant in de boete <i>beslaan</i> .
Beslaan.	De zeilen <i>beslaan</i> , inbinden.
Beslaan.	Een paerd <i>beslaan</i> . WINSCHOTENS ZEEMAN.
Beslag. o.	Van meel, om koeken te bakken.
Beslag. o.	Arrest op eenige goederen.
Beslag. o.	Van een boek.
Beslag. o.	Einde. <i>Die zaak heeft haar beslag.</i>
Besluit. o.	Voorneemen om iets te doen.
Besluit. o.	Slot, einde, sluitréden.
Besluiten.	Vorneemens. <i>De besluiten Gods.</i>
Besluiten.	Vaststellen, bepaalen, een besluit neemen.
Besluiten.	In zig vervatten, beheizen.
Bespreeken.	Bedingen, voorbedingen.
Bespreeken.	Afspreeken, beraadslaan.
Bespreeken.	Iets toeleggen bij uitersten wille.
Bespreeken.	Bestellen. Bier of wijn <i>bespreeken</i> .
Bestaan.	Leeven, aan de kost komen. <i>Hij kan wel</i> <i>bestaan.</i>
Bestaan. o.	Aanweesen. <i>Het bestaan van God.</i>
Bestaan.	Gelégen zijn. <i>Zijne schulden bestaan in . .</i>
Bestaan.	Vermaagschapt zijn. <i>Zij bestaan mij in den</i> <i>bloede.</i>
Bestaan.	Onderneemen. <i>Durft gij dat bestaan?</i>
Bestellen.	Bezorgen. <i>De brieven bestellen.</i>
Bestellen.	Zéker gebak.

Bestorven.	Vader- en Moederloos, Ouderloos.
Bestorven.	Bleek, van schrik <i>bestorven</i> .
Bét.	Van <i>betten</i> , natmaaken. <i>Ik hét mijne wonden</i> .
Bet.	Meerder, nog meer. <i>Niemand hét</i> .
Beteeren.	Met teer bestrijden.
Béteren.	Béter, gezonder, deugdsamer worden.
Betragten.	Overleggen, wikken, weegen.
Betragten.	Beöeffenen, met ernst zig toeleggen.
Betragten.	Voibringen, zijn pligt doen.
Betrekken.	Inwikkelen, in rechten <i>betrekken</i> .
Betrekken.	Bedriegen, bij den neus krijgen.
Betrekken.	De winterkwartieren betrekken, inneemen.
Betrekken.	Benévelen. <i>De lucht begint te betrekken</i> .
Beuling. <i>m.</i>	Gevulden darm, worst.
Beuling. <i>m.</i>	Mensch van geringe vermogens.
Beurs. <i>v.</i>	Geldbeurs, geldzak.
Beurs. <i>v.</i>	Gebouw voor de Kooplieden.
Bevallen.	Behaagen. <i>Dat zal hem niet bevallen</i> .
Bevallen.	In de kraam komen.
Beweegbaar.	en <i>Beweeglijk</i> . Zie bladz. 183.
Bezwijken.	In onmagt, in slaauwte vallen.
Bezwijken.	Verlaaten, begeeven, vaaren laaten, van afzien. HUYDECOPER, bl. 432.
Bil. <i>v.</i>	Agterste gedeelte van een' Mensch'.
Bil. <i>v.</i>	Acte van 't Engelsche Parlement.
Bint. <i>o.</i>	Gebint, balk in een gebouw.
Bint. <i>o.</i>	Voorste gedeelte van de Architraaf.
Bindt.	<i>Hij bindt hem met touwen vast</i> .
Blaar. <i>v.</i>	Bobbel, puist.
Blaar. <i>v.</i>	Zwarte Koe met een witte vlak voor den kop.
Blaären.	Bladeren van de Boomen.
Blaaren.	Bobbels, puisten.
Blaeren.	Schreeuwen als de Koeiën.
Blank. <i>v.</i>	Anderhalve groot, zes duiten.
Blank.	Wit, schoon, onbezoeteld.
Bleek.	Witagtig, bestorven, een ongezonde kleur.
Bleek. <i>v.</i>	Bleik, plaats daar men Linnen bleekt.
Blik. <i>o.</i>	Blek, buigzaam en dun geslagen ijfer.
Blik. <i>v.</i>	Opslag van het oog. HOOGSTRATEN.
Blik. <i>o.</i>	Zilver-kruid.
Blik. <i>o.</i>	Glans, luister.

Blik.

Blik. <i>o.</i>	Het wit van 't oog. KILIAAN. F. DE HAES.
Blind.	Niet ziende, van 't gezigt beroofd.
Blind. <i>v.</i>	Luik voor de glazen.
Blind. <i>v.</i>	Zeil van een Schip, aan de boegspriet vast.
Bloed. <i>o.</i>	Een rood vogt in de aderen.
Bloed. <i>m.</i> en <i>v.</i>	Bloodaart, Mensch zonder moed. Onnosfel Mensch.
Blood:	Befchroomd, vreesächtig.
Bloot.	Naakt, ondekt. AMPZING. SÉWEL, enz.
Blij, blei.	Zie onder Letter IJ.
Blijde.	Verblijd, verheugd.
Blijde. <i>v.</i>	Een schiettuig. Zie HOOGSTRATEN.
Boeiën.	Kluiften, vastbinden, kétenen.
Boeiën. <i>v.</i>	De kétenen, de kluiften zelven.
Boeiën. <i>v.</i>	't Gevangenhuis. Iemant in de <i>boeiën met boeiën boeiën.</i>
Boekworm. <i>m.</i>	Worm die 't papier doorknaagt.
Boekworm. <i>m.</i>	Een gemeen Boekverkooper.
Boekworm. <i>m.</i>	Iemant die altijd in de Boeken snuffelt.
Boél. <i>m.</i>	Boedel, inboedel.
Boel. <i>v.</i>	Bijzit, hoer. <i>Boeleeren</i> , in onugt leeven.
Boer. <i>m.</i>	Landman, Dorpeling.
Boer. <i>m.</i>	Oprising, hik, damp uit de Maag.
Boesem. <i>m.</i>	Borst eener Jonkvrouwe.
Boesem. <i>m.</i>	Imham van de Zee.
Boesem. <i>m.</i> en <i>v.</i>	Weeskind, na 'sVaders dood geboren.
Boesem. <i>m.</i>	Geweeten. <i>Tast eens in uw' boesem.</i>
Boete. <i>v.</i>	Berouw, leedweefen over misdrijven.
Boete. <i>v.</i>	Geldstraf aan den Rechter.
Boeten.	De boete betaalen, voldoen.
Boeten:	Zig béteren.
Boeten.	Zijn lust, zijn dorst <i>boeten.</i>
Boeten.	Belijden. Zijn zonde <i>boeten.</i> WINSCHOTEN.
Boeten.	Ontsteeken. Het vuur <i>boeten.</i>
Boeten.	Boetsen, herstellen. De netten <i>boeten.</i>
Boetsé. <i>v.</i>	Butse, gezwel aan het hoofd.
Boetsé. <i>v.</i>	Aartigheid, snaakertije.
Boetsé. <i>v.</i>	Bootsé, tékening met krijt. KILIAAN.
Bok. <i>m.</i>	Mannetje van de Geit.
Bok. <i>m.</i>	Houten gestel, tégens den ijsgang der Rivie- ren.
Bok. <i>m.</i>	Een klein vaartuig.

Bok. <i>m.</i>	Een onbeleefd, lomp Mensch.
Bokanier. <i>m.</i>	Wilde Osfenjaager, Vrijbuitcr in Amérika.
Bokanier. <i>m.</i>	Een Hoerhuishouder.
Ból. <i>m.</i>	Kloot, rond ligchaam, Aardbol.
Ból. <i>m.</i>	Klein brood.
Ból. <i>m.</i>	Hoofd, kop. 't Scheelt hem in den ból.
Bol.	Hol, sponságtig, opgeblaafen van gezigt.
Bonnét. <i>v.</i>	Kindermuts met een keelband.
Bonnaét. <i>v.</i>	Strookzeil, bijzeiltje.
Bont.	Met wittc en graauwe plekken.
Bont. <i>o.</i>	Pelswerk, bontwerk, pelterije.
Bondt.	Van <i>Binden</i> . <i>Gij bondt hem vast.</i>
Boom. <i>m.</i>	Een Appelboom. 2. Een lange stok daar de Schippers de Schuiten meé voorstuwen. 3. Een Weevers-boom, daar de ketting op geschooren wordt. 4. Een <i>bout</i> voor de Vensters. 5. Een bierdrágers draagboom. 6. Een disfelboom van een' Wagen.
Boóm. <i>m.</i>	Bodem, 't onderste van iets dat hol is.
Boot. <i>m.</i>	Een klein en stévig vaartuig.
Boor. <i>v.</i>	Een borstjuweel.
Bood.	Van Bieden. <i>Ik bood hem een Gulden.</i>
Bord. <i>o.</i>	Eene Zaagdeel.
Bord. <i>o.</i>	Een uithangbord, een schoolbord, tafclbord.
Bord. <i>o.</i>	Een Boekbinders-plankje.
Borst. <i>v.</i>	Voorste gedeelte van 'sMenschcn ligchaam.
Borst. <i>v.</i>	Mam, pram, waarmede eene Moeder zoogt.
Borst. <i>m.</i>	Jongman, jonge knaap, jonge Vrijér.
Bos. <i>v.</i>	Bundel, pakje. <i>Een bos Pennen.</i>
Bos. <i>v.</i>	Bus, armbus, doos.
Bosch. <i>m.</i>	's Hertogenbosch. <i>Hij is in den Bosch.</i>
Bosch. <i>o.</i>	Woud. <i>Hij is in 't bosch.</i>
Bot. <i>v.</i>	Een platte visch.
Bot.	Stomp, niet scherp. <i>Dat mes is bot.</i>
Bot.	Lomp, dom, onkundig.
Bót. <i>o.</i>	Scheut, uitgestrektheid van een touw.
Bot. <i>o.</i>	Touw daar de kinders de vliegers meé oplaaten.
Bot. <i>o.</i>	Been. <i>Laat den Hond dat bot Kluiven.</i>
Bód. <i>o.</i>	Aanbod, aanbieding.
Bottel. <i>v.</i>	Zaadbol, zaadknop van wilde roofoen.
Bottel. <i>v.</i>	Grove Vles van glas, enz.

Bour.

Bout. <i>m.</i>	Groote ijferen nagel, spie.
Bout. <i>m.</i>	Voornaam stuk van een Schaaap.
Bout. <i>m.</i>	Slagpen van eenen Vogel.
Bouwen.	Metfelen, timmèren. <i>Een huis bouwen.</i>
Bouwen.	Staat maaken, vertrouwen.
Brak.	Zoutäzig. <i>.Dat water is brak.</i>
Brak. <i>m.</i>	Jag hond.
Brak.	Van Breeken. <i>Ik brak mijn' fok.</i>
Brand. <i>m.</i>	Vuur, vlam. <i>Daar is brand in dat buis.</i>
Brand. <i>m.</i>	Gloed, hitte. <i>De brand van de koorts.</i>
Brand. <i>m.</i>	Alles wat brandbaar is, hout, turf, enz.
Breiën.	Braaiën met naalden.
Breiën.	Lispen, brouwen, kwallijk spreken.
Breuk. <i>v.</i>	Boete, die den misdaadiger opgelegd wordt.
Breuk. <i>m.</i>	Ongemak. Navel- <i>breuk.</i>
Breuk. <i>v.</i>	Verbreeking, braake, bond- <i>breuk</i> , Wolk- <i>breuk.</i>
Bril. <i>m.</i>	Gezigtglas op den Neus.
Bril. <i>m.</i>	Sleutelbeen, <i>clavicula.</i> KILIAAN.
Brit. <i>m.</i>	Opening, mond van een Secret. TUINMAN.
Broek. <i>m.</i>	Mans- of Vrouwen- <i>broek.</i>
Broek.	Moerasfig, modderig, laag land.
Broek. <i>o.</i>	Een Dorp in Waterland.
Bruïën.	Gooiën, werpen. <i>Iemant in het water bruïën.</i>
Bruïën.	Plaagen. <i>Hoe kunt gij mij zoo bruïën?</i>
Brutën.	Stoeiën, liefkoofen, onder getrouwde Luiden. DE BRUNÉ, <i>jok en ernst</i> , 1 Deel, bl. III.
Buik. <i>m.</i>	Ik heb pijn in den buik.
Buik. <i>m.</i>	Ruimte, wijde van een Kerk.
Buis. <i>v.</i>	Pijp, holle leiding. <i>Een looden buis.</i>
Buis. <i>v.</i>	Schip tot de haring-visfcherije.
Buiten.	Op roof, op buit uitgaan.
Buiten.	Niet binnen. <i>Hij is buiten de deur.</i>
Buiten.	Op 't Land. <i>Hij is buiten.</i> — Landgoed; <i>bij is op zijn Buiten.</i>
Bul. <i>m.</i>	Stier, mannetje van de Koe.
Bul. <i>v.</i>	Bulle, bevel van den Paus;
Bul. <i>v.</i>	Bulle, getuigschrift van een Geneesheer.
Bus. <i>v.</i>	Roer, Snaphaan, loop van een' Snaphaan.
Bus. <i>v.</i>	Bos, doos. <i>Een blikken bos.</i>

Bijten.	Met de tanden.
Bijten.	Een gat in het ijs hakken. WINSCHOTENS ZEEMAN.
Bijten.	Etsen met sterk water.

C.

Cier. v.	Goede cier, vrolijke leefwijze.
Zier. v.	Een klein gekorven Diertje.
Vercieren.	Opfchikken, optooiën.
Verzieren.	Uitdenken, uit den duim zuigen.
Collégie. o.	Vergadering, bijéénkomst van eenige menschen. <i>Ik gaa naar mijn Collégie, gezelschap.</i>
Collégie. o.	Oeffenschool, daar men de eene of andere Weetenschappen, op gezette uren, onderwijst.
Compagnie. v.	Rot, bende van Burgeren of Soldaaten, staarde onder eenen Kapitein.
Compagnie. v.	Maatschappije van Kooplieden, tot het drijven van eenigen handel. —
Cornét. m.	Een Vaandrig of Vendrig onder de Ruiterije.
Cornét. v.	Eener Vrouwe Kamermuts. —

D.

Daagen.	Dag worden. <i>Zoo dra 't begon te daagen.</i>
Daagen.	Uitdaagen, indaagen, dagvaarden.
Dagen.	De <i>dagen</i> beginnen te kouten.
Dag. v.	Een dolk. SÉWEL, bl. 32.
Dag. m.	In tégenstelling van den Nagt. <i>De dag is voorbij.</i>
Dag. v.	Een eindje Scheeps-touw.
Dagvaart. v.	Dagelijksche reis van de Zon.
Dagvaart. v.	Bij de Ouden een Dag reifens.
Dagvaart. v.	Saamenroeping eener Vergadering.
Dagvaart. v.	Benoeming van een' dag, opwelken men iemand voor den Rechter roept. KLIÄAN.
Daken.	Het meervouwd van <i>Dak</i> op een huis.
Daaken.	Misten, een betrokken lucht zijn.
Dam. m.	Bedijkt Land.
Dam. m.	Een dubbele schijf in 't Damspel.

Dag.

Dan.	Ergo, derhalven. <i>Hij adembraalt, dan leeft bij nog.</i>
Dan.	<i>Hij is rijker dan gij.</i>
Dan.	Ik weet niet of hij waakt, <i>dan</i> of hij slaapt.
Dan.	Alsdan. <i>Wat zult gij dan zeggen?</i>
Dan.	Dus. <i>Zij is dan getrouwd.</i>
	Heeft hij <i>dan</i> nog niet gedaan.
	<i>Dan</i> dit, <i>dan</i> dat.
Das. v.	Een hals-cieraad van Linnen.
Das. m.	Een klein wild gedierte.
Deel. o.	Gedeelte, aandeel.
Deel. o.	Afdeeling van een Boek. 't <i>Eerste</i> deel.
Deel. v.	Zaagdeel, ruwe plank.
Deel. o.	Ménigte; <i>een</i> deel <i>Appelen</i> .
Deel. o.	Belang. <i>Ik neem</i> deel <i>in uw zaak</i> .
Deel. o.	Nootlot. <i>Het was mijn</i> deel.
Deel. o.	Schuld. <i>Ik heb 'er geen</i> deel <i>aan</i> .
Deel v.	Dorschvloer bij de Boeren.
Deelen.	Gedeeltens. <i>De vier</i> deelen <i>der Waereld</i> .
Deelen.	Verdeelen. <i>Ik zal 't in tweeën</i> deelen.
Deelen.	Planken die gezaagd zijn.
Deelen.	Deel neemen. <i>Ik wil 'er gaerne</i> in deelen.
Déken. v.	Dekfel. <i>De déken viel van 't bed</i> .
Déken. m.	Overman van een gild.
Deugd. v.	Hoedanigheid, kentéken. <i>Dat is de</i> deugd <i>van 't Laken</i> .
Deugd. v.	Vroomheid, oprechtheid, alle de pligten der Zédekunde.
Deugt.	Van Deugen. <i>Dat schrift</i> deugt <i>niet</i> .
Deun.	Karig, vrekkelig, gierig.
Deun. m.	Lied, gezang.
Dicht en	DIGT; DIEN en TIEN, en dergelijke woorden. <i>Zie allen bl. 66 en 80—82.</i>
Diep.	Heel laag. <i>Die put is zeer</i> diep.
Diep.	Verre heen. <i>Dat Schip</i> is diep <i>in zee</i> .
Diep. o.	Diepte. <i>De Scheepen</i> liggen <i>in 't</i> Diep.
Diepen.	Graaven, dieper maaken.
Diepen.	Peilen, de diepte peilen.
Diepen.	Schaduw maaken. <i>Een schilderije</i> diepen.
Digten.	Digt maaken, sluiten.
Dichten.	Vaerzen maaken.
Digter.	Nader bij malkander, gesflootener, naderbij.

Dichter	Poëet, Vaerzenmaaker.
Dingen.	Zaaken. Wat zijn dat voor dingen?
Dingen.	Afdingen, bekorten in het koopen.
Disfel. <i>m.</i>	Timmermans en kuipers geëedichap.
Disfel. <i>m.</i>	Kromme boom van een' Wagen.
Doek. <i>o.</i>	Linnen, Lijwaat. <i>Dat is sterk</i> doek.
Doek. <i>m.</i>	Linnen lap. <i>Geef mij een'</i> doek.
Dóí. <i>m.</i>	Een roeipen in een boot.
Dol.	Uitzinnig, krankzinnig.
Dom.	Bot, plomp, hard van begrip.
Dom. <i>m.</i>	De hoofdkerk.
Dood	En Dood. Zie blad. 147.
Doodverw. <i>v.</i>	Bleekheid des doods op 't aangezigt.
Doodverw. <i>v.</i>	Schets, grondtekening eener Schilderij.
Doop. <i>m.</i>	Wasfching, reiniging, bondzégel.
Doop. <i>v.</i>	Saus. <i>Een Eijer</i> -doop.
Doorluchtig.	Zie <i>bl.</i> 181
Doov.	Hardhoorend. <i>Die Man is</i> doov.
Doov.	Zonder geluid. <i>Die fluit is</i> doov.
Doov.	Zonder vuur. <i>Een doove kool.</i>
Doov.	Niet helder. <i>Die kleuren zijn te</i> doov.
Doppen.	Openbreeken. <i>Nooten</i> -doppen.
Doppen.	Schaalen, basten van Nooten.
Doppen.	Ijken, meeten. <i>Een Schip</i> doppen.
Draf. <i>m.</i>	Overfchot van uitgeperste vrugten; van garst,
Draf. <i>m.</i>	Stap van een Paerd.
Dragt. <i>v.</i>	Kleeding, manier van kleeding.
Dragt. <i>v.</i>	Zwangerheid van een Vrouw.
Dragt. <i>v.</i>	Etter, wond-etter, ettervuil.
Dreev. <i>v.</i>	Snee, wonde. KILIAAN.
Dreev. <i>v.</i>	Kinnebakflag. KILIAAN.
Dreev. <i>v.</i>	Rije, laan van boomen.
Dreev. <i>v.</i>	Van drijven. <i>Hij dreev met den stroom</i> weg.
Drieling. <i>m.</i>	Een der drie kinderen uit ééne dragt.
Drieling. <i>m.</i>	Schotel, waarvan drie, van ééne grootte, om de pronk, op een' Schoorsteen gezet worden.
Drieling. <i>m.</i>	Glas, waarvan drie een Kan uitmaaken.
Drieling. <i>m.</i>	Gekloofd brandhout.
Drieling. <i>m.</i>	Eene maat van drooge of natte waaren. <i>Pf.</i> 80. vs. 6. <i>Jes.</i> 40. vs. 12.
Drift. <i>v.</i>	Loop, vaart, beweeging van 't Water.

Drift. <i>v.</i>	Hartstogt, vervoerdheid der Ziele.
Drift. <i>v.</i>	Drifzand, drijfzand.
Dril.	Haastig, oploopend.
Dril. <i>m.</i>	Een werktuig om te booren.
Dril. <i>m.</i>	Een spoelwiel. —
Driilen.	In édel gesteente snijden.
Drillen.	In den Wapenhandel oefenen.
Drillen.	Booren, een gat in staal drillen.
Drillen.	Voortwinden, een vaartuig voortdrillen.
Drillen.	Spoelen.
Dringen.	Persfen, drukken. <i>Hoe kunt gij zoo dringen?</i>
Dringen.	Aanhouden, sterk verzoeken.
Droes. <i>v.</i>	Een ongemak van een Paerd.
Droes. <i>m.</i>	Duivel, drommel. <i>De droes zal u baalen.</i>
Droogte. <i>v.</i>	Plaat, zandbank in 't water.
Droogte. <i>v.</i>	Hoedanigheid van iets dat droog is. <i>De droogte van het Linnen.</i>
Droogte. <i>v.</i>	Droog weer.
Drop. <i>o.</i>	Zoethout, voor de Verkoudheid.
Drop. <i>m.</i>	Vallende régendroppelen van een dak.
Drop. <i>m.</i>	Droppel, druppel. <i>Een drop water.</i>
Drop. <i>m.</i>	Vrouwen kwaal, lekking in de borst.
Druiv. <i>v.</i>	Vrugt van den Wijnstok.
Druiv.	Knop van een schuitemoeders-boom; van een timmermans boor.
Druk. <i>m.</i>	Verdrukking. <i>Dat Volk is in den druk.</i>
Druk.	Veel werk. <i>Ik heb het heel druk.</i>
Druk. <i>m.</i>	Het drukken van Boeken.
Drijven.	Vlotten op 't water, in de lucht op de Vlerken.
Drijven.	Jaagen, voortdrijven. <i>De Varkens drijven.</i>
Drijven.	Voortzetten. <i>Eene zaak sterk drijven.</i>
Drijven.	Handel <i>drijven</i> . — Den spot <i>drijven</i> .
Drijven.	Eene tabaksdoos <i>drijven</i> , gelijk de Zilver-smids.
Duiken.	Wijken, zwigten. TUINMAN.
Duiken.	Zinken, onder water duiken, dompelen.
Duiken.	't Hoofd laten hangen, zig in eene néderige gestalte van onmagt en slaaffché dienstbaarheid vertoonen. HUYDECOPER, <i>bl.</i> 500.
Duiker. <i>m.</i>	Iemant die onder water duikt.
Duiker. <i>m.</i>	Een fluisdeurtje om water in of uit te laten.
Duim. <i>m.</i>	Een lid van de hand.

Duim. *m.* | Een ijfer van eene deure.
 Dut. *m.* | Mijmering, fuffing, dwaaling.
 Dut. *m.* | Inwendige buit in een k etel.

E.

Eek. *m.* | Edik, Afijn. *Doet wat Eek op de Salaaad.*
 Eek. *m.* | Run, de bast van Eekenhout.
 Een. | Geflachtwoord. *Een Man, Een Vrouw*, enz.
 E en. | Telwoord. *Daar is 'er maar  een.*
 E ens. | E enmaal. *Hij deed 't maar  ens.*
 E ens. | Eensgezind. *Wij zijn 't  ens.*
 Eens. | Eertijds, voordeelen. *Ik heb dat eens gezien.*
 Eens. | Eenes, van eenen. *De boed eens Mans.*
 Eer. | Eerder, vroeger. *Hij kan niet eer komen.*
 Eer. | Alvoorens. *Eet gij, eer gij bidt?*
 Eer. | Liever. *Ik zou eer willen sterven.*
 Eer. *v.* | Eerbewijs, achting, ontfag.
 Eerst. | Zoo  even, aanflonds. *Ik ben eerst aangeko-*
           men.
 Eerst. | Voor af, alvoorens. *Doet dat eerst.*
 Eerst. | 't Eerste, voor de anderen. *Zij is eerst in-*
           gekomen.
 Eerst. | Niet eerder, niet vroeger. *Hij zal eerst over-*
           agt dagen komen.
 Eeten. | Spijs gebruiken. *Zullen wij baast eeten?*
 Eeten. *m.* | De spijs, de kost. *Het  eten is gereed.*
 Eeter. *m.* | Iemant die eet. *Gij zijt een goed Eeter.*
 Eeter. *m.* | Iemant die het koorn voor een dauren tijd
           bewaart.
 Effen. | Glad, niet hobbelig. *Een effen vloer.*
 Effen. | Net uitkomende. *Die rekening is effen.*
 Effen. | Staatig, ernstig, koel. *Een effen gelaat.*
 Effen. | Eenvoudig, zonder cieraad. *Een effen stof.*
 Egge. *v.* | Eg-balie, waarmede de boeren het geploeg-
           de Land effen maaken.
 Egge. *v.* | Zelfkant, rand van het Laken.
 Egt en Echt. | Zie *bl. 67.*
 Eigen. | Dat iemant all een toekomt. *Mijn eigen boek.*
 Eigen. | Natuurlijk, aangeboren. *De zugt tot het*
           leeven is den Mensch eigen.
 Engels. *e.* | Een twintigste van eene Once goud.

Engelsch.	Een Engelsch Schip; een Engelsche Dame.
Enkel.	Eenvouwdig, niet dubbel.
Enkel. <i>m.</i>	Enklaauw, aanklaauw van den Voet.
Enkel.	Altemaal. <i>'t Is enkel goud.</i>
Enkel.	Alleen. <i>Ik heb 't enkel daarom gedaan.</i>
Erfloos.	Ontërfd, van de ervenis beroofd.
Erfloos.	Zonder Erfgenaamen. KILIAAN.
Erg.	Arg, loos, doortrapt, olik. <i>'t Is een erg kind.</i>
Erg.	Kwalyk, ziek, onpafelijk, heel ziek. <i>Erger</i> , loofer. — <i>Erger</i> , zieker. <i>Ergeren</i> , aantoot geeven.
Ernstig.	Stemmig, ftatig. <i>Een ernstig gelaat.</i>
Ernstig.	Welmeenend. <i>Hij vermaande hem ernstig.</i>
Ernstig.	Vlijtig, naertig. <i>Hij studeerde ernstig.</i>
Efel. <i>m.</i>	Een Lastdier van groote kragt.
Efel. <i>m.</i>	Een Schilderstuig waarop de Schilderije rust.
Efel. <i>m.</i>	Eene ftaapplaats.
Euvel. <i>a.</i>	Kwaad, ziekte, kwaal. <i>Aan dat euvel ziek.</i>
Euvel.	Kwalyk. <i>Hij nam dat zeer euvel op.</i>
Euvel. <i>o.</i>	Evel, euveldaad, befchuldiging, mishandeling.
Euvel. <i>o.</i>	Boosheid. TUINMAN wil van dit <i>Euvel</i> maaken <i>Duivel</i> ; dat is <i>euvele</i> , <i>deuvele</i> , <i>boofe Geest</i> . Men kan dit toegeeven, omdat de <i>Duivel</i> inderdaad de oorzaak van alle <i>Euvel</i> is. Zie ook de BIJDAGEN, I. Deel, bl. 247.
Euvel. <i>o.</i>	Evel, ramp, vallende ziekte, St. Jans Euvel. KILIAAN.
Even.	Deelbaar in gelijke deelen. <i>Agt is een éven getal.</i>
Even.	Gelykelyk, van gelijken. <i>De kinderen zijn éven groot.</i>
Even.	Weinig te vooren of weinig na. <i>Even voor éven na zynen dood.</i>

F.

Fabriek. <i>m.</i>	Opziener der openbaare Stads-gebouwen.
Fabriek. <i>v.</i>	Maakfel, reedfel. <i>Laken van Hollandsche Fabriek.</i>

Fluit. v.	Een bekend Muziek-Instrument.
Fluit. v.	Een lang en smal vaartuig.
Fok. v.	Fokzeil op een Schip.
Fok. v.	Bril. <i>Hij had de fok op den neus.</i>
Fokken.	Aanfokken, opbrengen, opkweeken.
Fokken.	Brillen, den bril gebruiken.
Fijn.	Dun. <i>Dat is fijn papier, fijn Linnen.</i>
Fijn.	Loos, doortrapt. <i>Dat is eerst fijn.</i>
Fijn.	Behendiglijk. <i>Dat is fijn overleid.</i>
Fijn.	Stemmig, geveinsd, schijnheilig. <i>Die man is fijn, maar niet vroom.</i>

De verdere gelijkkluidende woorden, onder deese Letter, vindt men hiervooren, *bl.* 84. enz.

G.

Gaaf.	Gaav, ongeschonden, fris. <i>Gaave Appelen.</i>
Gaaf. v.	Gaave, gift. <i>Dat is een schoone gaaf.</i>
Gaapen.	Den mond openen om te eeten.
Gaapen.	Geeuwen, onlustig, vadzig zijn.
Gaapen.	Nieuwsgierig staan kijken.
Gaarde. v.	Gaard, Boomgaard. M.
Gaarde. v.	De Wag. <i>Gaarde-knegt</i> , Man van de wagt.
	KILIAAN.
Gaarn.	Gaern, gewillig. Ik doe 't gaarn.
Garen. o.	Vogel-net, spanner.
Garen. o.	Dunne draaden. <i>Naait het met garen.</i>
Gadinge. v.	Overéénkomst, zaak van eene zeitde soort.
Gadinge. v.	Gaaijinge, vermaak.
Gadinge. v.	Behaagen, ergens zijn voordeel in zien.
Gadinge. v.	Gerief, gemak. KILIAAN.
Gaffel. v.	Een Hooivork.
Gaffel. v.	Spriet, die om den mast van een boeiër sluit en op- en neer geschooven wordt.
Gal. v.	Gezwel in de voeten der Paerden.
Gal. v.	Vogt in 's Menschen ligchaam.
Gal. v.	Nijd, afgunst. <i>Hij is vol bittere gal.</i>
Galei. v.	Drukkers zet-plankje.
Galei. v.	Een Schip 't welk met riemen bestierd wordt.
Galjoen. o.	Snuit van een Fregat-Schip.
Galjoen. o.	Een Spaansch Schip, op Amérika vaarende.

Gal-

Gallen.	De gal uit den Visch haalen.
Galien.	Knobbels aan de beenen der Paerden.
Gang. <i>m.</i>	Manier van gaan, tred van een Mensch.
Gang. <i>m.</i>	Streek die een Schip in 't laveeren houdt.
Gang. <i>v.</i>	Doorloop van een huis.
Gang. <i>v.</i>	Plank overwelke men in een Schip gaat.
Gast. <i>m.</i>	Dischgenoor, genoodigde ten eeten.
Gast. <i>m.</i>	Knecht op eenen Winkel.
Gast. <i>m.</i>	Knaap, snaak. <i>Een vrolijke gast.</i>
Gebaar. <i>o.</i>	Gefchreeuw, getier, gehuil.
Gebaar. <i>o.</i>	Plegtigheid. <i>Het kerkegebaar.</i>
Gebaar. <i>o.</i>	Gebaarde, beweging. <i>KILIAAN.</i>
Gebaard.	Die een zwaaren baard heeft.
Gebaard.	Ter waereld gebragt. <i>Zij heeft een' zoon ge-</i> <i>baard.</i>
Gebed en	Gebet. Zie bladzijde. 72.
Gebit. <i>o.</i>	Mondpranger, mondtuk der Paerden.
Gebit. <i>o.</i>	De tanden. <i>Ik heb een goed gebit.</i>
Gebod. <i>o.</i>	Bevél, last. <i>Het Gebod des Konings.</i>
Gebod. <i>o.</i>	Bekendmaking des huwelijks.
Geboord.	Omringd. <i>Een boed met goud geboord.</i>
Geboord.	Doorboord. <i>Ik heb 'er een gat in geboord.</i>
Gebrék. <i>o.</i>	Onvoelmaakteid. <i>De gierigheid is een gebrék.</i>
Gebrék. <i>o.</i>	Gemis. <i>Ik heb geen gebrék aan vrienden.</i>
Gebrék. <i>o.</i>	Nooddrift. <i>Die Menschen lijden gebrék.</i>
Geest. <i>m.</i>	Leevendige en ontligchaamlijke Zelfstandig- heid.
Geest. <i>m.</i>	Verstand. <i>Die Min is vlug van Geest.</i>
Geest. <i>m.</i>	Uittrekfel, fijnste sap van kruiden.
Geest. <i>m.</i>	Pit, merg van een boek.
Gegist.	Gegest; gereefen, gelijk beslag van meel.
Gegist.	Gedagt, gemeend.
Gehardt.	Geherdt, hard gemaakt. <i>KILIAAN.</i>
Gehart.	Bezield, aangemoedigd. <i>KILIAAN.</i>
Gehoor. <i>o.</i>	Een der vijf zinnen. <i>Een goed gehoor.</i>
Gehoor. <i>o.</i>	Aandagt. <i>Iemant gehoor verleenen.</i>
Geil.	Hoeráchtig, onkuisch, ontugtig.
Geil.	Vet. <i>Die ham is te geil.</i>
Gek.	Dwaas, mal, verstandeloos.
Gek. <i>v.</i>	Schuiitafel. <i>Op de gek speelen.</i>
Gek. <i>v.</i>	Knie of mik van de pomp.
Gek. <i>v.</i>	Weerhaan op een' toren, schoorsteen, enz. Gek,

Gek. <i>m.</i>	Dwaas mensch. 't <i>Is een Gek.</i> — <i>Gekken</i> zijn dwaafen. <i>Gekken</i> is boerten, spotten, en Gekost. Zie bladzijde. 36.
Gekost.	Niet gedaan. <i>Ik heb dat gelaaten.</i>
Gelaaten.	Zig aanstellen. <i>Zig als een zot gelaaten.</i>
Gelaaten.	Ader gelaaten, bloed afgetapt.
Gelaaten.	Schijnen. <i>Die zaaken gelaaten zig zoo.</i> KLI- LIAAN.
Gelach.	en Gelag. Zie bladz. 67.
Gelascht.	en Gelast. Zie bladz. 69.
Gelden.	Kosten. <i>Wat moet dat Laken gelden?</i>
Gelden.	Van waarde zijn. <i>Dat bewijs moet gelden.</i>
Geleeden.	Uitgetaan. <i>Wat heb ik pijn geleeden?</i>
Geleeden.	Voorbij. 't <i>Is ruim een jaar geleeden.</i>
Geleerd.	Onderweefen. <i>Hij is door een' goed Meester geleerd.</i>
Geleerd.	Beoëffend. <i>Zij heeft haar les geleerd.</i>
Geleerd,	Geletterd. <i>Dat is een geleerd Man.</i>
Geleerd.	Geladderd, met een <i>Leer</i> , Ladder op den rug.
Gelieven.	Indien 't u mogt <i>gelieven</i> , behaagen.
Gelieven.	Jonke Liedén, Vrijster en Vrijér.
Gelid. <i>o.</i>	Rijé van Soldaaten. <i>Zij stonden in 'z gelid.</i>
Gelid. <i>o.</i>	Lid, schouder-gelid, lid-sluiting.
Gelid. <i>o.</i>	Geflacht. <i>Hij bestaat mij in bet derde gelid.</i>
Gelijk.	Essen, glad. <i>Die vloer is zeer gelijk.</i>
Gelijk.	évenéens. <i>Die twee zijn elkander gelijk.</i>
Gelijk.	Zoo als. <i>Doet gelijk uw Broeder.</i>
Gelijk. <i>o.</i>	Recht. <i>Hij heeft gelijk. Stel hem in 'z gelijk.</i>
Gelijkenis. <i>v.</i>	Overéénkomst. <i>Zij hebben veel gelijkenis.</i>
Gelijkenis. <i>v.</i>	De <i>gelijkenis</i> van den Zaaiër; 't <i>Zinnebeeld.</i>
Gelijkenis. <i>v.</i>	Vergelijking van twee zaaken.
Gemaakt.	Wie heeft dat klee <i>d gemaakt?</i>
Gemaakt.	Stijf, gedwongen. Die droefheid is <i>gemaakt</i> .
Gemaal. <i>m.</i>	Man, Echtgenoot. <i>Mijnbeer uw Gemaal.</i>
Gemaal. <i>o.</i>	Hij heeft het <i>Gemaal</i> gepagt.
Gemaal. <i>o.</i>	Geplaag, getjank van kinderen.
Gemeen.	Daar allen deel aan hebben. <i>De dood is allen menschen gemeen.</i>
Gemeen.	Gering, ongeächt. <i>Een gemeen Man.</i>
Gemeen. <i>o.</i>	Het gemeen, de gemeente, 't publiek.

Gemerkt.	Genommerd. <i>Is dat pak al gemerkt?</i>
Gemerkt.	Aangezien. <i>Gemerkt</i> het vertrek des Konings.
Gemerkt.	Bespeurd. <i>Ik heb 't wel gemerkt.</i>
Gemist.	Niet getroffen. <i>Hij heeft zijn doel gemist.</i>
Gemist.	Het heeft gisteren zwaar <i>gemist</i> .
Gemist.	Gemest. Dat Land is niet <i>gemist</i> , <i>gemest</i> .
Gemoed. o.	Inborst. <i>Hij is zagtzinnig van gemoed.</i>
Gemoed. o.	Geweeten. <i>Hij is overtuigd in zijn gemoed.</i>
Gemoed.	Te vréde. <i>Hij is wel-gemoed.</i>
Gemoet.	Hij kwam mij te <i>gemoet</i> .
Genade. v.	Gunst, vriendschap; vergiffenis, kwijtschelding.
Genade. v.	Duitsche Eertitel. <i>Wat beliest uwe Genade?</i>
Geneusd.	Die man is wel <i>geneusd</i> , heeft een gével.
Geneusd.	Ik had het wel <i>geneusd</i> , gerooken.
Gent. m.	Een mannetjes Gans.
Gent. o.	Het magtigé <i>Gent</i> , eene Stad.
Geraaden.	Gij hebt het niet <i>geraaden</i> .
Geraaden.	Oorbaar, dienstig. <i>Vindt gij dat wel geraaden?</i>
Geraakt.	De vloot is in zee <i>geraakt</i> , gekomen.
Geraakt.	Ik heb hem <i>geraakt</i> , getroffen.
Geraakt.	Zij is <i>geraakt</i> , beroerd.
Geraaktheid. v.	Weêmoedigheid, bewoogenheid.
Geraaktheid. v.	Gevoeligheid, wraakzugt.
Geraaktheid. v.	Beroerte, gevaarlijke ziekte.
Gerecht. o.	Plaats daar de Misdaadigers gestraft worden.
Gerecht.	Gestraft. <i>Hij zal morgen gerecht worden.</i>
Gerecht. o.	Overigheid, Wethouders.
Gerecht. o.	Rechtsgebied van een Stad of Dorp.
Geregt. o.	Tafel-geregt van eenige schotels.
Gerept.	Gehaast. <i>Ik heb mij gerept.</i>
Gerept.	Iets van gezeid. <i>Hij heeft 'er maar van gerept.</i>
Gerept.	Weinig gevrooren. <i>Het heeft wat gerept.</i>
Gerust.	Hebt gij wel <i>gerust</i> . Geslaapen.
Gerust.	Een <i>gerust</i> , stil, vreedzaam leven.
Gerve. v.	Koorn-Schoove.
Gerve. v.	Zéker kruid, Duifendblad.
Gefchikt.	Die Scheepen zijn naar Texel <i>gefchikt</i> , verördend.
Gefchikt.	Ik heb de Meid daar heen <i>gefchikt</i> , gezonden.

Gefchikt.	Dat is een <i>gefchikt</i> , zédig Jongman.
Gefchudt.	en Gefchut.
Geflacht.	en Geflagt.
Geflicht.	en Gefligt.
Geteerd.	Wij hebben wel <i>geteerd</i> , gegeeten.
Geteerd.	Ik heb mijn Schip <i>geteerd</i> , getard.
Getij. o.	Tij, vloed. <i>Met het getij in de haven zeilen.</i>
Getij. o.	Saifoen, jaargetij.
Geval. o.	Dat is een zonderling <i>geval</i> . voorval.
Geval. o.	Nootlot, fortuin. 't <i>Geval wilde het zoo.</i>
Gevallen.	Gefchiedeniften. <i>Dat zijn aarrige</i> gevallen.
Gevallen.	Daar is veel régen <i>gevallen</i>
Gevallen. o.	Zou u dit ook <i>gevallen</i> . behaagen?
Gevoelig.	Zij heeft 'er geen <i>gevallen</i> , behaagen in.
Gevoelig.	Het oog is zeer <i>gevoelig</i> voor finert.
Gevoelig.	Ik ben <i>gevoelig</i> , aangedaan over zijn verlies.
Gevoelig.	Zigtbaar, blijkbaar. <i>De gevoelige beweeging.</i>
Geveild.	Gram, kwaad. <i>Ik zal mij gevoelig toonen.</i>
Gewijld.	Te koop gefield. <i>Die goeâeren zijn</i> geveild.
Gewafchen.	Met de Vijl glad gemaakt.
Gewafchen.	Schoon gemaakt door Wasfchen.
Geweeten.	Gegroeid. <i>Die boomen zijn wel</i> gewafchen.
Geweeten. o.	Ik heb dat <i>geweeten</i> , kennis daarvan gehad.
Geweefen.	Conscientie. <i>Zijn geweeten overtuigt hem.</i>
Geweefen.	Die geweest is. <i>De geweefen Koning.</i>
Geweid.	Aangeweefen. <i>Ik heb het hem</i> geweefen.
Geweld. o.	en Gewijld. <i>Zie bl. 56.</i>
Geweld.	Kragt, vermogen. 't <i>Geweld der Wateren.</i>
Geweld.	Gekookt. <i>Die olie is</i> geweld.
Geweld.	Opgeborrelt. <i>Dat water is uit den grond</i> geweld.
Geweld.	Aangezet, gelascht. <i>Die ftaaf is</i> geweld.
Geweld. o.	Geraas, getier. <i>Hoe maakt gij zoo'n ge-</i> geweld?
Gewend.	Gewoon. <i>Ik ben aan den arbeid</i> gewend.
Gewéndt.	Omgedraaid. <i>De Koets heeft</i> gewéndt.
Gezet.	Geplaatst. <i>Ik heb 't daarâgter</i> gezet.
Gezet.	Ik ben daar op <i>gezet</i> , gefield.
Gezet.	Diklijvig. <i>Die Man is zeer</i> gezet.
Gezet.	Vastgefield. 't <i>Is een</i> gezet loon.
Gezigt. o.	Een der vijf zinnen.
Gezigt. o.	Befchouwing. <i>Neem daar het</i> gezigt van.

Gezigt. o.	Befef. <i>Het gezigt van den dood.</i>
Gezigt. o.	Openbaaring. <i>Het gezigt van Jesaiäs.</i>
Gezondheid. v.	Ik geniet veel <i>gezondheid.</i>
Gezondheid.	Een breede gordel om 't lijf.
Gieren.	Giervogels, Roofvogels.
Gieren.	Heen- en weér slingeren.
Gieren.	Geld bijéén schraapen.
Gieren.	Gillen, schreeuwen.
Gift. v.	Gaave, geschenk. <i>Dat is een schoone gift.</i>
Gift. o.	Venijn, vergift. <i>Iemant met gift ombrengen.</i>
Gild. o.	Collégie. <i>Het Timmermans - Gild.</i>
Gild. m.	Een milddaadig Man. KILIAAN.
Gild. v.	of Gilde, eene Hoer. KILIAAN.
Gillen.	Sterk roepen, schreeuwen van schrik.
Gillen.	Schuins afzaagen, op zijn Zeemans.
Gillen.	De tanden <i>Gillen</i> door het knarsfen van de Vijl op 't ijfer. —
Goed.	Niet Kwaad. <i>Goed Laken. De régen is goed.</i>
Goed. o.	Het goede. <i>God is 't hoogste goed.</i>
Goed. o.	Goederen, Rijkdommen, Kleederen, enz.
Goed-doen.	Geen kwaad doen. — Nur, dienst doen.
Goed-doen.	Met getuigenisfen bevestigen.
Goed-doen.	Vergoeden. <i>De schade goed-doen.</i>
Golf. v.	Water-golv, Zee-baar.
Golf. v.	Zeeboefem, Inham van de Zee.
Graad. m.	360ste deel van den kring der Aarde.
Graad. m.	Waerdigheid, rang, aanzien.
Graat. v.	Van den Visch, gebeente.
Graauw. o.	Janhagel, slegt Volk.
Graauw.	Eene kleur. <i>Graauwe</i> Erwtten.
Graauw. m.	Gefraauw, onvriendelijke bejégening.
Graaven.	De Graaven van Holland.
Graaven.	In de aarde delven, spitten.
Graven.	Begraafplaatsen voor dooden.
Greep. m.	Handvol. <i>Een greep Zest' halven.</i>
Greep. m.	Handvatfel van eenen dégen.
Greep. m.	Behendigheid. <i>Dat was maar een greep.</i>
Greep.	Van Griepen. <i>Hij greep mij bij den arm.</i>
Grein. o.	Zékere stof. <i>Een Rok van grein.</i>
Grein. o.	Een klein Gewichtje.
Grein. o.	Geneesgrein, geringste soort van péper.

Grif.

Griffel. <i>v.</i>	Ent, takje van eenen Boom.
Griffel. <i>v.</i>	Cijfferpen. Leen mij uwe Griffel.
Gril. <i>v.</i>	Huivering, beeving, trilling.
Gril. <i>v.</i>	Kuur, pots, aaperije, malligheid. <i>Grillig</i> ; huiverig. — <i>Grillig</i> , wispeltuurig.
Grond. <i>m.</i>	Aarde daar men over gaat. <i>Op den grond.</i>
Grond. <i>m.</i>	Eerste saamenweeffel van een stof. <i>Geborduurd op een' satijnen grond.</i>
Grond. <i>m.</i>	Aart, bestaan. <i>God kent de grond van ons harte.</i>
Grond. <i>m.</i>	Fondament. <i>Op een' vasten grond bouwen.</i>
Grond. <i>m.</i>	Voorwendfel. <i>Daar is immers geen grond toe.</i>
Gronden.	Moerasfige gronden.
Gonden.	Zijn huis <i>gronden</i> , grondvesten. Het Water <i>gronden</i> , peilen. — De <i>gronden</i> der Taale. Iemants hart <i>gronden</i> . Hij heeft kwaade <i>gronden</i> .
Grondig.	Modderig, beroerd. <i>Dat water is grondig.</i>
Grondig.	In den grond. <i>Eene taal grondig verstaan.</i>
Grondig.	Volkomenlijk. <i>Iemant grondig onderwijfen.</i>
Groot.	Kloek, lang, achtbaar, aanzienlijk, enz.
Groot. <i>v.</i>	Een halve Stuiver.
Groote.	en Groote. <i>Een groote Vrouw. De groote der som.</i> —
Grooter.	en Grooter. Zie <i>bl.</i> 193. onder aan.
Gros. <i>o.</i>	Een gros is twaalf dofsijn.
Gros. <i>v.</i>	Een zilveren munt in Duitschland.
Gros. <i>o.</i>	Groot. <i>Hij verkoopt in 't Gros.</i>
Gros. <i>v.</i>	Grosfe, afschrift van een Notariëel geschrift.
Guil. <i>v.</i>	Eene Merrie die niet gedraagen heeft.
Guil. <i>m.</i>	Hengst, afkomstig van 't hoogd. <i>Gaul.</i>
Gul.	Dor. <i>Dat is gul zand.</i>
Gul.	Zonder iets 'er bij. <i>Moet ik ik dien drank zoo gul drinken?</i>
Gul.	Goedäartig, goedhartig, oprecht, enz.
Gul. <i>v.</i>	Gulle, een jonge Kabeljauw.
Gijl. <i>v.</i>	Chijl, sap van verteerde Spijs.
Gijl.	Zoet, walächtig, gelijk het Bier.
Geil.	Onkuisch. Zie hiervooren.
Gijlen.	Zieden, kooken.
Gijen.	Woekeren, woekerächtig zijn.
Gijlen.	Onbeschaamd vraagen; door goede woorden bedriegen.

H.

Haage. v.	Tuyn van staaken en rijs gemaakt.
Haage. v.	Hegge, doornhaage.
Haage. v.	Bosch, braambosch.
Haak. m.	Gereedschap bij de Letterzetters.
Haak. m.	Zéker tuig om méde te haaken.
Haak. m.	Een geschut, dat weinig meer gebruikt wordt.
Haaken.	Vastmaaken met haaken.
Haaken.	Ergens naar <i>haaken</i> , verlangen.
Haal. v.	Haale, Fornuis, Oven.
Haal.	Droog, mager, zonder sap.
Haal. v.	Dragt, kleéren die iemand draagt.
Haal. v.	Hangel, hengel, heugel boven 't vuur.
Haan. m.	Een bekend huisdier.
Haan. m.	De Weérhaan van den toren.
Haan. m.	De haan van een Snaphaan.
Haan. m.	Roode, brandende Lont.
Haast. m.	Drift, schielijkheid. <i>Hebt-gij zoo'n haast?</i>
Haast.	Eerlang, in 't kort. <i>Zij zal haast komen.</i>
Haast.	Schier, bijna. <i>Hij is haast zoo groot als ik.</i>
	<i>Haastig</i> , spoedig. — <i>Haastig</i> , oploopend.
Hagel. m.	Bevroofen water, uit de lucht vallende.
Hagel. m.	Klein lood om Vogels te schieten.
Hak. v.	Hiel van het been.
Hak. m.	Houw, slag met een' Sabel.
Hak. v.	Houweel, Spaa, landmans werktuig.
Hal. v.	De Vleeschbal, de Lakenbal.
Hal. o.	Hardigheid, harde korst der Aarde.
Hals. m.	Bekend bovengedeelte des Ligchaams.
Hals. m.	Een touw op de Scheepen.
Hals. m.	't Laagste gedeelte van 't Scheepsboord.
Half natte doek.	Een doek die half nat is.
Halve natte doek.	Een halve doek, die nat is.
Half rijpe peer.	Een peer die half rijp is.
Halve rijpe peer.	Een halve peer die rijp is.
Handel. m.	Dagelijksch bedrijf. <i>Zijn handel en Wanadek</i>
Handel. m.	Koophandel, negotie. — <i>Handelen</i> , is de hand neemen. — <i>Handelen</i> , nego-

Hard.	Handelen, verhandelen, in onderhandeling zijn. <i>Handelen</i> , bejégenen.
Hard.	Taaï, vast, ruw, wrang, dom, onbuigzaam. Luid, overluid. <i>Hard lagchen</i> , <i>schreeuwen</i> . <i>Harden</i> , hardmaaken. <i>Harden</i> , lijden, dulden.
Harp. v.	Muziek-tuig. <i>Op de harp speelen</i> .
Harp. v.	Tuig om het koorn te ziften.
Harst. v.	Brandbaare Gom van de Pijnboomen.
Harst. m.	Bekend ruggestuk van den Os.
Hart. o.	De zétel van 't dierlijke leeven.
Hert. o.	Een bekend Jagt-dier. <i>Séwel</i> , bl. 51.
Haspel. m. en v.	Bekend tuig om garen op te winden.
Haspel. m. en v.	Schoorbalkje van de Vióol.
Haspel. m. en v.	Slagboom met ijseren punten bezet.
Have. v.	Geld en goed, alle bezittingen.
Haven. v.	Zee-haven, legplaats voor de Scheepen.
Haven. v.	Rust, behoudenis. <i>De Haven der Zaligheid</i> .
Hecht. o.	Hest, handvatfel van een Mes.
Hecht.	Vast, digt, sterk.
Hecht. m.	Een Snoek. <i>VERVOLG</i> op den <i>FAKKEL</i> .
Heel.	Volkomen, geheel. <i>'t Is een heel uur</i> .
Heel.	Geneesen. <i>Die wonde is heel</i> .
Heeten.	Heet maaken. <i>Den Oven heeten</i> .
Heeten.	Hieten, genaamd zijn. <i>Hoe zal 't Kind heeten?</i>
Heffen.	Opligten. <i>Zijne banden ten hémel' heffen</i> .
Heffen.	Vorderen, inzamelen. <i>Eene schatting heffen</i> .
Hel. v.	Jammerpoel. <i>Hij geloofst aan Duivel noch hel</i> .
Hel. v.	Pakhuis waarin de verbeurde goederen bewaard worden.
Hel.	Schel, klaar. <i>Dat is een hel geluid</i> .
Hellen.	In de aalouden taal, <i>klinken</i> .
Hellen.	Néderwaarts neigen. <i>TUINMAN</i> .
Hellen.	Geneigd zijn. <i>Ik zou daar wel toe over hellen</i> . <i>HELLING</i> , overhelling. <i>HELLING</i> , timmerwerf.
Helm. m.	Hoofdwapen, stormhoed.
Helm. m.	Disteleer-tuig bij de Apotheekers.
Helm. m.	Duinhelm, brem of heitakken.
Helm. m.	Hoofdvlies, daar sommige kinders meede geboren worden.

Hémel. <i>m.</i>	De lucht. — Het verblijf Gods en der Gelukzaligen. —
Hémel. <i>m.</i>	Verhémelte van een Lédikant.
Hén.	Een Lidwoord, regeerende den vierden Naamval. Hen <i>zien</i> , hen <i>kennen</i> , enz.
Hèn. <i>v.</i>	Henne, 't wijfje van den Haan.
Hengelen.	Met den hengel visfchen.
Hengelen.	Heen-en-weer vaaren, kruisfen.
Hengelen.	Loeren. <i>Voor de deur eener Juffer hengelen.</i>
Heul. <i>v.</i>	Maankop, ftaapbol.
Heul. <i>v.</i>	Bijftand, hulp, vertroosting, toevlugt.
Hével. <i>v.</i>	Handfpaak, een Scheeps-benaaming.
Hével. <i>v.</i>	Wijnkoopers blikke kromme pomp.
Hoed. <i>m.</i>	Bekend hoofddekfel der Mannen.
Hoed. <i>v.</i>	Eene ronde maat van kalk, fteenkoolen, enz.
Hoek. <i>m.</i>	Haak, angel aan een Vischfnoer.
Hoek. <i>m.</i>	In de Wiskonst'. Een <i>Drieboek</i> .
Hoek. <i>m.</i>	Plaats van een Vertrek. <i>Hij ftond in een' hoek'.</i>
Hoek. <i>m.</i>	Oord, gewest. <i>De wind bleef in dien hoek'.</i>
Hof. <i>o.</i>	Vorftelijke Wooning van eenen Koning.
Hof. <i>o.</i>	Alle de Vorftelijke Perfoonen en bedienden.
Hof. <i>o.</i>	Gerechtshof, Oppervierfchaar.
Hof. <i>m.</i>	Tuin, lufthof.
Hol.	Uitgehoid, van binnen hol.
Hol. <i>o.</i>	Gat, opening, Spelonk, gevangenis; buik van een Schip. —
Hond. <i>m.</i>	en Hont. Zie bladzijde. 73.
Hoogtijd. <i>m.</i>	Feeftdag. 't <i>Gaat tégen</i> hoogtijd.
Hoog-tijd.	Meer dan tijd. 't <i>Is</i> hoog tijd <i>om te beginnen</i> ,
Hóóp. <i>v.</i>	en Hoop. Zie bladzijde 43.
Hoorn. <i>m.</i>	Uitwas aan het hoofd der Dieren.
Hoorn. <i>o.</i>	Een Naaldenkoker van <i>hoorn</i> .
Hoorn. <i>o.</i>	Glad Parkement van Kalfsvellen.
Hoorn. <i>o.</i>	Eene Stad in Noordholland.
Hoos. <i>v.</i>	Een Zeewater, door de kragt der Zonne, uit het water opgehéven.
Hoos. <i>v.</i>	Hoosvat, om water uit een boot te werpen;
Hoos. <i>v.</i>	Zoo noemen de Boeren een <i>Kous</i> .
Hop. <i>v.</i>	Hoppe, zéker kruid.
Hop. <i>v.</i>	Hoppe, een Roofvogel.
Horde. <i>v.</i>	Een teenen mat, faamenvlegtfel van takken

Horde. <i>v.</i>	Bende, ménigte. <i>Eene horde Tartaaren.</i>
Houd.	en Hout, enz. <i>Zie bl. 75.</i>
Houwer. <i>m.</i>	Sabel, zwaerd.
Houwer. <i>m.</i>	Kaar, bewaarer, <i>Vischbouwer.</i>
Huid. <i>v.</i>	Vel van Dieren.
Huid. <i>v.</i>	Menschen-vel. <i>Zij is blank van huid.</i>
Huid. <i>v.</i>	Boeisel van planken om 't hol van een Schip.
Huifing. <i>v.</i>	Wooning, huis waarin men woont.
Huifing. <i>v.</i>	De hut en de Kajuit van een Schip.
Huifing. <i>v.</i>	Eene foort van touw.

I.

Inlaaten.	Laaten inblijven. <i>Ik zou 'er dat woord inlaaten.</i>
Inlaaten.	Laaten inkomen. <i>Wilt gij mij in laten?</i>
Inlaaten.	Zig bemoeiën. <i>Ik wil 'er mij niet meê inlaaten.</i>
Ingewand. <i>o.</i>	Inwendige deelen des dierlijken Ligchaams.
Ingewand. <i>o.</i>	Figuurlijk genomen, zijn KINDEREN, die de Ingewanden der Ouderen genoemd worden.
Inleggen.	Bergen, plaatsen. — Sluiten, insluiten. — Pooten, planten. — Confijten. —
Inleggen.	Behaalen. <i>Gij zult 'er geen eer meê inleggen.</i>
Inleggen.	Twisten. <i>Ik wil 'er niet tegen inleggen.</i>
Intrekken.	In de Stad in trekken, in rukken.
Intrekken.	Herroepen. <i>Een verbod intrekken.</i>
Inval. <i>m.</i>	Indrang, inrukking, intogt.
Inval. <i>m.</i>	Gedagte, vlugtig denkbeeld.
Inzuigen.	Verzwelgen, inzwelgen. <i>De melk inzuigen.</i>
Inzuigen.	Enten, griffelen.

J.

Jagt. <i>v.</i>	Eene ridderlijke oeffening.
Jagt. <i>o.</i>	Een aanzienlijk Vaartuig.
Jagt. <i>v.</i>	Spoed, haast. <i>Hoe maakt gij zoon' JAGT?</i>
Jagens.	<i>Erga</i> , drukt vriendschap uit. <i>Hij is jegens mij welgezind</i> ; maar het werkwoord <i>Bejégenen</i> , wordt beide in het goede en in het kwaa-

Tégens.	kwaade genomen. AMPZING, <i>bl.</i> 78. F. BURMAN, I. Deel, <i>bl.</i> 136. <i>Contra</i> , betékent vijándschap. <i>Hij is toornig tégens mij.</i> — TÉGEN, <i>obviam</i> , beduid eene ontmoeting. <i>Hij kwam mij tégen.</i>
Jok. o.	Juk, last. <i>Mijn jok is zagt.</i>
Jok. o.	Boert, schersterije. <i>Is 't jok of ernst?</i>
Jongen.	Jonge Dieren. — <i>Des Arends-jongen.</i>
Jongen.	Jongen werpen. <i>De hond moet jongen.</i>
Jongen.	Leerjongen. <i>Eens Schoenmaakers jongen.</i>
Jongen.	Zoon. <i>Heeft mijn jongen dat gedaan?</i>
Juffers.	Jonge meisjes.
Juffers.	Dunne balken, ter lengte van 25 voet.
Juffers.	Blokken zonder schijven met gaten en ijferbeslag op de Scheepen.
Juk. o.	Gebint van planken en balken aan een brug.
Juk. v.	Jok, paar. Een <i>juk</i> , een paar Ossen.
Juk. o.	Draagtuig, bij de Boeren bekend.

K.

Kaak. v.	Wang. <i>Bloesende kaaken, bloesende wangen.</i>
Kaak. v.	Kieuw. <i>De kaak van den visch.</i>
Kaak. v.	Schavotje, uitstekje, daar men misdáadigers op te pronk zet.
Kaak. v.	Zeemanswoord, rukwind, dwarlwind.
Kaal.	Zonder haar. <i>Zijn hoofd is heel kaal.</i>
Kaal.	Arm, geldeloos. <i>Een kaale jonker.</i>
Xaal.	Onnofel, koel, blaauw. <i>Een kaal antwoobrid.</i> <i>Kaalheid</i> , armoede. <i>Kaalheid</i> , onnofelheid. <i>Kaalheid</i> , naaktheid, onnofelheid.
Kaap. v.	Een uithoek Lands, in zee uitsteekende.
Kaap. v.	Zeerooverije. <i>Een Schip, ter kaap uitgerust.</i>
Kaard. v.	Eens Wolkammers-werktuig.
Kaart. v.	Een Landkaart, een speelkaart.
Kagchel. m.	En ijferen oven, om in te stooken.
Kagchel. m.	Zoo noemt men een <i>Veulen</i> in Zeeland.
Kalf. o.	Het jóng van een Koe.
Kalf. o.	Dwarsstijl, om de timmerstukken te hegten.
Kam. v.	Een werktuig om het haar te kemmen.
Kam. v.	Een smalle strook houts.
Kamgel. m.	Een groot en sterk lastdraagend Dier.

Kameel. <i>m.</i>	Zéker drijvend gevaarte, waarmede men de Oorlogscheepen over Pampus brengt.
Kameraad. <i>m.</i>	Makker, medgezel.
Kamerraad. <i>m.</i>	Een aanzienlijke bediening aan een Hof.
Kamp. <i>m.</i>	Een stuk Lands, een Akker, een Veld.
Kamp. <i>m.</i>	Een strijd, een gevegt. —
Kanon. <i>o.</i>	Geschut. <i>Het Kanon wordt gelost.</i>
Kánon. <i>m.</i>	Stille gebéden, ter confacreering van de Mis.
Kánon.	De régelmaatige Boeken des Ouden en Nieuwen Testaments.
Kant. <i>v.</i>	Speldenwerk, gewerkte kant.
Kant. <i>v.</i>	Zoom, boord, rand, zijde van iets.
Kant.	Niet vol. De wijn staat kant; 't vat is niet vol.
Kap. <i>v.</i>	Hoofddekfel. <i>De Monnik met zijn kap.</i>
Kap. <i>v.</i>	Dak, gespan. <i>De kap van de Kerk.</i>
Kapél. <i>v.</i>	Gewijd kerkje. <i>Hij preekte in de kapél.</i>
Kapél. <i>v.</i>	Witje. <i>Ik heb een kapél gevangen.</i>
Kapittel. <i>o.</i>	Vergadering der Kanonniken.
Kapittel. <i>o.</i>	Hoofdstuk van een Boek.
Kapot. <i>v.</i>	Régenkap; Régenmantel met een kap.
Kapot.	Gebroken. <i>Dat Glas is kapot.</i>
Kapot.	Dood. <i>Die Man is kapot.</i>
Kappeu.	Hullen, 't haar, de muts opzetten.
Kappeu.	Hakken, houwen, hout kappen.
Kappen.	Eens Gaauwdiefs woord, betékenende <i>spreeken</i> .
Kapper. <i>m.</i>	Paruikmaaker, die uit kappen gaat.
Kapper. <i>v.</i>	Een groene en kleine vrugt; die in de pékel gelegd en bij 't gebraad gegeeten wordt.
Karakter.	en Character, Zie bladzijde. 90.
Kat. <i>v.</i>	Een bekend Huisdier.
Kat. <i>v.</i>	Eene soort van Fluitschip.
Kat. <i>v.</i>	Een paal op de kaai gesslagen, om den Ankerstok aan vast te maaken.
Kat. <i>v.</i>	Schietkat, daar geschut op gezet wordt.
Kat. <i>v.</i>	Een werp-Anker of dreg.
Keel. <i>v.</i>	Bovenhals, strot. <i>Hij kneep mij in de keel.</i>
Keel. <i>v.</i>	Linnen overrok.
Keeper. <i>v.</i>	Kruisdraad in de Serge.
Keepér. <i>v.</i>	Streep, band in de Wapenkunde.
Keer. <i>v.</i>	Maal, reis. Dat is de eerste keer.

Keer.

Keer. v.	Omloop. <i>De zon heeft haar keer volbragt.</i>
Keer. v.	Reisje, togje. <i>Een keer naar Amsterdam doen.</i>
Keer. v.	Gedaante. <i>Die zaak zal een andere keer nemen.</i>
Keer. v.	Wéderkeer. <i>Gedaane dingen hebben geen keer.</i>
Keeren.	Wéderkeeren. <i>Vroeg naar huis keeren.</i>
Keeren.	Tégenhouden. <i>Ik zal hem wel keeren.</i>
Keeren.	Wenden, draaiën. <i>Den rug naar 't uur keeren.</i>
Keeren.	Omkeeren. <i>Een kled laten keeren.</i>
Keeren.	Bestieren. <i>God zal alles ten beste keeren.</i>
Kelder. v.	Bewaarpplaats van spijs, enz. in een huis.
Kelder. v.	Een Scheepskistje, daar Vlesfen in gezet worden.
Kennen.	Kennis hebben; <i>kende, gekend.</i>
konnen.	Vermogen hebben, <i>kon, of kende, gekonnen.</i>
Kerven.	Hakken, snijden, kappen.
Kerven.	Barsten, scheuren, oprijten.
Keur. v.	Verkiefsing, keuse. <i>Dat staat niet in zijn keur.</i>
Keur. v.	Téken der gehalte van goud en zilver.
Keuren.	Inzettingen, Ordonnantien van eene Stad.
Keuren.	Toetsen. <i>Het zilver keuren.</i>
Keuren.	Oordeelen, achten, goedvinden.
Kies. v.	Hoektand, kaauw-tand, maaltand.
Kiesch.	Vies, keurig. <i>Hij is kiesch in 't eten.</i>
Kil. v.	Koude. <i>De kil van 't bier.</i>
Kil. v.	Sleuve, engte, geut tusfchen twee droogtens.
Kil. v.	Kom, bed van eenen stroom.
Kim. v.	Rand, boord van een Glas.
Kim. v.	Gezigtéinder, horizon.
Kim. v.	De kromte van de stéven op een Schip.
Kip. v.	Hoer of hen. <i>Dat is een fraaie kip.</i>
Kip. v.	Een kip, een hoepel vol stokvisch.
Kit. v.	Een groot houten vat waafin men bier tapt.
Kit. v.	Blinde kroeg, moethuis, hoerhuis.
Klaar.	Helder, zuiver. <i>Die wijn is zeer klaar.</i>
Klaar.	Gereed, vaerdig. <i>Zijt gij klaar?</i>
Klad. v.	Kladde, vlek, spat, smet.
Klad. v.	Een ruw opstel, schers van een brief, enz.
Klap. v.	Slag, kinnebakflag.
Klap. v.	Praat, gefnap, kinderkal.

Klap. <i>v.</i>	Klep. <i>Met de klap loopen</i>
Klap. <i>v.</i>	Opening van een schuit of Wagen.
Klerk. <i>m.</i>	Leerling van de Roomsche Geestelijkheid.
Klerk. <i>m.</i>	Schrijfknaap van een' Notaris.
Klikken.	Dat kan 'er niet aan <i>klikken</i> , baaten, helpen.
Klikken.	Gij moest dat niet <i>klikken</i> , overkraaiën.
Klink. <i>v.</i>	Een ijser aan de deur van een huis.
Klink. <i>v.</i>	Omgeflagen punt van een Spijker.
Klink. <i>v.</i>	Een slag, wiens geluid gehoord wordt.
Klink. <i>v.</i>	Een scheur in de kleederen.
Klinken.	Geluid geeven. <i>Die snaaren klinken wel.</i>
Klinken.	Binden, vastmaaken. <i>Aan den muur klinken.</i>
Klinker. <i>m.</i>	Vocaal, klinkletter.
Klinker. <i>m.</i>	Gebakken steen.
Kloek.	Lijvig, groot en dik.
Kloek.	Dapper, moedig, heldhaftig.
Klokken.	De <i>klokken</i> wierden geluid.
Klokken.	Het kakelen van eene hen.
Klomp. <i>m.</i>	Stuk, brok. <i>Een klomp gouds.</i>
Klomp. <i>m.</i>	Holsblok, houten boeren schoen.
Klop-scheen. <i>v.</i>	Een's Schoenmakers hout, om de Schoenhie- len meê glad te wrijven.
Klop-scheen. <i>v.</i>	Een's Dansmeesters zak-viôoltje.
Kluft. <i>v.</i>	Timmermans-haak, rijhaak.
Kluft. <i>v.</i>	Hoop, partij, stam, horde. <i>Een kluft Pa- trijfen.</i>
Kluis. <i>v.</i>	Beslootene plaats. <i>Hij zit in een kluis.</i>
Kluis. <i>v.</i>	Verwulfiel. <i>Het kluis is geborsten.</i>
Kluis. <i>v.</i>	Kluisgat, gat in de boeg van 't Schip, daar de kabel door gevierd of ingehaald wordt.
Knaap. <i>m.</i>	Jongen. <i>Ik heb wat te stellen met dien knaap.</i>
Knaap. <i>m.</i>	Ijseren of houten staander, daar een kaers op gezet wordt.
Knap. <i>m.</i>	't Geluid van iets dat breekt. —
Knap. <i>v.</i>	Eeten. <i>Dat is een goede knap.</i>
Knap.	Dat wel past. <i>Dat kleed is knap gemaakt.</i> <i>Knappen</i> , opëeten. <i>Knappen</i> , op het breek- ken staan. — <i>Knappen</i> , vangen, grijpen.
Knegt. <i>m.</i>	Een Dienaar, Bedienden.
Knegt. <i>m.</i>	Een staande werktuig op de Scheepen, ter zijde van den Mast, boven het verdek, waardoor de Rees worden opgehaald.

Knik. <i>m.</i>	Hoofdwenk. <i>Zij antwoorde met een' knik.</i>
Knik. <i>m.</i>	Knak, halve breuk. <i>Die Rotting heeft een knik. Knikken, aanknikken. — Knikken, breeken.</i>
Knip. <i>v.</i>	Knokkelslag. <i>Een knip voor den neus.</i>
Knip. <i>v.</i>	Slagvenstertje van een Duivenhok. — <i>Knippen met de Vingeren. Knippen, in de knip vangen. Knippen, met den nagel verpletteren. Knippen, met eene schaar snijden.</i>
Knoop. <i>m.</i>	Strik. <i>Een knoop leggen.</i>
Knoop. <i>m.</i>	Van een rok of van een kamifool. — <i>Een touw met knopen. Een rok met knopen.</i>
Knop. <i>m.</i> en <i>v.</i>	Uitbotting, scheut van een' Boom'.
Knop. <i>m.</i>	Van een' Rotting. Van een' stoel.
Knol. <i>v.</i>	Raap, bekende aardvrugt.
Knol. <i>m.</i>	Lomp, slegt, oud Paerd.
Knotten.	De knotten van het vlas plukken.
Knotten.	Een boom <i>knotten</i> , de takken afhakken.
Koekkoek. <i>m.</i>	Een zeer bekende Vogel.
Koekkoek. <i>m.</i>	Winkelluik, waardoor het licht invalt.
Koekkoek. <i>m.</i>	Hoorndraager, eene Man wiens Vrouwtje zig aan vreemde omhelzingen overgeeft.
Kól. <i>m.</i>	Een paerd met een witte vlak (een <i>kól</i>) voor 't hoofd.
Kól. <i>v.</i>	Toverhex, een oude kól.
Kolf. <i>v.</i>	't Onderste van den Snaaphaan.
Kolf. <i>v.</i>	Een tuig om méde te kolven.
Kom. <i>v.</i>	Een ronde en diepe schotel.
Kom. <i>v.</i>	Hok, plaats met paalen omheind, daar de Scheepen veilig in liggen.
Kom.	Kom voort! <i>kou</i> -aan, ik zal u helpen.
Kommer. <i>m.</i>	Zorg, verlégenheid.
Kommer. <i>m.</i>	Haafendrék.
Kooi. <i>v.</i>	Vogelkooi, kouw.
Kooi. <i>v.</i>	Slaapplaats op een Schip.
Kooiën.	Vogelkooiën, Schaaps- en Scheeps-kooiën.
Kooiën.	In ontucht leeven, hoereeren.
Kooiën.	Korte sluithoutjes, waarmede de Letterzetters de vormen toe <i>kooiën</i> of sluiten.
Kóól.	en Kool. Zie bladzijde 43.
Kooper.	en Koper. Zie bladzijde 38.
Kop. <i>m.</i>	Het hoofd der Dieren. <i>Een Ofsen kop.</i>

Kop. <i>m.</i>	Drinkkop, schaal.
Kop. <i>v.</i>	Eene ronde maat. <i>Een kop boonen.</i>
Kop. <i>v.</i>	Aderlaat - kop, dop of glas.
Korten.	Befnoeiën. De nagels <i>korten</i> .
Korten.	Inbinden, inpalmen. <i>De kabel korten.</i>
Korten.	Aftrekken <i>Op een rekening korten.</i>
Kosfem. <i>m.</i>	Borst, vette kwab, omlaag onder den hals der Runderen. MEIERS, WOORDENSCHAP.
Kosfem. <i>m.</i>	Onderkin der Menschen. HUYDEC. <i>bl.</i> 175.
Kóst. <i>v.</i>	Spijs, mondkost, spijs en drank.
Kóst.	Is waardig. <i>Dat kost vijf gulden.</i>
Kost.	Hij <i>kost</i> dat niet bemagtigen. — <i>Kosten</i> , gelden, bedraagen. <i>Kosten</i> , ongelden. en Kout. Zie bladzijde 73.
Koud.	Geraas maaken, gelijk de Wagens.
Kraaken.	Aanstukken bijten. <i>Nooten kraaken.</i>
Kraaken.	Verzwakken, de gezondheid bederven.
Kraaken.	Verflinden, inzwelgen. <i>Een botkje kraaken.</i>
Kraam. <i>v.</i>	Marktkraam op de kermis.
Kraam. <i>v.</i>	Kinderbed. <i>Die Vrouw is in de kraam.</i>
Kraan. <i>v.</i>	Zékere bekende Vogel.
Kraan. <i>v.</i>	Werktuig om lasten op te tillen.
Kraan. <i>v.</i>	Tap in een Vat, in een pomp, <i>enz.</i>
Krab. <i>v.</i>	Bekende Zee- en Riviervisch.
Krab. <i>v.</i>	Schrab met de nagels. <i>Krabben</i> , Vischen; <i>Krabben</i> , oprijten met de nagels. en Krakeelingen. Zie bladz. 91.
Krakelingen.	Schraapen. Met een mes krassen.
Krasfen.	Schreeuwen gelijk de Ravens doen.
Krasfen.	en Kreet. Zie bladz. 24.
Kréét.	en Krijten. Zie bladz. 55.
Kreiten.	Koninklijk hoofd-cieraad.
Kroon. <i>v.</i>	Geldstuk van veertig Stuivers.
Kroon. <i>v.</i>	Eenden kroost, groene blaadjes op 't water.
Kroost. <i>o.</i>	Kinderen, nagelslacht.
Kroost. <i>o.</i>	Gras, groente. <i>Het kruid des Velds.</i>
Kruid. <i>o.</i>	Specerije. <i>Doet kruid in de Worst.</i>
Kruid. <i>o.</i>	Agterste gedeelte van een Schip. WINSCHOTEN.
Kruis. <i>o.</i>	Een strafkruis van dwarshouten.
Kruis. <i>o.</i>	Allerhande leed en tégenspoed. —
Kruk. <i>v.</i>	Zékere stok, daar een kreupele op rust.

Kruk.

Kruk. <i>m.</i>	Een slegt Arbeider. 't Is een kruk.
Kruk. <i>v.</i>	Handvatfel van eenen slijpsteen. <i>Krukken</i> , op krukken gaan. <i>Krukken</i> , ziekelijk zijn.
Krul. <i>v.</i>	Haairlok, krul in een paruiik.
Krul. <i>v.</i>	Afschaaffel van een plank.
Krijgen.	Oorlogen, krijg voeren.
Krijgen.	Bekomen. <i>Ik zal dat geld wel krijgen.</i>
Krijten.	en Kreiten. Zie bladz. 55.
Kuipen.	Vaten met hoepels beleggen.
Kuipen.	Heimelijk werken om een ampt te bekomen.
Kuit. <i>v.</i>	De dikte van 's Menschen been.
Kuit. <i>v.</i>	Het zaad van de Visfchen.
Kus.	en Zoen. Zie bij de Z.
Kusfen.	Zoenen. <i>Laat ik u eens kusen.</i>
Kusfen. <i>v.</i>	Op een stoel. <i>Hij zit op een kusen.</i>
Kuur. <i>v.</i>	Aaperije, grap, gril, pots.
Kuur. <i>v.</i>	Geneefing door eenen Wondheeler.
Kwakkelen.	Kweelen, gelijk de Kwakkels.
Kwakkelen.	Dan eens vriefen, dan eens dooiën.
Kwakkelen.	Bij poofen gezond en ongezond zijn.
Kwalijk.	Misfelijk, walgächtig.
Kwalijk.	Niet goed, verkeerd. <i>Dat is kwalijk gedaan.</i>
Kwast. <i>v.</i>	Noest, knobbel in 't hout.
Kwast. <i>v.</i>	Een poeder <i>kwast</i> van de Paruikmaakers.
Kwast. <i>m.</i>	Een halve gek.
Kwetteren.	Doen de Eenden in den modder.
Kwetteren.	Snappen, doen de praatächtige Wijven.
Kwint. <i>v.</i>	Een boertig woord, een kuur, een gril.
Kwint. <i>v.</i>	Een fnaar van de Viöl. —

L.

Laag.	Niet hoog. <i>Die stoel is te laag.</i>
Laag. <i>v.</i>	Rije die opgestapeld is. <i>Eene laag fteenen.</i>
Laag. <i>v.</i>	Laage, hinderlaag, fruikelblok.
Laag.	Lafhartig, onëdelmoedig. <i>Een laag gedrag.</i>
Laagheid. <i>v.</i>	Lafhartigheid, onëdelmoedigheid.
Laagte. <i>v.</i>	Diepte. <i>Die ftaad is in eene laagte gebouwd.</i>
Laaken.	en Laken. Zie bladzijde. 9.
Laaten.	Niet doen. <i>Wilt gij dat wel laten.</i>
Laaten.	Beveelen. <i>Iemant laten ombrengen.</i>
Laaten.	Aderlaaten, bloed-laaten.

Lach.

Lach.	en Lag. Zie bladzijde 66.
Lak. v.	Zégel-lak, brievenlak.
Lak. w.	Verwijt, klad. <i>Iemant een lak op den bals werpen.</i>
Lam. o.	Een jonggeboren Schaap.
Lam.	Stijf, stram, verstijfd, beroerd.
Land. o.	Oord, gewest, landstreek, deel van de Waereld.
Land. o.	Landgoed, bouwland, teelland. — <i>Landen</i> , Gewesten. <i>Landen</i> , Landerijën. <i>Landen</i> , aanlanden.
Lang.	Niet kort. <i>De dagen zijn lang in den zomer.</i>
Lang.	Langen tijd. <i>Dat heeft lang geduurd.</i>
Langen.	Lengen, langer maaken, langer worden.
Langen.	Geeven, toedienen. <i>Iemant drinken langens.</i>
Lap. v.	Stuk, overblijffel. <i>Een lap Laken.</i>
Lap. m.	Dronkaart, die alles door de keel lapr.
Lap. v.	Kaaksmét.
Las.	en Lasch. Zie bladzijde 69.
Last. v.	Vragt, lading. <i>Dat Schip heeft de last.</i>
Last. o.	Een Last koorns heeft 27 Mud. — Een Last Teer heeft 12 Ton. — Een Last Brandewijns heeft 5 stuk. — Een Scheepslast is 4000 pond.
Last. m.	Bevél. <i>Ik moet mijn' last volgen.</i>
Last. m.	Nood, zwaarigheid. <i>Holland is in last.</i>
Last. w.	Overlast. <i>Hij is mij tot een' last. Iemant tot een' last zijn</i> , ongelégenheid aandoen.
Lasten.	Schattingen. <i>Der Stads Lasten betaalen.</i>
Lasten.	Beveelen, last geeven. <i>Wij LASTEN hierméde</i> , enz.
Léder. v.	Leér, Ladder.
Léder. o.	Leér, gedroogde vellen van beesten.
Lédig.	Leeg, niet vol. <i>De kan is lédig.</i>
Lédig.	Dat niet gebruikt wordt. <i>Een lédig erf.</i>
Lédig.	Niet werksaam. <i>Een lédig Mensch.</i>
Leed. o.	Van <i>Lijden</i> . <i>Ik leed veel pijn en smerte.</i>
Leed. o.	Ongelijk, ongemak, smaad. <i>Iemant leed aandoen.</i>
Leed. o.	Droefheid, smart. <i>Uw verlies doet mij leed.</i>
Leenen.	Geld aan iemant leenen, verschieten.
Leenen.	Leunen, zig ondersteunen. Op iemants schou-

	der leenen of leunen. F. DE HAES. p. 170.
Leening. v.	Geldleening, opschieting.
Leening. v.	Bezolding, weekgeld, soldij der Soldaaten.
Leep.	Leepöogig, oogdragtig. <i>Zij heeft een leep gezigt.</i>
Leep.	Doortrapt, loos, bedrieglijk, doorsleepen.
Leër.	Zie hierboven op Léder.
Leer. v.	Leering, onderwijs. <i>De leer der Apostelen.</i>
Leest. v.	Schoenvorm. <i>Die Schoenen moeten op de leest.</i>
Leest. v.	Gestalte. <i>Zij is welgemaakt van leest.</i>
Leest. v.	Eene dikte onder den voet van 't Paerd.
Legaat. o.	Eene gift bij uitersten wille.
Legaat. m.	Een Pausfelijk Gezant aan een Hof.
Léger. o.	Heir, Armée.
Léger. o.	Bedstéde, Rustplaats.
Leggen.	<i>Ponere</i> ; iets op zijn plaats <i>leggen.</i>
Liggen.	<i>Jacere</i> ; te bed <i>liggen</i> , op den grond <i>liggen</i> ; LEGGEN, <i>leide, geleid.</i> — LIGGEN, <i>lag, gelégen.</i> HUYDECOPER, bl. 508.
Leiden.	en Lijden. Zie bladzijde 55.
Leinen.	en Lijnen. Zie bladzijde 55.
Lek. o.	Een opening in de huid van 't Schip.
Lek. v.	De <i>Lek</i> , ecne Rivier. —
Lékken.	Druipen, bij droppels nitloopen.
Lékken.	Mer de tong likken, gelijk de honden.
Leschen.	en Lesfen. Zie bladzijde 69.
Letteren.	Met Letters merken.
Letteren.	Weetenschappen. <i>Hij studeert in de Letteren</i> ;
Licht.	en Ligt. Zie bladzijde 66.
Lid. o.	Lédemaat, gedeelte des ligchaams.
Lid. o.	Dekfel van een bierkan.
Lied. o.	en Liet. Zie bladzijde 73.
Ligt.	Gemakkelijk. <i>Dat is ligt te doen.</i>
Ligt.	Niet zwaar. <i>Die vragt is ligt.</i>
Ligt.	Ligtelijk, misfchien. <i>Ligt komt bij wel aanstonds.</i>
Ligt.	Ligtvaerdig, van een slegt gedrag. <i>Dat Meisje is wat ligt.</i>
Ligten.	Ligter maaken. <i>Een Schip ligten.</i>
Lichten.	Dag worden. <i>Het begint reeds te lichten.</i>
Ligten.	Optillen, ophijsfen. <i>Het anker ligten.</i>
Lichten.	Voorlichten met een kaers, den weg wijzen; Lig-

Ligter.	't Zilver is <i>ligter</i> dan 't goud.
Ligter. <i>m.</i>	Een Schip 't welk dient om andere Scheepen te ontladen.
Linie. <i>v.</i>	Rij, gelid. <i>De Soldaaten stonden in éne Linie.</i>
Linie. <i>v.</i>	Middaglijn, plaats van de Waereld daar de Zon op den middag regt néderschijnt.
Linie. <i>v.</i>	Geslachtlijst, Afkomingenschap.
Lis. <i>v.</i>	Lits, luts, gat daar de knoop doorgaat.
Lis. <i>o.</i>	Lies, bekend watergewas.
Loch.	en Log. Zie bladzijde 67.
Lomp. <i>v.</i>	Eene vod, een slet, een lap.
Lomp.	Onhandig, onbedreeven.
Lood. <i>o.</i>	Eene halve Once. <i>Eene Once heeft twee lood.</i>
Lood. <i>o.</i>	Het weekste en slegste metaal.
Loot. <i>v.</i>	Afzetfel, rank van een' Wijngaard.
Loof.	Loov, moede. <i>Ik ben zoo loof, zoo lusteloos.</i>
Loof. <i>o.</i>	Boombladeren, groente.
Loog.	Van <i>Liegen</i> . <i>Men kan zien dat bij 't loog.</i>
Loog. <i>v.</i>	Zéker schuurwater. <i>Met loog schuuren.</i>
Loop. <i>m.</i>	Vaart, drift van een' mensch. <i>Loop eener Riviere. Iemant in zijnen loop stuiten. Iets in den loop laten.</i> Men zegt niet <i>in de loop</i> laten, maar <i>in den</i> ; want <i>loop</i> is hier geene verkorting van <i>Loopen</i> , gelijk dit plaats heeft bij: <i>Op de been', in de Wapen', onder de voet'.</i>
Loop. <i>v.</i>	't Voornaamste deel van eenen Snaphaan.
Looper.	Zie bladzijde 186.
Looper. <i>m.</i>	Lid of poot, daar een haas op loopt.
Looper. <i>m.</i>	Touw aan een takel, daar men de goederen méé in en uit een Vaartuig hijscht.
Loos.	Schalks, doortrap.
Loos. <i>v.</i>	Leus, téken. <i>Wat is de loos?</i>
Loos.	Betékent eene berooving. Zie bladzijde 182.
Loos. <i>v.</i>	Een end touws op de Scheepen, dat maar om de <i>loos</i> , los hangt. WINSCHOTENS ZEE-MAN.
Loots. <i>m.</i>	Bootsman die de Scheepen in en uit de haven brengt.
Loots. <i>v.</i>	Een gebouw van Planken.

Looven.	Prijfen, roemen. God looven en danken.
Looven.	Eisfchen, op prijs fstellen. <i>Zijn goed te veel looven.</i>
Lót. o.	Noodgeval, fchiklót, looting, kansfpiel.
Lót. o.	Scheut van eenen Boom, of van eene Plant.
Lucht.	en Lugt. Zie bladzijde 67.
Luchten.	Bekijven. <i>Ik zal bem luchten.</i>
Luchten.	Met geen goed oog aanzien. <i>Ik kan bem niet luchten.</i> KILIAAN.
Luiden.	Lieden, menfchen. <i>Dat zijn braave Luiden.</i>
Luiden.	Geluid maaken. <i>De klok luiden.</i>
Luiden.	Behelzen, inhouden. <i>Hoe luiden die berichten?</i>
Luik. o.	Eene Stad in 't Prinsdom van dien naam.
Luik. v.	Glas-luik, houten venfter van binnen tégen de Glafen.
Luifteren.	Met aandacht na iets hooren. — Zagt tot iemand in 't oor fpreeken.
Luifteren.	Blinken, fchijnen, glans van zig geeven; HUYDECOPER, <i>bl. 444 en 445.</i>
Luit. v.	Een Muziek-Instrument.
Luid.	Overluid, hard. <i>Een luid gefchreeuw.</i>
Luidt.	van <i>Luiden.</i> De Klok <i>luidt.</i>
Lul. v.	Pijpkan daar de kinderen uit drinken.
Lul. v.	De kluijfok van een Schip.
Lijden.	en Leiden. Zie bladzijde 55.
Lijden.	Was in de oude taale <i>voorbijgaan, overgaan, doorgaan.</i>
Lijk. o.	Een dood ligfchaam.
Lijk. v.	De rand van het Zeil.
Lijn. v.	Touw daar een Schip meé voortgetrokken wordt.
Lijn. v.	Linie, ftreep. <i>Dat is zoo regt als een lijn.</i>
Lijnen.	en Leinen. Zie bladzijde 55.
Lijst. v.	Naamlijst. <i>Uw naam is niet op de lijst.</i>
Lijst. v.	Rand. <i>De lijst van eenen Spiegel.</i>

M.

Maal. v.	Reis, werf. <i>De eerste maal dat ik u zag.</i>
Maal. o.	Maaltijd. <i>Wij hebben een goed maal gedaan.</i>
Maal. v.	Maale, valies van een' Postbode, enz.

Maa-

Maanen.	Het halshaair der Paerden.
Maanen.	Invorderen, eischen. <i>Iemant om geld maanen.</i>
Maas. v.	Een steek van een Vischnet.
Maas. v.	De Rivier de <i>Maas</i> .
Maat. m.	Makker. <i>Ieder Matroos heeft zijn maat.</i>
Maat. v.	Uitgestrektheid, inhoud, begrip van iets. — <i>Een koornmaat, enz.</i>
Maat. v.	Zangmaat of régel; muziek-maat, enz.
Mal.	Gek, zot, niet wijs. <i>Die vent is mal.</i>
Mal. o.	Model daar iets naar gemaakt wordt.
Mangel. o.	Gebrek. — <i>Bij mangel van geld.</i>
Mangel. v.	Werktuig om het Linnen glad te maaken.
Mangelen.	Over-en-wéderruilen, wisselen.
Mangelen.	Betékende, bij de Ouden, <i>schermutselen</i> , over-en-wéder schutgevaarte houden.
Mangelen.	Mengelen, mengen. TUINMANS FAKKEL.
Mangelen.	Ontbreken. <i>'t Zal hem aan geen geld mangelen.</i>
Mangelen.	Het Linnen, op rollen, glad mangelen.
Manfchap. v.	Soldaaten, Krijgsvolk.
Manfchap. v.	Leenhouders dienst. — <i>Hulde en Manfchap.</i>
Mans-oir. m.	Mantlijk kind, manlijke spruit. —
Mans-oir. m.	Hafelwortel, zéker kruid.
Mars. m.	De heidensche oorlogsgod.
Mars. v.	Plat, boven aan den Mast der Scheepen.
Mars. v.	Kraamers Mars of benne op den rug, enz.
Marsch. m.	Optogt van het Krijgsvolk.
Mat.	van <i>Meeten</i> . <i>Hij mat de lengte van 't Laken.</i>
Mat.	Vermoeid, afgesloofd. <i>Moede en mat zijn.</i>
Mat.	Zonder glans. <i>Dat is mat goud.</i>
Mat. v.	De <i>mat</i> van een' Stoel; vloer <i>mat</i> .
Matte. v.	Een dektél of een Matras, 't welk gevuld is.
Matte. v.	Gras, 't welk op de weide te groeiën staat en den grond bedekt; <i>Nieuw gras.</i>
Méde. v.	Meê, drank van water en honig.
Méde.	Meê, mer, benévens. <i>Ga méde. Gij spot'er méde. Ik kom daarméde</i> , aanstonds.
Meid.	en Mijd; Meiden en Mijden. Zie bladz. 55.
Mercurius. v.	Jaarschrift, daar tijdingen in beschreeven zijn.
Mercurius. m.	De bode der heidensche Goden.
Mercurius. v.	Kwikzilver, kwik.

Merken.	Tékenen, het merk op zetten.
Merken.	Gewaar worden, bespeuren.
Middel. <i>m.</i>	Middellijf. <i>Hij greep haar om den middel.</i>
Middel. <i>o.</i>	Werkmiddel, werktuig. <i>Dat is een middel in Gods band.</i>
Mik. <i>v.</i>	Eens herderstuig.
Mik. <i>v.</i>	Betékent eene Galg, en wordt bij <i>Rad</i> gevoegd.
Mik. <i>v.</i>	Wordt ook gezegd van Brood. HOOGSTRATEN.
Mild.	en Milt. Zie bladzijde 73.
Min. <i>v.</i>	Liefde, genégenheid, hartstogt.
Min. <i>v.</i>	Minne, Minnemoeder, Zoogster.
Min.	Minder. <i>Tien gulden min drie stuivers.</i>
Min. <i>v.</i>	De Mingodin. Zie bladzijde 147.
Minuut. <i>v.</i>	Een zestigste deel van een uur.
Minuut. <i>v.</i>	Een geschrift van een' Notaris.
Mis. <i>v.</i>	Jaarmarkt, kermis in Duitschland.
Mis. <i>v.</i>	Misfe, de Roomsche <i>Mis</i> .
Mis.	Niet raak. <i>Hij schoot, en 't was mis.</i>
Misdoen.	Zondigen; belédigen; 't deelwoord is <i>misdaan</i> .
Mis-doen.	Iets kwalijk doen; 't deelwoord is <i>misge- daan</i> . TEN KATE I. Deel, bl. 535.
Mishaagen.	Kwalijk bevallen. <i>Zou u dat ook mishaagen?</i>
Mishaagen. <i>o.</i>	Leedweefen, berouw over begaane zonden.
Misfelijk.	Ongedaan, vervallen. <i>Hij ziet 'er misfelijk uit.</i>
Misfelijk.	Flaauw, ziekelijk, walgende.
Mistfal. <i>m.</i>	Gebrék, onvolmaaktheid.
Mistfal. <i>m.</i>	Stal daar beesten mist in ligt.
Mist. <i>v.</i>	Mest, paerden en koedrek.
Mist. <i>m.</i>	Nével, verdikte lucht.
Mistrouwen.	Kwaad vermoeden hebben.
Mistrouwen. <i>o.</i>	Het kwaad vermoeden zelve.
Mistrouwen.	Een kwaad huwelijk doen.
Moed. <i>m.</i>	Moedigheid, dapperheid, heldenmoed.
Moed. <i>m.</i>	Hoop. <i>Ik geeve den moed verlooren.</i>
Moet. <i>v.</i>	Overblijffel van een Vlak in de kleeren.
Moet. <i>v.</i>	Noodzaak. <i>'t Is een moet.</i>
Moet.	van <i>Moeten</i> . <i>Ik moet morgen uitgaan.</i>
Mol. <i>v.</i>	Zéker bier. — <i>Nymeegsche Mol.</i>
Mol. <i>v.</i>	Bekend dier dat in de aarde wroet.

Mom. v.	Zwaar bier, te Bronswijk gebrouwen.
Mom. m.	Momäangezigt, Mombakkes.
Monden.	Menschen. <i>God schept geen Monden of bij geeftze brood.</i>
Monden.	Smaaken, proeven. <i>De wijn wel monden.</i>
Monster. o.	Schrikdier, wanschepfel van een Dier.
Monster. o.	Onrédelijk mensch, snoodaart, <i>Nero.</i>
Monster. o.	Proefje, staaltje van iets, van koorn, garst, enz.
Monster. o.	Voortéken, van eenig naderend onheil vermaanende.
Monster. o.	Voorbeeld ter naarvolginge in 't goede.
Monster. o.	Klooster, verkort van 't Latijnsche <i>Monasterium</i> , zeggénde zoo veel als <i>alléénwooning</i> . FARKEL, <i>bladz.</i> 243.
Moor. o.	Bekend stof met een wollen scheering.
Moor. m.	Een zwart Mensch.
Moppen.	Pruilen, knorren, onvergenoegd zijn.
Moppen.	Zéker klein gebak.
Moppen.	Groote gebakkene steenen.
Morgen. v.	Eene uitgestrektheid Lands.
Morgen.	De volgende dag. <i>Kom morgen weer.</i>
Morgen. m.	De voormiddag. <i>Waar waart gij van den morgen?</i>
Muil. m.	Muil-Efel. <i>De Muil is geloaden.</i>
Muil. m.	Smoel, bek van eenen Leeuw.
Muil. v.	Bekend schoeisel aan de voeten.
Muis. v.	Een bekend aard-diertje.
Muis. v.	Het vleesig deel van de hand.
Muis. v.	Zoo noemt men ook een Aardaker.
Muis. v.	Kleed, slabbing om de kabel.
Munnik. m.	Bedwarmer van twijg.
Munnik. m.	Monnik, een geestelijk persoon.
Munt. v.	Gestempeld geld. Ook Munt-huis.
Munt. v.	Zéker kruid. <i>Tuinmunt</i> , enz.
Munten.	Geld stempelen, geld slaan.
Munten.	Op iemand 't <i>munten</i> , geloaden hebben.
Mutsje. o.	Kleine muts, kindermuts.
Mutsje. o.	Agtste deel van een mingel.
Mijn.	Bezittende voornaam. <i>Mijn boek, mijn goed.</i>
Mijn. v.	Groeve, hol onder de aarde. <i>Eene goud-mijn.</i>
Mijn. v.	Eene graaving om eene belégerde stad.

Mij-

Mijnen.	en Meinen. Zie bladzijde 55.
Mijt. v.	Houtmijt, houtflapel.
Mijt. v.	Heller, de helft van eenen penning.
Mijt. v.	Klein diertje, dat boven op de Kaas groeit.

N.

Naasten. m.	Evenmiensch. <i>Gij zult uw en Naasten lief hebben.</i>
Naasten.	Zig eigenen. <i>Iemants goederen naasten.</i>
Nadenken.	Overweegen, zijne gedagten laten gaan.
Nadenken. o.	Kwaad vermoeden, argwaan.
Nadruk. m.	Nagedrukt boek.
Nadruk. m.	Indruk, klem, kragt.
Nagel. m.	Een spijker, een houten nagel.
Nagel. m.	Hoornächtig uitwas aan 's menschen vingers.
Nagel. m.	Een Oostindisch kruidgewas.
Nagt. m.	en Nagt. Zie bladzijde 147.
Na komen.	Agter nakomen. <i>Hij zal wel na komen.</i>
Nakomen.	Volbrengen. <i>Zijne beloften nakomen.</i>
Natuur. v.	't Geschaapene. <i>De Natuur heeft baare vastgestelde wetten.</i>
Natuur. v.	Aart, hoedanigheid, eigenschap, van Mensch, Dier of Plant.
Natuur. v.	Geschaapen of ongeschaapen weesen. De Menschlijke <i>Natuur</i> , de Godlijke <i>Natuur</i> .
Natuur. v.	De deelen tot de voortteeling geschikt. <i>Een Hermaphrodit heeft beide de Natuuren.</i>
Nét.	Zindelijk. <i>Die Vrouw is zeer nét.</i>
Nét.	Cierlijk, pragtig, régelmatig. <i>Een nét gebouw.</i>
Nét.	Welgemaakt, dat wel past. <i>Een nét kleed.</i>
Nét.	Befchaafd. <i>Dat is een nét Schrijver.</i>
Nét.	Juist. <i>Ik kom nét van pas. Wij hebben 't nét geraaden. Zij ontvingen nét honderd Gulden.</i>
Nét. o.	Vischnét. Vogelnet.
Nétten.	Vischnétten, vogelnétten.
Nétten.	Reinigen, zuiveren, waschen, gelijk de vogels doen. —
Neus. m.	Een voornaam gedeelte van 's Menschen aangezigt.

Neus. <i>m.</i>	De schoot van een slot.
Niet.	Een ontkennend woordje. <i>Ik kan niet.</i>
Nier. <i>o.</i>	Een niet met al. <i>Hij trok een niet.</i>
Noch.	en Nog. Zie bladzijde 67.
Noemer. <i>m.</i>	De eerste Naamval der Declinatie.
Noemer. <i>m.</i>	Het onderste gedeelte van een gebroken cijfergetal.
Nood.	en Noot. Zie bladzijde. 73. <i>Noot</i> is een Boomvrugt. — Een houten plaat waarop een balk rust. — Een muzieknoot of klankteken. — Eene aantekening in een boek.
Noodweer. <i>o.</i>	Een gevaarlijke storm, een verschrikkelijk onweer.
Noodweer. <i>o.</i>	Een gedwongene wederstand, eene noodzakelijke verweering, ter redding van zijn leeven.
Nijgen.	Het ligchaam buigen, gelijk de juffers doen.
Neigen.	Overhellen, zijn gemoed ergens toe overbuigen. <i>SÉVEL</i> , bladzijde 27.

O.

Omslag. <i>m.</i>	Onüigenlijk <i>couvert</i> , van eenen briefje.
Omslag. <i>m.</i>	Belemmering, omilandigheid. — <i>Maakt toch geen omslag.</i>
Onderhoud. <i>o.</i>	Leevensbehoefte, kost en kleederen.
Onderhoud. <i>o.</i>	Saamenspraak. <i>Dat onderhoud duurde lang.</i>
Onderhouden.	Onderdrukken, benadeelen in zijn beroep.
Onderhouden.	In weefen behouden, van alles voorzien.
Onderhouden.	spreekende in onderhandeling zijn.
Onderhouden.	Nakomen. gehoorzaamen. <i>Gods geboden onderhouden.</i>
	Over ONDER-STAAAN en ONDERSTAAAN; OVERTREEDEN en OVERTREEDEN, enz. Zie bladz. 45.
Ongelijk.	Niet effen, hobbelig. <i>Die weg is zeer ongelijk.</i>
Ongelijk. <i>o.</i>	Onbillijkheid. <i>Gij doet mij ongelijk aan.</i>
Ontzag.	van Ontzien. <i>Hij ontzag zig niet veel.</i>
Ontzag. <i>o.</i>	Vrees, eerbied, onderdanigheid.
Oord. <i>m.</i>	Hoek, streek, gewest, landschap.
Oord. <i>o.</i>	Een vierdepart van een' Gulden.
Oordeel. <i>o.</i>	Kennis, begrip, rédelijk werktuig der ziele.

Oor.

Oordeel. o.	Vonnis, uitspraak. <i>Zijn oordeel is geveld.</i>
Ophouden.	Niet afneemen. <i>Zijn boed ophouden.</i>
Ophouden.	Open houden. <i>Iemant den mond ophouden, de kost geeven.</i>
Ophouden.	Niet voortvaaren. <i>Van werken ophouden.</i>
Ophouden.	Wéderhouden. <i>Het water in fluisen ophouden.</i>
Ophouden.	Verblijven, toeven. <i>Zig ergens ophouden.</i>
Ophouden.	Verletten, ongelégenheid aandoen. <i>Ik zal u niet ophouden.</i>
Ophouden.	Aan de praat houden. <i>Ik zal bem wat ophouden.</i>
Ophouden.	Hebergen, huisvesten, verbergen, aanhouden. <i>Dieven ophouden.</i>
Oppassen.	Dienen, bedienen. <i>De tafel oppassen.</i>
Oppassen.	Toezien, letten, met zorg bewaaken. <i>Gij moet op de kinderen passen.</i>
Opschikken.	Verçieren. <i>Gij moet u zoo niet opschikken.</i>
Opschikken.	Plaats maaken. <i>Wilt gij wat opschikken.</i>
Opsteeken.	Opensteeken. <i>Een vat opsteeken.</i>
Opsteeken.	Opheffen. <i>Zijne handen opsteeken.</i>
Opsteeken.	Wegsteeken, bergen. <i>Den dégen opsteeken.</i>
Optrekken.	Naar om hoog trekken. <i>De brug optrekken.</i>
Optrekken.	Opbrengen, onderwijfen. <i>Kinderen optrekken.</i>
Optrekken.	In de wapen' komen. <i>De Burgers zullen morgen optrekken.</i>
Optrekken.	Onrustig, slaapeloos zijn.
Opvolgen.	In rang na malkander volgen.
Opvolgen.	Nakomen, gehoorzaamcn.
Order. v.	Orde, schikking, nette plaatsing.
Order. v.	Bevel, last. <i>Hebt-gij mijne order volbragt?</i>
Order. v.	Tugt. <i>Die Meester houdt een goede order.</i>
Overzetten.	Aan den anderen kant zetten. <i>Laat u met de schuit overzetten.</i>
Overzetten.	Vertaalen. Van de eene taale in de andere overzetten.

P.

Paal. m. | Perk van hout of steen, dienende tot een scheidtéken.

Paal. <i>m.</i>	Een's Bakkers ovenfchop.
Pad. <i>v.</i>	Padde, een venijnig Dier.
Pad. <i>o.</i>	Een weg voor de voetgangeren.
Palm. <i>v.</i>	Een bekend groen gewas.
Palm. <i>v.</i>	De palm van de hand.
Pand. <i>o.</i>	Iets dat men iemand in bewaaring geeft.
Pand. <i>o.</i>	Slip van een's Mans rok.
Pand. <i>o.</i>	Loots of Pakhuis van de Schrijnwerkers.
Part. <i>o.</i>	Deel, gedeelte. <i>Geef mij een derdepart.</i>
Part. <i>v.</i>	Pots. Hij heeft mij een part gespeeld. —
Partije.	Deel, gedeelte, eenige. <i>Een partij koffij, bozken, enz.</i>
Partije. <i>v.</i>	Tégentreever. <i>Wie is uwe Partije?</i>
Partije. <i>v.</i>	Aanhang. <i>Wiens partije is de sterkste?</i>
Partije. <i>v.</i>	Bende. <i>Een partije Soldaaten.</i>
Pas. <i>v.</i>	Vrijgelei-brief van eenen krijgsman.
Pas. <i>m.</i>	Doortogt. <i>Den vijand de pas affnijden.</i>
Pas. <i>o.</i>	Stond. <i>Op dit pas. Op deeze stonde.</i>
Pas.	Naauwelijks. <i>Ik heb pas gedaan.</i>
Pas. <i>v.</i>	Eene tred in 't dansen. <i>Die pas deugde niet.</i>
Patroon. <i>m.</i>	Befchermer, vooritander. <i>Wie is uw Patroon?</i>
Patroon. <i>m.</i>	Baas, Meester bij de Kooplieden.
Patroon. <i>o.</i>	Schets, voorbeeld, staal van 't een of ander.
Paus. <i>m.</i>	De Bifchop van Romen.
Paus. <i>v.</i>	Rust in een gezang.
Peilen.	en Pijlen. Zie bladzijde 56.
Pik. <i>o.</i>	Pek, eene kleeverige zelfftandigheid.
Pik. <i>m.</i>	Wrok, haat. <i>Hij heeft een pik op hem.</i>
Pink. <i>m.</i>	De kleine of agterfte vinger.
Pink. <i>v.</i>	Eene kleine Vifchershchuit.
Pink. <i>v.</i>	Een jonge Os.
Pit. <i>v.</i>	Kern der Vrugten. Merg der zaake.
Pit. <i>o.</i>	't Kattoen van de lamp of kaers.
Plaaster. <i>o.</i>	Zékere witte stof, gelijk kalk.
Plaaster. <i>v.</i>	Doek met zelf bestreeken.
Plaasteren.	Met zelf befmeeren. EZECH. XIII. vs. 14.
Pleisteren.	Zig ververschen in een herberg.
	Met kalk befmeeren, noemt KILJAAN Plijsteren.
Plaat. <i>v.</i>	Eene zandbank in de Zee.
Plaat. <i>v.</i>	Een plat ftuk. <i>Een ijferen plaat.</i> —

Plant.

Plant. v.	Gewas. <i>Eene Aardbesjen</i> -plant.
Plant. v.	De bal van den voet. In 't Fransch <i>Plante</i> .
Plat.	Effen, gelijk, glad. <i>De grond is plat</i> .
Plat. o.	Op het plat van 't huis.
Plat.	Eenvoudig, goed rond, goed Zeeuwsch.
Ploeg. m.	Boeren-gereedschap. <i>Hij liep agter den ploeg</i> .
Ploeg. v.	Een's Timmermans-schaav.
Ploeg. v.	Een Mes daar de Boekbinders de Boeken . méde afsnijden.
Poep. m.	Mof, knoet, iemand die uit 't Mofsenland is.
Poep. v.	Eene winderige luidrugtigheid uit het onder- lijf.
Pols. m.	Beweeing des bloeds in den Mensch.
Pols. m.	Een stok waarmede men over flooten springt.
Pond. o.	Gewigt van twee-en-dertig lood.
Pond. o.	Eene munt-spécie. — <i>Een pond vlaamsch is zes gulden</i> .
Pont. v.	Een platte schuit, eene schouw.
Pool. m.	Polak, een Poolsch Heer.
Pool. m.	Aspunt. — <i>De Noord-pool van de waereld</i> .
Pop. v.	Eene Wijfjes Kanarie-vogel.
Pop. v.	Spinneweb. — Rok van vlas.
Pop. v.	Rupfennest op de Boomen.
Pop. v.	Kinderspeeltuig.
Porcelijn. o.	of Porcelein, bekend aardenwerk.
Postelijn. v.	Pastelijn, zéker kruid, zékere groente.
Post. v.	Een stékelig vischje.
Post. m.	De stijl van de deur.
Post. m.	Plaats daar het Léger door den Veldheer ge- leidt wordt.
Post. m.	Postbode; ook Post-kantoor.
Post. m.	Gedeelte van een's Koopmans-Rékening.
Pot. v.	Aarden of metaalen vat.
Pot. v.	Inleg, geld daar men om speelt.
Prik. m.	Négenöog, zékere Visch.
Prik. m.	't Ijfer van een taatstol.
Prik. v.	Amandel, een zékere boomvrugt.
Prik. v.	Hij weet dat op een <i>prik</i> .
Proeve. v.	Proev van het eeten.
Proeve. v.	Onderzoek. <i>Ergens de proev van neemen</i> .
Proeve. v.	Bewijs, aantooning met overtuiging.
Proeve. v.	Blad van de Drukkerije.

Proeve. <i>v.</i>	De <i>Proev</i> die een Ambagtsman moet doen.
Prij. <i>v.</i>	Toenaam van een Vrouwensch. 't <i>Is een loofse</i> prij.
Prei. <i>v.</i>	Praai, soort van Ajuin of Uie.
Punt. <i>o.</i>	Verzonnen stip in 't hémelrond, <i>Zenitb.</i>
Punt. <i>v.</i>	Spits, scherpte. <i>De punt van den dēgen.</i>
Punt. <i>v.</i>	Zins-tēken in 't schrijven, <i>Colon.</i>
Punt. <i>o.</i>	Oever. <i>Op 't punt van steruen.</i>
Punt. <i>o.</i>	Onderwerp. <i>Een geloofs-punt.</i>
Pijlen.	en Peilen. Zie bladzijde 56.

Q.

De gelijkkluidende woorden, die onder deese Letter zouden kunnen gebragt worden, door de geenen die niet QU spellen, zijn bij mij te vinden onder de Gelijkkluidenden van de Letter K en wel op KW. —

R.

Raad. <i>m.</i>	Onderrigt. <i>Hij heeft mij een goeden raad ge- geeven.</i> Men zegt <i>Raadpleegen</i> en <i>Raad- leeven.</i> Zie HUYDECOPER, bl. 532.
Raad. <i>m.</i>	Raadsvergadering. <i>Hij heeft zitting in den Raad.</i>
Raad. <i>m.</i>	Raadsheer. <i>Zijn Vader is Schēpen</i> en Raad.
Raad. <i>m.</i>	Hulpmiddel voor eenige kwaal.
Raat. <i>v.</i>	Vischraat, Honigraat.
Raaden.	Raadsheeren. — Iemant raad geeven.
Raaden.	Ergens na gisfen.
Raaten.	Vischraaten, Honigraaten.
Raaken.	Treffen, met gooiën treffen.
Raaken.	Aandoening in 't gemoed verwekken.
Raaken.	Vertoornen, belgen, belédigen, enz.
Raaken. <i>v.</i>	De binnenmond. <i>Mijne raaken zijn zoa raauw.</i>
Raam. <i>o.</i>	Eene verzameling.
Raam. <i>o.</i>	Vensterraam, lakenraam, raam van de druk- pers.
Raam. <i>o.</i>	Raaming, de daad van ergens op te loeren. RAAMEN is 1) doelen, mikken, treffen. — 2) Uitstrekken op een raam. 3) Pasfen, overéénbrengen. 4) Overleggen, raadplee- gen.

	gen, besluiten. 5) Het vonnis raamen, veilen. 6) Naar iemants dood raamen.
Raapen.	Met kalk bestrijken.
Raapen.	Van den grond opneemen, opraapen.
Raapen.	Genieten, erlangen. Vreugde <i>raapen</i> .
Raapen.	Knollen, eene bekende aardvrugt. —
Rabat. o.	Is bij de Kooplieden <i>afslag</i> , <i>korting</i> .
Rabat. o.	Een smal Tuinbed.
Rak. o.	Rek daar men schotels en borden op zet.
Rak. o.	Een stuk, een end wegs.
Rak. o.	De stokken daar de Hoenders op zitten.
Rak. o.	Eene soort van groente die op het water drijft.
Rakéc. o.	Tuig daar de kinders méde speelen.
Raket. v.	Eene soort van kruidgewas.
Ram. m.	Het Manneken van een Schaaap.
Ram. m.	Muurbreeker, stormram, in de oude Oorlogen gebruikelijk.
Rammelen.	Geraas maaken. <i>Aan de klink van de deur rammelen</i> .
Rammelen.	Verrigting der Haafen en Konijnen, ter voortplantinge van hun geslacht.
Rank.	Schraal, mager, teer.
Rank. v.	Een takje van eenen Wijngaard.
Rap. o.	Slegt Volk. <i>Jan Rap en zijn maat</i> .
Rap.	Snel, vlug, vaerdig. <i>Hij is rap ter been</i> .
Ras.	Gaauw, gezwind. <i>Hij liep ras heen</i> .
Ras. o.	Wiel, draaikolk, draaikuil.
Ras. o.	Slegte afkomst. <i>Van wat ras is hij? Men gebruikt dit woord van den aart der Paerden</i> .
Ras. o.	Zékere stof ter kleederdragt.
Rechr.	en Regt. Zie bladzijde 67. en hierónder.
Réde. v.	In den zin van gesprek, komt van <i>Redenen</i> . Zie HUYDECOPER, bl. 499.
Réden. v.	Bekwaamheid, vermogen der ziele.
Réden. v.	Oorzaak. <i>Wat is daar de réden van?</i>
Reé. v.	Réde, opene Haven daar de Scheepen liggen.
Reé.	Gereed. <i>Zijt gij reé; gereed?</i>
Ree. v.	Raa aan den Mast van een Schip.
Reé. v.	Rheé, 't Wijfje van een Hert.
Reeden.	Gereed maaken, bereiden. <i>Linnen reeden</i> .

Reeden.	Uitreeiden, uitrusten. <i>Scheepen</i> reeden.
Reep. v.	Afgescheurde lap van Linnen.
Reep. v.	Touw daar men eene Pont með over eene Riviere trekt.
Reet.	en Reed. Zie bladzijde.
Régel. m.	Geschreeven of gedrukte Letterrégel.
Régel. m.	Wet, Voorschrift. <i>Naar dien régel moet gij wandelen.</i> RÉGELEN, lijnen trekken. — <i>Régelen</i> , schikken in orde. — RÉGELEN, grondrégels van eene taale.
Regént. m.	Magistraats-perfoon.
Régent.	Het régent, 'er valt water uit de Wolken.
Register. o.	Naamlijst, bladwijzer van een Boek.
Register. o.	Van een Orgel, van eene Clavecimbaal.
Regt.	Dat niet krom is. <i>Die weg loopt regt uit.</i>
Recht.	Oprecht. <i>Zeg 't mij recht voor de vuist.</i>
Recht. o.	Billijkheid. — Ook <i>billijk</i> . Dat is <i>recht</i> .
Recht. o.	Eisch, aanspraak. <i>Ik heb daar recht op.</i>
Recht. o.	Oeffening der Gerechtigheid.
Rein.	Zuiver, onbezoeteld, onbevlekt, schoon, enz.
Rhijn. m.	Eene Rivier van dien naam.
Reis. v.	Maal. <i>Ik heb hem een reis of twee gezten.</i>
Reis. v.	Tocht. <i>Hij is gisteren op reis gegaan.</i>
Reisen.	Trekken. <i>Waar zult-gij heen reisen?</i>
Rijfen.	Opgaan, verheffen. <i>Het meel begint te rijfen.</i>
Rekken.	Uitrekken, langer maaken.
Rekken.	Snel, hard loopen. <i>Zie hem eens rekken.</i>
Ridder. m.	Aanzienlijk, adelijk Heer.
Ridder. m.	Eene muntspécie. <i>Een gouden Ridder.</i>
Ried.	van Raaden. <i>Ik ried hem ten beste.</i>
Riet. o.	Spaansch-riet. — <i>De Boeren buisen zijn met riet gedekt.</i>
Riem. m.	Een roeituig waarmede men eene schuit voortroeit.
Riem. m.	Gordel, band om het lijf.
Riem. v.	Een pak van twintig boek schrijf papier —
Rigten.	Of <i>richten</i> , schikken. <i>Gij kunt u daarna rigten.</i>
Rigten.	Of <i>richten</i> , oordeelen, vonnissen, oordeelvellen.

Roede. v.	Geesfelroede, roede der tucht.
Roede. v.	Eene maat van twaalf voet.
Roekeloos.	en Reukeloos. Zie bladzijde 182.
Roer. o.	Een bekend Schietgeweer, een Vuurroer.
Roer. o.	't Agterste gedeelte van 't Schip, waarmede het bestierd wordt.
Roet. o.	Talk, osfenvet.
Roet. o.	Vuiligheid in den Schoorsteen.
Rók. m.	Overkleed. <i>Hij draagt een blaauwen rok.</i>
Rók. m.	Een tas hooi; bij anderen <i>Rook</i> . Zie hieronder.
Rokken.	Boven kleederen. <i>De Soldaaten draagen blaauwe rokken.</i>
Rokken.	De bol van het Spinnenwiel, met vlas, als met een rok omwonden, anders genoemd een <i>Rokkenshoofd</i> , waarvan <i>Spinrokken</i> verkort is. Zie TUINMAN.
Rokken.	De bladen van de Bloenkool. Zoo zegt men; <i>de blaenkool in de rokken ophangen.</i>
Rol. v.	Rolle, beschreeven vel papier, onder de Rechtsgeleerden.
Rol. v.	Een rond opgerold pak. <i>Een rol baai.</i>
Rol. v.	Naamlijst. <i>Zijn naam staat op de rol.</i>
Rol. v.	Gedeelte van een Toneeltuk. <i>Hij heeft zijn rol niet wel gespeeld.</i>
Rol. v.	Ronde schijf onder een kindewagentje.
Roof. m.	Roov, buit. <i>Hij kreeg een gedeelte van den roof.</i>
Roof. v.	Roov, korst op eene zweer.
Rook. v.	Hooistapel. <i>Het hooi aan rooken zetten.</i>
Rook. m.	Damp van uitgebrande of van brandende stof.
Roos. v.	Eene welriekende bloem.
Roos. v.	Zwelling in 't gezicht of elders.
Roos. v.	Wordt genomen voor geheim. <i>Ik heb dat onder de roos, in 't vertrouwen gezegd.</i>
Ros. o.	Zoo noemt men een Paerd.
Ros. o.	Eene kleur tusfchen geel en rood.
Rot. v.	<i>Rat</i> , een schadelijk Dier. —
Rot. .	Verrot, bedorven. <i>Die-peeren zijn rot.</i>
Rot, o.	Bende. — <i>De Korporaal met zijn rot.</i> — <i>Rotten</i> , schadelijke Dieren. — <i>Rotten</i> , verrotten, bedorven. — <i>Rotten</i> , faa- men-

	menrotten, oproerig saamenkomen.
Rouw. m.	Droefheid. <i>In rouw gedommeld.</i>
Rouw. m.	Zwarte kleeding. <i>Hij is in den rouw, in het zwart gekleed.</i>
Rouwen.	Den rouw aanneemen, zig in den rouw kleeden.
Rouwen.	Berouwen. <i>Die behandeling zal u rouwen.</i>
Ruiken.	Rieken, met den neus rieken. <i>Ik kan dat gebak ruiken.</i>
Ruiken.	Stinken, reuk van zig geeven; rieken. —
Ruim.	Breed, wijd, luchtig, niet eng, niet naauw.
Ruim. o.	't Ruim van een Schip.
Ruim	Mildelijk, onbekrompen. <i>Hij leeft ruim. Hij geeft ruim. — Meet dat wat ruim.</i>
Ruim.	Iets meer dan. <i>'t Is ruim een maand geleeden.</i>
Rukken.	Met geweld trekken. <i>Iemant iets uit de hand rukken.</i>
Rukken.	Schielijk optrekken. <i>De vijand wilde op de Stad aan rukken.</i>
Rusten.	Van werken ophouden. <i>Gij moet uw werk slaaken om wat te rusten.</i>
Rusten.	Ergens op of tegen leunen of leenen.
Rusten.	Slaapen. <i>De zieke is wat aan 't rusten.</i>
Ruw.	Onbeschaafd. 't Is een ruw Mensch.
Ruw.	Guur, stordig, onstuimig. <i>'t Is ruw weêr.</i>
Rijk.	Magtig, vermogend. <i>Die Man is rijk.</i>
Rijk. o.	Heerschappije. <i>Het Duitſche Rijk; het Rijk van Frankrijk is zeer uitgebreid.</i>
Rijm. o.	Witte nével of rijp.
Rijm. o.	Dichtmaat. <i>Hij heeft dat stuk in rijm gebracht.</i>
Rijp. v.	Witte nével of rijm.
Rijp.	Eetbaar, volgroeid. <i>Die vrugten zijn rijp.</i>
Rijs. o.	Rijst, bekend rietgewas. <i>Wij eeten rijs met Krenten.</i>
Rijs. o.	Teentje, takje van eenen Boom.
Rijfen.	en Reifen. Zie bladzijde 346. <i>SÉWEL, pag. 28. L. TEN KATE, I. Deel, bl. 189.</i>

S.

- Sabel. *m.* en *v.* Een lange en kromme houwer. — *De Soldaat trok zijn Sabel.*
- Sabel. *m.* Een Moskovisch Dier, daar het bont, gemeenlijk fabelbont genaamd, van komt.
- Sak. *v.* Een bekend bovenkleed der Jufferen.
- Zak. *m.* Daar men iets in bergen kan.
- Zak. *m.* Afscheid, ontflag. *Zijnen knegt de zak geven.*
- Schaaken. Op het Schaakbord spelen.
- Schaaken. Rooven, wegvoeren. *Eene Vrijster schaa-ken.*
- Schaaken. Een's Schippers woord. *Een touw schaa-ken of bot geven.*
- Schaal. *v.* Een drinkkop. *Hij dronk uit eene schaal.*
- Schaal. *v.* Weegschaal. *Weegt dat eens op de schaal.*
- Schaal. *v.* Dop, eierschaal.
- Schaal. *v.* Eerste deel van een balk, daar de buitenkorst van den boom aan is.
- Schaar. *v.* Tweelédig snijtuig, bij de Jufferschap bekend.
- Schaar. *v.* Nijper van een krab, van een kreeft.
- Schaar. *v.* Kerf in een Mes. — *Dat mes is vol schaa-ren.*
- Schaar. *v.* Eene ménigte volks. — *Het getal der aanbouwers was eene beele schaar.*
- Schaffen. Aanrigten, opdissen. — *Wat zullen wij schaffen?*
- Schaffen. Eeten. *Ik heb bonger, geeft mij wat te schaffen.*
- Schakel. *v.* Een Net, 't welk men over een kleine Riviere spant.
- Schakel. *m.* en *v.* Schalm van eenen ketting. —
- Scheelen. *v.* Aangezet hoofdhaar der Vrouwen.
- Scheelen. Is bij de Slagers bekend, want die zeggen: *darmen scheelen.*
- Scheelen. Verschillen. *Dat kan mij niet scheelen.*
- Scheelen. Schorten, onpasfelijk zijn. *Dat Kind moet iets scheelen.*
- Scheen. Komt van *schijnen*. *De Zon scheen.* — *Hij scheen mij te kennen.*

Scheen.

Scheen. <i>m. en v.</i>	Been van de knie tot aan de enklaauwen.
Scheen. <i>v.</i>	Of hoep van eenen ring.
Schel. <i>v.</i>	Bel, handklokje; bel of schel aan de deur.
Schel.	Helderluidende. <i>Dat is een schel geluid.</i>
Schenden.	Verbreeken, overtreden, ontëeren. <i>Zie bl. 235. enz.</i>
Schenden.	Bederven, beschadigen, breeken. <i>Zie bl. 235. enz.</i>
Scheepen.	Het meervouwd van een <i>Schip</i> . Daar liggen veel <i>Scheepen</i> voor de Stad.
Schépen. <i>m.</i>	Een Lid van eener Stads Regeering.
Scheppen.	Iets uit-niets voortbrengen. <i>Zie bl. 234.</i>
Scheppen.	Putten, ophaalen, waterscheppen. <i>Zie bl. 234.</i>
Schepper. <i>m.</i>	Voortbrenger. <i>God is de Schepper van alles.</i>
Schepper. <i>m.</i>	Iets daar men méde schept, een hollen bak om water te scheppen.
Schermen.	Ilij verschool zig agter de <i>schermen</i> van 't Toneel.
Schermen.	Met den dégen. <i>Wilt-gij met mij schermen?</i>
Scherp.	Goed van snee. <i>Dat mes is scherp.</i>
Scherp.	Puntig, spits. <i>Die dégen is niet scherp.</i>
Scherp.	Gestreng, straf. <i>Een scherp recht doen.</i>
Scherp.	Heet, bijtend, doordringend. <i>De Péper is scherp op de tong.</i>
Scherp.	Schaars. <i>Gij weegt mij te scherp.</i>
Scherp. <i>o.</i>	Alles wat men op den Snaphaan zet. — <i>De Snaphaan is met scherp gelaaden.</i>
Scheut. <i>v.</i>	Spruit, takje. <i>Een scheut van eenen boom.</i>
Scheut. <i>v.</i>	De scheut van een slot. —
Schiften.	Van malkander scheiden. — <i>De Goeden van de kwaaden schiften.</i>
Schiften.	Ronnen, kartelen. <i>Laat de Melk niet schiften.</i>
Schilder.	} Zie bladzijde 186.
Schilder.	
Schimmel. <i>o.</i>	Beschimmeling van het Brood.
Schimmel. <i>o.</i>	Een schimmelpaerd. <i>Een rood schimmel.</i> —
Schoeiën.	Schooren en bekleeden. <i>Eene kaai, een dijk schoeiën.</i>
Schoeiën.	De Schoenen aantrekken.
Schoft. <i>m.</i>	Is de schouder. <i>Ik klopte hem op den schoft.</i>
Schoft. <i>m.</i>	Vlégel, slegt mensch. <i>'z Is een regte schoft.</i> Schoft.

Schofr. v.	Vierde van een's Ambagtsmans dagwerk.
Schok. o.	Een zestigtal potten, kannen, enz.
Schok. m.	Een stoot. <i>Hij kreeg een vinnigen schok.</i>
Schonk.	Hij schonk een goed glas wijn.
Schonk. m. en v.	Schinkel. De <i>schonk</i> van een' gebraden bout.
Schoof.	of Schoov, van <i>Schuiven</i> . Zij <i>schoof</i> den stoel weg.
Schoof. v.	Bondel, bos. Eene koorn <i>schoof</i> .
School. v. en o.	Oeffenschool, waarin men onderweefen wordt.
School. v.	Een getal Vogels, die bij malkander vliegen. — <i>Eene school Vinken</i> . — Hier van <i>schoolen</i> , oeffenschoolen; en <i>schoolen</i> , bijéénvergaderen. — Zoo zegt men: <i>De Vogels beginnen te schoolen</i> . —

Voorbeelden.

Want zegt eens, schoolt gij 't zaem uit zucht tot wetenschappen?

J. DE DECKER, Lof der Geldzucht, bl. 97.

Zelfs in 't gezicht der 't saamgeschoolde stad.

Juffr. VAN MERKEN in DAVID. bl. 59.

Vast grimmelt van het Volk, dat zwart van alle oorden

Hier dringt en 't zamenschoolt,

VONDELS PALAMEDES, bl. 67.

Schoon.	Mooi, fraai. <i>Dat is een schoon Kind.</i>
Schoon.	Rein, zindelijk. <i>Mijn zakdoek is schoon.</i>
Schoon.	Offchoon. <i>Ik zal 't doen, schoon gij 't niet wilt hebben.</i>
Schoot. v.	Zie hierboven scheut.
Schoot.	Van <i>schteten</i> . Hij <i>schoot</i> op een haas.
Schoot. m.	Bereik van een kogel. <i>Een kanonschoot ver.</i>
Schoot. v.	Touw daar men een zeil méde aanhaalen en vieren kan.
Schoot. m.	Van iemand die zit. <i>Zij bad het Kind op baas' schoot.</i> In <i>Abrabams schoot.</i>

Schoot.

Schoot. <i>v.</i>	Voorfchoot. <i>Houd uw schoot eens op.</i>
Schop. <i>m.</i>	Een ftoot met den voet. <i>Ik zal u een schop geeven.</i>
Schop. <i>v.</i>	Een bekend scheptuig. — <i>De Achfchop.</i>
Schop. <i>v.</i>	Een touw, waarop men zittende, heen- en- weër slingert.
Schoppen.	MET DEN VOET schoppen. Niet: met <i>de voeten</i> of met <i>de voet</i> ; omdat men met <i>éenen</i> voet schopt; immers, doet men het met beide te gelijk, of <i>met de voet</i> , dan zou men <i>van de been</i> raaken.
Schoppen.	In het kaartspel. — <i>Schoppen</i> is troef.
Schot. <i>m.</i>	Een Schotsman.
Schor. <i>o.</i>	Of kot, Varkenschot.
Schot. <i>o.</i>	Befchot. — <i>Een kamer met een schot afschieten.</i>
Schots. <i>v.</i>	of Schol, eene ijschots.
Schots. <i>v.</i>	Ruw, onbeschoft, verkeerd. <i>Een schots antwoord.</i>
Schotsch.	Dat uit Schotland komt. <i>Een Schots tapijt.</i>
Schouw. <i>v.</i>	Een boeren Schoorsteen.
Schouw. <i>v.</i>	Een Praam, eene foort van Schuit.
Schouw. <i>v.</i>	Schouwing, bezigtiging der wegen of dijken.
Schreef. <i>v.</i>	Eene spleet of scheur in eene deur.
Schreef. <i>v.</i>	Streep, die men ergens door haalt. — Schreef komt van <i>schrijven</i> . — <i>Hij schreef mij een' brief.</i>
Schreiën.	Weenen, traanen storten.
Schreiën.	Is het gewoone geluid der Patrijfen.
Schrobber.	Zie bladzijde 186.
Schuld. <i>v.</i>	Overtreeding. — <i>De schuld van Adam raakt ook ons.</i>
Schuld. <i>v.</i>	't Geene men schuldig is. <i>Hij is belaauden met schuld.</i>
Schuldig.	Misdaadig — <i>Hij is aan die daad schuldig.</i>
Schuldig.	Verplicht. <i>Gij zijt eerbied aan uwe Ouders schuldig.</i>
Schut. <i>o.</i>	Scherm, kraamschut.
Schut.	Op het verkeerbord.
Schijn.	Uitwendigheid. <i>Zig aan den schijn vergaapen.</i>
Schijn. <i>m.</i>	Schijnfel. <i>Hij wandelt in den Maaneschijn.</i> Schijf

Schijnen.	Lichten, glans verspreiden. —
Schijnen.	Eene uitwendige gedaante hebben. <i>Zij schijnen Godsdienslig te zijn.</i>
Sikkel. v.	Werktuig om het Koorn te maaiën.
Sikkel. m.	Joodsche munt. — <i>Een sikkel des Heiligdoms</i> was een halven daalder, en een <i>gemeene sikkel</i> , een vierde van een' daalder.
Sim. v.	Een Aap. <i>Die Sim zweemt veel naar een Mensch.</i>
Sim. v.	Een hengeldraad. <i>Mijne sim is in de warr'.</i>
Simpel.	Eenvoudig, effen. Een <i>simpel</i> , eenvoudig kleed.
Simpel.	Onnosfel, sleghoofdig. <i>Hij ziet 'er simpel uit.</i>
Sint.	Is <i>sedert</i> . Ik heb hem <i>sint</i> agt dagen niet gezien.
Sint. m.	Sanct, Heilig. <i>Sint-Jan, Sint Péter.</i>
Sjouw. v.	Zwaaren arbeid. <i>Sjouwen</i> , zwaar werken, draagen, torsfen.
Sjouw. v.	Opperolde Vlag, waarmede aan de Vlootelingen te kennen gegeven wordt, dat op een Schip eenig ongemak is. WINSCHOTENS ZEEMAN.
Slaags.	Ter snee, van pas. <i>Dat zou niet slaags komen.</i>
Slaags.	Handgemeen. <i>Zij raakten saamen slaags.</i>
Slaaken.	Ontslaan, loslaten. <i>De gevangenen slaaken.</i>
Slaaken.	Losfen, affchieten. <i>Het geschut slaaken.</i>
Slaaken.	Losmaaken, laten vallen. <i>De Zeilen slaaken.</i> WINSCHOTENS ZEEMAN.
Slaan.	Vegten. De Légers zullen eerlang <i>slaan</i> .
Slaan.	Beweegen. Voel hoe mij de pols en het hart <i>slaan</i> .
Slaan.	Raaden, gisfen naar eenig ding. Hij zal 'er naar <i>slaan</i> . —
Slaan. o.	Zoo noemt men het geluid der Wagfels en der Vinken.
Slaan.	Slagten. De Slager zal een Os <i>slaan</i> , dooden. Men zegt ook: <i>De Mantel om het lijf slaan. De oogen op iemand slaan.</i> — <i>Met de vleugelen slaan, gelijk de Duiven. In de ijseren slaan. Door de billen slaan.</i> KILIAAN.

Slaap. <i>m.</i>	Rust. <i>Hij is in slaap. Iemant in den slaap flooren.</i>
Slaap. <i>v.</i>	Slag. <i>De slaap of de slag van 't hoofd.</i>
Slag. <i>m.</i>	Stoot. <i>Hij kreeg een' geweldigen slag.</i>
Slag. <i>m.</i>	Gevegt. <i>De vijand heeft den slag verlooren.</i>
Slag. <i>m.</i>	Verites, ramp. — <i>Het siergeval van zijn Vader is voor hem een' zwaaren slag.</i>
Slag. <i>o.</i>	Soott, aart. <i>Wat slag van Volk is dat?</i>
Slag. <i>o.</i>	Duivenslag, valdeurtje van een Duivenhok.
Slag. <i>m.</i>	Gedreun, geluid. Een klos <i>slag</i> , een donder <i>slag</i> .
Slag. <i>o.</i>	Het wapenspoor.
Steep.	Van <i>slippen</i> . <i>Hij sloop zijn mes.</i>
Steep. <i>m.</i>	Van een' Tabbaard. <i>De staatsjuffer droeg den sloop.</i>
Sleep. <i>m.</i>	Stoet, gevolg. <i>Zij heeft altijd een' sloop van Volk agter zig.</i>
Slet. <i>o.</i>	Een slordig en morsig Vrouwmensch.
Slet. <i>o.</i>	Eene verleeten boelin; een dronken slet.
Slet. <i>o.</i>	Eene arme en geringe Vrouw. DE HAES, bl. 66.
Slet. <i>o.</i>	Een natte vaatdoek.
Slim.	Loos, doortrapt. <i>Hij is zoo slim als een Vos.</i>
Slim.	Moeielijk. <i>Dat schrift is slim om te leesen.</i>
Slof.	Verzuimächtig. — <i>'t Is een slot man.</i>
Slof. <i>v.</i>	Toffel, muil die men aan de voeten draagt.
Sloof. <i>v.</i>	Een onnosel en goedäartig Mensch.
Sloof. <i>v.</i>	Een voorschoot van grof linnen.
Sloop.	Verbergde. <i>Hij sloop weg als een kwaadde-ner.</i>
Sloop. <i>v.</i>	Omflag van een beddekusfen.
Stooten.	en Sloten. <i>Zie bladzijde 37.</i>
Slop. <i>v.</i> en <i>o.</i>	Een naauw straatje dat vanägrer toe loopt.
Slop. <i>v.</i>	Een luik waardoor de Boeren het hooi op den zolder brengen.
Slot. <i>o.</i>	Om iets te sluiten. <i>Het slot van de deur.</i>
Slot. <i>o.</i>	Kasteel. <i>Hij woont op een sterk slot.</i>
Slot. <i>o.</i>	Einde, besluit. <i>Wat is het slot van die zaak?</i>
Sluik.	Dun, rank, mager. <i>Hij is sluik van lijf.</i>
Sluik.	Regt nederhangende. <i>Hij heeft sluik baair.</i>
Sluik.	Ter sluik of sluip, steelsgewijs.
Sluikerije. <i>v.</i>	Overspel, ongeoorloofde Minnenhandel.

Sluikerije. v.	Inbrenging, vervoering van Waaren of Koopmanschappen, zonder de behoorlijke imposten daarvan te betaalen. SLUIKERIJE is dus eene verkorting van 's Lands Middelen.
Sluiten.	Toedoen, de deur, de vensters sluiten.
Sluiten.	Pasfen. <i>Dat kleed zal mij niet sluiten.</i>
Sluiten.	Vaststellen, aangaan, voldingen. <i>Het huwelijk sluiten.</i>
Slijten.	Verlijten. <i>Mijne Schoenen beginnen te slijten.</i>
Slijten.	Verkoopen. <i>Ik kan die Waaren niet wel slijten.</i>
Smak. v.	Een binnenlandsch vaartuig, aldus genaamd.
Smak. m.	Gool, een worp met de dobbelsteenen.
Smak. m.	Een boom wiens bladeren naar Esfche gelijken.
Smakken.	Smijten, werpen. <i>Ik zal u aan den wand smakken.</i>
Smakken.	Met de dobbelsteenen gooien.
Smakken.	Smekken met den mond, als men eet.
Smakten.	Vloeiënd, zagt worden; van een' meer vasten in een' min vasten staat overgaan. — Iets doen vloeibaar worden.
Smelten.	Wordt dichtkundig gebruikt voor <i>verdwijnen</i> . <i>Zoo smelt de tijd. Zoo smelten de jaaren.</i>
Smelten.	Verteeren, wegvloeiën; verteeren door hartzeer. <i>Zoo doen de geweldige hartstogten, het verlangen, de droefheid, het verdriet den Mensch verteeren en smelten. Zoo smelt het hart, zoo smelten de oogen aan water door de droefheid.</i>
Smelten.	Wordt ook fraai gebruikt om eene nauwe verééniging aan te duiden. — Vogten, die met en in malkander <i>smelten</i> , krijgen natuurlijk eene nauwe verééniging. <i>Zoo smelt het eene hart, door liefde, in het andere.</i> BIJDRAGEN, I. Deel, bladzijde 48. —
Smul. m.	Lekkerbek. <i>Hij is een olijke smul.</i>
Smul. v.	Gastereering, slemperije. <i>Zij houdt veel van de smul.</i>
Snaar. v.	Eene snaar van de Viöl.

Snaar. <i>v.</i>	Schoonzuster, bij het gemeen dus genoemd.
Snaauw. <i>v.</i>	Een Zeeuwsch vaartuig.
Snaauw. <i>v.</i>	Graauw, bitse bejégening.
Sneé. <i>v.</i>	Snéde met een Mes.
Sneé. <i>v.</i>	Snéde, inijding, rust van een Vaers.
Sneé. <i>v.</i>	Lidtréken. <i>Hij heeft een sneé in 't gezicht.</i>
Sneé. <i>v.</i>	Afgesneeden stuk. <i>Een sneé brood.</i>
Sneé. <i>v.</i>	Scherpte van 't mes. <i>Dat mes is goed van sneé.</i>
Sneé. <i>v.</i>	Kant van een boek. <i>Dat boek is verguld op sneé.</i>
Snees. <i>v.</i>	Een getal van twintig stuks. <i>Een snees baars.</i>
Snees. <i>m.</i>	Schagcheraar, woekeraar. <i>'t Is een regte snees.</i>
Snik. <i>m.</i>	Stuipgátige beweeging. <i>Hij gaf den doodsnik.</i>
Snik. <i>v.</i>	Een stuk van een horologie daar de veer op gewonden wordt.
Snik. <i>v.</i>	Eene soort van Bijtel.
Snoer. <i>v.</i> en <i>o.</i>	Een rig/snoer, een meetsnoer.
Snoer. <i>v.</i>	Aanhang. <i>Zij heeft 'er veel aan baare snoer.</i>
Snof. <i>v.</i>	Snuf, lucht, reuk. <i>Hij heeft 'er de snof van.</i>
Snof. <i>v.</i>	Snuf, mode, zwier. <i>Dat is een nieuwe snof.</i>
Snorker. <i>m.</i>	Iemant die slaapende snorkt.
Snorker. <i>m.</i>	Blaaskaak, Snoeshaan, Zweiser, Pochhans, Uiskuiken, Snoever, Opsnijder.
Spaã.	Of spade, laat, niet vroeg. <i>Gij komt te spaã.</i>
Spaã. <i>v.</i>	Spade, houweel om de aarde te spitten.
Spat. <i>v.</i>	Eene vlak van vuil water of modder.
Spat. <i>v.</i>	Een gezwel aan de beenen der paerden.
Spat. <i>v.</i>	Een tuig, waaruit de jongens balletjes van potaarde blaasen.
Speelen.	Mallen, boerten, zig vermaaken.
Speelen.	Een régelmatig spel oeffenen.
Speelen.	Rijfen, borden. <i>De Wijn speelt in 't Glas.</i>
Spéten.	't Meervouwd van <i>spel</i> . <i>Toneelspéten.</i> —
Speenen.	De tépels van den Uier der Koe.
Speenen.	De borst onthouden. <i>Een Kind speenen.</i>
Spél. <i>o.</i>	Tijdverdrijf, kinderspél.
Spél. <i>o.</i>	Opgeflagen tent, loots daar spélen in ver-toond worden.
Spél. <i>o.</i>	Régelmatig stuk, Toneelspél.
Speld. <i>v.</i>	Een bekend puntig ijsér, waarmede de juffer-schap zig kleedt.

Spelt.

Spelt. <i>v.</i>	Spelte, een bekend koorngewas.
Spint. <i>o.</i>	Eene ronde maat, een vierde van een Schépel.
Spint. <i>o.</i>	Het weeke hout van een' Boom, tusfchen den bast en het leevendige hout.
Spint.	Zij <i>spint</i> fijn garen.
Spit. <i>o.</i>	Bekend keukengereedschap, waarāan men braad.
Spit. <i>o.</i>	Zéker ongemak in den rug.
Spoelen.	Aandruistchen. <i>De Golven spoelen tégen bet Land.</i>
Spoelen.	Uitspoelen, iets van de vuiligheid zuiveren.
Spoelen.	Winden, garen <i>spoelen</i> .
Spoor. <i>o.</i>	Hielpunt. — <i>Het Paerd de spoor geeven.</i>
Spoor. <i>o.</i>	Rijfpoor, Wagenfpoor.
Spoor. <i>v.</i>	Taaie punt agter aan de pooten der Haanen.
Spoor. <i>v.</i>	Mastfpoor, gat in den fpoorbalk, daar de Mast in ftaat. —
Spriet. <i>m.</i> en <i>v.</i>	Schuine uitfteekende Mast van een Schip.
Spriet. <i>v.</i>	Jagfspriet, die men op de Zwijnenjagt gebruikt.
Springen.	Over een ftoot <i>springen</i> . Happelen, dansen.
Springen.	Vertrekken, bankerotfpeelen, eene bankbreuk begaan.
Springen.	Splijten, barsten. <i>Het Kanon zal springen.</i>
Springen.	Beklimmen. <i>De Hengst moet op die Merrie springen.</i>
Spijker. <i>m.</i>	Hofitede, Lāndhuis, Boerenbruiker.
Spijker. <i>m.</i>	Nagel. <i>Ik baakte aan een' spijker.</i>
Spijker. <i>m.</i>	Pakhuis, Magafijn van koopwaaren.
Staal. <i>o.</i>	Verhard en gelouterd ijfer.
Staal. <i>o.</i>	Monster van eenig ftof, van Laken, enz.
Staal. <i>o.</i>	Een fcheldnaam. <i>Gij zijt een ondeugend ftaal.</i>
StaaLEN.	Het ijfer ftaalen, hard maaken.
StaaLEN.	Iets voor de eerfemaal verwen.
StaaLEN.	Looden, merken. <i>De Lakens ftaalen.</i>
StaaNDE.	Niet liggende. <i>Ik zag hem, ftaande voor de deur.</i>
StaaNDE.	Geduurende. — <i>StaaNDE bet beloop van die zaak.</i>
StaaTJE. <i>o.</i>	Van eenig dier, van een' Visch, enz.

Staar je. o.	Rest, overfchot. <i>Daar is nog een staarje Wijs in de vles.</i>
Staat.	Is, 't tégengefelde van liggen. <i>Hij staat over-ënd.</i>
Staat.	Is fomtijds <i>ligt</i> . De Kerk <i>staat</i> in 't Dorp.
Staat.	Haakt, verlangt. <i>Elk staat naar verbetering.</i>
Staat.	Hij <i>staat</i> te vast op zijn' eisch.
Staat.	Zal haast. <i>De vergadering staat te scheiden.</i>
Staat. m.	Weefen, gefieldheid, toetand. <i>In staat blij-ven.</i>
Staat. m.	Regeering, Rijk. <i>De Staat is vergaderd.</i>
Staat. m.	Aanzien, geboorte. <i>Een Man van staat.</i>
Staat. m.	Overflag, uitrékening. <i>Den itaat van Oor-log opmaaken.</i>
Staat. m.	Vertrouwen. <i>Ik maak staat op uwe beloften.</i>
Stam. m.	Het onderfte, 't ligchaam van een' Boom.
Stam. m.	Adam is de <i>Stam</i> van 't Menschelijk geflacht.
S.apel. m.	De stapel van een stoel.
Stapel. m.	De helling van de Scheepstimmerwerf.
Stapel. m.	Eene plaats daar fomnige waaren gelost en verkogt moeten worden.
Stapel. m.	Hoop, opgeftapelde ménigte. <i>Een boutstapel.</i>
Stapel. v.	Een koornkrékel.
Steeg. v.	Straatje, een korte en naauwe straat.
Steeg.	Stug, weerbarstig.
Steeken.	Prikken, zéér doen met iets dat fcherp is.
Steeken.	Schimpen, hékelen.
Steel. m.	Handvatfel van een bijl, van een' hamer &c.
Steel. m.	Van eene boomvrugt.
Steen. m.	Bekende bouwilof. <i>Een huis van steen.</i>
Steen. m.	De kraaksteen van vrugten.
Steen. m.	Vergadering van zandigheid in de blaas.
Steen. m.	Zéker gewigt van agt pond. —
Steiger. m.	Uitstek op het water, om uit en in de Schee-pen te komen.
Steiger. m.	Een stellaadje voor Metfelaars.
Steigeren.	Springen, overënd rijfen. <i>Het Paerd begon te steigeren.</i>
Steigeren.	Rijfen, in prijs opflaan. <i>De graanen begin-nen te steigeren.</i>
Steigeren.	Bouwfteellaadjen opflaan.
Stelling. v.	Houden éfel, waaröp men Biervaten legt.

Stel.

Stelling. <i>v.</i>	Verönderstelling; systema. <i>Die stelling, dat gevoelen gaat niet door.</i>
Stift. <i>o.</i>	Sticht, 't gebied van eenen Bischof.
Stift. <i>v.</i>	Plaatfijders werktuig, om in het koper te snijden.
Stigten.	Bouwen, timmeren. <i>Een huis stigten.</i>
Stigten.	Goede voorbeelden geeven. <i>Zijn naasten stigten.</i>
Stikken.	Smooeren, versfikken door damp of rook, <i>enz.</i>
Stikken.	Borduuren met de naald. <i>Een rok stikken.</i>
Stinkert. <i>m.</i>	Is iemand die stinkt.
Stinkert. <i>m.</i>	Eene soort van groote Muscadelle druiv.
Stof. <i>o.</i>	Drooge ligte aarde.
Stof. <i>v.</i>	Onderwerp van eenig gesprek, <i>enz.</i>
Stof. <i>o.</i>	Geweeffel van zijde, van wol, <i>enz.</i>
Stoffen.	Het stof opveegen.
Stoffen.	Zwetsen, snorken, grootspreeken, pogchen.
Stoffer. <i>m.</i>	Befem om eene Kamer stoffen. <i>Zie bl. 186.</i>
Stoffer. <i>m.</i>	Grootspreeker, snorker, zwetser. <i>Zie ook bl. 186.</i>
Stok. <i>m.</i>	Staf, rotting. <i>Hij leunde op zijn stok.</i>
Stok. <i>o.</i>	Overfchot van de kaarten, wanneer ze rond gegeeven zijn.
Stom.	Spraakeloos, van de spraak beroofd.
Stom. <i>v.</i>	Zoo noemt men wijn die niet gewerkt heeft.
Stoeken.	Vuurflooken, hout aan het vuur leggen.
Stooken.	Schoon maaken, de tanden <i>flooken</i> , reinigen.
Stooken.	Distileeren, brandewijn <i>flooken</i> .
Stooken.	Aanhitsen, kwaad <i>flooken</i> .
Stooker. <i>m.</i>	Vuurflooker, kwaadflooker.
Stooker. <i>m.</i>	Schoonmaaker der tanden; tandflooker.
Stooker. <i>m.</i>	Disilateur, brandewijn-flooker.
Stop. <i>v.</i>	Dus wordt bij de Zeevaarende Lieden een stormwind genaamd.
Stop. <i>v.</i>	Tap, kurk op een Vat, ton of Vles.
Storm. <i>m.</i>	Stopnaald in een kleed, in een kous.
Storm. <i>m.</i>	Onweersbui, zwaare, sterke, hevige wind.
Stout.	Aanval op eene Stad of vesting. —
Stout.	Moedig, onbevreesd, onverfchrokken.
Stout.	Ondeugend, moedwiliig, balddaadig.
Straat. <i>v.</i>	Een weg tusfchen twee rijen van Huifen.

Straat. <i>v.</i>	Engte, doortogt in de Zee tusſchen twee Landen.
Straf. <i>v.</i>	Kastijding voor gepleegd kwaad.
Straf.	Geftreng, hard. <i>Hij bandelt hem al te straf.</i>
Straf.	Wrang, zuuragtig. <i>Die wijn is te straf.</i>
Strak.	Gespannen. <i>De boog is al te strak.</i>
Strak.	Flusjes, in 't kort. <i>Hij zal strak gedaan hebben.</i>
Streek. <i>v.</i>	Sreep, lijn. <i>Een streek uitdoen.</i>
Streek. <i>v.</i>	Landstreek. <i>Hij woont in die streek'.</i>
Streek. <i>v.</i>	Konstgreep. practijk, arglistigheid. — <i>Dat was een sijne streek.</i>
Streng. <i>v.</i>	Snoer. <i>Een streng garen.</i>
Streng. <i>v.</i>	Aanhang. <i>Zijn streng vasthouden.</i>
Streng.	Geftreng, hard. <i>Hij bandelde hem zeer streng,</i>
Strik. <i>m.</i>	Knoop, vlegtsel van een Lint tot pieraad.
Strik. <i>m.</i>	Een oorpierfel der Vrouwen.
Strik. <i>m.</i>	Schuif, knoopstrop om wild in te vangen.
Strikken.	Hoofdcieraadjen. <i>Oranje-strikken.</i>
Strikken.	Strikwijſe toeknoopen.
Strikken.	In den strikk' vangen.
Stroom. <i>m.</i>	Rivier. <i>De Donau is een groote en breede stroom.</i>
Stroom. <i>m.</i>	De beweging van het water, zoo als het af- en oploopt. WINSCHOTEN gebruikt dit Vrouwelijk. Doch bij HOOGSTRATEN is het woord, in de beide betékenisfen Mannelijk.
Stroopen.	Opstroopen, gelijk men de Mouwen doet.
Stroopen.	Eenen Aal het vel afrekken.
Stroopen.	Rooven, plunderen langs de gemeene wégen.
Strijken.	Zagtken met de handen wrijven.
Strijken.	Glad maaken. <i>Het Linnen strijken.</i>
Strijken.	Laaten vallen. <i>Het zeil, de vlag strijken.</i>
Stuit. <i>m. en v.</i>	Onderste deel van de ruggegraat.
Stuit. <i>m.</i>	Weérstuit, bons.
Stijl. <i>m.</i>	Schrijfwijſe, manier van schrijven.
Stijl. <i>m.</i>	Middel van betaan, broodwinning.
Stijl. <i>m.</i>	Manier om de dagen en maanden te tellen.
Stijl. <i>m.</i>	Stut, steun. <i>De stijl van de deur.</i>
Steil.	Regt overënd, opwaartsgaande. <i>Die berg is zeer steil.</i>

Stijven.	Stijf maaken. <i>Het Linnen</i> stijven.
Stijven.	Vermeerderen, vullen, sterken. <i>De beurs</i> stijven.
Stijven.	Aanzetten, voetgeeven. <i>In bet kwaad</i> stijven.
Sukkelen.	Ongelukkig, onvoorspoedig leeven; ongezond zijn.
Sukkelen.	Talmen, langzaam voortgaan in zijn werk.
Sullen.	Glijën, glippen door de gladheid van den weg.
Sullen.	Voor den gek houden, om den tuin leiden.
Zullen.	Een hulpwerkwoord. <i>Zij zullen komen.</i> — GESULD voor den gek gehouden. — GEZULT is gezouten, in het zout gelegd.
Sijn. o.	Téken. — <i>Iemant een sijn geeven.</i>
Zijn.	Is een Werkwoord. <i>Wij zijn rijk.</i> —
Ziju.	Een voornaamwoord. <i>'t Is zijn eigen Boek.</i>

T.

Taanen.	Met run verwen.
Taanen.	Verduisteren, wanneer men van Zon en Maan spreekt.
Taarling. m.	Régelmatig Ligchaam dat zes vierkante vlakten heeft.
Taarling. m.	Een Dobbelfteen.
Tafel. v.	Disch. <i>Een steenen</i> tafel. <i>De tafel dekken.</i> — Dit woord is Vrouwelijk, en allen die het voor Mannelijk houden en gebruiken, zondigen tégens het geheele ligchaam der Taalkenneren. Zie de <i>BIDRAGEN</i> , 2 ^{de} Deel <i>bl.</i> 397.
Tafel. v.	Cijffer-tafel, tafel van Multiplicatie of vermé-nigvuldiging.
Talent. m.	Eene zékere somme gelds. Te Athénen deed een <i>Talent</i> zestig <i>Mijnen</i> ; eene <i>Mijn</i> honderd <i>drachma's</i> ; een <i>drachma</i> zes <i>oboles</i> of <i>stuivers</i> ; aldus was een attische <i>Talent</i> omtrent 600 Kroonen van onze munt.
Talent. o.	Bekwaamheid, begaafdheid. <i>Die Man heeft een schoon Talent.</i>
Tappen.	Bier, wijn of andere dranken uit een <i>Vat</i> loofen.
Tappen.	Herberg houden.

Tas. v.	Een stapel, een hoop.
Tasch. v.	Een beugeltasch der Vrouwen.
Teems. m.	Eene voornaame Rivier van Engeland.
Teems. v.	Eene haairen zeef.
Teen. m. en v.	Een takje of spruitje van een' boom.
Teen. m.	De Toon van den voet. <i>Iemant op den teen treden</i> , belédigen.
Teér. v.	Een harstágtig sap dat uit de Pijnboomen vloeit.
Teér.	Téder, tenger, zwakkelijk, dun, rank. — <i>Dat is een teér kind.</i>
Teeren.	Met teer betrijken.
Teeren.	Stempen, brasten, verkwisten.
Teeren.	Verteeren, kooken, gelijk de spijsen in de Maag.
Teering. v.	Verteering, verkwisting, onkosten tot de stemperije. <i>Men moet zijn teering naar zijn neering zetten.</i>
Teering. v.	Kwijning, verdroogende ziekte.
Téken. o.	Blijk, bewijs. <i>De ademaaling is een téken van leeven.</i>
Téken. o.	Verschijnsel van vaste starren, op zékere wijze verbeeld. <i>De twaalf tékens van den Zonnenweg.</i>
Téken. o.	Uitredlijke beweeging of verbeelding van iets innerlijks. <i>Hij deed haar een téken met de hand.</i>
Tékenen.	Onderfchrijven, ondertékenen. <i>Gij moet dat papier tékenen.</i>
Tékenen.	Schetfen, ontwerpen. <i>Een nieuw gebouw tékenen.</i>
Toe doen.	Sluiten, digt maaken. <i>De deur toe doen.</i>
Toedoen. o.	Middel, medewerking. <i>Hij kreeg dat ampt door toedoen van zijn' Oom.</i>
Toegaan.	Zig sluiten. <i>Die doos wil niet gemakkelijk toegaan.</i>
Toegaan.	Zig toedraagen, in zijn werk gaan. <i>Het zal daar wonderlijk toegaan.</i>
Toegang. m.	Nadering, bijkoming. <i>Wij hebben een' vrijen toegang tot God in Christus.</i>
Toegang. m.	Doortogt, weg om ergens te komen. <i>Ik heb den toegang naar het huis laten bezetten.</i>
	Toe-

Toegedaan.	Geslooten. <i>Hebt gij de deur toegedaan?</i>
Toegedaan.	Genégen. <i>Hij is hem zeer toegedaan.</i>
Toegeeven.	Boven de waarde iets <i>toegeeven.</i>
Toegeeven.	Inwilligen. <i>Men moet den Kinderen iets toegeeven.</i>
Toekomen.	Toebehooren. <i>Gij zult krijgen 't geen u zal toekomen.</i>
Toekomen.	Voegen, pasfen, waardig zijn. <i>Zou hem die eer wel toekomen?</i>
Toekomen.	Toereikende zijn, genoeg hebben. <i>Ik zal met dat geld wel toekomen.</i>
Toe leggen.	Geslooten zijn. <i>Als bet aanboudt met vriesen zal de Rivier baast toe leggen.</i>
Toe leggen.	Bijleggen, uitleggen, eene verzameling maaken. <i>Elk wat geld toe leggen.</i>
Toe leggen.	Een aanflag maaken. <i>Op iemants leeven toe leggen.</i>
Toe leggen.	Toewijfen, ten voordeele uitwijfen.
Toe leggen.	Beloonen, schenken. <i>Iemant iets voor zijne moeite toe leggen.</i>
Toe leggen.	Zig belooven, ergens staat op maaken. <i>Ik kan 'er mij niet veel van toe leggen.</i>
Toe leggen.	Benaertfigen, met ijver betragten. <i>Zig op de Weetenschappen toe leggen.</i> —
Toeschieten.	Toeloopen, ter hulp vliegen.
Toeschieten.	Losbranden, het geweer, het gefchut losfen.
Toe steeken.	Aanvallen met den dégen.
Toe steeken.	Heimelijk iets aan iemant geeven.
Toevallen.	Tégen verwagting wel uitvallen.
Toe vallen.	Van zelfs fluiten. <i>Laat de deur maar agter u toevallen.</i>
Toevallen.	Ziektens of kwaalen. <i>Hij heeft allerlei toevallen.</i>
Toeven.	Verbeiden, verblijven, lang op ééne plaats blijven.
Toeven.	Onthaalen, met spijs en drank vergasten, gemak aandoen. HUYDECOPER, bl. 384. — F. DE HAES, bl. 166.
Tógtig.	Windig. — <i>Een togtig buis.</i>
Tógtig.	Haastig, jachtig, schigtig, vlugtig. —
Togtig.	Ritfig. — <i>Die Koe is togtig.</i>
Tól. m.	Een bekend speltuig der Kinderen.

Tol

Tol. <i>m.</i>	Recht van doortogt. <i>Den tol betaalen.</i>
Tolk. <i>m.</i>	Eene maar, een duimfokje, hetwelk <i>tolkt</i> of aanwijst de grootte van eenig ding.
Tolk. <i>m.</i>	Een Taalsman, die onderrigt wat 'er gesproken is. WINSCHOTENS ZEEMAN.
Tong. <i>v.</i>	Spraaklid in den mond. <i>De tong is een gevaarlijk werktuig.</i>
Tong. <i>v.</i>	Eene platte en langwerpige Zeevisch.
Tong. <i>v.</i>	De haak van eene gesp.
Tong. <i>v.</i>	De scheidsmuur in een' Schoorsteen.
Toon. <i>m.</i>	Klank, galm. <i>Hoor dien blijden toon eens.</i>
Toon. <i>m.</i>	Teen van den voet.
Toon. <i>m.</i>	Vertooning. <i>Zijne waaren ten toon stellen.</i>
Tooneel. <i>o.</i>	Schouwtooneel, théâtre. <i>De spelers komen ten vier uren op 't tooneel.</i>
Tooneel. <i>o.</i>	Gedeelte van een der Bedrijven van een spel.
Toorn. <i>m.</i>	Gramschap, verbolgenheid. <i>De Heere bespotze in zijnen toorn'.</i>
Toren. <i>m.</i>	Een zeer hoog gebouw.
Totebel. <i>v.</i>	Een slordig Vrouwmensch; een morsfel.
Totebel. <i>v.</i>	Een kruisnet om in de Rivieren te Visfchen.
Traan. <i>v.</i>	Zij schreide wel, maar liet niet ééne traan.
Traan. <i>m.</i>	Vettigheid uit het spek der Walvisfchen.
Trant. <i>m.</i>	Leefwijfe, manier van leeven. <i>Hij heeft een' eenvoudigen trant van leeven.</i>
Trant. <i>m.</i>	Overéenkoms, foort. <i>Die twee zijn van denzelfden trant.</i>
Treffen.	Raaken. <i>Hij kan ons niet treffen.</i>
Treffen.	Overéenkomen, vaststellen, sluiten. <i>Een vergelijk treffen.</i>
Treffen. <i>o.</i>	Een slag, eene bataille. <i>De Zeeslag van 5 Augustus 1781 was een bloedig treffen.</i>
Trek. <i>m.</i>	Lijn, streep, krul. <i>Een trek met de penn' baalen.</i>
Trek. <i>m.</i>	Een trek in het kaartspel. Een trek in 't Visfchen. <i>Dien trek kaal ik met bet aas. — Iedere trek was een baars.</i>
Trek. <i>m.</i>	Lust, begeerte tot iets. <i>Ik heb trek tot eten.</i>
Trek. <i>m.</i>	List, loofse streek. <i>Dat is alwaar een trek van dien bedrieger.</i>
Trekken.	Met de pen op het papier trekken, krullen maaken.

Trek-

Trekken.	Naar zig haalen. <i>Iemant bij de ooren trekken.</i>
Trekken.	Ontvangen, genieten. <i>Ergens voordeel uit trekken.</i>
Trekken.	Een Wisfel <i>trekken</i> , afgeeven op iemant.
Trekken.	Draadjes maaken. <i>Gouddraad trekken.</i>
Trekken.	Reifen. <i>Door een Land trekken.</i>
Tromp. v.	Het mondfluk van allerlei gefchut.
Tromp. v.	Jaegershoorn, anders <i>Trompet</i> genaamd; doch hiervan heeft men <i>Tromp</i> , en van het Werkwoord <i>Trompetten</i> , <i>Trompen</i> gemaakt. Zie HUYDECOPER <i>bl.</i> 497 en 498.
Tromp. v.	De finoel van den Olifant.
Trots. m.	Vermeetenheid, stoutheid, hovaerdije. —
Trotsch.	Hovaerdig, grootshartig, verwaand. —
Trouw. v.	Rechtvaardigheid, billijkheid. <i>Ik neem u tot getuigen mijner trouw</i> '.
Trouw. v.	Trouwbelofte. <i>Hij beeft mij trouw gezworen.</i>
Trouw.	Eerlijk. <i>Hij is zoo trouw als goud.</i> Hiervan <i>Trouwant</i> , die iemant omringt en dus rondom bewaart.
Tuin. m.	Zegt men voor <i>Hof</i> , 't welk eene Lustplaats is, die allerlei vrugten en moeskruiden oplevert.
Tuin. m.	Is eigenlijk eene omheining, fchutting of befchutting, waardoor men de grenzen zijner Landsbezittingen afperkt. HUYDECOPER, <i>bl.</i> 620. TUINMANS FARKEL, <i>bl.</i> 387. BURMANS <i>Aanmerkingen</i> , I. Deel, <i>bl.</i> 74—77.
Tuit. v.	Gril, kwint. <i>Hij heeft een tuit in 't boofd.</i>
Tuit. v.	Hoorn, punt van een muts. <i>De jesuiten draagen mutsen met tuiten.</i>
Tuk.	Geneegen, bedreeven, afgericht. <i>Tuk</i> op roof.
Tuk. v.	Is bedrog.
Tuk. v.	Een zwaaren slag.
Tuk. v.	Inborst, aart, geneigdheid, ras. <i>Dat paera is van een goede tuk.</i> BIJDRAGEN.
Tijtel. m.	Opschrift van een Boek.
Tijtel. m.	Eernaam, waardigheid. <i>Die Man heeft veel tijtels.</i>

U.

Uit.	Afweesend. <i>Mijnbeer is uit.</i>
Uit.	Door middel van. <i>Uit een glas drinken.</i>
Uit.	Geëindigd, gedaan, gebluscht, ledig. <i>Mijn schrift, de kermis, het vuur, het glas is uit.</i>
Uit.	Ergens van daan. <i>Brieven uit den Haag.</i>
Uit.	Door, van wegens. <i>Uit kragte van 't Plakkaat.</i>
Uitbreeken.	Losraaken. <i>De dieven zullen uitbreeken.</i>
Uitbreeken.	Uitslaan, uitkomen. <i>Het zweet zal hem uitbreeken.</i>
Uitbreeken.	Staaken. <i>Ik zal wat van mijne besigheden uitbreeken.</i>
Uitdoen.	Blusfchen. <i>De kaers, het vuur uitdoen.</i>
Uitdoen.	Uitwischen. <i>Een vlak uitdoen, een streep uitdoen.</i>
Uitdrukken.	Uitpersen. <i>Citroenen uitdrukken.</i>
Uitdrukken.	Uitspreken. <i>Hij kan zig niet wel uitdrukken.</i>
Uiterlijk.	Uitwendig. — <i>Uiterlijk kan men 'er niets aan zien.</i>
Uiterlijk.	Ten langsten. <i>Hij zal uiterlijk aanstaande maandag hier zijn.</i>
Uitgeleefen.	Ik heb dat Boek <i>uitgeleefen.</i>
Uitgeleefen.	Uitgezogt, uitgekipt. — <i>Dat zijn uitgeleefen, voortreffelijke vrugten.</i>
Uitleggen.	Wijder maaken. <i>Ik moet al mijn kleeren laten uitleggen.</i>
Uitleggen.	Verklaaren. <i>Wilt gij mij dat gezegde van den Apostel eens uitleggen?</i>
Uitkomst. v.	Verfchijning op het Toneel.
Uitkomst. v.	Redding, verlossing. <i>Daar zal wel uitkomst komen.</i>
Uitlegger. m.	Verklaarer. <i>Hij is een uitlegger van verborgene dingen.</i>
Uitlegger. m.	Kustbewaarder, een vaartuig op froom, om den tol te doen betaalen of op den vijand te pafen.
Uitlegger. m.	De lange rib van 't Galjoen.
Uitlèkken.	Lekkende uitloopen. <i>Het bier zal uitlèkken.</i>

Uit-

Uitlèkken.	Aan den dag komen. <i>Die zaak zal wel uitlèkken.</i>
Uitlèkken.	Met de tong iets <i>uitlèkken</i> gelijk de honden doen. —
Uitmaaken.	Saamenstellen. <i>Dat zal die som wel uitmaaken.</i>
Uitmaaken.	Ten einde brengen. <i>Ik zal die zaak wel uitmaaken.</i>
Uitmaaken.	Schelden. <i>Hij zal u uitmaaken voor al wat lèlijk is.</i>
Uitrusten.	Zig verfrischen. <i>Ik moet wat uitrusten.</i>
Uitrusten.	Klaar maaken, gereed maaken, voorzien. <i>Scheepen en Volk uitrusten.</i>
Uitspannen.	Losspannen. <i>De Paerden uitspannen.</i>
Uitspannen.	Verkwikken. <i>Ik moet mij wat uitspannen.</i>
Uitsteeken.	Uitfchieten. <i>Dien boek zal te ver uitsteeken.</i>
Uitsteeken.	Berooven. <i>Iemant de oogen uitsteeken.</i>
Uitsteeken.	Toereiken, reiken. <i>De banden uitsteeken.</i>
Uitsteeken.	Uitmunten, overtreffen. <i>Hij wil altijd uitsteeken.</i>
Uitsteeken.	Raaden. <i>Wij zullen daarom uitsteeken.</i>
Uittrekken.	Losmaaken, uitrukken. <i>Een spijker uittrekken, een tand uittrekken.</i>
Uittrekken.	Neerleggen, alleggen. <i>Zijne kleeren uittrekken.</i>
Uittrekken.	Uitrukken, verlaaten. <i>De Soldaaten zullen ter stad uittrekken.</i>
Uittrekken.	Uittrekfels maaken. <i>Ik zal de goede gedagten van dien schrijver uittrekken.</i>
Uitvallen.	Een uitval uitdoen.
Uitvalien.	Gefchieden, gebeuren. <i>Hoe zullen toch die zaaken uitvallen?</i>
Uitvlugt. v.	Een middel om te ontkomen.
Uitvlugt. v.	Uitspanning. <i>Ik heb gaerne eene uitvlugt.</i>
Uitvlugt. v.	Leugen, kwinkslag, loopje. <i>Hij weet altijd een uitvlugt te verzinnen.</i>
Uitvoeren.	Uitbrengen, verzenden. <i>Koopgoederen uitvoeren.</i>
Uitvoeren.	Verrigten. <i>Ik zal die zaak wel uitvoeren.</i>
Uitwijfen.	Aantoonen. <i>Zijne daaden zullen het uitwijfen.</i>
Uitwijfen.	Uitspreken, vonnis vellen. <i>Dat Proces zal men morgen uitwijfen.</i>

Uur.

Uur. v. en o.	Een tijdsgedeelte, een vierëntwintigste deel van een' natuurlijken dag.
Uur. v.	Eene der Godinnen, die den zonnewagen, al dansfende, volgen. —

V.

Vaak.	Dikwils, veeltijds. <i>Hij kwam mij vaak be- zoeken.</i>
Vaak. v.	Slaapenslust, slaaperigheid. <i>De vaak begint mij te bekruijen.</i>
Vaam.	en Faam. Zie onder Letter F.
Vaan. v.	Vaandel, vendel.
Vaan. v.	Eene biermaat van twee kannen.
Vaaren.	Te fcheep over het water reifen.
Vaaren.	Is ook <i>Rijden</i> en wordt gezeid van alles dat beweegbaar is. HUYDECOPER, bl. 274. On- eïgenlijk wordt dit woord gebruikt, wan- neer men vraagt of die menfchen wel <i>vaaren</i> , of ze gezond zijn.
Vaart. v.	Watering, uitgegraaven graft. <i>De vaart van Amsterdam op Haarlem.</i>
Vaart. v.	Zeevaart. <i>De vaart op de Oostzee is belemmerd.</i>
Vaart. v.	Loop, drift van 't water.
Vaart. v.	Loop van een' mensch. <i>Hij wierd in zijne vaart gefluit.</i>
Vaart. v.	Vaerdigheid. <i>Hij deed dat met eene vaar'.</i>
Vaers. o.	Dicht, dichtfuk. <i>Zij maakt een fchoon vaers.</i>
Vaers. v.	Vaerze, jonge koe, die nog niet gekalfd heeft.
Vers. o.	Afdeeling, fnéde. <i>Romeinen agt, vers tien.</i>
Val. m.	Nédevalling, néderzijging. <i>Hij is nog ziek van dien val.</i>
Val. m.	Ramp, ongeluk. <i>Hoogmoed komt voor den val.</i>
Val. m.	Zonde, overtreeding. <i>De val van Adam.</i>
Val. v.	Rotten- of Muifen- <i>val.</i>
Val. v.	Schoorsteen <i>val.</i>
Val. m.	Zwier, aangenaamheid. <i>Dat heeft geen' val.</i>
Val. m.	Smaak. <i>Die wijn heeft geen' val.</i>
Valsch.	Onwaarächtig. <i>Dat is een valsch gerugt.</i>
Valsch.	Nagemaakt, niet zuiver. <i>Dat fuk geld is valsch.</i>

Valsch.

Valsch.	Trouwloos, verraaders. <i>Het bart van Judas was valsch.</i>
Van.	Wordt op verschillende wijzen gebrui't. <i>Ik ontving dat goed van hem. Van vreugde zingen. Van Paasfchen af.</i>
Van. m.	Famille naam. <i>Weet gij zijn van?</i>
Vaug. v.	Slagerswoord. <i>De vang van den Os.</i>
Vang. v.	De <i>vang</i> van een' Molen.
Vang. v.	Roof, geroofd goed. <i>Zijn vang is beny ont-nomen.</i>
Varken. o.	Zwijn. <i>Een jong Varken.</i>
Varken. o.	Béfem om den grond te veegen.
Vast.	Digt, incéngepakt. <i>De grond is zeer vast.</i>
Vast.	Sterk. <i>Die vesting is zeer vast.</i>
Vast.	Onherroepelijk, onwankelbaar. onbeweeglijk. <i>Een vast geloov; een vast voorneemen; een vaste hoop; een vast vertrouwen.</i>
Vast.	Dat niet verfchiet, niet verwelkt. <i>Die kleur is vast.</i>
Vast.	Ondertusfchen, middelerwijl. <i>Begin maar vast te eeten.</i>
Vat. o.	Al wat eenig vogt kan inhouden. <i>Een Wijnvat.</i>
Vat. m.	Greep, plaats om zig aan vast te houden. <i>Daar is geen vat aan.</i>
Vatten.	Tasten, omvangen, aangrijpen, gevangen neemen.
Vatten.	Begrijpen, verftaan. <i>Ik begin uwe meening te vatten.</i>
Veeg. m. en v.	Sneê, kerf. <i>Hij kreeg een veeg met het mes. Hij kreeg een veeg uit de pan.</i>
Veeg.	Nabij den dood, in gevaar van fterven. <i>Die man is veeg.</i>
Veem. o.	Stof waarvan men de hoeden maakt.
Veem. o.	Gild, gemeenfchap. <i>Van wat veem is bij?</i>
Veér. v.	Véder, pluim. <i>Zoo ligt als een veér.</i>
Veer. v.	Voornaam binnentuk in een Uurwerk.
Veer. o.	Plaats, kaai daar de Scheepen aankomen en afvaaren.
Veer. o.	Overtogt van eene Rivier, plaats daar men over eene Rivier vaart.
Veer. o.	Vaart tusfchen twee Stéden.

Veil.	en Feil. Vijlen en Feilen. Vel en Fel. Zie <i>bl. 84.</i>
Veld. o.	Akker, stuk Lands. <i>Een vrugtbaar Veld.</i>
Veld. o.	Slagveld, plaats des gevegts. <i>Het veld verlaaten.</i>
Veld. o.	Grond in de Wapenschilden. <i>Frankrijk voert drie gouden Leliën op een blaauw Veld.</i>
Veld. o.	Tooneel des Oorlogs. <i>Toen de Légers in het veld kwamen.</i>
Vellen.	Huiden van beesten.
Vellen.	Neêrbuigen. <i>De pick vellen.</i>
Vellen.	Onder de voet werpen, neêrschieten, neêrsabelen.
Vellen.	Uitwijfen, uitspreeken. <i>Vonnis vellen, oordeel vellen.</i>
Verband. o.	Geneesplaafter. <i>Het eerste verband op eene wond leggen.</i>
Verband. o.	Verbindtenis, verdrag. Alles onder verband.
Verband. o.	Op gelijken afstand van malkanderen. <i>Boomen in 't verband planten.</i>
Verband. o.	Overéénkomst, saamenhang. <i>Men moet die woorden in verband met de voorigen beschouwen.</i>
Verbeuren.	Betaalen. <i>Boete verbeuren.</i>
Verbeuren.	Vertiilen. <i>Ik kan dat pak niet verbeuren.</i>
Verbinden.	Een verband op de wonde leggen.
Verbinden.	Verpanden. <i>Zig door het huwelijk verbinden.</i>
Verbinden.	Op nieuw binden. <i>Een boek verbinden.</i>
Verçieren.	Opfchikken, optooiën.
Verzieren.	Uitdenken, verziinnen, uit den duim zuigen. <i>ELZEVIER, Dichtproeven, bl. 137.</i>
Verdoen.	Ombrengen. Zijn kind verdoen.
Verdoen.	Verkwisten, doorbrengen. <i>Al zijn goed verdoen.</i>
Verdraagen.	Geduldig lijden. <i>Ik kan de koude, de hitte, die pijn wel verdraagen.</i>
Verdraagen.	Toelaaten, dulden. <i>In een kind alles verdraagen.</i>
Verdraagen.	Van de eene plaats naar de andere draagen.
Verdraagen.	In verdrag treeden. <i>zij hebben zig eindelijk zoo verdraagen.</i>
Verdragen.	Verbonden. <i>Daar hebben zoo veele verdragen tusfchen hen plaats.</i>

Ver-

Verdrinken.	Verzuipen, in het water ombrengen. <i>Een Kat</i> verdrinken. Daadlijk werkwoord.
Verdrinken.	In het water omkomen. <i>Gij zult met al dat zwemmen nog verdrinken.</i> Lijdend of onzijdig Werkwoord.
Verdrinken.	Verzuipen, met verdrinken verteeren. <i>Al zijn geld</i> verdrinken.
Vergeeven.	Vergiffigen, met vergift ombrengen. <i>Daar kunt ge bonden en katten med</i> vergeeven.
Vergeeven.	Vergiffenis verleenen, kwijtschelden. <i>God alleen kan de zonden</i> vergeeven.
Vergeeven.	Kwalijk verdeelen. — <i>De kaart</i> vergeeven.
Vergelijken.	Bevrédigen, verzoenen. <i>Zij zullen zig saamen</i> vergelijken.
Vergelijken.	Gelijkenisfen maaken. <i>Waarbij zult gij God</i> vergelijken?
Verhaal. o.	Berigt, vertelling. <i>Zijn verhaal is onwaar-</i> schijnlijk.
Verhaal. o.	Vergoeding. — <i>Waarop zal ik mijn ver-</i> haal zoeken?
Verhaalen.	Vertellen, een verhaal doen van eenig gebeurde.
Verhaalen.	Wreeken, zijne schade tragten te vergoeden.
Verhoogen.	Verheffen, van een' laagren tot een' hoogerren staat opvoeren. <i>Iemant in rang</i> verhoogen.
Verhoogen.	Hooger maaken. <i>Een Dijk</i> verhoogen.
Verhoogen.	Verheerlijken, prijzen, roemen, de daaden Gods met roem verbreiden.
	<i>'k Zal u verhoogen in mijn Dicht,</i> <i>Gij hebt, ó Leer, mij opgericht,</i> Pf. XXX. van LAUS DEO.
Verhuifen.	Van wooning veranderen; van het eene huis in het andere trekken.
Verhuifen.	Sterven, verscheiën, uit het leeven scheiden. Zie HUYDECOPER, bl. 552. —
Verkeeren.	Veranderen. <i>Het geluk kan</i> verkeeren.
Verkeeren.	Omgaan, saamenteeven. <i>Met eerlijke menschen</i> verkeeren.
Verkaeren.	Op het verkeerbord spelen.

Verklaaren.	Te kennen geeven, openbaaren. <i>Zijne gevoelens</i> verklaaren. <i>Den oorlog</i> verklaaren.
Verklaaren.	Uitleggen, ontledén. <i>Gods woord</i> verklaaren.
Verkorten.	Korter maaken. <i>Zijne réden</i> verkorten.
Verkorten.	Te kort doen, benadeelen. <i>Iemant in zijne eer</i> verkorten. <i>'s Lands inkomsten</i> verkorten.
Verlangen.	Verlengen, langer maaken.
Verlangen.	Ergens naar haaken. <i>Naar de hemelsche vreugd</i> verlangen.
Verlangen. o.	Verlangst, ongeduld. <i>Ik zie haare komst met verlangen te gemoet.</i>
Vermaaken.	Herstellen. <i>Daar is aan dat huis altijd wat te vermaaken.</i>
Vermaaken.	Vermaak aandoen, vermaak scheppen. <i>Uwe komst zal ons veel vermaaken.</i>
Vermeiden.	Vrolijk zijn, zig verlustigen.
Vermijden.	Ontgaan, ontwijken. —
Vermoeden.	Denken, agterdocht hebben, gelooven. — <i>'t Is te vermoeden dat hij het daar niet bij laten zal.</i>
Vermoeden. o.	Agterdocht, kwaade gedagten, gissing. <i>Een kwaad vermoeden tégens iemand</i> opvatten.
Vermogen.	Konnen, magt hebben, in staat zijn om te doen.
Vermogen. o.	Maet, gesag. <i>Hij heeft veel vermogen op het hart van zijn broeder.</i>
Verneemen.	Onderzoeken, navraagen, navorsen.
Verneemen.	Gewaar worden, te weten komen. <i>Ik zal dat uit zijnen brieve wel verneemen.</i>
Verpligten.	Dienst doen. <i>Men moet zijn Evenmensch zoeken te verpligten.</i>
Verpligten.	Noopen, aanzetten. <i>Dat zal mij verpligten om 'er naauwer op te letten.</i>
Verpligten.	Noodzaaken, dwingen. <i>Ik zal hem daartoe verpligten.</i>
Verreiken.	Zijn arm verwringen door denzelven te ver uit te steeken. —
Verrijken.	Schatten bijéén verzamelen.
Verg. o.	Afdeeling van een hoofdstuk. <i>Het tweede vers van den tweeden psalm.</i>
Versch.	Onlangs geplukt, gevischt. — <i>Versche vrugten, enz.</i>

Ver-

Verfchiet. o.	Dat van verre fchijn in eene fchilderije. <i>In 't verfchiet ontdekt men Herders en Schaa- pen.</i>
Verfchiet. o.	Ménigte, keur. <i>Bij dien koopman is verfchiet van goed.</i>
Verfchieten.	Met fchieten verdoen. <i>Al zijn kruid ver- fchiéren.</i>
Verfchieten.	Leenen. <i>Iemant geld verfchieten.</i>
Verfchieten.	Verluchten, dooréén mengen. <i>Koorn ver- fchieten. De kaart verfchieten.</i>
Verfchieten.	Vallen, van plaats veranderen. <i>Ik zie eene flar verfchieten.</i>
Verfchieten.	Van kleur veranderen. <i>Die kleur zal ras ver- fchieten.</i>
Verfchijnen.	Zig vertoonen. <i>Ten hove verfchijnen.</i>
Verfchijnen.	Vervallen. <i>De betaaldag zal baast verfchij- nen.</i>
Verftaan.	Begrijpen, den zin vatten. <i>Ik kan u niet verftaan.</i>
Verftaan.	Wel weeten, den flag wel hebben. <i>Zijn am- bagt verftaan.</i>
Verftaan.	Willen, bewilligen. <i>Ik kan daartoe niet ver- ftaan.</i>
Verfteeken.	Op eene andere plaats fteeken. <i>Gij moet dien fpeld verfteeken.</i>
Verfteeken.	Verbergen. <i>Zig agter de deur verfteeken.</i>
Verfteeken.	Berooven. <i>Iemant van zijn wettig recht ver- fteeken.</i>
Verfteld.	Ontroerd, verbaasd. <i>Hij ftond'er van verfteld-</i>
Verfteld.	Gelapt, vermaakt. <i>Mijn kleéren zijn verfteld.</i>
Verteering. v.	Kooking der fpijfen in de maag.
Verteering. v.	Onkosten in de huishouding, op de reis, enz.
Vertrek. o.	Afreis. <i>Hij ftond op zijn vertrek.</i>
Vertrek. o.	Kamer van een huis. <i>Dat is een luchtig ver- trek.</i>
Vertrekken.	Op reis gaan, afreifen.
Vertrekken.	Uitftellen, verfhuiven. DEUT. XXIII. vs. 21. <i>Wanneer gij den fleere uwen Godt, eene gelofte fult beloofd hebben, gij en fult niet vertrekken die te betalen.</i>
Vertrekken.	Was bij de Ouden ook vertellen. Zie HUYDE- COPER <i>bl.</i> 137.

Vervaaren.	Heenvaaren, verzeilen. <i>Men weet niet waar bij vervaaren is.</i>
Vervaaren.	Aan vaaren besteeden. <i>Gij moet tien stuivers vervaaren.</i>
Vervaaren.	Bang, vervaard maaken. <i>Mecnt gij mij door uw schreeuwen te vervaaren?</i>
Verval. o.	Ramp, ondergang. <i>Daar is een groot VERVAL in den Koophandel.</i>
Verval. o.	Winstje, buitenkansje, steekpenning. <i>Dat is verval voor de Meid.</i>
Vervallen.	Vergaan, vernietigd worden. <i>Hij laat huis en land vervallen. — Dat is een vervallen Kasteel.</i>
Vervallen.	Verfchijnen. <i>De betaaldag zal haast vervallen.</i>
Vervallen.	Verfcheenen. — <i>Een vervallen Wisselbrief.</i>
Vervoeren.	Van de eene plaats naar de andere voeren.
Vervoeren.	Gaande maaken. <i>Zig door zijne driftten laten vervoeren.</i>
Vervolgen.	Gezwind naervolgen. <i>De vijand vervolgen. Iemant in rechten vervolgen, betrekken. Zijn werk vervolgen, voortzetten. Zijn weg vervolgen. —</i>
Vervolgen.	Wreedelijk plaagen, verdrukken, kwellen. <i>Men zal hem ter dood toe vervolgen.</i>
Vervreemden.	Wegbergen. — <i>Een gedeelte zijner goederen vervreemden.</i>
Vervreemden.	Schuw, afkeerig maaken. <i>Een kind van zijne Ouderen vervreemden.</i>
Verzoeken.	Smeeken, vraagen. <i>Eene gunst verzoeken.</i>
Verzoeken.	Verleiden, ten kwaade aanzoeken. <i>De satan durfde Jesus verzoeken. —</i>
Verzuipen.	In het water verdrinken. — <i>Zig verdrinken.</i>
Verzuipen.	In den drank verteeren. <i>Hij zal al zijn geld verzuipen.</i>
Verzweeren.	Met zweeren verzaaken. <i>Men zou schier verzweeren van nooit te trouwen,</i>
Verzweeren.	Verërteren. <i>De wonde moet gantsch verzweeren.</i>
Vier.	Is een getal van twee en twee.
Fier.	Is rotfch, hoogmoedig.

Vier. o.	Vuur, vijf, vuer, vuir. TUINMANS FAKKEL, bl. 422.
Vieren.	Vuur ontfleeken, vreugde vuuren branden.
Vieren.	Involgen, toelaaren, toegeeven, bot vieren.
Vieren.	Ten getale van vier. <i>Wij waren met ons vieren.</i>
Vieren.	Een Feestdag vieren, door denzelven te onderhouden, met stilstand van het gewoone werk. Hiervan zegt men <i>Vier-avond</i> , of <i>beilig-avond</i> . Die spreekwijz is ontleend van de Feestdagen. FAKKEL, bl. 409.
Vinden.	Ontdekken. <i>Met zoeken zult gij 't vinden.</i>
Vinden.	Willen, goedvinden, toest mmen.
Vinden.	Afdoen. <i>Wij zullen die zaak wel vinden.</i>
Visfchen.	De visfchen der Zee.
Visfchen.	Visfch vangen.
Visfchen.	Ergens naauwkeurig onderzoek na doen.
Visfcher. m.	Jemant die visfch vangt.
Visfcher. m.	Of Visfer, een plank op de fcheepen, in welker midden een rond gat is, daar de Mast in vervangen wordt. WINSCHTENS ZEEMAN.
Vlaag. v.	Rui, een régenvlaag.
Vlaag. v.	Wee, pijn, smart der baarende Vrouwen.
Vlaag. v.	Daar overviel hem een zotte <i>vlaag</i> .
Vlak.	Plat, gelijk, effen, glad. <i>Een vlak Veld.</i>
Vlak.	Regt over, regt tégen. <i>Wij woonen vlak voor de fluis.</i>
Vlak. v.	Smet, vuile plek. <i>Gij hebt een vlak op uw kleed.</i>
Vleefch. o.	Bloedrijke zelfftandigheid. <i>Hij heeft goed beelvleefch.</i>
Vleefch. o.	Eetbaar voedsel. <i>Osfenvleefch.</i>
Vleefch. o.	Wordt onéigenlijk genomen voor den Mensch. <i>Alle vleefch is gras. Het woord is vleefch geworden.</i>
Vleefch. o.	De zondige begeerlijkhéden. <i>Het vleefch dooden.</i>
Vleet. v.	Ménigte, hoop. <i>Meisjes bij de Vleet.</i>
Vleet. v.	Een Net dat in Zee drijft om Haring te vangen.
Vleet. v.	Bijzondere uitrusting voor de Walvisfchvangst.

Vleet. v.	Slet, flons, voddemoër. <i>Dat is een regte vleet.</i>
Vleet. v.	Vloot, zékere Visch, overéénkomende met de Roch. — En <i>Vlijën</i> , enz. Zie bladzijde. 56.
Vleien.	Vlak, smet in de Kleëren.
Vlek. v.	Groot Dorp, een open Sjeedje. <i>De Haag is een groot Vlek.</i>
Vlek. o.	Wasfend water. <i>Wij kwamen met den vloed binnen.</i>
Vloed. m.	Overfrooming. <i>De Wateren van den Vloed, van den Zondvloed.</i>
Vloed. m.	Eene Rivier. <i>De Vloed Letbé of der vergeetenheid.</i>
Vloeiën.	Vlieten, stroomen, afloopen, afvloeïën, druipen.
Vloeiën.	Welluiden, zagtkens rollen. <i>Die Vaerzen vloeiën wel.</i>
Vloot. v.	Een zéker getal Scheepen, die te gelijk ergens naartoe willen.
Vloot. v.	Een vlak tobbetje, 't welk onder de vaten gezet wordt, om hetgeene uit de kraanen lekt, daarin te laten <i>vlooten</i> .
Vloot. v.	Dobber, die aan een Haringnet gehangen wordt, om te verhinderen dat de netten niet zinken. WINSCHOTENS ZEEMAN.
Vlot. v.	Eene verzameling van Balken, die op het water drijven.
Vlot.	Los, diijvende. <i>Het Schip dat aan dengrond zat, is wederöm vlot.</i>
Vlugt v.	De <i>vlugt</i> van den Zwaluw is zeer snel.
Vlugt. v.	Een hoop van vliegende Vogelen. <i>Eene vlugt spreuwen.</i>
Vlugt, v.	Een groote Vogelkooi. <i>Hij heeft allerhande Vogels in die vlugt.</i>
Vlugt. v.	De daad van vlugten. <i>De vijand is op de vlugt gedreeven.</i>
Voelen.	Tasten, onderzoeken. <i>De pols voelen.</i>
Voelen.	Gevoelen, ondervinden. <i>Ik kan de pijn wel voelen.</i>
Voëren.	Voederen, voeden, eten geeven. <i>Een paerd wel voëren.</i>

Voëren,

Voeren.	Met voering dekken. <i>Waarmeê zult gij dien rok laten voëren?</i>
Voëren.	Brengen, draagen, kruiën. <i>'t Geschut op den wal voeren.</i>
Voeren.	Gebieden. <i>Wat schip zal bij voeren?</i>
Voeren.	Draagen, opsteeken. <i>De vlag voeren op den grooten mast.</i>
Voeren.	Bedrijven, onderhouden. <i>Oorlog voeren tégens de vijānden.</i>
Voeren.	Spreeken. <i>Eene onbescheiden taal voeren.</i>
Voet. m.	Met de voet. Zie bladzijde. 156.
Vond.	Van vinden. <i>Na lang zoekens vond ik bem.</i>
Vond. m.	Vinding, trek. <i>Dat was een listige vond.</i>
Vond. m.	't Geene men bij geluk vindt. <i>De helft van den vond komt mij toe.</i>
Voor.	In tégenstelling van <i>na</i> . <i>Voor den eeten.</i>
Voor.	In tégenstelling van <i>agter</i> . — <i>Voor de deur.</i>
Voor.	Om. — <i>Hij doet dat voor geld.</i>
Voor.	Ten voordeele van. — <i>Dat geld is voor den Armen.</i>
Vóór. v.	Voore, groeve, ploegstreep.
Voorbeeld. o.	't Geene ter naaivolginge dient. <i>Een goed voorbeeld.</i>
Voorbeeld. o.	Téken, gelijkenis, verbeelding. <i>Het Paaschlam was een voorbeeld van CHRISTUS.</i>
Voorlooper. m.	Voorbode. <i>JOHANNES was de Voorlooper van den Zaligmaaker.</i>
Voorlooper.	Schaav van eenen Timmerman.
Vóórnaam. m.	Doopnaam. <i>Ik weet zijn vóórnaam niet.</i>
Vóórnaam. m.	Spraakkundig woord, <i>pronomen</i> .
Voornaam.	Aanzienlijk, van den eersten rang. <i>Een voornaam Heer.</i>
Voort.	Een woord van aandrijving. — <i>Voort! voort!</i> doet dat aanstonds.
Voort.	Aanstonds, ten eerste. <i>Ik zal het voort doen.</i>
Voort.	Weg, op de vlugt. <i>Op dat feit ging hij voort.</i> —
Voorzien.	Order stellen. <i>God zal'er in voorzien.</i>
Voorzien.	Bezorgen. <i>Iemant van geld en kleederen voorzien.</i>
Voorzien.	Vooraf oordeelen, van te vooren zien. <i>Wie had zulk een ramp kunnen voorzien?</i>

Vorderen.	Voorderen, voorwaarts gaan. <i>Begint gij wat te vorderen?</i>
Vorderen.	Eischen. <i>Ik heb nog veel van hem te vorderen.</i>
Vorm. m.	Maakfel, gedaante. <i>Dat heeft zijnen vorm nog niet.</i>
Vorm. m.	Patroon waarna iets gemaakt wordt. <i>Dat wordt in eenen vorm gegooten.</i>
Vorm. m.	Vierkant, daar de gezette Letters in staan, op de Boekdrukkerije. —
Vorst. v.	Groote koude, die het water bevroest —
Vorst. m.	Prins, Monarch. <i>Een magtig Vorst.</i>
Vorst. m.	De rug van een dak, boven op een huis. —
Vragt. v.	Last, laading van een Schip of van een' Wagen.
Vragt. m.	Loon, geld voor het overbrengen van het ingelaaden goed. — <i>Betaal mij de vrugt.</i>
Vrédén. m.	In tegenstelling van Oorlog. — <i>Dat Volk genoot een langduurigen Vrédén.</i> —
Vrédén. m.	Stille, gerustheid, bedaardheid. <i>De vrédén der ziele.</i>
Vreemd.	Vreemd, afgelégen. <i>Een vreemd Land; een vreemd Volk.</i>
Vreemd.	Ongewoon. <i>Dat is een vreemd verschijnsel.</i>
Vriend. m.	Vriend, die iemant genégen is. <i>Hij is mij een getrouwe Vriend.</i>
Vriend. m.	Nabestaande, bloedverwant. <i>Ik heb geen andere vriend dan hem.</i>
Vrugt. v.	Voortbrengfel van Boomen, Planten, enz. tot voedsel van den Mensch geschikt. —
Vrugt. v.	Voordeel, nuttigheid. <i>Ik heb veel vrugt van aien Manne getrokken.</i>
Vrugt. v.	Kind in de ingewanden der Moeder. <i>Zij stierf met haare vrugt.</i>
Vrijër. m.	Minnaar, Oppasfer van eene Minnaares.
Vrijër. m.	Jongman, ongetrouwd Manspersoon.
Vrijster. v.	Minnaares, jonge Dogter die een Vrijër heeft.
Vrijster. v.	Ongehuwde jonge Dogter.
Vuur. o.	Drooge en heete hoofdstoffe. <i>Daar brandde een groot vuur.</i>
Vuur. o.	Musketschoot, Kanonschoot. <i>Daar wierd van alle kanten vuur gegeeven.</i>

Vuur. o.

Vuur. o.	Wakkerheid, leevendigheid. <i>Zijn stijl is vol vuurs.</i>
Vuur. o.	Voortvliegende verderving in het vleesch. <i>Hij heeft het vuur aan zijn been.</i>
Vuuren.	Vuur stooken, vuur branden.
Vuuren.	Schietgeweer losfen, vuurgeeven.
Vijl.	Feil. Zie bladzijde 56.
Vijlen.	Feilen. Zie bladzijde <i>ibid.</i>

W.

Waal. m.	Een Man uit het Walsland.
Waal. v.	Eene plaats rondom met paalen bezet, daar de Scheepen voor storm en ijsgang veilig liggen.
Waal. v.	Eene Rivier der Veréénigde Néderlanden, in de Provincie Gelderland.
WaaLEN.	Wellen. zig verspreiden, gelijk het water. Hierom wordt een <i>WaaLEN Wel</i> een <i>Draai-kuil</i> genaamd.
WaaLEN.	Veranderen, ongestadig zijn. <i>De naald van 't Compas is aan 't waaLEN. — Door het waaLEN van zijn gemoed.</i>
WaaLEN.	Warren, twist zoeken. — <i>Wat zal al dat waaLEN beduiden?</i> WINSCHOTENS ZEEMAN.
Waar. v.	Koopgoed. <i>De goede Waar prijst zigzelve.</i>
Waar.	Dat waarächtig is. — <i>Geloofst gij dat zulks waar zij?</i>
Waard.	Waardig, waerdig. <i>Het is der moeite niet waard.</i>
Waard. m.	Hofpes. <i>De waard van die Kroeg.</i>
Waard. m.	Waerd, Polder, bedijkte Landstreek.
Waard.	Is iets dat ons aangenaam en dierbaar is.
Waardig.	Is iets dat van waardije is. Zie den PHILANTROPE, 3de Deel, bl. 271. BIJDAGEN 2de Deel, bl. 145.
Waaren.	Spooken. <i>De Geesten komen 'er waaren.</i>
Waaren.	Koopmanschappen. — <i>De Neurenburger Waaren.</i>
Wakker.	Niet slaapende. <i>Ik ben wakker en slaap dus niet.</i>
Wakker.	Kloekmoedig. <i>Een wakkere wêderstand. —</i>

Wal. m.

Wal. <i>m.</i>	Schanswerk om eene Stad te besluiten. —
Wal. <i>v.</i>	Dijk, oever, zee-of waterkant. <i>Dat Schip is voor de Wal.</i>
Walm. <i>m.</i>	Dakstroo.
Walm. <i>v.</i>	Damp. <i>De walm floeg mij om 't hart.</i>
Wandelen.	Zig vertreeden, tot zijn vermaak, voor zijne gezondheid zig met gaan verlustigen. <i>Ik zal in den tuin gaan wandelen.</i>
Wandelen.	Zig gedraagen, zijn gedrag wel of kwalijk aantellen. — <i>Ongeregeld wandelen.</i>
Wandelen.	Verkeeren, met iemand omgaan, gemeenzaam met iemand leeven. <i>Henoch wandelde met God.</i>
Wandelen.	Verwandelen, veranderen van gebruik. — <i>De E verwandelt van Manlijk in Vrouwlijk.</i>
Wandt. <i>o.</i>	Scheep:wandt, touwwerk.
Wand. <i>m.</i>	Muur, al wat iets omringt. <i>Eene schilderije aan den wand bangen.</i>
Want. <i>o.</i>	De Vischnetten.
Wan.	Een aantoonend en besluitend woordje. <i>Ik weet het, want ik heb 't gezien.</i>
Want. <i>v.</i>	Een handschoen.
Want.	Is ook een beschermer. Hiervan <i>Trawant.</i> HuyDECOPER, <i>bl.</i> 583.
Wangen. <i>v.</i>	Koonen. <i>Zij heeft bloofende wangen.</i>
Wangen. <i>v.</i>	Klampen om een mast te vervangen.
Wangen.	Klampen, eenen mast <i>wangen</i> , met klampen voorzien.
Wapen. <i>o.</i>	Oorlogstuig om aan te vallen en zig te verdedigen.
Wapen. <i>o.</i>	Wapenschild. <i>Hij voert een Leeuw in zijn Wapen.</i>
Was.	Ik <i>was</i> in de Kerk.
Was. <i>m.</i>	Wasdom van iets dat groeiende is.
Wafch. <i>o.</i>	Een voortbrengfel van de honigbijen.
Wafch. <i>v.</i>	Het gewasfchen natte linnengoed. <i>Mijne Moeder heeft de Wafch.</i> —
Wasfen.	Groeiën, toeneemen in grootte. <i>Die boomen beginnen fraai te wasfen.</i>
Wasfchen.	Schoon maaken. <i>Het Linnen wasfchen.</i> —
Waterpas.	Met het water gelijk. <i>Dat Land ligt waterpas.</i>
Waterpas. <i>o.</i>	Eens Timmermans - tuig.

Watte. *o.*

Watte. o.	Of <i>wadde</i> , doorwaadbaare plaats, ondiepte in eene Rivier.
Watte. o.	Zéker kattoen. <i>Een rok met watte gevoerd.</i>
Wéder. o.	Weér, lichtsgefteldheid. <i>Het is goed wéder.</i>
Wéder.	Wéderöm, op nieuw, nogmaals. <i>Doet het niet wéder.</i>
Wee. o.	Pijn, smart die het ligchaam ondergaat.—
Wee!	Woordje van klagt. <i>Wee mij!</i> want ik verga.
Week. v.	Een omtrek van zéven dagen.
Week.	Slap, vloeibaar. <i>Dat is zoo week als wasch.</i>
Weer. v.	Verweering, verdédiging. <i>Zig in de weer stellen.</i>
Weer. v.	Moeite, zorg. <i>Ik heb veel weer daarom gedaan.</i>
Weér.	Wéder, wéderöm, op nieuw.
Weér. o.	Wéder, Lichtsgefteldheid.
Weer. m.	Een Hamel onder de Schaapen.
Weer. v.	Een Vesting waarin, en ook een Wapent waarmede men zig verweert en oorlog voert. <i>In de weer</i> , zal dan betekenen <i>in de wapen.</i>
Weer. m.	Wordt ook genomen voor een' Man, omdat <i>Weeren</i> , verweeren, verdédigen, het werk der Mannen is.
Weefen.	Weeskinderen. <i>'t Zijn arme ongelukkige Weefen.</i>
Weefen. o.	Gelaat, tronie, aangezigt. <i>Zijn weefen stond zoo bedrukt.</i>
Weefen.	Zijn, bestaan. <i>Gij kunt met haar gelukkig weefen.</i>
Weefen. o.	Dat in weefen is. <i>God is een Onëindig Weefen.</i>
Weet. v.	Gevoel, weefen. <i>Hij heeft 'er geen weet van.</i>
Weet. v.	Kennisgeving, bericht. <i>Men zal 'er bem de weet van doen.</i>
Weg.	Niet meer aanweefend. <i>Dat Schip zal weg zijn</i>
Weg. m.	Pad, doortogt. <i>Die weg loopt regt naar de Stad.</i>
Weg. v.	Wittebrood of weitenbrood. — De <i>weg</i> dien men bereist, wil MOONEN, ter onder- schei-

	schedinge van dit bovenstaande, met ene <i>b</i> op het einde, <i>wegb</i> geschreeven hebben. Maar de <i>b</i> wordt hier en overal, aan het einde der woorden, agter een' médeklinker verworpen.
Wége.	De zesde Naamval van <i>weg</i> . <i>Hij bragt die zaak te wége</i> .
Weege.	Dat hij die zaak wikke en weege.
Wégen.	De wégen zijn slegt om te berijden.
Weegen.	Het brood <i>weegen</i> op de schaale.
Weifelen.	Falievouwen, de huik naar den wind hangen.
Weifelen.	Wispelruurig zijn.
Wel. v.	Bron, plaats daar het water opwelt.
Wel.	Ter deege, goed. Dat is wel gedaan.
Wellen.	Opwellen, opborden. <i>Zie het water eens uit de rots wellen!</i>
Wellen.	Lustig doen opkookken. <i>De Saus ter deege doen wellen</i> .
Wellen.	Door smeeden aanéénlaschen. <i>Dat ijfer moet gij doen wellen</i> .
Welling. v.	Saamenfmeeding van het ijfer.
Welling. v.	Opborling van het water.
Welling. v.	Scheepswoord. <i>Een Schip uit de welling krijgen</i> .
Wen.	Wanneer. <i>Wen gij dat doet</i> .
Wen. v.	Zéker gezwel. <i>Hij heeft eene Wen aan de hand</i> .
Werden.	Wierden, voorleedene tijd van het Werkwoord <i>worden</i> . — <i>Zij werden geslagen en verjaagd</i> .
Worden.	Betékent eene daad die aanweefig is. — <i>Wij worden om niet gerechtvaardigd</i> .
Werk. o.	Harpnis, het slegste van de Hennip of van het vlas.
Werk. o.	Arbeid. <i>Ik ben vermoeid van dat werk</i> .
Werk. o.	Schanswerk, aardenwerk ter dekking eener Stad.
Werk. o.	Het voortbrengfel van den Werkmeester. <i>De Schepping van 't Heelal is Gods werk</i> .
Werk. o.	Voortbrengfel van 't verstand. <i>Hij schreef een Werk over den Vestingbouw</i> .
Werk. o.	Daad, bedrijf. <i>Dat is een werk van liefdaadigheid</i> .
	Werk. o.

Werk. o.	Achting, genégenheid. <i>Zij maakt weinig werks van haar kind.</i>
Werpen.	Gooiën, smijten. <i>Met eenen steen werpen.</i>
Werpen.	Jongen ter waereld brengen. <i>Die hond moet Werpen.</i>
Wet. v.	Gefchreeven bevel van de Overigheid.
Wed. o.	Drinkplaats voor de paerden.
Wetten.	Geboden, bevelen. <i>De Roomsche Wetten.</i>
Wetten.	Scherpen, slijpen. <i>Laat dat mes eens wetten.</i>
Wéfel. m.	Zéker bekend Dier, dat de Duiven opéet.
Wéfel. o.	Eene Stad des Konings van Pruïsen.
Wieg. v.	Kinderwieg, teenen mand, tot eene slaapplaats voor kinderen geschikt.
Wieg. v.	Zinnebeeldig genomen, betékent iemants geboorte plaats. Zou wordt ROTTERDAM <i>Erasmus wieg</i> genaamd. HUYDECOPER, <i>bl. 371.</i>
Wiek. v.	Vlerk, vleugel. <i>De wieken van een duiv.</i>
Wiek. v.	Zwengel van eenen Molen.
Wiek. v.	Geplukt linnen om in eene wond te steeken.
Wiel. o.	Rad. — <i>Daar liep een wiel van den wagen.</i>
Wiel. o.	Spinnenwiel. —
Wiel. o.	Een Draaikuil.
Wiel. o.	Eener Nonnenfluïër.
Wier. o.	Zeemofch, gedroogd vlotgras.
Wier.	Welker. <i>De kinderen wier Moeder overleden is.</i>
Wies.	Van <i>wasfen</i> , groeiën.
Wiesch.	Van wasfchen, reinigen.
Wigt. o.	Gewigt. — <i>Daar is wigt, zwaarte aan.</i>
Wicht. o.	Een klein Kind. —
Wikken.	De zwaarte van iets bij den tast weegen.
Wikken.	Kleine platte en zwarte erwten, tot voedsel voor de Duiven.
Wil. m.	Magt, bekwaamheid, door welke men iets verrigt.
Wil. m.	Begeerte. <i>Is dat uw wil zoo?</i>
Wild. o.	Dat men op de Jagt vangt; Haafen, Konijnen, enz.
Wild.	Woest, wreed, ongelaaten, los. <i>Dat is een wild Meisje.</i>
Wilt.	Van <i>willen</i> . — <i>Wilt gij dat eens voor mij doen?</i> Wildzang. m.

Wildzang. <i>m.</i>	Natuurlijke zang der Vogelen.
Wildzang. <i>m.</i>	Een onōrdenlijk en slegt Muziek.
Wildzang. <i>m.</i>	Iedel, los, praatrāgtig mensch. — <i>'t Is een regte wildzang.</i>
Winkel. <i>m.</i>	Koopmans voorhuis daar men de goederen ten toone stelt en verkoopt.
Winkel. <i>m.</i>	Werkplaats der Ambagtslieden. —
Wip. <i>v.</i>	Boom of houtwerk, om eene Valburg op te haalen en neer te laaten.
Wip. <i>v.</i>	Houten gestel, daar de Soldaaten aan pleegen gestraft te worden.
Wis.	Gewis, zēter, ontwijffelbaar. — <i>Dat is zoo wis als ge daar staat.</i>
Wisch. <i>v.</i>	Slet, doek om mee te wischen.
Wisch. <i>v.</i>	Teen of twijg. —
Wit.	In tēgenstelling van zwart. — <i>Dat papier is zeer wit.</i>
Wit. <i>o.</i>	Doelwit. — <i>Het wit raaken.</i>
Woeden.	Groote wreedheid oeffenen. <i>De Barbaaren woeden overāl.</i>
Woeden. <i>o.</i>	Wreedheid, vernieling. <i>Het woeden der Soldaaten.</i>
Woelen.	Met touw bewinden. <i>Een kabel woelen.</i>
Woelen.	Zig dikwils beweegen. <i>De Zieken beeft gestadig liggen woelen. — Wat woelen alle menschen!</i>
Wonderlijk.	Verwonderenswaerdig, uitneemend, op eene wonderlijke wijze. <i>God beeft alles wonderlijk gesbikt.</i>
Wonderlijk.	Vreemd, zeldsaam. <i>Een wonderlijk geval. Een wonderlijk humeur.</i>
Woord. <i>m.</i>	Weer, het mannetje van eene Eend.
Woord. <i>o.</i>	Uitgesprooken klank. <i>Dat is een gebeelnieuw woord.</i>
Woord. <i>o.</i>	De Heilige Schrift. — <i>Gods woord prediken.</i>
Woord. <i>o.</i>	De twēde persoon der Godheid. — <i>Het woord is vleesch geworden.</i>
Worp. <i>m.</i>	Werp, gooi. <i>Een worp met een' steen, met de dobbel-steenen.</i>
Worp. <i>m.</i>	Vier of vijf stuks. <i>Een worp Schellingen. —</i>
Worp. <i>m.</i>	Een werptouw op de Scheepen. —

Worp. *m.*

Worp. <i>m.</i>	Alle de jongen die een hond ter eener dragt werpt.
Wortel. <i>m.</i>	Onderste gedeelte waardoor een Boom of Plant het voedsel uit de aarde trekt. — <i>De Boom is aan den wortel bedorven.</i>
Wortel. <i>m.</i>	Eetbaare aardvrugt. <i>Een geele wortel.</i>
Wortel. <i>m.</i>	Grondoorzaak. <i>Het kwaad tot den wortel uitroeien.</i>
Wortel. <i>m.</i>	Grondgetal. <i>De vierkante wortel van een getal.</i>
Wouw. <i>v.</i>	Zéker plantje, in Braband gemeen, daar men geel méde verwt.
Wouw. <i>v.</i>	Kuikendiev, een Roofvogel.
Wraaken.	Verwerpen, veroordeelen, tégenspreeken. <i>Iemants gevoelen wraaken.</i>
Wraaken.	Waaen, geen streek houden, veranderen. <i>Het kompas is aan 't wraaken, houdt geen streek.</i>
Wrak. <i>v.</i>	Overblijffel van een veröngelukt Schip. <i>Hij bergde zig op een Wrak.</i>
Wrak.	Bescnadigd. <i>Onder die tien last koorn zijn 'er vier wrak.</i>
Wulp. <i>v.</i>	Het jong van een Leeuwin, van een Beerin, van een Tijgerin, enz.
Wulp. <i>m.</i> en <i>v.</i>	Losbandige, onbezonnene, harsfenloose jongeling of jonge dogter.
Wulp. <i>v.</i>	Zékere Vogel.
Wij.	Perfoonlijke vóórnaam des meêrvouwdigen getals. — <i>Wij spreekken. Wij eeten, enz.</i>
Wei. <i>v.</i>	Hui, waterächtigheid van gestremde melk.
Wei. <i>v.</i>	Weide, Land waaröp de beesten graafen.
Wijd.	Ruim, niet naauw. <i>Die broek is mij te wijd.</i>
Wijd.	Niet digte bij, ver afgeleegen. <i>Zijn huis staat niet wijd van 't onze.</i>
Wijden.	en Weiden. Zie bladzijde 56.
Wijk. <i>v.</i>	Afdeeling, gedeelte, oord van eene Stad. <i>Al de Burgers van onze Wijk.</i>
Wijk. <i>v.</i>	Toevlugt, schuilplaats. — <i>De Wijk tot God neemen.</i>

Wijken.	en Weiken. Zie bladzijde 56.
Wijl.	Dewijl, nademaal. <i>Het is onnoodig het erfgoed te verdeelen, wijl de Man nog leeft.</i>
Wijl. v.	Poos, kleine omtrek van tijd. <i>Het is al eene wijl geleeden.</i> — WIJL betékent <i>tijd of loop des tijds.</i> Hiervan komt: <i>bij wijlen; somwijlen</i> , dat is <i>somtijds</i> ; <i>wijlëer</i> , dat is <i>eertijds</i> ; doch men schrijft gemeenlijk <i>welëer.</i> — <i>Dikwils</i> , dat is <i>dikwijls</i> ; <i>langduurig</i> ; — <i>kortswijl</i> , dat is <i>tijkorting</i> , vermaak om den tijd te korten. —
Wijlen.	Is hetzelfde als <i>Wijlëer</i> . Hiervan zeid men: <i>kinderen van wijlen N</i> , dat is <i>van den overleedenen N</i> . Daar sommigen het woordje <i>van</i> te onrecht uit weglaaten.
Wijlen.	Gebruikt men ook in den Noemer, als: <i>Wijlen de Heer N, heeft dat huis getimmerd.</i> —
Wijs. v.	Toon, zangmaat. <i>Op de wijs van dien Psalm.</i>
Wijs.	Voorzigtig; verstandig. <i>Hij is gelukkiger dan wijs.</i>
Wijse. m. en v.	Een wijs mensch. <i>De wijse doet niets te vergeefs.</i>
Wijse. v.	Maanier, handeling. <i>Op welk eene wijze doet gij dat?</i>
Wijfen.	Aantroonen, onderrigten, onderwijfen; iets tot een voorbeeld geeven.
Wijfen.	Uitspreeken, vonnis vellen, uitwijfen. —
Wijfer.	Verstandiger, geleerder. <i>Hij is wijfer dan zijn broeder.</i>
Wijfer. n.	Iets dat wijst. <i>De wijfer staat op tien uren.</i>

X.

Onder deese Letter zijn geene gelijkkluidende woorden.

IJ.

IJdel. o.	Lédig. <i>De Wijsgeeren twisten over het ijdele in de natuur.</i>
IJdel.	Onnut, vrugteloos. <i>Alle uwe poogingen zijn ijdel.</i>
IJl.	IJdel, uitzinnig. <i>De zieken is al ijel.</i>
IJl. v.	Haast. <i>Hij liep 'er in der ijl naar toe.</i>
IJl.	Los, niet digt. <i>Dat Linnen is te ijl.</i>
Ijlen.	Snellen, haastig loopen.
Ijten.	Raaskallen. <i>De koorts doet bem ijten.</i>
Ijverig.	Jaloersch, minnenijdig. <i>Het is een ijverig minnaar.</i>
Ijverig.	Voortvaarend, werkzaam. <i>Die Man is ijverig in zijn werk.</i>
Ijzen.	Ijfen, een affchrik hebben.
Ijzen.	Ijfen, ijfelen, hijfelen, verijfen; waarvan <i>ijfel, bijfel</i> , komende allen van <i>vreesen</i> . TEN KATE, I. Deel, bl. 186. Men schrijft het eerste ook <i>Eifsen</i> . Hieröp zal HUYDECOOPER ongetwijffeld doelen, wanneer hij zegt dat <i>eisfelijk</i> betékent verschrikkelijk; 't welk men alléén behoort te gebruiken in den zin van <i>schrikken</i> . — <i>Ijfen</i> of <i>ijzen</i> , komende van <i>bevriesen</i> . <i>koud worden</i> , ook alléén in deesen zin. Zie de Proeve, bl. 354. — Wel is waar dat zig hier eenig verschil schijnt op te doen; maar, mijns oordeels, kan men niet <i>eisen</i> of <i>schrikken</i> , zonder te <i>ijfen</i> of <i>koud</i> te worden, als zijnde deese twee omstandighéden zeer naauw vermaagschapt. —

Z.

Zaagen.	Met de zaag zaagen, hout zaagen.
Zagen.	Van 't werkwoord <i>zien</i> . <i>Wij zagen ben zaagen.</i>

Bb 2

Zaal.

Zaai.	Van zaaiën. <i>Ik zaai het zaad in de aarde.</i>
Saai. v.	Zekere stof, die men tot voering gebruikt. —
Zaal. o.	Zadel, zétel op den rug van een Paerd.
Zaal. v.	Een groot vertrek van een huis.
Zaal.	Bleek. <i>Eene zaale kleur.</i>
Zagt.	Glad, niet hard bij den tast. <i>Dat Laken is zagt en wollig.</i> — Dit woord heeft veel- lerhande betékenissen, betékende <i>buig- zaam</i> , een <i>zagt</i> bed. — <i>Vloeibaar</i> , een <i>zagte</i> schrijfwijze. — <i>Niet ruw</i> , <i>zagt</i> weér. — <i>Gerust</i> , <i>vredzaam</i> , een <i>zagte</i> slaap, een <i>zagte</i> rust. — <i>Goed- äartig</i> , <i>meédoogend</i> , <i>liefdaadig</i> , <i>men- schelijk</i> , een <i>zagt</i> humeur, een <i>zagte</i> aart. — <i>Toegeevend</i> , <i>zagtzinnig</i> . Die Meester is te <i>zagt</i> .
Zagt.	Zoetjes, stillëtjes. <i>Hij sprak hem zagt aan 't oor.</i>
Zak.	en Sak. Zie bladzijde 114.
Zakken.	Neérzakken, daalen. <i>De grond begint te zakken.</i>
Zakken.	De zakken zijn met koorn gevuld.
Zakken.	In zakken doen, in zakken laaden. —
Zalig.	Zie hiervooren, bladzijde 181. —
Zand. o.	Begruijste aarde, met korreltjes vermengd.
Sant. w.	of Sanct, Heilige in de Roomsche kerk. SÉ- WEL.
Zat.	Overvloedig verzadigd van spijs en drank. —
Zat.	van <i>Zitten</i> . <i>Hij zat op eenen stoel.</i>
Zeef. v.	of <i>Zeev</i> , aangename kragt van den Wijn.
Zeef. v.	Een werktuig om meel of iets anders te zif- ten.
Zéér. o.	Zéker ongemak. <i>Strijk de zelf op het zéér.</i>
Zeer.	Pijn'lijk, smart'lijk. <i>Hij heeft een zeer been. Mijn hoofd doet mij zeer.</i>
Zeer.	Grootelijks, vitneemend. <i>Het is zeer swarm.</i>
Zeer.	Al te veel. <i>Zij klaagt te zeer.</i>
Zeide.	en Zijde. Zie <i>bladz.</i> 56.
Zége. v.	Overwinning. <i>Hij heeft de zége bebaald.</i>
Zégen. m.	Zégening, gelukspraak. <i>De Godloose ontvangt Gods gaave, maar een Rechtaerdigen al- leen</i>

- leen zijnen zégen.*
 Zégen. v. of Zeegen, zéker vischnet. *Hij vischte met de Zégen.*
 Zéker. Gewis, waar. *Die tijding is zéker.*
 Zéker. Ongenoemd. *Een zéker man.* —
 Zéker. Zékerlijk, in waarheid. *Zéker ik heb het niet gedaan.*
 Zéker. Verzékerd, veilig. *Ik ben mijn leeven niet zéker.*
 Zéker. Femelägrig, schijnheilig. *Die Man is beel zéker.*
 Zieltje. o. Gekje, halve gek. *Gij zijt een Zieltje.*
 Zieltje. o. De onderste vrouwen rok.
 Zier. v. Zéker klein gekorven diertje.
 Zier. v. Gruisje, stuksken of broksken. *Gij zult 'er niet eene zier van hebben.*
 Zoeken. Zig bekommeren om iets te vinden. *Zoo gij iets vermist moet gij 'er naar zoeken.*
 Zoeken. Tragten, poogen. *Zig op allerlei wijze zoeken te verrijken.*
 Zoen. m. Kus. *Hij verzogt haar om een' zoen.*
 Zoen. m. Boeting, vergelding van het geene misdaan is; bevrédiging, verzoening. — *Zoen-offer.*
 Zoen is eigenlijk een *kus des vrédes*, gelijk af te neemen is uit *verzoenen*, *bevrédigen*. — Kus heeft eene geheel andere betekenis, en komt voort uit achting, uit vriendschap, uit genégenheid, uit ver raad, gelijk van *Joáb* en *JUDAS*; uit liefde, enz. Daar is ook een *Moedertlijke*, daar is een *heilige kus*. Zie HUYDECOPER, bl. 462.
 Zoet. Niet bitter, zonder scherphed, smaaklijk, niet zout. *Dat is zoo zoet als honig.*
 Zoet. Lieflijk, aangenaam. — *Een zoet gezigt; een zoete adem; een zoet geselschap.*
 Zoet. Zagt. *Een zoet woord; een zoete lucht.*
 Zoet. Bevallig, aartig, aanminnig. *Een zoet Meisje.*
 Zoet. Niet stout, stil, bedaard. — *Een zoet kind.*

Zoet. o.	Zoerigheid, aangenaamheid. <i>Zij smaaken al het zoet wat de Echt geeven kan.</i>
Zog. v.	Zeug, wijfjes Varken.
Zóg. o.	Vrouwenmelk, voedsel voor de zuigelingen.
Zóg. o.	Het water dat van een vaarend Schip als agter naar zig <i>gezoogen</i> wordt. Zie HUY-DECOPER, <i>bl.</i> 457. HOOGSTRATEN, <i>bl.</i> 530.
Zon.	en Zon. Zie bladzijde 147.
Zoó. v.	Zuurigheid, hitte in de maag, door eene kwaade spijsverteering veroorzaakt.
Zoó. v.	Zode, eene ménigte visch. <i>Wat betaalt-gij voor die zoó visch?</i>
Zoó. v.	Kooking van het water. <i>Het water is aan de zoó.</i>
Zoo.	Indien, bijaldien. <i>Zoo ik dat geweeten had.</i>
Zoo.	Op die wijze, aldus. <i>Kunt gij het niet zoo doen?</i>
Zoo.	Zoocanig, tot zulk een graad. <i>Hij is zoo dik en vet dat hij niet op of neér kan. Toen 't zoo vroor.</i>
Zoo.	Naar. <i>De Koning komt morgen, zoo ik hoor.</i>
Zóó.	Aanfonds, daadelijk. <i>Hij zal zóó bier zijn. Mijn beer is zóó uitgegaan.</i>
Zoo.	Nademaal ik op zijn' brief niet geantwoord heb, <i>zoo</i> kan hij zig wel verbeelden.
Zugt. v.	Zwelling der beenen, door wateragtige vogtigheden veroorzaakt.
Zugt. v.	Bedrukte ademhaaling, door droefheid, enz.
Zugt. v.	Trek, neiging, begeerte tot iets. — <i>De zugt tot vrijheid bezicht den Batavier.</i>
Zuigen.	Zog, melk tot zig neemen.
Zoogen.	Voedsel geeven aan een kind.
Zult. v.	Vleesch, spek in de pékel gelegd. —
Zult.	Gij <i>zult</i> bemind en geëerd worden.
Zuster. v.	Mijne <i>zuster</i> staat op haar trouwen.
Zuster. v.	Zéker pangebak, eene foort van taart.
Zwaar.	Zwanger. <i>Zijne Vrouw is hoog zwaar.</i>
Zwaar.	Niet ligt. <i>Dien last valt mij te zwaar.</i>
Zwaar.	Moeiëlijk. — <i>Die Taal is zwaar om te leeren.</i>

Zwaar.

Zwaar.	Streng, straf. <i>Den Misdadiger eene zwaare straf opleggen.</i>
Zwaarheid. v.	Zwaarte, gewigt van eenig ding.
Zwaarheid. v.	Mociëlijkheid, ongemak, ongerustheid, enz.
Zwaerd. o.	Krijsgeweer. <i>Steek uw zwaerd in de schede.</i>
Zwaerd. o.	Beweegbaar hout, een werktuig aan de zijde van een Schip gehegt, om bekwaamelijk te kunnen laveeren.
Zwaaiën.	Zwenken, draaiën. <i>Het Schip wilde niet zwaaiën.</i>
Zwaaiën.	Heen-en-weër svingeren. <i>Het vaandelzwaaiën.</i> —
Zwabber. m.	Scheepsdweil, aan een' stok vastgemaakt.
Zwabber. m.	Scheepsjongen, aldus genoemd.
Zwak.	Slap, buigzaam. <i>Zoo zwak als een teen.</i>
Zwak.	Kragteloos, flauw. <i>De zieke is zeer zwak.</i>
Zwak. o.	Neiging, overhelling van iemand tot iets. <i>Dat is het zwak van dien Man.</i>
Zwam. v.	Zekere Paddenstoel, die tégens den schors der Boomen groeit.
Zwam. v.	Ongemak aan de beenen der paerden, door het liggen op de hoefijfers. —
Zweed. m.	Een Man die in <i>Zweeden</i> geboren is.
Zweet. o.	Uitwaasfeming door hitte of door zwaaren arbeid.
Zweeren.	Zig tot eene zweer zetten; etteren. —
Zweeren.	Een' eed doen, iets met een' eed bekragigen. —
Zweeren.	Vloeken, ijdellijk spreken. <i>Die zoo ligt zweeren worden zelden geloofd.</i>
Zwikken.	Agteröver vallen, of zijdelings fruikelen.
Zwikken.	Waggelen, dreigen om te vallen. —
Zijde. v.	Zij, rechter of linker gedeelte van 's Menschens ligchaam. <i>Ik heb pijn in mijne zijde.</i>
Zijde. v.	Kant. <i>Gaat aan de andere zijde.</i>
Zijde. v.	Sireng, aanhang, partije. <i>Zij hebben veel Grooten op hunne zijde.</i>
Zijde. v.	Bladzijde van een boek. <i>Ik heb eene gebeele zijde volgeschreeven.</i>

Zijde. <i>v.</i>	Zij, die de Zijwormen spinnen. <i>Geeft mij een lood zwarte zijde.</i> —
Zeide.	Van <i>zeggen</i> . Hij <i>zeide</i> dat het zoo was.
Zijgen.	Vogt door eenen doek of door eenè zeeve laten loopen of wringen.
Zijgen.	Néderzijgen, door zijne eigen zwaarte of zwakheid nédervallen.
Zijl. <i>v.</i>	Een Waterloop. —
Zeil. <i>o.</i>	Een Scheepstuig, waardoor het Schip voortgedreeven wordt. —
Zijn.	en Sijn. Zie bladzijde 114.

R E G I S T E R.

E E R S T E H O O F D S T U K.

VAN DE KLINKLETTEREN. Bladz. 2

Van de A.	.	.	.	.	.	.	.	<i>Ibid</i>
Van de E.	.	.	.	.	.	.	.	13
Van de I.	.	.	.	.	.	.	.	30
Van de O.	.	.	.	.	.	.	.	32
Van de U.	.	.	.	.	.	.	.	45
Van de ij.	.	.	.	.	.	.	.	48

VAN DE MÉDEKLINKEREN. : 58

Van de B.	.	.	.	.	.	.	.	59
Van de C.	.	.	.	.	.	.	.	61
Van de D.	.	.	.	.	.	.	.	69
Van de F.	.	.	.	.	.	.	.	81
Van de G.	.	.	.	.	.	.	.	85
Van de H.	.	.	.	.	.	.	.	87
Van de J.	.	.	.	.	.	.	.	89
Van de K.	.	.	.	.	.	.	.	90
Van de L.	.	.	.	.	.	.	.	94
Van de M.	.	.	.	.	.	.	.	96
Van de N.	.	.	.	.	.	.	.	98
Van de P.	.	.	.	.	.	.	.	101
Van de Q.	.	.	.	.	.	.	.	103
Van de R.	.	.	.	.	.	.	.	105
Van de S.	.	.	.	.	.	.	.	107
Van de T.	.	.	.	.	.	.	.	115
Van de V.	.	.	.	.	.	.	.	121

B b 5

Van

R E G I S T E R.

Van de W.	126
Van de X.	128
Van de Z.	129

VAN DE DIPHTONGEN. 132

Van de Triphthongen.	133
Van de Lettergreepen.	<i>Ibid</i>

T W E E D E H O O F D S T U K.

VAN DE WOORDGRONDINGE. . 138

I. Van de Geslachtwoorden.	139
II. Van de Naamwoorden.	140
(a) Van de Zelfstandige Naamwoorden.	141
Van het geslacht der Naamwoorden.	144
Van het getal der Naamwoorden.	157
Van de buiging der Naamwoorden.	161
1. Van den Nominativus.	162
2. Van den Genitivus.	<i>Ibid</i>
3. Van den Dativus.	164
4. Van den Accusativus.	167
5. Van den Vocativus.	168
6. Van den Ablativus.	169
Van den Ablativus Absolutus.	170
Van de Declinatiën.	172
(b) Van de Bijvoeglijke Naamwoorden.	176
Van hun geslacht.	185
Van hunne buiging.	186
Van hunne vergelijking.	191
Van de Voornaamwoorden.	194
Van de Werkwoorden.	214
Van de Declwoorden.	243
	Van

R E G I S T E R.

Van de Bijwoorden.	247
Van de Saamenvoegfelen.	253
Van de Voorzetfelen.	254
Van de Tufchenwerpfelen.	259

D E R D E H O O F D S T U K

Van de Woordvoeginge.	260
Van de Spreekwijfen <i>Daar is 'er</i> , <i>Daar was 'er</i>	279
Van de Spreekwijfen <i>Laat-ons</i> en <i>Laatenwe</i>	284
Van de Zinscheidinge.	286
Naamlijst van gelijkkluidende woorden.	294

NAAM-

N A A M L I J S T

V A N E E N I G E

NEDERDUITSCH E T A A L K U N D I G E B O E K E N .

- JOOST LAMBRECHT**, Nederlandsche spelling, tot *Gent* 1550.
PONTUS DE HEUTER VAN DELFT, Nederduitsche Orthographia
' Antwerpen. 8vo 1581.
SIMON STEVIN, Tweespraak van de Nederduitsche Letterkonst,
 ofte van het spellen der Nederduitsche Taale 8vo
Leyden. 1584.
PETER DE BERT, Nederlandsche Letterkonst. *Middelb.* 1588.
JASPER FRANÇOIS, korte onderwijzinge der Nederduitsche Ortho-
 graphie, *'sHertogenb.* 1591.
DIE VAN HAARLEM, Nederduytsche Spellinge. 8vo *Haarlem*
 1612.
ANTONIS SMIJTERS, Schrijfkunstboek. *Amst.* 1613.
DE REDERIJKERS of de kamer in liefde bloeiende tot *Amster-*
dam, TWESPRAAK van de Nederd. letterk. 8vo *Amst.*
 1614. Kort begrip. 1649.
ANTONIS DE HUBERT Rechtsgeleerde, in zijn noodige waar-
 schouwinge voor zijn Nederduytsche gerijmde Pfa-
men, *Leyden* 1624.
RICHARD DAFFORNE, Grammatica ofte Leesleerlings-steunsel.
Amst. 1627.
PETRUS MONTANUS VAN DELFT, Spreekkonst. 4to 1635.
CORNELIUS GISELBERTUS PLEMPIUS, Orthographia Belgica. 4to
Amsteladami 1637.
CHRISTIAAN VAN HEULEN, Mathematicus, Spraakkunst ofte
 Taalbeschrijving. 8vo *Leyden* 1626. 1633.
SAMUEL AMPZING, Nederlandsch Taalbericht, voor zijne be-
 schrijving van Haarlem. 4to *Haarlem*. 1628. T A A L -
 BERICHT van de Nederduytsche spelling. 8vo. *Worm-*
merveer 1649. KORT BEGRIP leerende regt Duytsch
 spreken. 8vo *Wormmerveer* 1649. KORTER T A A L B E -
 RICHT, door *Christiaan van Heulen* overzien en ver-
 beterd. 1649.
A. L. KOK, ontwerp der Nederduytsche Letterkonst. 8vo *Amst.*
JOHAN VAN ATTEVELD, oude vrij-eijgen letterklank, met des-
 zelfs meergeluyd. 4to *Utrecht* 1650.
NEDERDUYTSCH E L E T T E R K L A N K, na zijn dood uytgegeeven. 4to
Utrecht 1682.

DIRK-

N A A M L I J S T.

- DIRKZONIUS VAN DER MEIDEN.** (*Johan de Renesse van Walp Dirkszoon, Heer van 't goed meyden*) inleyding tot een vastgegronde Nederduytsche Letterstelling. 12vo *Utrecht* 1651.
- PETRUS LEUPENIUS,** Aanmerkinge op de Nederduytsche taal. 8vo *Amst.* 1653. deszelfs naberigt op **VONDELS** nodig bericht over de nieuwe Nederduytsche Misplingen 8vo *Amst.* 1654.
- CASPER VAN DEN ENDEN** in zijn lettertafel, voor zijn **fransch** Woordenboek 4to *Rotterdam.* 1656.
- J. HUWÉ.** Nederduytsche Redekonst. 1710.
- COMMINI** deure der Taale. 8vo.
 ———— Portaal van Saken en Spraken. 8vo.
- J. OUDAANS** aanmerkingen op **Horatius** Dichtkunde door **PELS.** 8vo 1713.
- J. VAN BELLE** Wegwijzer ter Spel- Spraak- en Dichtkonden. 4to 1748.
 ———— Nederlandsche Spelkonst.
 ———— Gemeenschap tuschen de Gottische Spraak en de Nederduytsche. 4to 1710.
- A. VERWER.** Idea. L. B.
- RABUS,** Vermaaklijkheden der taalkunde. 8vo. 1688.
- WINSCHOOTEN,** Zeeman 8vo 1681.
 ———— Letterkonst.
- PELS,** **Horatius** Vertaalde dichtkunst. 8vo.
- HOOGSTRATEN** beginfelen der rederijkkonst 1725.
 ———— Naamlijst, 2 Deelen 8vo met den brief van **MOONEN** 1733.
- OUDHOFF** Bijvoegfelen tot de Naamlijst van **HOOGSTRATEN.** 8vo. 1733.
- HORATIUS FLACCUS** DICHTKUNDE op onze tijden en zeden gepast, door *Nil Volentibus arduum* 1707.
- NIL VOLENTIBUS ARDUUM** van der letteren Affinitas.
- J. DUKERUS,** Schouwburg der Nederduytsche letter- spel- en leeskonst.
- J. CORLEVA,** Algemeene en beredeneerde Spraakkonst. 1740.
- L. TEN KATE** aanleiding tot het verhevene deel der **Nederd.** Spraake. *Amst.* 1723. 2 Deelen groot 4to.
- HUYDECOPER,** Proeve van Taal- en Dichtkunde, 4to *Amsterdam* 1730.
- TUINMAN,** Fakkel der Nederduytsche Taale, met een vervolg, 4to 1722.

N A A M L I J S T.

- F. DE HAES**, Nagelaten Gedichten en Spraakkunst, groot 4to
Amst. 1764. —
- Taal- en Dichtkundige BIJDAGEN, 2 Deelen, groot 3vo *Leyden.* 1760.
- Nieuwe BIJDAGEN, 2 Deelen groot 8vo 1764.
- HOOGSTRATEN, Naamlijst, vermeerderd door A. KLUIT, groot
8vo *Amst.* 1759.
- ELZEVIER, Dichtproeven en Spraakkunst, groot 3vo 1761.
- SÉWEL, Spraakkunst 8vo *Amst.* 1756.
- MONEN, Spraakkunst. 8vo *Amst.*
- P. POERAAT, MONENS spelling verdedigd. 3vo.
- NILOË. Aanleiding tot de Nederduitsche Tale, 8vo *Amst.* 1746.
- F. BURMAN. Aenmerkingen de Nederd. Taal en Oudheid aen-
gaende, 2 Deelen 8vo *Utrecht* 1768.
- K. VAN DER PALM, Spraakkunst. 3vo *Rotterdam* 1769.
- MIDDELHOVEN, Bronäder der Woord-oorspronkelijkheden, 8vo
1697.
- CORNELIS VAN DER LINDE, Rabbelatij van den rabbelenden RA-
BUS, *Leyden*, 1698.
- Verhandeling van de scheid- en onscheidbaare Voorzetsels van
de Werkwoorden der Nederd. Taale, enz. door HEN-
DRIK PIETERSON, groot 8vo. *Amst.* 1774.
- RHAPSODIA van Nederduitsche Taalkunde benevens een Ge-
slachtlijst der Zelfstandige Naamwoorden, door HEN-
DRIK PIETERSON, groot 8vo *Amst.* 1776. —
- Régelmaatige Néderduitsche Spelkunst, of Verhandeling over
de 26 Letteren van het Alphabeth, gegrondt op het
gebruik der beste Schrijveren en der beroemdste Dich-
teren, in 4to door ERNST ZEYDELAAR *Amst.* 1769.
- VERVOLG der Régelmaatige Nederduitsche SPELKONST, in 4to
door ERNST ZEYDELAAR *Amst.* 1772.
- Verzameling van de Bruykbaarste Nederduitsche Rymklanken,
tot dienst der Liefhebbers van Taal- en Dichtkunst,
door W. KROON. *Utrecht* 1754. groot 8vo.
- Nieuwe Denkbeelden of Leerregels over de Spraakkunst, &c.
uit het Fransch Vertaald door JAN SINKEL. Te *Am-
sterdam* by J. SCHURING.
- Proeve van Oudheid, Taal- en Dichtkunde. *Utrecht* by A. VAN
PADDENBURG en J. VAN SCHOONHOVEN. 1775.
- Werken van de Maatschappij der Letterkunde, te *Leyden.*
- HENRICUS HAGEMAN, Verzameling van Nederduitsche Bijvoeg-
lijke Naamwoorden, *Amsterdam* 1771.